

ნმ. ანდრია კრიტიკელი

დიდი კანონი

ძველი ქართული თარგმანები

TBILISI THEOLOGICAL ACADEMY
IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY

St. Andrew of Crete

The Great Canon

Old Georgian Translations

The text was prepared for publication by Elene Metreveli
and Laura Grigolashvili. The Preface was written and vocabulary
was appended by Laura Grigolashvili

TBILISI THEOLOGICAL ACADEMY AND SEMINARY PUBLISHING HOUSE

TBILISI
2020

თბილისის სასულიერო აკადემია
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ნმ. ანდრია კრიტიკი

დიდი კანონი

ძველი ქართული თარგმანები

ტექსტი გამოსაცემად მოამზადეს ელენე მეტრეველმა და
ლაურა გრიგოლაშვილმა. გამოკვლევა წაუმძღვარა და ლექსიკონი
დაურთო ლაურა გრიგოლაშვილმა

თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის გამომცემლობა

თბილისი

2020

წმ. ანდრია კრიტელის „დიდი კანონი“ სულიერი კულტურის უძველესი და უმნიშვნელოვანესი ძეგლია. ამ საგალობელთანაა დაკავშირებული ჩვენი მწერლობის სამი უდიდესი წარმომადგენელი: წმ. ექვთიმე მთაწმიდელი, წმ. გიორგი მთაწმიდელი და წმ. არსენ იყალთოელი, რომელთაც ერთმანეთის მიყოლებით თარგმნეს და ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში დაამკვიდრეს იგი.

საგალობელი, რომელიც ჩვენს ლიტურგიკულ პრაქტიკაში XI ს-ის I ნახევრიდან იკიდებს ფეხს და რომელმაც შთააგონა დიდი ქართველი მეფის, დავით აღმაშენებლის „გალობანი სინანულისანი“, უფრო ადრეულია, ვიდრე ამ ტექსტის შემცველი ჩვენამდე მოღწეული ბერძნული მარხვანი. ესეც ზრდის „დიდი კანონის“ ქართული თარგმანების მნიშვნელობას მედიევისტისათვის.

წინამდებარე ნაშრომი სულიერი კულტურით დაინტერესებული მკითხველისათვის ერთგვარი გზამკვლევი შეიძლება იყოს სასულიერო პოეზიის ამალგებულ სამყაროში.

“The Great Canon” of Saint Andrew of Crete is the oldest monument of spirituality, bearing paramount significance. The great Georgian King David the Restorer was inspired by this text when composing his “Song of Repentance”. To this hymn are related the names of three great representatives of our literature: Saint Euthymius the Athonite, Saint George the Athonite and Saint Arsen of Iqalto, who successively translated its text, and by doing so, established it in the domain of Georgian education.

The hymn, which finds its way in our liturgical practice in the first half of the 11th century, belongs to an earlier period than the Greek text of the “Lenten Triodion”. This augments the importance of the Georgian translations of the “Great Canon” for the medieval studies.

The present work will provide readers, interested in spiritual culture, guidance into the Ancient Georgian Sacred Poetry.

რედაქტორები: ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი
ლელა ხაჩიძე

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი
ნინო მელიქიშვილი

რეცენზენტი: ფილოლოგიის დოქტორი
ირმა მაკარაძე

შინაარსი

წინათქმა	7
შესავალი	9
წმ. ანდრია კრიტელი კანონის, როგორც ჟანრის, მესაძირკვე	16
„დიდი კანონის“ ეთიკურ-ესთეტიკური ბუნებისათვის	34
„დიდი კანონის“ ქართული თარგმანები	58
ტექსტისათვის	114
„დიდი კანონის“ ტექსტის შემცველი ხელნაწერები და მათი ლიტერები	115
ტექსტი	116
წმ. არსენ იყალთოელის ანდერძი	227
წმ. გიორგი ათონელის ანდერძი	228
ლექსიკონი	229
Resume	242
დამოწმებული ლიტერატურა	245

წინათქმა

წმ. ანდრია კრიტელის „დიდი კანონი“ ჩემი დაინტერესების საგნად მაშინ იქცა, როდესაც დავით აღმაშენებლის „გალობანი სინანულისანის“ შესწავლა გადავწყვიტე. ბუნებრივია, დავინყე „დიდი კანონის“ ქართულ თარგმანთა შემცველი ხელნაწერების ძიება და შემდეგ სამივე ქართველი მთარგმნელის (წმ. ექვთიმე ათონელი, წმ. გიორგი ათონელი, წმ. არსენ იყალთოელი) ტექსტების გადმოწერა, რამაც ჩემი ახალგაზრდული წლების დიდი ნაწილი მოიცვა. ძიების მეორე ეტაპზე უნდა გადავსულიყავი, როდესაც აკად. ელენე მეტრეველმა პარიზის ეროვნული ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა კოლექციაში დაცული უნიკალური ხელნაწერის — გეორგ. 5 (XI ს.)-ის ფოტოპირი მოიპოვა. მან თავადვე გადმოწერა „დიდი კანონის“ ექვთიმესეული თარგმანი და სინ. 5 და სინ. 75 ხელნაწერების ჩვენებათა გათვალისწინებით კრიტიკულად დაადგინა ტექსტი. იმ ეტაპზე მან სამუშაოში ჩემი ჩართვაც გადაწყვიტა. ბუნებრივია, ვიტვირთე პასუხისმგებლობა და ერთობლივად გავაგრძელეთ მუშაობა. ვინაიდან საყრდენ ტექსტად პარიზული ხელნაწერი ავირჩიეთ, ხელახლა მომიხდა წმ. გიორგი ათონელისა და წმ. არსენ იყალთოელის თარგმანთა გადმოწერა ფოტოპირებიდან, რასაც ტექსტების კრიტიკულ დადგენაზე ჩემი და ქალბატონი ელენეს ერთობლივი მუშაობა მოჰყვა. ამ სამუშაოს გასრულების შემდეგ, მიზეზთა გამო, ჩვენი თანამშრომლობა შეწყდა. წელი წელს მისდევდა და საქმისკენ მიბრუნება არ ხერხდებოდა. ქალბატონი ელენე დროდადრო შემახსენებდა ხოლმე, გამეგრძელე-ბინა მუშაობა და სადოქტორო დისერტაცია დამეცვა ამ თემაზე, მაგრამ...

ქალბატონი ელენეს გარდაცვალებამ, ჩემთანაც ჟამის ჩამოკვრის მოახლოება, გადამანწყვეტინა, თავი დამედგა უკვე შორეულ წარსულში დაწყებული საქმისათვის.

წინამდებარე ნაშრომი ქალბატონ **ელენე მეტრეველის** ნათელ ხსოვნას ეძღვნება.

ლაურა გრიგოლაშვილი

P.S. აქვე შევნიშნავ, რომ ჩემთვის სადავო არ არის, რომ სწორი დაწერილობაა ანდრეა კრეტელი, მაგრამ, ვინაიდან თითქმის ყველა უძველეს ქართულ ხელნაწერში იკითხება კრიტელი (და არა კრეტელი) და ანდრია (იშვიათად ანდრეა), ანგარიში გავუწიეთ ტრადიციას (აგრეთვე, ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში დამკვიდრებულ ფორმებს) და წინაპართა იკითხვისები დავტოვეთ.

ლ. გ.

წმინდა ანდრია კრიტელი
კუნძული კრეტა, წმ. ანას სახელობის ტაძრის ფრესკა
1225 წ.

შესავალი

რამეთუ ესე არს მცნებაჲ ჩემი, რაჟთა იყუარებდით ურთიერთას, ვითარცა მე შეგიყუარენ
თქუნ.

(იოანე 15, 12)

არა მოვედ წოდებად მართალთა, არამედ ცოდვილთა სინანულად.

(მათე 9, 13)

აღიღეთ უღელი ჩემი თქუნ ზედა, რამეთუ მშვედ ვარ და მდაბალ გულითა, და ჰპოვოთ
განსუენებაჲ სულთა თქუნთაჲ, რამეთუ უღელი ჩემი ტკბილ არს, და ტვრთი ჩემი სუბუქ არს.

(მათე 11, 29-30)

ანდრია კრიტელის „დიდი კანონი“ სულიერი კულტურის ერთ-ერთი უძველესი და უმნიშვნელოვანესი ძეგლია. ჩვენს ინტერესს ამ საგალობლისადმი რამდენიმე მიზეზი განაპირობებს. ამ კანონითაა შთაგონებული დიდი ქართველი მეფის, დავით აღმაშენებლის „გალობანი სინანულისანი“, მასთანაა დაკავშირებული ჩვენი მწერლობის სამი უდიდესი წარმომადგენელი: წმ. ექვთიმე მთაწმიდელი, წმ. გიორგი მთაწმიდელი და წმ. არსენ იყალთოელი, რომელთაც ერთმანეთის მიყოლებით თარგმნეს და ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში დაამკვიდრეს ეს ძეგლი. მნიშვნელოვანი ისიცაა, რომ დღეს ხდება ერთგვარი გადაფასება რელიგიურ-მისტიკური გამოცდილების, თვით ასკეტიზმისა, როგორც განსაკუთრებული ფენომენის. პოსტმოდერნიზმისა და პოსტსტრუქტურალიზმის წარმომადგენლებიც კი ინტერესდებიან ასკეზის რაობით და აღიარებენ მას, როგორც პოზიტიურ მოვლენას. მეტიც: ასკეტიზმს მიიჩნევენ კულტურის, როგორც ასეთის, უნივერსალურ წინაპირობად, საფუძვლად, რომელიც განსაზღვრავს კულტურათა ნათესაობას და ქმნის შესაძლებლობას ამ კულტურათა შორის კომუნიკაციის დამყარებისა. აღიარებენ, რომ უნივერსალური ეთიკის საფუძვლები სწორედ ასკეტურ ლიტერატურაშია გამოკვეთილი და ამ პრინციპებს დღეს ინტელექტუალური ელიტა ახალს ვერაფერს ჰმატებს. აღსანიშნავია ისიც, რომ ერთი უაღრესად საინტერესო წიგნი ასკეზის ფენომენოლოგიაზე ჩვენი ეპოქის ღვთისმეტყველისა და კულტუროლოგის, ქ. უ. ფონ ბალთაზარის კონოტაციებით დატვირთული ციტატით იწყება, რომელშიც ძალიან საინტერესო საკითხია წამოჭრილი: „ქრისტიანულმა თეოლოგიამ შეძლო, ადამიანისა და მისი დიאלოგური ხასიათისათვის სრულიად ახალი შუქი მოეფინა. შეიძლებოდა ამ ახალ ანთროპოლოგიაზე დაყრდნობით გვეცადა, ახალი საყრდენი წერტილი მოგვეძებნა ახალი ფილოსოფიის ასაგებად და ჩვენი თავისათვის გვეკითხა: არ შეიძლება დღეს ნაცვლად მეტაფიზიკისა (ე. ი. სამყაროს მოძველებული სურათის ადრინდელი სახელის, როგორც ფსუქ-ისა), შემოგვეტანა მეტაანთროპოლოგია?“¹

ადამიანის ფენომენის ასახსნელად, მისი განვითარებისა და სრულქმნის გზათა საძიებლად აქტუალური ხდება საღვთისმეტყველო, გნებავთ, ასკეტური გამოცდილება და სრული კატეგორიულობით აცხადებენ, რომ აუცილებელია ახალი, თანამედროვე ნაკითხვა მართლმადიდებლური ასკეტიკის ტექსტთა მთელი კორპუსისა. რუსი მეცნიერი ს. ხორუჟი კი მიიჩნევს, რომ ასკეზის ერთ-ერთ წამყვან, ძირითად მოტივთან — სინანულთან დაკავშირებულ მძაფრ,

¹ Хоружий С. К феноменологии аскезы. М., 1998. с. 22.

რთულ, დრამატულ განცდათა მონაცვლეობას ტრაქტატებზე უკეთესად ლიტურგიკული პოეზია გამოხატავს და დაბეჯითებით გვიჩვენებს, ჩავუღრმავდეთ ანდრია კრიტელის საგალობელს, განთქმულ „დიდ კანონს“.¹

წმ. ანდრია კრიტელის „დიდი კანონი“ ქართულ საღვთისმსახურო ტრადიციაში XI საუკუნის I ნახევრიდან, კონსტანტინეპოლური ტიპიკონის შემოსვლასთან ერთად იწყებს დამკვიდრებას. ამდენად, ძველ ქართულ ხელნაწერებში დაცული „დიდი კანონის“ ქართულ თარგმანებში მისი არქაული სახეა შემონახული; ბერძნული მარხვანები კი ამ საგალობლის შემცველ ჩვენამდე მოღწეულ ხელნაწერთა შედარებით მოგვიანო ტრადიციას ემყარება. ბუნებრივია, რომ ესეც ზრდის „დიდი კანონის“ ქართული თარგმანების მნიშვნელობას მედიევისტიკისათვის.

პირველი ცდა „დიდი კანონის“ ქართულ ენაზე გადმოღებისა, როგორც აღვნიშნეთ, ექვთიმე მთაწმიდელის სახელთანაა დაკავშირებული.² მისი მთარგმნელობითი პრინციპების შესახებ ქართულ მეცნიერებაში ბევრი თქმულა და დანერილა. განსაზღვრულია ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ ექვთიმესეული თარგმანის რაობაც. მნიშვნელოვანია, რომ ექვთიმეს თარგმანის შესახებ გვაქვს „დიდი კანონის“ მთარგმნელთა (გიორგი მთაწმიდელი, არსენ იყალთოელი) დეფინიციები, რომლებიც უმაღლესი კომპეტენციის გამოხატულებად შეგვიძლია მივიჩნიოთ. ამასთან, გიორგი მთაწმიდელისა და არსენ იყალთოელის შეფასებები ურთიერთთანმხვედრია. რას გვაუწყებენ ისინი? ექვთიმე მთაწმიდელმა გამოტოვა „დიდი კანონის“ ბიბლიური სახისმეტყველებანი, „ვითა გონებისა შემაქცეველნი“ და „ძნად გულისჴმისსაყოფელნი“ (გეორგ. 5, 154v) და „ნაცვლად მათდა სინანულის დასდებლები შეემატა, ვითარცა მხოლოდ სულთა სარგებელისა“ და „არა წიგნთა ძალისაჲცა უცთომელობისა მეძიებელსა. „ამას თანა ჴმისგანცა და ძლისპირთაგან შეეცვალნეს“ (გეორგ. 5, 159v).

ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი „დიდი კანონისა“ მოცულობით თითქმის იდენტურია ანდრია კრიტელის ტექსტისა და თუ მაინც რჩება უკმარისობის განცდა მისი თარგმანის გამო, ეს გამონეწეულია მთარგმნელის დამოკიდებულებით ბიბლიური იპოდიგმური-პარადიგმული სახეების მიმართ; აგრეთვე, „დიდი კანონის“ ხმისა თუ ძლისპირებთან მიმართებაში გამოჩენილი თავისუფლებით. მაგრამ გავიხსენოთ, როგორ განსაზღვრავს გიორგი მთაწმიდელი ექვთიმე მთაწმიდელის შემოქმედებით მიზანს: „ესე დიდნი გალობანი წმიდასა მამასა ეფთჳმეს სავედრებელისა პირსა ეთარგმნეს“ (გეორგ. 5, 154v). ექვთიმეს ლოცვა-ვედრების გამომხატველი გალობები აინტერესებდა, ხოლო „მეტნი სახისმეტყუელელებანი და სახელნი დაეტევნეს, ვითა გონებისა შემაქცეველნი და ძნად გულისჴმისსაყოფელნი“. ამასვე ამბობს არსენ იყალთოელი ექვთიმეს შესახებ: „სალმრთოჲსა წერილისა სახისმეტყუელელებანი ყოველნი დაეტევნეს და ნაცვლად მათდა სინანულისა დასდებლები შეემატა, ვითარცა მხოლოდ სულთა სარგებელისა ხოლო და არა წიგნთა ძალისაჲცა უცთომელობისა მეძიებელსა“ (გეორგ. 147v).³

ექვთიმეს მთარგმნელობითი მეთოდი, დღევანდელი კვალიფიკაციით, დინამიკური ეკვივალენტის ტიპისაა და ისლა დაგვრჩენია, დავეთანხმოთ კ. კეკელიძის მოსაზრებას, რომ ექვთიმეს „საჭიროდ არ მიაჩნდა ბერძნული ტექსტის მონობაში ყოფილიყო, ის თავს უფლებამოსილად თვლიდა თავისებურად გაეაზრებინა ეს ტექსტები“.⁴

„დიდი კანონის“ გიორგი მთაწმიდელისეული თარგმანის რაობაზე, მთარგმნელის მიზნებსა

¹ იქვე, გვ. 65.

² იხ. გრიგოლაშვილი ლ., ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ ექვთიმე ათონელისეული თარგმანი, ათონის საღვთისმეტყველო-ლიტერატურული სკოლა, ლიტერატურის ინსტიტუტის გზამკვლევი, თბ. 2013, გვ. 172-196.

³ აქვე შეიძლება მოვიხმოთ სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმული ჩვენი კონტექსტისათვის რამდენადმე საინტერესო მოსაზრება: „დიდ კანონში“ დაუსრულებლად მონაცვლეობენ ძველი და ახალი აღთქმის სახეები, რედუცირებული უმარტივესი აზრობრივი სქემებით... მთელი „დიდი კანონი“ თითქოს „მორალთა“ კრებულია, მიმართული ათობით არარსებული იგავისადმი“, Аверинцев С. У истоков поэтической образности искусства, Другой Рим, Санкт-Петербург, 2005, С. 254-255.

⁴ კეკელიძე კ., კულტურული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ანარეკლი ძველ ქართულ ლიტერატურაში, თბ. 1949, გვ. 18.

და ამოცანებზე ნათელ წარმოდგენას გვიქმნის მისი ანდერძი, დართული მისსავე თარგმანზე „დიდი კანონისა“.

გიორგი მთაწმიდელი მიზნად ისახავდა შეედგინა სრული კრებული მარხვანისა და ზატიკისა, რომელიც ყოველგვარი „ნაკლულევანებისაგან“ უნდა გასწორებულიყო, რათა კათოლიკე ეკლესიის დამამშვენებლად წარმომდგარიყო. სწორედ ამიტომ გადაუწყვეტია გიორგი ათონელს „დიდი კანონის“ მეორედ თარგმნა, რათა, ექვთიმესგან განსხვავებით, სრულად გამოეღო საგალობლის „სახისმეტყველებანი და სახელნი ძუელთა და ახალთა წერილთანი“. ეს გარემოება კიდევ ერთხელ ადასტურებს გიორგი მთაწმიდელის მთარგმნელობითი მეთოდის შესახებ სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულ თვალსაზრისს, რომ გიორგის მეთოდი, ძირითადად, დედანთან სიახლოვეს გულისხმობდა.¹

გიორგი მთაწმიდელს კიდევ ერთი საზრუნავი ჰქონდა: ექვთიმე ათონელისადმი განსაკუთრებული კრძალვისა და პატივისცემის გამო აუცილებლად მიაჩნდა დიდი მამის მიერ ჩამატებული სინანულის დასდებლების გადმოტანაც, რის გამო გიორგის თარგმანში უამრავი სახე და დასდებელი შემოსულა. გიორგი ათონელი იმედს გამოთქვამს, რომ „დალათუ დასდებელი გამრავლებულა, გარნა არაჲ საწყინო არს, არამედ ყოვლად შუენიერ და სამგზის სანადელი“ (გეორგ. 5, 154v). გიორგი ათონელის თარგმანი სინანულის კანონისა მოცულობით მართლაც აღემატება როგორც ექვთიმე ათონელისეულს, ისე არსენ იყალთოელისეულს.

არსენ იყალთოელი კიდევ უფრო რთული ამოცანის წინაშე დგას. იგი წინამორბედ მთარგმნელებს — ექვთიმე და გიორგი ათონელებს, უდიდეს ავტორიტეტებად მიიჩნევს. თუმცა ისიც იცის, რომ მათი თარგმანები დაცილებულია ანდრია კრიტელის ტექსტს, რის გამოც „მძიმედ რადმე ტვრთად ზედაესხნეს ორნივე იგი ყოვლისა საქართველოჲსა ეკლესიათა“. მხედველობაშია მისაღები ისიც, რომ არსენ ბერი ერთ-ერთი ინიციატორია ქართულ ეკლესიაში მიმდინარე ტიპიკონური ცვლილებებისა. სწორედ მისი თაოსნობით შემოდის ახალი რედაქცია ტიპიკონისა.² ამ პროცესში ჩართულია მეფეთ მეფე დავით აღმაშენებელიც. სწორედ მას უბრძანებია მისთვის „დიდი კანონის“ ხელახლა თარგმნა, ხოლო იოვანე ქართლის კათალიკოსისთვის — ტექსტისთვის ხმის შეწყობა, რათა განახლებულ ეკლესიას „უზაკუელი და შეურევნელი ჭეშმარიტებაჲ წინა დაუგოს ყოველთა ტრფიალთა სიტყვსათა“ (გეორგ. 147v).

არსენ იყალთოელმა ბრწყინვალედ გადაჭრა დასახული ამოცანა: მთარგმნელობით მეთოდს, რომელსაც იგი ეფუძნება, დღეს ფორმალური ეკვივალენტის ტიპს მიაკუთვნებენ. შეიძლება ითქვას, რომ არსენ იყალთოელმა შექმნა „დიდი კანონის“ ზუსტი, იდენტური თარგმანი, ერთგვარი ორეული დედნისა. მან უცვლელად გადმოიტანა ორიგინალის ხმა, ძლისპირები, ბიბლიური სახისმეტყველებანი, ტექსტის იდეური და მხატვრული შინაარსი. გიორგი მთაწმიდელი რომ უაღრესად ერთგულად მიჰყვება ტექსტს, ამას ამონმებს ძეგლის სლავური თარგმანებიც და, ამასთანავე, ცნობილი ბიზანტინისტის, გვანცა კოპლატაძის მიერ ძველი ბერძნულიდან ახალ ქართულ ენაზე გადმოღებული „დიდი კანონი“ ანდრია კრიტელისა.³

„დიდი კანონის“ ქართულ თარგმანთა შესწავლისას ვეფუძნებით ამ ტექსტის სამივე ქართული თარგმანის შემცველ უნიკალურ კრებულს, რომელიც დაცულია პარიზის ეროვნული ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა ინსტიტუტში. ეს ხელნაწერია Par. georg. 5., რომელიც ხელნაწერთა ინსტიტუტში ცნობილმა ქართველოლოგმა ბერნარ უტიემ ჩამოიტანა. აკად. ელ. მეტრეველი და მე, როცა ერთობლივად ვმუშაობდით „დიდი კანონის“ ქართულ თარგმანთა ტექსტების

¹ ჯღამაია ლ., გიორგი მთაწმიდელის თვენი (სექტემბერი). გამოსცა, გამოკვლევა, საძიებლები და ლექსიკონი დაურთო ლალი ჯღამაიამ, თბ. 2007, გვ. 27.

² კეკელიძე კ., ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბ. 1960, გვ. 576.

³ კოპლატაძე გ., ანდრია კრეტელი, დიდი კანონი, ძველი ბერძნულიდან თარგმნა და გამოკვლევა დაურთო გვანცა კოპლატაძემ, თბ. 2007, გვ. 22-27.

დადგენაზე, სწორედ ამ ხელნაწერის როტოპირსა და მიკროფირს ვეყრდნობოდით.

ექვთიმე თაყაიშვილმა, რომელსაც ეკუთვნის გეორგ. 5-ის პირველი მეცნიერული აღწერილობა, იმთავითვე შენიშნა, რომ „ამ წიგნში სამი სხვადასხვა დროს გადაწერილი ხელნაწერია მოქცეული ერთ ყდაში“.¹ შემდგომმა კვლევამ დაადასტურა ე. თაყაიშვილის დაკვირვება. ხელნაწერში მართლაც გამოიყოფა სამი ხელი. პირველი ხელით დაწერილია ხელნაწერის უმთავრესი ნაწილი — 1-216 გვერდები. ლ. ხაჩიძის მოსაზრებით, ეს ნაწილი შეიცავს გიორგი მთაწმიდელის რედაქციის თითქმის სრულ მარხვანს და მისივე რედაქციის ზატიკის დასაწყისს, რაც თავდაპირველად — გეორგ. 5-ის შედგენამდე ერთ წიგნად — მარხვან-ზატიკად უნდა არსებულებოდა (ხაჩიძე 1983:169).² II და III ნაწილები (217-222 და 222-292 გვ.) ერთი მთლიანობაა და ლ. ხაჩიძემ იგი მარხვანის ახალ რედაქციად მიიჩნია, ხოლო მის შემდგენელ-რედაქტორად ეფრემ მცირე დასახა (ხაჩიძე 2009:15).³ მეცნიერის აზრით, გეორგ. 5-ის II ნაწილი ეფრემ მცირის მიერ XI ს-ის 80-იან წლებში უნდა იყოს შედგენილი⁴.

ლ. ხაჩიძე გეორგ. 5-ის საფუძვლიანი შესწავლის შედეგად ჯერ მივიდა დასკვნამდე, რომ I ნაწილი გიორგი მთაწმიდელის ავტოგრაფული ხელნაწერის ზუსტი პირი უნდა ყოფილიყო, ხოლო ამ ხელნაწერის შედარებამ გიორგის ავტოგრაფულ ხელნაწერთან დაარწმუნა, რომ გეორგ. 5-ც ავტოგრაფული ხელნაწერია. მკვლევარი ეფუძნება ანგარიშგასაწევ არგუმენტებს. მართლაც, პირველწყაროებიდანაა ცნობილი, რომ გიორგი მთაწმიდელს „სრულებით“ უთარგმნია მარხვანი და ზატიკი; საგალობელთა ძველი თარგმანების გვერდით საკუთარი თარგმანების მოტანა დამახასიათებელი იყო გიორგი მთაწმიდელისათვის, რომ მთელი ხელნაწერის აღნაგობა თანხვედრილია გიორგის მუშაობის პრინციპებთან (სიზუსტე, საგალობლებისთვის ავტორის მითითება, კრებითი ხასიათი კრებულისა, ანდერძ-მინაწერები და სხვ.).

ჩემი მხრივ დავუმატებდი, რომ გიორგი ათონელის რედაქციის მარხვანად მიჩნეულ ხელნაწერთა შორის მხოლოდ გეორგ. 5-ის ხელნაწერშია დაცული გიორგი ათონელის ძალზე მნიშვნელოვანი ანდერძი, რომელშიც ექვთიმე ათონელისა და თვით გიორგი ათონელის მიერ თარგმნილ „დიდ კანონთან“ დაკავშირებული საინტერესო ვითარებაა აღწერილი.

ლ. ხაჩიძის აღნიშნული თვალსაზრისი არ აღმოჩნდა ყველასთვის მისაღები. მაგალითად, ლიტურგიკისა და ჰიმნოგრაფიის აღიარებულმა მკვლევარმა ლილი ხევსურიანმა ეჭვი გამოთქვა პარიზული ხელნაწერის ავტოგრაფულად გამოცხადების გამო და დასვა კითხვები: თუ გეორგ. 5 მართლაც ავტოგრაფული ხელნაწერია, მაშინ რატომ არ არის იგი სრული, ან რით სარგებლობდა ათ. 38-ის გადამწერი, როცა მას თავის ხელნაწერში სხვადასხვა განგებები შეჰქონდა, რამდენად შესაძლებელია, რომ ავტოგრაფული ნუსხა ყოფილიყო გეორგ. 5-ისაგან განსხვავებული, შევსებული ყველა იმ მნიშვნელოვანი ნაწილებით, რომლებიც გეორგ. 5-ს არ გააჩნია და სხვ. მან ყურადღება გაამახვილა გიორგი მთაწმიდელის ანდერძისა და ხელნაწერის ერთმანეთთან შეუსაბამობის შემთხვევებზეც და დაასკვნა, რომ ანდრია კრიტელის გალობათა გიორგისეული თარგმანი ავტოგრაფულ ხელნაწერში მოთავსებული იყო ცალკე, ხელნაწერის ბოლოს, ხოლო მისმა შეტანამ V ხუთშაბათის განგებაში წარმოშვა შეუთანხმებლობა ხელნაწერსა და ანდერძს შორის.⁵

ლ. ხევსურიანი არ გამორიცხავს, რომ გეორგ. 5-ის გადამწერმა დედნად თვით ავტოგრაფუ-

1 თაყაიშვილი ექვ., პარიზის ნაციონალური ბიბლიოთეკის ქართული ხელნაწერები და ოცი ქართული საიდუმლო დამწერლობის ნიმუში, პარიზი, 1933, გვ. 32.

2 ხაჩიძე ლ., გიორგი მთაწმიდელის რედაქციის მარხვანის პარიზული ნუსხა, კრებული ივირონი-1000, თბ. 1983, გვ. 269.

3 ხაჩიძე ლ., ეფრემ მცირის ჰიმნოგრაფიული მემკვიდრეობის შესახებ, თბ. 2009, გვ. 15.

4 ხაჩიძე ლ., გიორგი მთაწმიდელის რედაქციის მარხვანის პარიზული ნუსხა, კრებული ივირონი-1000, თბ. 1983, გვ. 19.

5 ხევსურიანი ლ., გიორგი მთაწმიდელის რედაქციის მარხვანის ავტოგრაფული ნუსხის საკითხისათვის. ლიტერატურული ძიებანი, თბ. 2005, გვ. 79-80.

ლი ხელნაწერი გამოიყენა.¹

გიორგი მთაწმიდელის მიერ თარგმნილი „დიდი კანონის“ პარიზულ ტექსტს უძღვის ასეთი ზედწარწერა: „სახელითა ღმრთისათა. ესევე დიდნი გალობანი ანდრეა კრიტელისა თქუმულნი და ჩუენ, გიორგი მთაწმიდელისა მიერ, მეორის გუერდსა აღწერილნი“ (გეორგ. 5, 127r).

ძალზე მნიშვნელოვანი ინფორმაციის შემცველი მინაწერი გამოვავლინეთ „დიდი კანონის“ გიორგისეული თარგმანის შემცველ სხვა ხელნაწერში (იერ. 61 XII-XIII ს.).² აქაც ტექსტს უძღვის სათაური: „დიდნი გალობანი, თქუმულნი ანდრია კრიტელისანი და ჩუენ მიერ მეორისა გუერდსა აღწერილნი“ (იერ. 61, 414r). „დიდი კანონის“ ტექსტის დასასრულს კი გადამწერი გვამცნობს: „ესე დიდნი გალობანი ზღუასა მენამულსა ზედა თარგმნილნი მამისა გიორგის მიერ. უმჯობეს და უშუენერეს მამისა ეფთვემს თარგმნილთასა შევჰრაცხენ და იგი აღწერენ, რამეთუ ფრიად უსაყუარელეს მათსა არიან ესე“ (იერ. 61, 468v).³

აქ ერთ კითხვასაც უნდა გაეცეს პასუხი: რა კავშირია გეორგ. 5-სა და იერ. 61-ში მოთავსებული „დიდი კანონის“ გიორგისეულ ტექსტებს შორის? უფრო სწორედ, რა დამოკიდებულებას ავლენენ გადამწერები „დიდი კანონის“ ტექსტის მიმართ? ამჯერად კითხვას ვუპასუხებთ ტექსტების არა დეტალური შედარებით, არამედ ზედაპირული, მაგრამ ჩემი აზრით, სერიოზული დატვირთვის მქონე მონაცემებით.

გეორგ. 5-ის ტექსტი, როგორც ლ. ხევსურიანი შენიშნავს, უჩვეულოდ იწყება: „განგების ცალკე ელემენტის დაწყება სიტყვებით „სახელითა ღმრთისათა“ ჰიმნოგრაფიულ ხელნაწერებში ჩვეულებრივ არ გვხვდება. ეს უფრო სათაურის ფორმაა, რომელიც განგების გარეთ ცალკე მოთავსებული საგალობლისათვის უნდა შეერჩია გიორგი მთაწმიდელს⁴. იერ. 61-ის გადამწერს, ჩანს, უგრძნია ეს უხერხულობა და დასაწყისისთვის ჩამოუცილებია „სახელითა ღმრთისათა“.

იერ. 61-ის გადამწერი, განსხვავებით გეორგ. 5-ის გადამწერისაგან, საჭიროდ მიიჩნევს გიორგისეული თარგმანის ბოლოს კვლავ შენიშნოს: „ესე დიდნი გალობანი ზღუასა მენამულსა ზედა თარგმნიან მამისა გიორგის მიერ“ და ამას ამატებს ცნობას: ექვთიმეს თარგმანს გიორგის თარგმანი ვარჩიე, რადგან „ფრიად უსაყუარელეს მათსა არიან ესე“. იერ. 61-ის გადამწერის ინფორმაციას ლოგიკური საფუძველი აქვს. მის წინაშე ორი თარგმანია: ექვთიმესი და გიორგისა, მათგან შეარჩია ერთ-ერთი (გიორგისეული) და მას დაურთო კიდევ შესაბამისი ახსნა-განმარტება.

გვგონია, რომ იერ. 61-ის გადამწერმა შეგნებულად თქვა უარი გიორგი მთაწმიდელის ვრცელ და უაღრესად მნიშვნელოვან ანდერძზეც, რომელიც გეორგ. 5-ში გიორგისეულ თარგმანს ახლავს, რადგან ეს ანდერძი უმთავრესად „დიდი კანონის“ ექვთიმესეულ თარგმანს მიემართება, მასთან კავშირში იხსნება მისი შინაარსი.

გეორგ. 5 და იერ. 61 ერთმანეთთან კიდევ ერთ მსგავსებას ავლენენ. ორივეგან „დიდი კანონის“ თარგმანებს ექვთიმე მთაწმიდელის „აქებდითსა“ აგვირგვინებს. გეორგ. 5-ში ის მოთავსებულია „დიდი კანონის“ ექვთიმე ათონელისა და გიორგი ათონელის თარგმანებს შორის, იერ. 61-ში კი გიორგი ათონელის თარგმანის ბოლოსაა. რამდენადაც შევძელი თვალი გამედევნები-

1 ხევსურიანი ლ., იქვე.

2 იერუსალიმის ხელნაწერთა არც ერთ აღმწერს (ა. ცაგარელი, ნ. მარი, უ. ბლეიკი) არ აქვს მითითებული, რომ ამ კრებულში შეტანილია „დიდი კანონის“ გიორგი მთაწმიდელისეული თარგმანი, რომელიც, თავის დროზე, ამ ლიტურგიკული კრებულების დეტალური გაცნობის შედეგად გამოვავლინე.

3 „დიდი კანონის“ საკითხებისადმი მიძღვნილ ერთ ჩვენს ნაშრომში მიზეზთა გამო დაშვებული გვაქვს დასაბუთებული შეცდომა: იერუსალიმური ხელნაწერის ეს ანდერძი მივანერეთ პარიზულ ხელნაწერსაც. იხ. ლ. გრიგოლაშვილი, ანდრია კრიტელის დიდი კანონის ქართული თარგმანები და კანონის, როგორც ჟანრის ჩამოყალიბების რამდენიმე ასპექტი, ქართველოლოგი, 19(4), თბ. 2013, გვ. 271-272.

4 ხევსურიანი ლ., დასახ. ნაშრომი, გვ. 76.

ნა „დიდი კანონის“ შემცველი ადრინდელი თუ მოგვიანო ხანის ხელნაწერებისათვის, ყველგან ექვთიმეს თარგმანია აღნიშნული სტიქარონისა. იერ. 56-ში, რომელიც შეიცავს „დიდი კანონის“ არსენ იყალთოელისეულ თარგმანს და მთავრდება ექვთიმე ათონელის თარგმნილი „აქებდით-სათი“, გვხვდება გადამწერის შენიშვნა: „ამათ ახალთა აქებდითსა ააქუს (ასეა! — ლ. გ.), ჩუენ ეგრეცა დაუნერეთ ძულთაგან“ (იერ. 56, 148). „აქებდითსა“ ახალ თარგმანს მივაკვლიეთ A 147 ხელნაწერში. ეს კრებული ახალი რედაქციის მარხვანადაა მიჩნეული. ვინ არის ამ სტიქარონის ახალი მთარგმნელი, არაა ცნობილი. შესაძლოა, ის თვით არსენ იყალთოელს ეკუთვნოდეს. გიორგი მთაწმიდელს კი, ჩემი აზრით, არ უთარგმნია „აქებდითსა“, რადგან ექვთიმე ათონელის თარგმანი ამ შემთხვევაში, ალბათ, მის სრულ ნდობას იმსახურებდა.

გეორგ. 5-ის მნიშვნელობა, იქნება ის ავტოგრაფული ხელნაწერი თუ არა, განუზომლად დიდია. ჯერ ერთი, ის შედგენილია XI საუკუნეში. მასში, როგორც ეს გიორგი მთაწმიდელის შემოქმედებითი მეთოდისთვის იყო დამახასიათებელი, სრულადაა წარმოდგენილი ქართული და ბერძნული ჰიმნოგრაფიული ლიტერატურის მონაპოვარი: კრებული შეიცავს „დიდი კანონის“ სამივე ქართულ თარგმანს. გეორგ. 5-ის I ნაწილს კი აშკარად ატყვია გიორგი მთაწმიდელის, როგორც რედაქტორის, ხელი. აი, რა გვაქვს მხედველობაში:

1. ექვთიმე ათონელის თარგმნილი „დიდი კანონის“ შემცველი უძველესი ხელნაწერებია სინ.5 და სინ.75. ორივე ხელნაწერი სამეცნიერო ლიტერატურაში განიხილება როგორც ერთ-ერთი წყარო გეორგ. 5-ში დაცული ლიტურგიკული კრებულისა. სინურ ხელნაწერებში ექვთიმეს მიერ თარგმნილი „დიდი კანონის“ სათაურია: „გალობანი სინანულისანი, თქუმულნი წმიდისა ანდრია კრიტელი მთავარეპისკოპოსანი“ (სინ. 75, 191r).

ხოლო პარიზულ ხელნაწერში მას „დიდნი გალობანი“ ეწოდება:

„დიდნი გალობანი სინანულისანი, თქუმულნი ანდრია კრიტელისანი, რომელ იყო ირუსალემით“ — გეორგ. 5 (127r). „დიდნი გალობანი“ გიორგი ათონელის მიერ თარგმნილი ტექსტის სათაურიც.

2. II გალობას სინ. 5-ისა და სინ. 75-ში, განსხვავებით გეორგ. 5-ისა, არ აქვს მეორე ძლისპირი.

3. III გალობასაც, განსხვავებით გეორგ. 5-საგან, ერთი ძლისპირი აქვს.

4. VI გალობას (ღალადყავსა) — სინ. 5-სა და სინ. 75-ში არ ახლავს კონდაკი, გეორგ. 5-ში კი VI გალობის ბოლოს ტექსტის ხელით მიწერილია კონდაკის დასაწყისი სიტყვები: მეექუსესა კონდაკი ბ გ~ი: „სულო ჩემო, სულო ჩემო“ და ნეშტი საკითხავისაჲ (გეორგ. 5, 134r). ეს შენიშვნა განპირობებულია ქართული თარგმანის ბერძნულ ტრადიციასთან დაახლოების სურვილით.

5. „დიდი კანონის“ ტექსტს სამივე ქართულ თარგმანში ბიბლიურ საგალობელთა მუხლები ახლავს. ჩემი დაკვირვებით, ეს ტექსტები შეუმოკლებლად, სრული სახით მხოლოდ გეორგ. 5-შია წარმოდგენილი. სხვა ხელნაწერებში, მათგან სინ. 5-სა და სინ. 75-ში, ამ მუხლების მხოლოდ დასაწყისი სიტყვებია მოტანილი სათანადო საგალობლებზე მიმანიშნებლად, გეორგ. 5-ში კი, როგორც აღვნიშნეთ, ექვთიმეს თარგმანსაც კი სრული ტექსტები დაერთვის ამ მუხლებისა. რაც მთავარია, ეს ტექსტები სინ. 5-სა და სინ. 75-ში გიორგი მთაწმიდელის რედაქციისაა.

აშკარაა, გეორგ. 5-ის პირველი ნაწილის რედაქტორი გიორგი მთაწმიდელია (ან ნუსხა მომდინარეობს გიორგი მთაწმიდელის ავტოგრაფიდან). ხოლო გიორგი მთაწმიდელის განთქმული ანდერძი, როგორც ექვთიმე თაყაიშვილი შენიშნავს, ამ კრებულში ჩანერილი უნდა იყოს თვით გიორგი მთაწმიდელის მიერ „ფრიად წვრილის ნუსხა-ხუცურით, როგორც ჩვეულება იყო გიორგი მთაწმიდელისა“.¹

¹ თაყაიშვილი ექვ., დასახ. ნაშრომი, გვ. 33.

მთავარი კი ის არის, რომ ქართული კულტურის მესვეურებს — მეფე დავით აღმაშენებელს, ექვთიმე მთაწმიდელს, გიორგი მთაწმიდელს, არსენ იყალთოელს, იოანე ქართლის კათალიკოსს, გადამწერთა თაობებს — უდიდესი მნიშვნელობა მიუნიჭებიათ წმ. ანდრია კრიტელის „კანონთა მეფედ“ მიჩნეული საგალობლისთვის და ქართული ეკლესიის ლიტურგიკულ პრაქტიკაში მისი ადაპტირებით ჩვენი სულიერი კულტურის საძირკველი განუმტკიცებიათ. მნიშვნელოვანია, რომ სწორედ დავით აღმაშენებელს უბრძანებია არსენ იყალთოელისთვის „დიდი კანონის“ ხელახლა თარგმნა, ხოლო იოვანე ქართლის კათალიკოზისთვის — ტექსტისთვის ხმის შეწყობა, რათა განახლებულ ეკლესიას „უნაკლო და წმინდა ჭეშმარიტება მიაღწევას ყოველ მოტრფიალეს სიტყვისას“ (გეორგ. 147v).

ანდრია კრიტელის „დიდი კანონი“ ქართულ ლიტურგიკულ პრაქტიკაში, როგორც აღინიშნა, XI საუკუნის I ნახევრიდან მკვიდრდება. თავიდან ის დიდი მარხვის მეხუთე ხუთშაბათს სრულდებოდა მთლიანად, როგორც ეს დადგენილი იყო VI მსოფლიო საეკლესიო კრების მიერ, ხოლო შემდეგ ნაწილ-ნაწილ (ოთხი დღის სერობაზე ოთხად გაყოფილი), მთლიანად კი — დიდმარხვის მეხუთე კვირიაკის ხუთშაბათს ცისკრად. მიიჩნევა, რომ „დიდი კანონის“ შესრულების წესის ეს ევოლუცია მას დიდმარხვის მსახურებათა ღერძის მნიშვნელობას ანიჭებს. კანონი შემოფარგლავს დიდმარხვის ციკლს და მისი მონოლითურობის ერთ-ერთ განმსაზღვრელადაც მოიაზრება.¹

¹ მანაგაძე ხ., წმ. ანდრია კრიტელის „სინანულის კანონი“ და მისი ქართული ძლისპირები (680 ხელნაწერის მიხედვით). ავტორეფერატი, თბ. 2006, გვ. 6.

ბიზანტიური ჰიმნოგრაფიის ორი სკოლაა ცნობილი: პირველთან დაკავშირებულია შექმნა უძველესი ჰიმნოგრაფიული ჟანრის — კონტაკიონისა (იგივე კონდაკისა), რომელიც V-VI საუკუნეებში ჩამოყალიბდა, უმაღლეს დონეს კი რომანოზ მელიოდოსის შემოქმედებაში მიაღწია, ხოლო მეორე სკოლამ შემოიტანა და დაამკვიდრა ახალი სტრუქტურის საგალობელი — კანონი, რომელსაც ქართულ ტრადიციაში გალობანი ეწოდა. მის ჩამოყალიბებას VII-VIII საუკუნეებში ვარაუდობენ. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ კანონმა, როგორც ჟანრმა, კონტაკიონი ლიტურგიკული პრაქტიკიდან მთლიანად გამოდევნა.

ს. ავერინცევის თანახმად, თუ „კონდაკის ჟანრისათვის დამახასიათებელი იყო თხრობითი და დრამატიზებული, დიალოგური ნაწილები, თუ კონდაკის მონაწილე პირები ერთმანეთს რეპლიკებით ეხმიანებოდნენ, თავის სულიერ მდგომარეობას გადმოგვიშლიდნენ პათეტიკურ მონოლოგებში, ჩაებმებოდნენ ბაასსა ან კამათში, კანონმა საყრდენი მხატვრული შინაარსი არსებითად შეცვალა. დრო ხატოვანი თხრობისა და დრამატული სცენებისა წავიდა. დადგა ჟამი განსჯისა, ქება-დიდების აღვლენისა“.¹

და მაინც, „შინაარსობრივი თვალსაზრისით, კონტაკიონებსა და კანონებს შორის დიდი სხვაობა არ შეინიშნება; შინაარსით ისინი — კონტაკიონებიცა და კანონებიც — ღმრთისმეტყველების პოეტურ ნიმუშებს წარმოადგენენ“.² ორივე ჟანრის საგალობლები ღმრთის სადიდებლადაა შექმნილი. ჰიმნოგრაფი უზენაესისთვის სიტყვიერ მსხვერპლს გაიღებს, მას უძღვნის გულს. ბიბლიური დავითი შესთხოვს უფალს: „მაუწყე მე, უფალო, გზანი, რომელთა ვიდოდი“ (ფსალმ. 142,8). პასუხად გაისმის: „მსხვერპლმან ქებისამან მადიდოს მე, და მუნ არს გზაჲ, სადა უჩუენო მათ მაცხოვარებაჲ ჩემი“ (ფსალმ. 49,23). ამ შეგონების თანახმად, ღვთის ქება, მისი განდიდება ღვთისკენ მიმავალი გზაა. ამქვეყნიური დიდებისმეტყველება განიცდება, როგორც მონაწილეობა ანგელოზთა დიდებისმეტყველებაში, როგორც არეკლა, ასახვა, მიბაძვა ანგელოზთა გალობისა.³

კანონის აღმოცენების ზუსტი თარიღი არ არის დადგენილი, თუმცა ცნობილია, რომ ადრეულ ქრისტიანულ ღვთისმსახურებაში ფსალმუნებთან ერთად ცალკეული ბიბლიური საგალობლები სრულდებოდა. შემდეგში მათ ტროპარები, იგივე დასდებლები, დაერთო. ასე შეიქმნა ერთსაგალობლები, ორსაგალობლები, სამსაგალობლები. როგორც არქიმანდრიტი კიპრიანე (კერნი), მართლმადიდებლური საღვთისმეტყველო სკოლის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელი, შენიშნავს: „საკმაოდ დიდხანს მიაჩნდათ, რომ საეკლესიო პოეზიის ეს ახალი ფორმა პირველად იერუსალიმის პატრიარქმა, წმ. სოფრონმა გამოიყენა, მაგრამ მ. კარაბინოვის მტკიცებით, სამსაგალობლები, რომელნიც მიენერებოდა იერუსალიმის პატრიარქს — წმ. სოფრონს, სინამდვილეში ეკუთვნის იოსებ მგალობელს, IX საუკუნის მოღვაწეს“.⁴

საეკლესიო პოეზიის ახალი ჟანრის, კანონის, მესაძიკველედ ერთხმად იქნა მიჩნეული ანდრია კრიტიკელი. „კანონთა მეფედ“ აღიარებული მისი „დიდი კანონი“ ამ ჟანრის უძველეს და სრულყოფილ ნიმუშად გამოცხადდა.

როგორია „დიდი კანონის“ აგებულება? როგორაა ის რეალიზებული უძველეს ქართულ თარგმანებში, შესაბამისად, ამ თარგმანთა შემცველ ხელნაწერებში?

ცნობილია, რომ ბიბლიურ გალობათა შემცირება თორმეტიდან ცხრამდე იერუსალიმურ

1 Аверинцев С. С. Поэтика ранневизантийской литературы, М. 1977, с. 103.

2 კოპლატაძე გვ., ბიზანტიური ჰიმნოგრაფიული პოეზია და ანდრია კრეტელის დიდი კანონი, იბ. ანდრია კრეტელი, დიდი კანონი, თბ. 2007, გვ. 10.

3 Аверинцев С. С. У истоков поэтической образности искусства, Другой Рим, Санкт-Петербург, 2005, с. 247.

4 არქიმანდრიტი კიპრიანე (კერნი), ლიტურგიკა. თარგმანი ელისო კალანდარიშვილისა, თბ. 2009, გვ. 35.

პრაქტიკაში განხორციელდა,¹ მთავარი ნაბიჯები ჰიმნოგრაფიული კანონის ჩამოყალიბებაშიც პალესტინაში გადაიდგა. ანდრია კრიტელის „დიდი კანონი“ სწორედ 9 გალობისაგან შედგება. თითოეულს უძღვის თავისი ძლისპირი ანუ ირმოსი. VI გალობას დაერთვის თითოსტროფიანი კონდაკი და იკოსი. ყოველი გალობა მთავრდება „სამებისანითა“ და „ღმრთისმშობლისანით“. ეს სტრუქტურა დაცულია „დიდი კანონის“ ქართულ თარგმანებშიც.

მიუთითებენ, რომ „დიდი კანონი“ თავდაპირველად 210 ტროპარისგან შედგებოდა. შემდეგ მას ორმოცი ტროპარი შეჰმატებია და მოცულობითაც უნიკალურ საგალობლად ქცეულა. შემატებულ ტროპართა შორის უნდა გამოვყოთ ღირსი მარიამ ეგვიპტელისადმი მიძღვნილი დასდებლები (ორ-ორი ტროპარი თითოეულ გალობაში), აგრეთვე, ტროპარი, რომელიც თვით ანდრია კრიტელს ეძღვნება და ვრცელი „მომიწსენესა“, რომელშიც სახარების ცხრა ნეტარების (მათე 5, 3-12) თემაა გაშლილი.

ძველ ქართულ თარგმანებში ამ დამატებათაგან მხოლოდ „მომიწსენესა“ დასტურდება. მოცულობის და შედგენილობის მიხედვით ექვთიმე ათონელის, გიორგი ათონელისა და არსენ იყალთოელის თარგმანები „დიდი კანონისა“ ერთმანეთისაგან განსხვავდება, მაგრამ ამის შესახებ ქვემოთ ვისაუბრებთ.

რით იქცევს განსაკუთრებულ ყურადღებას „დიდი კანონის“ ძველი ქართული თარგმანების შემცველი ხელნაწერები?

როგორც ვიცით, „დიდი კანონის“ ძველი ბერძნული ხელნაწერები ჩვენამდე არ არის მოღწეული; ძეგლის ქართულ თარგმანთა უძველესმა ხელნაწერებმა (X-XII სს.) კი შემოგვინახეს კანონზე ბიბლიური გალობების ტექსტთა დართვის ტრადიცია, რაც არ ჩანს „დიდი კანონის“ ბეჭდურ გამოცემებში, არც ბერძნულში, არც სლავურში.

სურათი მეტად საინტერესოა: „დიდი კანონის“ სამივე ქართული თარგმანის (ექვთიმე ათონელი, გიორგი ათონელი, არსენ იყალთოელი) შემცველ პარიზულ ხელნაწერში (გეორგ. 5) ბიბლიურ გალობათა მუხლები თუ ნახევარმუხლები სრულადაა წარმოდგენილი, სრულადაა ისინი გიორგი ათონელისეული თარგმანის ხელნაწერებშიც (იერ. 61; A 125). არსენ იყალთოელის თარგმანის შემცველ ხელნაწერთაგან კი ეს ტექსტები სრულადაა A ხელნაწერში (გეორგ. 5), B და D ხელნაწერებში საერთოდ არ არის, C-ში კი ამ გალობათა მხოლოდ დასაწყისი სიტყვებია კიდევ მიწერილი. E და F ხელნაწერებში არის ბიბლიური დასაწყისები, მაგრამ დაყოფა გარკვეულწილად განსხვავებულია A-სგან*.

ამ მონაცემებზე დაკვირვება ცხადყოფს, რომ აღნიშნული დროისათვის (XI-XII საუკუნეები) კანონზე ბიბლიურ გალობათა დართვის ტრადიცია მტკიცე აღარ არის. მართალია, მას იცავენ ქართველი მთარგმნელები, მაგრამ ნუსხებში აშკარად ქრელი სურათია: ზოგან საერთოდაა გამოტოვებული, ზოგან მხოლოდ დასაწყისი სიტყვებია მითითებული.

ქართულ თარგმანებს დართულ ბიბლიურ გალობათა ტექსტების ურთიერთშეჯერებამ და ამ გალობათა წინაათონურ და გიორგი ათონელისეულ თარგმანებთან შეპირისპირებამ ისიც

1 ბიბლიაში გამოყოფენ 12 საგალობელს. ესენია: მოსეს საგალობელი, მოსეს მეორე საგალობელი, ანანას საგალობელი, ამბაკუმის საგალობელი, ესაიას საგალობელი, იონას საგალობელი, სამი ყრმის საგალობელი, რომელიც ორ ნაწილად გაიყო, ღმრთისმშობლის საგალობელი, ზაქარიას საგალობელი, დებორას საგალობელი, ეზეკიას საგალობელი (ეს ბოლო ორი საგალობელი ღვთისმსახურებაში არ შესულა) და მანასეს სავედრებელი, რომელიც ბიბლიის ებრაულ დედანში არ არის, მაგრამ, როგორც ს. ავერინცევი გვამცნობს, ის შესულია სეპტუაგინტაში. მისივე თქმით, სეპტუაგინტას ხელნაწერში (Codex Alexandrinus) ფსალმუნთა ნიგნს ახლავს როგორც ძვ. აღთქმის, ასევე ახალი აღთქმის გალობათა ნუსხა და მათ შორის მანასეს ვედრებას უკავია მეთორმეტე რიგითი ადგილი (ავერინცევი, დასახ. ნაშრომ. გვ. 213).

კანონის გალობათა განლაგებაში დაცულია ქრონოლოგიური რიგი. მ. სკაბალანოვიჩის შენიშვნით, მხოლოდ ამბაკუმის საგალობელია გადანაცვლებული იონას საგალობლის შემდეგ. ალბათ, იმისთვის, რომ კანონის VI გალობას, როგორც შემაჯამებელს ამ რიგში, შეესაბამებოდეს უფრო მგრძნობიარე ბიბლიური საგალობელი. შენიშნულია ისიც, რომ სასიხარულო ინტონაციის შემცველ გალობებს უკავიათ კენტი ადგილები, სამგლოვიარო განწყობისას — ლუნი, გარდა VII-სი და VIII-სი, რადგან ამ პრინციპის დასაცავად მოუხდებოდათ გალობის ბოლო ნაწილი გადაეტანათ დასაწყისში (არქ. კიპრიანე, დასახ. ნიგნი, გვ. 32).

* რომელი ხელნაწერებია ამ ლიტერებით აღნიშნული იხ. აქვე, გვ. 115.

ცხადყო, რომ პარიზულ ხელნაწერში სამივე თარგმანის ბიბლიური ჩასართავეები გიორგი ათონელისეული რედაქციისაა. აქედან კი ის დასკვნაც გამომდინარეობს, რომ ექვთიმესეული თარგმანი „დიდი კანონისა“ (პარიზული ნუსხა) რედაქტირებულია. თუმცა აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ წინაათონური* და გიორგისეული რედაქციები ბიბლიური გალობებისა ერთმანეთთან მიმართებაში დიდ სხვაობებს არც უჩვენებენ.

მოვიტან ორიოდ მაგალითს ზემოთ მოტანილი დასკვნის საილუსტრაციოდ. I გალობის IV ტროპარს ერთვის მოსეს გალობის III მუხლი. სურათი ასეთია:

წინაათონური რედაქცია	„დიდი კანონის“ ექვთიმესეული თარგმანი	გიორგი ათონელისეული რედაქცია
უფალი არს, რომელმან შემუსრნის ბრძოლანი, უფალ არს სახელი მისი.	უფალმან შემუსრნა ბრძოლანი, უფალ არს სახელი მისი.	უფალმან შემუსრნა ბრძოლანი, უფალი არს სახელი მისი.
I გალობის V ტროპარის ბიბლიური დანართი:		
ეტლები ფარაოჲსი და ყოველი ერჲ შთასთხია ზღუსა.	ეტლები ფარაოჲსი და ყოველი ძალი შთასთხია ზღუსა.	ეტლები ფარაოჲსი და ყოველი ძალი შთასთხია ზღუსა.
I გალობის VI ტროპარის ბიბლიური დანართი		
რჩეული მჴედრები მთავართაჲ მათ დაანთქა ზღუსა მას მენამულსა.	რჩეული მჴედრები სამ-მდგომთაჲ მათ დაანთქა ზღუსა მას მენამულსა.	რჩეული მჴედრები სამ-მდგომთაჲ მათ დაანთქა ზღუსა მენამულსა.
I გალობის VII ტროპარის დანართი		
ზღუამან დაჴფარნა იგინი, დაჴდეს და დაიძირნეს სიღრმენი მას უფსკრულთასა ვითარცა ლოდნი.	ზღუამან დაფარნა იგინი და დაჴდეს სიღრმესა მას ვითარცა ლოდნი.	ზღუამან დაფარნა იგინი და დაჴდეს სიღრმესა მას ვითარცა ლოდნი.
I გალობის VIII ტროპარის ბიბლიური დანართი		
სულისა მისგან ძლიერებისა გულისწყრომისა შენისაჲსა განიპნეს წყალნი. აღზღუდნეს და დადგეს ვითარცა ზღუდენი წყალნი ზღვისანი, შეჴყინდეს და აზღუდნეს ლეღვანი შუვა ზღუსა.	და სულისაგან გულისწყრომისა შენისა განიპნეს წყალნი, შეჴყინდეს და ლელვანიცა იგი შუვა ზღუსა.**	და სულისაგან გულისწყრომისა შენისა განიპნეს წყალნი, შეჴყინდეს ვითარცა ზღუდენი წყალნი, შეჴყინდეს და ლელვანიცა იგი შუვა ზღუსა.

ბიბლიურ გალობათა მუხლების გადანაწილებისას რაიმე კანონზომიერება არ იკვეთება. ავტორი მიჰყვება ტექსტს და მუხლებს თანმიმდევრულად განალაგებს გალობის ყოველი ტროპარის დასაწყისში.

კანონის თანახმად, ბიბლიური გალობის ტექსტი უნდა გადანაწილდეს მთელს გალობაზე. როცა გიორგი ათონელის წინაშე დადგა ამოცანა სრულად გადმოელო ბერძნული ტექსტი (დედანი) და, ამასთანავე, არ გამოეტოვებინა ექვთიმე ათონელის მიერ არც ერთი შემატებული ტროპარი, როგორც თვითონვე გიორგი ათონელი აღნიშნავს თავის ანდერძში, „უმრავლესი ძალი (შინაარსობრივი ერთეული, ტროპარი) შემოვიდა და უმრავლესი დასდებული ფსალმუნთა (გალობათა) შინა და საჭირო იქმნა მუჴლთა წურილადრე დაჭრაჲ“. მართლაც, „დიდი

* ფსალმუნთა მზექალა შანიძისეულ გამოცემაში (თბ. 1960) გამოყოფილია 3 რედაქცია ქართული ფსალმუნისა: ორი ძველი, ათონამდელი და გიორგი მთაწმიდლისეული. შესაბამისად, ზედ დართული ბიბლიური გალობებიც (იხ. იქვე, გვ. 411-445) სამივე რედაქციითაა წარმოდგენილი: წინაათონური (2) და გიორგისეული.

** როგორც ზემოთ აღვნიშნე, სინ. 5-სა და სინ. 75-ში ბიბლიურ გალობათა მხოლოდ დასაწყისი სიტყვებია კიდევ მიწერილი. ამიტომ, ბუნებრივია, ჭირს მათი რედაქციული რაობის განსაზღვრა, თუმცა აქა-იქ მაინც ჩნდება ისეთი იკითხვისები, რომლებიც გვაფიქრებინებს, რომ ეს ხელნაწერები წინაათონურ რედაქციას ეყრდნობა, როგორც ეს იყო კიდევ მოსალოდნელი. ერთ კონკრეტულ შემთხვევაში სწორედ ასეა: კიდევ იკითხება „აზღუდნეს“, რასაც წინაათონურ რედაქციასთან მივყავართ.

კანონის“ ზოგიერთ გალობაში ტროპარებს გიორგი ათონელი მხოლოდ ბიბლიური გალობის უმცირეს ფრაგმენტს (ერთ ან ორ სიტყვას) დაურთავს. მაგალითისთვის VI გალობის რამდენიმე დასდებლის ბიბლიურ თავსართავს მოვიტან:

2, VI, 23 „შთავჴედ მე ქუეყანად“

VI, 24 „რომელსა მოქლონნი მისნი“

VI, 25 „ვითარცა კლიტენი საუკუნენი“

VI, 29 „უფალი მოვიჴსენე“ და სხვ.

და მაინც, რას ემსახურებოდა კანონის გალობათა დაკავშირება ბიბლიურ გალობებთან და, შესაბამისად, ბიბლიური დანართების წამძღვარება ყოველი ტროპარისათვის? ამ ტრადიციას ძალიან ღრმა საფუძველი აქვს. ცნობილია, რომ ალექსანდრიულმა საღვთისმეტყველო სკოლამ შეიმუშავა ბიბლიის ალეგორიული კომენტარების პრინციპები, მეთოდი, რომლის თანახმადაც ბიბლიურ თხრობაში გამოიყოფოდა სამი ასპექტი: სომატური, ფსიქიკური და პნევმატური. „ძველი აღთქმის ლამის ყოველი ეპიზოდი — შენიშნავს ს. ავერინცევი, განიხილებოდა როგორც ქრისტეს მიწიერი ცხოვრების ალეგორია (მომასწავებელი მისი ნაბიჯებისა), ხოლო ქრისტეს ამქვეყნიურ, ცხოვრებისეულ მოვლენებს, თავის მხრივ, შეეძლო გარდათქმით მიენიშნებინა ქრისტიანული სულის შინაგან გზათა პერიპეტიკებზე“.¹

აქედან გამომდინარე, კანონის სტრუქტურა გულისხმობს, რომ მისი ცხრავე გალობა უნდა მიემართებოდეს ერთ რომელიმე ბიბლიურ თემას, ფაქტს. მაგალითად, შობის საგალობლის პირველი გალობა შობის თემას მოიაზრებს მენამული ზღვის გადალახვის მოდუსში (მოსეს პირველი გალობის ჭრილში). „მოვლენა, ქმედება აღარ წარმოადგენს მოვლენას, არამედ გადაიქცევა ერთი და იმავე, ყოველთვის ერთი და იმავე აზრის მატარებელ მოდუსად“.²

გამოთქმულია მოსაზრება, რომ „კანონს მაშინ აქვს იდეალური სახე, როცა ბიბლიური საგალობლის თემა გატარებულია არა მხოლოდ მოცემული გალობის ირმოსში, რომელიც აგრეთვე ბიბლიური გალობიდანაა ამოზრდილი, არამედ ყველა მის ტროპარში, მაგრამ სამართლიანად შენიშნავენ იმასაც, რომ „ეს თითქმის შეუძლებელია“.³

ამ თვალსაზრისით „დიდი კანონის“ ქართულ თარგმანებზე დაკვირვება სურათს არ ცვლის, ბიბლიურ გალობათა ტექსტებისა და „დიდი კანონის“ ტროპართა შინაარსობრივი თანხვედრა ნაკლებად შეინიშნება (გამონაკლისია II ბიბლიური გალობისა და „დიდი კანონის“ II გალობის I ტროპარის სიტყვასიტყვითი დამთხვევა), თუმცა, დავესესხები არქიმანდრიტ კიპრიანეს და დავსძენ: „შემოქმედის კალამი მუდამ ბიბლიური საგალობლის წიაღში ტრიალებს“.⁴

დასკვნა ასეთია: „კანონის“ გამარჯვება კონდაკზე — ესაა „ალექსანდრიული“ ტენდენციის გამარჯვება „ანტიოქიურ“ ტენდენციაზე.⁵

რა შეიძლება ითქვას „დიდი კანონის“ გალობებს წამძღვარებულ ძლისპირებზე? ძველი ქართული თარგმანები რას მატებენ ახალს საკითხის შესწავლის ისტორიას?

„უძველესი იადგარის“ მეცნიერულმა შესწავლამ გამოკვეთა ლიტურგიკული პოეზიის წარმოშობისა და ჩამოყალიბების ეტაპები. ამ იადგარმა, რომლის უშუალო ბერძნული მოდელი არ ჩანს და „არც არის იმედი იმისა, რომ გამოჩნდება“,⁶ შემოგვინახა კანონის ადრეული სახეც და მისი განვითარების შემდგომი საფეხურების სურათიც.

1 Аверинцев С. С. Поэтика ранневизантийской литературы, М. 1977, с. 96.

2 იქვე, გვ. 103-104.

3 კერნი, დასახ. წიგნი, გვ. 33.

4 იქვე.

5 Аверинцев С. С., დასახ. წიგნი, გვ. 104.

6 მეტრეველი ელ., უძველესი იადგარი, გვ. 828.

თავდაპირველად პოეტური ტროპარები, ინდივიდუალური შემოქმედების ნიმუშები, ფსალმუნებსა და ბიბლიურ გალობებს ერთვოდა. ამას ადასტურებს აღნიშნული სტროფების როგორც ბერძნული, ისე ქართული ტერმინებიც: ტროპარი და დასდებელი.

მიიჩნევენ, რომ τροπάριον (ტროპარი) წარმოიშვა ბერძნული სიტყვიდან τροπαία, რაც გამარჯვების ნიშანს აღნიშნავს. თუ სიტყვის ამ სემანტიკას დავეყრდნობით, ტროპარი უნდა გულისხმობდეს ან მარტვილის გამარჯვებას წარმართობაზე, ან წმინდანის მიერ ვნებების დამარცხებას, ან თვით მაცხოვრის მიერ სიკვდილის დათრგუნვას.¹ სხვა თვალსაზრისის თანახმად, ტერმინი „ტროპარი“ მომდინარეობს სიტყვისგან τρῶπις (მაგალითი, ნიმუში). ელინებთანაც სიმღერის წესი, წყობა, რომლითაც სრულდებოდა ესა თუ ის სიმღერა, აღნიშნებოდა სიტყვით τροπός; ძველ კილოებსაც (ლიდიურს, მიქსოლიდიურს, ჰიპოლიდიურს, ფრიგიულს...) ეწოდებოდათ ტროპები.²

არსებობს ასეთი განმარტებაც: ტროპარი მიბრუნებას ნიშნავს. თუკი ირმოსი არის ტროპართა მელოდიის ნიმუში და გალობათა მაკავშირებელი, მაშინ ტროპარი უპირველესად მოიაზრება ირმოსთან მიმართებაში და მისკენ მიბრუნებას გულისხმობს. მაგრამ ამ გაგებას დაუპირისპირეს მოსაზრება: ეს ვარაუდი სწორი იქნებოდა, თუ ტროპარები და ირმოსები ერთდროულად აღმოცენდებოდნენ, სინამდვილეში ტროპარები ირმოსისაგან სრულიად დამოუკიდებლად და, რაც მთავარია, მასზე ადრეა წარმოშობილი. ჩვენი აზრით, ეს ხელს არ უნდა უშლიდეს აღნიშნულ ინტერპრეტაციას ტროპარისას. ბერძნული სემანტიკა ტროპარისა (მიბრუნება) მაინცადამაინც ირმოსისკენ მიბრუნებას კი არ უნდა აღნიშნავდეს, არამედ — მიბრუნებას ბიბლიური საგალობლისა თუ ფსალმუნისაკენ. ხომ ცნობილია, რომ „ქრისტიანული პოეზიის ჩასახვისთანავე ლიტურგიის ერთ-ერთი უმთავრესი თავისებურება ფსალმუნებისა და გალობების ტრადიციულ ებრაულ საგანძურთან კავშირის შენარჩუნება იყო, ხოლო ახალი ჰიმნები იმ ნიმუშების მიხედვით იქმნებოდა, რომელთაც ქრისტიანული მრევლი უკვე იცნობდა ებრაული რიტუალიდან“³.

ასე რომ, ტროპარის, როგორც ტერმინის სამივე ინტერპრეტაციას თავისი ლოგიკური საფუძველი აქვს.

რაც შეეხება ქართულ ტერმინს — დასდებელს, როგორც კ. კეკელიძე განმარტავს, ღვთისმსახურებაში შესასრულებელ ფსალმუნებს ჰიმნოგრაფიის აღმოცენების შემდეგ დაუწყეს მიმატება, ანუ მიდება (აქედან: დასდებელი) სხვადასხვა საგალობლისა.⁴ ფსალმუნით განისაზღვრებოდა მასთან შეწყობილი პოეტური ტექსტი. უნდა ვიგულისხმოთ, რომ დასდებლები არა მხოლოდ თემატურად, იდეურად იყვნენ დაკავშირებული ბიბლიურ გალობასთან თუ ფსალმუნთან, არამედ ინტონაციურადაც, მელოდიურადაც. ნიშანდობლივი ისიცაა, რომ უძლისპირო გალობათა ტროპარები, ბიბლიურ გალობათა მუხლებისგან განსხვავებით, ერთმანეთის მიმართ იდენტური მოცულობისა არ არიან, არც მკვეთრად განსაზღვრულ რიტმულ თუ მეტრულ ჩარჩოებში არიან მოქცეულნი. ბიბლიურ გალობათა მუხლებსაც და საგალობლის მუხლებსაც ერთნაირად ახასიათებთ პროზაული წყობა, ასიმეტრიულობა, პოეტური რაობის განმსაზღვრელად კი მხატვრული მეტყველების სულ სხვა კომპონენტები გვევლინება.

შემდგომ ეტაპზე, როცა ეს ტროპარები გამოეყო ბიბლიურ გალობებს, როცა ჩამოყალიბდნენ დამოუკიდებელი სტიქარონები, ჰიმნოგრაფიული კანონის განმსაზღვრელ ბიბლიურ გალობებს ისინი პირველი ტროპარების მეშვეობით დაუკავშირდნენ. სწორედ ამ ეტაპზე

1 არქიმანდრიტი კიპრიანე (კერნი), დასახ. წიგნი, გვ. 20.

2 იქვე, გვ. 21.

3 Wellesz E., A History of Byzantine Music and Hymnography, Oxford, 1980, p. 146.

4 კეკელიძე კ., ქართული ლიტურატიურის ისტორია, ტ. I, თბ. 1960, გვ. 590.

უნდა ხდებოდეს მათი ირმოსებად (ძლისპირებად) ჩამოყალიბება. აღნიშნულ დანიშნულებაზე მიუთითებს მისი ნომენკლატურული დეფინიციაც: εἰρηός (ირმოსი) ნიშნავს რიგს, კავშირს, მაკავშირებელს. ირმოსი ტროპარებისა და ბიბლიური საგალობლების დამაკავშირებელია. მართლაც, ესაა მისი თავდაპირველი ფუნქცია. აკად. ელ. მეტრეველის განმარტებული დასკვნით, „მაკავშირებელი პირველი ტროპარი ბიბლიური გალობის ტექსტს წარმოადგენდა, რაც განსაზღვრავდა მთელი კომპოზიციის განწყობილებასა და შინაარსს. ბიბლიური ოდების დასაწყისები კანონის ოდების სახელწოდებათა სახით შემოგვინახა კანონმა, ხოლო მაკავშირებელ ტროპარად ანუ ირმოსად იქცა ოდის ან გალობის I ტროპარი, რომელიც შინაარსობრივად ეხმაურებოდა იმ ბიბლიურ ოდას, რომლის სახელწოდებასაც ატარებდა კანონის გალობა“¹.

ქართული ტერმინი ძლისპირი კი ორი სიტყვისაგან შედგება: ძალი და პირი. პირი აღნიშნავს დასაწყისს, ძლის←ძალის კი — სიმს (ხუთძალი, ათძალი, ე. ი. ხუთსიმამანი, ათსიმამანი საკრავი).² ძნობა||ძლობა ჟღერადობაა, ე. ი. ძლისპირი საწყისი, პირველი ტონის მიმცემი მოდელია.

აშკარაა, რომ ჰიმნოგრაფიის განვითარების შემდგომ ეტაპზე ძლისპირი (ირმოსი) არა მხოლოდ თემატური მაკავშირებელია საგალობლის ტექსტისა ბიბლიურ გალობებთან, არამედ რიტმულ-მელოდიური მოდელიცაა, საგალობლის მელოდიური სტრუქტურის განმსაზღვრელიცაა, შეიძლება ითქვას, რომ ერთგვარად იჩრდილება კიდევ მისი თავდაპირველი ფუნქცია როგორც საგალობლის ტექსტის ბიბლიურ გალობასთან თემატურ-იდუური მაკავშირებლისა. ამ ეჭვს აძლიერებს თუნდაც ზოგი ძლისპირის საგრძნობი შინაარსობრივი დაცილება შესაბამისი ბიბლიური გალობებისგან.

„დიდი კანონის“ ძლისპირთა შესახებ ერთმანეთისგან განსხვავებული მოსაზრებებია გამოთქმული: არქიმანდრიტი კიპრიანე შენიშნავს, — ირმოსი, ჩანს, თვით წმ. ანდრიას გამოგონილიაო.³ ვხვდებით ასეთ მოსაზრებასაც: „დიდი კანონი“ წმ. ანდრია კრიტელისა შედგებოდა არასისტემატიზებული ტროპარებისაგან და ანდრიას სიცოცხლეში მათ სახელწოდებაც კი არ ჰქონდათ. მწყობრ სისტემაში ტროპარები მოაქცია წმ. იოანე დამასკელმა. მანვე დაწერა ირმოსები კანონისათვის.⁴ ამდენად, ძალიან საინტერესოა გათვალისწინება „დიდი კანონის“ ქართული თარგმანების მონაცემებისაც.

ჩვენი დაკვირვების ობიექტი, ბუნებრივია, პირველ რიგში „დიდი კანონის“ არსენისეული თარგმანია, რადგან ის ბერძნულ ტრადიციაში დამკვიდრებული ტექსტის სრული ანალოგია. მასში შესულია ტექსტის ყველა კომპონენტი: ძლისპირები, ტროპარები, ბიბლიური ჩანართები და სხვ.

თავიდანვე შევნიშნავთ, რომ „დიდი კანონის“ სამივე ქართული თარგმანიდან მხოლოდ არსენისეულ თარგმანშია ცხრავე გალობის ძლისპირი წარმოდგენილი სრულად (განსხვავებით ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანთაგან, სადაც ძლისპირთა მხოლოდ დასაწყისი სიტყვებია მითითებული). ამასთანავე, ექვთიმემ და გიორგიმ, როგორც ვიცით, შეცვალეს დედნისეული ძლისპირები, მათ გამოიყენეს ქართულ ლიტურგიკულ პრაქტიკაში უკვე ადაპტირებული ძლისპირები, რომლებიც შესულია ბერძნული ირმოლოგიონის ერთ-ერთ ადრეულ ქართულ თარგმანში — A-603, რომელიც ჩვენამდე X ს. დამლევისა და XI ს. დასაწყისის ხელნერთაა მოღწეული.

აშკარაა, არსენ იყალთოელს თავადვე გადმოუღია „დიდი კანონის“ ირმოსები და წაუმძღ-

1 მეტრეველი ე., ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი, თბ. 1971, გვ. 37.

2 კეკელიძე კ., ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. XIV, თბ. 1986, გვ. 215.

3 არქიმანდრიტი კიპრიანე (კერნი), დასახ. წიგნი, გვ. 37.

4 Талин В., Святой Андрей, пастырь критский и его Великий покаянный канон, ЖМП, 1968, №2.

ვარებია ისინი შესაბამისი გალობათათვის. არსებითია ისიც, რომ არსენისეული თარგმანის ქართულ ხელნაწერებში (ABC) ძლისპირებს ახლავს რიტმული პუნქტუაციის ნიშნები, რომელთა შესაბამისი კანონზომიერება კიდევ არის დაცული საგალობელთა შემცველ სამივე ნუსხაში. გამოთქმულია საფუძვლიანი მოსაზრება, რომ „დიდი კანონის“ ძლისპირები, როგორც ერთიანი ციკლი, მხოლოდ „დიდი კანონის“ არსენისეული თარგმანის კუთვნილებათა.¹ ის შესულია XIII ს. შედგენილ ქართულ ძლისპირთა კრებულში (A-85).² ბუნებრივია, ძლისპირთა ამ აკოლუთიას შესაბამისი ადგილი უკავია ევსტრადიადისის ძლისპირთა კრებულშიც.³

არსენ იყალთოელის მიერ თარგმნილი „დიდი კანონის“ პირველი გალობის ძლისპირი, ბუნებრივია, ეფუძნება პირველი გალობის (უგალობდითას) ტექსტს.

გალობაჲ მოსესი, გამოსლვათა	ძლისპირი
1. უგალობდეთ უფალსა, რამეთუ დიდებით დიდებულ არს. 2. შემნე და მფარველ-მეყო მე მცხნელად; ესე არს ღმერთი ჩემი, ვადიდო ესე, ღმერთი მამისა ჩემისაჲ და აღვამაღლო ესე.	შემნე და მცხნელ და მფარველ-მეყო მაცხოვარებად ჩემდა ესე ღმერთი ჩემი და ვადიდო იგი, ღმერთი მამისა ჩემისაჲ, და აღვამაღლო, რამეთუ დიდებით დიდებულ არს. (არსენისეული თარგმანი)

სურათი ნათელია: „დიდი კანონის“ I გალობის (უგალობდითას) ძლისპირი თითქმის იმეორებს ბიბლიური გალობის ტექსტს, ძლისპირი ამოზრდილია მოსეს გალობის თემატურ-იდეური შინაარსიდან. თუმცა „დიდი კანონის“ I გალობის სხვა ტროპარებში ეს კავშირი ნაკლებად იგრძნობა, — მოსეს საგალობელი ღმრთის სადიდებელია, ანდრია კრიტელი სინანულის გალობას წარმოთქვამს. ღვთის განმადიდებელი განწყობილება „დიდი კანონის“ დამამთავრებელ „სამებისანსა“ და „ღვთისმშობლისანში“ გამოიხატება. გავიხსენოთ ისიც, რომ I გალობას (ისევე, როგორც დანარჩენ გალობებს) თავიდან ბოლომდე გასდევს ბიბლიური გალობის მუხლები და ნახევარმუხლები, სადაც ღმრთისადმი მადლიერების გრძნობაა გამოხატული.

აქვე აღვნიშნავ, რომ მოსეს გალობა 19 მუხლისგან შედგება, „დიდი კანონის“ ეს გალობა კი 22 ტროპარს შეიცავს.

როგორია ექვთიმე და გიორგი ათონელების ძლისპირთა შესაბამისობა ბიბლიურ გალობასთან? ეს ძლისპირებია:

ექვთიმე ათონელისეული თარგმანის ძლისპირი	გიორგი ათონელისეული თარგმანის ძლისპირი
რომელმან წამისყოფით შეკრიბნა წყალნი შესაკრებელსა ერთსა, მან განუპო მენამული ზღუაჲ ერსა ისრაელისასა, ესე არს ღმერთი ჩუენი დიდებული, და ქებული, მას მხოლოსა უგალობთ, რომელიცა დიდებულ არს. (ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი, 119)	ზღუაჲ მენამული კუერთხმან განაპო და განწყეს სიღრმენი და უფსკრულნი იქმნეს გზა უჭურველთა, და შეჭურვილთა მათ საფლავ, არა დამარხველ გუამთა. გალობით უგალობდეთ, რამეთუ დიდებით დიდებულ არს ქრისტე, ღმერთი ჩუენი ცხოველი (268)

1 მანაგაძე ხ., წმ. ანდრია კრიტელის „სინანულის კანონი“ და მისი ქართული ძლისპირები (Q.680 ხელნაწერის მიხედვით). ავტორეფერატი, თბ. 2006, გვ. 18.

2 ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი, ორი ძველი რედაქცია X-XI სს. ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა და გამოკვლევა დაურთო ელენე მეტრეველმა, თბ. 1971, გვ. 066.

3 იქვე, გვ. 234-245.

აშკარაა, რომ ბერძნულ ტექსტს წამძღვარებული ძლისპირი, რომელიც გადმოღებული აქვს არსენ იყალთოელს, ლამის სიტყვასიტყვით იმეორებს ბიბლიურ წყაროს. ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანთა ძლისპირებიც ბიბლიურ საგალობელს ეხმიანება, თუმცა იფარგლება თემატურ კვანძზე მინიშნებით, აღბეჭდილია მოსეს გალობის დიდებისმეტყველებითი პათოსიც.

დიდი კანონის II გალობა (მოიხილესა) ორ ნაწილადაა გაყოფილი და, შესაბამისად, ორი ძლისპირი აქვს. ორივე უკავშირდება მოსეს გალობას (მეორე შჯ. 32, 1-32,43), რომელიც დიდმა წინასწარმეტყველმა ღვთის ბრძანებით წარმოთქვა, როცა ებრაელმა ხალხმა მერყეობა დაიწყო რწმენაში. საგალობელი მამხილებელი ხასიათისაა. თუ ყველა დანარჩენი ბიბლიური გალობა ღმერთს განადიდებს, ეს საგალობელი ცალკე დგას, როგორც კაცთა მოდგმის გამომაფხიზლებელი და მონანიებისკენ მომწოდებელი.

II გალობის ორივე ძლისპირი (ძირითადი და „სხუაჲ ძლისპირი“) მეორე ბიბლიურ საგალობელთანაა დაკავშირებული. პირველი (ძირითადი) ძლისპირის დასაწყისი იმეორებს მოსეს გალობის პირველ ფრაზას: „მოიხილე ცაო, და ვიტყოდი“ (მეორე სჯ. 32,1) და მთავრდება ახალი აღთქმისეული ფრაზით: „ვაქებდე ქრისტესა, ქალწულისაგან მოსრულსა ჩუენდა“. „სხვაჲ ძლისპირის“ დასაწყისიც გამეორებაა ბიბლიური საგალობლის 39-ე მუხლის დასაწყისისა:

„იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ, და არა არს სხუაჲ ღმერთი ჩემსა გარეშე“ (მეორე შჯ. 32, 39).	ძლისპირი „იხილეთ, იხილეთ რამეთუ მე ვარ ღმერთი“.*
---	---

არსენ იყალთოელს ზუსტად აქვს გადმოღებული ორივე ძლისპირი, რომლებიც კიდევ განსაზღვრავენ ამ გალობის რიტმულ სტრუქტურას.

ექვთიმე ათნელისეული თარგმანის II გალობას ძლისპირის დასაწყისი სიტყვები აქვს წამძღვარებული: „ჴმა ყყავ შენდამი“ (AB-ში კი ვკითხულობთ: „ჴმა ყავ შენ, ამას ზედა: რამეთუ ნათესავი“...). „ნევმირებულ ძლისპირში“ (A-603) აღნიშნული ძლისპირი შესულია, როგორც VI გალობის (ღაღატყავსას) ძლისპირი, თუმცა რიტმული მოდელი აბსოლუტურად იდენტურია ჩვენი ტექსტის რიტმული ქსოვილისა:

ჴმა-ყყა[ვ] შენდამი (5) დამძიმებულმან ტვრთითა ცოდვათა ჩემთაჲთა (14) შეისმინე ჩემი (16) და წყალობა-ყავ, მაცხოვარო (9) (ნევმირებული ძლისპირი, გვ. 289).	მოიხილე დღეს (5) ცაო, და ვიტყოდი და უგალობდე ქრისტესა (13) მაცხოვარსა ჩემსა (6) მხოლოსა მრავალმონყაღესა (9) (ექვთიმესეული თარგმანი, II, 1).
--	---

„სხუაჲ ძლისპირი“ — „უხილავო მხილველო“ შეტანილია „ნევმირებულ ძლისპირში“, მისი რიტმული მოდელიც იდენტურია ექვთიმესეული ტექსტის რიტმული აღნაგობისა, რაც შეეხება მოსეს II გალობასთან შინაარსობრივ თანხვედრებს, ასეთი რამ არ დასტურდება.

რა ვითარებაა გიორგი ათონელისეულ თარგმანში?

II გალობის პირველი ძლისპირი („შენ ეჩუენე“) არ იძებნება არც „ნევმირებულ ძლისპირში“

* ამ ბიბლიური სიტყვებით იწყება შესაბამისი გალობის I ტროპარიც.

ში“, არც კრებულში „ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი“, „სხუაჲ ძლისპირი“ კი („რომელმან განვლო ზღუჲ მენმული“) შეტანილია „ნევმირებულ ძლისპირნი“, მეორე ხმის VI გალობის (ღალადყავსას) ძლისპირად, თუმცა რიტმული სტრუქტურა არ შეესატყვისება ჩვენი ტექსტის რიტმულ აღნაგობას.

III გალობას (განძლიერდითსა) დაკავშირებულია ბიბლიური ანას საგალობელთან (1 მეფ. 2, 1-2, 10), რომელსაც წარმოთქვამს სამოელის დედა უფლის მიმართ უსაზღვრო მადლიერების გამოსახატავად, ღმრთის განსადიდებლად, რადგან მან ისმინა ქალის ვედრება და მისცა შვილი, რომელიც წინასწარმეტყველი შეიქნა.

III გალობასაც ორი ძლისპირი აქვს. ორივე ძლისპირი ბერძნული ტექსტისა, რომელიც ნათარგმნი აქვს არსენ იყალთოელს, ეხმიანება ანას გალობას.

I ძლისპირი:	ანნას გალობა:
შეურყეველსა ზედა კლდესა ბრძანებითა შენ- თასა დაამტკიცე, ქრისტე, გული ჩემი.	განძლიერდა გული ჩემი უფლისა მიერ, და ამ- აღლდა რქაჲ ჩემი მტერთა ჩემთა, განვიხარე მე მაცხოვარებითა შენითა (1 მეფ. 2, 1).
II სხუაჲ ძლისპირი: დაამტკიცე, უფალო, კლდესა ზედა მცნებათა შენთასა შერყეული გონებაჲ ჩემი, რამეთუ მხ- ოლოჲ ძლიერ და მართალ და წმიდა ხარ.	რამეთუ არავინ არს წმიდა , ვითარ უფალი და არავინ არს წმიდა შენსა გარეშე; და არავინ არს მართალ ღმრთისა ჩუენისაებრ (1 მეფ. 2, 2).

„დიდი კანონის“ III გალობას თავიდან ბოლომდე გასდევს ანნას საგალობლის ტექსტი. ეს ძლისპირები არ არის შეტანილი „ნევმირებულ ძლისპირნი“.

ექვთიმე ათონელისეულ თარგმანში სხუაჲ ძლისპირი“ არ არის გამოყოფილი, პირველი ძლისპირი კი („ეჰა, ბერწო სულო ჩემო“), რომელიც შეტანილია „ნევმირებულ ძლისპირნი“, ამოზრდილია ანნას საგალობლიდან. აი, ეს ტექსტი:

„ეჰა, ბერწო სულო ჩემო
და ნაყოფთაგან ცუდო,
აღყუავენ ღმრთისა მიერ
და ნაყოფიერ ესრთ ღალადებდ:
**არაჲ ვინ არს წმიდაჲ,
არაჲ ვინ არს მართალ
შენებრ, უფალო.**
(„ნევმირებული ძლისპირნი“, გვ. 273).

გიორგი ათონელისეულ თარგმანშიც „სხუაჲ ძლისპირი“ არ არის გამოყოფილი, თუმცა ტექსტი ნათარგმნია და შეზრდილია წინა გალობას, რაც ეხება პირველ ძლისპირს („სამებაო წმიდაო...), ისიც არ იძებნება „ნევმირებულ ძლისპირნი“, უფრო სწორედ, ასეთი დასაწყისის ძლისპირი IV ხმის (კურთხეულ არსა) რეპერტუარშია შეტანილი, მაგრამ რიტმული მოდელი ჩვენი ტექსტისგან სრულიად განსხვავებულია.

IV ბიბლიურ გალობას (მესმასა) ამბაკუმ წინასწარმეტყველი წარმოთქვამს (ამბაკ. 3, 2-3, 19). ამბაკუმი ესაია წინასწარმეტყველის შემდეგ ყველაზე დიდ ევანგელისტადაა მიჩნეული.¹

¹ Толковая Библия или комментарий на все книги св. Писания Ветхого и Нового Заветов, Второе издание, Институт перевода Библии, Стокгольм, 1987, т. VII, с. 305.

მართლმადიდებლური ტრადიცია ამბაკუმის წიგნში ხედავს ცხად მოსწავებას ქრისტე მაცხოვრის მოსვლისა. ამ გალობას ფორმისა და შინაარსის საოცარი ჰარმონიულობით, სიცხადითა და გამომსახველობით გამორჩეულ ადგილს მიაკუთვნებენ ბიბლიურ ჰიმნოგრაფიაში.¹

„დიდი კანონის“ IV გალობის ძლისპირი ამბაკუმ წინასწარმეტყველის ამ გალობას ეფუძნება, სამივე ქართველი მთარგმნელის შესაბამისი ძლისპირები აღნიშნულ მოდუსზეა აგებული.

არსენ იყალთოელს ზედმინევნით უთარგმნია ორიგინალის შესაბამისი ძლისპირი და სრულად დაურთავს ტექსტისთვის. მასში ბიბლიური გალობის ციტატაცაა ჩართული.

არსენისეული თარგმანი:	ბიბლიური გალობა ამბაკუმისა:
ესმა წინასწარმეტყველსა სმენაჲ მოსლვისა შენისა და შეეშინა, ვითარმედ შობად ხარ ქალწულისაგან და სახილველ კაცთა მიერ და ჴმობდა: „უფალო, მესმა სმენაჲ შენი და შემეშინა, დიდებაჲ ძალსა შენსა“.	უფალო, მესმა სმენაჲ შენი და შემეშინა.

ეს ძლისპირიც „ნევმირებულ ძლისპირნში“ არ გვხვდება.

ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილ IV გალობას წამძღვარებული აქვს ძლისპირი: უფალო, მესმა მოსლვისა შენისა... მისი სრული ტექსტი ვერ აღვადგინე, რადგან ამ ძლისპირის სხვადასხვა ვარიანტია შესული როგორც „ნევმირებულ ძლისპირნში“, ისე „ძლისპირნისა და ღმრთისმშობლისანის“ ელ. მეტრეველისეულ გამოცემაში, მაგრამ არც ერთის რიტმული სტრუქტურა არ ემთხვევა ექვთიმეს თარგმნილი „მესმასა“ რიტმულ ქსოვილს.

გიორგი ათონელის ძლისპირის დასაწყისიც, რომელიც უძღვის IV გალობას, ამბაკუმის გალობას ეხმიანება: „რაჟამს წინასწარმეტყუელმან იხილა რაჲ და“... მაგრამ სრული ტექსტის აღდგენა აქაც ვერ შევძელი, რადგან ზემოხსენებულ ძლისპირთა კრებულებში ამ ძლისპირების განსხვავებული ვარიაციებია, განსხვავებული რიტმული მოდელებია.

ბიბლიური V გალობა (ლამითგანსა) ესაია წინასწარმეტყველს ეკუთვნის, მასში განდიდებულია გზანი უფლისა, სამართალი ღმრთისა. წინასწარმეტყველებია მკვდრეთით აღდგომა, ნაქადაგებია მშვიდობა. ესაია წინასწარმეტყველის საგალობლის ენას გამოარჩევენ განსაკუთრებული დახვეწილობითა და სისადავით. ესაიას წინასწარმეტყველთა მეფედ სახავენ.²

ესაიას გალობა 11 მუხლისგან შედგება. ამ საგალობლითაა შთაგონებული „დიდი კანონის“ V გალობა — „ლამითგანსა“. ძლისპირიც აღნიშნული გალობიდანაა ამოზრდილი, თუმცა მასში ფსალმუნთა ფრაზეოლოგიასთან გადაძახილიც იგრძნობა.

არსენ იყალთოელს ძლისპირის ტექსტი შესაბამისობაშია ბერძნულ ტექსტთან, ოღონდ მასში არსენს ჩაუმატებია ერთი სიტყვა — მოქენე³ (მავედრებელი, მახვეწარი), რასაც მეტი ემოციურობით დაუტვირთავს ტექსტი.

¹ იქვე, გვ. 306.

² Толковая Библия, т. 5, с. 238.

³ ილია აბულაძის „ძველი ქართული ენის ლექსიკონში“ ამ სიტყვის სემანტიკაში გამოყოფილია კიდევ ერთი შინაარსობრივი ასპექტი — ნაკლულევანი.

არსენისეული ძლისპირი: ლამითგან აღვიმსთოზ შენდა, კაცთმოყუარე, განმანათლე მოქენე და მიძლოდე მე, ტკბილო, მცნებათა შინა შენთა და მასწავე, მაცხოვარ, ქმნაჲ ნებისა შენისაჲ.	ესაიას გალობა: ლამითგან აღიმსთოზს სული ჩემი შენდამი, ღმერთო, რამეთუ ნათელ [არიან] ბრძანებანი შენნი ქუეყანასა ზედა, ისწავეთ სიმაღლელ მკჳდრთა ქუეყანისათა. (ესაია 26, 9)
---	---

„ნევმირებულ ძლისპირნში“ არც ეს ძლისპირია.

ექვთიმე ათონელისეული თარგმანის V გალობას წამძღვარებული აქვს ძლისპირის მხოლოდ დასაწყისი სიტყვები: „ქუეყანასა ზედა უხილაო“. ეს ძლისპირი შეტანილია „ძლისპირნისა და ღმრთისმშობლისანის“ რეპერტუარში. მისი რიტმული სტრუქტურა განხორციელებულია და ძირითადად დაცულია ექვთიმესეულ თარგმანში. ოღონდ ტექსტობრივი შეხვედრები ბიბლიურ გალობასთან ნაკლებად იგრძნობა.

გიორგი ათონელის თარგმანს, აგრეთვე, მხოლოდ დასაწყისი სიტყვები მიუძღვის: „ზნელისაგან ცოდვათაჲსა“... ამ სიტყვებით იწყება ერთი ძლისპირი (ლამითგანსა, ჳმაჲ და გ~ი), შეტანილი „ნევმირებულ ძლისპირნში“, მაგრამ მისი რიტმულ მოდელს საგრძნობლად დაშორებული გიორგისეული თარგმანის რიტმული სტრუქტურა.

VI გალობა (ღალადყავსა) წარმოთქმულია ვეშაპის მუცელში დანთქმული იონა წინასწარმეტყველის მიერ (იონა 2, 3-2, 10). იონას შთანთქმა ვეშაპისაგან, მისი სამდღიანი ყოფნა ვეშაპის მუცელში და შემდეგ მისი ამონთხევა გააზრებულია, როგორც მაცხოვრის სამდღიანი დაფლვისა და მისი აღდგომის მომასწავებელი. იონას ლოცვა გამოხატავს ღრმა მადლიერების გრძნობას უფლისადმი სიკვდილისაგან დახსნისათვის. მიუთითებენ, რომ იონას ღალადისი თავისი ლოგიკური აღნაგობითა და ლიტერატურული ფორმით მწყობრ და ორგანულ მთლიანობას წარმოადგენს. თავისი ხატოვანი ენით მნიშვნელოვნად განსხვავდება დანიელის წიგნის სხვა ნაწილებისაგან, რომლებიც შეიცავენ ისტორიულ თხრობას.¹

არსენ იყალთოელის ძლისპირი VI გალობისა სრულ შესაბამისობაშია ბერძნულ ტექსტთან და ლამის პერიფრაზირებაა იონას საგალობლის ამა თუ იმ მონაკვეთისა:

არსენ იყალთოელის ძლისპირი: ღალად-ყავჲ მე სიღრმითა გულისაჲთა მონყალ-ისა მიმართ ღმრთისა და ისმინა ჩემი ჯოჯოხეთით ქუესკნელით და განხრწნისაგან იჴსნა ცხოვრებაჲ ჩემი.	იონას საგალობელი: ღალად-ყავჲ ჭირსა ჩემსა უფლისა მიმართ ღმრთისა ჩემისა და ისმინა ჩემი, მუცლით გამო ჯოჯოხეთისა ღალადებისა ჩემისა გესმა ჳმაჲ ჩემი. (იონა 2, 3) ...და აღმოვედინ განხრწნისაგან ცხოვრებაჲ ჩემი შენდამი. (იონა 2, 7)
--	--

არსენისეული ძლისპირი არ არის „ნევმირებულ ძლისპირნში“.

ექვთიმე ათონელის ძლისპირის დასაწყისი — „დამკჳდრებაჲ იონაჲ[სი]“... მიგვანიშნებს ძლისპირზე, რომელიც შესულია „ნევმირებულ ძლისპირნში“. ტექსტი ასეთია:

დამკჳდრებაჲ იონაჲსი
სიღრმესა მას შინა

¹ Толковая Библия, т. 7, с. 229.

სახედ ბუნებისა ჩუენისა
 მოესწავებოდა ჯოჯოხეთს შინა,
 რომლისაგან მიჰსენ მრავალმოწყალე.
 (ჴმაჲ გ. ღალადყავსა)
 გვ. 289.

გიორგი ათონელის ძლისპირის დასაწყისი სიტყვები: „მუცლად-ილო“ [იონა) — ეს ძლისპირ-
 იც შეტანილია „ნევემირებულ ძლისპირნში“:

„მუცლად-ილო
 იონა ვეშაპმან
 და არა განხრწნა მან იგი,
 რამეთუ მით მოასწავა
 სახე სამ დღე დაფლვისა
 შენისაჲ, რომელმანცა
 დაფლვით თავს-იდეჲ
 ჩუენთჴს, სახიერ,
 და ეტყოდა იგი
 მცველთა მათ: ჴ ცრუნო,
 ნყალობაჲ თქუენი დაუტევეთ
 თქუენ დ[ლ]ეს.
 (ჴმაჲ ბ გ~ი, ღალატყავსა)
 გვ. 569.

ამკარაა, რომ ექვთიმე და გიორგი ათონელების ძლისპირები, განსხვავებით არსენისეული
 ძლისპირისგან, იონას გალობის ინტერპრეტაციას უფრო შეიცავენ, ვიდრე მის კალკირებას.

ბიბლიური VII გალობა (კურთხეულ არსა) დანიელის წინასწარმეტყველებაშია ჩართული.
 მას სამი ყრმა (აზარია, ანანია და მისაილი) წარმოთქვამს. ნაბუქუდონოსორმა ისინი დასაჯა
 კერპთა უარყოფისათვის: ყრმები აგიზგიზებულ ღუმელში ჩაყარეს. მათ მწვავე სინანულის
 გრძნობითა და ვედრებით ღმერთს დახსნა შესთხოვეს. ღმერთმა ისინი გადაარჩინა. ყრმებმა
 მაღლიერების გამომხატველი გალობა აღუვლინეს უფალს. გალობა ორ ნაწილად გაიყო. პირ-
 ველი (დანიელი 3, 26-3, 56) ლიტურგიკულ პრაქტიკაში „კურთხეულ არსა“-ს სახელით დამ-
 კვიდრდა; მეორე ნაწილი კი (დანიელი 3, 57-3, 88) კანონის VIII გალობას დაედო საფუძვლად და
 „აკურთხევდისა“ ეწოდება.

„დიდი კანონის“ VII გალობის ძლისპირი, ბუნებრივია, ეხმიანება სამი ყრმის გალობას. არსენ
 იყალთოელი ერთგულად მიჰყვება ბერძნულ ტექსტს:

არსენ იყალთოელისეული ძლისპირი: ვცოდეთ და უსჯულო ვიქმნენით და სიცრუვე ვყავთ წინაშე შენსა და არა დავიმარხეთ ან და არცა ვყავთ, მეუფეო, ვითარ-იგი შენ მამცენ ჩუენ, გარ- ნა ნუ მიმცემ სრულიად, მაღალო, მამათა ჩუენთა ღმერთო.	სამთა ყრმათა გალობა: კურთხეულ ხარ შენ, უფალო ღმერთო მამა- თა ჩუენთაო, ქებით და დიდებით არს სახელი შენი უკუნისამდე (დან. 3, 26). რამეთუ შეგცოდეთ ჩუენ და უსჯულო ვიქმნენით განდგომად შენგან; და ვცოდეთ ყოვლითურთ და მცნებათა შენთაჲ არა ვის- მინეთ, არცა დავიმარხეთ (დან. 3, 29).
--	--

მნიშვნელოვანია, რომ „დიდი კანონის“ ამ გალობის პირველი ტროპარიც ეხმიანება სამი ყრმის გალობას:

„ვცოდე და უსჯულო ვიქმენ მე,
და შეურაცხ-ვყვენ მცნებანი შენნი“.
(არსენ იყალთოელის თარგმანი).

არსენ იყალთოელისეული ძლისპირი კვლავ არ დასტურდება „ნევმირებულ ძლისპირში“. მის რიტმულ მოდელთან სრულ შესაბამისობაშია გალობის ყველა ტროპარი.

ექვთიმე ათონელის თარგმანში VII გალობას უძღვის ძლისპირი: ვითარცა სამთა ყრმათა... ეს ძლისპირი დასტურდება „ნევმირებულ ძლისპირში“:

„ვითარცა სამთა ყრმათა
პირველად განუქარვე
ალი იგი საჯუმილისაჲ მის,
ჩუენცა განგუანათლენ
ღმრთეებისა ნათლითა
და ღირს-მყვენ ღალადებად:
კურთხეულ ხარ შენ, უფალო
ღმერთო მამათა ჩუენთაო.
(„ნევმირებული ძლისპირნი“, გვ. 295).

გიორგი ათონელს სხვა ძლისპირი აქვს შერჩეული; ისიც, ბუნებრივია, სამი ყრმის გალობიდანაა ამოზრდილი და შესულია „ნევმირებულ ძლისპირში“:

ჴ სასნაული,
რომელმან საჯუმილსა დაიცვნა
სამნი ყრმანი შეუნუელად,
მანვე დაიცვა
უბინოჲ ქალწულად,
რაჟამს განჯორციელდა
საშოსა მისსა უთესლოდ სიტყუაჲ
ღმრთისაჲ.
(„ნევმირებული ძლისპირნი“, გვ. 577).

VIII გალობის (აკურთხევდითსას) ძლისპირი არსენ იყალთოელის თარგმანისა იდენტურია ბერძნულისა და ეხმიანება ბიბლიური გალობის იდეურ-მხატვრულ შინაარსს. შეინიშნება კონკრეტული ტექსტობრივი თანხვედრებიც:

არსენ იყალთოელისეული ძლისპირი: რომელსა ძალნი ცათანი აქებენ და ძრნიან მისგან ქერობიმ-სერაფიმნი, ყოველი აგებული ყოვლით სულითურთ სძნობდით და უფროჲსად აღამაღლებდით მას უკუნისამდე.	კურთხეულ ხარ შენ, უფალო ღმერთო მამათა ჩუენთაო, და უფროჲსად ქებულ და უფროჲსად ამაღლებულ უკუნისამდე. და კურთხეულ არს სახელი წმიდაჲ დიდებისა შენისაჲ და უფროჲსად ქებულ და უფროჲსად ამაღლებულ უკუნისამდე (დან. 3, 57).
---	---

ნიშანდობლივია, რომ ბიბლიურ გალობას რეფერენად მიჰყვება ძლისპირთან თანხვედრი-ლი ტაეპი: „[უგალობდით] და უფროსად აღამაღლებდით მას უკუნისამდე“. „ნევმირებულ ძლისპირნში“ აღნიშნული ძლისპირი არ არის შეტანილი. VIII გალობის ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანებს დედნისაგან განსხვავებული ძლისპირები აქვთ, მაგრამ კანონი აქაც დაცულა, ისინიც შთაგონებულნი არიან სამი ყრმის გალობით. აღნიშნულ ძლისპირთა ტექსტებიც შეტანილია „ნევმირებულ ძლისპირნში“. VII გალობის ძლისპირები მაჟორულ ჟღერადობას იძენენ, დამაგვირგვინებელ IX გალობას ამზადებენ.

IX ბიბლიური გალობა მარიამ ღვთისმშობლისა და ზაქარიას გალობებს აერთიანებს, გამოხატავს უსაზღვრო მადლიერების გრძნობას ღმრთის მიმართ, განადიდებს მის ყოვლისშემძლეობას, სინმიდეს, სიდიადეს. ეს სამადლობელი ქრისტიანული პოეზიის კარიბჭესთან დგას. ის აძლევს ტონსა და მიმართულებას ახალი აღთქმის დიდებისმეტყველებას.

არსენ იყალთოელს გარკვეული ნიუანსებით გადმოუთარგმნია ორიგინალის ძლისპირი. ის „ნევმირებულ ძლისპირნში“ არ გვხვდება. „დიდი კანონის“ აღნიშნული გალობის ძლისპირში ღვთისმშობლის თემაა გაშლილი.

ძლისპირი

უთესლოდ მიდგომილი
შობს ზესთა თარგმანებისა,
უმამოჲ დედაჲ
მუცლად-იღებს უხრწნელად,
რამეთუ ღმრთისა შობაჲ
სცვალებს ბუნებისა წესთა,
ამისთვის შენ, ყოველნი ტომნი,
ღმრთის სძალო და დედაო,
დაუდუმებლად გადიდებთ.

ძლისპირში არც ერთი გამონათქვამი მარიამ ღვთისმშობლის გალობიდან არ არის შეტანილი, რაც შემთხვევითი სრულიადაც არ არის. არქიეპისკოპოსი ფილარეტი განმარტავს: ღვთისმშობლისადმი უდიდესი მოწინების გამო ძლისპირებში ღვთისმშობლის სიტყვები არ შეჰქონდათ. კავშირი ბიბლიურ საგალობელსა და ძლისპირს ან ტროპარს შორის მყარდებოდა იმით, რომ ტროპარს თავში ან ბოლოში ერთვოდა სიტყვა „ვადიდებთ“.¹

ექვთიმე და გიორგი ათონელებიც IX გალობას წარუმიძღვარებენ ძლისპირებს, რომელთა შინაარსი ღვთისმშობელს მიემართება, მაგრამ ამ ძლისპირებში არაა ჩართული თვით ღვთისმშობლის გალობიდან არც ერთი ფრაგმენტი.

არსენ იყალთოელის თარგმნილი ძლისპირი არ არის შეტანილი „ნევმირებულ ძლისპირნში“, ათონელთა ძლისპირები კი შეტანილია.

აქვე დავუმატებთ, რომ სამივე თარგმანს ამ გალობისა მიჰყვება ღვთისმშობლისა და ზაქარიას წინასწარმეტყველის ბიბლიურ საგალობელთა ტექსტები.

რაც შეეხება „დიდი კანონის“ ცხრავე გალობის „ღმრთისმშობლისანებს“, არც ერთი მათგანი „ნევმირებულ ძლისპირნში“ შეტანილი არ არის.

¹ არქიეპისკოპოსი კიპრიანე (კერნი) დასახ. წიგნი, გვ. 43.

„დიდი კანონის უძველეს ქართულ თარგმანებზე დაკვირვება საშუალებას გვაძლევს გამოვთქვათ მოსაზრებები კანონის, როგორც ჟანრის, ჩამოყალიბებების ამა თუ იმ საკითხზე.

ჩვენს ყურადღებას „დიდი კანონის“ ქართული თარგმანები რამდენიმე ასპექტით იქცევს, ესენია: ა) გალობათა უჩვეულო სიდიდე, ბ) გალობათა ერთმანეთისაგან განსხვავებული მოცულობა, გ) მეორე და მესამე გალობის ორ-ორი ძლისპირი (ირმოსი). კანონის ჩამოყალიბებული, დასრულებული სახისთვის სრულიად უცხოა მსგავსი ნიშნები. რითაა განპირობებული „დიდი კანონის“ აღნიშნული თავისებურებანი? რა განსაზღვრავს მის ამ სპეციფიკას?

„დიდი კანონის“ ქართულმა თარგმანებმა შემოგვინახეს კანონის არქაული სახე. კერძოდ, ყველა გალობას, ყველა ტროპარს გასდევს ბიბლიურ გალობათა მუხლები. დადასტურებულია, რომ საგალობლების თითოეულ ტროპარს დართული ბიბლიური გალობების მუხლებსა თუ ნახევარმუხლებზე მითითებანი ჩვენამდე მოღწეულ ხელნაწერებში დიდი იშვიათობაა. სპეციალისტებისთვის კი ცნობილია, რომ კანონის ცხრავე გალობის იდეურ-თემატური შინაარსი განსაზღვრულია ბიბლიური გალობებით. ეს კავშირი ნათელყოფს, როგორ იბადება, როგორ ამოიზრდება ბიბლიურ ტრადიციაში ახალი უნივერსალური ჟანრი — კანონი, იგივე გალობანი.¹

ბიბლიურ საგალობელთა მოცულობა ერთმანეთისაგან განსხვავდება. ჩანს, ანდრია კრიტელი „დიდი კანონის“ გალობებს მოცულობითაც უფარდებდა ბიბლიურ გალობებს. არქიმანდრიტი კიპრიანე (კერნი) განმარტავს: „იოანე დამასკელის კანონები წმინდა ანდრიას კანონებთან შედარებით მოკლეა. თუ ეს უკანასკნელი ცდილობდა ბიბლიური საგალობლების ყველა გალობისთვის მიესადაგებინა საგანგებო ტროპარები, დამასკელი შემოიფარგლებოდა ორი-სამი ტროპარით“,² ბიბლიური გალობებისა და კანონის ტროპარების ერთმანეთთან შეწყობა განსაზღვრავდა კანონის გალობათა მოცულობასაც და მათი ერთმანეთისაგან სიდიდით განსხვავებასაც. ე. ი. რაკი ყოველ გალობას „დიდ კანონში“ გასდევს ბიბლიურ საგალობელთა მუხლები, გალობა დაახლოებით იმ მოცულობისაა, სადამდეც გასწვდება მას ბიბლიური ფრაზეოლოგია. ამიტომაც, რომ „დიდი კანონის“ I გალობა შეიცავს 22 ტროპარს, IV გალობა — 27 ტროპარს, V გალობა — 20 ტროპარს, VI გალობა — 16 ტროპარს, IX გალობა — 25 ტროპარს...

სამეცნიერო ლიტერატურაში ხაზგასმითაა აღნიშნული, რომ ანდრია კრიტელის „დიდ კანონს“ სხვა კანონებისგან კიდევ ერთი თავისებურება გამოარჩევს: გალობებს ორ-ორი ირმოსი (ძლისპირი) აქვთ. ახსნა ამ თავისებურებისა არ შემხვედრია.

ბიბლიური საგალობლებისა და „დიდი კანონის“ ტექსტის ორგანული კავშირი, რომელიც თვალსაჩინოა „დიდნი გალობანის“ ქართულ თარგმანთა უძველეს ხელნაწერებში, ანგარიშგასწავლი მოსაზრების გამოთქმის საშუალებას გვაძლევს.

კანონის II გალობა („მოიხილესა“) დაკავშირებულია მოსეს მეორე გალობასთან (მეორე შჯ. 32,1-43). ესაა მოზრდილი საგალობელი, რომელიც აგვირგვინებს ხუთნიგნეულს. ბრძენი წინამძღვარი თავის ხალხს მაღალ ზნეობრივ პრინციპებს შეახსენებს და მათ მკაცრად დაცვას მოითხოვს. ამ ტექსტს მოსე წინასწარმეტყველის ანდერძად მიიჩნევენ. გალობა, როგორც აღვნიშნეთ, ძალზე ვრცელია და შინაარსობრივად ორ არათანაბარ ნაწილად შეიძლება გაიყ-

1 ს. ავერინცევი შენიშნავს, რომ V ს. ხელნაწერ სეპტუაგინტაში (ე. წ. Codex Alexandrinus), ფსალმუნებს დართული აქვს როგორც ძველი აღთქმის, ასევე ახალი აღთქმის გალობათა (ὁδὸι) წუსხა. მაგრამ რამდენადაც სეპტუაგინტა მხოლოდ ქრისტიანული წერილობითი ტრადიციითაა ჩვენამდე მოღწეული, არ არის საშუალება გარკვეულ იქნას ბიბლიურ გალობათა ეს ანთოლოგია შედგენილია იუდეველთა გარემოში და ქრისტიან რედაქტორთა მეშვეობით შემდეგაა შევსებული, თუ საერთოდ თავისი არსებობით ახალგაზრდა ეკლესიის ლიტურგიკული მოთხოვნებითაა განპირობებული, როგორც ამას ვარაუდობდა ვ. კრისტი (С. Аверинцев, Другой Рим, 2005, с. 213).

არსებითაა, რომ „ფსალმუნთა“ ძველი ქართული თარგმანების X საუკუნის ხელნაწერებს სხვა დანარჩენებთან ერთად ახლავს 9 ბიბლიური გალობის ეს ანთოლოგია (ფსალმუნნი, მზ. შანიძის გამოცემა, თბ. 1960, გვ. 411-445).

2 არქიმანდრიტი კიპრიანე (კერნი), დასახ. წიგნი, გვ. 38.

ოს: პირველი ნაწილი შეიცავს 38 მუხლს (1 — 38) და იწყება სიტყვებით: 1. „მოიხილე, ცაო, და ვიტყოდი და ისმენდინ ქუეყანაჲ სიტყუათა პირისა ჩემისათა. 2. მოელოდენ ვითარცა წმასა თქუმასა ჩემსა, და გარდამოვედინ ვითარცა ცუარნი სიტყუანი ჩემნი, ვითარცა წმაჲ მწუან-ვილსა ზედა და თოვლი თივასა ზედა. 3. რამეთუ სახელსა უფლისასა ვხადე, მიეცით დიდებაჲ ღმერთსა ჩუენსა“ და ა. შ.

გალობის მეორე ნაწილი (32, 39-43) სრულიად ახალ ინტონაციაზეა აგებული. მასში წამყვანია მამხილებელი ტონი, თუმცა მის დამაგვირგვინებელ სიტყვებშიც წამოიწევს იმედისა და რწმენის ნათელი განწყობილება და შესაბამისი ინტონაცია. გალობის ეს მეორე მონაკვეთი იწყება სრულიად განსხვავებული შემართებით: „იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ და არა არს სხუა ღმერთი ჩემსა გარეშე: მე მოვაკუდინო და ვაცხოვნო და ვსცე და მე განვკურნო, და არა არს, რომელმან განარინოს ჴელთაგან ჩემთა“ (მეორე რჯ. 32, 39).

„დიდი კანონის“ არსენ იყალთოელისეული თარგმანის II გალობის პირველი ძლისპირია: „მოიხილე, ცაო, და ვიტყოდე და ვაქებდე ქრისტესა, ქალწულისაგან მოსრულსა ჩუენდა“; ხოლო II ძლისპირი (სხუაჲ ძლისპირი) არის: „იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ მეუფე, რომელმან მივეც მანანაჲ და წყარონი კლდისაგან, წყარო ვყვენ უდაბნოს ერისათჳს ჩემისა, მხოლოჲთა ძალითა და მარჯუენითა ჩემითა“. და რაც ძალზე არსებითია, II გალობის I ძლისპირთან შეწყობილ ტროპარებს მიჰყვება მოსეს ბიბლიური გალობის მუხლები I ნაწილიდან, ხოლო მეორე ძლისპირით გამართულ დასდებლებზე გადანაწილებულია II ნაწილის სათანადო მუხლები.

ანალოგიური ვითარება იკვეთება ანნას საგალობელშიც (I მეფ. 2,1-10), რომელიც წარმოთქმულია უფლის წინაშე უსაზღვრო მადლიერების გამოსახატავად. ღვთის დიდებასთან ერთად მასში გაისმის წინასწარმეტყველური პათოსით განმსჭვალული სიტყვებიც. ამდენად, ამ გალობის ორ ნაწილად დაყოფაც ხერხდება: პირველი ნაწილი 5 მუხლს შეიცავს და იწყება სიტყვებით: „განძლიერდა გული ჩემი უფლისა მიერ, და ამაღლდა რქაჲ ჩემი ღმრთისა მიერ“. მეორე ნაწილიც 5 მუხლისაგან შედგება, მაგრამ ის სრულიად ახალი რიტმითა და ინტონაციით წარმოითქმის: „უფალი მოაკუდინებს და აცხოვნებს, შთაიყვანებს ჯოჯოხეთად და აღმოიყვანებს; უფალი დააგლახებს და განამდიდრებს, დაამდაბლებს და აღამაღლებს“; შესაბამისად, „დიდი კანონის“ III გალობის პირველ ძლისპირთან შეწყობილ ტროპარებს გასდევს ანნას საგალობლის პირველი ნაწილის მუხლები, II ძლისპირზე აგებული ტროპარები კი განწყობილია ანნას გალობის II ნაწილის მუხლებით.

საინტერესოა, რომ სინ.5-ში III გალობას, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, არ აქვს II ძლისპირი და ამ მეორე ძლისპირის დასდებლები შეერთებულია I ძლისპირის დასდებლებთან. შესაბამისად, ანნას ბიბლიური საგალობელი მთლიანად ნაწილდება „დიდი კანონის“ 19 ტროპარისაგან შედგენილ III გალობაზე. სხვაგვარი სურათია არსენ იყალთოელის თარგმნილ ტექსტში. აქ მთარგმნელი ერთგულია ბერძნული ტრადიციისა, კანონის III გალობას აქვს ორი ძლისპირი და ბიბლიური გალობის ტექსტიც შესაბამისადაა განაწილებული.

ბიბლიურ გალობათა ამგვარმა ფუნქციურმა დატვირთვამ დაბადა კითხვა: თუ ბიბლიურ საგალობელთა და „დიდი კანონის“ დასდებელთა შორის ასეთი ორგანული, ასეთი ცხადი კავშირია დამყარებული (ბიბლიური საგალობელი განსაზღვრავს გალობის მოცულობას, ორ-ორი ძლისპირის საჭიროებას, საგალობლის მთლიანი ტექსტის ბიბლიური საგალობლებით გამართვას), მაშინ რაღა იყო ძლისპირთა უმთავრესი დანიშნულება „დიდი კანონის“ სტრუქტურაში? მას თავიდანვე რიტმულ-მელოდიური ფუნქცია ჰქონდა? ძეგლის სამივე ქართულ თარგმანში ძლისპირები ატარებენ ამ დატვირთვას.

ელ. მეტრეველი „უძველესი იადგარის“ შესწავლის შედეგად მივიდა უადრესად მნიშვნელოვან დასკვნამდე: „ბიბლიურ გალობებთან მაკავშირებელი პირველი სტროფის — ძლისპირის

საჭიროება შეიქმნა იმის შემდეგ, რაც ბიბლიური გალობის დანართი სტროფები ჩამოსცილდნენ კანონის გალობებს და შეიქმნა ახალი ტიპის პოეტური კანონი, სადაც ყოველი გალობის პირველ სტროფს დაეკისრა პოეტური გალობის ბიბლიურ გალობასთან კავშირის გამოხატულება, რაც იმაში გამოიხატა, რომ ყოველი ძლისპირი გარკვეულ ფარგლებში გალობათა პარაფრაზირებულ ტექსტზე ააგო. ასეთი ძლისპირები უძველესია იადგარისათვის¹. არქიმანდრიტი კიპრიანე (კერნი), როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, იმასაც კი ვარაუდობს, რომ ირმოსი თვით წმ. ანდრიას გამოგონილია². არ არის გამორიცხული, ბიბლიურ გალობათა საგალობლებზე დართვის ტრადიციასაც ანდრია კრიტელი ედგას სათავეში. სხვათა შორის, „დიდი კანონისთვის“ დამახასიათებელია ბიბლიურ გალობასთან დამაკავშირებელი რეფრენიც. ჩანს, ანდრია კრიტელმა, როგორც კანონის მესაძირკვლემ, სასულიერო პოეზიის ბიბლიასთან კავშირს მყარი საფუძველი ჩაუყარა და ერთხელ და სამუდამოდ დაამკვიდრა პატრიარქთა მრწამსი: „ჩვენს საგალობლებში მხოლოდ სიტყვებია სხვა, წმიდა წერილისგან განსხვავებული, თორემ არსებითად ჩვენ იმასვე ვგალობთ“.³

ჩვენს მასალაზე დაკვირვებით შეიძლება დავასკვნათ, რომ „დიდ კანონში“ ძლისპირების ფუნქცია ბიბლიურ საგალობლებთან კავშირის დამყარებაა და მელოდიურ-რიტმული მოდელის განსაზღვრა. ნუ დაგვაზიწდება ისიც, რომ ბიბლიურ საგალობლებთან კავშირზე მიუთითებდა ქართულ (და არა მხოლოდ ქართულ) ტრადიციაში შემორჩენილი სახელწოდებანიც კანონის გალობებისა: უგალობდითსაჲ, მოიხილესაჲ, განძლიერდასაჲ, მესმასაჲ, ღამითგანისაჲ, ღალადყავისაჲ, აკურთხევდითსაჲ, ადიდებსაჲ.*

მსჯელობის ამგვარად წარმართვა ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ ხმისა და ძლისპირების მიმართ დიდი ქართველი მთარგმნელების, ექვთიმე მთაწმიდელისა და გიორგი მთაწმიდელის, თავისუფალმა დამოკიდებულებამაც განაპირობა. ექვთიმე მთაწმიდელმა შეცვალა „დიდი კანონის“ როგორც ხმა, ისე ძლისპირები, გიორგი ათონელმა ხმა კი დედნისეული დატოვა, მაგრამ წმ. ანდრიას ტექსტი სხვა ძლისპირებზე გამართა.

სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ, შესაძლოა, ხმის, როგორც დოგმატური საწყისის მნიშვნელობა ექვთიმე მთაწმიდელის შემდგომ პერიოდში გამოიკვეთა.⁴ რაც შეეხება ძლისპირებს, ცნობილია, რომ X საუკუნიდან ჰიმნოგრაფები ძლისპირებს თვითონ კი არ თხზავდნენ, არამედ მიმართავდნენ ძლისპირთა კრებულებს — ირმოლოგიონებს, ასე იქცევია ექვთიმე და გიორგი მთაწმიდელებიც. ისინი იყენებენ ქართულ ტრადიციაში უკვე ადაპტირებულ ძლისპირებს, რომლებიც შესულია X საუკუნის ალავერდის ანუ იორდანეს კრებულში (A 603). „დიდი კანონის“ მესამე მთარგმნელი კი სხვა რეალობის წინაშეა. მან თვითონ გადმოთარგმნა ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ ძლისპირები. ლიტურგიკაში დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, ერთი და იგივე ძლისპირი ხშირად გამოიყენებოდა სხვადასხვა კანონში. „დიდი კანონის“ ძლისპირები, თარგმნილი არსენ იყალთოელის მიერ, ამ თვალსაზრისით გამონაკლისს წარმოადგენს, როგორც ერთიანი ციკლი და მხოლოდ ამ კანონის კუთვნილებაა.⁵ „დიდი კანონის“ ეს ძლისპირები შეტანილია A 85 ხელნაწერში.

1 მეტრეველი ელ., უძველესი იადგარი, გვ. 834.

2 არქიეპისკოპოსი კიპრიანე (კერნი), დასახ. წიგნი, გვ. 35.

3 Флоренский Н. Н. История Богослужбных песнопений православной католической церкви, Киев, 1881. с. 1.

4 მანაგაძე ხ., დასახ. ავტორეფერატი, გვ. 15.

5 იქვე, გვ. 18.

* ცნობილია, რომ ამ სიტყვებით იწყება ბიბლიური საგალობლები და სახელწოდებადაც მათ აღნიშნული სიტყვები დაუმკვიდრდათ, როგორც ეს მიღებული იყო შუა საუკუნეების სამწიგნობრო ტრადიციაში. შდრ: Поим, Вонми, Утвердися, Услышах, От ноши, Возопих, Благословен еси, Благословите, Величит — ასეთია კანონის გალობათა სლავური სახელწოდებანი (კეკელიძე კ., Грузинский литургический словарь, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტურგიის ისტორიიდან, XIV, თბ. 1986).

ამ კონტექსტში საგულისხმოა „დიდი კანონის“ ტექსტს დართული ვრცელი ანდერძი გიორგი მთაწმიდელისა. მასში ძალიან მნიშვნელოვანი არაერთი ინფორმაციაა მოწოდებული: მაგალითად, რომ ექვთიმე მთაწმიდელს გამოუტოვებია „დიდი კანონის“ ბიბლიური სახის-მეტყველებანი, შეუმატებია სინანულის საგალობლები, განუვრცია ტექსტი და ა. შ., მაგრამ არაფერია ნათქვამი უმთავრესზე: ხმისა და ძლისპირების შეცვლაზე. სამაგიეროდ, ამ ცვლილებებზე ვრცლად მსჯელობს არსენ იყალთოელი ამავე კანონის თავისსავე თარგმანის ანდერძში: ექვთიმე მთაწმიდელს „წმისგანცა თვსისა და ძლისპირთაგან შეეცვალეს“, ხოლო გიორგი მთაწმიდელს „დაღათუ ჳმაჲ არა შეეცვალა, გარნა თვსთა ძლისპირთა ზედა თარგმანი არცა მას გულს-ედგინა“ და სხვ.

იქნებ არ იყოს ზედმეტი, აქ გავიხსენოთ ქართული ტერმინის, „ძლისპირის“ ეტიმოლოგია, რომელზეც ყურადღებას ამახვილებს აკად. კ. კეკელიძე და რომელიც დღეს რატომღაც მივიწყებულია. ძლისპირი შედგება ორი სიტყვისაგან: ძლის და პირი — შენიშნავს კ. კეკელიძე. პირი აღნიშნავს დასაწყისს, ძლის←ძალის კი — სიმს (ხუთძალი, ათძალი, ძნობა-ძლობა). მეცნიერი მოიხმობს ბიბლიის ქართულ თარგმანს: „და მოიღო მარიამ წინასწარმეტყუელმან, დამან არონისამან, ბოზლანი ჴელითა თვსითა, და განვიდოდეს ყოველნი დედანი მის თანა ბოზლნებითა და (მ)(ძნობ(რ)ითა; უ-პირ-ობდა (Преднач) მათ მარიამ და ეტყოდა: „უგალობდით უფალსა, რამეთუ დიდებით დიდებულ არს“ (გამოსლ. XV, 20-22). ამრიგად, ძლისპირი სიტყვის თავდაპირველი მნიშვნელობით აღნიშნავს ჰიმნის პირველ, საწყის სიტყვას, შესრულებულს მუსიკალურ საკრავზე, ე. ი. პირველ სიმღერას“ (კეკელიძე 1986:214). ანდრია კრიტელის ეპოქაშიც ძლისპირის მთქმელი გალობის წამომწყები ხომ არ იყო? ძლისპირს გალობის ტონის განსაზღვრის ფუნქციაც ხომ არ ჰქონდა? ხოლო ეს ტონალობა შესაბამისი ბიბლიური გალობის ტონალობას ხომ არ იმეორებდა? ძლისპირის ამგვარ დანიშნულებაზე ხომ არ მიგვანიშნებს „დიდი კანონის“ ორ-ორი ირმოსი, ჩემი ვარაუდით, განსაზღვრული სწორედ ინტონაციურ შეფერილობათა სხვადასხვაგვარობით?

დასასრულს, როცა ანდრია კრიტელზე, როგორც ჟანრის მესაძირკვლეზე ვსაუბრობთ, მისი უმნიშვნელოვანესი დამსახურება ხაზგასმით უნდა გამოიკვეთოს: მან „დიდი კანონის“ სახისმეტყველება სემანტიკურ-ჰერმენევტიკულ მეთოდზე დააფუძნა. ის აპოლოგეტთა მსგავსად მიიჩნევს, რომ წინასწარმეტყველთა სიტყვა და, საერთოდ, ბიბლიური თხრობა, თუ ამ თხრობაზე დაფუძნებული ქრისტიანული ლიტერატურა ერთდროულად მოიცავს სიტყვიერ, ენიგმატურ და ალეგორიულ შრეებს. ამიტომაც მიიჩნევა, რომ შემდგომ საუკუნეთა პოეტები — იოანე დამასკელი და კოზმა მაიუმელი, იოსებ მგალობელი და თეოფანე აღმსარებელი და სხვები და სხვები — არიან არა რომანოზის მემკვიდრეები, არამედ ანდრია კრიტელის ტრადიციათა გამგრძელებლები. „კანონის“ გამარჯვება კონდაკზე — ესაა რაციო-ალეგორიზებული ტენდენციის გამარჯვება თხრობით-დრამატულ ტენდენციაზე“.¹

„დიდი კანონის“ ქართული თარგმანები, ბუნებრივია, განსაზღვრავენ ქართული ჰიმნოგრაფიის განვითარების გზებსაც.

1 Аверинцев С. С. У истоков поэтической образности искусства, Другой Рим, Санкт-Петербург, 2005, с. 255.

ვიზიარებ თვალთახედვას, რომ მთელი ევროპული ლიტერატურა (და არა მხოლოდ ევროპული ლიტერატურა), ჰომეროსიდან მოყოლებული ვიდრე დღევანდელობამდე, ჩვენს დროსაც ემსახურება, რომ ლიტერატურასა და ხელოვნებას კაცობრიობის შედუღაბების ძალა შესწევს. ამიტომაც გვმართებს კულტურულ ფასეულობათა სამუზეუმო ექსპონატებად გამოცხადების ნაცვლად ძეგლთა ესთეტიკური რაობის გათვალისწინება და მათთვის ახალი სიცოცხლის მინიჭება. მეცნიერებამ თავისი სივრციდან მთლიანად კი არ უნდა განდევნოს სულიერება, არამედ ის გზად და ხიდად უნდა ექცეს ადამიანებს ჭეშმარიტ ღირებულებებთან მისასვლელად.

ჩვენთვის სახელმძღვანელოა ბიბლიის პირველივე წიგნი — დაბადება, რომელიც გვამცნობს, რომ ღვთაებრივი შესაქმის ყოველი დღე გვირგვინდება სიტყვებით: „იხილა ღმერთმა, რამეთუ კეთილ“, ხოლო ექვსი დღის შემდეგ, როცა აღესრულა შესაქმე, როგორც დავით წინასწარმეტყველი იტყვის, „იხარებდინ უფალი ქმნილთა თჳსთა ზედა“ (ფს. 103, 31) და აღმატებით ხარისხში წარმოითქმის: „და აჰა, კეთილ ფრიად“ (დაბად. 1, 31). ძველ ქართულ ენაში „კეთილი“ აღნიშნავს „ქველსაც“ და „მშვენიერსაც“. მოხმობილ კონტექსტში ეს სიტყვა ორივე მნიშვნელობას მოიცავს. მშვენიერება კი ესთეტიკური კატეგორიაა, მიმანიშნებელი სრულყოფილებისა, ჰარმონიულისა, ამაღლებულისა. ამით იმის თქმას ვცდილობ, რომ მართალია, ტერმინი ესთეტიკა და მისგან ნაწარმოები — ესთეტიკური — XVIII საუკუნეში გაჩნდა (მისი დამამკვიდრებელია გერმანელი ფილოსოფოსი ალექსანდრე ბაუმჰარტი), მაგრამ ესთეტიკური განცდა, როგორც ფენომენი, უშორეს წარსულშია აღმოცენებული.

შუა საუკუნეების კულტურის აღიარებული მკვლევარი ვიქტორ ბიჩკოვი შენიშნავს: „ესთეტიკურ სფეროს განეკუთვნება სისტემის ყველა კომპონენტი ადამიანის არაუტილიტარული მიმართებისა სამყაროსადმი (იქნება ეს ბუნებითი, საგნობრივი, სოციალური თუ, უპირველესად, სულიერი), რის შედეგადაც ადამიანი სულიერ ტკბობას განიცდის. ამ მიმართებათა არსი გამოიხატება ან გარკვეული შინაარსის გრძნობადაღლსაქმელი ფორმების მეშვეობით, ან თვითკმარი ჭვრეტით რომელიმე მატერიალური თუ სულიერი რაობისა, ხოლო სულიერი ტკბობა (ესთეტიკური კათარსისი) ცხადყოფს ღრმა კონტაქტს სუბიექტსა და ობიექტს შორის, ზეგრძნობად ჭვრეტას სუბიექტის მიერ ესთეტიკურ ობიექტში ყოფიერების არსისეული საფუძვლებისას, სულის დაფარული ჭეშმარიტებისას, სიცოცხლისა და ყოფის მოუხელთებელი კანონებისას. მთელს ამ ერთიანობასა და ჰარმონიაში, ბოლოს და ბოლოს, განხორციელებას სულიერი კონტაქტისა უნივერსუმთან, აბსოლუტურ სულთან, ღმერთთან, გარღვევას საზღვრებისას, თუნდაც წამიერად, შეღწევას მარადიულში, უფრო ზუსტად, მარადიულის, ღვთაებრივი სფეროს ნაწილად განცდას საკუთარი არსისას. ესთეტიკური ერთგვარ უნივერსალურ მახასიათებლად წარმოდგება სამყაროსა და ადამიანის არაუტილიტარული ურთიერთობისა, რაც იმ განცდაზეა დაფუძნებული, რომ ადამიანი დასაბამიდანვე დაკავშირებულია ყოფიერებასთანაც და მარადიულობასთანაც და ჰარმონიულად ერწყმის უნივერსუმს. აქედან გამომდინარე, ესთეტიკური, ფაქტობრივად, საფუძველდამდები კულტუროლოგიური კატეგორიაა ამ სიტყვის ყველაზე ფართო გაგებით“.¹

ჭეშმარიტი ლიტერატურა და ხელოვნება ყველა თავისი დარგით ამ ესთეტიკური განცდის დანაბადია, მისგან შობილია და ნასაზრდოები. სწორედ ამ მისტიკური განცდის მოსახელთებლად, მის გამოსახატავად ეძებდნენ გზებს, მხატვრულ ხერხებსა და გამომსახველ სიტყვებს დიდი შემოქმედები, ამან დაბადა სიმბოლურ-ალეგორიული ენა, ტროპული მეტყველება, რომელსაც გამოუთქმელის გამოთქმა უნდა შესძლებოდა.

¹ Бычков В., 2000 лет христианской культуры. т. 1. Раннее христианство. Византия, Москва-Санкт-Петербург, 1999, с. 12-13.

ფილონ ალექსანდრიელი, მდგარი ორი კულტურის — ელინისტურისა და ქრისტიანულის — გადაკვეთის ზღვარზე, თავის მსოფლმხედველობრივ სისტემაში მომავალი ახალი კულტურის ნახნაგებსაც გამოკვეთს. იგი ეფუძნება ელინისტ ეგზეგეტიკოსთა ტრადიციებს, კერძოდ, ესეველებს, იმავე თერაპევტებს და მიიჩნევს, რომ გამოთქმული სიტყვა მხოლოდ სიმბოლოა დაფარული აზრისა, რომელიც ცხადდება მისი თარგმანებისას, კომენტირებისას. ფილონისათვის სიმბოლური სახე აღჭურვილია მშვენიერებით და ის უნდა შეიმეცნო არა მხოლოდ როგორც გნოსეოლოგიური, არამედ, აგრეთვე, როგორც ესთეტიკური ფენომენი. მისთვის დასაბამობრივი ერთის წვდომა ტკბობასთანაა დაკავშირებული და ემყარება რა ჰედონეს თეორიას, მის მყარ სიმბოლოდ ეროტიკულ კავშირს მიიჩნევს. დიონისე არეოპაგელის თანახმადაც, არსებობს ჭეშმარიტების შემეცნების ორი გზა: სიმბოლურ-მატერიალური და ფილოსოფიური, ყველასთვის მისაწვდომი. უმაღლესი, გამოუთქმელი ჭეშმარიტების წვდომა მხოლოდ პირველი გზითაა შესაძლებელი. სწორედ სიმბოლოთა, სახეთა მეშვეობით მიიღწევა მიზანი. შემეცნების პროცესში კი წარმოიშობა განცდა, რომელსაც ტკბობა ჰქვია. ვ. ბიჩკოვის თანახმად, ამ განცდას დღევანდელი ტერმინოლოგიით ესთეტიკურ ტკბობას ვუწოდებთ.¹

შეიძლება ითქვას, რომ ესთეტიკური ტკბობა სულიერი აღმაფრენის ის მდგომარეობაა, რამაც გოეთეს ათქმევინა: „შეჩერდი, ნამო, მშვენიერი ხარ!“ ხოლო თეოდორ დოსტოევსკის თანახმად, აღნიშნულ განცდას „სხვა სამყაროში“ შეჰყავხარ.

აქვე ყურადღებას გავამახვილებ თანამედროვე სასულიერო პირის, კონსტანტინე ვერემენკოს, უაღრესად საინტერესო ინტერპრეტაციაზე „დიდი კანონის“ სტრუქტურისა. მისი გაგებით, ანდრია კრიტელი, იკვლევს რა წმიდა წერილს, წარმოაჩენს უწყვეტ ერთიანობას ძველი და ახალი აღთქმისას. ამასთანავე, შეიძლება თვალი გავადევნოთ სამ ერთმანეთთან დაკავშირებულ მიმართულებას მისი საღვთისმეტყველო აზრისა: პირველი — დოგმატური — რომელიც შეიცავს მოძღვრებას ჩვენი ხსნის განგებულებაზე, მეორე — სამოძღვრო — წარმოაჩენს ურთიერთობას ადამიანთა შორის, ამ გზით კი იკვეთება ზნეობრივი კანონი, ხოლო მესამე მიმართულება — მისტიკური — ეხება სულის შინაგან ცხოვრებას, რომელიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია „დიდი კანონის“ ავტორისათვის.² უყოყმანოდ შეიძლება ითქვას, რომ მესამე მიმართულება, რომელიც ეფუძნება პირველ ორ მიმართულებას, ერთ მთლიანობად კრავს ტექსტს და მის ესთეტიკურ სამყაროში შევყავართ.

„დიდი კანონი“ ნათელყოფს, რა არის ღმერთთან თანაცხოვრება და რას მოასწავებს ღმერთისგან დაშორება. მთავარი ზნეობრივი პრინციპია: „სულითა ვიდოდეთ და ჴორცთა გულისთქუმასა ნუ აღასრულებთ“ (გალატ. 5,16). უზნეობის ჭაობში ჩაძირული კაცთა მოდგმა სხვა პარადიგმას ვერც მოძებნის თავის გადასარჩენად. ვერავითარი მცდელობა მსოფლიო ზნეობის ახალი პროექტის შედგენისა (მხედველობაში მაქვს თუნდაც ჰანს კიუნგის ამავე სათაურის ძალიან საინტერესო ნაშრომი, რომელიც ქართულ ენაზეც არის თარგმნილი)³ მიზანს ვერ მიაღწევს. ზნეობის საფუძველთა საფუძველი ჩვენთვის ერთხელ და სამუდამოდაა განსაზღვრული ქრისტეს მოძღვრებაში.

ძალიან სქემატურად თუ ვიმსჯელებთ, წმ. ანდრია კრიტელი კაცობრიობას შეახსენებს, რა არის ცუდი და რა არის კარგი. დაგმობილია ამპარტავნობა, შური, მრუშობა, გულბოროტება, ნაყროვანება, მცონარეობა... განდიდებულია ღვთისმოსაობა, სიმშვიდე, სიწრფეობა, ურისხველობა, კაცთმოყვარეობა... და ყოველივე ეს მოწოდებულია საკუთარი თავის მხილებით, რაც ნათქვამს განსაკუთრებულ ძალას ანიჭებს.

1 ბიჩკოვი ვ., დასახ. ნიგნი, გვ. 335.

2 Веремеенко К., Свящ. уроки покаяния в Великом каноне Андрея Критского, М. 2013. с. 4.

3 ჰანს კიუნგი, მსოფლიო ზნეობა (პროექტი). თარგმანი ზურაბ აბაშიძისა. თბ. 1998.

დიდ ბიზანტიელ ჰიმნოგრაფს თვითმხილებისთვის არჩეული აქვს ბიბლიური ნარატივი, რომელიც მოიცავს კაცთა მოდგმის ისტორიას ადამის ცოდვით დაცემიდან ვიდრე აპოკალიფსამდე. ეს ხედვა, რომელიც დიამეტრულად განსხვავდება სხვა რელიგიათა ხედვებისგან, გულისხმობს სამყაროს არა ციკლურ, არამედ სწორხაზოვან განვითარებას — დასაბამიდან დასასრულამდე, ღმრთის ჩანაფიქრის განხორციელებამდე, რომელიც აღსრულდება დროის და სივრცის აღსასრულთან ერთად ესქატოლოგიურ მოვლენებში.

ამიტომაც მიიჩნევენ, რომ წმ. ისტორიაში ყველაფერი თავისი შემადგენელი ელემენტებით (მოვლენებით, პიროვნებებით, ინსტიტუტებით) ერთგვარ სიმბოლიზმს განასახიერებს.¹ ამასთანავე, პატრისტიკული თვალსაზრისით, ბიბლიური თხრობა შესაქმნე, პირველცოდვაზე, წარღვნაზე, ლოგოსის განკაცებაზე, ქრისტოლოგიასა თუ აპოკალიფსისზე, თავისი დაფარული აზრით არის ისტორია როგორც სამყაროს განვითარებისა, ისე ადამიანის ევოლუციისა.

ამიტომაც, რომ ჩვენს ძეგლში, რიტორიკული ხერხები, საღვთისმეტყველო შინაარსით რომ არიან თავის მხრივ დატვირთულნი, იჩრდილება იმ ბიბლიურ ადამიანთა ხატ-სახეებით, რომლებიც ღმრთისათნო ცხოვრებით ან მძიმე ზნეობრივი ცთომილებებით არიან გამორჩეულნი. ჯერ კიდევ ფილონ ალექსანდრიელი შენიშნავდა, რომ ძველი აღთქმის პერსონაჟები „სულიერ მდგომარეობათა სახეები არიან“.² ამ ადამიანთა მიღმა კაცობრიობის განვითარების მთელი ეტაპები იკვეთება. ბიბლიური ჰერმენევტიკის თანახმად, ეს პერსონალები უცვლელ ორიენტირებად რჩებიან კაცობრიობის ისტორიაში. მათთან დაკავშირებული განსაცდელი, მათი ცხოვრების მნიშვნელოვანი ეპიზოდები იპოდიგმურ, ე. ი. წინასწარმომასწავებელ, ესქატოლოგიურ ნიშნებად წარმოჩნდებიან. თვით სახელებიც კი ამ ადამიანებისა ღრმა დატვირთვას ატარებენ და ხშირად მათი მისიის განმსაზღვრელნი არიან.

„დიდი კანონის“ ესთეტიკურ შინაარსთან მისაახლოვებლად უთუოდ უნდა გავითვალისწინოთ ის დიდი სულიერი ძვრები, რამაც განსაზღვრა შუასაუკუნეობრივი კულტურის მხატვრული სპეციფიკა, ახალი კულტურის სტილი და ენა. ცნობილია, რომ ელინისტურ პერიოდში ფორმის რიტორიკული გამომსახველობისათვის უდიდესი მნიშვნელობის მინიჭებამ შექმნა საშიშროება ძალზედ დაკნინებულიყო შინაარსი. მიიჩნიეს, რომ მხოლოდ ახალი რელიგია თუ შეძლებდა თავისი უზარმაზარი შინაარსით წარმოეშვა ახალი პოეზია და ახალი რიტორიკა.

ასეც მოხდა. ეს ახალი რელიგია კი ქრისტიანობა იყო, ახალი პოეზია — საღვთისმეტყველო ლირიკა. მასაც მჭიდრო კავშირი ჰქონდა რიტორიკასთან, მაგრამ ეს უკვე გულის რიტორიკა იყო.³ ანდრია კრიტელის „დიდი კანონი“ სწორედ გულის რიტორიკითაა წარმოთქმული. იგი თავისუფალია ბუნდოვანებისა, მიფარულებისა, თუ რთული საღვთისმეტყველო ლექსიკისაგან. მასში ერთმანეთს ენაცვლება თხოვნა-ვედრების, მონანიების, ჭმუნვის, გოდების, მადლიერებისა და დიდებისმეტყველების გამომსახველი ინტონაციები. მისი მხატვრული შინაარსი ამ ემოციებით იქსოვება, ამ ენით გამოიხატება. სწორედ ესაა სახარებისეული სტილი და ენა, ესაა მეთევზურთა (მოციქულთა) მჭევრმეტყველების სისადავე და ყოვლისმომცველი ძალა. აქვე საჭიროდ ვთვლი, მოვიხმო თანამედროვე რუსი ანთროპოლოგის, სერგეი ხორუჟის მეტად საგულისხმო რჩევა: ადამიანის გარდასახვა, შინაგანი სულიერი ძვრა რთული პროცესია. „ადამიანის სულში შემოდის იმედის სხივი, გრძნობ აღმავლობას, უკიდურესი ტანჯვა ერწყმის უსაზღვრო სიხარულს, მთელი ეს მძაფრი და დრამატული შეჯახებანი განცდებისა

1 Словарь библейского богословия, Под редакцией Ксавье Леон-Дюфура, Брюсель, 1974, с. 923-924.

2 Бычков В., დასახ. წიგნი, გვ. 28.

3 ამ საკითხზე უფრო ვრცლად იხ. ქ. ბეზარაშვილი, რიტორიკისა და თარგმანის თეორია გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულებათა ქართული თარგმანების მიხედვით. თბ., 2004, გვ. 260-270.

ტრაქტატებზე უკეთ გამოიხატება ლიტურგიკულ პოეზიაში და დაბეჭდვით გირჩევთ მიაშუროთ სინანულის დიდ კანონს წმ. ანდრია კრიტელისა“.¹

მართლაც, სინანულის საგალობელი ხომ ღმერთთან ადამიანის პირად მიმართებას გულისხმობს. ფსალმუნთა მსგავსად, ამ საგალობლით „კაცი იგი ღმერთსა ჰზრახავნ თჳსით გონებით და ღმერთი — კაცსა“.² დიალოგი კი ორმხრივი პროცესია. მიუთითებენ, რომ თანამოსაუბრისაგან ვიღებთ სიტყვიერ პასუხს, ღმრთისაგან კი საპასუხოდ მადლი მოდის. „ეს აქტი ღრმად მისტიკური ხასიათისაა და განსხვავებულია ყველაფრისაგან, რასაც ჩვეულებრივ გულისხმობენ დიალოგსა თუ საუბარში“.³ დიალოგი ღმერთთან თავიდან ბოლომდე სულიერი ქმედებაა, ღრმად დაფარული და ინტიმური.

სინანული (μετάνοια) გულისხმობს გონების (ცნობიერების) შეცვლას, გარდასახვას. მისი მეშვეობით ღმერთთან განწყვეტილი კავშირის აღდგენაა შესაძლებელი. ეკლესიის მამათა მოძღვრებით, სინანული სულიერი კარიბჭეა ადამიანის ადამიანად ქცევის გზაზე. იოანე ოქროპირი განმარტავს: „სინანული მსგავს არს უძღურსა ქუე მდებარესა, რომელი განმრთელდის სენისაგან და აღსუბუქნის ვითარცა მფრინველი; სინანული მსგავს არს გლახაკსა პურის მთხოელსა, რომელმან პოოს საფასე დიდძალი და იქმნის იგი მდიდარ და ღონიერ; სინანული მსგავს არს კაცსა მწუხარესა, რომელი ვალნ ბნელსა შინა წყუდიადისასა და მეყსეულად აღიხილნის და იხილის ნათელი ცხოვრებისა და იხარებნ მას შინა“.⁴ სინანულის წიაღში იბადება „ახალი ადამიანი“.

მნიშვნელოვანია, რომ სინანულის ყოვლისმომცველი გრძნობა თავისი ყველა ნახნავით ქრისტიანობაში გამოიკვეთა. როცა კოლექტიური ცნობიერებიდან მოხდა პიროვნული „მეს“ გამოყოფა, როცა ადამიანში დაიბადა პირადი პასუხისმგებლობის გრძნობა, როცა მან „ძველი აღთქმის“ კანონის მორჩილებას, მის წინაშე შიშსა და ძრწოლას „ახალი ბუნებითი სჯული“ და მის არსებაში გაღვიძებული სინდისის ქენჯნა შეუნაცვლა, მასში გაჩნდა ჩადენილ ცოდვათა სიმძიმის მძაფრი განცდა, შესაბამისად — წყურვილი მონანიებისა და სრული განახლებისა. მას ეს გზა ქრისტეს მცნებებმა დაუსახეს: „რამეთუ ესე არს მცნებაჲ ჩემი, რაჲთა იყუარებდით ურთიერთას, ვითარცა მე შეგიყუარენ თქუენ“ (იოანე 15, 12); „უფროჲს ამისა სიყუარული არავის აქუს, რაჲთა სული თჳსი დადვას მეგობართა თჳსთათჳს“ (იოანე 15, 13); „გესმა, რამეთუ თქმულ არს: „შეიყუარო მოყუასი შენი და მოიძულო მტერი შენი. ხოლო მე გეტყვ თქუენ: გიყუარდედ მტერნი თქუენნი და აკურთხევდით მწყევართა თქუენთა და კეთილსა უყოფდით მოძულეთა თქუენთა და ულოცევდით მათ, რომელნი გმძლავრობდენ თქუენ და გდევნიდენ თქუენ“ (მათე, 5, 43-44). ამ მცნებებზე გადის ადამიანის და, საერთოდ, კაცობრიობის გადარჩენის გზა. ეს მრწამსი აერთიანებს შუასაუკუნეობრივ საღვთისმეტყველო, ეთიკურ და ესთეტიკურ შეხედულებებს. ამიტომ, რომ „შუასაუკუნეობრივი მსოფლმხედველობა მთლიანი, ორგანული და გრანდიოზულია“.⁵

მიიჩნევენ, რომ კანონი, როგორც ჟანრი, დიდი მარხვისთვისაა შექმნილი. ამიტომ წმ. ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ ღრმა ესთეტიკურ შინაარსს რომ ჩავწვდეთ, უნდა ვიგრძნოთ ის ატმოსფერო, „ის ნათელი სევდა, რომელიც დიდი მარხვის სული და ნიჭია“, როგორც ამას ამერიკაში მოღვაწე, მართლმადიდებლობის სახელგანთქმული მქადაგებელი ალექსანდრე შმემანი შენიშნავს. მისივე განმარტებით, „სევდიანი ნათელი“ ადამიანის განდევნისა და ამაოდ განლეული ცხოვრების სევდაა, ხოლო ნათელი ღვთის სიახლოვესა და მის მიერ მიტევებას

1 Хоружий С., даსახ. წიგნი, გვ. 65.

2 ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები X-XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა მზექალა შანიძემ. თბ. 1960, გვ. 446.

3 Хоружий С., даსახ. წიგნი, გვ. 220.

4 მამათა სწავლანი, X და XI საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა ილ. აბულაძემ, თბ. 1955, გვ. 62.

5 ბერდიაევი ნ., ადამიანის ბედი თანამედროვე სამყაროში. თარგმანი ბაჩანა ბრეგვაძისა, თბ. 2001, გვ. 44.

ეკუთვნის, ეს ღმერთთან დაბრუნების სიხარული და მამისეულ სახლში შესვლის სიმშვიდეა.¹ მორწმუნე ადამიანისთვის დიდი მარხვა „გაზაფხულია, სიხარულისა და სინათლის დროა“.²

იოანე სინელის „სათნოებათა კიბის“ იოანე პეტრიწის მიერ გალექსილ ვერსიაში კი ნათქვამია:

„სინანული სჯის თავსა თვსსა მოსწრაფედ,
სინანული სწმედს სწიდიდისა მხილებით,
სინანული არს გზა ღმრთისა დაგებისა
და მიმყვანებელ კართა სამოთხისათა,
შედი, მართალო, აღარ დაგეჴმას კარი“.³

ნმ. ანდრია კრიტელის „დიდ კანონშიც“ გაზაფხულის სუნთქვა იგრძნობა, „ახალი ადამიანის“ დაბადების ჟამი დგას! ძეგლის მხატვრული აღნაგობა, სტრუქტურა, კომპოზიცია სრულად შეესატყვისება ტექსტის საღვთისმეტყველო შინაარსს, მის კონცეპტუალურ ინტენციას. საგალობლის შინაარსს კონტრასტულ განწყობილებათა გამომსახველი ინტონაციები დაჰყვება: ერთი მხრივ, ტკივილის, თვითმხილების, თავის დამდაბლების, სევდის, მეორე მხრივ კი, — სასოებითა და იმედით გასხივოსნებული. ეს განწყობილებები თანდათან ღრმავდება და მეცხრე, დამამთავრებელ გალობაში დიდებულ რეგისტრში გადადის. ამ პრინციპითაა აგებული არა მხოლოდ მთელი საგალობლის კომპოზიცია, არამედ ყოველი ცალკეული გალობის სტრუქტურაც: ყოველი გალობა იწყება უფლისკენ მიმართული მსასოებელი მზერით, მას მოსდევს ცრემლით დაღტობილი აღსარება ცოდვილი ადამიანისა, იქვე შემოდის იმედის გამომხატველი ინტონაცია და ბოლოს აჟღერდება დამამთავრებელი „სამებისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“.

აღსანიშნავია ისიც, რომ მიუხედავად გალობათა პრინციპულად ერთგვაროვანი სტრუქტურისა, მთლიანი საგალობელი სრულიადაც არ არის მონოტონური. მასში იცვლება რიტმი, ინტონაცია, განწყობილება, ბიბლიურ სახისმეტყველებით პასაჟებს სუბიექტის გულწრფელი ლაღადისი ენაცვლება. ამოუწურავი ბიბლიური წიაღსვლები ადამიანის სამყაროს ლაბირინთებში გვამოგზაურებს, ადამიანის აღმშენებლობით ღვწას გვაზიარებს. საგულისხმოა ედიშერ ჭელიძის შენიშვნა: „ერთადერთი ჭეშმარიტი, ბუნებითი კულტურა ისაა, რაც სამოთხისეულ ცხოვრებას უნდა მოჰყოლოდა და რაც, ღვთის შეწევნით, მოჰყვება სამოთხედაკარგული კაცობრიობის მიერ საკუთარ თავში კულტურული ანუ თავისივე თვითდამუშავებითი მოღვაწეობის შედეგად იმავე სამოთხისეული ცხოვრების კვლავ აღდგინებას, რაც ბერძნულში გამოიხატება შესანიშნავი ტერმინით „ასკეზისი“ (ἀσκησις). მისივე განმარტებით, ბერძნული ზმნა „ასკეო“ (ἀσκέω) უაღრესად საყურადღებო ტერმინი გახლავთ. იგი, პირველ რიგში, ნიშნავს უხეში მასალის დამუშავებას, მეორე მხრივ, — ნატიფად დამზადებას, „ხელოვანებით სრულქმნას“, „შემკობას“, „გამშვენებას“, მესამე მხრივ კი — „ვარჯიშს, წვრთნას“. მეცნიერის დასკვნით, ტერმინი „ასკეზისი“, სულიერი განმარტებით, ესაა ადამიანის ღვწა იმისთვის, რომ მან, ღვთის შეწევნით, საკუთარი თავი, როგორც დაუმუშავებელი და უხეში მასალა, საღვთო ჭურჭლად თვითონვე შეამზადოს, საკუთარი თავი თვითვე გარდაქმნას სულიწმიდის სამკვიდრებლად“.⁴

„დიდი კანონი“, ისევე როგორც ყოველი საღვთისმსახურო საგალობელი, უფალს ეძღვნება, მას განადიდებს. ქართველ მთარგმნელს — არსენ იყალთოელს — ძეგლის ეტიკურ-ესთე-

1 შემეანი ა., დიდი მარხვა, თარგმანი ექვთიმე კოჭლამაზაშვილისა, თბ. 2004, გვ. 34.

2 იქვე.

3 იოანე პეტრიწი, სათნოებათა კიბე, ივ. ლოლაშვილის გამოცემა, თბ. 1968, გვ. 182.

4 ჭელიძე ე., ქრისტიანობა და საზოგადოება, რელიგიურ-საგანმანათლებლო ჟურნალი „გული გონიერი“, 2, 2011, გვ. 15-16.

ტიკურმა შინაარსმა უფლება მისცა შემდეგნაირად გამოეხატა ეს განცდა: „ქუეყანაო, ისმინე სინანული ღმრთისმგალობელისა“ (II, 1). ეს ტერმინი არ არის „დიდი კანონის“ ბერძნულ ტექსტში, თუმცა ამოზრდილია მისგან.

ცხადია, „დიდი კანონის“ ესთეტიკური შინაარსი სრულად მისი გალობით შესრულებისას იხსნება. მაგრამ ისიც უნდა გვახსოვდეს, რომ „ეს ჟანრები (სასულიერო საგალობლები — ლ. გ.) სუფთა მუსიკალური კი არა, არამედ მუსიკალურ-პოეტური ხასიათისა არიან, რადგან მთავარ როლს აქ ასრულებს არა მუსიკალური მელოდია, არამედ სულიერი და პოეტური შინაარსი, რომელიც განსაზღვრავს ნაწარმოების სტრუქტურასაც და მის მელოდიურ ფორმასაც.¹ თუმცა მუსიკალური თანხლება ის აუცილებელი კომპონენტია, რაც სასულიერო ლირიკის ნიმუშს სხვა კომპონენტებთან ერთად (ღმრთისკენ აღვლენილი სიტყვა, მისი რიტმულ ჩარჩოში მოქცევა, სახეთა პარალელიზმი, ერთი იდეის წიაღში ვარირება...) პოეზიად აქცევს.

* * *

„დიდი კანონი“, როგორც აღვნიშნეთ, ბიბლიური თხრობის ფონზეა გაშლილი, მაგრამ, როგორც ა. შემენი აღნიშნავს, „დიდ კანონში“ საღმრთო ისტორიის მოვლენები ისეა მოცემული, როგორც ჩემი პირადი ცხოვრება, ღვთის წარსული საქმენი — როგორც ჩემი პირადი ცხოვრებისათვის ქმნილნი, ცოდვისა და ღალატის ტრაგედია — როგორც ჩემი პირადი უბედურება, ჩემი ცხოვრება ნაჩვენებია როგორც ღმერთისა და მის წინააღმდეგ ამბოხებული ბნელეთის ძალების დიდი და ყოვლისმომცველი ბრძოლის შემადგენელი ნაწილი.“²

ჩვენს ძეგლში სინანულის საგალობელს ცხოვრების გზის დასასრულს მიღწეული ადამიანი წარმოთქვამს. „დავრდომილსა, მაცხოვარ, წინაშე ბჭეთა სიბერესა ღათუ ნუ შთამაგდებ მე ჯოჯოხეთად, არამედ პირველ სიკუდილისა კაცთმოყუარებით მომმადლე შენდობაჲ შეცოდებათაჲ“, — გოდებს მრავალჭირნახული, მრავლისგადამტანი პიროვნება, რომელსაც ბრძოლისა და დაპირისპირების ასპარეზად თავისი შინაგანი სამყარო გაუხდია.

აღმსარებელი თვითმხილებას იწყებს ხორცისა და სულის, ანუ „ადამიანური არსების ერთადერთი პირადი „ფესვის“ (ა. შემენი) მოხმობით: „მოვედ, სულო მდაბალო, ჴორცთა თანა და იჯმენ პირველისა მის პირუტყუებისაგან“ (მღუმარებისაგან — ლ. გ.). განსჯა ლოგიკურად წარიმართება: ქრისტიანული ასკეტიზმი სულაც არ უცხადებს ბრძოლას სხეულს. პირიქით, ის გულისხმობს ბრძოლას სხეულისთვისაც. „ამიტომაც ინანიებს მთელი ადამიანი — მისი სული და ხორცი. სხეული სულის ღოცვაში მონაწილეობს, მსგავსად იმისა, როგორც სული თავის სხეულში ღოცულობს და არა მის გარეთ.“³

ადამიანისთვის ძნელია, მოძებნოს დასაბამი ცოდვათა ჭაობში კაცთა მოდგმის ჩაფლობისა. აკი „დიდი კანონიც“ იწყება შეკითხვით: „ვინაჲ ვინყო მე გლოვად საქმეთა ცხოვრებისა ჩემისათა, ანუ რომელი დასაბამი ვყო, ქრისტე, გოდებისა ამის?“ (I, 1). თუმცა ამ საგალობელში დასმული კითხვა რიტორიკული ხასიათისაა, ტექსტის პროლოგისთვისაა საჭირო; ძველი და ახალი აღთქმის სწავლებას ნაზიარებმა ადამიანმა კარგად იცის, რომ ცოდვათა დასაბამი ბიბლიური ადამიანების — ადამისა და ევას ქმედებაშია ჩამარხული.

მაინც რა ჩაიდინა ადამმა? რა ცოდვა დაატეხეს პირველმა ადამიანებმა კაცობრიობას? ადამმა ღვთის მცნება დაარღვია, აკრძალული ხის ნაყოფი იგემა და განიდევნა სამოთხიდან.

მეცნიერული ინტერპრეტაციის თანახმად, ბიბლიური მონათხრობი ქმნის საფუძველს, გა-

1 Бычков В., დასახ. წიგნი, გვ. 71.

2 Шемени А., დასახ. წიგნი, გვ. 71.

3 იქვე, გვ. 39.

მოიყოს სამი სხვადასხვა დისკურსი: წმ. წერილის (სამოთხე, ხე, მაცდუნებელი ევა), თეოლოგიისა (ქმნადობა, დაცემა) და ანთროპოლოგიისა (საწყისი, დასასრული).¹

თითოეული მათგანი გულისხმობს ორ მოდუსს, რომელიც დაიყვანება ოპოზიციაზე: სიკეთე — ბოროტება. დაცემა გულისხმობს დაშორებას ღმრთისაგან, აბსოლუტური სიკეთისაგან, ჭეშმარიტებისგან, მშვენიერებისგან, უკვდავებისაგან. ყველანაირი სატკივარი, გასაჭირი, უმწეობა, უზნეობა და სიკვდილიც, როგორც შედეგი პირველცოდვისა, ღვთისგან დაშორებადაა მიჩნეული და გაერთიანებულია ერთ მცნებაში — ცთომა, ცოდვა, დაცემულობა.

ასკეზის ფენომენოლოგიაში ამ მოვლენას მიიჩნევენ სინერგიის დარღვევად, რაც ღვთის ნებისა და ადამიანის ნების ერთმანეთისაგან დაცილებას ნიშნავს. ადამი საკუთარ ნება-სურვილს აჰყვას, ღმრთისაგან დამოუკიდებელ გზას დაადგას. ექსორიაქმნილი ადამი კაცობრიობის „გზამკვლევად“ იქცა.

საგულისხმოა, რომ საღვთისმეტყველო სწავლებით, სინერგიის დიადი მაგალითია ღვთისმშობელი. როდესაც მას გაბრიელ მთავარანგელოზის მოწოდება ესმა, „ჰრქუა მას მარიამ: აჰა მწევალი უფლისაჲ, მეყავნ მე სიტყვსაებრ შენისა!“ (ლუკა 1, 38). სინერგიის თემამ განსაკუთრებული დატვირთვა შეიძინა მართლმადიდებლურ ტრადიციაში.

ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ პირველი საგალობლის დასაწყისშივე გაისმის: „პირველ შექმნულსა ადამს გარდასლვითა ვებაძვე და ვაგრძენ სიშიშულე ჩემი ღმრთისაგან და მალლისა მის მეფობისა და წმიდისა ფუფუნებისა დაცემათა ჩემთათჳს“ (I, 3). შემდეგ ტროპარში კი ევას თემა შემოდის: „ჩემო უბადრუკო სულო, რაჲსა ემსგავსე პირველსა ევას, რამეთუ მიჰხედე და იწყალ შენ მწარედ, და შეეხე ხესა და სჭამე ყოვლად წარმდებად ჭამადი მაკუდინებელი“? (I, 4).

მოხმობილ ტროპარებში რელიეფურად იკვეთება ჰიმნოგრაფის მხატვრულ-ალეგორიული მეთოდი. იგი ადამისა და ევას ცოდვათა, ბრალეულობათა მხოლოდ თანამონაწილედ კი არ მიიჩნევს თავს (საეკლესიო სწავლებით, ადამის მოდგმამ თვისებრივად მიიღო მონაწილეობა პირველცოდვაში), არამედ ამ ცოდვათა გამამრავლებლადაც: გრძნობადი, ხორციელი ევას ნაცვლად, მასში მოქმედებს წარმოსახვითი ევა — ხორციელი ვნება, სიტკბოებათა მომგვრელი, ამ სიტკბოებათა დაგემოვნებას კი სიმწარე მოჰყვება, ღმერთთან დაშორებით გამოწვეული სიმწარე: „გრძნობადისა ევაჲს წილ საცნაური ევა, — ჴორცთა ჩემთა ვნებული აღძრვაჲ მიჩუენებდა მე ტკბილთა, რომელთა გემოჲ რაჲ ვიხილე, დავაკლდი შენსა მას მეცნიერებასა“ (I, 5).

კაცთა მოდგმისთვის შემადრწუნებელია, რომ ადამი ერთი მცნების დარღვევის გამო განიდევნა ედემიდან, და რა ელის მას, რომელიც მუდამ უარყოფს ღვთის ცხოველმყოფელ მცნებებს?

ბუნებრივია, რომ პირველსავე გალობაში მძაფრად შემოიჭრება კაენისა და აბელის თემა, რომელიც უაღრესად მნიშვნელოვანი ინტერპრეტაციითაა მოწოდებული. კაენი შურმა დააბრმავა, მან ძმის მკვლელობა ჩაიდინა, მაგრამ ადამიანი, რომელიც საკუთარ სინდისს განგმირავს, ძმის მკვლელზე უარესია. ამ ზნეობრივ მაქსიმას დომინანტური ფუნქცია ენიჭება მთელს საგალობელში. ნიშანდობლივია, რომ ცნება — სინდისი — „დიდი კანონის“ ქართველ მთარგმნელთაგან მხოლოდ არსენ იყალთოელთან გვხვდება და თან არაერთგზის.

რაც შეეხება აბელის თემას, რომელთანაც ძველი აღთქმის ერთ-ერთი მთავარი იპოდიგმაა დაკავშირებული (მხედველობაში მაქვს საღვთო ძღვენის წრფელი გულით გაღება), ჩვენს საგალობელში საკუთარი თავის სამხილებლად არის შემოტანილი: „აბელისა, იესუ, არა მივემსგავსე სიმართლესა და ძღუენნი სათნონი არა მოგართუნ შენ, არცა საქმე ღირსი, არცა მსხუერპლი განწმედილი, არცა ცხორებაჲ უბრალო“ (I, 8).

I გალობის ინტონაცია თანდათან მძაფრდება. შემოქმედის წინაშე ყველაფერი ცხადდე-

¹ Хоружий С., დასახ. წიგნი, გვ. 35.

ბა, ცოდვათა აღიარებით კი იკვეთება გზა ხსნისა. ადამიანს არ ტოვებს ღრმა რწმენა უფლის მოწყალებისა. სწორედ აქ შემოდის უძღვები შვილის მოტივი (გავიხსენოთ, რომ დიდი მარხვის კვირიაკეთა შორის დამაგვირგვინებელი კვირა უძღვები შვილის თემას ეხება). მას უძღვები შვილივით სტანჯავს ჭეშმარიტებასთან, საკუთარ კერასთან დაბრუნების მძაფრი წყურვილი. სიყვარულით, იმედით გამთბარი ინტონაციით წარმოითქმის: „დალაცათუ ვცოდე, მწსნელო, არამედ უწყი, რამეთუ ტკბილ ხარ, მოსწყლავ თანალმობით და ჰკურნებ წყალობით, მტირალსა მიჰხედავ და უძღვებსა შვილსა კუალად შეიტკბობ, ვითარცა ღმერთი“ (I, 12). ტექსტი სავედრებელი გამონათქვამებით იტვირთება: „ან კუალად მაცხოვნე, ტკბილო“, „კაცთმოყუარებით მომმადლე შენდობა შეცოდებათა“, „გვედრები, განმკურნე“, „მიღვანე და შემინყალე“. ბოლო ოთხ ტროპარს რეფრენად მიჰყვება: „აღილე ან ჩემგანცა საწივი მძიმე ცოდვისა და ვითარ კაცთმოყვარემან, მომმადლენ ცრემლნი სინანულისანი“. იგივე რეფრენი გაიჟღერებს დამამთავრებელ „სამეპისანსა“ და „ღმრთისმშობლისანში“. ცრემლით გულის დაღტობაც დიდი მარხვის მოსამზადებელი პერიოდის ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტია.

„დიდი კანონის“ II გალობა, რომელიც მიჰყვება მოსე წინასწარმეტყველის მამხილებელ გალობას, გამოირჩევა საოცარი დინამიურობით, დაძაბული რიტმით, ლაკონიურობით. ტროპარები დაწნეხილი და ღრმა ემოციითაა დამუხტული. თითქმის ყოველი მათგანი იწყება ზმნით: „მოიხილემ ცაო“, „მომხედენ მე“, „შეგცოდე შენ“, „სახოან-ვყავ“, „გარდამეცნეს ღელვანი ვნებათანი“, „ბინიან-ვყავ ტაძარი“, „დავაშავე ბრწყინვალეაჲ სულისაჲ“, „განვბძარე მე სამოსელი“, „მმოსიეს მე ხენეში კუართი“, „წარვწყმიდე პირველქმნილი სიკეთე“, „შემიკერნა ტყავისა სამოსელი“, „გმოსიეს სამოსელი კდემისაჲ“, „შთავრდომილ ვარ უფსკრულსა ვნებათა-სა“, „დავეკუეთე დავითისებრ ცოდვითა“, „მილხინე მე, — ვიტყვ მეზუერისაებრ“, „ყურად-იხუენ სულთქუმანი სულისანი“... სულის ეს ძახილი გულისშემძვრელია.

II გალობის წამყვანი პარადიგმა — „სამოსელი“, სამოთხიდან ადამის განდევნის ერთ-ერთი ყველაზე ტევადი სახე-სიმბოლოა. ცოდვით დაცემული ადამიანი შეიმოსა „ტყავის სამოსლით“ (დაბ. 3, 21); „მას განეხუნეს თუალნი ჯორციელნი“, როგორც ეს იოანე დამასკელის „გარდამოცემის“ არსენ იყალთოელისეულ თარგმანშია აღნიშნული (იოანე დამასკელი, გარდამოცემა).¹ „ტყავის სამოსელი“ და ჯორციელი თვალი“ იმაზე მიგვანიშნებს, რომ ადამი სამოთხიდან გამოძევებამდე ფლობდა სხვაგვარ სხეულს. საგულისხმოა, რომ ებრაული თეოსოფიური კოდირებული სისტემის შემცველი მიმდინარეობა — კაბალა და მისი ფუძემდებლური წიგნი ზოჰარი განმარტავს, რომ როდესაც ადამი, ჩვენი პირველი მამა, ედემის ბაღში ცხოვრობდა, იგი შემოსილი იყო, როგორც ზეცაში მყოფი, წარუვალ ნათლისაგან მოქსოვილი სამოსლით.² წმ. გრიგოლ ნოსელი კი აღდგომის არსზე საუბრისას იტყვის: „მადლი იგი აღდგომისაჲ არარას სხუასა გჳქადაგებს, არამედ მუნვე მოქცევასა, ვინაჲცა განვისხენით პირველ“.³ აქედან გამომდინარეობს დასკვნა, რომ აღდგომის შემდეგ ადამიანის სხეული უზრუნველი იქნება, რადგან „სიმძიმე ესე ჯორცთაჲ ამათ არღარა შთაზიდვიდეს გუამსა ამას ქუეყანად, არამედ შემძლებელ იქმნეს სინულადითა მით აერთა შინა სლვად“.⁴ მაშასადამე, ადამიანის სხეული მძიმე ხორციით კი არ იქნება მოსილი, არამედ „წულილით“, ე. ი. ჰაეროვნით. ადამიანის სწორედ ამგვარ სხეულზე მიგვანიშნებს პავლე მოციქულის შემდეგი სიტყვები: „სხუაჲ არს ჯორცნი იგი ზეცისათანი და სხუაჲ არს ჯორცნი იგი ქუეყანისათანი“ (1 კორ. 15, 40); ასევე: „არს ჯორცი მშვნეიერი

1 წმ. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწევნითი გადმოცემა, ორი ძველი თარგმანი, გამოსაცემად მოამზადეს რომან მიმინოშვილმა და მაია რაფაევამ. თბ. 2000, გვ. 109.

2 Шмаков В., Священная книга Тота. Великие арканы Таро. Абсолютные начала синтетической философии эзотеризма, М., 1916, с. 173.

3 უძველესი რედაქციები ბასილი კესარიელის „ექუსთა დღეთაჲსა“ და გრიგოლ ნოსელის თარგმანებისა „კაცისა აგებულებისათჳს“, თბ. 1964, გვ. 183.

4 იქვე, გვ. 196.

და არს „წორცი სულიერი“ (1 კორ. 15, 44).

ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ II გალობაში ადამის დაცემის გამომხატველ სახეთა („უსახოების სახოვან-ყოფა“, „გონების მიწად გამოჩენა“, „სულის მშვენიერების დაბნელება“ და სხვ.) შორის აშკარად დომინირებს სამოსლის სიმბოლო.

ეს სახე გალობის VI ტროპარშივე იკვეთება „ἐσπίλωσα τὸν τῆς σαρκὸς μὲν χιτῶνα“. სამივე ქართველი მთარგმნელი შესატყვის თარგმანს გვთავაზობს: „განვხეთქე მწარედ სამოსელი ჩემი პირველი“ (ექვთიმე ათონელი), „განვხეთქე მე მწარედ სამოსელი ჩემი პირველი“ (გიორგი ათონელი), „განვაბძარე მე პირველი სამოსელი“ (არსენ იყალთოელი). მომდევნო ტროპარებში ანდრია კრიტელი ნაირნაირი ნიუანსების შეტანით აღრმავებს სამოსლის თემას. შემოგთავაზებთ მაგალითებს არსენ იყალთოელისეული თარგმანიდან: „შემიკერნა ტყავისა სამოსელნი ცოდვამან ჩემმან და ღმრთივექსოვილი სამოსელი განმძარცუა“ (II, 12); „მმოსიეს მე სამოსელი კდემისაჲ, მსგავსად ლელვს ფურცელთა მხილებად თვთმფლობელთა ვნებათა“ (II, 13); „სამოსელი შებღალული მმოსიეს“ (II, 14).

ცოდვაში ჩაფლული ადამის შთამომავალი ღვთის მოწყალეობაზე სასოებს, ქრისტეს სთხოვს შემწეობას. იხსენებს მღელვარე ეპიზოდს მათეს სახარებიდან: „წყალთა ზედა“ მავალ, ქრისტეს დამონაფებულ პეტრეს, ძლიერი ქარისგან შეშინებულს, „ჴელი რომ უპყრა“ იესომ (მათე, 14, 31) და იხსნა იგი განსაცდელისაგან. ჩვენს ძეგლში გაისმის გულის წამღები ვედრება: „მოწყალეო უფალო, არამედ ვითარ პეტრეს, ჴელი აღმიპყარ“ (II, 5).

ცოდვათა აღიარებისას მონანული ადამიანი მოიშველიებს ახალი აღთქმის პარადიგმულ სახეებსაც. ესენია: მეძავი და მეზვერე. ერთმა ნელსაცხებლით სავსე ალაბასტრი (ჭურჭელი) მიიტანა, ქრისტეს ფერხთა წინაშე დადგა, შემდეგ ცრემლით დააღტო, თმით წარხოცა, ეამბორა და ნელსაცხებელი სცხო მაცხოვრის ფეხებს (ლუკა 7, 38). ხოლო მეორემ, მეზვერემ, ვერც კი შეჰბედა იესოს თვალის გასწორება, „არამედ იცემდა მკერდსა და იტყოდა: „ღმერთო, მილხინე ცოდვილსა ამას“ (ლუკა 18, 17).

ხსენებულ ბიბლიურ სახეებს „დიდ კანონში“ გვირგვინად დავით მეფსალმუნის სახე ადგას: „დავეკუეთე დავითისებრ ცოდვითა და სავსე ვარ მწიკულითა, განმბანე მეცა ცრემლითა, მჴსნელო“ (II, 21). ვედრება კულმინაციას აღწევს შემდეგ ტროპარში: „არცა ცრემლნი, არცა სინანული მაქუს, არცა ღმობიერებაჲ, ვითარცა ღმერთმან, მომცენ ესენი“ (II, 23).

ვიცით, რომ II გალობა აგებულია ორ ძლისპირზე. ძლისპირსაც და მასთან შეწყობილ პირველ ტროპარსაც ერთნაირი დასაწყისი აქვს. „იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ მეუფე“ (ამავე სიტყვებით იწყება ბიბლიური მოსეს მეორე გალობა).

ამ გალობაში მამხილებელი ტონი მკაცრდება. მღალადებელი თითქოს შიშვლდება უფლის წინაშე. ამისთვის ნიადაგი მზადდება გალობის პირველსავე ტროპარში, სადაც ღმრთის მრისხანე ხმა გაისმის: „იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ მეუფე, ისმინე შენ, სულო ჩემო, ღალადებაჲ უფლისაჲ და ევლტოდე პირველსა ცოდვასა და ძრწოდე, ვითარცა მსაჯულისა და ვითარცა ღმრთისაგან“ (II, 1).

გალობაში გამოყენებულია კონტრასტის ხერხი. ჯერ დასახელებული არიან ცოდვით წარწყმედილები: კაენი, ლამექი, შემდეგ კი მოხმობილია სჯულამდე მცხოვრებ მართალ ადამიანთა სახეები: „სჯულისა პირველთა თანა-წარჰჴედ შენ, ჴ, სულო, და სეთს არა ემსგავსე, არცა ენოსს ებაძვე, არცა ენუქის მიცვალებასა და არცა ნოეს“ (II², 3). განაჩენი კი მკაცრია: „დაჰგლახაკენ მართალთა ცხორებისაგან“.

ძველი აღთქმიდან ცოდვილთა განსასჯელად შემოტანილია გოდლის მაშენებელთა თემაც. თუ ძველი აღთქმის ადამიანები უგუნურ გზას დაადგნენ, ღმერთთან მისაახლოებლად სათნოებათა კიბეს კი არ ესწრაფოდნენ, არამედ ქვით აგებდნენ გოდოლს, რომლის მეშვეობითაც

ცდილობდნენ მიზნის მიღწევას, დღესაც ცოდვილი ადამიანი გულისთქმათა (სურვილთა) გოდლის აღმართვას ცდილობს, მაგრამ ღმერთი აცამტკვერებს მსგავს ბოროტ ზრახვებს.

ამ ტროპარში ბიბლიურ სასწაულთა ჰერმენევტიკული არსია გახსნილი: „აწჳმა ოდესმე უფალმან უფლისა მიერ ცეცხლი და ბილწებათათჳს რისხვით დაწუნა სოდომნი, ხოლო შენ, ზ, სულო, ცეცხლი გეჰენიისაჲ აღაგზენ, რომელსა შინა გეგულები დაწუნაჲ“ (II², 7). ცოდვა დაუსჯელი არ რჩება. წარღვნა, სოდომ-გომორის დაწვა ღმრთის რისხვაა ცოდვათა აღმოსაფხვრელად, გაფრთხილებაა კაცობრიობისთვის.

გალობის ფინალური ტროპარი ღრმა ტკივილს გამოხატავს: „წყლულ ვარ და განგუმერილ, რამეთუ განეწონნეს აწ ისარნი ბოროტისანი სულსა და ჳორცთა ჩემთა“ (II², 8). ღმრთის მრისხანება უკიდევანოა: „ცანთ და გულისჴმა-ყავთ, რამეთუ მე ვარ უფალი, განმკითხველი გონებათაჲ, მსაჯული გულისზრახვათაჲ, რომელი ვამხილებ ქმნათა და დავსწუავ ბრალთა, და უსჯი ობოლსა, და მდაბალსა და გლახაკსა“ (II², 9).

III გალობა „დიდი კანონისა“ უკავშირდება ბიბლიური ანას გალობას, რომელშიც უფლის ძლევამოსილებაა განდიდებული. უშვილო დედას ღმერთმა ძე უწყალობა. ანას სიხარული უსაზღვროა: „განძლიერდა გული ჩემი უფლისა მიერ და ამაღლდა რქაჲ ჩემი ღმრთისა მიერ ჩემისა; განვრცნა პირი ჩემი ზედა მტერთა ჩემთა, განვიხარე მე მაცხოვარებითა შენითა“ (მეფ. 2, 1). ამ განწყობილებითაა განმსჭვალული სამუელ წინასწარმეტყველის დედის — ანას მცირე მოცულობის საგალობელი.

ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ III გალობის ორივე ძლისპირი ანას საგალობლიდანაა ამოზრდილი, ოღონდ ემოციური შინაარსია შეცვლილი: ანას გული გაძლიერებულია, „რქაჲ მისი ამაღლებულია“, ძლისპირში კი ვედრებაა ღვთისმოსავი ადამიანისა: „შეურყეველსა ზედა კლდესა ბრძანებათა შენთასა დაამტკიცე, ქრისტე, გონებაჲ ჩემი!“

პირველ ძლისპირთან შეწყობილ შვიდსავე ტროპარში უმძიმესი ცოდვების თემაა წამოწეული, სოდომ-გომორის ცეცხლით გადაბუგვის მოტივია აქცენტირებული. აღმსარებელი, რომელიც თავს ცოდვითა შორის უცოდვილესად მიიჩნევს („მე მხოლომან ვცოდე შენდამი, მე ვცოდე უფროჲს კაცთა“... (III¹, 4), მაცხოვარს შეძრწუნებული შესთხოვს, დაიხსნას სასჯელისაგან, მოიშველიებს სახარებისეულ იგავსაც („ზ, მწყემსო სახიერო ქრისტე, მომიძიე ცხოვარი და ცთომილსა ნუ უგულებელს-მყოფ“) და გამოთქვამს რწმენას, რომ მას დაიხსნის უფალი: „შენ ხარ დამბადებელი ჩემი, შენ ხარ ტკბილი იესუ, და შენ მიერ განვმართლდები, მჴსნელო“ (III¹, 7).

III გალობის II ძლისპირიც წინა ძლისპირის პათოსს შეიცავს: „დაამტკიცე, უფალო, კლდესა ზედა მცნებათა შენთასა შერეული გონებაჲ ჩემი, რამეთუ ღმერთი მხოლოჲ ძლიერ და მართალ, და ნმიდა ხარ“. ამ გალობაშიც ცოდვილი ადამიანი უმკაცრესად განსჯის თავს. ღმრთისადმი სასოება ლაკონიურადაა ჩამოყალიბებული: „ვცოდე, მილხინე და მაცხოვნე“ (III², 1).

სახელდებიან ნოეს ჟამის ცოდვილი ადამიანები, რომელთაც სამართლიანი სასჯელი დაიმსახურეს. ესენი არიან: ქამი — მამის შეურაცხმყოფელი, ურცხვი და უტიფარი, აგარი — შვილის ხარჭობისას გამჩენი, ისმაელი — შვილი ხარჭისა, ხოლო ზნეობრივ ადამიანებად, რომელთაც ღვთის გზაზე მდგომი კაცი უნდა ჰბაძავდეს, მიიჩნევიან: სემი, იაფეტი, აბრაამი, იაკობი; აგრეთვე, მელქისედეკი, მეფე და მღვდელი, რომელმაც მიიღო და აკურთხა აბრაამი. საგულისხმოა, რომ აპოსტოლური ტრადიციით, ქრისტე არის „მღვდელი უკუნისამდე მელქისედეკის წესით, რადგან მელქისედეკის მსგავსად, იესო ერთდროულად იყო მეფეც და მღვდელმთავარიც: მეფე — ღვთის სასუფეველისა და მღვდელი, რომელმაც სიცოცხლე გაიღო მსხვერპლად (ებრ. 5, 6-10).

საგანგებოდ უნდა გამახვილდეს ყურადღება მამა აბრაამზე, რომელიც ძველი აღთქმის უმ-

თავრესი სახეა და საგალობელში რამდენიმე ასპექტითაა წარმოდგენილი.

მართებულია თვალსაზრისი, რომ „აბრაამი ის ადამიანია, ვინც თავისი განუმეორებელი ინდივიდუალობით პირველად გამოჩნდა ძველი აღთქმის ისტორიაში, როგორც პიროვნება“.¹

აბრაამი ღვთის რჩეულია. მას ღმერთმა მოუწოდა, დაეტოვებინა ქალაქი ური და ხარანში გადასახლებულიყო. აბრაამი უყოყმანოდ დაჰყვა ღმრთის ნებას. ანდრია კრიტელი შემდეგნაირად ეხმიანება ამ ფაქტს: „გასმიეს, სულო ჩემო, ვითარ დაუტევა აბრაჰამმან მამული თვისი და უცხო იქმნა, ემსგავსე შენცა მისსა კეთილსა აღრჩევასა“ (III, 6).

საღვთისმეტყველო სწავლებით, ღმრთის მოწოდებით აბრაამის მიერ თავისი მიწა-წყლის დატოვება და ღმრთის გზაზე შედგომა ღრმა შინაარსს შეიცავს. ესაა გზა, რომელიც ადამიანისა და კაცობრიობის განვითარებას მოასწავებს, ესაა გზა უძრაობიდან მოძრაობისკენ, ღვთისკენ, ესაა გზა ცოდვილი სივრციდან სამოთხისაკენ. ამიტომ მოუწოდებს „დიდ კანონში“ აღმსარებელი თავს: „გამოვედ, სულო ჩემო, ქუეყანით ცოდვისაჲთ ხარანით და მივედ სოფლად გამომდინარედ უხრწნელებისად, რომელ დაიმკვიდრა აბრაჰამ“.

ექვთიმე ათონელისა და გიორგი ათონელის თარგმანები აღნიშნული ტროპარებისა ინტერპრეტაციულ ხასიათს ატარებს და უფრო მკაფიოდაა გამოხატული იდეური ჩანაფიქრი. მოვიხმოთ ორივე თარგმანს:

ექვთიმე ათონელი

„ეჰა, სულო უბადრუკო,
განიფრთხვე ცოდვათაგან
და გამოვედ ქუეყანით
ვნებათაჲთ მოსწრაფედ
შეუქცეველად
და მოვედ ქუეყანად
უვნებელობისა
აბრაჰამისებრ“ (III², 5).

გიორგი ათონელი

„გამოვედ, სულო ჩემო, ცოდვისა ქუეყანით
და შევედ ქუეყანასა
უწრწნელებისა მომატყუებელსა,
განაგდე ვნებათა სიყუარული,
რაჲთა ემსგავსო შენ აბრაჰამს
და მსგავსად მისსა დაიმკვიდრო
ქუეყანაჲ სძისა და თაფლისა“ (III², 5)

ღმრთის მოწოდება და აბრაამის ახალ მიწაზე დამკვიდრება კიდევ ერთ აღთქმას გულისხმობდა. აბრაამიდან სათავე უნდა აეღო ადამიანების გამრავლებას, აბრაამი უნდა გამხდარიყო აბრაამი, აბრაჰამ „მამა მრავლისა“ (დაბად. 17,5), რაც მოხდა კიდევ: მამათმთავარს მამბრეს მუხასთან სასწაულებრივად ესტუმრნენ ანგელოზნი და მათი აღთქმისამებრ აბრაამსა და სარას, უკვე ხანდაზმულებს, შეეძინათ მემკვიდრე — ისაკი, რომელმაც განამრავლა ერი. სტუმარ-მასპინძლობის საკრალურ ტრადიციას აღთქმის მაღლი დაჰყვა.

აბრაამმა „რწმენის მამის“ პატივიც დაიმსახურა. ღმერთმა მას შვილის, ისაკის მსხვერპლად შეწირვა მოსთხოვა. აბრაამს გულში არც გაუვლია წინააღმდეგობის განევა. მასში ღმრთის რწმენა ყველა სხვა გრძნობაზე ძლიერი, ყველაფერზე აღმატებული და ყოვლისმომცველი აღმოჩნდა. გამოთქმულია უაღრესად საინტერესო მოსაზრება: „ეს ღირსშესანიშნავი ეპიზოდი უმართებულოდ არის ხოლმე გამოყენებული უძველესი საკულტო პრაქტიკის — ადამიანის მსხვერპლშეწირვისა და ცხოველთა შეწირვით მისი შეცვლის „ისტორიული“ მომენტის საილუსტრაციოდ. ასეთი თვალსაზრისი სრულიად უგულვებელყოფს ამ ეპიზოდის ზნეობრივ აზრს; ამავე დროს, იჩქმალება ის ფაქტი, რომ ეს არის განსაკუთრებული შემთხვევა აბრაამის ცხოვრებაში — მისი ინდივიდუალური განსაცდელი. უსიტყვო მორჩილება ამ უღმობელი და გაუგებარი მოთხოვნისადმი, ერთი მხრივ, არის რეაქცია ადამის დამღუპველი ურჩობის

¹ კიკნაძე ზ., საუბრები ბიბლიაზე, თბ. 1989, გვ. 26.

მიმართ (რაც გასდევს მთელს ბიბლიას), ხოლო, მეორე მხრივ, დასტური აბრაამისა და მისი უფლის მჭიდრო ურთიერთობისა, ღვთისგან მიუტოვებლობისა. ეს ეპიზოდი უნდა გავიაზროთ როგორც ადამიანისა და მისი ღვთის დიალოგის ახალ ფაზაში შესვლისა, რაც შეუძლებელია არ ყოფილიყო აღნიშნული ტრაგიკული ნიშნით.¹

„დიდი კანონი“ გვაუწყებს: Τὸν Ἰσθὰκ τάλαινα γνοῖσα ψυχὴ μου καὶ τὸν θυσαν, μὴ κἀνδ' ὀλοκαρπὸν μὲνον τῷ Κυρίῳ, μίμῃσαι αὐτῷ τὴν προαίρεσιν (III², 11). ამ ტექსტის ქართული თარგმანების დამამთავრებელი ტაეპები მცირე ნიუანსებით ერთმანეთისგან განსხვავდება. არსენ იყალთოელთან არის: „ჰბაძევდ მისსა სათნოებასა“; ექვთიმე ათონელთან ნათქვამია: „ემსგავსე მას, რაჟთა შენცა მსხუერპლად შენირო მისსა სათნოებითა“, გიორგი ათონელი კი, მსგავსად ექვთიმე ათონელისა, იტყვის: „შენცა ემსგავსე მას, რაჟთა მსხუერპლად უბინოდ შენირო მისსა სათნოებათა მოგებითა“. გვანცა კოპლატაძის თარგმანში ვკითხულობთ: „არჩევანსა მასსა შენცა მიბაძე“. ე. ლოვიაგინის თარგმანი კი ასეთია: „подражай его решимости“. ვფიქრობ, ორიგინალის პათოსს ლოვიაგინისეული ნაკითხვა ყველაზე მეტად შეესატყვისება.

III გალობის ორივე ნაწილს აერთიანებს ემოციურ-ფსიქოლოგიური ატმოსფერო თავის დამდაბლებისა, რომელიც გამოიხატება როგორც უზენაესთან მიმართებაში, ისე საკუთარ სულთან დიალოგში. ერთი მხრივ, გაისმის გულში ჩამწვდომი ვედრება: „ქრისტე მაცხოვარ, ნუ დამაგდებ მე“ (III¹, 3), „ჰო, მწყემსო სახიერო, ქრისტე, მომიძიე ცხოვარი და ცთომილსა ნუ უგულებელს-მყოფ“ (III, 5); „შენ ხარ ტკბილი იესუ, და შენ მიერ განვმართლდები, მესწნელო“ (III, 6); აღვიარებ შენ, მაცხოვარ, შენ შეგცოდე, „არამედ მილხინე და მაცხოვრე, სახიერ“ (III, 7); „ვცოდე, მილხინე და მაცხოვრე“ (III², 1), „არამედ შეგვწყალებ, კაცთმოყუარე, და მომეც მთხოველთა ამათ სარწმუნოებით ცოდვათა მოტევება“ (III², 8)...

მეორე მხრივ, თითქმის ყოველ ტროპარში შემოდის ღრმა ინტიმითა და მღელვარე ინტონაციით წარმოთქმული მიმართვები: „სულო, სულო ჩემო“ „უბადრუკო სულო“, „უდებო სულო“ და სხვ.

IV გალობა „დიდი კანონისა“ ამბაკუმ წინასწარმეტყველის საგალობელს ეხმიანება. ბიბლიური ტრადიციით, ამბაკუმი ესაია წინასწარმეტყველის შემდეგ ყველაზე დიდ ევანგელისტადაა აღიარებული. მის წიგნში მაცხოვრის განკაცების ცხად მოსწავებას ხედავენ. ჩვენი გალობაც ამ განწყობილებითაა შეფერილი. გაისმის ურწმუნოთა მკაცრად დასჯის მოტივი, ძლიერდება ჭმუნვა-ურვის გამომხატველი გოდება. აღსასრულის მოახლოებით შეძრული ადამიანი მღვიძარებისკენ მოუწოდებს სულს, თავს შეახსენებს, რომ „სიზმრებ და ყუავილები წარვლენ ჟამნი ცხოვრებისანი“. ამ მოწოდებას მოჰყვება ცოდვილი ადამიანის გულწრფელი აღსარება: „არა არს სოფელსა შინა ცოდვაჲ, არცა დაცემაჲ, არცა სიბოროტე, მესწნელო, რომელი მე არა მიცოდავს გონებით, და სიტყვით, და მოგონებით, ნებებით, და ჯერ-ჩინებით, და ქმნით, ვითარ სხუასა არცა ერთსა ვის სადა“ (IV, 4).

ამ გოდებას წარმოთქვამს ადამიანი, რომელიც ზნეობრივი კიბის მაღალ საფეხურზეა ასული, ადამიანი, რომელშიც მღვიძარებს სინდისი. „ამისაგან მხილებულ ვიქმენ, ამისაგან დავისაჟე მე სანყალობელი თვთ სწინდისისა თვისაგან, რომლისასა არა რაჲ უმკუეთელეს არს“ (IV, 5). აღსანიშნავია, რომ ქართულ სამწერლობო სივრცეში „დიდი კანონის“ არსენ იყალთოელისეული თარგმანი ერთ-ერთი პირველი ძეგლია, რომელიც ამკვიდრებს ტერმინს — სინდისი (გიორგი ათონელისა და ექვთიმე ათონელის თარგმანებში ეს ტერმინი შენაცვლებულია შესატყვისი ცნებებით), რის შესახებაც ქვემოთ ვისაუბრებთ.

საგანგებოდ უნდა გამახვილდეს ყურადღება ამ გალობის VI ტროპარზე. მასში მინიშნებაა იაკობის, „მამათმთავართა შორის დიდის მიერ“, კიბის ხილვაზე. ამის შესახებ ბიბლია მოგვითხ-

¹ კიკნაძე ზ., დასახ. ნიგნი, გვ. 32.

რობს. სწორედ „შესაქმე“ გვამცნობს, რომ ხარანში მიძინებულ იაკობს ჩვენება ჰქონდა: „აჰა ესერა, კიბენი აღმართებულნი ქუეყანით, რომლისა თავი მიწდომილ იყო ცად და ანგელოზნი ღმრთისანი აღვიდოდეს და გარდმოვიდოდეს მას ზედა“ (შესაქ. 21, 12).

ეს ამონარიდი ბიბლიიდან იმიტომ მოვიხმე, რომ წარმომეჩინა აღნიშნული ტექსტის ანდრია კრიტელისეული ინტერპრეტაციის სიღრმე, რაც, ბუნებრივია, საღვთისმეტყველო სწავლებას ეფუძნება. „დიდი კანონის“ ავტორი განმარტავს, რომ იაკობის მიერ ხილული კიბე „სახე იყო საქმისა აღსავალთა“ და, ამასთანავე „მეცნიერებისა მის ხარისხთა“, ანუ „საქმით და ხედვით, მეცნიერებით ცხორებისა“ (IV, 6).

„დიდ კანონში“ ეს თემა გაშლილია მომდევნო ტროპარებშიც. „ორ მეუღლედ გულისჴმა-ყვენ საქმე და მხედველი ცნობა: ღია, ვითარცა შვილმრავალი, — საქმედ და რაქილ, ვითარცა ჭირმრავალი, — ცნობად, რამეთუ თვნიერ შრომისა არცა საქმე, არცა ხედვა და ცნობაა წარემართების, სულო“ (IV, 8).

ანდრია კრიტელმა ამ თემის დამაგვირგვინებელ ტროპარში კიდევ ერთი ჰერმენევტიკული წიაღსვლა შემოგვთავაზა: იაკობის 12 შვილი საიდუმლო კიბის 12 საფეხურად დასახა, ზეაღსვლის სიმბოლოდ წარმოაჩინა.

ამავე კონცეპტს ეფუძნება საგალობლის XI ტროპარი: „მოძაგებულსა მას ესავს ემსგავსე, სულო, და განსცენ მბრკუნელსა მას შენსა სიკეთენი პირმშოებისანი, და მამულისა დიდებისაგან იჯმენ, და ორგზის დააკლდი საქმესა და ხედვასა, ამისთჳს შეინანე“ (IV, 15). ესავი იაკობის შვილია, უფროსი ტყუპისცალი, მამის რჩეული, კარგი მონადირე, კარგი მეურნე, მაგრამ ის ღმრთის ცნებებს უგულვებელყოფს, თავის პირმშოებას კი ძმას ერთ ჯამ შეჭამანდზე მიჰყიდის, კარგავს მამის ლოცვა-კურთხევასაც. მან ჯერ დასაბამიერი სიკეთე (პირმშოება) დაკარგა, მერე მამისეული დიდებაც. ის ორგზის იძლია: ჯერ საქმით, მერე ხედვით (ცნობით).

აშკარაა, „დიდი კანონის“ ეთიკურ-ესთეტიკური შინაარსი დაფუძნებულია ასკეზის ფენომენოლოგიაში შემუშავებულ უმნიშვნელოვანეს პრინციპზე, რომლის თანახმადაც ღმერთთან ადამიანის მიმართების პროცესი ორ ეტაპს მოიცავს: ერთია — ღვწა, ქმედება (პრაქსისი), მეორე — ჭვრეტა, წვდომა, ხედვა (თეორია). თუმცა უნდა გვახსოვდეს, რომ არ შეიძლება პრაქსისი და თეორია მივიჩნიოთ ერთანეთის მონაცვლე თანმიმდევრულ საფეხურებად. არა მხოლოდ პრაქსისია შესრუტული თეორიაში, არამედ გარკვეულწილად პირიქითაც შეიძლება დავუშვათ, კავშირი მათ შორის ორმხრივია¹. წმ. მაქსიმე აღმსარებლის თქმით, შემეცნება ქმედების გარეშე არაფრით განსხვავდება წარმოსახვისაგან, ეფემერული ფანტაზიისგან... ასევე ქმედებაც, თუ ის ჭვრეტით არ არის გაცხოველებული, უნაყოფოა და უმოძრაო როგორც კერპი².

აღნიშნულ თემას გალობაში აგრძელებს ბიბლიურ იობთან დაკავშირებული სახისმეტყველებითი განსჯანი. მრავლისდამთმენი, მრავალგანსაცდელგამოვლილი, მრავალი სათნოებით გამორჩეული იობი დასახულია მისაბაძ სახედ. მას ღვთისადმი ყოვლისმომცველმა რწმენამ გადაატანინა ყველანაირი განსაცდელი, რაც კი ამქვეყნად შეიძლება დაატყდეს ადამიანს. ღმერთმა ყოველივეს სანაცვლოდ დაუბრუნა დაკარგული დიდება.

სულითა და ხორციით შეძრწუნებული ადამიანი ქრისტეს, ვითარცა ტკბილ მკურნალს, შესთხოვს, განკურნოს და განწმინდოს ცოდვებისაგან, ევედრება „უსპეტაკეს თოვლისა გამოაჩინოს“ მისი შებღალული ხორცი და ბინიანი სული (IV, 17).

IV გალობის დამამთავრებელი ტროპარები ბრწყინვალე ნიმუშია მაცხოვრის ჯვარცმის გულისმიერი განცდისა, აზრთა და ემოციათა დინებაში ჩართულია საღვთისმეტყველო ინტერპრეტაციები, ევანგელური სიმბოლიკა, არეკლილია პატრისტიკული სწავლებანი და, რაც

1 Хоружий С., დასახ. ნიგნი, გვ. 83.

2 Лосский В. Н. Очерк мистического богословия Восточной Церкви. Богословские труды, т. 8. М. 1972. с. 106.

მთავარია, ყოველივე ერთ მთლიანობაშია წარმოჩენილი, ერთი განცდითაა შეკრული. ღმრთისმოსავ ადამიანს აღავსებს რწმენა, რომ სასწაული განხორციელდა. იგი მუხლმოდრეკილი შეჰღალადებს ქრისტეს: „წორცსა თანა სისხლი შენი განუყავ ყოველთა, მო-რაჲ-ხვდოდე ჯუარ-ცუმად; წორცი რაჲთა კუალად დამბადო, სიტყუაო, ხოლო სისხლი, რაჲთა უფროჲს განმბანო, და სული მიეც, რაჲთა მიმგუარო მე ქრისტე, მშობელსა შენსა მამასა“ (IV, 16).

V გალობა ესაია წინასწარმეტყველის გალობითაა შთაგონებული. მასში გრძელდება მოთქმა და გოდება ცოდვილი ადამიანისა. სათქმელი ამოუწურავია, ცთომილებათა რაოდენობა — ურიცხვი.

ანდრია კრიტელის მიერ შერჩეული გზა თვითმხილებისა, როგორც ვიციტ, ბიბლიურ ნარატივთანაა დაკავშირებული. კაცთა მოდგმის მიერ დაშვებული ცოდვები არეკლილია ძველსა და ახალ აღთქმაში. ანდრია კრიტელი ამ სახეთა ღრმა გააზრებით ამხელს ცოდვილ ადამიანს და ყველას საკუთარ თავში ჩაღრმავებისკენ უბიძგებს.

ამ გალობაში, შეიძლება ითქვას, რომ ცენტრალური ფიგურები არიან იოსებ მართალი და მოსე წინასწარმეტყველი. მათ გვერდით გამოჩნდებიან სხვა ბიბლიური, ნაკლებად მნიშვნელოვანი პირები (დათან და აბირონი, ვინც მოსეს წინააღმდეგ მოწყობილ აჯანყებას ჩაუდგნენ სათავეში; იანე და იამბრე — ფარაონის მოგვები, რომლებიც აარონს ეწინააღმდეგებოდნენ, რუბენი, რომელმაც მამის ხარჭასთან შესცოდა, ოფნი და ფინეზი, ილია მღვდელმთავრის შვილები, რომლებიც ღმრთისმსახურებისადმი ზერელე დამოკიდებულებით ხასიათდებოდნენ და ღვთის რისხვა დაიმსახურეს).

მართალი იოსების თემაზე „დიდ კანონში“ აგებულია რამდენიმე იპოდიგმური სახე, რომელთაც თავისი დატვირთვა შეაქვთ საგალობელში. ანდრია კრიტელი ძმათა მიერ მონად გაყიდულ იოსებს ქრისტე-მხსნელის მომასწავებელ წინასახედ მოიაზრებს: „შეკრული განისყიდა ღირსი სული ძმათა თვსთა მიერ და მონა იქმნა მართალი სახედ ქრისტეს მწსნელისა“ (IV, 5). მღალადებელი ამავე სახეს თავისი თავის სამხილადაც გამოიყენებს: იოსები ძმებმა „განყიდეს“, თავად კი ცოდვას მიჰყიდა სული. „სულო ჩემო, მიესყიდე ცოდვასა“, — ტკივილით წარმოთქვამს იგი.

ასეთივე ღრმა დატვირთვის იპოდიგმური სახეა იოსების მიერ მღვამეს დამკვიდრება, როგორც მომასწავებელი უფლის დაფლვისა და აღდგომისა: „დაიმკვდრა იოსებ მღვმე სახედ საცხორებელთა შენთა ვნებათა, მეუფეო“. ამასთანავე, ეს თემაც დაკავშირებულია ადამიანის ცოდვილ ბუნებასთან: „ხოლო მე, უბადრუკმან, რაჲ შევწირო ოდესცა შენდა ესევითარი?“ (V, 6). განა მას შეუძლია მსგავსი მსხვერპლის გაღება?

ანდრია კრიტელის საგალობელში, ბუნებრივია, ვრცელი ადგილი ეთმობა მოსე წინასწარმეტყველის თემას, რომელიც ბრწყინვალედ ჩამოქნილი მხატვრული სახით იხსნება: „კიდობანი მოსესი, გესმა, სულო, ვითარ მი-მო-აქუნდა მდინარისა ღელვათა, და ვითარ სასძლოთა შინა (საქორწინო დარბაზებში) იშუბდა და განერა მწარესა ბრძანებასა“ (V, 7).

მოსე წინასწარმეტყველის თემაც ადამიანის სულის საწვრთნელად, ზნეობრივი მაგალითების გასაცოცხლებლადაა მოხმობილი. ბებია ქალების მიერ მოშთობილ ახალშობილებს, რომელთაც ავტორი უბიწოებისა და სინძინდის სახედ მოიაზრებს, ადამიანი უნდა მიემსგავსოს, ჩვილად, უმანკოდ უნდა იქცეს და სიბრძნით ისაზრდოს. განრისხებულმა მოსემ სასტიკი, უსამართლო ეგვიპტელი მოკლა, ჩვენ კი გვმართებს, ვძლიოთ საკუთარ ეგტივიპტურ გონებას, დამაბრკოლებელს, მოძალადეს.

ანდრია კრიტელი შეგვახსენებს, რომ მოსე წინასწარმეტყველს სრულიად განსაკუთრებული ხვედრი ერგო. მას უნდა ემსგავსო, რათა უდაბნოში (ვნებათაგან სრულიად დაცლილ სივრცეში) დამკვიდრებით „მაყულოვანსა შინა ღმრთის გამოცხადებისა ხილვასა მიემთხვო“ (V, 10). მოსეს კვერთხმა ზღვა განაპო, კვერთხი კი ღვთაებრივი ჯვრის წინასახედ მოიაზრება,

მისი შემწეობით საკვირველ სასწაულთა ქმნაა შესაძლებელი.

მაგალითად უნდა დაისახო აარონიც, ძმა მოსე წინასწარმეტყველისა, რომელსაც ღმერთ-თან წმინდა და უზაკველი ცეცხლი მიჰქონდა, თუმცა უნდა გაემიჯნო ოფნის და ფინეზს, რომელთაც ღმერთს უღირსი ცხოვრება მიართვეს ძღვნად.

მონანული ადამიანის გოდება თითქოს კულმინაციას აღწევს. იგი თავს ადარებს უღმრთელ ფარაონს, აგრეთვე, იფნეს და იამბრეს, სულითა და ხორციით წარწყმედილად მიიჩნევს თავს. მაგრამ ისიც იცის, რომ მას შემწეც ჰყავს, რომ ცრემლით განბანა შეუძლია. აქ კვლავ გაიელვებს ადრე უკვე მოხმობილი ხატოვანი გამოთქმა: „ნივთი ჯორცთა ჩემთაჲ თოვლებრ განასპეტაკე“ (V, 14).

ვედრება თანდათან ემოციურად კიდევ უფრო მეტად იძაბება. ერთმანეთის მიჯრით იზადება ელვარე პოეტური ხატები, შედარებები, მეტაფორული სახე-თქმანი. მოვიხმობთ ორიოდ მაგალითს:

„უფსკრულ ხარ უსაზღვროჲ წყალობისაჲ, ამისთვის გევედრები, მომრწყე შენთა უხრწნელთა წყაროთაგან, უფალო, რაჲთა სამარიტელებრ ვსუა, რაჲ არა მწყუროდის“ (V, 19).

სილოამი — წყალსატევია, რომლითაც სასმელი წყლით მარაგდებოდნენ იერუსალიმში დამპყრობთაგან ალყაში მოქცეულნი. ამ წყალსატევში ბანაობა ურჩია ქრისტემ მის მიერ განკურნებულ ბრმადმოხილს (იოანე IX, 7). ანდრია კრიტელი შესთხოვს უფალს: „სილოამ მექმენინ მე ნაკადულნი ცრემლთანი, ღმერთო, რაჲთა დავიბანნე გულისა თუალნი და გიხილო შენ საცნაურნი ნათელი საუკუნეთანი“ (V, 20). ცრემლთა ნაკადულით გულის თვალთა განბანვა შეუდარებელი პოეტური სახეა, რომელიც მხოლოდ მსასოებელი ადამიანის განცდაში შეიძლება აღმოცენდეს.

VI გალობა იონა წინასწარმეტყველის მიერ წარმოთქმული გალობითაა შთაგონებული. ძლისპირი შეიცავს კიდევ იონას აღიშნული საგალობლიდან რამდენიმე სტრიქონს. მასში ნათელი განწყობილება იკვეთება: „ისმინა ჩემი ჯოჯოხეთით ქუესკნელით და განხრწნისაგან იწსნა ცხორებაჲ ჩემი“. მაგრამ „დიდი კანონის“ VI გალობაშიც კვლავ საკუთარი თავის მკაცრად განმსჯელი ადამიანის ხმა ღაღადებს. ბიბლიიდან კვლავ მოხმობილია ზნეობრივი მაგალითები, რომელთაც უნდა მიბადოს ადამიანმა, ყურადღება მახვილდება ზნეობიდან გადაცდომის იმ შემთხვევებზეც, რომელთაც უნდა გაემიჯნოს ყველა.

გალობის პირველი ტროპარი, ისევე როგორც „დიდი კანონის“ თითქმის ყველა დასაწყისი სიტყვები, ღმერთს მიემართება; ძე ცთომილი უფლის წინაშე უწმინდესი მსხვერპლით წარდგება: „ცრემლთა თუალთა ჩემთასა, მწსნელო ჩემო, და სიღრმით-გამო სულთქუმათა მოსწრაფედ შევსწირავ, და ვჭმობ ესრეთ გულითა: შეგცოდე, ღმერთო, მილხინე მე წყალობით“ (VI, 1).

„დიდი კანონი“, როგორც საგალობელი, მთლიანადაა ცრემლით დანამუღი, მაგრამ ზოგჯერ მასში ცრემლს გამორჩეული ფუნქცია აქვს, რასაც თავისი ახსნა მოეპოვება. ცრემლს, გლოვას განსაკუთრებული დატვირთვა აქვს ასკეზის ფენომენოლოგიაში. იოანე სინელის განთქმულ „სათნოებათა კიბეში“ გლოვის, ცრემლის თემას ცალკე თავი ეძღვნება. მასში ცრემლის არსია წარმოჩენილი. მას ნათლისღებასთან შედარებისას უპირატესობა ენიჭება, რადგან ნათლისღება პირველცოდვას წარმოცავს, ცრემლი კი ნათლისღების შემდეგ დაშვებული შეცდომების მიტევებას ემსახურება: „წყარონი ცრემლთანი უდიდეს ნათლის-ღებისა არიან; შემდგომად ნათლისღებისა, დაღაცათუ, კადნიერ არს სიტყუაჲ ესე, რამეთუ ნათლის-ღება პირველ ქმნულთა ცოდვათა ჩუენდა განმწმედელ არს, ხოლო ცრემლნი შემდგომად ნათლის-ღებისა ჩუენისა ქმნილთა ცოდვათა ჩუენთა მომტევებელ არიან“, — ვკითხულობთ „სათნოებათა კიბის“ ექვთიმე ათონელისეულ თარგმანში¹. ზუსტად იგივეა ნათქვამი ტექსტის იოანე პეტრიწისეულ

¹ იოანე პეტრიწი, დასახ. წიგნი, გვ. 188.

„ცრემლთა წყაროთა უდიდესად იტყვან,
კადნიერ თუ არს დაღათუ სიტყუა ესე,
რამეთუ იგი პირველთა ბრალთა განსწმედს,
ხოლო ესენი ნათლის-ღების უკუანაჲს
ქმნილთა განსწმედენ ცოდვათა, მონანულო!“¹

გალობის დასაწყის ტროპარებში კვლავ მკაცრად განიკითხება ცოდვილი ადამიანი, თუმცა აქვე გაისმის იმედის, რწმენის გამომხატველი ხმაც. ასე მაგალითად, მოხმობილია დათან და აბირონის — მოსე წინასწარმეტყველის წინააღმდეგ აჯანყებულ ადამიანთა — სახელები. მათ ცოდვილი კაცი უფლისგან განდგომით ემსგავსება, ამიტომ უნდა შესთხოვოს პატიება უზენაესს. ეფრემს, იოსების უმცროს ვაჟს, რომლის დამსახურების გამო ზოგჯერ ისრაელი „ეფრემისიანად“ იწოდება, უნდა მიემსგავსოს, მაგრამ ქურციკის მსგავსად უნდა შეძლოს სიცოცხლის დახსნა თავისი საქმითა და ხედვით ფრთაშესხმულმა (VI, 4).

ანდრია კრიტელი ბიბლიურ სახეთა მოხმობისას ქრონოლოგიურ პრინციპს ყოველთვის არ მისდევს. მოსე წინასწარმეტყველის მოღვაწეობის საეტაპო ეპიზოდებს ადრეც შეეხო, მაგრამ ამ გალობაშიც შეგვახსენებს მასთან დაკავშირებულ სასწაულებს, რათა არ წარვიკვეთოთ იმედი ხსნისა; მხედველობაში მაქვს, მაგალითად, გალობის მეოთხე ტროპარი: „მოსეს ჴელმან გარწმუნენ, სულო, ვითარ ძალუძს ღმერთსა კეთროვნისა ცხორებისა კუალად განწმედად და შემკობად, და ნუ უდებ ხარ, დაღათუ განჰკეთროვნდი“ (6, 4). მხედველობაშია ბიბლიური სასწაული, რომელიც ეგვიპტელთა წინაშე მოსეს ხელის განსპეტაკებით განხორციელდა (გამოსლვ. 4, 6).

ხშირად გალობის ტროპარები ოპოზიციურადაა აგებული: ადამიანმა საღმრთო საკვებს — მანანას ამჯობინა სიმაძღრე (VI, 7), ზეციურ საკვებს — ეგვიპტური საჭმელი (VI, 8) და ა.შ.

ამავე გალობაში იკვეთება მოსე წინასწარმეტყველის დიდი სასწაული, რომელიც იპოდიგმურ სახედ მოიაზრება: „ოდეს, მოსე მსახურმან შენმან, კუერთხი სცა კლდესა, ცხოველსმოფელი წმიდაჲ გურდი შენი გამოსახა წინანარ, რომლისაგან ვსუამთ, ქრისტე, უხრწნელებასა“ (VI, 9).

ეს საპირისპირო პარალელები შთამაგონებელი მოწოდებებით მთავრდება: ისუ ნავეს მსგავსად შეისწავლე, მოიხილე აღთქმის ქვეყანა და დაემკვიდრე კეთილი სჯულისამებრ (6, 10); ებრძოლე და სძლიე ხორცთა ვნებებს, ვითარცა ისუმ ამაღლეს და დაამარცხე მაცთუნებელი შენი ზრახვანი, ვითარცა გაბაონელთა საცთური (VI, 11).

გალობის XII ტროპარში ღმრთის ნება იკითხება: „თანა-წარჰჴედ ბუნებით მდინარესა ჟამსა, ვითარ კიდობანი, და ქუეყანისა მის აღთქუმულისა მკჳდრ იქმენ, ღმერთი გიბრძანებს: „ერჩიდი, დაჴსნილო სულო“ (VI, 12). ე. ი. ადამიანმა, მსგავსად სჯულის კიდობნისა, რომელიც წყალს მისცეს, დროის მდინარეა უნდა გადალახოს და აღთქმულ ქვეყანას დაეპატრონოს.

VI გალობის ტექსტი დახუნძლულია ხატოვანი შედარებებით, სახეებით, მეტაფორებით. ასეთებია: „ნუუკუე ღრმამან დანახეთქმან დაგფაროს“, „ქურციკებრ იჴსენ საბრჴით ცხორებაჲ“, „ფთოვანქმნილი საქმით და ხედვით“, „ღელვაჲ ჩემთა ცოდვათა, მეწამულთა ზღჴსებრ აღძრული, დამფარავს“, „ქანანელთა ჯურღმულნი“, „ღელვათაგან მჴსნელი ნავთსადგური ხარ“, „უსასოებისა სიღრმით მიჴსენ, მოწყალე“ და სხვ.

VI გალობას დაასრულებს კონდაკი, რომელიც მღვიძარებისკენ მოგვიწოდებს, აღსასრუ-

¹ იქვე, გვ. 188.

ლის მოახლოებას შეგვახსენებს. მასში მთლიანად „დიდი კანონის“ სულისკვეთებაა გამოხატული. არსენ იყალთოელის თარგმანი, განსხვავებით ბერძნული ტექსტისგან (მხედველობაში გვაქვს როგორც პიტრას, ასევე ლოვიაგინის გამოცემები „დიდი კანონისა“), ორი ტროპარისგან შედგება. პირველი ტროპარი იდენტურია ორიგინალისა, მეორე კი, მიჭირს დაბეჯითებით ვთქვა, რა წარმომავლობისაა, ძალიან საინტერესო შინაარსის შემცველი კი არის: „ქრისტეს სამკურნალოსა ხედავ განღებულად, არამედ მისგან აღმოცენებულსა სიმრთელესა ივნო, ინყლა ეშმაკი და ჭირვეული იტყებდა, და მწკრეთა მოყუარეთა მიმართ თვსთა ღალად-ყო, და თქუა: რა უყო ძესა მარიამისსა, მკლავს მე ბეთლემელი, რომელი ყოველგან არს და ყოველსავე ალავსებს“.

არსენ იყალთოელის თარგმანში, კვლავ ბერძნულისგან განსხვავებით, შემოდის მცირე საეკლესიო საგალობელი: იბაკოჲ მომიწსენესა ზედა. ის ერთგვარად შეგვაშთაბუძნებს „მომიწსენენის“ ტექსტისთვის, რომელიც, როგორც ცნობილია, სახარების 9 ნეტარებაზეა აგებული (მათე, 5, 3-12).*

ჩვეულებრივ, „მომიწსენენის“ ტროპართა შინაარსი სახარების „ნეტარებათა“ მუხლებს შეესაბამება, ჩვენს შემთხვევაში კი სხვაგვარი ვითარებაა:

ტროპარებს წამძღვარებული აქვს „ნეტარებათა“ მუხლები, დასდებლების სტრუქტურა კი უცვლელია; როგორც „დიდი კანონის“ ყველა გალობა, ზნეობრივი მაქსიმებითაა დატვირთული, გალობის დასასრულს კი წარმოითქმის „სამებისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“.

გალობაში ძირითადად მოხმობილია მისაბაძი მაგალითები ზნესრული ადამიანების ცხოვრებიდან. ესენი არიან: მანოე (მანოახი), სამსონის მამა, რომლის ბერძნულს ანგელოზი გამოეცხადა და უთხრა: „ეგერა, ბერძნ ხარ და არა გიშობიეს, ხოლო ან მიუდგე და შვე ძე. არამედ ეკრძაღე და ნუ ჰსუამ ღვინოსა და თაფლუჭსა, ნუცა სჭამ ყოველსავე არანმიდასა“, „რამეთუ შენ მუცლად-ილო და ჰშევ ძე, და მახვლი თავსა მისსა ნუ შეგეხებიან, რამეთუ წმიდაჲ ღმრთისაჲ იყოს ყრმაჲ იგი შობითგან მისით“ (მსაჯ. 13, 3-5). წინასწარმეტყველება ახდა, მათ შეეძინათ ძე, რომელსაც სამსონი უწოდეს. ღვთის რჩეულმა მრავალი საგმირო საქმე ჩაიდინა, ისრაელიც დაიხსნა ფილისტიმელთაგან. თვითონ სამსონი აღასრულებდა ასკეტური ცხოვრების წესებს: მას ეკრძალებოდა ღვინო და სხვა მაგარი სასმელები, აგრეთვე, ყურძენი და ყოველივე ის, რაც ვაზისგან მზადდებოდა. მას არ უნდა მოეჭრა თმა და სხვ. მაგრამ ღაზელი მეძავი ქალის, დალილას მეშვეობით ფილისტიმელებმა შეიტყვეს, რაში იყო სამსონის უჩვეულო სიძლიერის საიდუმლოება, მოჭრეს თმები და „ინყო დამდაბლებად და განემორა მისგან ძალი მისი“ (მსაჯ. 16, 19).

ანდრია კრიტელი გვაფრთხილებს, არ დავუძლურდეთ სამსონის მსგავსად, სინმიდე და ძალა, წმიდა და ნეტარი ცხოვრება გაუმაძღრობას, ავხორცობას („უცხო თესლთა“) არ უნდა წარატაცებინო, დიდება შენი, სამსონის თმათა მსგავსად, არავის უნდა შეაკრეჭინო.

სამსონმა ღვთის შეწევნით კიდევ ერთი საარაკო საქმე ჩაიდინა. სწვდა იქვე მდებარე ჩონჩხად ქცეულ ყბას ვირისას და მისი შემწეობით „მოსრა მით ათასი კაცი“ (მსაჯ. 15, 15), ათასი ფილისტიმელი, მაგრამ ბოლოს მაინც მათი ტყვე შეიქმნა. გაისმის მკაცრი გაფრთხილება: „რომელმან ყბითა ვირისაჲთა სძლო პირველ უცხო თესლთა ესე, ვნებულსა მას მონად მიეცა გულისსიტყუასა. ივლტოდე, სულო, ღირნებასა მისსა და საქმით მსგავსებასა“ (მომიწსენესა, 3). გულისსიტყვა კი ამ კონტექსტში წადილს, ვნებას ნიშნავს.

საღმრთო მოწოდებაა მივბაძოთ ისრაელიანთა ერთადერთ მსაჯულ ქალს — დებორას,

* „მომიწსენესა“ და მათეს სახარების V-VIII თავების სხვა მუხლების ახსნისთვის გრიგოლ ნოსელს მიუძღვნია — „განმარტებაჲ მომიწსენისა“. ე. გაბიძაშვილის ინფორმაციით, ის ქართულ ენაზე თარგმნილია გიორგი მთანმიდელის მიერ და დაცულია ძველ ქართულ ხელნაწერებში (საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ენციკლოპედიური ლექსიკონი, ავტორ-შემდგენელი ენრიკო გაბიძაშვილი (ხელმძღვანელი), მაია მამაცაშვილი, ანა ღამბაშიძე, თბ. 2007.

სიქველით გამორჩეულს, აგრეთვე, მის მამაც მსაჯულებს: ბარაკს და იეფთაეს. მაგალითად გვისახავენ იაილის გაბედულებას — მან განადგურებული ლაშქრიდან გამოქცეული თავად სისარა (მხედართმთავარი) არ დაინდო, ხალის ქვეშ დამალულს პალო ჩააჭედა თავში. ასე იხსნა თავისი ხალხი. ამ ტროპარის გიორგი ათონელისეულ თარგმანში უფრო მკვეთრია მოწოდება: „იაელისთვის გასმიეს, ჰ, სულო, ვითარ მწნდა და მოკლა სისარა მანითა, რომლისა მიერ გესწავების შენ ჯუარი და შენცა იქმენ ძალითა ჯუარისაჲთა ახოვან და დაეც მძლავრი ბელიარ“ („მომიწსენესა“, II, 5). იეფთაემ, მამის სახლიდან გამოძევებულმა, რომელმაც უხუცესთა გადწყვეტილებით მიიღო პატივი გამხდარიყო მთავარი მამისეული გვარისა, უფალს აღუთქვა, თუ მტერზე გაამარჯვებინებდა, მისი სახლიდან პირველსავე გამოსულს მსხვერპლად შესწირავდა ღმერთს. მას თავისი ერთადერთი ასული შეეგება. სასონარკვეთილ იეფთაეს გულიდან ამოხდა: „ვაიმე, ასულო ჩემო, ვაიმე, რამეთუ ბორკილ მექმენ მე და სანერტელ თუალთა ჩემთა. და მე აღვალე პირი ჩემი უფლისა მიმართ და ვერ ჯელ-მენიფების მე ქცევად“ (მსაჯ. 11, 35). მამამ აღასრულა აღთქმა. რჩევა ასეთია: მსხვერპლთა სანაცვლოდ ხორციელი ვნებანი შესწირე უფალს: „მსხვერპლთა წილ დაუკლენ ვნებანი ჯორცთანი უფალსა შენსა“ („მომიწსენესა“, I, 6).

ელი მღვდელი თავისი ვაჟების უზნეობის გამო მწარედ დაისაჯა: ისინი ფილისტიმელებთან ბრძოლაში ერთად დაიღუპნენ. ელიმ, როცა ეს შემზარავი ამბავი შეიტყო, იქვე განუტევა სული. ადამიანი, რომელიც უნესო შვილთა მსგავსად ბოროტებასა და ვნებებს მიუშვებს, აგრეთვე დაისჯება.

მსაჯულთა წიგნში მოთხრობილია, რომ ლევიტელმა თორმეტ ნაწილად დაჭრა მეუღლის სხეული, რათა ბენიამინის შვილთა მცონარობა, უძღურება შეერცხვინა, ემხილებინა. ბენიამინის შთამომავალთა უგვანობას უნდა გაემიჯნოს კაცი! — ასეთია საგალობლის პათოსი.

დაბოლოს, გვირჩევენ, დავენაფოთ გედეონის საწმისისებრ ზეციურ საზრდოს და ვებრძოლოთ ეშმაკეულ ძალებს; სამოელის დედას, ანნას, მივბაძოთ, მასავით მდუმარედ ვილოცოთ. გიორგი ათონელის „მომიწსენესა“ დავით წინასწარმეტყველის უფლისგან ცხებაა მოხსენებული, ჩვენ ცრემლთა მირონის ცხებას გვირჩევენ, რათა ზეციური მეუფება მოვიპოვოთ. „მომიწსენეთა“ მთავრდება „სამეხისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“.

VII გალობა სამი ბაბილონელი ყრმის გალობას უკავშირდება. მასში ღმრთისადმი უსაზღვრო მადლიერების გრძნობაა გამოხატული.

ჩვენი გალობის დასაწყისი ტროპარები უზენაესს მიემართება: „შენ შემინყალე, ვითარ მოწყალემან, მამათა ჩუენთა ღმერთმან“ (VII, 1) ანალოგიურადაა გამოთქმული ღმრთისადმი სასოება II ტროპარის დამამთარებელ ტაეპებში: „და მილხინე, ვითარ კაცთმოყუარემან მამათა ჩუენთა ღმერთმან“. უნდა ითქვას, რომ ორივე ტროპარის ფინალური სტრიქონები ეხმიანება ძლისპირის დამამთავრებელ ტაეპს: „გარნა ნუ მიმცემ, სრულიად მაღალო, მამათა ჩუენთა ღმერთო!“

VII გალობაში ვედრების ახალი ინტონაცია შემოდის; მონანული ადამიანი უზენაესს სრულ გულახდილობას ჰპირდება: „დაფარულთა გონებისათა აღგიარებ შენ, იხილე სიმდაბლე ჩემი, იხილე ჭირი ჩემი, და მოხედე სჯასა ჩემსა“. ფსალმუნური გამონათქვამების მოშველიებით გამომსახველობის საოცარი სიმაღლეა მიღწეული.

თვითმხილების მხატვრული მეთოდი უცვლელია. ბიბლიური ადამიანების სახეთა ალეგორიული ინტერპრეტაციებით მონანული ადამიანი თავის ცოდვებსაც წარმოაჩენს, ზნეობრივი მაგალითების გახსენებით კი გზას სიკეთისაკენ იკვლევს.

ანდრია კრიტელი ბიბლიურ მეფეთა სახეებს აცოცხლებს. ტექსტში შემოდის ისრაელის პირველი მეფის, საულის ცხოვრების ერთი ეპიზოდი. საულმა, წარმოსადგემა და ტანმაღალმა

ყმანვილმა, დიდი გულმოდგინება გამოიჩინა მამის დაკარგული ვირების ძიებაში და სრულიად მოულოდნელად სამუელ წინასწარმეტყველისაგან მეფობის პატივი ერგო. ეს ეპიზოდი ადამიანს იგავურად მიაჩნის: ნუ დაკარგავ თავს, პირუტყვულ სწრაფვას ნუ ამჯობინებ ქრისტეს სამკვიდროს, მის სამეფოს. გარჯამ შეიძლება მოულოდნელი სიხარულიც მოიტანოს. საულის სხვა ცოდვებზე „დიდ კანონში“ ყურადღება არაა გამახვილებული.

სამაგიეროდ საგალობლის სამ ტროპარში გაშლილია დიდი წინასწარმეტყველის, დიდი მეფის, დავით მეფესალმუნის ცხოვრების რეალიებთან დაკავშირებული მედიტაციები. ავტორი შეგვახსენებს ურიას ცოლთან, ბერსაბესთან, დავითის შეცოდებას, შემდეგ ურია ხეთელის ვერაგული გზით მკვლელობას და გამოაქვს განაჩენი საკუთარი თავისათვის: „დაღათუ ცოდა, სულო ჩემო, დავით, ღმრთისა მამამან, ოდესმე და განიგუმირა ისრითა მრუშებისა და კუალად ბოროტისა მკვლელობისათა, გარნა შენ უძკრესთა ჰყოფ საქმეთა წურთითა გონებისათა“ (VII, 4). ე. ი. შენ მეტად იგვემეები არა ჩადენილ უკეთურ საქმეთა გამო, არამედ გონებაში გავლებულ სწრაფვათა მიზეზით.

აქვე დავით მეფის დიდი ბუნებისათვის დამახასიათებელი ზნეობრივი ნიშნულია გამოკვეთილი: „შეუერთა ოდესმე დავით უსჯულოებაჲ უსჯულოებასა და კაცისკლვაჲ მრუშებასა, ხოლო სინანულიცა მრჩობლ აჩუენა მეყსეულად“, დავითს უნდა ჰბაძავდე სწორედ თავისი ღირსების გამო, ღმრთის წინაშე გულწრფელი მონანიების უნარით.

საგალობელში დავით მეფესალმუნის თემა დასრულდება მისი სინანულის საგალობლის განდიდებით: „განაქიქა ოდესმე დავით, ვითარცა ძეგლსა ზედა წარწერით გალობასა წინა თვსსა და მხილებულ ყო ცოდვაჲ, თქუა რაჲ ესრეთ: „მინყალე მე, მხოლოსა შეგცოდე ყოველთა ღმერთსა, შენ განმნმიდე, უფალო“ (VII, 6).

აღმსარებელი სულის სანვრთნელად შეგვახსენებს ბიბლიურ ოზანსაც, რომელიც ოდნავ შეეხო გზიდან ხარის გადაცდენის გამო შერხეულ ურემს, რომლითაც რჯულის კიდობანს მიაბრძანებდნენ, ოზანი შეირისხა. ზნეობრივი შეგონება ასეთია: ადამიანი უნდა განერიდოს სილადეს, თავხედობას, კრძალვით უნდა სცემდეს თავყვანს ყოველივეს, რაც ღვთაებრივია.

დავით მეფის ძის, აბესალომის, სამარცხვინო საქმეებიც არაა დავინწყებული. მან მამის ხარჭასთან იმრუშა, რაც ებრაული ტრადიციით მძიმე ცოდვაა და უარესის მომასწავებელია. ადამიანმა უნდა მოიძულოს აბესალომის უშვერი, ურცხვი ნაბიჯები. მან ეს უკეთური რჩევა აქიტოფელისგან მიიღო. ადამიანს მაცდუნებლად სხვა ასეთი აქიტოფელი შეიძლება გამოუჩნდეს, თუმცა თვით ქრისტე მაცხოვარი აცამტკერებს მათ, „რათა წყალობით გაცხოვნოს შენ“ (VII, 9).

მძიმეა სოლომონ მეფის დანაშაულიც. ანდრია კრიტელი დიდი გულისტკივილით გამოხატავს სათქმელს: „საკრველმან ბრძენმან სოლომონ, ვრცელმან ფრიად სიბრძნისა მადლითა, წინაშე ღმრთისა ოდესმე ქმნა ბოროტი და განდგა, რომლისასა შემდგომსა მას უშუერსა ცხორებასა ემსგავსა, სულო, დაწსნილი ქცევაჲ შენი“ (VII, 10); „გემოთაგან დამონებული და ვნებათაგან მწარედ ტყუექმნილი, ჰოჲ-მე, ტრფიალი სიბრძნისაჲ, ტრფიალ ექმნა მეძავთა და უცხო ღმრთისაგან, სულო, რომლისასა შენ მიემსგავსე გონებით მედგარსა ბილწებასა“ (VII, 11).

დაგმობილია საქციელი რობოამისა და იერობამის, რომელნიც ურჩობითა და სიბოროტით გამოირჩნენ და გამაფრთხილებლად გაისმის: „ჰოჲ სულო, ევლტოდე მსგავსებისა მათისა და ჯმობდი: „ვცოდე, შემინდვე, ღმერთო“ (VII, 12).

ბიბლიურ პირთა შორის მანასემაც სახელი გაითქვა უგვანი საქმეებით, მაგრამ შეძლო თავისი ცოდვების აღიარება და მონანიება. კაცმა ღმობიერებაში უნდა მიბაძოს მას.

აქაბიც — ისრაელთა მეფე — ბინიერებითაა გამორჩეული. ის წარმართობისკენ გადაიხარა, ბაალის კულტის აღორძინებაც განიზრახა. თავის ცოლთან იეზაბელთან ერთად ბაალის

კულტს მსახურებდა, რისთვისაც გაკიცხულ იქნა ელია წინასწარმეტყველისგან. მისი ზნე-დაცემულობა უაღრესად ტევადი სახითაა გამოხატული: „იქმენ ჭორციელთა ზრახვათა და ვნებათა სავანე, არამედ სიღრმით სულისა შენისაჲთ სულ-ითქუენ და მიუთხრეს ღმერთსა შე-ცოდებანი შენი“ (VII, 14).

შეჩვენებასავით გაისმის სიტყვები იმ ცოდვილთა მიმართ, ვინც აქაბს ჰბაძავს და არა სა-რეფთელ ქვრივს, რომელმაც ელია წინასწარმეტყველი მიიღო და დააპურა (3 მეფეთა, 17, 7-9).

ბოლო სამი ტროპარი გალობისა ვედრების, გლოვის, ურვის, ტკივილის სრულყოფილი გა-მოხატვის ბრწყინვალე ნიმუშია. იკვეთება ელვარე პოეტური სახეები: „განილინეს ღღენი ესე ჩემნი, ვითარცა სიზმარი“, „შეგივრდები და დაგასხამ შენ, ვითარცა ცრემლთა სულთქუმათა ჩემთა“, „ხატი შენი დავანთქ ვნებათა შინა“, „დაშრტა, მწსნელო, ჩემი ლამპარი მადლისაჲ“, „არამედ სიტკბოებით კუალად მაგე სიხარული“, „შენ უწყნი, ჰოჲ, მაცხოვარ, უცნაურნი (და-ფარულნი — ლ. გ.) ჩემნი“.

XIX და XX ტროპარებს რეფრენივით გასდევს სიტყვები: „ვითარცა გალობს დავით“. ეს სი-ტყვები ქართველ მთარგმნელს (კერძოდ, არსენ იყალთოელს) თვითნებურად არ შეუტანია ტექსტში, ისინი დედანშია დადასტურებული, მაგრამ მათი დამამთავრებელ ფრაზებად ქცევა არსენ იყალთოელის არჩევანია (VII, 17; VII, 18).

VIII გალობას, რომელიც წინა გალობის მსგავსად ბაბილონის სამი ყრმის გალობასთანაა და-კავშირებული, უძღვის აღნიშნულ ბიბლიურ საგალობელთან შეხმიანებული ძლისპირი, რომე-ლიც სახოტბო შინაარსისაა და საზეიმოდ ჟღერს. მაგრამ მასთან შეწყობილი „დიდი კანონის“ VIII გალობა კვლავ გოდებისა და ურვის გამომხატველი ტროპარებით იწყება.

ამ გალობის I ტროპარიც უზენაესს მიემართება: „შეცოდებული შემინყნარე, მწსნელო, და წადიერ-ჰყავ გული ჩემი მოქცევად, მონანული მაცხოვრე და მომხედენ, რომელი ვწმობ: შეგ-ცოდე, შემინყალე და წარწყმედული მპოვე“ (8, 1). შემდეგ ერთმანეთს ენაცვლება წინასწარმე-ტყველთა — ელიასა და ელისეს — სასწაულებზე მიმანიშნებელი ტროპარები, რომელთა ჰერ-მენევტიკული შინაარსის წვდომა ადამიანს ზნეობრივი სრულყოფისკენ უკაფავს გზას.

ელია წინასწარმეტყველი აქაბ მეფის დროს მოღვაწეობდა. მისი საწინასწარმეტყველო მსახურება დიდი სასწაულით დაგვირგვინდა. იგი ზეცად ამაღლდა, ბიბლია გვაუწყებს: „აჰა, ეტლნი ცეცხლისანი და ცხენნი ცეცხლისანი, და განეშორნენ იგინი (ელია და ელისე — ლ. გ.) ურთიერთსა და აღიტაცა ელია ძრვით ზედა“ (მეფეთა 2, 11). ბიბლიის კომენტატორთა აზრით, გრიგალი, ცეცხლი, ეტლი და ცხენები ღვთაებრივ გამოცხადებასთან დაკავშირებული ძველი აღთქმისეული სიმბოლოებია, მაგრამ ელიას შემთხვევაში გრიგალისა და ცეცხლის სიმბოლოე-ბი შეესაბამება ელიას მგზნებარე სულს, ეტლი და ცხენები, როგორც მთავარი ძალა, საყრდე-ნი და დიდება — ხალხს, ამ სიმბოლოთა მეშვეობით ელია წინასწარმეტყველის დიდებულებაა წარმოჩენილი, მინიშნებაა მის ტრიუმფალურ სვლაზე ზეციურ სამკვიდრებელში. ელია წინას-წარმეტყველის სიტყვები — „მამაო, მამაო, ეტლო ისრაელისაო და მწედარო მისო“ (IV მეფეთა 2, 12) უნდა გავიგოთ აღნიშნულ სიმბოლოთა მეშვეობით გადმოცემული შინაარსის გათვალის-წინებით.¹

ანდრია კრიტელის ინტერპრეტაციით, ელია სათნოებათა ეტლით, ე. ი. მის მიერ განხორ-ციელებული ღვთისათნო საქმეთა მეშვეობით ზეცად იქნა აყვანილი: „ეტლთა მფლობელი ელია ეტლითა სათნოებათაჲთა აღჴდა რეცა ზეცად და მიწიერი კაცი ზეშთა-ექმნა“. ტროპარი მთავრდება მოწოდებით: „ჰაერსა აღსლვასა მას მისსა იწსენებდი შენ, სულო ჩემო“ (VIII, 2).

ელისე წინასწარმეტყველი, რომელიც ელია წინასწარმეტყველის საქმეს ემსახურებოდა, ევედრება სულიერ მამას, ელიას: „იყავნ მრჩობლი სული ჩემ ზედა“ (IV მეფეთა, 2,9). ამით მან

1 Толковая Библия, под ред. проф. А. П. Лопухина, СПб, 1914, т. 2. С. 484-485.

ელიას შესთხოვა პირველშობილ ძედ მიიჩნიოს იგი, რადგან სხვა ძმებზე უპირატესია იმით, რომ ორმაგად იღებს მემკვიდრეობას. ელისემ სულიერი ზემოქმედებით განჭვრიტა ელიას სასწაული. მართლაც, როცა იხილეს წინასწარმეტყველის სასწაული, თქვეს: „დადგრა სული ელიასი ელისეს ზედა!“ (მეფეთა IV, 2, 15), ელიას ძალა ელისეზე გადმოვიდა, სასწაულთმოქმედი ხალენი ელიასი ელისემ შეიწყნარა და, როგორც ანდრია კრიტელი იტყვის, „ელისე, ოდესმე შემწყნარებელმან ელიას ხალენისამან, მიიღო მრჩობლი მადლი უფლისა მიერ“, მაგრამ ტროპარს დაასრულებს მამხილებელი შეგონება: „ხოლო შენ, სულო ჩემო, მადლსა მის ვერ ზიარ იქმენ უნესოდ სლვითა“ (VIII, 4). გალობაში ყურადღება მახვილდება სომანიტელ ქალზე, რომელმაც შეიწყნარა ელისე წინასწარმეტყველი და გულითაც უმასპინძლა მას, ცოდვილი ადამიანი კი უცხოთა მასპინძლობის მოვალეობას გაურბის, მგზავრსაც არ გაულებს კარს, რის გამოც იგი „სასძლოთ გარე განჰვარდება მტირალი“ (VIII, 5).

ცოდვებით დამძიმებულ ადამიანთა შორის ნახსენებია გეეზია, ელისე წინასწარმეტყველის მსახური. მან ელისეს მიერ კეთრისგან განკურნებული ადამიანისგან ელისესთვის განკუთვნილი ძღვენი მიისაკუთრა (წინასწარმეტყველს უარი ჰქონდა ნათქვამი ამ გასამრჯელოზე), ანდრია კრიტელი უმკაცრესად მოუწოდებს ანგარებით შეპყრობილ ადამიანს: „გეეზისსა ემსგავსე, უბადრუკო, საძაგელსა და ბილწსა ნებასა, სულო, რომლისა ანგაჰრება ანლათუ სიბერესა, განაგდე შენ შიშითა ცეცხლისაჲთა და იჯმენ მისგან“ (VIII, 6).

ოზია, იგივე აზარია, მეფობას დიდი შემართებით შეუდგა, ბევრი სასახელო საქმეც განახორციელა, მაგრამ გადიდგულდა, გაამაყდა, უნდოდა თავხედურად მიეტაცებინა მღვდელმთავრის უფლებები, რის გამოც უმკაცრესად დაისაჯა, კეთრი შეეყარა და განცალკევებული, ყველასგან მიტოვებული აღმოჩნდა. ანდრია კრიტელის გამაფრთხილებელი მოწოდებები ამჯერადაც მკვეთრია: „ოზიას მიმსგავსებითა, ჰოჲ სულო, მრჩობლი გაქუს (ორმაგად გჭირს — ლ. გ.) კეთროვანებაჲცა მისი: ბილწთა საქმეთა წურთითა და უსჯულოთა ქმნითა (ბილწი აზრებით და უსჯულო საქმეებით — ლ. გ.). დაუტევენ ესენი და შეიტკბე სინანული“ (VIII, 7).

ადამიანთა სანუგეშებლად მოხმობილია ნინეველთა მიერ ძაძითა და ნაცრით ცოდვათა მონანიების ეპიზოდი, იერემია წინასწარმეტყველის გოდება სიონის გამო, იონა წინასწარმეტყველის სწრაფვა ნინეველთადმი. მათ აქვთ რწმენა, რომ ღმერთი გულმონყალეა და მათ დაიხსნის ცოდვებისაგან.

იმედისა და რწმენის განსამტკიცებლად გალობაში ყურადღება მახვილდება დანიელის მიერ მხეცთათვის პირის შეკვრაზე, აგიზგიზებული ცეცხლის დაშრეტაზე ყრმათა მიერ სარწმუნოების ძალით.

საგალობელში ბიბლიურ ადამიანთა — ზნესრულთა თუ ცოდვით შებილწულთა ლამის მთლიანი გალერეაა წარმოდგენილი. მიზანი ნათლად და მწყობრადაა ჩამოყალიბებული: „ძუელისა აღთქუმისანი ყოველნივე სახედ მოგართუნ, სულო, რაჲთა ემსგავსო მართალთა საქებელსა საქმესა და ევლტოდი ხენეშსა მას და ბილწსა ცოდვასა უკეთურთასა“ (VIII, 12).

საგალობლის შემდგომი, დამამთავრებელი რვა ტროპარი წარმოთქმულია მღელვარე ინტონაციით, მოხმობილია სახარებისეული მაგალითები სინანულით მოცული ადამიანებისა, რომელთაც უნდა შეუერთდეს ყოველი ადამიანი. „ავაზაკისაებრ ვჰმობ: მომიწსენე, და პეტრესებრ ვტირ: მილხინე, მაცხოვარ, მეზუერისაებრ ვგოდებ, მეძვისაებრ ვცრემლოჲ. მიითუალე ჩემი გლოვაჲ, ვითარ ქანანელისაჲ“, — ისმის გულწრფელი ხმა მონანული ადამიანისა.

ტროპარებში ჩაქსოვილია მაცხოვართან დაკავშირებული გამომსახველი ეპითეტები: „სულთა მკურნალი“, „დავითის ძე“, „ტკბილმაცხოვარი“, „მაღალმონყალე“, „მაღალი დიდების მქონე“. მეორე მხრივ, ცოდვილის წარმოსაჩენად შემოდის გულისშემალონებელი ეპითეტები:

„სულმყარი წყლებით დამდიმებული“, „ძრწოლით მღალადებელი“, „ნიდოვანი“, „მტირალი“ და სხვ.

საგალობლის ფინალში სახარებისეული იგავით შთაგონებული ვედრება გაისმის: „მონყალე მექმენ, მაცხოვარ, ქმნულსა შენსა და ვითარცა მწყემსმან, მპოვე წარწყმედული, მეწიე შეცთომილსა, გამომიწესენ მწყეტაგან და შემრაცხე ცხოვართა თანა სამწყსოსა შენისათა“ (VIII, 20).

IX გალობა, რომელიც ღვთისმშობლის საგალობლითაა შთაგონებული, სულიერი აღმავლობის ბოლო საფეხურია. მასში წამოწეულია სახარებისეული მოტივები, რომელთა წვდომა, გააზრება, განცდა ადამიანში აღვიძებს ყოველივე კეთილშობილურს, ფრთებს ასხამს ღვთაებრივისკენ სწრაფვას.

ამ გალობის შესავალი, რომელიც სამი ტროპარისგან შედგება, მძიმე რეალობას წარმოაჩენს: „გონება მწარედ წყლულ არს, ჯორცნი დაწსნილ და განკაფულ, სწეულ არს სული, მოუძღურებული — სიტყუაჲ, წარწირულ არს ცხოვრებაჲ და სიკუდილი კართა ზედა“ (IX, 1). მძიმე მხილებას მოსდევს შეკითხვა: „უბადრუკო სულო, რაჲ-მე ჰყო, ოდეს მოვიდეს მსაჯული დიდი განსჯად შენდა?“ (IX, 1).

გულისტკივილითაა ნათქვამი: „მოგითხარ შენ მოსესი სოფლის შესაქმე, ჰ, სულო, რომლისა მიერ ყოველივე სჯულისა წერილი გაუწყე შენდა, მართალთა თანა ცრუნი, ხოლო შენ შემდგომთა ჰბაძავ, უდებო, არა პირველთა მათ ღმრთისა მიმართ უგუნურ-ქმნითა“ (IX, 2).

ცოდვილი ადამიანისთვის სჯული და კანონი მოუძღურებულია, მასზე გავლენა აღარ აქვს, უსარგებლო შეიქმნა მისთვის სახარება, წმიდა წერილმა დაკარგა ზეგავლენა, წინასწარმეტყველნი და მართალთა შესახებ თქმულნი ფუჭი აღმოჩნდა. განმკურნებელი სიტყვისაგან განდგომით კი განმრავლდნენ წყლულნი.

ხსნა სახარებისათვის გულის გადაშლაშია. აკი ნათქვამია: „გამოიძიებდით წიგნთაგან, რამეთუ ჰგონებთ, ვითარმედ გაქუს ცხოვრებაჲ საუკუნოჲ მათ შინა; და იგინი არიან, რომელნი წამებენ ჩემთვის“ (იოანე 5, 39).

ანდრია კრიტელი „დიდ კანონს“ აგვირგვინებს „ახლისა წიგნისა“ სახეთა გაცოცხლებით, რათა მოაღბოს ცოდვილი ადამიანის გული, რათა მან მაგალითად დაისახოს მართალთა წესი ცხოვრებისა, განერიდოს ცოდვილთ და მონყალე ყოს ქრისტე მარხვით, ვედრებით, სიწმინდით, კრძალულობით.

სახარებისეული ეპიზოდების მოხმობისას ინტონაცია შემართულია, ფრაზა კიდევ უფრო მოქნილი და ემოციურად დაძაბული ხდება. ტროპართა დასაწყისი სიტყვები თუ ფრაზები ზოგჯერ იდენტურნიც არიან, რაც ამძაფრებს რიტმს. ყველა ტაეპში აქცენტირებულია ქრისტე-მაცხოვრის სახელი. თვალსაჩინოებისთვის მოვიტან ამ ტროპართა დასაწყის ფრაზებს:

„ქრისტე განკაცნა, სულო“ (IX, 5)

„ქრისტე განკაცნა, სულო“ (IX, 6).

„ქრისტე აცხოვნნა მოგუნი“ (IX, 7).

„ქრისტე განიცდებოდა“ (IX, 9).

„იმარხა მაცხოვარმან“ (IX, 8).

ამ ტროპარებში ხსენებული სასწაულები მაცხოვრისა ავტორის მიერ განმარტებულია როგორც ყოველი ადამიანის გადარჩენისათვის განხორციელებული დიადი ქმედება. ქრისტე იმ-იტომ განკაცდა, რომ მაგალითი დაესახა ყველასთვის თავის დამდაბლებისა, „ხატი და სახე გიჩუენა დამდაბლებისა თვისისაჲ, რაჲთა განგაახლოს წყალობით“ (IX, 6).

ქრისტემ აცხოვნა მოგვები, მოიხმო მწყემსები, მრავალი ყრმა მონამედ აქცია, განადიდა

მოხუცი და ქვრივი დედაკაცი, რომელთაც უნდა ემსგავსოს ადამიანი, ორმოცი დღე იმარხა. არ უნდა შეგაშინოს მტერმა, რადგან „მარხვა და ლოცვა გაქონან საჭურველად მის ზედა. ეშმაკი ქრისტეს ცდუნებას ცდილობდა და რა შეიძლება თავს დაატყდეს ადამიანს? ამიტომ დღენიადაგ სიფხიზლე მართებს მას. „ძრწოდე, სულო, და მარადის მღვიძარე, შემწე იყოფდ ღმერთსა“ (IX, 9).

იოანე ნათლისმცემლის თემატ, ჰეროდესა და ჰეოდიადეს მიერ გამოჩენილი სისასტიკეც, იოანე ნათლისმცემლის სიკვდილით დასჯაც ზნეობრივი შეგონებისთვისაა მოხმობილი: „ნუ დაეცემი შენდა, არამედ შეიტკბე მოქცევა“ (IX, 10).

სახარებისეული ეპიზოდების ღრმა ინტერპრეტაციის ბრწყინვალე ნიმუშია მაცხოვრის მიერ ქორწილში წყლის ღვინოდ გადაქცევა. ანდრია კრიტელის განმარტებით: „ესე პირველად ნიშად აჩვენა, რაათა შენცა შეგცვალოს, სულო“ (IX, 12).

ქრისტეს სხვა სასწაულებიც — დაუძლურებული ადამიანის განმტკიცება, ქვრივი დედის ჭაბუკი შვილის აღდგინება, ასისტავის მსახურის განკურნება, სამარიელი დედაკაცისათვის თავის გაცხადება (იოანე, 4, 24-26) მოხდა იმიტომ, რომ „სულიერი მსახურება წინასწარ დაგისახა, სულო“ (IX, 13), — გვიხსნის წმ. ანდრია. მისივე შეგონებით, მაცხოვარმა „წიდოვანი განკურნა, შე-რაჲ-ეხო ფესუსა მისსა, და კეთროვანნი განწმიდნა, დაღრეკილნი და ბრმანი განჰმართნა და განანათლნა, ხოლო ყრუნი და უტყუნი და დაღონებულნი სიტყვით განკურნა, რაათა შენცა გაცხოვნოს, სულო“ (IX, 14).

მეძავი და მეზვერე განმართლდნენ, რადგან ღმერთს შეწყალებას შესთხოვნენ, ფარისეველი კი დაისაჯა სიამაყისთვის. უნდა მიბაძო იმ ცოდვილ დედაკაცს, რომელმაც „მოიღო ალბასტრი მიჰრონისაჲ ცრემლითურთ და სცხო ფერჯთა მწსნელისათა და წარჰჳოცნა თმითა“, — დაბეჯითებით გვირჩევს კრიტელი მწყემსმთავარი.

გალობის დამამთავრებელ ტროპარებში კიდევ ერთხელ გაიჟღერებს მკაცრი მოწოდება — სასტიკად დაისჯება ის ქალაქები, რომელთაც ქრისტემ სახარება უქადაგა და არ შეისმინეს. ბოროტ სოდომელებთან მსგავსების გამო მათი სასჯელიც უმკაცრესი იქნება. მოწოდება ასეთია: „შეშინდი სახისაგან და ნუ ჰბაძავ მათ!“ (IX, 19).

სასოება, იმედი მთავარი საყრდენია ადამიანისთვის, ქრისტესთან ერთად ორი ავაზაკი აცვეს ჯვარს. მაგრამ ერთმა ავაზაკმა ირწმუნა ქრისტე, ღმერთად შეიცნო იგი და მისთვის გაიღო სასუფეველის კარი.

საგალობელს დიდებული ხატი დაასრულებს: „დაბადებულნი განჰკრთეს, ჯუარცუმულსა რაჲ გხედვიდეს შენ; მთანი და კლდენი შიშისგან განიჰნეს, ქუეყანაჲ შეირყია, ჯოჯოხეთი ოვერ იქმნა, დაბნელდა ნათელი მზისაჲ, რაჟამს ჯუარითა ვნებულად გიხილეს შემოქმედი თჳსი“ (IX, 23).

საგალობლის ბოლო ტროპარებში კვლავ მონათული ადამიანის ხმა ისმის. აღმსარებელი ფსალმუნურ სტრიქონებთან შეხმიანებით შესთხოვს უფალს: „არამედ მომეც გული შემეუსრვილი და მარადის სიგლახაკე სულითა, რაათა ესენი შევწირნე, ვითარცა სათნოჲ და მითუალული მსხურპლი“ (IX, 24). 50-ე ფსალმუნშია ნათქვამი: „მსხურპლ ღმრთისა არს სული შემეუსრვილი; გული შემეუსრვილი და დამდაბლებული ღმერთმან არა შეურაცხყოს“ (ფსალ. 50, 19). შეურევბული, მჭმუნვარე, შემეუსრვილი სულია ღმრთისათვის სასურველი, შეურევბული და დამდაბლებული გულია უფლის სამკვდრებელი. ასე დასრულდება აღმსარებელი ადამიანის მოგზაურობა საკუთარი სულის ლაბირინთებში. „კრიტელმა მწყემსმა თითქოს ჩაგვჭიდა ხელი და შეგვიძღვა თავის უმდიდრეს, ნათელ, სიხარულით აღსავსე და ღმრთისადმი თავის პირადი დამოკიდებულების დაძაბულ სამყაროში“, — იმონმებს კ. ვერემენკო პროტ. ს. პრავდოლიუბოვის გამონათქვამს ნაშრომიდან: „Великий канон святого Андрея Критского, История, поэ-

тика, богословие“, МДА, 1984. с. 12)*. „დიდი კანონი“, ისევე როგორც ამ ეპოქის სულიერი კულტურის სხვა ძეგლები, ეფუძნება საღვთისმეტყველო, ეთიკურ და ესთეტიკურ პრინციპებს, რომლებიც შუასაუკუნოებრივ ესთეტიკაში ერთმანეთისგან გაუთიშავია. ამიტომ ბადებს ჩვენი საგალობელი უნივერსუმთან მიახლოების, მარადიულში შეღწევის უჩვეულო განცდას.

ნმ. ანდრია კრიტელის „დიდნი გალობანი სინანულისანი“ არის კიდევ ერთი მტკიცებულება იმისა, რომ სამყარო ერთიანია, მთლიანია და რომ „კაცობრიობის ისტორია სხვა არაფერია, თუ არა სხვადასხვა სახით, სხვადასხვა გამოხატულებით დასაბამიერი სამშობლოს ძიება“,¹ დაკარგული ხატისკენ სწრაფვა.

¹ ჭელიძე ე., ქრისტიანობა და საზოგადოება, რელიგიურ-საგანმანათლებლო ჟურნალი „გული გონიერი“, 2, 2011, გვ. 6.

* Веремеенко К., დასახ. წიგნი, გვ. 18. სამწუხაროდ, რუსეთთან ჩვენი ურთიერთობების გართულების გამო, მიუხედავად ჩემი დიდი მცდელობისა, ს. პრავდოლიუბოვის ნაშრომზე ხელი არ მიმიწვდა.

„დიდი კანონის“ ქართული თარგმანები

„დიდი კანონის“ ქართული თარგმანების შედარება ორიგინალთან რამდენადმე პირობით ხასიათს ატარებს. ჩვენ ხელთ არ გვაქვს ამ ძეგლის დედნის ზუსტი ასლი (ის არცაა ჩვენამდე მოღწეული!). ამიტომ ვეფუძნებით ჟაკ-პოლ მინის მიერ გამოცემულ ტექსტს¹, აგრეთვე, ე. ლოვიაგინისეულ გამოცემას ბერძნული ტექსტისას², ბუნებრივია, ვითვალისწინებთ ე. ლოვიაგინის მიერვე რუსულ ენაზე თარგმნილ „დიდ კანონს“, რომელიც აგრეთვე დასახელებულ წიგნშია გამოქვეყნებული და ქართველი ბიზანტინისტის, გვანცა კოპლატაძის მიერ თანამედროვე ქართულ ენაზე გადმოღებულ აღნიშნულ ტექსტს.³

ჩემი მიზანი არც არის ტექსტების ზედმინევენითი შედარება. მე მაინტერესებს არა ქართველ მოღვაწეთა მთარგმნელობითი მეთოდის სკურპულოზური შესწავლა და დახასიათება, არამედ დადგენა იმისა, როგორაა რეალიზებული საღვთისმეტყველო და ესთეტიკური შინაარსი „დიდი კანონისა“ ქართულ თარგმანებში, როგორ ხერხდება ბერძნული ტექსტის ადაპტირება ქართულ სააზროვნო სივრცეში და სხვ.

პირველ რიგში დაისმის კითხვა: როგორია „დიდი კანონის“ მთლიანი კომპოზიცია, რა სახითაა ის მოღწეული ჩვენამდე, რა ძირითადი ცვლილებები განიცადა მისმა ფორმამ დროთა მანძილზე, როგორ ეკიდებიან მას ქართველი მთარგმნელები.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, „დიდი კანონი“ თავდაპირველად შეიცავდა 210 ტროპარს, შემდეგ მას შეჰმატებია ღირსი მარიამ მეგვიპტელისადმი მიძღვნილი ტროპარები (რადგან ღირსი მარიამ მეგვიპტელის ხსენების დღე სწორედ დიდი მარხვის პერიოდში მოდის). „დიდი კანონისთვის“ დაურთავთ წმ. ანდრია კრიტელის სადიდებელი ტროპარებიც. ასე რომ, ტექსტის მოცულობა მთლიანად 250 ტროპარამდე გაზრდილა.

ტექსტში მკაფიოდ გამოკვეთილ მხატვრულ სტრუქტურასაც ხედავენ: „შესავალში ღირსი მამა (ანდრია კრიტელი) მოუხმობს თავის სულს სხეულითურთ აღსარებისათვის ღმრთის წინაშე. შემდეგ შემოდის მთავარი თემა — სინანულისა და გოდებისა, ცოდვილი სულის ტირილისა და მოთქმისა. VII გალობაში ეს თემა აღწევს გამოსახვის მწვერვალს, ხოლო დასკვნით ნაწილში მკვიდრდება მშვიდი ახალი აღთქმისეული განწყობილება, რომელიც იბადება ადამიანში, ვინც სინანულით შეჰღალადა ღმერთს და გული გაიღო მსხვერპლად უფლისათვის“.⁴

თავიდანვე შევნიშნავ, რომ სამივე ქართველი მთარგმნელის (ექვთიმე ათონელი, გიორგი ათონელი, არსენ იყალთოელი) მიერ მეტნაკლები სიზუსტით შენარჩუნებულია ორიგინალის სტრუქტურა, კომპოზიცია, სამივე თარგმანი შედგება 9 გალობისაგან, რომლებიც შესაბამისი ძლისპირების მიხედვითაა განწყობილი, აქვთ ბიბლიური წანამძღვრები (ან სათანადო მინიშნებები). ყოველი გალობა მთავრდება „სამეებისანითა“ და „ღმრთისმშობლისანითა“. თუმცა, როგორც ვიცით, ექვთიმე და გიორგი ათონელებს შეცვლილი აქვთ ძლისპირები,

1 Patrologiae cursus completus, accurante J.-P. Migne, Bibliothecae Cleri universae, Tomus Unicus, Parisiis, 1865. t. VII, col. 1332-1385.

2 Богослужбные каноны на греческом, славянском и русском языках – изд. Е. Ловягина, СПб, 1875.

3 ანდრია კრიტელი, დიდი კანონი, თბ., 2007, ძველი ბერძნულიდან თარგმნა და გამოკვლევა დაურთო გვანცა კოპლატაძემ.

4 Веремеенко К., Свящ. уроки покаяния в Великом каноне Андрея Критского, М. 2013, стр. 17-18.

ექვთიმე ათონელს კი ძლისპირებთან ერთად — ხმაც საგალობლისა.

დავინყებ ტექსტის სათაურით. აქვე შევნიშნავ, რომ სათაურს შუასაუკუნეობრივ მწერლობაში დღევანდელი დატვირთვისაგან (დღეს სათაური მხატვრული ნაწარმოების ერთგვარი გასაღებია) სრულიად განსხვავებული ფუნქცია აკისრია. ის ნაწარმოების ჟანრობრივ რაობას აღნიშნავს, გვაუწყებს, რას წარმოადგენს ტექსტი: „მარტვილობას“, „ცხოვრებას“, „ქებას“, „გალობანს“, თუ მათიანეს. ჟანრის რაობაზე მითითებით მკითხველის შემზადებაც ხერხდება ნაწარმოების აღსაქმელად.

„დიდი კანონის“ სამივე ქართულ თარგმანში სათაურშივე მითითებულია ავტორი — ანდრია კრიტელი. ნმ. ექვთიმე ათონელი გვამცნობს: „ანდრია კრიტელი, რომელი იყო რუსალემით“; ნმ. გიორგი ათონელი იფარგლება კონკრეტული ინფორმაციით: „ანდრეა კრიტელი“, ნმ. არსენ იყალთოელი კი ავრცობს ამ ინფორმაციას: „ნმიდა ანდრია იერუსალიმელი, კრიტელი მთავარეპისკოპოსი“. სამივე მთარგმნელთან, ბუნებრივია, დასახელებულია ჟანრის რაობა: „გალობანი“. ოღონდ ექვთიმე და გიორგი ათონელები ტექსტის მოცულობასა და მნიშვნელობასაც წარმოაჩენენ: „დიდნი გალობანი“. არსენ იყალთოელი და ექვთიმე ათონელი კი მის შინაარსობრივ რაობასაც აზუსტებენ: „გალობანი **სინანულისანი**“. გიორგი ათონელი ზედწარწერაში, სათაურში იმასაც გვაუწყებს, რომ ტექსტი მის მიერ თავიდან, მეორეჯერაა გადმოთარგმნილი.

„დიდი კანონის“ ქართულ თარგმანთა ეს დასათაურებანი თავიდანვე მიგვანიშნებს თარგმანთა ერთმანეთისაგან შესაძლო განსხვავებებზე და, რაც მთავარია, იმასაც გვაფიქრებინებს, ეს განსხვავებულობა ბერძნულ სათაურთან დაახლოების პროცესსაც უნდა ასახავდეს.

„დიდი კანონის“ სამივე ქართული თარგმანის ბერძნულ ტექსტებთან და ერთმანეთთან შეპირისპირებისას შედგენილობის თვალსაზრისით I გალობის ფარგლებში შემდეგი სურათი იკვეთება: პირველი ორი ტროპარი სამივე თარგმანისა სრულ შესაბამისობაშია ბერძნულ ტექსტთანაც და ერთმანეთთანაც. შემდეგ ექვთიმე ათონელს შემოაქვს სამი ტროპარი (III, IV, V), რომელთა შესატყვისი ტროპარები არსენ იყალთოელთან და გიორგი ათონელთან (შესაბამისად, ბერძნულ ტექსტშიც) გვხვდება, ოღონდ X, XI, XII მუხლებად. ბერძნული ტექსტის IX ტროპარიდან კი (X, XI, XII, XIII, XIV) არსენ იყალთოელი და გიორგი ათონელი ორიგინალს მიჰყვებიან, ექვთიმე ათონელს კი ამ ტროპართა შესაბამისი ტროპარები გადატანილი აქვს I გალობის დასკვნით ნაწილში, შემდეგ ექვთიმე ათონელისა და გიორგი ათონელის თარგმანთა ტექსტები კვლავ მიჰყვებიან ერთმანეთს (XXIV-XXXVIII ტროპარების ჩათვლით), თუმცა ექვთიმე ათონელი აგრძელებს ტექსტს, კიდევ 9 ტროპარს უმატებს, რომელთა შესატყვისი ტროპარები გიორგი ათონელის თარგმანშიც არის, ოღონდ მისადაგებულია ბერძნულ ტექსტს, როგორც ეს არსენ იყალთოელთანაა*.

რაც შეეხება ქართველ მთარგმნელთა დამოკიდებულებას ტექსტის მხატვრულ-ენობრივი

* იკვეთება ერთი საგულისხმო ვითარებაც: ჟაკ-პოლ მინის პატროლოგიაში „დიდი კანონის“ I გალობის დამამთავრებელი ტროპარები (XX, XXI, XII, XXIII) ბერძნული ტექსტის ლოვიაგინისეულ გამოცემაში გადანაწილებულია, უფრო სწორედ, ადგილმონაცვლეობენ: XX ტროპარი არსენ იყალთოელის თარგმანში XIII ტროპარია, XXI ტროპარი XXII-ეა, XXII — XIX ტროპარია, XXIII კი — XX ტროპარი, როგორც ეს არსენისეულ თარგმანშია. ხოლო XVIII და XIX ტროპარები მინისეული გამოცემისა არ არის ლოვიაგინისეულ ბერძნული გამოცემის ტექსტში, არც რუსულ თარგმანში, შესაბამისად არც ქართულ თარგმანებში. ჩვენი მთარგმნელები ხომ არ მიჰყვებიან იმ ბერძნულ ვერსიას, რომელსაც ე. ლოვიაგინი ეყრდნობა?

ქსოვილისადმი, შევეცდები მივყვე ტექსტებს და გზადაგზა გამოვკვეთო ქართულ თარგმანთა თავისებურებანი.

უგალობდითსა (გალობაჲ ა)

I ტროპარი სამი მონაკვეთისაგან შედგება:

I. „ვინაჲ ვინყო მე გლოვად საქმეთა ცხოვრებისა ჩემისათა“, II. „ანუ რომელი დასაბამი ვყო, ქრისტე, გოდებისა ამის“, III მონაკვეთს პირველი ორი ფრაზისგან გამოჰყოფს მაცალკეებელი კავშირი (არამედ) და წამოიწევს ვედრებისა და რწმენის გამომხატველი ფრაზეოლოგია. ქართველ მთარგმნელებს ზუსტად გადმოაქვთ ბერძნული ტექსტის აღნაგობა, მაგრამ თავიდანვე იკვეთება შემოქმედებითი, დინამიკური ეკვივალენტის ტიპის მთარგმნელობითი სტილის ნიშნები. ეს ტენდენცია განსკუთრებით საგრძნობია ექვთიმე ათონელის თარგმანში, გარკვეულწილად კი — გიორგი ათონელთანაც. მაქსიმალური სიზუსტით არ გამოირჩევა არც არსენ იყალთოელი.

რა მაქვს მხედველობაში?

ბერძნულში, ორივე ვერსიაში გვაქვს: Πόθεν ἄρξομαι θρηγεῖν τὰς τοῦ ἁθλίου μου βίου πράξεις;

αθλίζ / αθλίσ — ნიშნავს ღვაწლს, შრომას; ზმნურ ფორმას განსაცდელის, უბედურების დათმენის, გამწარების მნიშვნელობაც აქვს, ამიტომ რუსულ თარგმანში ეს ფრაზა შემდეგნაირადაა გადატანილი; „С чего начну оплакивать деяния моей несчастной жизни“ (ახალ ქართულში: „საიდან ვინყო გლოვა საქმეთათვის ჩემისა მწუხარისა ცხოვრებისა“).

არსენ იყალთოელს (და არც ექვთიმე ათონელს) არ გადმოუღიათ ἁθλίου / αθλίσ, გიორგი ათონელს კი შემოაქვს აღნიშნული სიტყვის ეკვივალენტი — „უბადრუკი“. ყურადღებას იქცევს ტროპარის დამამთავრებელი ტაეპიც: ἄλλ’ ἂν εὐσπλαγχνός μοι δῷς παραπτώμάτων ἄφεσιν“. რუსულ თარგმანში გვაქვს: „Но как милосердный, даруй мне оставление прегрешений, ასევეა თარგმნილი თანამედროვე ქართულ ენაზე: „გარნა ვითარცა გულმონყალე ხარ, ცოდვათა დატევებაჲ მომანიჭე“. საგულისხმოა, რომ არსენ იყალთოელი თითქოს გაურბის სინტაქსურ კალკს და ქართული ენისათვის ორგანულ ფრაზას გვთავაზობს: „ვითარცა ტკბილმან, მომცენ ცრემლნი ღმობიერნი“, ამ გზას დასდგომია „დიდი კანონის“ პირველი მთარგმნელი ექვთიმე ათონელიც: „არამედ, შენ, სახიერ, მომცენ ღმობიერებისა ცრემლნი, რაჲთა ჯეროვნად შეგივრდე შენ, მონყალესა“. გიორგი ათონელიც მიჰყვება ექვთიმე ათონელს (გავლენა აშკარაა!) და კიდევ უფრო აფართოებს ფრაზას: „მომმადლენ მე ცრემლნი სინანულისანი და მაცხოვნე“. შესაძლოა, გიორგი ათონელს ტექსტის რიტმულმა ჩარჩომ უბიძგა ტროპარი დაეგვირგვინებინა სიტყვით: „მაცხოვნე“, მაგრამ ამგვარმა დაბოლოებამ, ისევე როგორც სიტყვამ „მომმადლენ“ (და არა „მომცენ“ როგორც არსენ იყალთოელთან და ექვთიმე ათონელთანაა), დაამშვენა ტექსტი, ლოგიკურად და ესთეტიკურად დაასრულა სათქმელი.

საინტერესოა ქრისტეს დედნისეული ეპითეტის — εὐσπλαγχνός — ქართული შესატყვისები: **სახიერი** (ექვთიმე ათონელი), **მრავალმონყალე** (გიორგი ათონელი), **ტკბილი** (არსენ იყალთოელი). შეიძლება ითქვას, რომ გიორგი ათონელის მიერ შერჩეული ეპითეთი უფრო შესაბამისია ბერძნულისა.

II ტროპარი. სამივე ქართველ მთარგმნელს ტროპარის შინაარსი გადმოტანილი აქვს. თუმცა ექვთიმე ათონელი გვერდს უფლის ტექსტის ერთ ძალიან მნიშვნელოვან პასაჟს: „ἀπὸ τοῦ λίπτον τῆς πρὶν ἀλοιγίας“. არსენ იყალთოელს კი ზუსტად გადმოუღია იგი: „იჯმენ პირველისა მის პირუტყუებისაგან“, გიორგი ათონელიც იდენტურ თარგმანს გვთავაზობს: „განეშორე ამიერითგან პირველთა მათ შენთა პირუტყუებათა“. ექვთიმე ათონელი კი ასხვაფერებს ტექსტს: „განეშორე ამიერითგან პირველთა საქმეთა ცოდვისათა“. მან გვერდი აუარა „პირუტყუებას“, რადგან ის, ჩანს, დამატებით ინტერპრეტაციას საჭიროებდა (უტყვად ყოფნა, დადუმება, არალიარება ცოდვათა საზიანოა ადამიანისთვის), თუმცა ტექსტის დედააზრი, მისი სემანტიკური რაობა მიტანილია მსმენელამდე: „განეშორე ამიერითგან პირველთა საქმეთა ცოდვისათა და შენირენ შენ უფლისა ცრემლნი მჭურვალენი და სინანული, რაჟთა სცხოვნდე“. ე.ი. პირუტყუება (მდუმარება, უტყვობა) სიტყვიერი ლაღადისით უნდა შეიცვალოს, ღმრთის წინაშე ცოდვების აღიარებით უნდა დაიძლიოს.

საგულისხმოა, რომ სამივე ქართველ მთარგმნელს გამორჩენია დედნისეული *λίπτον* (ამიერთაგან), რუსულ თარგმანში კი არის: „Воздержись наконец от прежней безсловесности“.

III ტროპარი ორიგინალისა ექვთიმე ათონელს გადატანილი აქვს VII ტროპარად (შესაძლოა, ექვთიმე დედნის სხვა ვერსიით სარგებლობდა), და, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, შემოაქვს ოთხი ტროპარი (III, IV, V და VI) *, რომელთა შესატყვისი ტროპარები არსენ იყალთოელთან და გიორგი ათონელთან (მაშასადამე, ბერძნულ ტექსტშიც) გვხვდება X, XI, XII ტროპარებად. ე.ი. გიორგი ათონელი არ არღვევს დედნის სტრუქტურას და მიჰყვება ორიგინალის ტექსტს. ასევე იქცევა არსენ იყალთოელიც.

თავს უფლებას ვაძლევ ერთ კონტექსტში ვიმსჯელო ქართულ თარგმანთა რაობაზე, ერთმანეთს შევუდარო აღნიშნული ქართულად თარგმნილი ტროპარები მიუხედავად იმისა, თუ რა ადგილი უკავიათ მათ ტექსტში.

სამივე მთარგმნელი ერთგულია ბერძნული ტექსტისა. გიორგი ათონელს აშკარად ეტყობა ექვთიმე ათონელის გავლენა, ტექსტს მის მსგავსად განავრცობს: დავკარგე ზეციური დიდებულება ცოდვათა გამო, „რომელნი შევიყუარენ“. ბოლო სინტაგმა ბერძნულში არ არის, ექვთიმე კი ამ სიტყვებით ამთავრებს (VII) ტროპარს, გიორგიც ასე დაასრულებს (III) ტროპარს.

ყურადღებას იპყრობს ერთი ნიუანსიც: ექვთიმე და გიორგი ათონელები ცნებას *ἔχων* — თარგმნიან, როგორც „ვიხილე“-ს, არსენ იყალთოელი კი როგორც — „ვაგრძენ“ (შევიცან, *сознал*), რაც უფრო მიახლოებულია ბერძნული ცნების შინაარსთან: „ვაგრძენ სიშიშულე ჩემი ღმრთისაგან“ (*ἔχων ἐμαυτὸν γοιμνωθῆναι θεῷ*).

IV ტროპარი. არსენ იყალთოელი ერთგულია ტექსტისა. შეაქვს სემანტიკური ხასიათის უმნიშვნელო ცვლილება. ბერძნულშია: *ἔχυσθα προπετὲς τῆς παραλήγουσιν βρώσεως. παραλογε* — უგუნური, გონების გარეშე ჩადენილი ქმედებაა, არსენ იყალთოელი კი გვთავაზობს სემანტიკურ თარგმანს: „ჭამადი მაკუდინებელი“.

ეს ტროპარი არა აქვს თარგმნილი ექვთიმე ათონელს. გიორგი ათონელი დედნის სტრუქტურის შეუცვლელად გვითარგმნის, ისიც მიმართავს საწყალობელ სულს: „ო, სულო

* ეს ტროპარი B ხელნაწერში გადატანილია „უგალობდითას“ ბოლოს.

ჩემო საწყალობელო“. დედანს შეჰმატებს „ხის“ განმსაზღვრელ სიტყვას, ბერძნულში მხოლოდ „ხეა“ ნახსენები, გიორგი კი მას „ნარწყმედილს“ უწოდებს, „ცნობადი ხის“ ეპითეტად მოიხმობს („გემოჰსხილვითა ნარწყმედილისა მისგან ხისა მცნებელისა“). გიორგი ათონელი ტროპარს ამთავრებს ექვთიმე ათონელის მიერ ტექსტისთვის შემატებული სიტყვებით: „მთავარდი მწვრესა ცოდვათასა“.

V ტროპარი ინტერპრეტაციული თარგმანის ნიმუშია. მთარგმნელები არ გადიან ბერძნული ტექსტის სემანტიკური ველიდან, ინარჩუნებენ ადექვატურობას და ნიუანსური განმარტებებით აღწევენ სიცხადეს, გამჭვირვალობას. ამ მხრივ გამოირჩევა ექვთიმე ათონელისეული თარგმანი: „პირველსა ევაჲს წილ მაცთურ მექმნა მე ვნებული ესე გულის სიტყუაჲ ჩემი, რამეთუ დამიტკბო ცოდვისა იგი მწარე გემოჲ და მცნებათა ღმრთისათა გადასლვაჲ შემაყუარა მე, ამისთჳსცა შთავარდი მწვრესა [მას] ცოდვისასა“ (VIII). გიორგი ათონელიც, თავის მხრივ, ხატოვანებას შეჰმატებს სათქმელს: „ესრეთ შთამაგდო უბესა ბრალთა და ცოდვათასა“ (V).

არსენ იყალთოელი თუმცა ერთგულია ტექსტისა, მაგრამ ტროპარს ამთავრებს ტაეპით, რომელიც არც ბერძნულ ვერსიებშია და არც რუსულ თუ თანამედროვე ქართულ თარგმანში: „გემოჲ რაჲ ვიხილე, დავაკლდი შენსა მას მეცნიერებასა“ (V).

საინტერესოა ევას ეპითეტებიც: Ἀντὶ Ἑυαγ αἰσθητῆς, გრძნობადი ევა (არსენ იყალთოელი), ხილული ევა (გიორგი ათონელი), პირველი ევა (ექვთიმე ათონელი). სიზუსტით არსენ იყალთოელი გამოირჩევა, თუმცა ექვთიმე და გიორგი ათონელებიც არ ეწინააღმდეგებიან ბერძნული ტექსტის გაგებას.

VI ტროპარი. სამივე მთარგმნელი ერთგულია ბერძნული ტექსტისა. არსენ იყალთოელი, შეიძლება ითქვას, სიტყვასიტყვით მიჰყვება ტექსტს, თუ ძალიან დავაზუსტებთ, მხოლოდ ერთი სიტყვა აქვს უთარგმნელად დატოვებული. ბერძნულშია: τὰ ζῶηρά σου λόγια („ცხოველმოყველი მცნებანი“), მასთან კი გვაქვს: „უდებ ვყოფ სიტყუათა შენთა“.

ექვთიმე ათონელი არ ღალატობს თავის მთარგმნელობით პრინციპს, სათქმელს უაღრესად დინამიური ინტონაციით გადმოსცემს, თხრობით კილოს თავიდანვე კითხვითი ინტონაციით ცვლის და ტროპარს მხურვალე ვედრებით ამთავრებს: „უკუეთუ ადამ ერთი მცნებაჲ, უფალო, დაუტევა და სამართლად განვარდა საშუებლისა მისგან, რაჲ-მე ვყო, რომელმანცა ყოველნი მცნებანნი შენნი წმიდანი შეურაცხ-ვეყვენ? არამედ შემინყალე, მხოლოო, მრავალმოწყალე“. (IX):

გიორგი ათონელიც ერთგულად მიჰყვება ტექსტს და ტროპარს, არსენისგან განსხვავებით და ექვთიმე ათონელის მსგავსად, შეწყალების თხოვნით დაასრულებს.

VII ტროპარი ძალზე საინტერესოა ტერმინოლოგიური თვალსაზრისით. არც ბერძნულ ვერსიებში, არც მის რუსულ თარგმანსა და, ბუნებრივია, არც თანამედროვე ქართულ ენაზე გადმოთარგმნილ ტექსტში არ დასტურდება ცნება — სინდისი.

თვალი მივადევნოთ ანდრია კრიტელის ტექსტს და მის თარგმანებს:

Τὴν τοῦ Καὶν μετελθὼν μαιφονίαν, τῇ προαιρέσει γέγονα φονεὺς, συνειδῶτι φυχῇ, ζῶσας τὴν σάρκα, καὶ ζῶατέυσας, κατ' αὐτῆς ταῖς πονηραῖς μου πράξεσι (VII).

ექვთიმე ათონელის თარგმანია: „მკლველსა მას გონებასა მივემსგავსე მე კაენისა და ვიქმენ

[მკლველ] სულისა გონებითურთ მთავრით და განვაცხოველენ ჯორცნი და უფალ-ვყვენ სულისა საქმეთა მიერ ბოროტთა, და ან დაცემულ ვარ მე, მონყლული ვნებათა მიერ“ (VII).

გიორგი ათონელის თარგმანი: „კაენის მკლველსა მას გონებასა მივემსგავსე მე და მოვკლენ უწყალოდ გონება და სული და ცხოველ-ვყვენ ჯორცნი, რამეთუ უკეთურთა საქმეთა მიერ ვენყვებოდე მათ და ან განწირული ვღალადებ: ქრისტე განმაცხოველ“ (VII).

არსენ იყალთოელის თარგმანი: „მივემსგავსე კაენის მკლველსა ცნობასა და **მოვკალ სულისა სწიღისი**, და განვაცხოველენ ჯორცნი, და აღვძრენ მას ზედა გულისა ჩემისა იგი ვნებულნი გულისთქუმანი“ (VII)

ე. ლოვიაგინისეული თარგმანი: „Превзошёл я Каиново убийство: с сознательным произволением, чрез оживление (греховной) плоти, я сделался убийцею души, вооружась против неё моими злыми делами“ (VII).

გვ. კოპლატაძისეული თარგმანი: „გარდავამეტე კაენის მკვლელობასა და შეგნებულთა განზრახვითა და განცხოველებითა ხორცისა **მკვლელად სულისა** ვიქეც, აღვძარ რაჲ მას ზედა უკეთურნი საქმენი ჩემნი“ (VII).

ცნება „სინდისი“ დასტურდება მხოლოდ არსენ იყალთოელისეულ თარგმანში. იგი თავს ნებას აძლევს თვითონ შემოიტანოს **სინდისის** ცნება იქ, სადაც ორიგინალში არ არის, მაგრამ ნაგულისხმევია და ზუსტად შეესატყვისება სათქმელს.

აქვე მოვიტანთ მეორე მაგალითსაც, რომელიც IV გალობაში იკვეთება. ექვთიმე ათონელის თარგმანში ვკითხულობთ: „დაშვილ ვარ მე მწარედ ჩემისა მამხილებლისაგან, რომელ არს **გონებაჲ**, რომლისა მხილებაჲ ფრიად ფიცხელ არს“ (IV,7).

გიორგი ათონელი მიჰყვება ექვთიმე ათონელს: „დაშვილ ვარ მე და ქენჯნილ ჩემისა მამხილებლისაგან, მწსნელო, მწარედ და ულხინებლად სანყალობელი, რომელ არს **გონებაჲ მამხილებელი**“ (IV,5).

არსენ იყალთოელი კი ბერძნულის იდენტურ თარგმანს გვთავაზობს და უცვლელად გადმოაქვს „დიდ კანონში“ დადასტურებული ტერმინი — სინდისი (συνείδησις): „ამისაგან მხილებულ ვიქმენ, ამისაგან დავისაჲ მე სანყალობელი თვთ **სწიღისისა** თვსისაგან, რომლისასა არა რაჲ უმკუთეთელეს არს“ (IV,5).

საყურადღებოა, რომ ტერმინი „სინდისი“ არ გვხვდება ქართული ოთხთავის სიმფონია ლექსიკონში (შემდგენელი ივ. იმნაიშვილი, თბ. 1986), რაც იმის დასტურია, რომ სინდისის ცნება ჯერ არ არის სახარების ლექსიკონში დამკვიდრებული.¹

როგორ უნდა აიხსნას ეს ვითარება? ადამიანი ხომ შექმნილია მეუფედ ყოველივე

¹ ერთადერთი შემთხვევა სიტყვა სინდისის გამოყენებისა ქართულ ოთხთავში იოანეს სახარებაში გვხვდება: „ხოლო მათ, ვითარცა ესმა მხილებანი **სწიღისისაგან**, განვიდოდეს თითოჲ, იწყეს მოხუცებულთაგან, ვიდრემდის დაშთა თავადი მარტოჲ და დედაკაცი იგი დგას შორის“ (იოანე 8,9). ეტყობა, ეს სიტყვა შემთხვევითაა გამორჩენილი ხსენებულ სიმფონია-ლექსიკონში.

იკვეთება ასეთი ვითარებაც: ახალი აღთქმის ბერძნულ ორიგინალში გვაქვს სინდისი, ქართულ თარგმანში კი მას ენაცვლება **გონება**: „ამას ზედა ვილუანი, დაუბრკოლებელი გონებაჲ მაქუს ღმრთისა მიმართ და კაცთა მარადის“ (საქმე მოც. 24,16).

პავლე მოციქულის ეპისტოლური მემკვიდრეობა სინდისის ცნების დომინირებითაა გამორჩეული. მის ეპისტოლეებში 25-ჯერ მაინცაა ეს სიტყვა მომარჯვებული, მაგრამ ქართულ თარგმანში მათ შესატყვისად გვხვდება არა სინდისი, არამედ – გონება, გული, იჭუ || ეჭვი.

ილ. აბულაძის მიერ შედგენილ ძველი ქართული ენის ლექსიკონში (თბ. 1973 წ.) **სწიღისის** განმარტებისას მოხმობილია სწორედ აღნიშნული განმარტებანი: გული, გონება, „იჭუ“.

არსებულისა, ის ხომ აღმატებულია ყოველივეზე და სულიერ არსთა შორის ერთადერთი ქმნილებაა, რომელსაც ვერტიკალური მდგომარეობა აქვს, შეუძლია აღაპყროს თვალები ზეცას. მხოლოდ მას აქვს ხელები, რომელთა მეშვეობით სასწაულებს ახდენს მრავალ სფეროში და, რაც მთავარია, ერთადერთს აქვს უნარი აზროვნებისა, მეტყველებისა, განსჯისა... აქვს **სინდისი, ანუ „მამხილებელი გონება“**, როგორც სულხან-საბა ორბელიანი განგვიმარტავს ამ ცნებას თავის „სიტყვის კონაში“.

უნდა გვახსოვდეს ისიც, რომ სინდისის ფენომენი ადამიანის თანდაყოლილი მოცემულობაა. როგორც თანამედროვე ფილოსოფოსი ნ. ბერდიაევი განსაზღვრავს: „სინდისი სულიერი, ზებუნებრივი საწყისია ადამიანში, ის სოციალური წარმოშობის არ არის, სოციალური წარმოშობისაა შერყვნა და დამახინჯება სინდისისა“.¹ ხოლო სინდისის ლათინური შესატყვისის (conscientia) ეტიმოლოგიას შინაგან ცნობიერებასთან მივყავართ. სინდისის გაღვიძება ადამიანში პიროვნების განვითარებასთან არის დაკავშირებული.

ბიბლიური სწავლებით, „ახალმა აღთქმამ“, ქრისტეს მოძღვრებამ კაცობრიობას ახალი ბუნებითი სჯული მისცა. ამიერიდან ადამიანის მოქმედება უნდა განისაზღვროს და შეაფასოს არა სავალდებულოდ ქცეულმა გარედან მოცემულმა კანონმა (მოსეს ათმა მცნებამ), არამედ ადამიანის შინაგანმა ხმამ. პიროვნების სრულქმნაში უდიდესი როლი სწორედ გულისა და გონების ხმას მიენიჭა. ეს ხმა იდენტიფიცირებულია სინდისთან. როგორც ქართველი ფილოსოფოსი იოანე პეტრიწი განმარტავს, „სიტყუაჲ“, ლოგოსი, ვითარცა შინაგანი ხმა გულისა, მსგავსად სასწორის საწონისა, ან იმ ქვისა, რომელიც ოქროს ღირებულებას განსაზღვრავს, კაცს ეხმარება თავისი ზრახვებისა და ნამოქმედარის შეფასებაში.² სინდისი პირუთვნელ მსაჯულად არის მიჩნეული, ის არასდროს ცრუობს.

პავლე მოციქული, რომელსაც თავად ჰქონდა შემეცნებული ახალი ადამიანის მიერ მოპოვებული სიმშვიდე ქრისტეში, იმასაც განმარტავს, რომ წარმართები, რომელთაც სჯული არ აქვთ, „ბუნებითა მას სჯულსა ჰყოფდეს“ (რომ. 2,14). ისინი ცხადყოფენ, რომ ზნეობითი მცნებანი ამოტვიფრულია მათ გულებზე და „თავისა თვისისა თვთ სჯულ არიან“ (რომ. 2,14). ეს სჯული თანდაყოლილია.

ქართულ სააზროვნო სივრცეში თანდათან მკვიდრდება ეს ტერმინი. მას ხშირად მიმართავს ეფრემ მცირე „გარდამოცემაში“. იოანე დამასკელის ეს აღიარებული თეოლოგიური სახელმძღვანელო თარგმნილი აქვს არსენ იყალთოელსაც და ისიც არაერთხელ იყენებს მას. უნდა ვიფიქროთ, რომ ამ ბერძნულ ტერმინს — სინდისს ჩვენში ამკვიდრებენ ქართული სულიერი კულტურის ტიტანები: ეფრემ მცირე და მისი მოწაფე არსენ იყალთოელი, რომელთა სახელებთანაც მჭიდროდაა დაკავშირებული საქართველოში ელინიზმის ესთეტიკური ხედვებისა და კონცეფციების შემოჭრა. აღსანიშნავია, რომ მალე იოანე პეტრიწი თავის შრომებში მთელ სისტემას ჩამოაყალიბებს სინდისის ფენომენისას.³

პირველცოდვის თემა სამივე ქართველ მთარგმნელთან მთავრდება XI ტროპარში. ექვთიმე ათონელი თითქოს შეაჯამებს ნათქვამს და პოეტური მეტაფორით დამშვენებული შეკითხვით

1 Бердяев Н., О назначении человека, М., 1993, стр. 53.

2 იოანე პეტრიწი, შრომები, II, თბ. 1937, გვ. 207.

3 ზნეობითი პრობლემებით მოცულმა ვაჟა-ფშაველამ კი შექმნა საინტერესო პოემა სათაურით — „სინდისი“.

მიმართავს თავის სულს: „ჰ, სულო უბადრუკო, სად დაუტევე სამკაული იგი სათნოებათა და შეიყუარე შენ უშუერება ცოდვისა? არამედ მოიქეც და შეუვრდი მაცხოვარსა, რომელმან შეგმოსოს შენ პირველი იგი დიდება“ (XI). ანალოგიური ხასიათისაა არსენისა და გიორგის შესაბამისი ტროპარები, რომლებიც ძირითადად ბერძნულ ტექსტს მიჰყვებიან. XII ტროპარიდან ახალი ინტონაცია შემოდის: „დაღათუ ვცოდე, მწსნელო, არამედ უნყი, რამეთუ ტკბილ ხარ, მოსწყლავ თანალმოებით და ჰკურნებ წყალობით, მტირალსა მიხედავ და უძღვება შვილსა კუალად შეიტკბობ, ვითარცა ღმერთი“ (XII).

აქვე შევნიშნავ, რომ ექვთიმე ათონელი, განსხვავებით გიორგი ათონელისა და არსენ იყალთოელისაგან, გვერდს უვლის ბერძნული ტექსტის 6 ტროპარს, სადაც ანდრია კრიტელი პარალელს ავლებს თავის ცოდვილ სულსა და ზნეობრივად შებღალულ ბიბლიურ ადამიანებს შორის და თითქოს სანაცვლოდ შემოიტანს სინანულის გამომხატველ 16 ტროპარს, რომელთაგან რამდენიმე ეხმიანება კიდევ ორიგინალის სათანადო ტროპარებს.

საჭიროდ ვთვლი ყურადღება გავამახვილო რამდენიმე პასაჟზე:

გიორგი ათონელისა და არსენ იყალთოელის თარგმანთა (ექვთიმე ათონელს, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ეს ტროპარი არ აქვს გადმოღებული) შეპირისპირებამ ბერძნულ ტექსტთან გამოავლინა რამდენიმე თავისებურება: ა) ბერძნულში „სულს“ ახლავს ეპითეტი — ἄθλια (Ψυχῇ ἄθλια) — უბადრუკი, რომელიც ორივე მთარგმნელს გამოუტოვებია, ბ) ორიგინალისეული „მსხვერპლი შეგინებული და ცხოვრება უხმარი“ (θυσίαν ψεκτὴν καὶ ἄχρητον βίον) გიორგი ათონელს თარგმნილი აქვს, როგორც „მსხვერპლი ბილნი და ცხოვრება საძაგელი“, არსენ იყალთოელს კი „ცხოვრების“ ნაცვლად შემოუტანია ტევადი ტერმინი — „მოქალაქობა“¹ გ) გიორგი ათონელი ტროპარს დაასრულებს შემდეგი ფრაზით: „ამისთვისცა სამართლად დავისჯებით ჩუენ, ვითარცა იგი შვდთა მათ მიერ შურისგებათა“. მსგავსი რამ არაა ნათქვამი არც ბერძნულ ვერსიებში, არც სხვა თარგმანებში, თუმცა მინიშნება დასჯაზე („რისთვისაც დასჯილ ვიქმენით“) არის.

რა იგულისხმება შვიდ შურისგებაში? უფალმა კაენს ძმის, აბელის, მკვლელობისთვის უჩვეულო განაჩენი გამოუტანა: „ყოველმან მომკვლელმა კაენისამან შვდნი შურისძიებანნი დაჴსნეს. და დასდვა უფალმან ღმერთმან სასწაული კაენს არა მოკლვად მისა ყოვლისაგან მპოვნელისა მისისა“ (დაბად. 4,15).

ბიბლიის კომენტატორთა თანახმად, ღმერთმა ხმამაღლა გასცა მოწმობა კაენის ხელშეუხებლობის შესახებ: შვიდგზის სასჯელს მიაგებდა მას, ვინც თვითნებურად შეეცდებოდა კაენისთვის სიცოცხლის მოსწრაფებას. რიცხვი 7, როგორც ეს საკრალური ენისთვისაა დამახასიათებელი, შინაარსით შემოუსაზღვრელია. ასე რომ, ღმერთი, ერთი

1 მოქალაქობა, მკვიდრობა სხვადასხვა შინაარსს იძენს სხვადასხვა კონტექსტში; ზეცათა მოქალაქე, ზეციური მოქალაქე ღმერთშემოსილი ადამიანია, მარადიულ ჭეშმარიტებასა და სიკეთეს ზიარებული, სრულყოფილებისკენ სწრაფვა ადამიანისა ზეციური მოქალაქობით გვირგვინდება. მაგრამ ამქვეყნიური მოქალაქე, „ამა სოფლის“ მკვიდრია ის, რომლის ცხოვრება ამ სოფლის მსახურებითაა შემოფარგლული, თუმცა ადამიანს ამქვეყნიად გაწეული ღირსეული ღვაწლი გზას უკავავს ზეციური მოქალაქობისკენ. ასე რომ, ღირსეული მოქალაქობა და „ბილნი, მოძაგებული“ ცხოვრება ადამიანის მოქალაქობის ორი სხვადასხვა გზაა: ამამაღლებელი და დამაკნინებელი, ერთი გზის სათავეში აბელია, მეორე გზას კი კაენის გზად მიიჩნევენ (ამ საკითხზე იხ. ნ. სულავას საინტერესო ნაშრომი: ზეცათა მოქალაქობისთვის საღვთისმეტყველო ლიტერატურაში. კრებული „ქრისტიანულ-არქეოლოგიური ძიებანი“, IV, თბ. 2011).

მხრივ, აშიშვლებს დანაშაულის სიმძიმეს, მეორე მხრივ, წარმოაჩენს ამოუწურავ სიღრმეს გულმონყალებისა: დამნაშავეს არ იმეტებს სიკვდილისათვის, რათა მას მიეცეს შესაძლებლობა ცოდვების გამოსყიდვისა.¹

X ტროპარი. ეს ტროპარი გადმოღებული აქვს სამივე ქართველ მთარგმნელს, ოღონდ ექვთიმე ათონელს იგი თავის თარგმანში შეტანილი აქვს III ტროპარად (ჩანს, საჭიროდ მიუჩნევია შესაქმის თემის დასრულება ტექსტის დასაწყისშივე).

ტროპარი ყურადღებას იქცევს ტერმინოლოგიური თვალსაზრისით, კერძოდ, ბერძნულში ნათქვამია: ἐνθὺμῳ καὶ σῶφρᾳ καὶ ὁσιῳ, καὶ πνοῇ καὶ ζῳῇ („მიბოძე მე ხორცი და ძვალი, სუნთქვა და სიცოცხლე“ — თარგმანი გვ. კოპლატაძისა). არსენ იყალთოელმა ნაცვლად „სუნთქვისა“ და „სიცოცხლისა“, შემოიტანა „სამშვნელი“ და „სული“, რაც აირეკლავს ჩვენში საღვთისმეტყველო-თეოლოგიური ტერმინოლოგიის ჩამოყალიბების პროცესს.

ექვთიმე ათონელი კი ამარტივებს ტექსტს: „შთაბერე სული ცხოველი და გონიერი“ — მიმართავს უზენაესს და ტროპარს დაამთავრებს ორიგინალისეული ინტონაციით: „და ან გვედრები, შემოქმედო, და მწსნელო ჩემო, და მსაჯულო მართალო, შენდობაჲ ცოდვათაჲ მომეც“. გამეორების ხერხი სათქმელს მუხტს მატებს.

გიორგი ათონელი ლამის სიტყვასიტყვით იმეორებს ტროპარის პირველი მონაკვეთის ექვთიმესეულ თარგმანს: „თიხაჲ ქუეყანით აღმიღე, ღმერთო, ღმერთო, და ცხოველად პირმეტყუელად შემქმენ მე და შთამბერე სული ცხოველი და გონიერი“.

XI ტროპარი. ბერძნულში იწყება სიტყვებით: Κἄγε γέλοι σὺ, Σατήρ (განვაცხადებ წინაშე შენსა, მხსნელო) — გიორგი ათონელი, აგეთვე არსენ იყალთოელიც, იწყებს სიტყვით: „აღვიარე“, არის სხვა ნიუანსური ცლილებებიც, მაგრამ ტექსტის აზრის გამომხატველი ქსოვილი გადმოღებულია. გიორგი ათონელი ტროპარს დაამთავრებს ვედრებით: „გვედრები შენ, სახიერებით განმკურნე, მრავალმონყალე“.

XII ტროპარი. ვფიქრობ, ადეკვატურობით გიორგი ათონელის თარგმნილი ტექსტი გამოირჩევა. გიორგი ათონელი გვთავაზობს ეკვივალენტს სიტყვისა φιλάνθρωπος — კაცთმოყვარე (არსენ იყალთოელი კი კაცთმოყვარეს უნაცვლებს „ტკბილს“. გიორგი ათონელი სინტაგმას — σπλαγχνίῳ θερμῷ — გადმოაქართულებს, როგორც „მწუწვალედ შეტკბობას“, არსენ იყალთოელთან კი გვაქვს — „გულმხურვალედ შეიწყალებ“, დედანში არის πατὴρ — ასევეა გიორგი ათონელთან (მამაჲ), არსენ იყალთოელთან კი ჩანაცვლებულია — „ღმერთით“. παριστρέχει — სწრაფვა, „ისწრაფვი“ არსენ იყალთოელს არ გადმოუღია, გიორგი ათონელთან კი გვაქვს: „მიეგებვი“.

ექვთიმე ათონელს კიდევ უფრო თავისუფალი თარგმანი აქვს, თუმცა შინაარსობრივი და მხატვრული რაობა უზადოა.

XIII ტროპარი. არსენ იყალთოელიცა და გიორგი ათონელიც ბერძნული ტექსტის თითქმის ადეკვატურ თარგმანს გვთავაზობენ. ოღონდ გიორგი ათონელი ავრცობს ტროპის

¹ Толковая Библия, т. 1, с. 35.

დამაგვირგვინებელ ვედრებას. არსენ იყალთოელი ბერძნული ტექსტის ერთგულია: „ამისთვის გიღალადებ შენ, ან კუალად მაცხოვრე, ტკბილო“. გიორგი ათონელი კი იტყვის: „და გიღალადებ: ნუ მიმიშუებ სრულიად წარწყმედად, არამედ მომაქციე და სიკუდილი ჩემი და აღსასრული ყავ სინანულით და მაცხოვრე მე“.

XIV ტროპარი. არსენ იყალთოელს ზუსტად გამოუღია ტექსტი. გამოტოვებულია მხოლოდ სიტყვა ურგები (κένον), გიორგი ათონელის თარგმანიც ზუსტია და, შეიძლება ითქვას, რომ უფრო ბუნებრივი და სადა. და კიდევ: Ἐρίμμενον με (დამხობილი) ორივესთან არის: „დავრდომილი“.

XV ტროპარი. თვით ბერძნულ გამოცემებში ეს ტროპარები ერთმანეთისგან მცირედ სხვაობენ. ჯერ ერთი, „დიდ კანონში“ სხვადასხვა ადგილი აქვთ მიჩენილი: მინესთან XXI ადგილზეა, ლოვიაგინთან XV ადგილზე. რაც შეეხება ქართულ თარგმანებს, ვფიქრობ, სიზუსტეს არ იცავს არსენ იყალთოელი. ბერძნულშია: Τὴν θυσίαν τῆς ψυχῆς καταναλῶς τῇ ἁμαρτίᾳ („სიმდიდრე სულისა ცოდვათა შინა წარვაგე“ — (გვ. კოპლათაძის თარგმანი), არსენ იყალთოელი კი იტყვის: „სიმდიდრე ჩემი, ქრისტე, უძღებებასა შინა წარვაგე“, ექვთიმე ათონელი და მის მსგავსად, გიორგი ათონელიც სულს ესიტყვებიან: „სიმდიდრე შენი, სულო, წარაგე ცოდვით და ან ცალიერ ხარ ნაყოფთა მათგან სათნოებისაგან და მომემარ კეთილთაგან“ (ექვთიმე ათონელი); „სიმდიდრე შენი, სულო, წარაგე ცოდვითა და ცარიელ იქმნენ ნაყოფთაგან“ (გიორგი ათონელი); ათონელების თარგმნილი ტროპარი დედნის სემანტიკურ დატვირთვას მოიცავს, თუმცა არსენ იყალთოელის თარგმანი მაინც უფრო ახლოსაა ბერძნულ ტექსტთან.

XVI ტროპარი: ექვთიმე ათონელი სემანტიკური თარგმანისკენ იხრება; ბერძნულ ტექსტში ვკითხულობთ: Ὁ ληζαῖς περιπεσὼν ἐγὼ νῦν ἀρχῶ τοῖς λογισμοῖς μου, ὅλος ὑπ' αὐτῶν τετραυματισμαὶ νῦν, ἐπλήσθην μαλᾶπων, ἀλλ' αὐτὸς μοι ἐπιζᾷ, Χριστὲ Σωτήρ, ἰάτρεισον.

ექვთიმე ათონელი ავრცობს, ავსებს სათქმელს, კერძოდ, განმარტავს „ავაზაკის“ მეტაფორას, აქ ავაზაკი გარდათქმით აღნიშნავს გულისსიტყვას (გულისთქმას), „რომელ არნ გულისსიტყუანი“. გიორგი ათონელიც მიჰყვება ექვთიმე ათონელს, ანალოგიურად აგებს ფრაზას და გვთავაზობს სინონიმურ ლექსემებს: „ავაზაკი, რომელ არიან გულისთქმანი და გულისსიტყუანი“.

აღნიშნული ტროპარის დასასრულის ექვთიმესეული თარგმანი შეიძლება მივიჩნიოთ ალტერნატიულ თარგმანად. ბერძნულშია: ἀλλ' ὁ ἐκ Μαρίας ἀνατε ἰλας Ἰησοῦς, τὸ ἐπιζᾷ με οἰκτεῖρον. („გარნა მოვედ ჩემდა, ქრისტე მაცხოვარ, და განმკურნე მე“. გვ. კოპლათაძის თარგმანი). ექვთიმე იმავე შინაარსში შეიტანს რამდენიმე შტრიხს და ფრაზა მეტი ემოციურობით იტვირთება: „შენ, მაცხოვარ, მომხედენ და განმკურნენ მე, ვითარცა სახიერ ხარ, მკურნალი სულთა და ჯორცთა“.

გიორგი ათონელი, ექვთიმეს მსგავსად, იტყვის: „არამედ შენ, მაცხოვარ, მივსენ და განმკურნე, ვითარცა ხარ მკურნალი სასონარკუეთილთა“.

აბსოლუტურ სიზუსტეს არც არსენ იყალთოელი იცავს: Χριζὲ Σωτήρ ქრისტე მაცხოვარი და არა „ქრისტე მეუფეო“, τετραυματῖσμαι ნიშნავს „ოთხკუთხივ“-ს, არსენ იყალთოელი თარგმნის

„ყოველითურთ“, მაგრამ ეს მცირეოდენი გადახვევები არ ცვლის ტექსტის სემანტიკას, პირიქით, თითქოს უფრო გამოკვეთს მას, არსენი იცავს ორიგინალის სტილის ლაკონიურობას.

საყურადღებოა, რომ რუსულ თარგმანშიც მიმღეობითი ფორმების ნაცვლად განმარტებითი შინაარსის ფრაზაა: „По мыслям моим я тот человек, который попался разбойникам“.

XVII ტროპარი. არსენ იყალთოელი ორიგინალის ერთგულია, თუმცა სემანტიკურ თარგმანს არ ერიდება, ასე მაგალითად, *Ιερὺς με προιδὼν ἀντιπαρῆλθε* („მღვდელმან რომ დამინახა, გვერდი ამიარა“) — ვკითხულობთ ბერძნულ ტექსტში. არსენ იყალთოელის თარგმანში ეს სემანტიკური მონაკვეთი შემდეგნაირადაა გადმოტანილი: „მღვდელმან უგულებელს-მყო და თანა-წარმჭდა“. მას არ გადმოუთარგმნია *γυμνὸν* – განშიშვლებული, *σπερδαῖνε* (მიტოვება) და სხვ. მაგრამ ალტერნატიული ფრაზეოლოგიით შექმნილია სრულყოფილი თარგმანი: „მღვდელმან უგულებელს-მყო და თანა-წარმჭდა და ლევიტელმან ძკრთა შინა დამიტევა, არამედ შენ, ღმრთისმშობლისა მარიამისაგან მოსრულო, მილუანე და შემინყალე“. მხატვრული გამომსახველობით, ტექსტთან სიახლოვით შთამბეჭდავია როგორც ექვთიმე ათონელის, ისე გიორგი ათონელის მიერ გადმოთარგმნილი ეს ტროპარი.

აქვე შევნიშნავთ, რომ ექვთიმე ათონელისეულ თარგმნულ ტროპარს ტექსტში უკავია XVIII ადგილი.

I გალობის დამამთავრებელი თხუთმეტიოდე ტროპარი, რომელთაც ექვთიმე ათონელი და გიორგი ათონელი გვთავაზობენ, ყურადღებას იმითაც იქცევს, რომ ერთხელ კიდევ ვრწმუნდებით, როგორი განსაცვიფრებელი ერთგულებით, სიზუსტით, კდემით მიჰყვება გიორგი ათონელი ექვთიმე ათონელის ყოველ ფრაზას, ყოველ ნიუანსს და ქმნის სრულიად ადეკვატურ ტექსტს. მცირეოდენი განსხვავებები მხოლოდ მოცულობითი ხასიათისაა, ანუ განპირობებულია საგალობელთა რიტმულ-მელოდიურ ჩარჩოთა ერთმანეთისაგან განსხვავებით. ეს მონაკვეთებიც ორგანულად ერწყმის ტექსტთა მხატვრულ ქსოვილს, ბუნებრივია, რომ გალობის სამივე თარგმანი მთავრდება „სამეზისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“.

მოიხილესა (გალობაჲ ბ)

J.P. Migne-სთანაც და ე. ლოვიაგინთანაც გალობა შედგება 28 ტროპარისაგან. არსენ იყალთოელის თარგმანი შეიცავს 26 ტროპარს, ექვთიმე ათონელისეული — 27 ტროპარს, მათ ერთვის XXVIII — „სამეზისანი“ და XXIX — „ღმრთისმშობლისანი“. გიორგი ათონელისეული თარგმანი კი შედგება 30 ტროპარისაგან, ახლავს XXXI — „სამეზისანი“ და XXXII — „ღმრთისმშობლისანი“.

I ტროპარი. არსენ იყალთოელს თავისთავად ღრმა, დინამიური და გამომსახველობით გამორჩეული სტროფი კიდევ უფრო ლაკონიურად ჩამოუქნია და ბრწყინვალე მხატვრული სახე შეუქმნია: ბერძნულში ვკითხულობთ: *γῆ ἐναιΐζου φανῆς, μετανοῖστος θέν και ἀσυμνοῖστος αἰτὸν* („ქვეყანაო, ისმინე ხმისა, წინაშე ღმრთისა მონანულისა და მგალობლისა მისისა“), არსენ იყალთოელი კი იტყვის: „ქუეყანაო, ისმინე სინანულით ღმრთისმგალობელისა“. ეს სინტაგმა

— **სინანულით ღმრთისმგალობელი** — ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანებში არ არის. ცოდვილი ადამიანიც მონანიებისას ღმერთს რომ ესიტყვება, მას რომ უგალობს, არსენ იყალთოელმა ერთ სახეში მოაქცია.

II ტროპარი. არსენ იყალთოელის თარგმანში დაკლებულია, გამოტოვებულია „მჭურვალე“ (აღსარება) — *Θεοῦ ἑξομολόγησις*, რაც არ არის გამორიცხული, გამონვეული იყოს ქართული თარგმანის რიტმული სტრუქტურით. გიორგი ათონელი კი ორიგინალის ფრაზას ავრცობს ჰენდიადისებით და მეტი მღელვარება შეაქვს ფრაზში: „ჰ, ღმერთო მაცხოვარო, მრავალმონყალითა თუალითა მომხედენ და შეინირე ჩემი ესე მჭურვალე სინანული და გოდებით აღსარებაჲ“. „მჭურვალე სინანული“, „გოდებით აღსარება“ ტექსტს მეტ გამომსახველობას ანიჭებს.

III* ტროპარი, რომელიც ეხმიანება ტიმოთეს ეპისტოლეს (1,15), არსენ იყალთოელს მეტნაკლები სიზუსტით აქვს თარგმნილი, ასევე, ექვთიმე ათონელიც მისდევს დედანს, ოღონდ თითქოს ტავტოლოგიას გაურბისო, აზრს ერთი ფრაზით გადმოგვცემს: „შეგცოდე, ქრისტე, უფროჲს ყოველთა კაცთა მე უბადრუკმან ამან, შემინყალე ქმნული შენი“. გიორგი ათონელი ავრცობს, აფართოებს ტექსტს გამომსახველი ეპითეტებითა („სანყალობელი“, „უბადრუკი“) და ზმნებით: „შემინდვე“, „შემინყალე“.

IV ტროპარი. არსენ იყალთოელი ერთგულია დედნისა, გადმოტანილია ყველა ნიუანსი ტექსტისა, ექვთიმე ათონელსაც ზუსტად გამოაქვს ტექსტის შინაარსი, ოღონდ მას შერჩეული აქვს ალტერნატიული ფრაზა: „ბოროტთა ჩემთა უფსკრულსა გარე-მოუცავ მე, უფალო“. გიორგი ათონელი ეფუძნება ექვთიმე ათონელის თარგმანს, ოღონდ შემოაქვს მცირე დამატებები რიტმული ჰარმონიის დასაცავად, ემოციური მუხტის გასაძლიერებლად, აი, ეს ტაეპიც: „ბოროტთა მათ ჩემთა უფსკრულსა გარე-მოუცავ მე, ჰ, მრავალმონყალეო ღმერთო, არამედ პეტრესებრ ჯელი აღმიპყარ და მიჰსენ, გევედრები“.

V ტროპარი. ქართულ თარგმანებში შემოდის მეძავის თემა („მეძვისა მის ცრემლთა მეცა შევსწირავ“...). ეს ტროპარი ლოვიაგინთან X ტროპარია, PG-ში კი V ტროპარია.**

არსენ იყალთოელი მეტნაკლებად ერთგულია ტექსტისა, ექვთიმე ათონელი და გიორგი ათონელი უფრო სემანტიკურ თარგმანს გვთავაზობენ, თუმცა შინაარსობრივად ახლოს არიან ტექსტთან. სიცხადისთვის მოვიტან თარგმანის სამივე ნიმუშს:

* აღნიშნულ ტროპარს ე. ლოვიაგინის გამოცემაში მოჰყვება ტროპარი „სახიან-ვყავ უსახობაჲ“, რომელიც ქართულ თარგმანებში XVIII ტროპარია, PG-ში კი — XXI ტროპარი.

** ამ მონაცემებზე დაყრდნობით შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ქართველი მთარგმნელები სარგებლობენ ერთი ვერსიით და ის განსხვავდება როგორც PG-ს, ისე ლოვიაგინის რედაქციებისგან.

არსენ იყალთოელი:	გიორგი ათონელი:	ექვთიმე ათონელი:
მეძვისა მის ცრემლთა მეცა შევსწირავ, მაცხოვნე, ვითარ იგი, მაცხოვარ, წყალობითა შენითა.	ცრემლით შეგივრდები, მწსნელო, ვითარცა მეძავი იგი და ღმობიერად გიღალადებ: „მომმადლე მოტევებაჲ მეცა აურაცხელთა მათ ცოდვათა ჩემთაჲ“.	შეგივრდები შენ ცრემლით, ვითარცა მეძავი იგი, მაცხოვარო, მომიტევენ მეცა აურაცხელნი ცოდვანი ჩემნი.

ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანები შეიძლება მივაკუთვნოთ დინამიკური ეკვივალენტის ტიპის თარგმანს, რაც უმნიშვნელო გადახვევებით ტექსტის ღრმა წვდომას ემსახურება.

VI ტროპარი. ამ ტროპარის ქართულ თარგმანებზე დაკვირვებით საინტერესო სურათი იკვეთება. ბერძნულში ნათქვამია: ἔσπλῳσα τὸν τῆς σαρκὸς μὴν χιτῶνα καὶ κατερίπῳσα τὸ κατ' εἰκόνα, Σῶτηρ, καὶ κατ' ὁμοίωσιν („სამოსელი ხორცისა ჩემისა შევბილნე და (ქმნული) ხატად და მსგავსად შენისა, მაცხოვარ, დავაბნელე“ (თარგმ. გვ. კოპლატაძის)).

არსენ იყალთოელი ნაცვლად „სამოსლის“ პარადიგმისა გვთავაზობს ეკვივალენტურ სახეს: „ტაძარი ჯორცთაჲ“ („ბინიან-ვყავ ტაძარი ჯორცთაჲ“ და უმატებს ერთგვარ კომენტარს: „რომლითა პატივ-მეცა“).

ექვთიმე ათონელი (მას მიჰყევბა გიორგი ათონელიც) „ხორცის სამოსელს“ ცვლის ალტერნატიული ვარიანტით: „შევაგინე მე სინმიდე გონებისა ჩემისაჲ“.

ექვთიმე ათონელი კმაყოფილდება „ხატის“ ხსენებით („განვრყუნე ხატი იგი“), გიორგი ათონელი კი ხატთან ერთად ახსენებს „მსგავსებასაც“ (როგორც დედანშია): „განვრყუნე ხატი და მსგავსებაჲ ჩემი“ და აგრძელებს ინტერპრეტაციას: „რომლითა პატივ-მეცა“.

საყურადღებო ის არის, რომ ექვთიმე ათონელს სემანტიკური თარგმანი შემოაქვს: „ხორცის სამოსლის“ (ასეა ბერძნულში — ლ.გ.), „ხორცის ტაძრის“ შებილწვის დასაბამი გონების სინმიდის შეგინებაა („შევაგინე მე სინმიდე გონებისა ჩემისაჲ“); ექვთიმე ათონელის ამ ფრაზას უცვლელად იმეორებს გიორგი ათონელიც.

VII ტროპარი. სამივე მთარგმნელს გადმოღებული აქვს ტროპარის მხატვრული ქსოვილი. განსხვავდებიან ეკვივალენტური მეტაფორების შერჩევაში: Ἡμαῦθῳσα τῆς ψυχῆς τὸ ἀραιὸν (მშვენიერება სულისა) ექვთიმე ათონელს, აგრეთვე, გიორგი ათონელს, გადმოუღიათ ზუსტად: „შუენიერებაჲ სულისაჲ“, არსენ იყალთოელს კი — როგორც „ბრწყინვალეებაჲ სულისა“. „მიწად გამოვაჩინე გონებაჲ“ (ბერძნულშია: „გონება სრულად მიწად ვაქციე“) — იტყვის არსენ იყალთოელი, ექვთიმე ათონელი კი სემანტიკურ თარგმანს ჩაანაცვლებს: „გონებაჲ ჩემი დავაბნელე“, მას მიბაძავს გიორგი ათონელი და კვანტიტატიური განვრცობით დაამშვენებს ფრაზას: „და ყოვლითურთ მიწად და ნაცრად გამოვაჩინე გონება“. სხვათა შორის, ზმნა „გამოვაჩინე“ არ არის ბერძნულში, ის თარგმანში შემოიტანა გიორგი ათონელმა; ჩანს, ეს ვარიანტი მოიწონა არსენ იყალთოელმაც.

VIII ტროპარი. აქაც ქართველი მთარგმნელები ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან: „არსენ იყალთოელი წერს: „განვბძარე სამოსელი პირველი“, ექვთიმე ათონელი (მასთან ერთად,

გიორგი ათონელი) კი — „განვხეთქე სამოსელი“; ბერძნულ ზმნას *διατίθημι*-ს სწორედ „განვხეთქე“ უნდა შეეფერებოდეს. ამასთან, არსენ იყალთოელთან არ არის „იმჟამიდან“ (*ἐκτὸς*), რასაც დამატებითი სიცხადე შეაქვს ტექსტში.

IX ტროპარი. აქაც ანალოგიური ვითარებაა: არსენ იყალთოელთან გვაქვს „ხენეში კვართი“, ექვთიმე და გიორგი ათონელებთან კი — „შებლალული კვართი“ (გიორგი უმატებს კიდევ ერთ ეპითეტს: „დაბებკული“ კვართი). არსენ იყალთოელი წერს: „კდემულ ვარ“; ექვთიმე ათონელი: „სირცხლეულ ვარ“; გიორგი ათონელი: „კდემულ ვარ და სირცხლეული“.

X ტროპარი. საინტერესო სურათი იკვეთება ამ ტროპარის თარგმნისას.

ის ყველაზე ადეკვატურად თარგმნილი აქვს ექვთიმე ათონელს: *προσέβλεψα τὸν φυτόν τὸ ἄριστον, καὶ ἠπατήθην τὸν νοῦν, καὶ ἔσθην κεῖμαι ὡς ὄψιν καὶ καταίσχυσιμα*.

„ვიხილე რა მშვენიერება ხისა, გონებით ვცდუნდი და მიერიტგან შიშველ ვარ და მრცხუნის“ (თარგმ. გვ. კოპლატაძისა).

Воззрел я на красоту дерева, и прельстился в уме; оттого лежу нагим и стыжусь (თარგმანი ე. ლოვიაგინისა).

„მივხედენ ხესა, რომლისა გემოსა არა ხილვად მაქუნდა მცნება და ვსცეთ გონებითა ხილვად გემოსა მისსა მწარესა“ (თარგმანი ექვთიმე ათონელისა).

გიორგი ათონელს ამ ტროპარის შინაარსი გაშლილი აქვს ორ ტროპარად: 1) (X) „მივხედენ ხესა მას, რომლისა იგი მაქუნდა მცნება გემოსა არა ხილვად უძლებსა და შევსცეთ მისსა მწარესა, უბადრუკი“; 2) (XI) პირველი სიკეთე და შუენიერება ნარვწყმიდე, რომელი მომცა შემოქმედმან მედგრობითა ჩემითა და ან მწარედ უშუერ და სირცხლეულ ვარ“.

აქვე შევნიშნავ, რომ გიორგი ათონელის თარგმანი მკვეთრად ინტერპრეტაციულია, თუმცა ეფუძნება ბერძნულ ტექსტსაც და ექვთიმე ათონელისეულ თარგმანსაც.

არსენ იყალთოელი კი გიორგის ორივე ტროპარის შინაარსს თითქოს კვლავ ერთ ტროპარში მოაქცევს, რატომღაც გვერდს უვლის ხის სიმბოლოს, აქცენტი კეთდება პირველქმნილი მშვენიერების დაკარგვასა და სიშიშველეზე.

ძნელია დღეს განისაზღვროს, რამ განაპირობა ქართულ თარგმანთა ერთმანეთისაგან ამგვარი დაცილება, სხვადასხვა საყრდენმა ვერსიებმა?

XI ტროპარი. ექვთიმე და გიორგი ათონელები ამჯერადაც საინტერესო სემანტიკურ თარგმანს გვთავაზობენ.

ბერძნულში გვაქვს: *ἑτέκταινον ἐπὶ τὸν νῦν τὸν μὲν πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῶν παθῶν, μακρύνοντες...* („ბეჭთა ჩემთა მცემდეს ვნებათა ყოველნი წინამძღვარნი“).

არსენ იყალთოელი ერთგულია დედნისა, ექვთიმე ათონელი და მასთან ერთად გიორგი ათონელი საინტერესო ინტერპრეტაციით გვანვდიან ტექსტს. „ბეჭთა ჩემთა მცემდეს“ — ექვთიმეს გაგებით, არის: „**ბეჭთა სულისა** ჩემისათა მცემდეს“. გიორგი ათონელი, თავის მხრივ, უმატებს. „ბეჭთა გონებისა და სულისა ჩემისათა მცემდეს“.

ლექსიკური მრავალფეროვნებისთვის საინტერესოა, რომ ათონელების „უშჯულოებანი“ არსენს შეცვლილი აქვს „ძმაცუვანით“.

XII ტროპარი. არსენ იყალთოელი მიჰყვება ორიგინალს, ექვთიმე ათონელიც ერთგულია ბერძნული ტექსტისა, გიორგი ათონელი კი ტროპარს „თქსით გულით“ დაურთავს სუბიექტური განცდის გამომხატველ შთამბეჭდავ ფრაზას: „კუართი განმძარცუა უბადრუკსა და საქიქელ მყო ყოვლად სანყალობელი“.

XIII ტროპარი. არსენ იყალთოელი ადეკვატურად თარგმნის ტროპარს, ექვთიმე ათონელი ასხვაფერებს ტექსტს: „მმოსიეს მე სამოსელი კდემისაჲ, მსგავსად ლელვს ფურცელთა“ — იტყვის არსენ იყალთოელი, ექვთიმე კი ამარტივებს სათქმელს: „ვნებათა იგი ნივთი მმოსიეს, ვითარცა ფურცელი ლელვისაჲ“. გიორგი ათონელი სუბიექტური თვითგანსჯის თემას ამძაფრებს; „მმოსიეს ვნებათა ჩემთა სიმრავლე საძაგელი ფრიად სანყალობელსა“.

XIV ტროპარი. ორიგინალში აღნიშნული ტროპარი ეპითეტებით მეტად დატვირთულია: Ἐστῆσιμαί κατεστειμένον χιτῶνα καὶ ἡμαγμένον αἰσχρῶς, τῇ ῥύσει τῆς ἐμπαθοῦ; καὶ φιληδόνῳ ζῶντι. „მმოსიეს მე სამოსელი სასირცხვოდ შებღალული და უწმინდურთა ვნებათაგან და გემოთმოყვარე ცხოვრებისაგან წაბილწული“ (გვ. კოპლატძის თარგმანი). „Оделся я в ризу, постыдно запятнанную и окровавленную нечистотою страстной и сластолюбивой жизни“ (ე. ლოვიაგინის თარგმანი).

არსენ იყალთოელის თარგმნილი ტროპარი თითქოს გაფერმკრთალებულია და ცოტა დამძიმებული: „სამოსელი შებღალული მმოსიეს და მწვრთა ვნებულად გემოვნისა ქცევისაჲთა ვიშთვები“.

ექვთიმე ათონელი, ბუნებრივია, ტექსტიდან ამოდის და პოეტურობით, გამომსახველობით, სისადავით გამორჩეულ ტროპარს ქმნის: „მმოსიეს კუართი დაბეპკული და შებღალული ვნებათა მიერ და ცოდვათა ჩემთა სირცხვლი მოფენილ არს ჩემ ზედა“. გიორგი ათონელი თითქოს ვერ ელევა ექვთიმეს ვერც ერთ ლექსემას, უმატებს ერთადერთ ეპითეტს — „უბადრუკს“ და ნათქვამს მოაქცევს ძლისპირით განსაზღვრულ რიტმულ ჩარჩოში:

„კუართი დაბეპკული
და ვნებათაგან შებღალული
მმოსიეს უბადრუკსა ამას
და ცოდვათა მათ ჩემთა
სირცხვლი მძვნვარედ მოფენილ არს ჩემ ზედა“.

XV ტროპარი. არსენ იყალთოელი თუმცა სიტყვასიტყვით არ მიჰყვება ბერძნულს, მაგრამ თავისას არაფერს უმატებს. ექვთიმე ათონელი ტროპარს დაასრულებს ვედრებით: „გევედრები, ქრისტე, მივსენ მათგან“ (ეს თხოვნა არ არის ბერძნულში), გიორგი ათონელიც, ექვთიმეს მსგავსად, ვედრებით შეკრავს ტროპარს: „მივსენ, კაცთმოყუარეო“.

ტროპარის დასაწყისი ფრაზა ქართულად სამი ვარიანტითაა გადმოთარგმნილი: γπέπεσα τῇ τῶν παθῶν ἄλγῳδόν — „**შთავრდომილ ვარ** უფსკრულსა ვნებათასა“ (არსენ იყალთოელი); „ვნებათა ჩემთა საკრველითა **შეკრულ ვარ**“ (ექვთიმე ათონელი); „ვნებათა მათ ჩემთა ტვრთითა **დამძიმებულ ვარ**“ (გიორგი ათონელი).

ექვთიმე და გიორგი ათონელები „ნივთის“ (საგნის, საგნობრივის, მატერიალურის) შემოტანასაც ერიდებიან. თუ არსენ იყალთოელი იტყვის: „შთავრდომილ ვარ... ნივთთა ხრწნილებასა“, ექვთიმე ჩაანაცვლებს: „ეშმაკთა სიმრავლეს“, გიორგი ათონელი — „საკრველით უწყალოდ შეკვრაზე“ საუბრობს.

Καὶ ἔνθεν νῦν ὁ ἐχθρὸς καταπίνξει με — არსენი თარგმნის შემდეგნაირად: „ამისთვის მეცინის მტერი ჩემი“, ექვთიმე ათონელის და გიორგი ათონელის თარგმანებიც ანალოგიურია: „მწარედ მემღერის“. ზუსტი შესატყვისია: „оттого ныне враг угнетает меня“ (ე. ლოვიაგინი), „ამისთვის მაჭირვებს ან მტერი ჩემი“ (გვ. კოპლატძე).

XVI ტროპარი. არსენ იყალთოელის თარგმანი შესატყვისია ბერძნულისა, ექვთიმე ათონელი და მასთან ერთად გიორგი ათონელი კი ინტერპრეტაციულ თარგმანს გვთავაზობენ; ექვთიმე ათონელი ერიდება ტერმინებს: „ნივთმოყუარე“, „მონაგებთმოყუარე“, „უნივთო“ (რომელთაც იყენებს არსენი) და ქმნის ალტერნატიულ შინაარსობრივ მოდელს: „განვრყუნ მე ხატი სულისა ჩემისაჲ გულისსიტყუათა ბოროტთა უკეთურებითა, რომლითა მიერ დავისაჯები“.

გიორგი ათონელი გვთავაზობს ექვთიმე ათონელისეული ტროპარის ანალოგიურ სტროფს (იხ. გალობა II, 17) და, ამავედროულად, უმატებს ორ ტროპარს, რომლებიც აღნიშნული ტროპარის თემას აგრძელებენ: **19.** „მონაჲ მონგებთაჲ და ნივთმოყუარე ცხორებაჲ უნივთოჲსა აღვირჩიე, მჴსნელო, ამისთვისცა მძიმითა ცოდვითა ტვრთითა მწარედ განკაფულ ვარ“. **20.** „ძეგლი ესე ჴორცთაჲ საძაგელთა გულისთქუმათა და უჯეროთა გულისსიტყუათა მიერ ქანდაკებულ ვყავ და სული ჩემი უშუერებითა აღვაყსე“.

XVII ტროპარი. სამივე ქართველი მთარგმნელი ამ უაღრესად საინტერესო ტროპარის თავისუფალ თარგმანს გვთავაზობს:

Τῆς ἐξῴθεν ἐπιμελῶς, εὐκοσμίαις μόνως ἐφθόρντισα, τῆς ἔνδον ὑπεριδὼν θεοτυπῶτος σκηνῆς.

„ოდენ გარეგნულისა განშვენებისათვის გულმოდგინედ მზრუნველმან უგულუბელვყავ ხატად ღმრთისად ქმნული კარავი შინაგანი“ (გვ. კოპლატაძის თარგმანი).

„გარეშისა ხოლო განშუენებისა მზრუნველმან შინაგანი ღმრთივექმნული შემკობაჲ უგულუბელს-ვყავ“ (არსენ იყალთოელი).

„ჴორცთა სიკეთე შევიყუარე და იგი შევამკვე მოსწრაფებით, და სულისა იგი ღმრთივექმნული დიდებაჲ უჴმარ-ვყავ (ექვთიმე ათონელი).

„შევიყუარე ჴორცთა სიკეთე და იგი შევამკვე მოსწრაფედ და სულისა იგი ღმრთივექმნული დიდებაჲ უჴმარ-ვყავ და განრყუნილ მწვრთთა ვნებითაჲთა“ (გიორგი ათონელი).

XVIII-XX ტროპარების თარგმნისას სამივე ქართველი მთარგმნელი ერთგულად მიჰყვება ტექსტს.

XXI ტროპარის თარგმნისას ექვთიმე ათონელი გვერდს უვლის დავით წინასწარმეტყველის სახელს; ორიგინალში, შესაბამისად არსენ იყალთოელის თარგმანშიც, გვაქვს: „დავეკუეთე დავითისებრ ცოდვითა“. გიორგი ათონელს მცირეოდენი ცვლილება შეაქვს ტექსტში: „ვღალადებ მსგავსად დავითისა“, ექვთიმე კი, როგორც აღვნიშნეთ, არ ასახელებს დავითს და ტროპარს ამთავრებს ელვარე მხატვრული სახით: „განმბანე, მაცხოვარ, და უფროჲს თოვლისა

სპეტაკ მყავ“, გიორგი ათონელიც ამავე სიტყვებით დააგვირგვინებს ტროპარს: „მაცხოვარ, მეცა ცრემლთა მიერ ჩემთა განმბანე და უფროჲს თოვლისა სპეტაკ მყავ“.

XXII, XXIII XXIV ტროპარები სრულად გადმოსცემენ დედნის საღვთისმეტყველო და ესთეტიკურ შინაარსს. დამატებით შეიძლება იმის აღნიშვნა, რომ გიორგი ათონელი აფართოებს სათქმელს და დიდებული ხაზით დაასრულებს სათქმელს: „განმიღე სასუფეველი ცათაჲ და შემეყვანე წყალობით სასძლოსა შენსა“.

XXV-XXVI ტროპარებიც სრულ შესაბამისობაში არიან დედანთან.

ექვთიმე და გიორგი ათონელები აგრძელებენ ტექსტს, უმატებენ ერთ სავედრებელ ტროპარს, „სამებისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“ კი დაასრულებენ ტექსტს. არსენ იყალთოელთან ეს დამამთავრებელი ტროპარები არ არის, რადგან ტექსტს აგრძელებს სხვა ძლისპირზე გამართული ტროპარები, თუმცა „სხუა ძლისპირი“ ერთვის ექვთიმე ათონელისა და გიორგი ათონელის თარგმანებსაც.

სხუა ძლისპირი

I ტროპარი. არსენ იყალთოელი ტროპარის ზედმიწევნით თარგმანს გვთავაზობს, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში ორ ვარიანტულ სხვაობას: ბერძნულშია Θεός (ღმერთი), არსენთან არის „მეუფე“; დედანშია „უწინდელი ცოდვა“ (πρώτη ἀμαρτία), არსენთან გვაქვს „პირველი ცოდვა“, რაც მთარგმნელობით პრაქტიკაში სავსებით მისაღებია.

ექვთიმე ათონელის ტექსტის შემცველ ხელნაწერებში დასაწყისი ორი ტროპარი არ იკითხება.

რაც შეეხება გიორგი ათონელს, ის არ ღალატობს თავის მეთოდს, ტექსტს ავრცობს სინონიმური ეპითეტებითა და ზმნებით, აფართოებს და აღრმავებს სემანტიკურ სივრცეს; სანიმუშოდ ერთ ტროპარს მოვიტან: „იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ ღმერთი, ისმინე, სულო ჩემო, ჳმაჲ ესე საღმრთოჲ და ყურად-იღე გონიერებით, და შეშინდი და შეძრწუნდი მისგან, ვითარცა მსაჯულისა, და დამსჯელისა, და მაცხოვარისა და განეშორე პირველთა ცოდვათაგან და ჰმონებდ სინმიდით მცნებათა მისთა“.

II ტროპარი, რომელშიც წამოწეულია ბიბლიური იპოდიგმური სახეები კაენისა და ლამექისა, არსენს ზუსტად უთარგმნია. ერთგულნი არიან ტექსტისა ექვთიმე და გიორგი ათონელებიც, ოღონდ მათი თარგმანები აშკარად სემანტიკური მთარგმნელობითი ტენდენციებით ხასიათდება.

III ტროპარი გამოირჩევა დანურული, კონდენსირებული სახისმეტყველებით. აქ მოხსენებულნი არიან პირველ რჯულამდე (მოსეს კანონამდე) მოღვაწე მართალი ადამიანები, რომელთაც არ მიემსგავსა ცთომილი კაცი. ესენი არიან: სეითი, ენოსი, ენოქი, ნოე. არსენ იყალთოელი მიჰყვება ტექსტს და დასკვნით მონაკვეთში იტყვის; „დაჰგლახაკენ მართალთა ცხორებისაგან (დედანშია: ἄλλ’ ὁφθαλμοὶ περιεὶ τῆς τῶν δικαίων ζῆς)“. ექვთიმე ათონელი ლაკონიურია: „არამედ ებაძვე ბილნად მავალთა“ (IV), გიორგი ათონელი ამ ფრაზასაც

ითვალისწინებს და დედნისეულ „განაჩენსაც“ შემოიტანს: „არამედ ებაძვე ბილწებით მავალთა და იქმენ [შორს] მართალთა ცხორებისაგან“ (IV).

IV ტროპარი. სამივე მთარგმნელს ბრწყინვალედ აქვს გადმოღებული ტექსტი. მაგრამ ყურადღება უსათუოდ უნდა გამახვილდეს გიორგი ათონელის მიერ თარგმნილი ტროპარის დამამთავრებელ მხატვრულ სახეზე: „და არა შეხუალ ცხორებისა კიდობანსა, რომელ არს ტირილი და სინანული“. ცოდვილმა ადამიანმა თვითონ რომ „განახვანა“ (გახსნა) ღვთის რისხვის (წარღვნის) „საქანელნი“ (უფსკრულნი) და კიდობნის გარეშე რომ დარჩა — ეს დედანშია ნათქვამი. გიორგი ათონელი კი ქმნის კიდობნის უაღრესად ტევად მეტაფორას: „ცხორებისა კიდობანი, რომელ არს ტირილი და სინანული“.

V ტროპარის სამივე თარგმანი სრულ შესაბამისობაშია დედანთან.

ამავე ტროპარს ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანებში მოსდევს ტროპარი, რომელიც ბერძნულ წყაროში VII ტროპარია. ტექსტის ლოგიკით მისი ადგილი მართლაც აქაა, რადგან წინარე ტროპარის ინტერპრეტაციაა, მისი განმარტებაა: „ჰ, ვითარ ვემსგავსე მე კაენს და ლამექს მკლველობითა, სული — ვითარცა კაცი, და გონება — ვითარცა ჭაბუკი, და ჯორცნი, ვითარცა ძმა მოვსწყდენ ცოდვისმოყუარეთა წყლულებითა“ (VII).

აღნიშნული ტროპარის სახისმეტყველებას კიდევ უფრო მეტ ნათელს მოჰფენს გიორგი ათონელი: „ჰ, ვითარ ვემსგავსე მე კაენს და ლამექს, პირველთა მათ ბოროტთა კაცისმკლველთა და სული ჩემი — ვითარცა კაცი და გონება — ვითარცა ჭაბუკი, ხოლო ჯორცნი, ვითარცა რა ძმა, მოვკლენ საწყალობელმან ამან გემოხმოყუარეთა წყლულებათა მიერ და ყოვლად უღმობელ ვიქმენ მედგარი“ (VII).

VI ტროპარი ამავე თემას აგრძელებს: „ქალაქისა ჯელ-ჰყავ შენებად“. დედანშია არა ქალაქი, არამედ გოდოლი, ექვთიმე და გიორგი ათონელები, არსენისგან განსხვავებით, „გოდოლს“ ანიჭებენ უპირატესობას. თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ბიბლიაში ქალაქი და გოდოლი ერთმანეთის გვერდითაა ნახსენები: „და თქუეს: მოვედით, ვიშენოთ თავთა თვსთათვს ქალაქი და გოდოლი, რომლისა თავი იყოს ვიდრე ცადმდე“ (დაბად. 11,4). ადამიანებმა მიზნად დაისახეს აეშენებინათ ქალაქი, რომლის შუაგულში აღმართავდნენ სვეტს, შემაერთებელს მიწისა და ცისა. ღმერთს არ მოეწონა ხალხის განზრახვა „მათ საქციელში, განგვიმარტავენ, რომ ღმერთმა იმ ურჩობის გავლენა დაინახა, რისთვისაც მათი წინაპრები განიდევნენ სამოთხიდან. ურჩობას აქ, ქალაქის და გოდოლის შენებას, კადნიერების სახე აქვს: ეს ხალხი ღვთის შემწეობის და სასოების გარეშე იკაფავს გზას ცისკენ, რათა „აილოს ცა და გაუტოლდეს ღმერთს. ამ საქმეზე კი, რადგან ეს ჯანყია, ღმერთი არ სცემს დასტურს“. ¹ თუმცა ჩვენს ძეგლში საუბარია „გულის-თქმათა“ (წადილთა, სურვილთა) და ნდომათა გაფეტიშებაზე. ღმერთთან მიახლოება კი მხოლოდ გულით ძალუძს ადამიანს და არა მის მიერ აშენებული სვეტით.

VI-VII, VIII, IX ტროპარები არ ჩაითვლება ადეკვატურ, სიტყვასიტყვით, ზედმიწევნითი სიზუსტით ნათარგმნ ტროპარებად, მაგრამ დედნისეული შინაარსობრივი და მხატვრული

¹ კიკნაძე ზ., დასახ. წიგნი, გვ. 25.

ქსოვილი გადმოტანილია.

გასათვალისწინებელია, რომ მთარგმნელები პოეტური ამოცანების წინაშეც დგანან: გადმოტანილი უნდა იქნეს რიტმული სტრუქტურა, ბიბლიური სახე-სიმბოლოები, შედარება-მეტაფორები, ეპითეტები, ინტონაციური ჟღერადობა და ა.შ. პოეზიის თარგმნისას იქნება სწორედ დინამიკური თარგმანის მეთოდი უფრო ამართლებს...

რაც შეეხება ონტოლოგიურ ტერმინებს, აქაც და ყველა სხვა შემთხვევაშიც, დაცულია სრული შესაბამისობა ორიგინალთან, კავშირი საღვთო სწავლებასთან უმტკიცესია.

”Αναρχε ἄκλιζε Τρίαζ დაუსაბამო და აუგებლო სამო (არსენ იყალთოელი).
დაუსაბამო სამებაო ერთარსებაო (ექვთიმე ათონელი).
დაუსაბამო, დაუბადებლო სამებაო,
არსებით განუყოფელო (გიორგი ათონელი).

”Αχραντε Δέσποινα, Θεογενήτορ უბინო დედოფალო, მშობელო ღმრთისაო,
უხრწნელო ქალწულო, ღმრთისა დედაო.
(არსენ იყალთოელი)
უხრწნელო დედაო ღმრთისაო.
(ექვთიმე ათონელი)
უხრწნელო დედოფალო, ღმრთისმშობელო.
(გიორგი ათონელი)

განძლიერდითსა (გალობაჲ გ)

ეს გალობა ბიბლიური ანას გალობას ეხმიანება. ანდრია კრიტელს აღნიშნული გალობის ტექსტიც (მსგავსად II გალობისა) ორ ძლისპირთან აქვს შეწყობილი. ძლისპირები შინაარსობრივად ერთმანეთის მსგავსნი არიან.

ჩვენი გალობის პირველი ნაწილი, ე.ი. პირველ ძლისპირთან შეწყობილი ტექსტი, 8 ტროპარისგან შედგება; ხასიათდება განცდათა სიმძაფრით, ღმრთისგან დასჯილი „სოდომურ ქალაქთა“ შემადრწუნებელ ხვედრზე მიმანიშნებელი ხატ-სახეებით; შეიცავს ვედრებასაც: უფალმა ხრწნილებისაგან დაიხსნას დაკარგული ცხოვარი.

არსენ იყალთოელი ზედმიწევნითი სიზუსტით თარგმნის ტექსტს. აქა-იქ, ბუნებრივია, გვხვდება გადახვევები, რაც სავსებით გამართლებულია მხატვრული ტექსტის თარგმნისას. მაგალითად, არსენ იყალთოელისეულ თარგმანში ლირიკული გმირი თავის სულს მიმართავს: „ცეცხლი უფლისა მიერ, სულო, უფალმან წჳმა პირველ“. მიმართვა — „სულო“ ბერძნულ ტექსტში არ არის (მთარგმნელი თუ სხვა ვერსიით არ სარგებლობს).

რა ვითარებაა ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანებში?

ექვთიმე ათონელი, მასთან ერთად, გიორგი ათონელიც, აერთიანებენ ორივე ძლისპირთან შეწყობილ გალობებს ერთ გალობად (ე.ი. სხვა ძლისპირი არ არის გამოყოფილი ცალკე,

ისე, როგორც ორიგინალშია და როგორც, შესაბამისად, ფიქსირდება არსენისეულ თარგმანშიც). თუმცა გიორგი ათონელს, ბერძნულის შესატყვისად, I ძლისპირთან შეწყობილი გალობა, განსხვავებით ექვთიმე ათონელისაგან, დასრულებული აქვს „სამეზისანიტა“ და „ღმრთისმშობლისანიტ“, ოღონდ არსენი ამ ტროპარებს თარგმნის ბერძნულიდან, გიორგი ათონელი კი შემოიტანს ახალ ტროპარებს, ახალ „სამეზისანსა“ და „ღვთისმშობლისანს“.

ექვთიმე ათონელი, როგორც ეს მოსალოდნელი იყო, გვერდს უვლის დედნის პირველ სამ ტროპარს, სადაც სოდომ-გომორზე დატეხილი ღვთის რისხვის თემაა გაშლილი და გალობას სინანულის მოტივით იწყებს.

„ეჰა, ქრისტე მეუფეო,
აღგიარებ შენ ცრემლით,
შეგცოდე, შეგცოდე შენ,
არამედ შემინდვე, რაჟთა
ვლალად-ყო:
„არაჲ ვინ არს წმიდაჲ,
არაჲ ვინ არს მართალი
შენებრ, უფალო“

შეიძლება ითქვას, რომ ექვთიმე ათონელისეულ თარგმანში თავიდან ბოლომდე ეს მოტივია დომინირებული. მიმართება დედანთან აშკარად იგრძნობა, მეტიც, შთაგონებულია ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ გულშიჩამწვდომი სინრფელით, მაგრამ ის მაინც დამოუკიდებელი ესთეტიკური ღირებულების მქონე მაღალმხატვრული ტექსტია.

გიორგი ათონელმა დედნისეული პირველი სამი ტროპარის მხატვრული შინაარსი ერთ ტროპარში მოაქცია, წამოწია სოდომურ ქალაქთა ცეცხლით განადგურების თემაც, შემდეგ კი მიჰყვება ბერძნულ ტექსტს, აფართოებს მას, ერთმანეთთან აზავებს ორიგინალისა და ექვთიმე ათონელისეული თარგმანის ფრაზეოლოგიას.

არსენ იყალთოელის თარგმანი:	ექვთიმე ათონელის თარგმანი:	გიორგი ათონელის თარგმანი:
შენ ხარ დამბადებელი ჩემი, შენ ხარ ტკბილი იესუ, და შენ მიერ განვმართლდები, მჴსნელო. (VI ტროპარი)	ეჰა, ყოველთა უფალო, შენ ხარ ტკბილი მეუფე და დამბადებელი ჩემი, და შენ გვედრები ცრემლით მჴურვალედ: მიჴსენ ცოდვათაგან და მომეც სიმრთელე და მაცხოვნე მე. (IV ტროპარი)	ეჰა, ქრისტე, ყოველთა უფალო, შენ ხარ ტკბილი მეუფე და პირველი დამბადებელი ჩემი, და შენ გვედრები ცრემლით მჴურვალედ, მიჴსენ ცოდვათა და ბრალთა ჩემთაგან, და მომეც სინანული და მაცხოვნენ და შემრთე სათნოთა შენთა თანა. (IV ტროპარი)

სხუაჲ ძლისპირი

სხუაჲ ძლისპირთან ორიგინალში შეწყობილია 16 ტროპარი, მათგან მე-15 და მე-16 „სამეხისანი“ და „ღმრთისმშობლისანია“. ამ გალობაში ჭარბადაა ბიბლიური იპოდიგმური სახეები. ავტორი წმ. წერილიდან მოიხმობს როგორც ზნეობრივი სიმტკიცის მაგალითებს (სემი, აბრაჰამი, იაკობი, მელქისედეკი, ლოთი...), ისე უზნეობის მორევში დანთქმულ ადამიანთა სახეებს (ქამი, ისმაელი, აგარი...).

არსენ იყალთოელი მიჰყვება ორიგინალს, გიორგი ათონელსაც ორიოდე ტროპარი დაუტოვებია უთარგმნელი, თუ დედანშივე არ იყო გამორჩენილი. ექვთიმე ათონელი კი კვლავ თავისუფლად ეკიდება ტექსტს: არა მხოლოდ გვერდს უვლის რამდენიმე ტროპარს, ზოგჯერ ტროპარების ადგილმონაცვლეობასაც ვხვდებით და, რაც მთავარია, სიტყვასიტყვით კი არ მიჰყვება ტექსტს, არამედ ერთგვარი ინტერპრეტაციით აგებს ტროპარებს. აქვე უნდა ითქვას, რომ ექვთიმეს თარგმანი ზეგავლნას ახდენს გიორგი ათონელის ტექსტზეც. სანიშნოდ მოვიტან ერთ მაგალითს.

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
ნუ იქმნები ძეგლ მარილის, სულო, უკუნხედვითა მართლუკუნ, ზარი განგჳადენ შენ სახემან სოდომელთამან, სეგორს შეესნარ დაქცევასა. (XIII ტროპარი)	ეჰა, სულო, ნუ იქმნები ძეგლ მარილის ქცევითა ცოდვათა შენთა მიმართ, ძრწოდე ცეცხლისაგან სოდომელთაჲსა, ივლტოდე მთად მიმართ უვნებელობისა, რაჲთა განერე. (XI ტროპარი)	ეჰა, სულო ჩემო, ნუ იქმნები შენ ძეგლ მარილის ქცევითა ცოდვათა მიმართ, ვითარცა-იგი ლოთისა, არამედ ძრწოდე ცეცხლისა მისგან სოდომელ- თაჲსა, ივლტოდე მთად უვნებლობისად, რაჲთა განერე სეგორს ლოთისაებრ. (XIV ტროპარი)

ექვთიმე ათონელი არ ღალატობს საკუთარ მთარგმნელობით პრინციპს და გალობას დაასრულებს 9 ტროპარისგან შედგენილი სინანულის გამომხატველი ბრწყინვალე ტექსტით, რომელიც აგრძელებს „დიდი კანონით“ შთაგონებულ გალობას. ეს მონაკვეთი, რომელიც 18 დასდებლისაგან შედგება, გამთლიანებულია და შეკრული ერთი სტილითა და ინტონაციით. ყოველი მუხლი, ყოველი ტროპარი იწყება შეძახილით: „ეჰა!“, რომელიც თავიდან მიემართება უფალს, V ტროპარიდან კი დიალოგი გრძელდება ადამიანსა და საკუთარ სულს შორის, შესაბამისად, გაისმის: „ეჰა, შენ, სულო ცოდვილო“, „ეჰა, საყუარელო სულო“, „ეჰა, სულო, გულისგმა-ყავ“, „ეჰა, ბერწო სულო ჩემო“, „ეჰა, სულით უბადრუკო“, „ეჰა სულო ცალიერო“, გიორგი ათონელს ექვთიმეს მიერ შექმნილი ეს ტროპარები უკლებლივ შეუტანია თავის თარგმანშიც, მას ზოგჯერ უცვლელად გადააქვს ექვთიმეს ფრაზეოლოგია, ზოგჯერ ასხვაფერებს და კონკრეტულ სახეებსაც უმატებს.

გიორგი ათონელის თარგმანის დახასიათებისას საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს გიორგის მიერ ტექსტში შემოტანილი უაღრესად მნიშვნელოვანი ტერმინი — ადამეანი (ადამიანი).

არსენიყალთოელისთარგმანში ἁγίους გამოტანილია როგორც „კაცი“, გიორგი ათონელი კი გზას უხსნის ტერმინს, რომელიც ეს-ესაა მკვიდრდებოდა ქართულ სალიტერატურო ენაში:

ეჰა ქრისტე, რომელი ეგე მხოლოდ
ხარ ღმერთი უცოდველი,
შემინდვენ ბრალნი ჩემნი, რამეთუ
უნყი ჭეშმარიტებით, ვითარმედ
უმეტეს ყოველთა კაცთასა ვცოდე
და არაჲ ვინ არს **ადამიანი**
ჩემებრ ცოდვითა შებღალული

(III ძლისპირი, 2)

ცნობილია, რომ ქართულ ენაში კაცი და ადამიანი სინონიმური ცნებებია. მაგრამ ქართულ სამწერლობო ენაში **ადამიანი** ბევრად გვიანაა დამკვიდრებული. სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონში სიტყვა „ადამიანი“ შემდეგნაირადაა განმარტებული: „ადამიანი — ადამისგამონი; ადამიერი-ადამის ერთ[თ]აგანი“. სამაგიეროდ, ამავე ლექსიკონში „კაცის“ ცნების კონოტაციებით დატვირთული შუასაუკუნეობრივი გაგება ლამის ბოლომდეა ამოწურული; „კაცი დაბადა ღმერთმან ხატების და მსგავსებისაებრ თვისსა, ნივთებითა მიერ ჴორცნი შეემზადა სულის გონიერისა და სიტყვერისა შთაბერვითა“ და ა.შ.

შუასაუკუნეობრივ კულტურაში ფუძემდებლურ თეოლოგიურ ნაშრომებად აღიარებულ ძეგლებს ქართულ თარგმანებში ეწოდებოდათ: „ბუნებისათჳს კაცისა“ (ავტორი ნემესიოს ემესელი); „კაცისა შესაქმისათჳს“ (ავტორი გრიგოლ ნოსელი) და სხვ.

ჯვარცმის წინაშე მდგარ, ეკლის გვირგვინით და ძონეულით შემოსილ ქრისტე-მაცხოვარზე პილატე წარმოთქვამს ფრთიან გამოთქმად ქცეულ ფრაზას: „აჰა, კაცი იგი!“ (იოანე 19, 5).

ბუნებრივია, რომ სიტყვა ადამიანი არ გვხვდება არც ოთხთავის ქართულ სიმფონია-ლექსიკონში (შემდგენელი ივ. იმნაიშვილი, თბ. 1986), რადგან ის არ დასტურდება სახარების ქართულ თარგმანებში.

იბადება კითხვა: მაინც როდის ჩნდება, როდის მკვიდრდება ქართულ სამწერლობო სივრცეში „ადამიანი“, როგორც ანთროპოლოგიური ტერმინი? როდის ენიჭება მას აბსოლუტური მნიშვნელობა?

ჩემი დაკვირვებით, აღნიშნულ ცნებას ქართულ სალიტერატურო ენაში გზა X საუკუნეში მოღვაწე ქართველმა ჰიმნოგრაფებმა გაუხსნეს. მათ შორის გამორჩეული ადგილი **იოანე მინჩხს** უკავია. მოვიტან სათანადო ციტატებს:

„რომელმან შეძრა ქუესკნელი ჴელმწიფებით და იჴსნნა მისგან ტყუენი — **ადამიანი** (იოანე მინჩხი, დასდებელნი წმიდისა აღდგომისანი).

„მარადის დაუდუმებლად გიგალობენ ანგელოზნი და გმონებენ **ადამიანი**“ (იოანე მინჩხი, ღმრთივგვრგვნოსანისა მეფისა თევდოსი მორწმუნისა);

„ღმერთი... აცხოვნებს **ადამიანთა** და გამოაბრწყინებს ნათელსა საღმრთოს“ (იოანე მინჩხი, წინააღმდეგობაჲ შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტისა);

„ეჰა, მუცელი, რომელსა აქუს სიმაღლეჲ და სივრცე ყოვლად უზეშთაესი ცათაჲ, რომლისაგან **ადამიანი** ქმნა ღმერთი“ (იოანე მინჩხი, წინააღმდეგობაჲ შობისათჳს უფლისა...).

დავიმონმებ მიქაელ მოდრეკილსაც: „აღმსარებელნი სამებისანი, მორწმუნენი **ადამიანი...** საღმრთოთა შესხმითა უგალობდეთ ჴსენებასა აბო, ახლისა მონამისა (მიქაელ მოდრეკილი, ჴსენებაჲ ლუანლით შემოსილისა უძლეველისა მონამისა ჰაბო ისმაიტელ-ყოფილისა ქართველისაჲ).

მაგალითების დაძებნა, ალბათ, კიდევ შეიძლება.

„ადამიანის“, როგორც ცნების, დამკვიდრებას ქართულ სალიტერატურო ენაში, ვფიქრობ, საბოლოო „სანქცია“ შოთა რუსთაველმა მიანიჭა. გავიხსენოთ „ვეფხისტყაოსნის“ უფაქიზესი ეპიზოდი: სატრფოს დავალების შესასრულებლად ველად გაჭრილმა ავთანდილმა გამოქვაბულში დაბანაკებული ასმათი შეიპყრო („ყმა გარდაიჭრა, დააბა, ვითა კაკაბი მახესა“), ქალი შეშინდა („ვითა კაკაბი არწივსა ქვეშე მი და მო ძრწებოდა“). ავთანდილი ასმათს სიმშვიდისკენ მოუხმობს: „ეტყოდა, სულე! რამც გიყავ? კაცი ვარ, **ადამიანი!**“.

გვმართებს დაფიქრება: რა უპირატესობა აქვს სინონიმურ წყვილში — ადამიანი-კაცი — ცნებას „ადამიანი“? პასუხი ნათელია: ცნებაში „ადამიანი“ გაცხადებულია მისი ეტიმოლოგია; „ადამიანი“ პირველი ადამიანის სახელიდან მომდინარეობს, სახელს კი ძველი ხალხების შეგნებაში ძალიან ღრმა დატვირთვა ჰქონდა. სახელი კაცის ბუნების მახასიათებელი იყო. მეტიც: სახელი ადამიანის მონოდებასაც განსაზღვრავდა, უფრო ზუსტად, მოასწავებდა.

მიუთითებენ, რომ ხალხური ეტიმოლოგიის თანახმად, სახელი „ადამ“ წარმოდგება ებრაული სიტყვიდან — „აბადაგან“, რაც „მინას“ ნიშნავს. „ადამი“ კი მიგვანიშნებს მიწიერ კაცზე, წარმოშობილზე მტვრისაგან მიწისა. დადასტურებულია, რომ ადამიანისა და მიწის თავდაპირველი ერთიანობის მოტივი საერთოა სემიტური და ინდოევროპული ტრადიციებისთვის. ამ თვალსაზრისით დამახასიათებელია ეტიმოლოგიური იგივეობა „ადამიანისა“ და „მიწის“ აღნიშვნათა ინდოევროპულში¹.

მაშასადამე, „ადამ-ი“ პირველი ადამიანის სახელია. არც ის უნდა იყოს შემთხვევითი, რომ ეს სახელი 4 ასო-ნიშნისაგან შედგება. ბევრი რამ, რაც შექმნილ ქვეყანასთან, მიწასთან არის დაკავშირებული, ოთხი პარამეტრით წარმოდგება: 4 მხარე (აღმოსავლეთი, დასავლეთი, სამხრეთი, ჩრდილოეთი), წლის 4 დრო (გაზაფხული, ზაფხული, შემოდგომა, ზამთარი), 4 ელემენტი (ჰაერი, ცეცხლი, მიწა, წყალი), რომლისგანაც შედგება ყოველი ნივთი, ბიბლიური გადმოცემით, სამოთხიდან გამოსული 4 მდინარე (ფისონი, გეონი, ტიგროსი, ეფრათი) სულიერი ჭეშმარიტების 4 მაცნე, 4 მახარებელი (მათე, მარკოზი, ლუკა, იოანე), დედამიწაზე შექმნილი უძველესი ქვის ქანდაკება — სფინქსი (ხარის ტანით, ადამიანის სახით, ლომის ბრჭყალებითა და არწივის ფრთებით), საცხოვრისის 4 კედელი და 4 კუთხე და სხვ.

ცოდვით დაცემულ ადამს ქართულ მწერლობაში ხშირად ახლავს შემდეგი ეპითეტები: „უცხოქმნული“, „მომწყდარი“, „დაცემული“, „განხრწნილი“, „შიშველი“ და სხვ.

საღვთისმეტყველო ტრადიციაში არსებობს **მეორე ადამის** უაღრესად მნიშვნელოვანი კონცეპტიც: **მეორე ადამი პირველი ადამის პროტოტიპი** და ორიგინალია². მეორე ადამი ქრისტე-მაცხოვარია, რომელიც, აგრეთვე, მიწიერი სხეულით შეიმოსა. დავით აღმაშენებელი თავის გულისშემძვრელ სინანულის საგალობელში მიმართავს ღვთისმშობელს: „რომელმან

1 Гамкрелидзе Т. В., Иванов Вяч. Вс., Индоевропейский язык и индоевропейцы, II, 1984, с.821.

2 Толковая Библия, т. XI с. 444.

სიტყუაჲ განაზრქე ჳორცითა და კარვითა მიწისაჲთა“; დიდი მეფე კიდეც განგვიმარტავს: „ამისთვის ღმერთ-მამაკაცებრ იქმნა ზეშთა ღმერთთაჲ, **რათა კაცებრ უწყოდნეს ვნებანი ჩუენნი და ღმრთებრ იცნიდეს ბრალთაგან**, რომელთა ღმრთისმშობელად ქადაგონ ქალწული დედაჲ“. გზა დასახულია: ადამიანმა უნდა განვლოს გზა პირველი ადამიდან მეორე ადამამდე, მან უნდა დაიბრუნოს ღვთაებრივი სახე, თავის თავში უნდა შვას ახალი ადამიანი. გზა კი თავგანწირულ სიყვარულზე გადის, ადამისგან წარმოშობილი ქართული სიტყვა „ადამიანი“სწორედ ამას შეგვახსენებს.*

მესმასა (გალობაჲ დ)

არსენ იყალთოელის თარგმანი ამ გალობისა შედგება 27 ტროპარისგან, დაერთვის „სამეპისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“. ექვთიმე ათონელის თარგმანი კი 39 ტროპარს შეიცავს, გიორგი ათონელისა — 38-ს. ამ თარგმანებსაც „სამეპისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“ ასრულებს.

I ტროპარი. ტექსტი შინაარსობრივად ზუსტადაა გადმოღებული სამივე მთარგმნელის მიერ, ოღონდ ექვთიმე ათონელს ორიგინალის თემა გაშლილი აქვს არა ერთ, არამედ ორ ტროპარში. ექვთიმეს თარგმანი ლაკონიურია, დანწეხილია, გაურბის მრავალსიტყვაობას. ასე მაგალითად: ორიგინალშია: ἄλλ' ἔχεις, ὡς Κύριος πάντων, τὴν ἐξουσίαν ἀφίεναι ἀμαρτήματα („არამედ შენ, კაცთმოყუარეო, ვითარცა უფალსა ყოველთასა, გაქუს ჳელმწიფებაჲ ცოდვათა მოტევებად“, არსენ იყალთოელი). ექვთიმე ათონელი ცდილობს შეკუმშოს ფრაზა: „არამედ შენ, უფალო, მოწყალე ხარ, შენდავე მოქცეული, შემინყნარე“. გიორგი ათონელის თარგმანი თითქმის იდენტურია ორიგინალის, გადმოღებულია ტექსტის ყველა ნიუანსი. ეტყობა, ეს თარგმანი გათვალისწინებული აქვს არსენ იყალთოელსაც.

II ტროპარი. ექვთიმე ათონელი ამ ტროპარის თემასაც აფართოებს, სათქმელს ორ ტროპარში გაშლის, თუმცა გადასხვაფერებული, უფრო სწორედ, გაფერმკრთალებულია ორიგინალის ბრწყინვალე ხატი: „სიზმრებრ და ყვავილებრ წარვლენ ჟამნი ცხორებისანი; რაჲსა ამაოდ ვშფოთებთ“? (ზედმინევნითი თარგმანი არსენ იყალთოელისა). გიორგი ათონელს კი არ გამორჩენია აღნიშნული მხატვრული სახე; „რამეთუ მსგავსად ყუავილთა და სიზმართა წარვლენ [ჟამნი]“.

III ტროპარი. არსენ იყალთოელი ერთგულია ტექსტისა, მცირეოდენი გადახვევა შეიძლება დავინახოთ გამონათქვამებში: „მათი (იგულისხმება ცოდვათა — ლ. გ.) შენანებაჲ მოართუ ღმერთსა“. ბერძნულშია: ταύτας ἔπ' ὅψεσσι πρὸς ἀγαγέ („წინაშე თუალთა შენთა დაადგინე“; представ их пред очи (твои) (III)). ექვთიმე ათონელს, მასთან ერთად გიორგი ათონელსაც, გვერდი აუვლიათ ამ ფრაზისთვის, თუმცა ცოდვათაგან ცრემლით განწმენდაზე სამივე ქართულ თარგმანშია მოწოდება. გიორგი ათონელი კი ტროპარს დასკვნით, დამაგვირგინებელ შეგონებას წაამატებს: „ვითარ-იგი გასწავებენ შენ წერილნი“ (III).

IV-V ტროპარები გამოირჩევა სიმძაფრით, სინოფელით, გულახდილობით. არსენი

* „ადამიანი“, ადამისგან ნაწარმოები ეს სიტყვა სულიერი არსების აღსანიშნავად არ გვხვდება დამწერლობის მქონე არც ერთი ხალხის ენაზე, რაც დაადასტურა მსოფლიოში აღიარებულმა ჩვენმა თანამედროვე ენათმეცნიერმა, პოლიგლოტმა, აკად. თამაზ გამყრელიძემ საჯარო გამოსვლაში ბაქარ გიგინეიშვილის „ქართული ენის ისტორიულ-ეტიმოლოგიური ლექსიკონის“ პრეზენტაციაზე, რომელიც გაიმართა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიაში 2016 წ. 19 სექტემბერს.

თარგმნისას მაქსიმალურ სიზუსტეს აღწევს, ექვთიმე კვლავ ლაკონიურია და გამომსახველი, გიორგი მიჰყვება ექვთიმეს, მაგრამ გვერდს არ უვლის ორიგინალისეულ ნიუანსებსაც.

მოვიტან ნიმუშებს სამივე ქართული თარგმანიდან:

ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:	არსენ იყალთოელი
განიფრთხვე შენ, სულო, და მოიწსენენ საქმენი შენნი, და ნაკადული ცრემლთაჲ მოიგე და აღუვარენ ქრისტესა ბრალნი შენნი, რაჲთა ჰპოვო შენდობაჲ. (V ტროპარი)	განიფრთხვე შენ, ჰ, სულო ჩემო, და მოიწსენენ შეცოდებანი შენნი და გულითად გულისწმა-ყვენ და აღუარენ ღმერთსა საქმენი და განზრახვანი შენნი ცრემლითა მდინარითა, რაჲთა განჰმართლდე, ვითარ-იგი გასწავებენ შენ ნერილნი. (III ტროპარი)	განიფრთხვე შენ, სულო ჩემო, მოიწსენენ საქმენი, რომელნი გიქმნან და მათი შენანებაჲ მოართუ ღმერთსა, და ცუარნი ცრემლთანი დამოადინენ, კადნიერად მიუთხრენ საქმენი მოგონებითურთ ქრისტესა და განმართლდი. (III ტროპარი)

V ტროპარი საინტერესოა იმიტაც, რომ ბერძნულ ტექსტში, შესაბამისად, არსენის თარგმანშიც, კვლავ შემოდის სინდისის ცნება („დავისაჯე მე სანყალობელი თვთ სვნიდისისაგან, რომლისა არა რაჲ უმკუეთელეს არს“), ექვთიმე და გიორგი ათონელები, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, **სინდისის** ცნებას კვლავ ალტერნატიული ცნებებით ცვლიან: „დაშჯილ ვარ მე მწარედ ჩემისა მამხილებელისაგან, რომელ არს **გონებაჲ**, რომლისა მხილებაჲ ფრიად ფიცხელ არს“ (ექვთიმე ათონელი). „...დაშჯილ ვარ მე და ქენჯნილ ჩემისა **მამხილებელისაგან**, მწსნელო, მწარედ და ულხინებლად სანყალობელო, რომელი არს გონებაჲ მამხილებელი, შემინყალე, დაფარულთა მხედველო, და მიწსენ და მაცხოვრე მონაჲ შენი“ (გიორგი ათონელი).

VI ტროპარი. ანდრია კრიტელი კიდევ ერთხელ უბრუნდება იაკობის კიბის იპოდიგმურ სახეს, განმარტავს მას და განახლებიკენ მოუწოდებს სულს. არსენ იყალთოელის თარგმანი შესაბამისობაშია ბერძნულ ტექსტთან. ექვთიმე ათონელი ტროპარის შინაარსს კვლავ ორ ტროპარში გაშლის და გონების კარნახით შემატებული ნიუანსებით აძლიერებს ტექსტის გამომსახველობით ძალას. გიორგი ათონელიც ორ ტროპარად აყალიბებს თემას და ექვთიმეს მსგავსად წარმოაჩენს ბიბლიური იპოდიგმური სახეების შინაარსს, საქმისა და ხედვის (ანუ პრაქსისისა და თეორიის) მნიშვნელობას ღმრთის შემეცნების გზაზე, რის შესახებაც ზემოთ ვიმსჯელებთ.

VII - VIII ტროპარებში გრძელდება დიდი პატრიარქის, იაკობის, თემა, მისი ორი მეუღლის — ლიასა და რაქილის — სახეთა სიმბოლური შინაარსის წარმოჩენა. არსენ იყალთოელი გვთავაზობს ლამის იდენტურ თარგმანს. ექვთიმე ათონელი გვერდს უვლის ამ ტროპარებს, გიორგი ათონელი კი თარგმნის საკმაო სიზუსტით.

ექვთიმე ათონელი იაკობის თემას მოაქცევს ერთ ტროპარში და დაასრულებს მღვიძარებისკენ მოწოდებით: „მღჳძარე იქმენ შენ, სულო, ვითარცა დიდი იაკობ, რაჲთა მოიგო

საქმე ხედვითურთ და გინოდოს მხილველ ღმრთისა, და იქმენ შენ განათლებულ მის მიერ (IX ტროპარი). გიორგი ათონელი თითქმის სიტყვასიტყვით იმეორებს ექვთიმე ათონელის განსჯას, მხოლოდ დასკვნით ტაეპს დაუმატებს: „და მოგეცეს ზეცით დიდი წყალობა“ (VII ტროპარი).

IX ტროპარი: არსენ იყალთოელი ამ ტროპარში სულს მღვიძარებისკენ (ასეა ბერძნულშიც!) მოუწოდებს და დედნის იდენტური შინაარსით დატვირთულ ტექსტს გვთავაზობს.

ექვთიმე ათონელის თარგმანი აღნიშნული ტროპარისა ინტერპრეტაციულია. ორიგინალის შინაარსზე დაყრდნობით წამოსწევს გონებით ღმრთის წვდომის თემას, სიცხადისთვის იხსენებს მოსე წინასწარმეტყველის სახელს, რაც არ ჩანს დედანში, ტექსტს დაასრულებს სიტყვებით: „და მიიწიო ნისლსა მას უხილავთა ხილვისასა და სცხოვნდე“ (X ტროპარი). არსენ იყალთოელს კი იგივე სათქმელი დედნის იდენტური სიტყვებით აქვს გადმოცემული: „და ესრეთ გამოჩნდე გონებად მხილველად ღმრთისა და ნისლსა საღმრთოთა ხედვათასა შეხვდე და იქმენ დიდვაჭარ ვინმე“ (IX ტროპარი).

გიორგი ათონელს ეს ტროპარი არა აქვს გადმოღებული.

X,XI,XII ტროპარები ბიბლიური იპოდიგმური სახელებითაა დატვირთული. ექვთიმე ათონელს გვერდი აუვლია მათთვის; გიორგი ათონელსა და არსენ იყალთოელს კი მაღალი ოსტატობით დაუძლევიან მათ წინაშე მდგარი ამოცანა.

	გიორგი ათონელი	არსენ იყალთოელი
Τοῦς δώδεκα πατριάρχας ὁ μέγας ἐν πατριάρχεις παιδοποιήσας, μυστικῶς ἐστήριξε σοὶ κλῆμακα πρακτικῆς, ψυχῇ μου, ἀναβάνσας, τοῦς παῖδας ὡς βάρβα, τα βάρβα ὡς ἀναβάνσεις, πανσόφως ὑποθήμενος. (X ტროპარი).	ათორმეტთა შვილთა მიერ დიდმან მამათმთავარმან, ზ, სულო ჩემო, აღგიმართა საიდუმლოდ კიბე საქმისა და მოლუანებისა სიბრძნით, რაათა შენცა სათნოებათა კიბისა მიერ აჰყდე ზეცასა და ჰპოვო დიდი წყალობა. (X ტროპარი).	საღმრთომან მამათმთავარმან შვილ-ისხნა რაა ათორმეტნი მამათმთავარნი, საიდუმლოდ კიბე აღგიმართა შენ [საქმის] აღსლვისაჲ, სულო ჩემო, და შვილნი — საფუძვლად და კიბე — აღსავალად ყოვლადსიბრძნით წინა-გიყვნა. (X ტროპარი).

მნიშვნელოვანია, რომ არსენ იყალთოელს აქაც შემოაქვს ახალი ტერმინები „სამშვნელი“ და „სული“, განსხვავებით გიორგი ათონელისაგან, რომლისთვისაც სულიც და სამშვნელიც აღინიშნება ტერმინით „სული“. ექვთიმე ათონელს აღნიშნული ტროპარი არ უთარგმნია. ფიქსირებული პროცესიც შესატყვისია იმ ეპოქისა, რომელშიც იქმნებოდა ეს ტექსტები.

XI ტროპარი ზედმიწევნითი სიზუსტით აქვს თარგმნილი არსენ იყალთოელს. გიორგი ათონელი უფრო თავისუფლად ეპყრობა ტექსტს. არა აქვს გადმოტანილი სიტყვა „მოძაგებული“. აგრეთვე არ გადმოუღია ტროპარის დასკვნითი ტაეპი: καὶ γυνώσκει δὶς σου

μετανόησον („ამისთვის შეინანე“).

XII ტროპარი. არსენ იყალთოელსაც და გიორგი ათონელსაც ტროპარის დედააზრი გადმოტანილი აქვთ, ოღონდ მცირეოდენი ცვლილებებით. მაგალითად, ბერძნულ ტექსტში ნათქვამია, რომ ესავს ედომი ეწოდა სახელად „დედაკაცთმოყუარებისთვის“. გიორგი ათონელი კი „დედაკაცმოყუარებას“ შეუნაცვლებს ცოდვისმოყვარებას, არსენ იყალთოელი — „გარდარეულ ბილწებას“. გიორგი ათონელის მიერ თარგმნილ ტროპარს დედნისგან განასხვავებს მის მიერ შემატებული დიდაქტიკური შეგონება: „იხილე, სულო ჩემო, და განეკრძალე, რაჟთა არა მსგავსად საქმეთა შენთა სახელიცა ბილწი დაიმკდრო შენ“.

XIII ტროპარი. საყურადღებოა, რომ ექვთიმე ათონელი „დიდი კანონის“ ვრცელი ტექსტიდან გვერდს უვლის უარყოფითი, საკიცხველი ზნის ადამიანთა მაგალითებს, მაღალი ზნეობის ადამიანთა სახე-მაგალითებს კი მოიხმობს. ასეთია ტროპარი, რომელიც მართალი იოზის თემას აშუქებს. ექვთიმე ათონელს ის გადმოუთარგმნია, ოღონდ მჭიდრო ყალიბში მოუქცევია: „გესმის ახოვანებაჲ იოზ მართლისაჲ, ჰ, სულო ჩემო, რად არ ჰბაძავ მოთმინებასა მისსა განსაცდელთა შინა, არამედ სამარადისოდ იძლევი“. გიორგი ათონელი სიტყვასიტყვით იმეორებს ექვთიმე ათონელის ტექსტს და მის მიერვე შემუშავებული კომპოზიციური კადანსით ამთავრებს ტროპარს: „იძლევი მწარედ მტერთა მიერ სიმედგრითა შენითა“. არსენ იყალთოელის თარგმანი, უნდა ითქვას, რომ იდენტურია ორიგინალისა.

XIV ტროპარი. გიორგი ათონელი და არსენ იყალთოელი ცდილობენ თარგმნისას დაიცვან სიზუსტე და კიდევ აღწევენ მიზანს. თარგმანთა ურთიერთშეჯერებისას ყურადღება მიიქცია ტროპარის დასაწყისმა; გიორგი ათონელი ლოგიკურად აგებს ფრაზას: „პირველ საყდართა მჯდომარე, შიშუელი სკორეთა ზედა მკვდრ იქმნა“, არსენ იყალთოელი კი (ტექსტის სიზუსტის დაცვის მიზნით) თითქოს არღვევს ამ ლოგიკას: „პირველ საყდართა მჯდომარე, შიშუელი სკორეთა ზედა მჯდომარე იყო“. აქვე არსენ იყალთოელი ამკვიდრებს ბრწყინვალე ეპიტეტს — „სახელმაღალი“, გიორგი ათონელს მის ნაცვლად აქვს „საჩინო“.

XV-XVI ტროპარებში გრძელდება მართალი იოზის თემა. გიორგი ათონელისა და არსენ იყალთოელის თარგმანებში ის ორგანულადაა დაკავშირებული წინა ტროპარებთან და ეს ტროპარები (XV-XVI) მოსდევენ მათ. ე. ლოვიაგინის გამოცემებში კი ისინი გადატანილია XXII-XXIII ტროპარებად.

არსენ იყალთოელის თარგმანი გამოირჩევა სიზუსტით, გიორგი ათონელიც ერთგულია დედნისა, ექვთიმე ათონელი ლაკონიურად აყალიბებს კითხვას: „უკუეთუ იოზი მართალი იყო უფროჲს ყოველთა და ვერ განერა გამოუცდელად, შენ, ჰ, ცოდვისმოყუარეო სულო, ვითარ განერე ბრალთაგან?“.

აქ ექვთიმე ათონელი ჩაურთავს ორ ტროპარს, განმსჭვალულს მწვავე სინანულით. გიორგი ათონელი გვერდს არ აუვლის ამ ლირიკულ ჩანართს, სათქმელს მოაქცევს უკვე შერჩეულ რიტმულ ჩარჩოში და ბრწყინვალე სტრიქონებს ქმნის (იხ. XVII-XVIII ტროპარები).

XVII ტროპარი. არსენ იყალთოელი ლამის სიტყვასიტყვით მიჰყვება ბერძნულ ტექსტს, ექვთიმე ათონელი კი თავისუფალ თარგმანს გვთავაზობს, ასევე იქცევა გიორგი ათონელი, რომელიც იზიარებს ექვთიმე ათონელის სახისმეტყველებას და ცოტას კიდევ განავრცობს მას.

ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
მასხურე მე, ქრისტე, საპკურებელი სინანულისაჲ, და წყალობით შენითა, ტკბილო, განმბანე მე და უფროჲს თოვლისა განმასპეტაკე, მაცხოვარ. (XV ტროპარი)	მასხურე მე, ქრისტე ღმერთო, საპკურებელი სინანულისაჲ და წყალობითა შენითა განმბანე, ტკბილო, და უფროჲს თოვლისა განმასპეტაკე, რამეთუ ყოველივე ძალ-გიც, მწსნელო, და სიკუდილი ცოდვილთაჲ არაჲ გნებაჲს. (XIX ტროპარი)

XVIII ტროპარში ქრისტეს ჯვარცმის არსია წარმოჩენილი. არსენ იყალთოელი ვირტუოზულად თარგმნის ტროპარს, სემანტიკური ნიუანსებით მეტი სინათლე შეაქვს სტროფის სახისმეტყველებაში. ექვთიმე ათონელი აშკარად ინტერპრეტაციული თარგმანის მეთოდს ირჩევს, ლაკონიური და სადა ფრაზეოლოგიით გამოხატავს სათქმელს. გიორგი ათონელი მიჰყვება ექვთიმე ათონელს, ოღონდ დამატებით შემოაქვს დედნისეული ძალზედ მნიშვნელოვანი პასაჟები. საყურადღებოა, რომ ექვთიმე ათონელი, მასთან ერთად გიორგი ათონელიც, თემის ამოსაწურავად უმატებენ კიდევ ერთ ტროპარს და დედნისეულ (აგრეთვე, არსენ იყალთოელის იდენტური თარგმანის) შინაარსს დააგვირგვინებენ.

ეს ტროპარია: „სული შენი წმიდაჲ მიეც ჩემთჲს, ქრისტე მეუფეო, ჯუარსა ზედა, რაჲ დამსჭუალული-ყავ ცხორებისათჲს ჩუენისა, რაჲთამცა მე საკუთარ-მყავ მამისა“ (ექვთიმე ათონელი, XVII ტროპარი).

„სული შენი ყოვლადწმიდაჲ მიეც ჩემთჲს, ქრისტე მეუფეო, რაჲმს იგი ჯუარსა ზედა დამსჭუალულ-ყავ ცხორებისათჲს ჩემისა, რაჲთამცა მე საკუთარ-მყავ მამისა შენისა; დიდებაჲ, მწსნელო, მოწყალებათა შენთა“ (გიორგი ათონელი, XXI ტროპარი).

XIX, XX, XXI ტროპარები კვლავ ქრისტეს ჯვარცმის თემას ეძღვნება. განმარტებულია ჯვარცმის ჰერმენევტიკული არსი, მისი მნიშვნელობა კაცობრიობისათვის, ყოველი ადამიანისთვის; არსენ იყალთოელი სიზუსტეს იცავს, ახერხებს გადმოიტანოს ყოველი ნიუანსი ტექსტისა, ოღონდ თარგმნის მისეული სტილი შორს არის კალკირებისაგან. ექვთიმე ათონელს, შეიძლება ითქვას, სუბიექტური მუხტი შეაქვს თარგმანში. გიორგი ათონელი დედანს უერთგულებს, მაგრამ თავისებურად გადმოგვცემს სათქმელს. შესადარებლად მოვიტან არსენ იყალთოელისა და ექვთიმე ათონელის მიერ გადმოქართულებულ ტროპარებს:

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:
მაცხოვარებაჲ ქმნა შორის ქუეყანისა შემოქმედმან, რაჲთა მაცხოვნნეს, და ნეფსით ჯუარსა დამოკიდებითა პირველ დაჴშული ედემი განაღო და მრჩობლთა სოფელთა თანა ყოველთა წარმართთა ცხოვნებულთა თაყუანის-სცეს. (XIX ტროპარი)	ჰქმენ ცხორებაჲ, ქრისტე, შორის ქუეყანისა ჯუარსა ზედა რაჲ აჰმალღდი შენ და დაჴშული იგი სამოთხე განმიღე მე, გვედრები, შემიყვანე მას შინა. (XVIII ტროპარი)

XXI ტროპარი ახალი აღთქმის უმნიშვნელოვანეს თემას წამოწევს. მაცხოვრის გვერდიდან წყვილად გადმომდინარე წყარონი ხომ სჯულისა და მადლის ძველი და ახალი აღთქმის უნივერსალური სახეებია.

არსენ იყალთოელის თარგმანი კვლავ ზედმინვნითი სიზუსტით გამოირჩევა. ექვთიმე ათონელი, მის კვალობაზე გიორგი ათონელიც, თემას ორ ტროპარში გაშლიან და ამოწურავენ სათქმელს.

XXII ტროპარი ღრმა დრამატიზმითაა დატვირთული, ადამიანის უმძიმესი ხვედრია ასახული. არსენ იყალთოელს ზედმინვნითი საზუსტით გადმოაქვს სათქმელი: „წუებულ ვარ მე სასძლოჲსაგან და დაკლებულ ქორწილისაგან და სერობისა, ლამპარი დაშრტა, ვითარცა უზეთოჲ, და სასძლოჲ დამეწჷა მირულებულსა, და სერობაჲ აღკრბა, ხოლო მე ჴელით და ფერჴით შეკრული გარე-განმაგდეს“.

ექვთიმე ათონელი და მასთან ერთად გიორგი ათონელიც კვლავ ორ ტროპარში გაშლიან თემას და გულშიჩამწვდომ უბრწყინვალეს სტრიქონებს გვთავაზობენ (იხ. ექვთიმე ათონელის **XXII, XXIII** და გიორგი ათონელის **XXVI-XXVII** ტროპარები).

XXIII-XXVII ტროპარები მწვავე სინანულის, ვედრების, შეწყალების, მადლის გამოთხოვის ინტონაციითა წარმოთქმული. შეიძლება ითქვას, რომ სამივე მთარგმნელი „ბრძნადმეტყველებს“. მათი, განსაკუთრებით ექვთიმე ათონელისა და გიორგი ათონელის, ჩართვები საღვთისმეტყველო პოეზიის შედეგებად წარმოაჩენენ ქართველ მთარგმნელთა ღალადისს.

ექვთიმე ათონელი, თავის მხრივ, რამდენიმე სავედრებელ ტროპარს შეჰმატებს ორიგინალს; მათ, რა თქმა უნდა, გვერდს ვერ აუვლის გიორგი ათონელი და საგალობელში თითქოს აღიბეჭდება ყოველი კაცის განსაცდელი, ტკივილი, სევდა.

გალობა მთავრდება „სამებისანითა“ და „ღმრთისმშობლისანით“. არსენ იყალთოელს ზუსტად გადმოაქვს ორიგინალის ტროპარები. ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანები კი გარკვეულწილად თავისუფალია. ცხადია, ონტოლოგიური ტერმინოლოგია ყველგან ტრადიციულია და ეფუძნება საღვთისმეტყველო სწავლებას.

ღამითგანსა (გალობაჲ ე)

გალობა აგებულია ბიბლიურ იპოდიგმურ-პარადიგმულ სახეთა ინტერპრეტაციებზე. შეიცავს 20 ტროპარს. ბერძნულ ვერსიებში ახლავს ღირსი მარიამ მეგვიპტელისადმი მიძღვნილი 2 ტროპარი. გალობა სრულდება „სამებისანითა“ და „ღმრთისმშობლისანით“.

ქართულ თარგმანთა შეჯერებისას ერთმანეთთან და ბერძნულ ვერსიებთან ზოგადად ასეთი სურათი იკვეთება: არსენ იყალთოელი ერთგულად მიჰყვება ტექსტს, ექვთიმე თავისუფლებას იჩენს, ტექსტში შეაქვს კომპოზიციური ცვლილებები. ვთქვათ, დედანში მოსე წინასწარმეტყველის სახე თუ 5 ტროპარშია გაშლილი, ექვთიმესთან 1 ტროპარი ეთმობა. ექვთიმე ათონელი გვერდს უვლის რუბენის, აარონის, სამარიტელის სახეებს, სამაგიეროდ, შემოაქვს 7 ტროპარი, რომელთა გამომსახველობითი ძალა უზადოა. გიორგი ათონელის

მიზანია, არ გამოტოვოს დედნის არც ერთი ტროპარი და კიდევ აღწევს მიზანს, ამასთანავე, იგი არ ღალატობს არჩეულ გზას, გადმოაქვს ექვთიმე ათონელის მიერ შემატებული ყოველი ტროპარი, მაგრამ არა უცვლელად, არამედ ერთგვარი ნიუანსებით, რაც კიდევ უფრო მეტი ზემოქმედების ძალას ანიჭებს საგალობელს.

მივყვეთ ტექსტს.

I ტროპარი. არსენ იყალთოელის თარგმანი ადეკვატურობით ხასიათდება, ექვთიმე ათონელსაც სრულად გადმოაქვს ტექსტის მხატვრული შინაარსი, რომელიც ძალიან სადა, ნათელი, შთამბეჭდავი უბრალოებითაა გადმოცემული. გიორგი ათონელისთვის, როგორც ყოველთვის, ამოსავალია დედანი, რომელსაც შეუზავებს ექვთიმესეულ შტრიხებს, შეჰმატებს საკუთარ ნიუანსებსაც.

მეტიც შეიძლება ითქვას, გიორგი ათონელი თითქოს არსენ იყალთოელზე მეტი სიზუსტითაც კი მისდევს ტექსტს ამ კონკრეტულ შემთხვევაში.

მაგალითად, ორიგინალშია: „ქედ დღისად გამომაჩინე, მაცხოვარ, მე“ (ἀλλ' ὅς ἡμᾶς ὕψι, Σωτήρ, ἀνᾱδείξόν με). ექვთიმე ათონელი და არსენ იყალთოელი „დღეს“ (სავსებით ლოგიკურად!) შეუნაცვლებენ — „ნათელს“, გიორგი ათონელს კი თავის თარგმანში ორივე ნომინაცია აქვს: „ქრისტე მეუფეო, ქედ **ნათლისად** და **დღისა** გამომაჩინე“.

II ტროპარი, რომელიც ბიბლიური რუბენის თემას ეხება, ექვთიმე ათონელს გამოუტოვებია, არსენ იყალთოელსა და გიორგი ათონელს გადმოუღიათ, ოღონდ გიორგის თარგმანი ინტერპრეტაციულია, ტექსტისთვის შეუმატებია სათანადო განმარტება: „ვითარცა მან (იგულისხმება რუბენი) შეაგინა სარეცელი მამისა თვისისაჲ, ეგრეთვე მეცა ჴორცთა ბილწებითა შევაგინე სინმიდე სულისა ჩემისაჲ“.

III, IV, V, VI ტროპარებში გაშლილია ბიბლიური იოსების თემა. ქართველი მთარგმნელები დედნისადმი ერთგულებით გამოირჩევიან, ოღონდ გიორგი ათონელი აფართოებს ტექსტს:

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
და ვითარცა იოსებ ძმათა, მეცა განვყიდე ნაყოფი სინმიდისა და უბინოებისაჲ. (III ტროპარი)	და ვითარცა პირველ იოსებ ძმათა მისთა მისცეს ეგპტეს, ეგრეთვე მე განვეც ეშმაკთა სინმიდე ჩემი. (II ტროპარი)	და ვითარცა იოსებ ძმათა განყიდეს, ეგრეთვე საღმრთოჲ სინმიდე ჩემი და ქაღწულებაჲ განვეც მტერთა ჩემთა, მომეც სინანული და მაცხოვნე მე. (II ტროპარი)

VI ტროპარი, რომლისთვისაც ექვთიმე ათონელს გვერდი აუვლია, სავარაუდოდ, მისი რთული სახისმეტყველების გამო, არსენ იყალთოელის თარგმანშიც ბუნდოვანი ჩანს, გიორგი ათონელი კი ოდნავ ასხვაფერებს ტექსტს და აზრი მკაფიო ხდება.

Εἰ καὶ λάκκῳ ᾤκησέ ποτε Ἰωσήφ, Δέσποτα κύριε, ἀλλ' εἰ τύπον τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἐγέρσεώς σου. 'εἶ

δὲ τί σοί ποτε τοιοῦτον προσενέγκω (VI ტროპარი).

სიცხადისთვის წარმოვადგენ აღნიშნული ტროპარის თარგმანს:

„ოდესმე იოსებ მღვიმესა დაემკვიდრა, მეუფეო უფალო, ვითარ წინასახესა შინა საფლავად დადებისა შენისა და აღდგომისა, ხოლო მე მსგავსსა ამისა შენ რასა შემოგწირავ?“ (გვ. კობლატაძის თარგმანი).

„Иосиф был некогда во рве, Владыка Господи, но в образ твоего погребения и воскресения; а я что подобное когда-либо тебя представляю?“, (ე. ლოვიაგინის თარგმანი).

„დაიმკვდრა იოსებ მღვმე სახედ საცხოვრებელთა შენთა ვნებათა, მეუფეო, ხოლო მე, უბადრუკმან, რაჟ შევწირო ოდესცა შენდა ესევეითარი?“ (არსენ იყალთოელის თარგმანი).

„იოსებ მღვმესა შინა სახედ დაფლვისა და აღდგომისა შენისა შთაიგდო, მწსნელო, ხოლო მე, სანყალობელი ესე, მწვრესა შინა ბილნთა საქმეთასა შთავვარდი მედგრობით, ჴელი აღმიპყარ“. (გიორგი ათონელის თარგმანი).

VII-XIII ტროპარები მოსე წინასწარმეტყველის თემაზე აგებული ღრმა სახისმეტყველებითი შინაარსით იზიდავს მკითხველს (მსმენელს). არსენ იყალთოელსა და გიორგი ათონელს ლამის მაქსიმალური სიზუსტით გადმოაქვთ ტექსტი. ექვთიმე ათონელი კი ერთ ტროპარში მოაქცევს მოსე წინასწარმეტყველის თემას.

არსენ იყალთოელი იტყვის: „კიდობანი მოსესი გესმა, სულო ჩემო, ვითარ მი-მო-აქუნდა მდინარისა ღელვათა, და ვითარ სასძლოთა შინა იშუებდა, და განერა ბრძანებასა“, ექვთიმე ათონელს ტროპარის დედააზრი გადმოცემული აქვს: „ვითარცა დიდი მოსე კიდობანს მას შინა განერა მძევარესა ფარაოჲს ბრძანებასა, ეგრეთვე შენ, ჴ, სულო, სათნოებათა კიდობნად შევედ“.

თამამად შეიძლება ითქვას, „სათნოებათა კიდობანი“ ბრწყინვალე მხატვრული სახეა, ტევადი მეტაფორაა, რომელიც ბერძნულში არ არის და შეუქმნია ექვთიმე ათონელს. მას ვერ შელევია გიორგი ათონელი და მის მიერ ზედმიწევნით თარგმნილი ტროპარი დაუგვირგინებია აღნიშნული მეტაფორით: „და შენდა სათნოებათა კიდობნად შევედ“.

VIII ტროპარი. ამ ტროპარის ბერძნული ტექსტი ძნელად მისაწვდომი და გასააზრებელია. სწორედ ამიტომ გიორგი ათონელს ალტერნატიული გზა აურჩევია და ინტერპრეტაციული თარგმანი შემოუთავაზებია: „მოსწყდენ მსგავსად აღმქუმელთა ცოდვისმოყუარენი გულისთქუმანი, სულო ჩემო, და აცხოვნე სახედ წულთა უბინოჲ სინმიდე მსგავსად მოსესსა, და ვიდრე ჩჩჴლ იყო, იზარდებოდე სწავლითა სიბრძნისაჲთა“ (IX ტროპარი).

ექვთიმე ათონელს, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, 5 ტროპარი (IX-XIII), სადაც მოსე წინასწარმეტყველის თემაა გაშლილი, არ უთარგმნია.

IX ტროპარი. არსენ იყალთოელს თარგმნისას ოდნავ შეუკუმშავს ეს ტროპარი, გამოტოვებულია „მეგვიპტელი“, თუმცა „მეგვიპტელი გონება“, უფრო მნიშვნელოვანი შინაარსობრივი ერთეული, გადმოტანილი აქვს. კალკირებული თარგმანისკენ იხრება ფრაზა: „და ვითარ დაემკვდრო ვნებათა უდაბნოსა სინანულისა მიერ“? (καὶ πᾶς οἰκίσεις, λέγει, τὴν ἔρημον τῶν παθῶν διὰ τῆς μετανοίας (IX ტროპარი).

გიორგი ათონელთანაც საუბარია არა მეგვიპტელსა და მეგვიპტურ გონებაზე, არამედ კონტამირებული ფორმით გმოხატულ ფენომენზე — „მეგვიპტელი იგი გონებისა“ (VIII

ტროპარი). ამავე ტროპარში წამოჭრილი შეკითხვაც უფრო გასაგებია: „და ვითარ მკვდრ იქმნა სინანულითა უდაბნოსა შინა წმიდასა ვნებათაგან და სცხოვნდე?“.

X ტროპარი. არსენ იყალთოელი ზედმინევნით თარგმანს გვთავაზობს, გიორგი ათონელიც ერთგულია ტექსტისა, ოღონდ ტროპარს კვანტიტატიური განვრცობით გვანვდის. თუ არსენ იყალთოელი იტყვის: „უდაბნოჲ დაიმკვდრა დიდმან მოსე, ემსგავსე, სულო ჩემო, ქცევასა მისსა, რაჲთა მაყულოვანსაცა შინა ღმრთის გამოცხადებისა ხილვასა მიემთხვო“, გიორგი ათონელი, ტექსტის სემანტიკიდან გამომდინარე, ბრძანებს: „მოვედ, სულო და ებაძვე მოსეს უდაბნოთა შინა ქცევასა, რაჲთა ხილვაჲცა მაყულისაჲ და გამოჩინებაჲ ღმრთისა იხილო და გეზრახოს შენ უხილავი იგი და აგავსოს ნიშთა და ძალთა მიერ“ (X ტროპარი).

XI ტროპარი. უმცირესი ტექსტობრივი გადახრებით არსენ იყალთოელიცა და გიორგი ათონელიც შინაარსობრივად, თუ სახეობრივად აღნიშნულ ტროპარს ადეკვატურად თარგმნიან.

XII ტროპარი. არსენ იყალთოელს ზუსტად გდამოაქვს ტროპარი, გიორგიც ერთგულია დედნისა, ოღონდ ის სემანტიკური ნიუანსებით აფართოებს მას; არსენი ბერძნულის შესატყვისად თარგმნის: „ხოლო ოფნი და ფინეზ შენებრ შენირეს, სულო, ყოვლად უცხო ღმრთისაგან მნიკულევანი ცხორებაჲ“. გიორგი ათონელი კი შემდეგნაირად ჩამოაყალიბებს სათქმელს: „სულო, ოფნი და ფინეზ, მსგავსად შენსა, — უცხოთა ცეცხლითა და ცხორებითა შეგინებულითა, ვინაჲცა რისხვით აღიფხურნეს იგინი“ (XII ტროპარი).

XIII ტროპარი. თავისუფალი თარგმანის ნიმუშად შეგვიძლია მივიჩნიოთ დასაწყისი გიორგი ათონელის მიერ გადმოღებული ტროპარისა. დედანშია: Ὡς βαρὺς τῶν γράμην Φαραὼν τῷ πικρῷ γέγονα (XIII ტროპარი). „ულმობელობითა უწყალო ვიქმენ, ვითარცა ფარაო“ (გვ. კოპლატაძის თარგმანი): „По жестокости я стал, как жестокий нравом фараон“ (ე. ლოვიაგინის თარგმანი).

არსენ იყალთოელის თარგმანით: „ფარაოხსებრ დავმძიმდი გონებითა“ (XIII ტროპარი).

გიორგი ათონელთან კი ნათქვამია: „ვითარცა მძიმე ზუავი, ფარაოხს მოხარკე ვიქმენ“.

XIV ტროპარი. ამ ტროპარიდან მოკიდებული დასასრულამდე დომინირებს სინანულის თემა, გოდების მოტივი და, ბუნებრივია, ექვთიმე ათონელი კვლავ ჩაერთვება შემოქმედებით პროცესში და არა მხოლოდ დედნისეულ ტროპარებს გადმოთარგმნის, არამედ „თვსით გულით“ კიდევ 8 ტროპარს დაურთავს ორგინალს. გიორგი ათონელი, ბუნებრივია, სრულად შეიტანს თავის თარგმანში ექვთიმე ათონელის ნაღვანს, ოღონდ არა უცვლელად. უცვლელია მხატვრული ქსოვილი, ესთეტიკური შინაარსი, მაგრამ, ალბათ, რიტმული ჩარჩოს ძლისპირთან შესაბამისობის დასაცავად ტექსტს შეჰმატებს სავედრებელ სიტყვებს, რომელთაც მსჭვალავს ღრმა სუბიექტური განცდა.

გამოვყოფ მთარგმნელობითი ხელოვნების რამდენიმე საყურადღებო მაგალითს:

არსენ იყალთოელს ვნებათა, მატერიალურ, ხორციელ ფენომენთა აღსანიშნავად (არა მხოლოდ ამჟერად! — ლ. გ.) გამოყენებული აქვს ტერმინი — „ნივთი“: „**ნივთად** შეყოფილ ვარ გონებითა, განმწმიდე, მეუფეო, საბანელითა ცრემლითა ჩემთაჲთა“; „გევედრები **ნივთი** ჴორცთა ჩემთაჲ თოვლებრ განასპეტაკე“ და სხვ.

ექვთიმე ათონელისა და გიორგი ათონელის თარგმანებში კი გვაქვს; „**ვნებათა** მწვირესა შინა დანთქმული გონებაჲ“.

არსენ იყალთოელთან კვლავ ნათქვამია: „განფრდილად ვჰპოვებ თავსა **ვნებათა შინა**“; ექვთიმე და გიორგი ათონელებთან არის ალტერნატიული გამონათქვამი: „ვჰპოვებ ცოდვათა ჩემთა უფროჲს ქჷმისა ზღვსაჲ“.

არსენ იყალთოელს დედნის ტაეპები ადეკვატურად გადმოუღია: „რამეთუ თჳთ ბუნებით წმიდაჲ მხოლოჲ ხარ და არავინ არს ყოვლად სხუაჲ უცხო ცოდვისაგან“ (XVI ტროპარი).

ექვთიმე ათონელი ლაკონიურია: „მხოლოო, ყოვლადწმიდაო და წყაროო მონყალებისაო“. გიორგი ათონელი კიდევ უფრო ლაკონიურად იტყვის: „უფსკრულო სახიერებისაო“.

არსენ იყალთოელთან გვხვდება: „უფსკრული უსაზღვრო წყალობისაჲ, გიორგი ათონელთან: „ჯურღმული წყალობათაჲ“.

არსენთან გვაქვს: „გულისა თუალნი“, გიორგისთან — „თუალნი გონებისა“.

არსენთან — „საცნაურნი ნათელი“, გიორგისთან — „ნათელი ეგე შინა საუკუნეთაჲ“.

შეიძლება ითქვას, რომ ქართველი მთარგმნელები ერთმანეთს ტოლს არ უდებენ ტექსტის წვდომასა და მხატვრულ გააზრებაში.

ლაღადყავსა (გალობაჲ ვ)

VI გალობაში სინანულის მოტივი კიდევ უფრო მძაფრ ხასიათს იღებს. გალობა ორიგინალში 16 ტროპარისგან შედგება. დაერთვის მარიამ მეგვიპტელისადმი მიძღვნილი ორი ტროპარი, რომელთაც, ბუნებრივია, ვერ ვხვდებით ქართულ თარგმანებში, რადგან, ეს ტროპარები შემდეგი დროის დანამატია. გალობა მთავრდება „სამებისანითა“ და „ღმრთისმშობლისანითა“. დედნისადმი ერთგულებით ხასიათდება არსენ იყალთოელისა და გიორგი ათონელის თარგმანები, ექვთიმე ათონელი კი „საკუთარ ღაღადყავსას“ გვთავაზობს.

აღნიშნული ტექსტიც შთაგონებულია ორიგინალით და მას გიორგი ათონელი არ ტოვებს უყურადღებოდ, შემოაქვს თავის საგალობელში მცირეოდენი ცვლილებებით. გვეძლევა შესაძლებლობა თვალი მივადევნოთ ქართულ თარგმანთა შესაბამისობას ბერძნულ ტექსტთან და, ამასთანავე, დავაკვირდეთ, როცა გიორგი ათონელი თავისუფალია ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი ტექსტისაგან, მის თარგმანს ეს რაიმესახის განსხვავებას ხომ არ სძენს? და კიდევ: როცა არსენ იყალთოელის თარგმანში შევნიშნავთ წინა თარგმანებთან სიახლოვეს, შეიძლება გაიმიჯნოს, ვის გავლენას განიცდის არსენ იყალთოელი და საერთოდ, განცდის კი წინა მთარგმნელების გავლენას?

I ტროპარი: არსენ იყალთოელი სტატიკური თარგმანის კლასიკურ ნიმუშს გვთავაზობს, ზედმიწევნითი სიზუსტით თარგმნის ტექსტს, გიორგი ათონელიც ერთგულია დედნისა, მაგრამ ფაქიზი მხატვრული სახეების (მეტაფორის, შედარების, ეპითეტის) და ღაღადისის ინტონაციის გამძაფრებით ახალ ელფერს ანიჭებს სათქმელს. მოვიტან მაგალითს:

არსენ იყალთოელი:	გიორგი ათონელი:
ცრემლთა თუალთა ჩემთასა, მწსნელო ჩემო, და სიღრმით-გამო სულთქუმათა მოსწრაფედ შევსწირავ, და ვჭმობ ესრეთ გულითა: შეგცოდე, ღმერთო, მილხინე მე წყალობით.	თუალთა ჩემთა ნაკადულნი, მწსნელო, და სიღრმით გულისაჲთ სულთქუმანი უნდონი შეინირენ შენ, ვითარცა საკუმეველნი და ისმინე ჳმაჲ ჩემი, რომლითა ვღალადებ: ღმერთო, მილხინე და ცოდვათა ჩემთა შენდობაჲ მომმადლე, ვითარცა ხარ მხოლოჲ მრავალმონყალე.

II ტროპარი. ორივე მთარგმნელი მიჰყვება ტექსტს, გიორგი ათონელი „გულით თჳსით“ ჩაუმატებს მიმართვას თავისი სულისადმი, ოდნავ გადაასხვავებებს დასასრულს. გიორგი ათონელის გავლენა არსენ იყალთოელის თარგმანზე არ იგრძნობა; პირიქით, თუ გიორგი ათონელთან არის „გარდასდერკ“, არსენ იყალთოელთან — „განუდექ“ (ბერძნულში: ἔξενυσας), გიორგი ათონელთან არის „მთხრებელი“, არსენ იყალთოელთან — „დანახეთქი“ (χάσμα τῆς γῆς), გიორგი ათონელთან არის „შეიყოს“, არსენ იყალთოელთან — „დაგფაროს“.

III ტროპარი. ორიგინალს გიორგი ათონელიცა და არსენ იყალთოელიც ერთგულად მიჰყვებიან, ოღონდ, გიორგი ათონელი, ტექსტის სემანტიკიდან გამომდინარე, მას ახალ მხატვრულ სახეს შეჰმატებს:

არსენ იყალთოელი:	გიორგი ათონელი:
ხოლო შენ ქურციკებრ იწსენ საბრჭით ცხორებაჲ, ფრთოვან ქმნილმან საქმით, და ხედვით, და გონებით.	ვითარცა რაჲ კუროჲ განკრთომილი, მსგავს ექმენ ეფრემს, ჳ, სულო, უნესოდ სლვითა, არამედ, ვითარცა რაჲ ქურციკი, განერი საბრჭისაგან ამის სოფლისა და ფრთოვან იქმენ, საქმით, და გონებით, და ხედვათა მიერ, და მოღუანებათა ზეცად აღფრინდი.

IV ტროპარი. არსენ იყალთოელს მცირეოდენი ცვლილებებით გადმოუღია:

ანდრია კრიტელი:	არსენ იყალთოელი:
Ἡ χεῖρ ἡμᾶς Μωσῆος πιστῶται, ψυχῇ, πᾶς δὲναται Θεός λερωθέντα βίον λευκάναι καὶ καθάραι, καὶ μὴ ἀπογνῶς σεαυτὴν, κἄν ἐλεπῶμιθ.	მოსეს ჳელმან გარწმუნენ, სულო, ვითარ ძალ-უც ღმერთსა კეთროვნისა ცხორებისა კულად განწმედად და შემკობად და ნუ უდებ ხარ, დალათუ განჰკეთროვნდი.

გიორგი ათონელის თარგმანი კვლავ ემოციური წიაღსვლებითაა გამდიდრებული და გაფართოებული. გიორგი ათონელის თარგმანთან შეპირისპირებისას იქმნება შთაბეჭდილება, რომ არსენზე გარკვეულ გავლენას უნდა ახდენდეს გიორგის თარგმანი.

V ტროპარი არსენ იყალთოელს ზუსტად აქვს თარგმნილი, ოღონდ დედნისეული წარსული დრო მომავალი დროით შეუცვლია, გიორგი ათონელს კი ეს ტროპარი არ გადმოუღია, რაც იშვიათი გამონაკლისია მისი მთარგმნელობითი პრაქტიკისათვის, ყოველ შემთხვევაში, „დიდი კანონის“ გადმოქართულებაში მსგავსი მაგალითები თითქმის არ გვხვდება.

IX ტროპარი. არსენ იყალთოელის თარგმანი იდენტურია, გიორგი ათონელისა კი — ინტერპრეტაციული, დინამიკური: მათი ეს თავისებურებანი თვალსაჩინო ხდება თარგმანთა შეპირისპირებისას:

ანდრია კრიტელი:	არსენ იყალთოელი:	გიორგი ათონელი:
Ὡς ἔπληξε Μωσὴς ὁ θεράπων τοῦ ράβδου τῆς πέτρας, τυπικῶς τῆς ζωοποιῶν σου πλερὰν προδιετύπου, ἐξ ἧς πάντες πόμα ζωῆς, Σωτήρ, ἀντλοῦμεν. (IX ტროპარი)	ოდეს მოსე, მსახურმან შენმან კუერთხი სცა კლდესა, ცხოველსმყოფელი წმიდა გუერდი შენი გამოსახა წინასწარ, რომლისგან ვსუამთ, ქრისტე, უზრუნველბასა. (IV ტროპარი)	სცა რაჲ კლდესა მონამან შენმან მოსე კუერთხითა, ცხოველსმყოფელი გუერდი შენი გამოსახა, ვინაჲ იგი, მაცხოვარ, ცხორებისა სასუმელსა აღმოვივსებით და უკუდავ ვიქმნებით. მეცა გევედრები, განმბანე მის მიერ ნაბრძვლთაგან სულისა ჩემისაჲთა. (V ტროპარი)

VII-VIII-IX-X-XI ტროპარებიც ამავე პრინციპითაა გადმოღებული არსენ იყალთოელისა და გიორგი ათონელის მიერ. პირველი ცდილობს დაიცვას სიზუსტე, მეორე სიზუსტის დაცვასთან ერთად თარგმანში შემოიტანს ორიგინალის ქვეტექსტში ნაგულისხმევ ნიუანსებს, რაც ტექსტს ემოციური ზემოქმედების ძალას მატებს.

XII ტროპარი. არსენ იყალთოელს რატომღაც გამოუტოვებია ბიბლიურ ტრადიციაზე დაფუძნებული სახე-სიმბოლო — „მწეცისა“ — „მიწსენ მწეცისაგან“ — τὸν θύρძ με ῥῶσαι. გიორგი ათონელი კი ამ სიმბოლოზე დაყრდნობით მხატვრულად დასრულებულ ბრწყინვლე ტროპარს გვთავაზობს:

ჰ, სახიერ,
 ვითარცა აცხოვნე,
 ჯმა-ყო რაჲ
 შენდამო პეტრე,
 მეცა მაცხოვნე და მიწსენ
 ცოდვილი მწეცისაგან,

სულთა მომსრველისა მძვნეარისა,
და აღმომიყვანე
უფსკრულით ცოდვათაჲთ
განრთხმითა მარჯუენისა შენისაჲთა.

(XII ტროპარი)

გიორგი ათონელი ამ ტროპარით ამთავრებს გალობას, არსენ იყალთოელთან დედნისეული კიდევ ერთი ტროპარია თარგმნილი და გალობა მთავრდება „სამეზისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“, რომლებიც იდენტურნი არიან დედნის ანალოგიური ტროპარებისა.

ანდრია კრიტელის „დიდი კნონის“ VI გალობა მთავრდება კონდაკით, რომელიც ერთი ტროპარისაგან შედგება, არსენ იყალთოელთან ის ორი ტროპარისგანაა შედგენილი. არსენის თარგმანს, კონდაკთან ერთად, ახლავს, აგრეთვე, იბაკო, რომელიც ითქმის „მომიწსენესა ზედა“ და თვით „მომიწსენე“.*

რაც შეეხება „მომიწსენეს“, რომელიც ბიბლიური იპოდიგმური სახეებითაა დატვირთული, არსენიყალთოელისთარგმანში 13 ტროპარს შეცავს („სამეზისანისა“ და „ღმრთისმშობლისანის“ ჩათვლით), გიორგი ათონელის „მომიწსენესა“ კი შედგება 10 ტროპარისაგან.**

ექვთიმე ათონელი, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, საკუთარ „ღალადყავსას“ ქმნის. გიორგი ათონელი მის პერიფრაზირებულ ვარიანტს გვთავაზობს; ზოგჯერ ორი ტროპარი ექვთიმესი ერთ ტროპარად გადმოაქვს. მაგალითად, ექვთიმეს V და VI ტროპართა შინაარსი გიორგის ერთ, VII ტროპარში აქვს მოქცეული; ექვთიმე თუ ახსენებს „ნიგნს“ განსაზღვრების გარეშე („ნიგნნი განეხუმიან“, VII ტროპარი), გიორგი განმარტავს — „ნიგნნი მათიანეთანი“ (V ტროპარი) და ა.შ.

გალობა VII

გალობაჲ ზ (კურთხეულ არსა)

გალობის ძლისპირი, რომელიც ამოზრდილია ბაბილონელ ყრმათა გალობიდან, ერთგვარ კამერტონად ქცეულა მთელი გალობისთვის. გალობა შედგება 20 ტროპარისაგან. დედანში დაერთვის მარიამ მეგვიპტელისადმი მიძღვნილი ორი ტროპარი, აგრეთვე, „სამეზისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“.

ავტორი გოდებს ჩადენილ ცოდვათა გამო და მხურვალე ვედრებით მიმართავს უფალს, შეინყალოს იგი.

მთელი გალობა კვლავ გაჯერებულია ბიბლიური იპოდიგმურ-პარადიგმული სახეებით. ყოველ ტროპარში ბიბლიური ცოდვის გახსენებით, მონაწილე ადამიანი განსჯის თავს და

* „დიდი კნონის“ ბერძნულ გამოცემებში „მომიწსენესა“ არ არის შეტანილი.

** 10 ტროპარის მანძილზე არსენ იყალთოელისა და გიორგი ათონელის ტექსტები მიჰყვებიან ერთმანეთს, გიორგი ათონელს ტექსტისთვის კიდევ 3 ტროპარი შეუმატებია, დაუსრულებია „სამეზისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“ და ტექსტი განუვრცია კიდევ 7 ტროპარით.

ამის შემდეგ გიორგი ათონელთან იწყება ვრცელი ტექსტი (12 ტროპარისგან შემდგარი), რომელიც შეესაბამება ექვთიმე ათონელის „ღალადყავსას“ თარგმანს, შემდგარს 12 ტროპარისაგან ზედდართული „სამეზისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“.

ჩემი დაკვირვებით, ეს მასალა შემოქმედებითი და მთარგმნელობითი პრაქტიკის დასახასიათებლად ახალს არაფერს შეიცავს.

ემიჯნება ცოდვებს. გალობაში ნახსენებია ცთომილებანი საულისა, დავითისა, ოზანისა, აბესალომისა, აქიტოფელისა, სოლომონისა, რობოამისა, მანასესი, აქაბისა და სხვ.

არსენ იყალთოელს მთლიანად და უხარვეზოდ გადმოუღია გალობის ტექსტი. ექვთიმე ათონელიმის მიერვე შერჩეულ გზას მიჰყვება: პირველი 3 ტროპარი მისთვის დამახასიათებელი სემანტიკური მეთოდით გადმოუღია, მომდევნო 7 ტროპარი გამოუტოვებია, მის გზას გაჰყოლია გიორგი ათონელიც, რაც გასაკვირია, რადგან მისთვის ტექსტის „დაკლების“ ტენდენცია არ არის დამახასიათებელი; ექვთიმე ათონელს შეუტანია სხვა ცვლილებებიც: რამდენიმე ტროპარის შინაარსი ერთ ტროპარში მოუქცევია. მას მისდევს გიორგი ათონელიც.

ანდრია კრიტელის ტექსტის გადმოღების შემდეგ ექვთიმე ათონელი აგრძელებს მედიტაციას და 30 ტროპარში მოაქცევს ლაღადისს უფლისადმი. გიორგი ათონელი კვალდაკვალ მიჰყვება ნმიდა მამას.

შევეცდები ყურადღება გავამახვილო ქართველ მთარგმნელთა მთარგმნელობითი პრაქტიკის თავისებურებებზე. ერთმანეთის გვერდით წარმოვადგენ I ტროპარის სამივე თარგმანს:

ანდრია კრიტელი:	არსენ იყალთოელი:	გიორგი ათონელი:	ექვთიმე ათონელი:
Ἡμάρτηκα, ἐπλημέλησα. καὶ ἡθέντησα τὴν ἐντολήν σοῦ ὅτι ἐν ἀμαρτίαις προήχθην καὶ προσέθικα τοῖς μᾶλοισι τραύματα ἔμοι ἀλλ' αὐτὸς με ἐλέησον, ὥς εὐσπλαγχνός, ὁ τῶν πατέρων θεός	ვცოდე, და უსჯულო ვიქმენ მე, და შეურაცხ-ვეყვენ მცნებანი შენი, რამეთუ ცოდვათა შინა ვიშევ და წყლულთა ზედა შევსძინენ წყლულნი, არამედ შენ შემინყალე, ვითარ მონყალემან, მამათა ჩუენთა ღმერთმან.	ვცოდე, მაცხოვარ და შეურაცხ-ვეყვმცნებაჲ შენი ნმიდაჲ, ყოვლადსახიერო, გარნა ტკბილო, შემინყალე, ვითარცა კაცთმოყუარე ხარ და წყლულებანი ჩემთა ვნებათანი დაჰსწენ აურაცხელნი.	შეგცოდე შენ, მაცხოვარ, და შეურაცხ-ვეყვმცნებაჲ შენი ნმიდაჲ, ჰ, სახიერო, არამედ შენ, ქრისტე, შემინყალე, ვითარცა ხარ მეუფე მონყალე და განკურნე [სნეუ] ლებანი ესე ჩემნი აურაცხელნი.

არსენ იყალთოელის თარგმანი ბერძნული ტექსტის იდენტურია, ექვთიმე მთანმიდელი ამოკლებს ტექსტს, გამოუტოვებია დედნისეული: *προήχθην καὶ ἡροσέθικα τοῖς μᾶλοισι τραύματα ἔμοι* („რამეთუ ცოდვათა შინა ვიშევ და წყლულთა ზედა შევსძინენ წყლულნი“). გიორგიც, ექვთიმეს მსგავსად, გვერდს უვლის აღნიშნულ პასაჟს და ექვთიმეს მსგავსადვე დამამთავრებელ ტაეპში ჩართავს ვედრებას: „წყლულებანი ჩემთა ვნებათანი დაჰსწენ აურაცხელნი“.

II ტროპარიც არსენ იყალთოელს, შეიძლება ითქვას, ადეკვატურად გადმოუღია, შეტანილია უმნიშვნელო სემანტიკური ცვლილებები: გული (*καρδία*) შეცვლილია „გონებით“, გულმონყალე (*εὐσπλαγχνός*) შეცვალა „კაცთმოყუარეთი“, რაც სრულიად დასაშვებია პოეტური ტექსტის თარგმნისას. „გულისა“ და „გონების“ მონაცვლეობა კი საღვთისმეტყველო ტრადიციაში

მიღებული და გამართლებულია.

ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანში გული (გონება) ჩანაცვლებულია სხვა გამოთქმით: არსენ იყალთოელთან არის: „დაფარულთა გონებისათა აღგიარებ“, ექვთიმესთან და გიორგისთან კი: „დაფარულთა საქმეთა ჩემთა აღგიარებ“, რაც შინარსობრივად თითქოს სცილდება ტექსტს.

III ტროპარი, რომელიც მხოლოდ არსენ იყალთოელს აქვს თარგმნილი, საინტერესოა იშვიათი ლექსიკური ერთეულის შემოტანით; „გარენათ საქმედ მეფობაჲ პოვა“ (გარენათ — მოულოდნელად).

საინტერესოა, აგრეთვე, „სწრაფვის“, „ნდომის“ ეკვივალენტად „კრთომის“ მოხმობა („ნუსადა აღირჩინე სუფევასა ქრისტესსა პირუტყულნი კრთომანი“).

IV ტროპარის არსენისეული თარგმანის დამამთავრებელი ტაეპი თავისუფლადაა გადმოღებული და ვფიქრობ, რამდენადმე მოკლებულიცაა სიცხადეს. დედანშია: ἄλλ' αὐτῇ τα βαρύτερα τῶν ἔργων νοσεῖς ταῖς κατὰ γνῶμην ὁρμαῖς. (ლოვიაგინის თარგმანი: „но ты, душа моя, сама более тяжко, нежели сами делами, страдаешь произвольными стремлениями“); (გვ. კოპლათაძის თარგმანი: „შენ, სულო ჩემო, ამა საქმეთა უძვრესთა ნებსით სწრაფვათა გამო იტანჯები“). არსენ იყალთოელი კი გვამცნობს: „გარნა შენ უძვრესთა ჰყოფ საქმეთა წურთითა გონებისაჲთა“.

V ტროპარი. ამ ტროპარის თარგმნისას დაცულია სიზუსტე, შეცვლილია მხოლოდ დამამთავრებელი ტაეპები. დედანშია: ἄλλ' αὐτῇ πονηρότερα εἰργάσθω, ψυχῇ, μὴ μεταγνοῖσα Θεῷ („а ты, душа, совершив большие грехи, не раскаялась пред Богом“ (ე. ლოვიაგინის თარგმანი). „ხოლო შენ, სულო, უძვირეს, საქმეთა მოქმედმან, წინაშე ღმრთისა არა შეინანე“ (გვ. კოპლათაძის თარგმანი). არსენ იყალთოელის თარგმანი კი თავისუფალია: „არამედ შენ, უძვრეს მცოდველო სულო, მას ჰბაძევდ მოქცევითა“.

VI ტროპარი.

Δαβὶδ ποτε ἀνεστήλασε συγγραψάμενος ὡς ἐν εἰκόνι	განაქიქა ოდესმე დავით,
ῥῆμον.	ვითარცა ძეგლსა ზედა წარწერითა გალობასა შინა...

ვფიქრობ, ამ ტროპარში მინიშნებაა დავით წინასწარმეტყველის **XV** ფსალმუნზე და მის ზედწარწერაზე — ძეგლისწერა, რომელიც მიუთითებს იმაზე, რომ ამ ფსალმუნის შინაარსი თავისი ღირებულებითა და მნიშვნელობით იმსახურებს ამოტვიფრას (დანერას) ძეგლზე (სვეტზე), რათა ყველასთვის მისაწვდომი გახდეს და, რაც მთავარია, შემდომ თაობათათვისაც სამახსოვრო იყოს.

ე. ლოვიაგინის (აგრეთვე, გვ. კოპლათაძის) თარგმანში სხვაგვარი ინტერპრეტაციაა: „Давид некогда, живописуя как бы на картине, начертал песнь, в которой обличает совершенное им деяние, взывая: помилуй меня, ибо согрешил я пред тобою единым, Богом всех; сам очисти меня“ (Пс. 50,1).

„ოდესმე დავით“ თითქოსდა სურათს ხატავდა, საგალობელი შეთხზა, რომლითაც ამხილა საქმენი, მის მიერ ქმნილნი, მღალადებელმან: „მიწყალე მე, რამეთუ შენ მხოლოსა შეგცოდე, ყოველსა ღმერთსა, შენვე განმნმიდე მე“ (გვ. კოპლათაძის თარგმანი **VI ტროპარი**).

VII, VIII, IX ტროპარები, თარგმნილი არსენ იყალთოელის მიერ, მიჰყვებიან დედანს, ყურადღებს იქცევს ᾿ϥναταξας τὸ ἄδινῳ λαιν-ის შესატყვისად „მთავრებრივი პატივის“ შემოტანა.

IX ტროპარის შემდეგ ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანებში დავით წინასწარმეტყველის თემა წამოიწევს. შემოთავაზებულია კიდევ ერთი სევდით შეფერილი ტროპარი:

გიორგი ათონელი:	ექვთიმე ათონელი:
ერთგზის ცოდა და მარადლე დალტობნ ცხედარსა თვსსა დავით ტირილითა, ხოლო შენ, სულო, მარადის ბრალთა მიერ აღივსები და ცრემლნი არაჲ გქონან, და რაჲ ჰყო, რაჟამს წარსდგე წინაშე ღმრთისა“ IV ტროპარი	დავით ერთგზის შესცოდა და მარად დლე დაალტობნ ცხედარსა, სულო, ტირილითა, ხოლო მე მარა[დ]ლე ცოდვითა აღივსები და ცრემლნი არაჲ მქონან, და რაჲ ვყო, რაჟამს მივიდე განკითხვად წინაშე ღმრთისა. IV ტროპარი

X ტროპარი. არსენ იყალთოელს ზედმიწევნითი სიზუსტით აქვს თარგმნილი. ექვთიმე და გიორგი ათონელების თარგმანი კი თავისუფალია, თუმცა ტროპარის დედააზრი გადმოტანილია.

XI ტროპარზეც იგივე შეიძლება ითქვას. არსენ იყალთოელი იცავს სიზუსტეს, ექვთიმე ათონელი, მის მსგავსად გიორგი ათონელიც, ერიდებიან კალკირებას.

XII ტროპარი მხოლოდ არსენ იყალთოელს გადმოუთარგმნია. შესაბამისობა ორიგინალთან დაცულია. საყურადღებოა ტექსტის ერთი სეგმენტი: „Τὸν Ποσειᾶμ παρεῖλκασας, ἄλοχῆσαντα βυλῆς κατράς“. „თათბირი, არჩევანი მამისა“ — არსენს უთარგმნია, როგორც „მამულნი განზრახვანი“.

XIII ტროპარის დასაწყისის არსენ იყალთოელისეული თარგმანი რამდენადმე ბუნდოვანია. განსაკუთრებით ლექსიკურადაა ძნელი გასაგები შემდეგი გამონათქვამი: „აღძრვანი წინააღრჩევისანი“, სინტაქსურადაც ქართული ენისათვის ბუნებრიობასაა მოკლებული ფრაზა: „ვითარცა საძაგელნი, აღჰმართენ ვნებანი და განამრავლენ მოსაწყინელნი“.

ექვთიმე ათონელის, აგრეთვე, გიორგი ათონელის თარგმანი, რომელიც ექვთიმეს მიბაძვითაა გამართული, ნათლად გამოხატავს ტროპარის დედააზრს. მომაქვს სამივე მათგანის თარგმანი:

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
მანასესნი მოიგენ, სულო, აღძრვანი წინააღრჩევისანი და ვითარცა საძაგელნი, აღჰმართენ ვნებანი და განამრავლენ მოსაწყინელნი... (XIII ტროპარი)	ცოდვათა მანასესთა მიემსგავსე შენ, სულო, და მისებრ აღჰმართენ შენ შორის გულისთქუმათა კერპნი. (VII ტროპარი)	მანასესთა მათ ცოდვათა ებაძვე შენ, სულო, და მისებრ აჰმართენ შენ შორის კერპნი ვნებათა ბოროტათანი... (VII ტროპარი)

XIV ტროპარი მხოლოდ არსენ იყალთოელს უთარგმნია და გამოირჩევა სიზუსტით. ოღონდ თუ დედანში არის: γέγονα σαρκικῶν μισθμάτων καταγύσιον, καὶ σκεῦος αἰσχρὸν τῶν παθῶν, არსენ იყალთოელს გადმოაქვს შეკვეცილად: „იქმენ ჴორციელთა ზრახვათა და ვნებათა სავანე“.

XV ტროპარის ქართულ თარგმანებზე დაკვირვებისას საინტერესო სურათი იკვეთება: არსენ იყალთოელი ბიბლიურ იპოდიგმურ სახეებზე დაფუძნებულ სტროფს შესატყვისად თარგმნის, ექვთიმე ათონელი ტროპარს გვერდს არ უვლის, მაგრამ მისი ხედვა ამ ძეგლის თარგმნისას უცვლელი რჩება, იგი ცდილობს ბიბლიური სახეებისგან განტვირთოს ტექსტი. ამ კონკრეტულ ვითარებაში გიორგი ათონელი მას მიჰყვება.

მოვიტან მაგალითებს:

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
ცანი დაგეჴშნეს, ჴ, სულო, და სიყმილი მძაფრი გენია შენ, ვითარცა თეზბიტელისა ელიაჲს ურჩსა აქაბს, არამედ სარეფთელსა მას ემსგავსე და გამოზარდე შენცა სული წინანარმეტყუელისა. (XV ტროპარი)	ცანი დაგეჴშნეს, სულო, და სიკუდილი გენია, რმეთუ ურჩ ექმენ უფალსა, ხოლო ან შეუვრდი, რაჲთა კუალად მოგცეს შენ პური იგი ზეცისაჲ და გამოგიყვანოს ნათლად ბნელისაგან ცოდებათაჲსა. (VIII ტროპარი)	ცანი დაგეჴშნეს და სიყმილი გენია, სულო, რამეთუ ურჩ ექმენ ღმერთსა, ხოლო ან მასვე შეუვრდი, რაჲთა მოგცეს პური ზეცათაჲ და ნათლად ბნელისაგან შეცოდებათაჲსა გამოგიყვანოს. (VIII ტროპარი)

XVI—XVII-XVIII ტროპარები ვედრების გამომხატველნი არიან, სამივე ქართველ მთარგმნელს ტექსტი ზუსტად აქვს გადმოტანილი. არსენ იყალთოელს არ გამოუტოვებია მეძავის თემა („ვცოდე უფროჲს მეძვისა მის“). გიორგი ათონელი ლამის სიტყვასიტყვით იმეორებს ექვთიმე ათონელის თარგმანს. არსენს წარმატებულად აქვს დედნისეული მხატვრული სახე გადმოთარგმნილი: „დაგასხამ შენ, ვითარცა ცრემლთა, სულთქუმათა ჩემთა“.

ათონელებს რატომღაც ტროპარისთვის არ დაურთავთ დედნისეული: „ვითარცა გალობს დავით“, ეს სიტყვები კი რეფრენივით მეორდება XVIII ტროპარის დასასრულსაც.

არსენ იყალთოელის თარგმანი, რომელიც იდენტურია დედნისა, აქ სრულდება და კანონის შესატყვისად, გალობა დაიხურება „სამებისანითა“ და „ღმრთისმშობლისანით“, როგორც ეს დედანშია.

ექვთიმე ათონელი, მასთან ერთად გიორგი ათონელიც, აგრძელებენ ამ გალობას ექვთიმეს ტექსტისთვის დაუმატებია 22 ტროპარი, რომელთა სემანტიკა, რა თქმა უნდა, ორგანულია ანდრია კრიტელის დიდი სინანულის საგალობლის საღვთისმეტყველო და მხატვრული შინაარსისათვის.

მერვე გალობა (აკურთხევდითსა)

მერვე გალობაში, რომელიც 20 ტროპარისაგან შედგება და, წესისამებრ, ახლავს „სამებისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“, სინანულის მოტივი, კიდევ უფრო ღრმა და გამომსახველი ხდება, კვლავ უხვად შემოდის ბიბლიური სახე-ქმედებანი, რომელთა მიზანძვა ან რომელთაგან გამიჯვნა, შუასაუკუნეობრივი თვალთახედვით, სრულყოფის გზას მოასწავებს. ამ გალობაშია ჩამოყალიბებული „დიდი კანონის“ დედააზრის განმაზოგადებელი ტროპარი: „ძულისა აღთქუმისანი ყოველნივე სახედ მოგართუნ, სულო, რაჟთა ემსგავსო საქებელისა საქმესა და ევლტოდე ხენუმსა მას და ბილნსა ცოდვას უკეთურთასა“. ხოლო XIV ტროპარში გულისშემძვრელი გოდება კულმინაციას აღწევს: „ავაზაკისებრ ვჭმობ: მომიჭსენე, და პეტრესებრ ვტირ: მილხინე, მაცხოვარ, მეზურისაებრ ვგოდებ, მეძვისაებრ ვცრემლოვ, მიითუალე ჩემი გლოვაჲ, ვითარ კანანელისა“. სულის ეს ღაღადისი გრძელდება საგალობლის ბოლო სიტყვებამდე.

არსენ იყალთოელი, ბუნებრივია, კვლავ არ ღალატობს თავის მთარგმნელობით პრინციპებს, გადმოაქართულებს ოცივე ტროპარს, ზედ დართულ „სამებისანსა“ და „ღმრთისმშობლისანს“. ექვთიმე ათონელის მთარგმნელობითი მეთოდი კი კვლავ დინამიკური თარგმანის სტილს უფრო მიეკუთვნება. ჯერ ერთი ექვთიმე ათონელს კვლავ შეაქვს ტექსტში კომპოზიციური ცვლილებები. არ აქვს თარგმნილი III, IV, V, VI, VII, XI, XII, XIII, XXIII ტროპარები, ჩამატებული აქვს VII და XIII ტროპარები.

გიორგი ათონელი ერთგულია დედნისა, ცვლის ექვთიმე ათონელის XIII ტროპარსაც (გვერდს უვლის VII ტროპარს). თარგმნისას ოსტატურად გადმოაქვს დედანი, რომელსაც შეჰმატებს სუბიექტურ ელფერს, რითაც აძლიერებს გალობის ემოციურობას. მივყვეთ ტექსტს. ყურადღებას გავამახვილებ არსებით მომენტებზე.

I ტროპარი არსენ იყალთოელის თარგმანი ოდენ სემანტიკური ვარიანტების ფარგლებში რჩება, არსებითი ცვლილებები არ გვხვდება.

დედანშია:	არსენ იყალთოელის თარგმანი:
Ἡμαρτηκότα, Σωτήρ, ἐλέησον, διέγειρόν μου τόν νοῦν πρὸς ἐπιστροφὴν, δέξαι μετανοοῦντα, οἰκτείρεσον, βιάσντα ἡμαρτόν σοι, σῶσον, ἡνσίμωσα, ἐλέησον με.	შეცოდებული შემინყნარე, მწსნელო, და წადიერ-ჰყავ გული ჩემი მოქცევად, მონანული მაცხოვრე და მომხედენ, რომელი ვჭმობ: შეგცოდე, შემინყალე და წარწყმედული მპოვე.

νοῦν გადმოტანილია, როგორც „გული“ და არა „გონება“, რაც მხოლოდ არსენ იყალთოელისთვის არ არის დამახასიათებელი. ვარიანტებულია დამამთავრებელი ტაეპი: ἡμαρτόν σοι, σῶσον, ἡνσίμωσα, ἐλέησον με. („მაცხოვრე, უსჯულოება ვქმენ, შემინყალე მე“).

ექვთიმე ათონელი ძალზედ ლაკონიურია, გიორგი ითვალისწინებს ექვთიმე ათონელის თარგმანს და განავრცობს მას დედნისეული პასაჟებით: „ღმობიერ-ყავ ჩემი გონებაჲ“ (და არა „გული“, როგორც არსენ იყალთოელთან გვაქვს).

II ტროპარი: არსენ იყალთოელს სრულად გადმოაქვს ტექსტი. ექვთიმე ათონელიც გადმოსცემს ტროპარის დედააზრს, ოღონდ მასში აზრობრივი აქცენტები მონაცვლეობენ. ბერძნულში ტროპარი იწყება ელიას სასწაულის აღწერით, ბოლო ტაეპში კი გაისმის მოწოდება: τὸν τοῦ οὐν, φυχῆ μου, τὴν ἄνοιον ἀναλογίζῃ. („აღსვლაჲ მისი გულისხმა-ჰყავ, სულო ჩემო“).

ექვთიმე და გიორგი ათონელებთან ტროპარი იწყება მოწოდებით: „იჴსენებდი შენ, სულო, ამალღებასა ელიაჲსა“. გიორგი აგრძელებს ტექსტის ინტერპრეტირებას და მასში ნაგულისხმებ შინაარსს უფრო ნათელს ხდის: „ისწრაფე შენცა, რაჲთა განეშორო სოფელს საქმეთაგან და სათნოდ ცხოვრებითა ზეცად აჰმალდე, მძლექმნილი ჳორცთა ნებათა“.

III ტროპარშიც ანალოგიური ვითარებაა.

IV და V ტროპარები არსენ იყალთოელის თარგმანის შემცველ ხელნაწერებში ადგილმონაცვლეობენ, გიორგი ათონელის თარგმანი ბერძნულ ტექსტს მიჰყვება. უნდა აღინიშნოს, რომ გიორგი ათონელის ტექსტში წარმოდგენილი თანმიმდევრობა ტროპარებისა გამართლებულია, რადგან V ტროპარში გრძელდება ელიას თემა, IV-ში კი იწყება ახალი თემა. ასეა ბერძნულშიც.

VII ტროპარი მთავრდება მოწოდებით: „καὶ πρόσθαμε τῇ μετανοίᾳ“, რომელსაც არსენ იყალთოელი შემდეგნაირად თარგმნის: „შეიტკბე სინანული“, გიორგი ათონელი კი განავრცობს სინანულის თემას, თუმცა არ ახსენებს ბიბლიურ ოზიას. მომაქვს ორივე მთარგმნელის ინტერპრეტაციები:

არსენ იყალთოელი	გიორგი ათონელი
ოზიას მიმსგავსებითა, ჰ, სულო, მრჩობლ გაქუს შენ შორის კეთროვანებაცა მისი, ბილნთა საქმეთა წურთითა და უსჯულოთა ქმნითა, დუტევენ ესენი და შეიტკბე სინანული. (VII ტროპარი)	მრჩობლითა კეთროვანებითა შეგინებულ იქმენ, ჰ, უბადრუკო სულო, რომელ არს მნიკული გულისსიტყუათაჲ და ბილნებაჲ საქმეთაჲ, რომელნი-იგი მოიძაგენ და სინანული უბიწოჲ წადიერად შეიტკბე, რაჲთა გაცხოვნოს და გიჴსნას სატანჯველთაგან. (VII ტროპარი)

VIII ტროპარი. არსენ იყალთოელს თარგმნისას დედანთან სრული შესაბამისობა აქვს დაცული. ექვთიმე ათონელს მეტისმეტად შეუმოკლებია (შესაძლოა, პრობლემა ხელნაწერებშია, ან თვითონ ექვთიმეს ჰქონდა ნაკლული დედანი, ან ჩვენამდე მოღწეული ქართული ხელნაწერები შეიცავენ ხარვეზს). თუმცა ისიც უნდა ითქვას, აქაც გაისმის, ნინეველთა მჴურვალე სინანულის ბაძვა რომ გვმართებს. ამ მიზნით ექვთიმე ათონელი მცირე მოცულობის III ტროპარს გვთავაზობს. გიორგი ათონელი კი აფართოებს ტექსტს მისთვის დამახასიათებელი კვანტიტაური ჩართვით, რაც ტექსტის გაგებას, შინაარსის სრულ წვდომას ემსახურება, და ამ შემთხვევაშიც მიღწეულია მიზანი:

არსენ იყალთოელი:	გიორგი ათონელი:
გასმიეს ნინეველთა შევრდომაჲ ღმრთისაჲ ძაძითა და ნაცრითა, სულო, რომელთა არა ჰბაძავ, არამედ გამოსჩნდები უძკრეს ყოვლთავე პირველთა და შემდგომთა სჯულისათა. (VIII ტროპარი)	ნინეველთაჲ, სულო ჩემო, გესმა სინანული მწურვალე ღმრთისა მიმართ, რომელთა ძაძითა, და ნაცრითა, და ცრემლთა მდინარითა, და მარხვითა მოწყალე- ყვეს უფალი, და ყოვლად არაჲ ჰბაძავ და ესრეთ ყოველთავე შეცოდებულთა უმედგრეს იქმენ, უბადრუკო. (VIII ტროპარი)

გიორგი ათონელის თარგმანში ბოლო ტაეპი შემოკლებულია, დედააზრი კი უცვლელადაა გადმოტანილი. არსენ იყალთოელს დაუცავს დედნის ლექსიკა; „რომელთა (ნინეველთა — ლ. გ.) არა ჰბაძავ, არამედ გამოსჩნდები უძკრეს ყოველთავე პირველთა და შემდგომთა სჯულისათა“ (ნინეველებს რომ არ ჰბაძავ, გამოჩნდები ყველაზე უარესი, ვინც კი სცოდა სჯულამდე და სჯულის შემდეგ). გიორგი ათონელმა შეამჭიდროვა სათქმელი: „სჯულამდე თუ სჯულის შემდგომი ცოდვათა ყველა ჩამდენნი“ და ერთი დეფინიციით — „ყოველი შეცოდებული“ — გააერთიანა.

IX ტროპარი ყურადღებას იპყრობს ქართველ მთარგმნელთა ინტერპრეტაციებით. არსენ იყალთოელი არ გამოდის დედნის ჩარჩოებიდან, ექვთიმე ათონელი და მასთან ერთად გიორგი ათონელი კი სხვაგვარად ავითარებენ აზრს. არსენი, შესაბამისდ ბერძნული ტექსტისა, იტყვის: იერემია სიონისათვის გოდებდა, მიემსგავსე ცრემლთა ღვრით მის ცხოვრებას და სცხონდები. ექვთიმე ათონელი კი კონტრასტული პარალელიზმის გამოყენებით საინტერესოდ ავითარებს აზრს: [იერემია] ერისთვის ღვრიდა ცრემლს, „შენ თვსთა ცოდვათათჳს არა იგლოვ, არცა ითხოვ მწურვალეთა ცრემლთა წყაროსა, რაჲთა ჰპოვო მიტევებაჲ ცოდვათა შენთა“ (V ტროპარი).

გიორგი ათონელი ფაქიზი ნიუანსების შემატებით თითქოს დაასრულებს, ბოლომდე ნათელყოფს სათქმელს:

მიჰხედენ, ჳ, სულო ჩემო,
 ცრემლით გოდებასა
 მას ერემიაჲსსა
 ტომთათჳს.
 და შენ, თვსთა ბრალთათჳს
 არაჲ სტირ და არც ითხოვ
 მწურვალეთა ცრემლთა წყაროსა, რაჲთა
 ჰპოვო ცოდვათა შენთა
 ურიცხუთა მოტევებაჲ
 და ესრეთ განერე
 ცეცხლისაგან უშრეტისა.
 (IX ტროპარი)

ამ ტროპარების ქართული თარგმანები საინტერესოა ტერმინოლოგიური თვალსაზრისით. ბერძნულშია: „πᾶν τὸν Σῶν“, არსენთან არის მხოლოდ „სიონი“ („მასმიეს სიონისათჳს“), ექვთიმესთან გვაქვს „ერი“ („ცრემლთა მათ ღვრემიასთა ერისათჳს“), გიორგისთან „ტომი“ („ცრემლით გოდებასა მას ერემიასსა ტომთათჳს“).

„ქალაქი“, „ერი“, „ტომი“ ეკვივალენტურ ცნებებად და ტერმინებადაა მოაზრებული.

X ტროპარი არსენ იყალთოელს ზედმინვეთი სიზუსტით აქვს თარგმნილი, ექვთიმეს თარგმანი თავისუფალი, ინტერპრეტაციულია. ინტერპრეტაციულია გიორგი ათონელის თარგმანიც, თვალსაჩინოა მასზე ექვთიმეს თარგმანის ზეგავლენა.

XI ტროპარის არსენისეული თარგმანი დედნის შესატყვისია. გიორგი ათონელი გაშლის სათქმელს და ტროპარს მხატვრულად და ემოციურად აძლიერებს:

„დანიელ მღვმესა შინა
დაუყვნა, ჰ, სულო,
მწეცთა პირნი და ყრმათა
საჯუმილი
საზარელი დაშრიტეს,
რამეთუ სინმიდითა
და მარხვითა
ბრწყინვალედ შემკულ იყვნეს,
ამათ მიემსგავსე შენ
და ვნებათა საჯუმილი,
მგ ზებარე შენ შორის,
დაშრიტე მოღუანებიტა“.
(XI ტროპარი)

ექვთიმე ათონელს ეს ტროპარი არ გადმოუღია, მის სანაცვლოდ ვედრების შემცველი მცირე მოცულობის ტროპარია ჩართული:

„ჰ, მართალთა მსაჯულო ქრისტე,
შემიწყალე და მიჰსენ მეცა
გეჰენიისაგან, რაჟთა ჯმა-ვყო:
აკურთხევდით“.
(VII ტროპარი)

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ გალობაში, რომელსაც ქართულად „აკურთხევდითსა“ ეწოდება, ექვთიმეს თარგმანში (განსხვავებით არსენ იყალთოელისა და გიორგი ათონელისაგან), რამდენიმე ტროპარი მთავრდება მოწოდებით „აკურთხევდით“ და გულისხმობს შესაბამის გაგრძელებას.

XII ტროპარი „დიდი კანონის“ საღვთისმეტყველო-ეთიკურ-ესთეტიკური კრედოს გამომხატველია:

„ძუელისა
აღთქუმისანი ყოველნივე
სახედ მოგართუნ, სულო,
რაჲთა ემსგავო
მართალთა საქებელსა
საქმესა და ევლტოდი
ხენეშსა მას
და ბილნს ცოდვასა უკეთურთასა“.

გიორგი ათონელსაც ადეკვატურად გადმოუღია ტექსტი. ექვთიმე ათონელი კი, გასაგები მიზეზის გამო, გვერდს უვლის აღნიშნულ ტროპარს: ექვთიმეს ხომ გამოტოვებული აქვს სწორედ ბიბლიურ სახე-მაგალითთა მომცველი ტროპარები, რადგან ითვალისწინებს მკითხველის (მსმენელის) შემეცნებით და ემოციურ შესაძლებლობებს.

XIII ტროპარიდან მიკიდებული, გალობის დასასრულამდე, ისმის მონანული ადამიანის გულმხურვალე ვედრება: „მონყალე ექმნეს უფალი“.

ძველი აღთქმის იპოდიგმებს ჩაენაცვლება ახალი აღთქმის პარადიგმები. ესენია: ქანანელი დედაკაცი, მართა და მარიამი, მირონის მცხებელი მეძავი, მონყალე მწყემსი... მაგალითად დასახულია: მარცხენა ავაზაკი, ცრემლით მღალაღებელი პეტრე მოციქული, მგოდებელი მეზვერე, ცრემლით დაღტობილი მეძავი...

სამივე ქართველი მთარგმნელი გულის სიღრმიდან მომდინარე, ღრმა განცდით დატვირთული ინტონაციით ღალაღებს. სახე, სიტყვა, მაგალითი, ხმის მიმოხრა უზადოა და გამომსახველი. ქართულ პოეტურ მეტყველებაში, მხატვრულ საზოგადოებრივ სისტემაში ადგილს იმკვიდრებენ ადამიანის სულიერ სამყაროში აღმოცენებული, ადამიანის ამაღლებულ განცდათა გამომხატველი სიტყვა-გამოთქმანი: მომიხსენე, მილხინე, შემინყალე, შემინდვე, ვგოდებ, ვცრემლოვ, შეგივრდები, ღმობიერ-მყავ, განმკურნე, რაჲთა აგამაღლებდე, ვღალაღებ, ვსტირ, ვჳმოვ, ვითხოვ, მომიტევენ, შეგცოდე, გიღალაღებ, შემინდვე, გვევდრები, მომიძიე, მიჴსენ, წყალობა-ყავ, მონყალე მექმენ, მეწიე, სულთქმით გიღალაღებ, გოდებით მვედრებელი.

ტკბილი მაცხოვარი, შიშით მონანული, ძრწოლით მღალაღებელი, მრავალმონყალე, მპოვე წარწყმედული, მეწიე შეცთომილსა, შეგრაცხე თანა სამწყსოჲსა შენთასა, ძეო დავითისო, ფესუსა შენსა წიდოვანისაებრ ძრწოლით შევეხები, ვსტირ ცოდვითა მომკუდარსა გლახაკსა სულსა ჩემსა, ცრემლთა ნელსაცხებელი, შიშით მონანული, ძრწოლით მღალაღებელი, ვითარცა მწყემსმან მპოვე წარწყმედული, შენ ხარ ღმერთი მხოლოვ, მონყალე და შემწყნარებელი ყოველთა მონანულთაჲ, არ არს საზღვარი მონყალებათა შენთა და სახიერებათაჲ, სახიერებათა მათ შენთა სივრცე განუცადელი, სამწყსოთა მათ თანა შენთა წმიდათა შემრთე და შემინყალე მე, მეცა მონასა შენსა ნუ განმიშორებ პირისა შენისაგან ტკბილისა. წყლულებაჲ ჩემი განკურნე ზეთითა და ღვნითა, რომელ არს სინანული ცრემლითურთ, პორფირი იგი ჴორცთა ევმანუელისათაჲ მოიქსოვა სულიერი.

IX გალობა (ადიდებდითსა)

IX გალობა, რომლის ძლისპირი ღმრთისმშობელს მიემართება, თავს უყრის სათქმელს. მღალადებელი თავის თავს, თავის „მეს“ ესაუბრება: „მოგიტხარ შენ მოსესი სოფლის შესაქმე, ზ, სულო, რომლისა მიერ ყოველივე სჯულისა წერილი გაუწყე შენდა, მართალთა თანა ცრუნი, ხოლო შენ შემდგომთა ჰბაძავ, უდებო, არა პირველთა მათ, ღმრთისა მიმართ უგუნურქმნითა“. ყურადღება მთლიანად „ახალ წიგნზე“ (ახალ აღთქმაზე) გადადის. მოხმობილია ახალი მაგალითები, ახალი სახისმეტყველებითი ეპიზოდები. საოცრი ზემოქმედების ძალა აქვს გამეორებას, პარალელიზმს. ლამის ყოველ ტროპარში გაისმის: „ქრისტე განკაცნა“, „ქრისტე აცხოვნნა“, „ქრისტე განიცდებოდა“ და ა.შ. მთელი IX გალობის (ისევე, როგორც მთელი ქრისტიანული პოეზიის) ფუძე და გვირგვინი ქრისტე მაცხოვარია, ღალადისი მისკენაა მიმართული.

არსენ იყალთოელი კვლავ არ ღალატობს თავის მთარგმნელობით მეთოდს და ტექსტი უცვლელად გადმოაქვს. ექვთიმე ათონელს არ უთარგმნია ათამდე ტროპარი, თუმცა შეუმატებია ვედრების გამომხატველი ხუთიოდე ახალი ტროპარი.

I ტროპარი. არსენ იყალთოელის თარგმანი ზუსტია, მთარგმნელი მხოლოდ სემანტიკური ვარიანტების უფლებას აძლევს თავს. ექვთიმე ათონელი ამოკლებს ტექსტს, მაგრამ დედააზრს უცვლელად გადმოიტანს. გიორგი ათონელი კი, პირიქით, აფართოებს სათქმელს და რიტმის გამძაფრებით დაძაბულობას ჰმატებს აღსარებას. მომაქვს სამივე თარგმანის ნიმუში:

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
გონებაჲ მწარედ წყლულ არს, ჯორცნი — დაჴსნილ და განკაფულ, სნეულ არს სული, მოუძღურებულ — სიტყუაჲ, წარწირულ არს ცხორებაჲ, და სიკუდილი კართა ზედა, ვინაჲცა, უბადრუკო სულო, რაჲ-მე ჰყო, ოდეს მოვიდეს მსაჯული დიდი განსჯად შენდა? (I ტროპარი)	გონებაჲ ჩემი მოწყლულ არს და ჯორცნი — შებღალულ ცოდებათა სიმრავლითა, სული განფრდილი და სიკუდილი კართა ზედა მოახლბულ არს, რაჲ-მე ვყო მედგარმან, რაჴამს განკითხვად მოვიდეს ქრისტე ღმერთი? (I ტროპარი)	გონებაჲ ჩემი მოწყლულ არს, ხოლო ჯორცნი — დაჴსნილ და სული — სნეულ, სიტყუაჲ — უძღურ, ცხორებაჲ — მომკუდარ და სიკუდილი — მონევენულ, და რაჲ-მე-ჰყო შენ, უბადრუკო სულო, რაჴამს განსჯად მოვიდეს ღმერთი და განკითხვიდეს შენთა საქმეთა, გულისსიტყუათა და განზრახვათა თუალუხუავად? (I ტროპარი)

II ტროპარი. არსენ იყალთოელი მიჰყვება ტექსტს, სრულად გადმოსცემს შინაარსს, მაგრამ მისეული სინტაქსური კომბინაციები ცოტა ბუნდოვანს ხდის ტექსტს. ამის თქმის უფლებას გვაძლევს გიორგი ათონელისეული თარგმანი აღნიშნული ტროპარისა, აგრეთვე, ე. ლოვიაგინის თარგმანი, გვ. კოპლატაძის მიერ გადმოღებული ტექსტი:

არსენ იყალთოელი:	გიორგი ათონელი:
მიგითხარ შენ მოსესი სოფლის შესაქმე, ზ, სულო, რომლისა მიერ ყოველივე სჯულისა წერილი გაუწყე შენდა, მართალთა თანა ცრუნი, ხოლო შენ შემდგომთა ჰბაძავ, უდებო, არა პირველთა მათ, ღმრთისა მიმართ უგუნურქმნითა. (II ტროპარი)	მოსეს წერილნი მოგითხრენ, სულო, და მათ შინა თქმულნი უწყებანი ცრუთა და მართალთათჳს, ყოველნი აღმოგიკითხენ ცუდად, ვინაჲთგან ულმოებელ ხარ და არაჲ ემსგავსები ღირსთა, არამედ ცრუთა და განქიქებულთა, და ურიდად და წარმდებებით სცოდავ წინაშე ღმრთისა. (II ტროპარი)

სურათინთელია, გიორგი ათონელი ოდნავ სცილდება (სემანტიკური ველიდან გაუსვლელად) დედანს და ამ გზით თითქოს უფრო გვაახლოებს მასთან. ასეთი მიდგომა თარგმნის დინამიკური სტილისთვისაა დამახასიათებელი.

ექვთიმე ათონელი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, რაკი ბიბლიური სახისმტყველებიდან ჭარბი ნიმუშების მოხმობას ერიდება, მსგავსი ხასიათის ტროპარებს გვერდს უვლის.

III და IV ტროპარები არსენ იყალთოელსა და გიორგი მთაწმიდელს ზუსტად უთარგმნიათ, თუმცა ორივეს თარგმანს ატყვია მთარგმნელთა ხელწერა.

V ტროპარი (მას შინაარსით შეესაბამება გიორგის VI ტროპარი) არსენ იყალთოელსაც და გიორგი ათონელსაც შესატყვისად გადმოუღიათ, ოღონდ დედნისეული ერთი ნიუანსი არსენ იყალთოელის თარგმანში გაფერმკრთალებულია, გიორგი ათონელს კი ის შეუმჩნეველი არ დარჩენია და ზუსტად გადმოუტანია:

„ἢ θύρα ἰνέσεται τῆς βασιλείας
ἥδη, καὶ προεράζουσιν αὐτὸν φαρισαῖοι
καὶ τελῶναι καὶ μοιχοὶ μεταποιούμενοι“.

გიორგისთან გაისმის გაფრთხილება: „სასუფევლის კარი ღიაა და მას მიიტაცებენ (შენზე ადრე) მონანული მეზუერენი და მეძავნი“...

არსენ იყალთოელის ფრაზა კი უფრო მოზომილია: „განხუმულ არიან კარნი სასუფევლისანი და შევლენ მას შინა ყოველნივე მეზუერენი და...“

ექვთიმე ათონელის თარგმანი თავისუფალია, აქ არცაა ნახსენები „მეზუერენი“ და „მეძავნი“, თუმცა მოწოდება მკაფიო და მიზანდასახულია: „შეინანე, ვიდრელა სასუფეველი ღიად არს, ისწრაფე, რაჲთა არა დაჰჴმას იგი და გარე-დაშთე შენ“ (II ტროპარი).

VI ტროპარი დატვირთულია ღრმა საღვთისმეტყველო შინაარსით. სამივე მთარგმნელს დაცული აქვს და გადმოღებული ტროპარის დედაზრი:

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
ქრისტე განკაცნა, სულო, და ჯორცითა გუეზრახა ჩუენ და ყოველნივე ბუნებისა საქმენი სრულებით აღასრულნა, თვნიერ ხოლო ცოდვისა, და ხატი და სახე გიჩუენა დამდაბლებისა თვსისაჲ, რაჲთა განგაახლოს წყალობით. (VI ტროპარი)	ქრისტე განკაცნა, ო, სულო, ყოველი ნეფსით ბუნების ჩუენისა საქმე მიიღო, თვნიერ ცოდვისა, რაჲთა შენ მოგცეს სიმდაბლითა თვსითა სახე სინანულისაჲ და ცხორებად. (III ტროპარი)	ქრისტე განკაცნა, ჰ, სულო ჩემო, და ყოველი საქმე ბუნებისა ჩუენისა ნეფსით მიიღო, თვნიერ ხოლო ცოდვისა, რაჲთა შენ მოგცეს სიმდაბლითა თვსითა სახე სინანულისაჲ ცხორებად, მას უკუე ევდრებოდე, რაჲთა ღირს-გყოს მიბაძვებად სიმდაბლეთა თვსთა მაღალთა. (V ტროპარი)

VII-X ტროპარები ქრისტე მაცხოვრის სასწაულების თემას ეფუძნება, ტროპართა დედააზრი ამ სასწაულებთან მიმართებაში იხსნება და კონტრასტული პარალელიზმით რეალიზდება.

არსენ იყალთოელს უცვლელად გადმოაქვს VII ტროპარის საღვთისმეტყველო და მხატვრული შინაარსი (ერთგან „ჩვილთა **სიმრავლე** — **σὺν ἑνὶ ὄντι** — შეუცვლია „ჩჩვლთა **ბანაკით**“). გიორგი მთაწმიდელი გვთავაზობს „ჩჩვლთა მწყობრს“ და ტროპარის ბოლო ტაეპს გააფართოებს: „ვაჲ შენდა, საწყალობელო, დღესა მას განკითხვისასა, რაჟამს დაისჯებოდი ღმრთისაგან“ (VII ტროპარი).

გიორგი ათონელი VIII ტროპარს ჩაამატებს (შესაძლოა, ეს განსხვავებული წყაროთი იყოს ნაკარნახევი), განსაცდელის მოტივს შემოიტანს. ეს თემა გრძელდება შემდეგ ტროპარებშიც.

VIII ტროპარიდან ექვთიმე ათონელიც ჩაერთვება და სამივე მთარგმნელი მიჰყვება ტექსტს. თუმცა სამივე თარგმანს ატყვია მთარგმნელთა ინდივიდუალური მიდგომა. არსენ იყალთოელის თარგმანი ზუსტია, მხოლოდ ტროპარის დასასრულს მეტაფორული სახისმტყველებით ჩაანაცვლებს დედნისეულ ფრაზეოლოგიას.

დედანშია:	გვ. კოპლაცაძის თარგანი:
ψυχῇ, μὴ ἀθυσμῆτης, ἅν σοι προσιβᾶλη ὁ ἐχθρὸς, προσηυχῇ τε καὶ νηστεία ἐκ ποδῶν ἀποκριῶσθῆται σοι (VIII ტროპარი)	სასოს ნურცა შენ წარიკვეთ, სულო, არამედ მოგიხდეს თუ მტერი, დაე, ლოცვითა და მარხვითა ფერჯთა შენთაგან უკუნ-იქცეს. (VIII ტროპარი)

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
...სულო, მოგიწდეს თუ მაცთური, რამეთუ მარხვაჲ და ლოცვაჲ გქონან საჭურველად მის ზედა. (VIII ტროპარი)	...და შენ გასწავა, სულო ჩემო, რაჲთა მტერთა ბრძოლასა მარხვითა და ლოცვითა ენყვებოდე. (IV ტროპარი)	...გასწავოს, სულო ჩემო, განფრთხობად და არა მომედგრებად, რაჲთა რაჟამს შენცა გენყვებოდეს მტერი, მარხვითა და სიმდაბლითა და ლოცვითა დასცე, და იოტო იგი შენევნითა საღმრთოთა. (IX ტროპარი)

ამავე, VIII ტროპარში ცხადად იკვეთება ქართველ მთარგმნელთა დამოკიდებულება ფრაზის სტილისა თუ სემანტიკისადმი. არსენ იყალთოელი იტყვის: „მერმე შეემშია მას“ (მაცხოვარს — ლ.გ.), რაჲთა **აჩუენოს კაცთა ბუნებისა ქონებაჲ**; ექვთიმე ათონელი უფრო დანეხილი ფრაზით გამოხატავს სათქმელს: „რაჲთამცა **საცნაურ-ყო განკაცებაჲ**“, გიორგი ათონელი კი გაშლის თემას და ბუნებრივი, სადა ფრაზეოლოგიით აღწევს მიზანს: „რაჲთა **ცხად-ყოს კაცებაჲ** და შენ გასწავოს“.

უნდა ითქვას, რომ ამ კონკრეტული ტროპარისთვის დამახასიათებელი მთარგმნელობითი თავისებურებანი ჩვენი მთარგმნელების შემოქმედებით პრინციპთა თვალსაჩინო მახასიათებელია.

IX ტროპარი არსენ იყალთოელს სრულად აქვს გადმოცემული. ექვთიმე ათონელს ტენდენციურად განუვრცია ტექსტი, შეუტანია პირადი განცდის გამომხატველი ტაეპები. არსენ იყალთოელი მისდევს დედანს: „ქრისტე განიცდებოდა, ხოლო ეშმაკი განსცდიდა“. ექვთიმე ათონელი ღრმა ემოციით დატვირთავს სათქმელს: „ქრისტეს ეშმაკმან შეჰკადრა გამოცდად, ზ, სულო, შეძრწუნდი და იხილე, შენამცა ოდეს გრიდა, გარნა თავადსა ქრისტესა შეუვრდი, რაჲთა მან მოგცეს ძლევაჲ, რომელი შენთჲს გამოიცადა“. გიორგი ათონელი სიტყვასიტყვით იმეორებს ექვთიმეს თარგმანს: „ქრისტეს ეშმაკმან შეჰკადრა, სულო, გამოცდად, იხილე და შეძრწუნდი, შენმცა ოდეს გრიდა“...

X ტროპარი. ექვთიმე ათონელს ეს ტროპარი არ უთარგმნია. გიორგი ათონელი აბსოლუტური სიზუსტით თარგმნის ტექსტს. ამ თარგმანის თანხვედრია არსენ იყალთოელის თარგმნილი ტექსტიც:

გიორგი ათონელი:	არსენ იყალთოელი:
გურიტმან, უდაბნოჲს მოყუარემან, და ჴმამან დიდმან ღალადებისამან და სანთელმან ქრისტესამან ჴმა-ყო ჴმა-ტკბილად სინანული, ხოლო ჴეროდე უღმრთო იქმნა იროდიას თანა. იხილე, სულო ჩემო, ნუ ემსგავსები უშჯულოთა, არამედ მოიქეც სინანულად და ჴპოვო ნყალობაჲ.	გურიტმან უდაბნოჲსამან, ჴმამან ღალადებისამან, ქრისტეს სანთელმან ჴქადაგა სინანული, ხოლო ჴეროდე უღმრთო იქმნა იროდიადაჲს თანა; იხილე, უბადრუკო სულო, და ნუ დაეცემი შენცა, არამედ შეიტკეპე მოქცევაჲ.

გიორგი ათონელის გავლენა არსენ იყალთოელის თარგმანზე აშკარაა, თუმცა ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ორივენი ერთგულნი არიან ორიგინალისა.

XI ტროპარი. ექვთიმე ათონელის თარგმანი თავისუფალია, დანწეხილია, როგორც მოწოდება სინანულისაკენ გიორგი ათონელი და არსენ იყალთოელი მისდევენ დედანს.

XII ტროპარი ღრმა ჰერმენევტიკული აზრითაა დატვირთული. მასში ქორწილის საკრალურობაზეა აქცენტი გაკეთებული. ამასთანავე, ხაზგასმულია ქრისტეს პირველი სასწაულის განსაკუთრებულობა; ქრისტემ ქორწილზე ღვინოდ შეცვალა წყალი და ამით მიგვანიშნა, რომ ადამიანშიც უნდა მოხდეს მსგავსი გარდასახვა. არსენ იყალთოელმა ტექსტი დედნის შესაბამისად თარგმნა: „ესე პირველად ნიშად აჩვენა, რაჟთა შენცა შეგცვალოს, სულო“. ექვთიმე ათონელმა გამოტოვა ტროპარის პირველი ნაწილი (ქორწინების სინმიდებზე) და წამოსწია ადამიანის სულიერი ამაღლების თემა. მას მიჰბაძა გიორგი ათონელმაც, ოღონდ მან არც ქორწილის თემას აუარა გვერდი, პირიქით, ადამიანს მოუწოდა ზეციური ქორწილისკენ სწრაფვა (იხ. XIII ტროპარი) და სულიერი გარდასახვის მოტივიც საოცარი ოსტატობით გამოკვეთა:

ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
შეუვრდი შენ, სულო ჩემო, მეუფესა ქრისტესა, რაჟთა ვითარცა-იგი კანას წყალი ღვინოდ შეცვალა, ეგრეთვე შენი სიგრილე მჭურვალეზად შეცვალოს საღმრთოდ, რაჟთა არა წყლებრ დაითხიო. (VII ტროპარი)	შეუვრდი, გლახაკო სულო ჩემო, ქრისტესა მეუფესა, რაჟთა ვითარცა-იგი კანას წყალი ღვინოდ შეცვალა, ეგრეთვე შენიცა სიგრილე საღმრთოდ მჭურვალეზად შეცვალოს, რაჟთა არა წყლებრ დაითხიო შენ, არამედ მსგავსად ღვნისა იყო მახარებელი შეურვებულთა“ (XIV ტროპარი)

XIII ტროპარი კვლავ ქრისტეს სასწაულებს ეხება, არსენ იყალთოელი და გიორგი ათონელი ერთგულად მისდევენ ტექსტს (ექვთიმე ათონელს უთარგმნელად დაუტოვებია), რომლის დასასრული გიორგი ათონელმა კლასიკური სრულყოფილებით დააგვირგვინა: „და ესრეთ მდიდრად, სულო ჩემო, გაუნყა შენ წყალობითა თვსთა სივრცე, რაჟთა გაცხოვნოს“ (XV ტროპარი).

XIV ტროპარის არსენ იყალთოელისეული თარგმანი ორიგინალის ადეკვატურია, ექვთიმე ათონელმა ამ ტროპარის შინაარსი სამ სტროფში (X, XI, XII) გაშალა და ყოველი მათგანი თხოვნა-ვედრების გამომხატველი მიმართვებით დატვირთა. გიორგი ათონელს ექვთიმეს თარგმნილი ეს ტროპარები გადმოაქვს, ცხადია, არა უცვლელად და ორიგინალისა და ექვთიმესეული ტროპარების ურთიერთშეზავებით გამომსახველობის ახალ საფეხურს აღწევს. მაგალითისთვის მოვიტან ერთი ტროპარის სამივე თარგმანის ნიმუშებს:

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
წიდოვანი განკურნა, შე-რაჲ-ეხო ფესუსა მისსა, და კეთროვანნი განწმიდნა, დაღრეკილნი და ბრმანი განჰმართნა და განანთლნა, ხოლო ყრუნი და უტყუნი, და დაღონებულნი სიტყვით განკურნნა უფალმან, რაჲთა შენცა გაცხოვნეს, სულო. (XIV ტროპარი)	წიდოვანი შეეხო ქრისტეს სამოსლისა ფესუსა, მეცსეულად განწმიდნა და შენცა, ჰ, სულო ჩემო, გონებითა მიეახლე მას, რაჲთა ვნებათა შენთა მდინარენი განაჰმნეს ღმერთმან. (X ტროპარი)	წიდოვანი რაჲ შეეხო ფესუსა სამოსლისასა, განწმიდა მესწნელმან, და კეთროვანნი, და ბრმანი, და მკელობელნი განკურნა, და ყრუნი, და უტყუნი მეტყუელ- ყვნა, და შენცა მჭურვალედ შეუვრდი, სულო ჩემო, რაჲთა ვნებათა მათ შენთა მრავალსახენი იგი სალმობანი განკურნნეს წყალობით. (XVIII ტროპარი)

XV ტროპარი (ე. ლოვიაგინთან XVI ტროპარია) არსენ იყალთოელის თარგმანში რამდენადმე ბუნდოვანია, თითქოს აკლია სიზუსტე (შესაძლოა, გადამწერთა მიერ იყოს ტექსტი შებღალული).

დედანშია:	ქართული თარგმანი გვ. კოპლატაძისა
Τελώνης ἐσώζετο, καὶ πόρνη ἐσωφρόνιζε, καὶ φαρισαῖος αὐτὸν κατεκρίνετο· ὁ μὲν γὰρ, ἰλασθῆναι ἦ δε, ἐλθέσόν με· ὁ δὲ ἐκόμπαζε βίῳ· ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι, καὶ ἐξῆς τὰ τῆς ἀνοίας ρητά. (XVI ტროპარი)	მეზვერე გადარჩა, მეძავი განწმიდა, მზვაობარი ფარისეველი კი დაისაჯა, რამეთუ პირველიხმობდა: მილხინემე, მეორე — შემინწყალე მე, ხოლო მესამე სიქადულით ამბობდა: გმადლობ შენ, ღმერთო, და სხვათა უგუნურთა სიტყვათა. (XVI ტროპარი)

ტროპარში საუბარია მეზვერეზე, მეძავზე და ფარისეველზე, რომელთაგან თითოეულს თავისი სავედრებელი ჰქონდა უფალთან. არსენ იყალთოელის თარგმანში მკაფიოდ არ არის გამოკვეთილი ეს იერარქია: „იგი ამბობდა: მაცხოვრე, და ესე — ღმერთო, მილხინე, ხოლო მესამე სიქადულით იტყოდა: გმადლობ შენ“...

XVI ტროპარი (ე. ლოვიაგინთან XV ტროპარია) ექვთიმე და გიორგი ათონელებს არ უთარგმნიათ, არსენ იყალთოელის თარგმანი ზედმიწევნითია, ოღონდ რატომღაც გვერდი აუვლია ქრისტიანული თეოლოგიის საკვანძო ტერმინისთვის — ქრისტე = ლოგოსი || ქრისტე = სიტყვა. დედანშია: „Τὰς νόμους ἰσμενοῦς, πτοχοῦς εὐηγγελίζατο **ΧΡΙΣΤΟΣ ὁ Λόγος**“ (XV ტროპარი), არსენ იყალთოელის თარგმანში კი ვკითხულობთ: „გლახაკთა ახარებდა, სწეულებათა ჰკურნებდა და ვნებულთაგან ვნებათა აოტებდა **ქრისტე**“ (XVI ტროპარი).

XVII ტროპარის თარგმანში არსენ იყალთოელს საგულისხმო დეტალი შეაქვს, ფარისეველ სიმონზე. დედანში მხოლოდ ისაა ნათქვამი, რომ იგი „ცდუნდა“ („Καὶ φαρισαῖος ὁ Σίμων

ἑσθλὰς), არსენი კი დამატებით ცნობას გვანვდის: „ფარისეველ სიმონ პურისმტე იქმნა“. შესაძლოა, არსენზე, სახარებასთან ერთად, გავლენა მოახდინა გიორგი ათონელის თარგმანმა: „სახლსა სიმონისსა ისერა“.

XVIII ტროპარი. არსენ იყალთოელის მიერ ზუსტადაა ნათარგმნი, ექვთიმე ათონელი ტექსტის დედააზრს კი გადმოიტანს, მაგრამ არ ცდილობს სრული შესაბამისობის დაცვას. გიორგი ათონელი ამ ტროპარის შინაარსს ჩააქსოვს თავისი თარგმანის XXI ტროპარში.

XIX-XX ტროპარები არსენ იყალთოელსა და გიორგი ათონელს დედნის შესაბამისად აქვთ თარგმნილი, ექვთიმე ათონელს კი არ გადმოუღია ისინი.

XXI-XXII ტროპარების ქართული თარგმანები ზედმინევნითია, ყურადღებას იქცევს საღვთისმეტყველო დეფინიციებით. არსენი მაცხოვარს მიმართავს სიტყვებით: „ძეო ღმრთისაო“ (დედანშია: „ძეო დავითისო“ — ὁ υἱὸς Δαβὶδ), ექვთიმე ათონელი მას „მაცხოვრად“ უხმობს, გიორგი ათონელი კი სრული დეფინიციით მოუწოდებს მას: „კაცებითა ძეო დავითისო და ღმრთეებითა ძეო ღმრთისაო“.

მეცხრე გალობის (ადიდებდითასას) კულმინაცია XXIII ტროპარში აღწევს ზენიტს, სამივე ქართველი მთარგმნელი დედნის საფუძველზე შემადრწუნებელ ხატს ქმნის:

არსენ იყალთოელი:	ექვთიმე ათონელი:	გიორგი ათონელი:
დაბადებულნი განჰკრთეს, ჯუარცუმულსა რაჲ გხედვიდეს შენ; მთანი და კლდენი შიშისაგან განიპნეს, ქუეყანაჲ შეირყია, ჯოჯოხეთი ოკერ იქმნა, დაბნელდა ნათელი მზისაჲ, რაჟამს ჯუარიტა ვნებულად გიხილეს შემოქმედი თჳსი. (XXIII ტროპარი)	დაბადებულნი შეძრწუნდეს, რაჟამს-იგი ჯუარსა ზედა გიხილეს, ქრისტე, მთანი და კლდენი განიპნეს და ქუეყანაჲ შიშით შეიძრა, და ჯოჯოხეთი მოკუდა და ჩუენ ვპოვეთ წყალობაჲ. (XVII ტროპარი)	დაბადებულნი შიშით შეძრწუნდეს, რაჟამს გიხილეს შენ ჯუარცმული, მთანი და კლდენი განიჴსნეს, და ქუეყანაჲ შეიძრა, და ნათელი მზისაჲ დაბნელდა, ხოლო ჯოჯოხეთიწარმიტყუენა; ამისთჳს ძლიერებათა შენთა უსაზღვროთა უგალობთ და მადლობით გადიდებთ, მჴსნელო. (XXV ტროპარი)

XXIV-XXV დამამთავრებელი ტროპარები განმსჭვალულია ინტიმით, ვედრებით, ცრემლით, სასოებით. ეს ტონალობა გადმოდის ქართულ თარგმანებშიც. სამივე მთარგმნელი უფალს შესთხოვს „შემუსვრილ გულს“, „გლახაკობას სულთა“, „ანგელოზთა თანა“ განსასჯელად მოსულ შემოქმედს შესთხოვენ შეწყალებას.

გიორგი ათონელი სინანულის თემას დააგვირგვინებს „დიდ კანონში“ უკვე გაჟღერებული ტექსტის ვარიაციით:

„ძუელთა და ახალთა
აღუთქუმათაგან

სწავლანი მოგითხრენით, შენ,
სულო,
რაჲთამცა ღმობიერ-ვყავთ
ულმობელი გონებაჲ შენი,
არამედ ქვისა გულსა ვზრახავთ,
ვინაჲთგან ულმობელობაჲ ეგე
შენი
უძკრეს აღმატების
და ვაჲ არს შენდა, დღესა მას დიდსა საშჯელისასა“.
(XXIX ტროპარი)

კიდევ უფრო მძაფრად ჟღერს გიორგი ათონელის მიერ შემატებული XXX ტროპარი:

„უკუეთუ კეთილთა ქადაგებანი
და სატანჯველთა შინებანი,
და მართალთა პატივნი, და ცოდვილთა
მწარედ დასჯანი
და სურვილი სასუფეველისაჲ,
და ჭირთა ჯოჯოხეთისათა სიმწარე
ვერ მოგდრეკს შენ, სულო ჩემო,
რაჲ-მე იყოს სასოებაჲ შენი, გარნა
წყალობაჲ ხოლო ქრისტესი?“
(XXX ტროპარი)

სამივე ქართველი მთარგმნელი ტექსტს დაასრულებს „სამეზისანი“ და „ღმრთისმშობლისანი“, ოღონდ არსენ იყალთოელი ტექსტს ბერძნულიდან თარგმნის, ათონელები კი განსხვავებულ „ღმრთისმშობლისანებს“ მიმართავენ.

არსენ იყალთოელის თარგმნილი „ღმრთისმშობლისანი“ შეიცავს ვედრებას ღვთისმშობლისადმი, დაიცვას თავისი ქალაქი:

„უხრწნელო ღმრთისმშობელო,
დაიცევ ქალაქი შენი, რომელი-ესე
შენ მიერ მეფობს საღმრთოდ.
შენ მიერ მოაქუს ძალი
და შენ მიერვე სძლევს მტერთა“.
(XXVII ტროპარი)

აღნიშნულ ტროპართან დაკავშირებით გამოთქმულია საინტერესო მოსაზრება: „ღმრთისმშობლისანის“ შინაარსი არ არის დაკავშირებული კანონის შინაარსთან, კანონში არ არის გამოკვეთილი ეს იდეა. დასმულია კითხვები: რომელ ქალაქზეა აქ საუბარი? რომელი ძლევა იგულისხმება? რა განსაცდელს ამარცხებს ქალაქი? რომელ მტერს ამარცხებს და

იმორჩილებს?

პასუხი ასეთია: ღვთისმშობლის მფარველობის ქვეშ მყოფი ქალაქი, ალბათ, სამეფო ქალაქი, კონსტანტინეპოლია. ცნობილია, რომ ადრიდანვე არსებობდა გადმოცემები წმინდანთა თუ ღვთისმშობლის მიერ ქალაქთა თუ სხვა სამკვიდრებელთა მფარველობის შესახებ. ამიტომ ამ ქალაქებს ხშირად ზეციურ მფარველთა სახელწოდებებს მიაკუთვნებდნენ ხოლმე. ბიზანტიის დედაქალაქი — სამეფო ქალაქი (კონსტანტინეპოლი) ღვთისმშობლის მფარველობის ქვეშ იყო. იუსტინიანე იმპერატორმა აქ წმ. სოფიას ტაძარი აღმართა, მასში მოათავსეს ლუკა მახარებლის მიერ შექმნილი ხატი წმ. ღმრთისმშობლისა. ბერძენი ღმრთისმშობელს „ოდიგიტრიას“, ანუ მეგზურს, გზის გამკვალავს უწოდებდნენ. ბერძენი მეზღვაურები, შორეულ ზღვაოსნობაში მიმავალნი, გემის კიროზე ათავსებდნენ ღვთისმშობლის, ოდიგიტრიის ხატს. საბრძოლო დროებზეც გამოსახული იყო ოდიგიტრია — სახე ღვთისმშობლისა. მეომრები ღვთისმშობლის მფარველობას იყვნენ მინდობილნი.

წმ. ანდრია კრიტელის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის წლები დაემთხვა იმდროს, როცა სამეფო ქალაქი მტრის ძლიერ შეტევებს უმკლავდებოდა. ამიტომ შესთხოვდნენ ღმრთისმშობელს, დაეცვა მას თავისი ქალაქი მტერთაგან.

„დიდი კანონის“ ბერძნულ გამოცემებში ტექსტი მთავრდება წმ. ანდრია კრიტელისადმი მიძღვნილი ტროპარით, სადაც ღვთისმოსავნი მას შესთხოვენ, ევედროს უფალს, რათა შეენიოს მის მგალობელთ. ქართველ მთარგმნელთაგან ამ ტროპარს მხოლოდ გიორგი ათონელი ეხმიანება. იგი ეფუძნება ორიგინალის დედააზრს და მისი გაფართოებით, ღრმა ინტერპრეტაციით გამდიდრებული ბრწყინვალე ტროპარით დააგვირგვინებს ტექსტს:

არსენ იყალთოელის თარგმანი:

ზეცისა ძალთა და მოციქულთა,
წინასწარმეტყუელთა და
მართალთა მამათმთავართა
და მღვდელმოდურთა, და
მწნეთა მოწამეთა, და ყოველთა
წმიდათა კრებულსა თანა ოხაჲ
ჩუენთჳს შეწირე წინაჲ ღმრთისა,
ღმერთშემოსილო ანდრეა, კრიტისა
მწყემსო და მნათობო ყოვლისა
სოფლისაო.

(XXXI ტროპარი)

წმ. ანდრია კრიტელის „დიდნი გალობანი სინანულისანი“ სასულიერო პოეზიის ბრწყინვალე ნიმუშია. იგი ხასიათდება რელიგიური განცდის სიღრმით, აზრის დახვეწილობით, ფაქიზი ლირიზმით. ენა საგალობლისა გამორჩეულია სისადავითა და გამომსახველობით, სტილი — ამაღლებულობითა და გამჭვირვალობით. იგი ადვილად იკაფავს გზას მსასოებელი ადამიანის გულისკენ. ამას ხელს ისიც უწყობს, რომ ტექსტი თავისუფალია ბუნდოვანებისა და რთული საღვთისმეტყველო ლექსიკისაგან, თუმცა მისი წვდომა სულიერ მზაობასა და შინაგან

დახვეწილობასთან ერთად, ბიბლიაში ჩაღრმავებასაც მოითხოვს.

ქართველმა მთარგმნელებმა (წმ. ექვთიმე მთაწმიდელმა, წმ. გიორგი მთაწმიდელმა და წმ. არსენ იყალთოელმა) შეძლეს „დიდი კანონის“ ღრმა ეთიკურ-ესთეტიკური შინაარსის გათავისება და პოეზიის ამაღლებულ სამყაროში ქართველი მკითხველის (მსმენელის) შეძლოა.

წმ. ექვთიმე ათონელი არ სცილდება დედნის სტილურ სპეციფიკას, გვერდს არ უვლის მის სემანტიკურ სივრცეს და ადეკვატურ შესატყვისობებს პოულობს ტექსტის ღრმა შინაარსის გადმოსაცემად. მართალია, მას შეაქვს კომპოზიციური ცვლილებები, გვერდს უვლის ზოგ ბიბლიურ იპოდიგმურ-პარადიგმულ სახეს, არც ტექსტის სემანტიკურ ნიუანსირებას გაურბის, მაგრამ ყოველივე ეს მკითხველის გულში სათქმელის შესაღწევად გზის გაკაფვას, მის გაიოლებას ემსახურება. ექვთიმე ათონელი, როგორც ეს მისთვისაა დამახასიათებელი, ითვალისწინებს „სიჩჩოებასა ჩუენისა ნათესავისასა“. თუმცა მისი ენა, ამასთანავე, ყოველთვის გამოირჩევა პავლე მოციქულის მიერ დამკვიდრებული „გულის რიტორიკით“, ევანგელური დიდებულებით.

წმ. გიორგი ათონელის მთარგმნელობითი მეთოდი ტექსტთან სრული შესაბამისობით გამოირჩევა. ამ მეთოდითაა თარგმნილი ანდრია კრიტელის „დიდი კანონიც“. თუმცა მისი თარგმანი ზოგჯერ ორიგინალისადმი სრული თანხვედრით არ ხასიათდება, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ეს, პირველ რიგში, განპირობებულია მთარგმნელის ღრმა მოკრძალებით ექვთიმე ათონელის მიერ თარგმნილი ტექსტისადმი.

წმ. გიორგი ათონელი ტექსტისადმი ერთგულებას იჩენს როგორც ბერძნული ტექსტის თარგმნისას, ისე ექვთიმე ათონელის მიერ შემატებული ტროპარების გადმოღებისას. გიორგის თარგმანში ჰენდიადისებით გავრცობილი პასაჟები, ხატოვანი სიტყვა-თქმანი ტექსტის აზრობრივ სტრუქტურას არ არღვევს, ნათქვამს მხოლოდ გამომსახველობით ძალას და ემოციურობას მატებენ.

არსენ იყალთოელი მართებულადაა მიჩნული ჩვენში ელინოფილური მთარგმნელობითი მეთოდის ერთ-ერთ დამამკვიდრებლად. მისი თარგმანი „დიდი კანონისა“ აგრეთვე ადასტურებს არსენ იყალთოელის, როგორც მთარგმნელის განსაკუთრებულ ერთგულებას სათარგმნი ტექსტისადმი. იგი შინაარსობრივადაც და ფორმითაც მისდევს ორიგინალს, თუმცა ზოგჯერ არც დინამიკური თარგმანის პრინციპებზე ამბობს უარს. ეს გამომწვეული უნდა იყოს ტექსტის, როგორც პოეტური ფენომენის, სპეციფიკით. ტროპარის რიტმულ-მელოდიური სტრუქტურა, საგალობელში გამოკვეთილი ხატ-სახეები გადმოღებისას ზოგჯერ ტექსტიდან გადახვევასაც მოითხოვს. არსენ იყალთოელის თარგმნილი „დიდი კანონი“ აშკარად არქეტიპის კონსტრუქციისკენ ისწრაფვის. საგულისხმო ისიცაა, რომ წმ. ანდრია კრიტელის „დიდმა კანონმა“ სრული აღიარება დავით აღმაშენებლის ეპოქაში პოვა. შემდგომ ეპოქათა თითქმის ყველა გადამწერი „დიდი კანონისა“ არსენ იყალთოელის თარგმანს მიენდო.

და კიდევ:

ჩანს, წმ. ანდრია კრიტელის „დიდნი გალობანი სინანულისანი“ სილოამის წყალსატევად გადაქცევია მრავალ ბრძოლაგამოვლილ, დაღლილ, ნაომარ ქართველობას... ამის თქმის უფლებას მაძლევს თვით დავით მეფე, აღმაშენებელი, რომელზეც ამ დიდებულ ძეგლს ისეთი

ზეგავლენა მოუხდენია, რომ გადაუწყვეტია, თვითონვე ჩართულიყო საღვთისმსახურო ცხოვრებაში: არსენ იყალთოელისთვის, თავისი სულიერი წინამძღვრისთვის, უბრძანებია ტექსტის ხელახლა გადმოღება ბერძნულ წყაროსთან ქართული თარგმანის სრული დაახლოების მიზნით, იოანე ქართლის კათალიკოსისათვის უთხოვია ტექსტისთვის ხმის (მელოდიის) შეწყობა, თავად კი სულისშემძვრელი „გალობანი სინანულისანი“ შეუქმნია და თავისი ხალხისთვის დაუტოვებია როგორც ანდერძი, როგორც გზამკვლევი და ნიშანსვეტი სათოებათა კიბისა.

ტექსტისთვის

1. „დიდი კანონის“ ქართული თარგმანების წინამდებარე გამოცემაში თარგმანთა ქრონოლოგიური თანმიმდევრობა დარღვეულია. კერძოდ, I სვეტში ნაცვლად ტექსტის პირველი თარგმანისა (ექვთიმე ათონელისეულისა), მოთავსებულია არსენ იყალთოელისეული თარგმანი, II სვეტში გიორგი ათონელისეული თარგმანია, III სვეტში კი ექვთიმე ათონელისა.

ეს გადაწყვეტილება აღნიშნულ თარგმანთა ბერძნულ ტექსტთან მიმართების გათვალისწინებამ განაპირობა. არსენ იყალთოელს, როგორც ეს მისთვისაა დამახასიათებელი, „დიდი კანონის“ ზუსტი, თითქმის იდენტური თარგმანი შეუქმნია. მას უცვლელად გადმოუღია ორიგინალის არა მხოლოდ ხმა და ძლისპირები, არამედ ტროპარები, ბიბლიური იპოდაგმურ-პარადიგმული სახეები, ტექსტის იდეური და მხატვრული შინაარსი. არსენისეული თარგმანი რომ ერთგულად მიჰყვება ბერძნულ ტექსტს, ამას ქართული ტექსტის სლავურ თარგმანებთან შედარებაც ადასტურებს. ამას მოწმობს ბერძნულიდან გვანცა კოპლათაძის მიერ ქართულ ენაზე გადმოთარგმნილი „დიდი კანონი“ და ჩემ მიერ ჩატარებული წინასწარი კვლევა. ასე რომ, არსენის თარგმანი ერთგვარად ასრულებს დედნის ფუნქციასაც და მკითხველს საშუალებას აძლევს დაინახოს სამივე ქართული თარგმანის ერთმანეთთან მიმართებაც და ბერძნულ ტექსტთან შესაბამისობაც.

2. ქართული თარგმანების პუბლიკაციისას შევეცადე წარმომეჩინა სამივე თარგმანის ურთიერთშესაბამისობა, რისთვისაც არ მოვერიდე ინტერვალებს ამ ტექსტებში, თუმცა იმასაც ვცდილობდი, შენარჩუნებულიყო თითოეული თარგმანის კომპოზიციური აღნაგობა და მთლიანობა.

„დიდი კანონის“ ტექსტის შემცველი ხელნაწერები და მათი ლიტერები

„დიდი კანონის“ ექვთიმე ათონელისეულ თარგმანთა შემცველი ხელნაწერები და მათი აღმნიშვნელი ლიტერები:

1. A — პარ. 5 (XII-XIII სს.)
2. B — სინ. 5 (1052 წ.)
3. C — სინ. 75 (XIII-XIV სს.)

ტექსტის დასადგენად გამოყენებულია სამივე ხელნაწერი.

„დიდიკანონის“ გიორგი ათონელისეულ თარგმანთა შემცველი ხელნაწერები და მათი აღმნიშვნელი ლიტერები:

1. A — პარ. 5 (X-XIII სს.)
2. B — იერ. 61 (XII-XIII სს.)
3. C — A 125 (XVII სს.)
4. D — A 111 (1703-1715)

ტექსტის დასადგენად გამოყენებულია ABC ხელნაწერები.

„დიდი კანონის“ არსენ იყალთოელისეულ თარგმანთა შემცველი ხელნაწერები:

1. A — პარ. 5 (XII-XIII სს.)
2. B — იერ. 67 (XII სს.)
3. C — სინ. 70 (XII-XIII სს.)
4. D — იერ. 56 (XII-XIII სს.)
5. E — A 258 (XIII სს.)
6. F — A 446 (XIII სს.)
7. G — A 147 (XV სს.)
8. — A 111 (1703-1715 წწ.)
9. — S 4933 (1712 წ.)
10. — H 1076 (XVIII სს.)
11. — H 263 (XVIII სს.)
12. — H 2036 (XVIII სს.)
13. — H 3108 (XVIII სს.)
14. ცენტრ. სახელმწიფო საისტორიო არქივის 261 ხელნაწერი (1772 წ.)

ტექსტის დასადგენად გამოყენებულია ABCDEFG ხელნაწერები. ძირითად ხელნაწერად აღებული გვაქვს პარიზი 5 (A; XII-XIII სს.).

გალობანი სინანულისანი,
თქუმული წმიდისა ანდრია
იარუსალიმელისა, კრიტალ
მთავარაპისკოპოსისანი B*

დიდნი გალობანი ანდრია
კრიტალისა თქუმული და
ჩუენ, გიორგი მთაწმიდელისა
მიარ, მეორის გუარდსა
აღწერილნი¹

დიდნი გალობანი
სინანულისანი, თქუმული
ანდრია კრიტალისანი,
რომელი იყო (წერსა)ლ(ე)
მით¹

ჟამა: ბ გუარდი
გალობა ა

ჟამა: ბ გუარდი
უგალობდითსა²

ჟამა: ბ
უგალობდითსა

ძლისპირი: შემწე და მწსნელ და
მფარველ მეყო.

ძლისპირი: ზლუაჲ მენამული³.

ძლისპირი: რომელმან
წამისყოფით.

1. უგალობდეთ უფალსა, რამეთუ
დიდებით... **

ვინაჲ ვინყო მე გლოვად
საქმეთა ცხორებისა ჩემისათა,
[A238r] ანუ რომელი დასაბამი
ვყო, ქრისტე,
[C118 გოდებისა¹ ამის?
არამედ, ვითარცა ტკბილმან,
მომცენ ცრემლნი ღმობიერნი.

1. უგალობდეთ უფალსა, რამეთუ
დიდებით დიდებულ არს
ვინაჲ ვინყო მე
გლოვად ჩემისა
უბადრუკისა ცხორებისა
საქმეთა⁴,
ვითარი-მე დასაბამ ვყო გოდებათა
ჩემთა?
ქრისტე მრავალ-მონყალე,
მომმადლენ მე ცრემლნი
სინანულისა⁵
ღმობიერისანი და მაცხოვრე.

1. უგალობდეთ უფალსა, რამეთუ
დიდებით დიდებულ არს
ვინაჲ ვინყო მე გლოვად
ცოდვათა ჩემთა,
ანუ ვითარი-მე დასაბამი ვყო,
ქრისტე მეუფეო, შენდა მომართ
ვედრებისა?
არამედ, შენ, სახიერ,
მომცენ ღმობიერებისა
ცრემლნი, რაჟთა ჯეროვნად
შეგივრდე, შენ, მონყალესა.

2. ცხენები და მწედრები შთასთხია
ზლუასა, შემწე და მფარველ მეყო
მწსნელად

მოვედ, სულო მდაბალო,
ჯორცთა თანა და² დამბადებელსა
აღუარე³ და იჯმენ პირველისა
მის

პირუტყუებისაგან⁴
და შენიერენ შენ უფლისა
ცრემლნი სინანულისანი.

2. ცხენები და მწედრები შთასთხია
ზლუასა, შემწე და მფარველ-მეყო
მე მწსნელად.
მოვედ, ზ, სულო
ჩემო ცოდვილო,
ჯორცთა თანა დღეს და
დამბადებელსა
აღუვარენ ბრალნი და განეშორე
ამიერიტგან პირველთა მათ
შენთა პირუტყუებათა⁶
და შენიერენ ღმრთისა
მჭურვალენი
ცრემლნი და სინანული, რაჟთა
სცხოვრდე.

2. ცხენები და მწედრები შთასთხია
ზლუასა, შემწე და მფარველ-მეყო
მე მწსნელად.
მოვედ², სულო ცოდვილო,
ჯორცთა თანა დღეს,
დამბადებელსა აღუვარენ³
ბრალნი,
და განეშორე⁴ ამიერიტგან
პირველთა
საქმეთა ცოდვისათა
და შენიერენ შენ უფლისა
ცრემლნი მჭურვალენი
და სინანული, რაჟთა სცხოვრდე⁵.

1 გოდებისა BDEF.

2 — BEDF.

3 აღუვარე BCDEFG.

4 პირუტყუებისაგან BC.

* A ხელნაწერში (გეორგ. 5) დიდი კანონი
ინყება ძლისპირით. კიდევ, ტექსტის
დასაწყისის გასწვრივ, იკითხება მხოლოდ
[გალ]ობაჲ; სათაური არ არის არც C (სინ
70) ხელნაწერში (ფოტოპირში). გალობანი
სინანულისანი თქუმული ანდრია
კრიტელისანი (D).

** ფოტოპირში დიდი კანონის სამივე
ქართული თარგმანის ბიბლიური
წანამდგრების დაზიანებული ადგილების
ამოსაკითხად ვითვალისწინებთ
ფსალმუნთა მზექალა შანიძისეულ
გამოცემაზე დართულ ბიბლიურ
გალობათა ტექსტებს (იხ. ფსალმუნის
ძველი ქართული რედაქციები X-XII
საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით. თბ.
1960, გვ. 411-445.)

1 დიდნი გალობანი, თქუმული ანდრია
კრიტელისანი და ჩუენ მიერ მეორის
გუერდსა აღწერილნი B. დიდნი გალობანი
სინანულისანი, თქუმული ანდრია
კრიტელისანი და გიორგი მთაწმიდელისა
აღწერილნი C.

2 უგალობსა B.

3 + გიორგის თარგმანი.

4 + ანუთუ B, C.

5 სინანულისანი B.

6 პირუტყუებათა ABC. შემდეგში
სქოლიოში ჩამოტანის გარეშე ვასწორებთ
“უ” კომპლექსის დაწერილობას “უე“-თი
სამივე თარგმანში.

1 გალობანი სინანულისანი,
თქუმული წმიდისა ანდრია კრიტელ
მთავარეპისკოპოსისანი B. გალობანი
სინანულისანი, თქუმული ანდრია
მთავარეპისკოპოსისანი C.

2 + ან B.

3 აღუვარენ C.

4 + შენ B.

5 ცრემლნი მჭურვალენი და სინანული
სცხოვრდე სინანული და მჭურვალენი
ცრემლნი, რაჟთა გაცხოვრდეს შენ BC.

3. ესე არს ღმერთი და ვადიდო
ესე ღმერთი მამისა ჩემისა და
აღვამაღლო ესე.

თიჯა ესე ქუეყანით
აღმიღე, ღმერთო,
და ცხოველად პირმეტყუელად
შემქმენ მე,
და შთამბერე სული ცხოველი და
გონიერი,
და¹ ან გევედრები,
შემოქმედო და მწსნელო ჩემო
და მსაჯულო მართალო,²
შენდობა ცოდვათა მომეც.

4. უფალმან შემუსრნა ბრძოლანი,
უფალ არს სახელი მისი.

აღვიარებ შენ, ქრისტე,
ცოდვათა ჩემთა,
რომელნი მიქმნიან სულით და
ჯორცით,
და წყლულებათა მათ,
რომელნი³ დამესხნეს⁴ ჩემ ზედა
მწარეთა⁵ ავაზაკთა
ბოროტთა გულისსიტყუათა⁶
და⁷ გევედრები, ღმერთო⁸,
სახიერებით განმკურნე⁹.

5. ეტლები ფარაოჲსი და ყოველი
ძალი მისი შთასთხია ზღუასა.

დაღაცათუ შეგცოდე, [127v
ჰ, სახიერო,
არამედ უწყი მოწყალება შენი,
რომელმან¹⁰ სწყლი¹¹ და
კუალად წყალობით განჰკურნი
და არაჲ შეურაცხის-ჰყენი¹²
ცრემლნი სინანულისანი,
არამედ შეინყნარი¹³
სული, შენდა მოქცეული.

1 და B.

2 მსაჯულო მართალი] სიმართლისა მშ--
ჯლო G.

3 რომელი BC.

4 დამსხნეს A.

5 +ამით B, +მათ C.

6 სიტყუთაგან B, სიტყუათა ჩემთაგან C.

7 — BC.

8 ღმერთო] სახიერ BC.

9 სახიერებით განმკურნე და მაცხოვრე
მე BC.

10 რომელმანცა BC.

11 მისწყლი BC.

12 შეურაცხე-ჰყენი B.

13 + შეინირი C.

3. ესე არს ღმერთი ჩემი და ვადიდო
მამისა ჩემისა და აღვამაღლო ესე.
პირველშექმნულსა ადამს
გარდასლვითა ვებაძვე და
ვაგრძენ
სიშიშულე ჩემი ღმერთისაგან
[B147v] და მალლისა
მის მეფობისა და წმიდისა
ფუფუნებისა
დაცემათა ჩემთათვის.

4. უფალმან შემუსრნა ბრძოლანი,
უფალი არს სახელი მისი.
ჰ, უბადრუკო სულო,
რახსა¹ ემსგავსე პირველსა ევას?
რამეთუ მიჰხედე² და იწყალ შენ
მწარედ,
და შეეხე ხესა და სჭამე³ ყოვლად
წარმდებად
ჭამადი მაკუდინებელი.

5. ვინ-მე არს მსგავს შენდა
ღმერთთა შორის, უფალო, ანუ
ვინ გემსგავსოს შენ დიდებული
წმიდათა შინა?
გრძნობადისა ევას წილ
საცნაური ევა, - ჯორცთა ჩემთა
ვნებული აღძრვა მიჩუენებდა⁴
მე⁵ ტკბილთა,
რომელთა [D109v] გემოჲ რაჲ
ვიხილე, დავაკლდი შენსა

3. ესე არს ღმერთი ჩემი და ვადიდო
მამისა ჩემისა და აღვამაღლო ესე.
პირველქმნულსა მას
ადამს საღმრთოთა
მათ მცნებათა გარდასლვითა
მივემსგავსე
და ვიხილე თავი ჩემი
განშიშულეზული
ღმერთისაგან დიდებულისა
მის ფუფუნებისაგან
და მეუფებისა
ცოდვათა მათთვის
ჩემთა, რომელნი შევიყუარენ.

4. უფალმან შემუსრნა ბრძოლანი,
უფალ არს სახელი მისი.
ჰ, სულო ჩემო
საწყალობელო,
რახსა ემსგავსე პირველსა მას
ევას
უნესოდ მიხედვითა და მწარედ
მოწყლვითა
და წარმდებად გემოჲსა ხილვითა
წარმწყმედელისა მისგან
ხისა მცნებელისა,
რომელისა მიერ
შთავარდი მწვრესა ცოდვათაჲსა?

5. ეტლები ფარაოჲსა და ყოველი
ძალი მისი შთასთხია ზღუასა.
მაცთურ¹ მექმნა მე
ხილულისა მის
ევას წილ უხილავი ესე ევა,
ჯორცთა ჩემთა ვნებული გულის-
სიტყუაჲ,
და მიჩუენებდა და მიტკობდა
ცოდვისა მწარესა მას
გემოჲსხილვასა და
ესრეთ შთამაგდო
უბესა ბრალთა და ცოდვათასა.

1 რახსა G.

2 მიხედე F

3 შჭამე CEF.

4 მიჩუენებდა EG.

5 -G.

1 საცთურ C.

*6. რჩეული მჭედრები სამ-
მდგომთაჲ მათ და[ა]ნთქა ზღუასა
მას მენამულსა.

მოვედ, შენ, უბადრუკო,
ცოდვილო სულო¹, და ღალად-ყავ
[სულთქუშით უფლისა² მიმართ
და ითხოვე მისგან შენდობაჲ
ცოდვათა შენთაჲ,
[რამეთუ ახლოს არს დღე
საშჯელისა³ მის დიდისაჲ,
ისწრაფე [უკუე, რაჲთა
მოგცეს [შენ — მაშინ წყალობაჲ.

7. ზღუამან დაფარნა იგინი და
დაჭდეს სიღრმესა მას, ვითარცა
ლოდნი.

პირველშექმნულსა მას⁴ ადამს
გარდასლვითა მით
საღმრთოთა მცნებათაჲთა
მივემსგავსე
და ვიხილე თავი ჩემი
განშიშულეზული ღმერთისაგან
და ზეცის დიდებულისა შუებისა⁵
ჩემთა მათ ცოდვათათვის,
რომელნი შევიყუარენ.

8. მარჯუნე შენი, უფალო,
დიდებულ არს ძალითა,
მარჯუნემან ჯელმან შენმან
მო[სრ]ნა მტერნი.

პირველსა ევას წილ
მაცთურ მექმნა მე
ვნებული ესე⁶ გულისსიტყუაჲ
ჩემი,
რამეთუ დამიტკბო ცოდვისა იგი
მწარე გემოჲ⁷
და მცნებათა ღმერთისათა
გარდასლვაჲ შემაყუარა მე⁸,

1 ~სულო ცოდვილო.

2 ღმერთისა B.

3 სასჯელისა B.

4 — მას B.

5 — მის შუებისაგან B.

6 — ვნებული იგი B.

7 ცოდვისა იგი მწარე გემოჲ ცოდვისა
მწარე გულისთქუმაჲ B, ცოდვისა იგი
სიმწარე გულისთქუმაჲ C.

8 — მე C.

* ეს ტროპარი B-ში გადატანილია
“უგალობდითასა” ბოლოს (B193).
დასაწყისთან მიწერილია: მოსართავი.
ჩანს, გადამწერს გამორჩენია და
ბოლოში დაურთავს. ის C-ში საერთოდ
არ არის. A-ში ტექსტი დაზიანებულია და
აღდგენილია B-ს მიხედვით.

6. საკვირველი დიდებითა და მოქმედი ნიშებისა?

სამართლად განიჭადა
ედემით ადამ, რამეთუ არა
დაიმარხა ერთი მცნებაჲ შენი,
ხოლო

მე რაჲ¹ ვყო, რომელი
სამარადისოდ უდებ-ვყოფ²
სიტყუათა შენთა, მაცხოვარ?

7. მიჰყავ მარჯუენეჲ შენი, და
დაანთქნა ქუეყანამან.

[E97 მივემსგავსე კაინის³
მკლველსა ცნობასა და მოვკალ
სულისა
[G136v] სვნიდისი, და განვაცხო-
ველენ ჯორცნი,
და აღვძრენ მას ზედა
გულისა ჩემისა იგი
ვნებულნი⁴ გულისთქუმანი⁵.

8. უძელუ სიმართლითა შენითა
ერსა შენსა ამას, რომელი იწსენ,

აბელისსა⁶, იესუ,
არა მივემსგავსე სიმართლესა
და ძლ(უე)ნნი სათნონი⁷ არა⁸
მოგართუენ⁹ შენ,
არცა საქმე ღირსი,
არცა მსხუერპლი¹⁰ განმედილი,
არცა ცხორებაჲ უბრალოჲ.

6. რჩეული მწედრები სამმდგომთაჲ
მათ დაანთქა ზღუასა მას
მენამულსა.

ღირსად განვარდა
ადამ ედემით,
მაცხოვარ, რამეთუ არაჲ¹
დაიმარხა
ერთი მცნებაჲ შენი, ხოლო მე რაჲ
ვყო,
რომელი მარადის შეურაცხ-
ვყოფ
საღმრთოთა ბრძანებათა
და მცნებათა შენთა
ცხოველსმყოფელთა? შემინყალე,
ჴ, მრავალმონყალე.

7. ზღუამან დაფარნა იგინი და
დაჴდეს სიღრმესა მას, ვითარცა
ლოდნი.

კაენის მკლველსა
მას გონებასა
მივემსგავსე მე და მოვკლენ
უწყალოდ
გონებაჲ და სული და ცხოველ-
ვყვენ ჯორცნი,
რამეთუ უკეთურთა საქმეთა
მიერ ვენყვებოდე მათ
და ან² განწირული
ვლადებ, ქრისტე,
განმაცხოველე.

8. მარჯუენე შენი, უფალო,
დიდებულ არს ძალითა.
მარჯუენემან ჴელმან შენმან,
უფალო, მოსრნა მტერნი.

არაჲ ვემსგავსე
სიმართლესა მას
აბელისსა, იესუ, მესწელო ჩემო,
არცა ოდეს შევწირე შენდა
მსხუერპლი³
სათნოჲ, არცა საქმენი
საღმრთონი,
არცა ძლუენი უბიწოჲ
და არცა ცხორებაჲ უნაკლულოჲ,
ვინაჲცა ღირს ვარ შენგან
დასჯისა⁴.

9. და სიმრავლითა მით დიდებისა
შენისაჲთა შეჰმუსრენ მწდომნი
იგი.

უკუეთუ ადამ ერთი
მცნებაჲ, უფალო,
დაუტევა და სამართლად
განვარდა
საშუებლისა⁴ მისგან, რაჲ-მე
ვყო⁵,
რომელმანცა⁶ ყოველნი⁷
მცნებანი შენნი
წმიდანი⁸ შეურაცხ-ვყვენ?
არამედ შემინყალე,
მხოლოო, მრავალმონყალე.

10. მიავლინე რისხვაჲ შენი
და შეჴამნა იგინი, ვითარცა
ლერნამნი.

მკლველსა მას გონებასა⁹
მივემსგავსე მე¹⁰
კაენისა¹¹ და ვიქმენ [მკლველ
სულისა
გონებითურთ მთავრით, და
განვაცხოველენ ჯორცნი
და უფალ-ვყვენ სულისა
საქმეთა მიერ ბოროტთა,
და ან დაცემულ ვარ¹² მე¹³,
მონყლული ვნებათა მიერ.

1 რა D.

2 ვჰყოფ BCDEFG.

3 კაენის G.

4 ნებულნი D.

5 გულისსიტყუანი G.

6 აბელისა G.

7 საღმრთონი DEF.

8 არაჲ D.

9 მოგართუნ BDG.

10 მსხუერპლი CF.

1 არა C.

2 და ან] + დაცემულ ვარ C.

3 მსხუერპლი B.

4 დასჯისა B.

1 ამისთვის BC.

2 +მე B.

3 მწერესა C.

4 საშუებლისა BC.

5 + მე BC.

6 რომელმან BC.

7 ყოველნივე BC.

8 — C.

9 + კაენისა BC.

10 — მე BC.

11 — C.

12 ვარი B.

13 — მე BC.

9. ნუგეშინის-ეც ძალითა შენითა
ბანაკსა ამას წმიდასა შენსა.

ვითარცა კაინ¹, სულო,
ჩუენცა შევწირენით² ღმრთის
საქმენი
ხენეშნი მსხუერპლთა³ თანა
შეგინებულთა
და მოქალაქობაჲ
ბილნი და მოძაგებული,
რომლითა დავისაჯენით.

10. ესმა წარმართთა და
განრისხნეს⁴, საღმობამან
შეიპყრნა მკვდრნი იგი
ფილისტიმისანი.

[C118v] ცხოველად⁵ შემზილე
თიჯაჲ
ჯელოვანთმთავარმან მეკეცემან
ჯორცად და⁶ ძულად,
სამშვნველად
და სულად, არამედ ზ, მწსნელო,
ღმერთო და მსაჯულო ჩემო⁷,
მონანული შემინყნარე.

11. მაშინ ისწრაფეს ერისთავთა
მათ ედომისათა და მთავართა
მოაბელთა.

აღგიარებ, მაცხოვარ,
ცოდვათა, რომელნი ვქმენ და
ჯორცთა
და სულისა ჩემისა⁸ წყლულთა
ნაგუმთა⁹,
რომელნი შინაგან
მწარედ დამასხ[F56v]ნეს¹⁰ ჩემ
ზედა
მკლველებრთა¹¹ გულის-
სიტყუათა.

9. და სიმრავლითა მით დიდებისა
შენისაჲთა შეჰმუსრენ მჯდომნი
იგი.

კაენის მსგავსად
შემოქმედისა,
ზ, სულო ჩემო, საქმენი ბოროტნი,
მსხუერპლი ბილნი და ცხოვრებაჲ
საძაგელი
ძლუნად შევწირენით
წარმდებებით,
ამისთვისცა სიმართლად
დავისჯებით ჩუენ,
ვითარცა-იგი
შვდთა მათ მიერ შურისგებათა.

10. [A139v] მიაველინე რისხვაჲ
შენი და შეჰაჰმნა იგინი, ვითარცა
ლერწამნი.

თიჯაჲ ქუეყანით
აღმილე, ღმერთო,
და ცხოველად პირმეტყუელად
შემქმენ მე
და შთამბერე სული ცხოველი და
გონიერი,
ხოლო მე განვხრწენ ცთომითა
და ან სულთქუმით ვლალადებ
შენდამი, სახიერ,
სინანულად
მომაქციე და შემინყალე მე.

11. და სულისაგან გულისწყრომისა
შენისა განიპნეს წყალნი.

აღგიარებ შენ,
მწსნელო, ცოდვათა,
რომელნი¹ მიქმნიან სულით და
ჯორცით,
და წყლულებათა მათ, რომელ
დასხნეს ჩემ ზედა
მწარეთა [B416 ავაზაკთა —
გულისსიტყუათა,
შინაგან გონებისა
ჩემისა აღძრულთა,
და გევედრები შენ,
სახიერებით განმკურნე,
მრავალმოწყალე.

11. და სულისაგან გულის-
წყრომისა შენისა განიპნეს წყალნი.

ზ, სულო უზადრუკო,
რად დაუტევე
სამკაული იგი სათნოებათაჲ
და შეიყუარე შენ უშუერებაჲ
ცოდვისაჲ,
არამედ ან¹ მოიქეც და შეუვრდი²
მაცხოვარსა,
რათა³ მან შეგმოსოს შენ
პირველი იგი დიდებაჲ.

1 კაინ D, კაენ G.

2 შევწირენთ D.

3 ჰმსხუერპლთა CFG.

4 + და G.

5 ცხოველად D.

6 — G.

7 — B.

8 — G.

9 ნაგუმთა BDFG.

10 დამსხნეს D.

11 მკლველებრთა E.

1 + იგი B.

1 ან BC.

2 შეუვრდი.

3 რომელმან.

12. ძრწოლამან შეიპყრნა იგინი
და განკუფდეს ყოველნი მკკდრნი
ქანანისანი.

დაღათუ ვცოდე, მწსნელო,
არამედ უწყი, რამეთუ ტკბილ
ხარ,
მოსწყლავ თანალობით და
ჰკურნებ წყალობით,
მტირალსა მიხედავ¹
და უძღვებსა შვილსა კუალად
შეიტკბობ, ვითარცა ღმერთი.

13. დაეცინ მათ ზედა შიში და
ძრწოლად, სადიდითა მკლავისა
შენისათა ქვა-იქმნედ იგინი.
სიყრმით ჩემითგან, მწსნელო,
უგულებელს-ყვეენ მცნებანი
შენნი
[B148 და ყოვლად² ვნებულად,
უდბად და დაწსნილად
გარდავლე³ ცხორებაჲ,
ამისთვის გილაღადებ შენ,
ან კუალად მაცხოვნე, ტკბილო.

14. [A239v] ვიდრემდის განჯდეს ერი
შენი, უფალო, ვიდრემდის განჯდეს
ერი ესე შენი, რომელ მოიგე?
დავრდომილსა, მაცხოვარ,
წინაშე ბჭეთა სიბერესა ღათუ
ნუ შთამაგდებ⁴ მე ჯოჯოხეთად,
არამედ
პირველ სიკუდილისა
კაცთმოყუარებით მომმადლე
შენდობაჲ შეცოდებათაჲ.

15. ვიდრემდის განჯდეს ერი ესე
შენი, რომელ გამოირჩიე?
[G137] სიმდიდრე ჩემი, ქრისტე,
უძღვებებასა შინა [E97v] წარვაგე,
[D110] და ოკერ⁵-ვიქმენ კეთილთა
ნაყოფთაგან,
და ან მომყმარი ვკმობ:

12. შეჰყინდეს, ვითარცა ზღუდენი,
წყალნი, შეჰყინდეს და აზღუდნეს
ლელვანიცა იგი შუა ზღუასა.

დაღათუ ვცოდე
გარდარეულად,
ჰ, მწსნელო, არამედ უწყი,
რამეთუ
კაცთმოყუარე ხარ და სწავლი
წყალობით
და მტირალთა მჭურვალედ
შეიტკბობ
და მგლოვარეთა მიხედავ,
და ვითარცა მამაჲ,
მიეგებვი
უძღვებსა შვილსა მოქცეულსა.

13. თქუა მტერმან: ვდევნო, ვენიო,
განვიყო ნატყუენავი და განვიძლო
სული ჩემი.
სიჭაბუკითგან
მცნებანი შენნი
შეურაცხ-ყვეენ, მწსნელო, და
უდებებით წარვლე
ყოველი ცხორებაჲ ჩემი, და
გილაღადებ:
ნუ მიმიშუებ სრულიად
წარწყმედად,
არამედ მომაქციე
და სიკუდილი ჩემი
და აღსასრული
ყავ სინანულით და მაცხოვნე მე.

14. მოვსრა მახვლითა ჩემითა და
უფლებდეს მის ზედა ჯელი ჩემი.
დავრდომილ ვარ მე
წინაშე კართა
წყალობისა შენისათა, მაცხოვარ,
დაღონებული სიბერითა
მწარიითა,
ნუ შთამაგდებ ქუესკნელს
ჯოჯოხეთს,
არამედ მომაქციე
და შენდობაჲ ბრალთაჲ
უწინარეს
აღსასრულისა მომეც წყალობით.

12. შეჰყინდეს, ვითარცა ზღუდენი,
წყალნი, შეჰყინდეს და ლელვანიცა
იგი შევა ზღუასა.

სიჭაბუკითგან, ქრისტე,
მცნებანი შენნი
შეურაცხ-ყვეენ და უდებებით¹
წარვლე
ყოველი ცხორებაჲ ჩემი, და²
გილაღადებ:³
ნუ მიმიშუებ სრულიად
ცოდვასა შინა დაშრომად,
არამედ მომაქციე სინანულად და
მაცხოვნე მე.

1 მიჰხედავ CF, მომხედავ B.

2 ყოვლად]კუალად G.

3 გარდავლე VCGE.

4 დამაგდებ BD.

5 უხერ AC.

1 უდებებითა.

2 + ან BC.

3 + სახიერ B.

მამაო მონყალებათაო,
ისწრაფე და მაცხოვრე¹.

16. შეიყვანენ და დაჰწერგენ იგინი
მთასა მას მკვდრობისა შენისასა,
მოცული² ავაზაკთა,
გულის-სიტყუათა ჩემთა, მიერ და
ყოვლითურთ მონყლული მათგან,
რომლისანი
განმრავლდეს ტკივილნი,
მე ვარ, ქრისტე მეუფეო,
გვედრები, განმკურნე.

17. განმზადებულს მას
სამკვდრებელსა შენსა,
მღდელმან უგულუბელს-მყო
და თანა-წარმჷდა და
ლევითელმან
ძვრთა შინა დამიტევა, არამედ
შენ,
ღრთისმშობლისა
მარიამისგან მოსრულო,
მილუანე³ და შემინყალე.

18. რომელ ჰქმენ სინმიდე,
უფალო, რომელ განჰმზადეს
ჯელთა შენთა, უფალო.
ღმრთისა კრაო⁴, რომელმან
აიხუენ⁵ ცოდვანი ყოველთანი,
აღილე ან ჩემგანცა საჯივი მძიმე
ცოდვისა და ვითარ
კაცთმოყუარემან, [C119
მომმადლენ
ცრემლნი სინანულისანი.

19. უფალი მეუფე არს უკუნისამდე
და უკუნისი უკუნისამდე და
მერმეცა.

15. მიაველინე სული შენი და
დაფარნა იგინი ზღუამან.
შთავრდომილ ვარ მე
ჯელსა მწარეთა
ავაზაკთასა, რომელნი არიან,
მწსნელო,
გულისთქუმანი და
გულისსიტყუანი ჩემნი
და მონყლულ მათგან
სასიკუდინოდ¹,
არამედ შენ, მაცხოვარ,
მიწსენ და განმკურნე,
ვითარცა ხარ
მკურნალი სასონარკუეთილთა².

16. და დაჯდეს იგინი, ვითარცა
ბრპენი წყალთა მათ შინა ფრიადთა.
მღუდელმან მიხილა,
მწარედ მონყლული
და განშიშულებული, და თანა-
წარმჷდა,
და ეგრეთვე ლევითელმან
დამაგდო,
ხოლო შენ, ქრისტე, ქალწულისა
ნმიდისაგან შობილო,
წყალობით მილუანე
და განმკურნე
და მაცხოვრე, ვითარცა სახიერ
ხარ.

17. ვინ-მე არს მსგავს შენდა
ღმერთთა შორის, უფალო, ანუ
ვინ გემსგავსოს შენ დიდებული
წმიდათა შინა.
კრავო ღმრთისაო,
სოფლისა ბრალთა
მონყალეებით აღმალლებულო,
აღილე
ჩემგანცა მძიმე ესე ტვრთი
ბრალთა ჩემთა³
და ვითარცა სახიერ³, მომმადლენ
ცრემლნი და სინანული,
და ცოდვათა ჩემთა
და ვნებათაგან
განწმედაჲ მომანიჭე წყალობით.

18. საკვრველი დიდებითა და
მოქმედი ნიშებისაჲ,
შენ შეგივრდები,
ვცოდე, შემინდვე,
რომელსა გნებავს ყოველთა

1 +მე DGE.

2 მოცული BDEG.

3 ილუანე B.

4 კრავო CE.

5 აიხუნ BDFG, აღიხუნ C.

1 სასიკუდინედ C.

2 სასონარკუეთილთა B.

3 + ხარ B.

სინანულსა ჟამსა
შეგივრდები შენ, შემოქმედსა
ჩემსა,
აღილე ან ჩემგანცა საჯივი [მძიმე
ცოდვისა და ვითარ
კაცთმოყუარემან, მომმადლენ
ცრემლნი სინანულისანი*.

20. რამეთუ შევიდა ჰუნე ფარაოხისი
ეტლებითურთ და მჭედრებით შუა
ზღუასა.

ნეფსითთა¹, ჩემთა, ქრისტე,
და უნებლიეთთა შეცოდებათა,
ცხადთა და დაფარულთა და
საცნაურთა
უცნაურთა თანა,
ღმრთივშუენიერად² დამჟსნელო³,
მილხინე და მაცხოვნე⁴.

21. და მიაქცია მათ ზედა წყალი
იგი ზღვსაჲ მის,

შეგივრდები, იესუ,
ვცოდე შენდამი⁵, მილხინე მე და
აღილე ან ჩემგანცა საჯივი მძიმე
ცოდვისა და ვითარ
კაცთმოყუარემან, მომმადლენ
ცრემლნი სინანულისანი

22. ხოლო ძენი ისრაელისანი
ვიდოდეს ჯმელსა შუა ზღუასა მას.

ნუ მომიძაგებ, მჟსნელო,
და ნუ მომაქცევ შენგან, არამედ
აღილე ან ჩემგანცა საჯივი მძიმე
ცოდვისა და ვითარ
კაცთმოყუარემან, მომმადლენ
ცრემლნი სინანულისანი.

23. დიდებაჲ⁶:

ზესთაარსო⁷ სამებაო,
ერთღმრთეებით
თაყუანისსაცემელო,
აღილე ან ჩემგანცა საჯივი
მძიმე [ცოდვისა და ვითარ
კაცთმოყუარემან, [F57 მომმადლენ
ცრემლნი სინანულისანი

ცხოვრებაჲ, ქრისტე,
და აღილე ცოდვისა ესე მძიმე
საჯივი ჩემგან, სახიერო,
და ვითარცა მოწყალე ხარ,
მომმადლენ მე ცრემლნი
მჭურვალისა
სინანულისანი და მაცხოვნე მე.

19. მიჰყავ მარჯუენე შენი და
დანთქნა იგინი ქუეყანამ.

სინანულისა
ჟამი არს, მჟსნელო,
ვინაჲცა ცრემლით ვღალადებ,
შემიწყალე
[C217v] და აღილე ცოდვისა ესე
მძიმე
ჯაჟჳ ჩემგან, ყოვლადძლიერო,
[A140r] და ვითარცა სახიერ ხარ,
მომმადლენ მე ცრემლნი
მჭურვალენი
სინანულისანი და მაცხოვნე.

20. უძელუ სიმართლითა შენითა
ერსა შენსა ამას, რომელი იჴსენ.

ნუ მომიძაგებ,
ქრისტე მაცხოვარ,
და ნუ განმაგდებ პირისა
შენისაგან,
არამედ აღილე ცოდვისა ესე
სიმძიმე მწარე
და განმხრწნელი
ჩემგან, ყოვლადძლიერო,
და ვითარცა ტკბილმან და
სახიერმან,
მომმადლენ ცრემლნი
სინანულისანი.

1 ნეფსითთა BC.

2 შუნიერად BCDFG.

3 დამჟსნელო] მჟსნელო GE.

4 + მე G.

5 + შენდა E.

6 — D

7 ზესთა არსო] ზეშთა არსო BCEF] ზეშთ
არსო D] ზესთ არსო G.

* კავებში ჩანერილი რეფერენი ქვემოთაც
ყველგან მიწერილია მარცხენა კიდეზე

24. ან, ღმრთისმშობელო, სასოო
ყოველთა მგალობელთა შენთაო,
აღიღე ან ჩემგანცა საჯივი მძიმე
ცოდვისაჲ და ვითარ
კაცთმოყუარემან, მომმადლენ
ცრემლნი სინანულისანი.

21. ნუგეშინის-ეც ძალითა შენითა
ბანაკსა ამას წმიდასა შენსა.

ნეფსითნი ჩემნი
და უნებელნი
და ცხადნი და დაფარულნი
ცოდვანი,
მეცნიერებით და უმეცრებით
ქმნილნი —
ყოველნი შემინდვენ, სახიერ,
და მილხინე, და მაცხოვრე,
და განმანათლე¹
დაბნელებული²
გლახაკი და შემინყალე.

22. ესმა წარმართთა, განრისხნეს
და საღმობამან შეიპყრნა მკჳდრნი
იგი ფილისტიმისანი.

თუალუხუავსა მას
განსჯასა შენსა
ნუ შეხუალ სასჯელსა ჩემსა,
სახიერ,
ნუცა მიმჴდი სიტყუასა საქმეთა
ჩემთათჳს,
არამედ წყალობითა შენითა
უგულებელს-ყვენ ჩემნი
უნესობანი,
ყოვლადძლიერო,
და ღირს-მყავ მარჯუენეთა შენთა.

23. მაშინ ისწრაფეს ერისთავთა
ედომისათა და მთავართა
მოაბელთა.

მოვედ, ზ, სულო
ჩემო ცოდვილო,
და ღაღად-ყავ ცრემლით უფლისა
მიმართ
და ითხოვე მისგან შენდობაჲ
ცოდვათა³,
რამეთუ ახლოს არს⁴ დღე იგი
საშჯელისაჲ, ვინაცა⁵
ისწრაფე კეთილთა
სათნოებათა
მოგებაჲ, რაჲთა ჰპოო წყალობაჲ.

1 + მე C.

2 + ესე C.

3 შენდობაჲ ცოდვათაჲ ~ B.

4 — არს C.

5 ვინაცა C.

24. ძრწოლამან შეიპყრნა იგინი
და განკუფდეს ყოველნი მკვდრნი
ქანანისანი.

ჴ, უბადრუკო
სულო გლახაკო,
რახსა განაგდე სამკაული
სათნოებათაჲ
და შეიმოსე უშუერებაჲ
ცოდვისაჲ?¹
არამედ ან კუალად-მოიქეც
და შეუვრდი უფალსა,
რახთა განგაშუენოს
პირველთავე
დიდებითა და სამკაულითა.

25. დაეცინ მათ ზედა შიში და
ძრწოლად, სიდიდითა მკლავისა
შენისაჲთა ქვა იქმნედ იგინი.
სიმდიდრე შენი,
სულო, წარაგე
ცოდვითა და ცარიელ² იქმნენ³
ნაყოფთაგან⁴,
არამედ ღალად-ყავ ღმობიერად
ღმრთისა მიმართ და ჴმა-ყავ:
ჴ, ტკბილო მამაო
და სახიერო,
მომფინე სიმდიდრე
მონყალებისაჲ⁵.

26. ვიდრემდის განჯდეს ერი შენი,
უფალო, ვიდრემდის განჯდეს ერი
შენი, რომელ მოიგე⁶?
აღავსე გული
ჩემი, სახიერო,
სინანული[C218r]თა და
ღმობიერებითა,
რახთა აღგიარნე ცოდვათა ჩემთა
სიმრავლენი და მოვილო შენგან
ბრალთა ჩემთა შენდობაჲ
და გიგალობდე
წადიერად
შენანებული და შენყალებული.

27. შეიყვენ და დაჴნერგენ იგინი
მთასა მას მკვდრობისა შენისასა.
ყოვლითურთ განვხრწნენ
ხატი, რომელი
შეჴმოსე, მჴსნელო, ჩემსა მას
ბუნებასა,
სიმრავლითა მით ბოროტთა
საქმეთაჲთა

1 ცოდვისა C.

2 ცალიერ B.

3 იქმენ B.

4 +სათნოებისათა და მომყმარ
კეთილთაგან BC.

5 მონყალებისა C.

6 მოიგე] გამოარჩიე C.

13. თქუა მტერმან: ვდევნო
[ვენო, განვიყო]* ნატყუენავი და
განვიძლო სული ჩემი.

სიმდიდრე შენი, სულო,
წარაგე ცოდვით
და ან ცალიერ¹ ხარ ნაყოფთა
მათგან
სათნოებისაგან და მომყმარ
კეთილთაგან,
არამედ ჴმობდ გოდებით²
მამაო სახიერო,
მოჴფინე³ ჩემ ზედა⁴ სიმდიდრე⁵
მონყალებისაჲ⁶.

[A 127v]

14. მოვსრა მახვლითა ჩემითა და
უფლებდეს მის ზედა ჴელი ჩემი.

აღავსე გული ჩემი
სინანულითა,
რახთა შევიდე ტაძრად წმიდად
შენდა,
და აღგიარნე ბრალთა ჩემთა
სიმრავლენი,
და⁷ მოვილო შენ მიერ შენდობაჲ
ცოდვათა ჩემთაჲ
და გიგალ[ობდე შენ⁸ ... ,
[რომელიცა დიდებულ ხარ⁹.

15. მიავლინე სული შენი და
დაფარნა იგინი ზღუამან.

ყოვლითურ[თ განვიხრწნენ,

1 ცალიერი B, ცარიელი C..

2 ჴმობდ გოდებით] ან ღალად ყავ ჴ BC.

3 მოავლინე C.

4 + დღეს B.

5 სიმდიდრე C.

6 ნყალობისაჲ BC.

7 — და BC.

8 — შენ C.

9 აღდგენილია C-ს მიხედვით.

* ჴედწარწერა დაზიანებულია, აღდგენი-
ლია გამოცემით

და ვძრწი ჟამისა მისგან, რაჟამს
მოხვდე
განსჯად დაბადებულთა,
ვინაცა მხურვალედ
გევედრები:
ყავ ჩემ თანა მაშინ წყალობაჲ
შენი.

ქრისტე¹,
[ხატი, რომელი შეჰმოსე შენ
[ჩემსა ბუნებასა²
სიმრავლისა მისგან ბოროტთა
საქმეთასა
და ვძრწი ჟამისა მისგან,
რაჟამს მოხვდე³ განკითხვად,
ამისთვის გევედრები:
ყავ ჩემ თანა წყალობაჲ⁴.

28. განმზადებულსა მას
სამკვდრებელსა შენსა,
ჴ, მეუფეო ჩემო და ღმერთო
ჩემო,
იხილე სული ჩემი სანყალობელი,
ცოდვათა მიერ
მწარედ დაცემული,
და აღადგინე, რამეთუ შენდა
მოვილტი
და ნუ განმიშორებ მე,
არამედ ურიცხვთა
მათ ბრალთა ჩემთა
შენდობაჲ მომმადლე, მონყალე.

16. [A 128r] და დაჴდეს იგინი,
ვითარცა ბრბენი წყალთა მათ შინა
ფრიადთა.
ჴ, უფალო, უფალო,
იხილე სული
ჩემი, ცოდვითა⁵ დაცემული
მწარედ,
და აღადგინე, რამეთუ შენდა
მოვილტი⁶
და ნუ განმიშორებ⁷ მე⁸,
არამედ მომეც შენდობაჲ
ურიცხვთა⁹ ბრალთა¹⁰ ჩემთაჲ¹¹,
მხოლოო მრავალმონყალეო.

29. რომელ განმზადეს ჴელთა
შენთა, უფალო.
ჴლაღებ¹, მჴსნელო,
ჴმითა საღმრთოთა,
მოსრული ჩემდა არაჲ მივაქციო
სირცხვლეული, ამისთვის
მჴურვალედ
მოვივლტი შენდა, სახიერო,
და მსგავსად მეზუერისა
გილაღებ: ღმერთო ჩემო,
მილხინე
ცოდვილსა და მომეც წყალობაჲ
შენი.

17. ვინ-მე არს მსგავს შენდა
ღმერთთა შორის, უფალო, ანუ
ვინ გემსგავსოს შენ დიდებულის
წმიდათა შინა.
ჴლაღებ შენ, უფალო,
მოსრული ჩემდა,
არაჲ¹² მივაქციო სირცხვლეული¹³,
ამისთვის მჴურვალედ მოვივლტი¹⁴
შენდა, სახიერ,
და ვითარცა მეზუერე¹⁵,
გილაღებ¹⁶: ღმერთო ჩემო,
მილხინე ბრალეულსა¹⁷
და მომეც წყალობაჲ შენი.

1 ლაღებ B.
* BC ხელნაწერებში 29-ე და 30-ე
ტროპარები ადგილმონაცვლეობენ.
შესაბამისად, ადგილმონაცვლეობენ
ბიბლიური საკითხავებიც.

1 — ქრისტე BC.
2 + ქრისტე ღმერთო BC.
3 მოხუიდე.
4 — შენი BC.
5 — ცოდვისა მიერ B.
6 მოვილტი BC.
7 — განმაშორებ C.
8 — BC.
9 — აურაცხელთა BC.
10 — ბრალთაჲ BC.
11 — ჩემთაჲ BC.
12 არა BC.
13 სირცხვლეული C.
14 ამისთვის მჴურვალედ] აჴა ესერა, მე
მოვილტი BC.
15 მეზურ C.
16 + შენ C.
17 ბრალეულსა] ცოდვილსა ამას BC.

30. რომელ ჰქმენ სინმიდე, უფალო.
 სულო ჩემო, [A140v]
 არაჲ მნებავს სიკუდილი
 ცოდვილისაჲ, არამედ
 მოქცევაჲ, სინანული და ცხორებაჲ,
 და შენცა მოიქეც და ჳმა-ყავ,
 მილხინე მე ცოდვილსა,
 ყოვლადსახიერო,
 და შემინყაღე
 და დრო-მეც სინანულად, და
 მაცხოვრე.

31. უფალი მეუფე არს უკუნისამდე.
 მომიტევენ მე,
 მჴსნელო, ურიცხუნი
 ცოდვანი ჩემნი და ნუმცა
 იხილავს
 სული ჩემი პირსა მას
 დაბნელებულსა
 ეშმაკთასა, არამედ მომივლინე
 ანგელოზი წყალობით ჰაერის-
 მცველთაგან
 მჴსნელად ჩემდა
 და ჴელისამპყრობელად ძლიერად.

32. და უკუნითი უკუნისამდე და
 მერმეცა,
 დანთქმული სული
 ჩემი მწვრესა
 შინა არანმიდათა მათ ვნებათასა,
 აღმოიყვანე, ქრისტე
 მაცხოვარო,
 და ღირს-მყავ უბიწოდ
 წარდგომად
 წინაშე შენსა დღესა
 მას განკითხვისასა
 და ნუ დამსჯი მე
 ცეცხლსა მას შინა დაუშრეტელსა.

18. საკვრველ დიდებითა და
 მოქმედი ნიშებისაჲ?
 ჳ, სულო ჩემო,
 არა მნებავს¹ სიკუდილი
 ცოდვილისაჲ²,
 არამედ მოქცევა, სინანული და
 ცხორებაჲ.
 და შენცა მოიქეც³ და⁴
 ჳმა-ყავ⁵, მილხინე ცოდვილსა
 და დრო-მეც სინანულად⁶,
 რაჲთა ვპოვო მე⁷ წყალობაჲ.

19. მიჴყავ მარჯუენე შენი და
 დანთქნა იგინი ქუეყანამან.
 მეუფეო, უფალო,
 გილადებ შენ,
 მომიტევენ ურიცხუნი ბრალნი
 ჩემნი⁸
 და ნუმცა იხილავს სული ჩემი
 პირსა მას
 მწარისა⁹ ეშმაკთასა,
 არამედ მომივლინე მე¹⁰
 ანგელოზი წყალობით
 მჴსნელად¹¹ ჰაერისმცველთაგან.

20. უძელუ სიმართლითა შენითა
 ერსა შენსა ამას, რომელი იჴსენ,
 დანთქმული სული ჩემი¹²
 მწვრესა¹³ შინა არანმიდათა მათ
 ვნებათასა,
 აღმოიყვანე¹⁴, ქრისტე,
 მაცხოვარო ჩემო,
 და ღირს-მყავ მე¹⁵ უბიწოდ
 წარდგომად წინაშე შენსა
 დღესა მას საშინელსა
 განკითხვისა შენისასა¹⁶.

1 + მე BC.

2 სიკუდილი [ცოდვილისაჲ] სიკუდილი იგი მწარე კაცთა ცოდვილთაჲ B. სიკუდილი იგი მწარე კაცთა მათ ცოდვილთაჲ C.

3 არამედ მოქცევა, სინანული და ცხორებაჲ და შენცა მოიქეც არამედ სინანული [+და] C. ამისთვის შენცა BC.

4 — და BC.

5 + ღმერთო BC.

6 სინანული C.

7 — მე BC.

8 ურიცხუნი ბრალნი ჩემნი [ცოდვანი ჩემნი დიდნი B (დიდ-დიდნი C).

9 მწარესა BC.

10 — C.

11 მჴსნელად [მცველად B.

12 სული ჩემი] ესე სული BC.

13 მწურესა C.

14 აღმოიყვანე შენ BC.

15 — მე C.

16 ჩემისასა B.

33. რამეთუ შევიდა ჰუნე
ფარაოჲსი,

მზაკუარმან მტერმან
ჩემან ცოდვისა
ნამლენითა ისრითა მწარედ
განმგურიმა,
არამედ შენ, ქრისტე, სინანულისა
ნამლითა ტკბილად განმკურნე,
ვითარცა სახიერ ხარ,
რათა გიგალობდე¹
მხოლოსა, რომელი დიდებულ
ხარ.

34. ეტლებითურთ მჴედრებით შუა
ზღუასა

ჴ, სულო [C218 ჩემო
საწყალობელო,
ანუ ცეცხლისა მისგან გეჴენიისა
და უშრეტისა შეიკდიმე, ანუ
სურვილითა სასუფეველისაჲთა
მოდრეკ ღმობიერად [B420
და ძრწოდე ღმრთისაგან
საშინელისა
და თუალუხუავისა მის
მსაჯულისა.

35. და მოაქცია უფალმან მათ
ზედა,

ვნებათა იგი
მწარე გოდოლი
აღჴმართე მაღალი და მტკიცე
ფრიად
გულისთქუმათა მიერ, ჴ, სულო
ჩემო,
ხოლო ან შეუვრდი ქრისტესა,
რათა მან დაარღვოს და
დაჴსნას სიმტკიცე
მისი და მოგცეს
წყალობაჲ და შენდობაჲ
ცოდვათაჲ.

21. ნუგეშინის-ეც ძალითა შენითა
ბანაკსა ამას წმიდასა შენსა.

მზაკუარმან მან¹ ბელიარ²
ნამლენითა³ ცოდვისა ისრითა
მწარედ განმგურიმა⁴
არამედ შენ, ქრისტე, სინანულისა
ნამლითა
განმკურნე⁵, ვითარცა ხარ
ღმერთი⁶, ყოვლადსახიერო⁷,
რათა გიგალობდე შენ,
რომელიც დიდებულ ხარ.

22. ესმა წარმართთა, განრისხნეს
და საღმობამან შეიჴყრნა მკვდრნი
იგი ფილისტიმისანი.

ანუ ცეცხლისა მისგან
გეჴენიისა⁸
შეიკდიმე, სულო ჩემო
ცოდვილო,
ანუ სურვილითა
სასუფეველისაჲთა
მჴურვალე იქმენ⁹ და შეშინდი¹⁰
და ძრწოდე¹¹ ღმრთისაგან
დამბადებელისა და
მის მსაჯულისა¹² მართლისა¹³.

23. მაშინ ისწრაფეს ერის[თავ]-
თა მათ ედომისათა და მთავართა
მოაბელთა,

გოდოლი აღაშენე,
ჴ, სულო ჩემო, ვნებათაჲ¹⁴ მაღალი
და¹⁵ მტკიცე ფრიად გულის-
თქუმათა მიერ,
ხოლო ან შეუვრდი¹⁶ ღმერთსა,
რათა მან¹⁷ დაარღვოს¹⁸,
და დაჴსნას სიმტკიცე¹⁹ მისი,

1 მზაკუარმან] მცა A.

2 ბელიარმან A.

3 წამლიანითა B, წამლანითა C.

4 + მე BC.

5 + მე BC.

6 ~ ხარ ღმერთი BC.

7 სახიერო] ძლიერო BC.

8 გეჴენიისა C.

9 იყავნ C.

10 გეშინოდენ BC.

11 — BC.

12 მსაჯულისა C.

13 სიმართლისა BC.

14 + და C.

15 — და C.

16 შეუვრდი BC.

17 რათა მან] რომელმან BC.

18 დაარღუიოს C.

19 სიმტკიცე C.

1 გიგალობდე] + გმადლობდე C.

36. წყალი იგი ზღვსაჲ მის
მოვიწყალ მწარედ
ისრითა მათგან
საეშმაკოთა და ვიქმენ
სამკვდრებელი¹
ვნებათა ბოროტთა
და განცხადებულად
ჩანან წყლულებანი ჩემნი,
არამედ შენ, მკურნალო
სულთა და ჯორცთაო,
მომეც ლხინებაჲ
და განმკურნე, ვითარცა
მონყალე ხარ.

37. ხოლო ძენი ისრაელისანი
განმწიდი შენ, სულო
ჩემო, და ჰბრძოდე
მტკიცედ გულისთქუმათა მათ²
შენთა ჯორციელთა,
ვითარცა ოდესმე ისო³ ამაღეკსა,
რათა შენცა შეხვდე ქუეყანად
ალთქუმისა მის საღმრთოჲსა
და მიემთხვო შენ
ქრისტეს მიერ
განსუენებასა მას საუკუნესა.

38. ჴმელსა შუა ზღუასა მას
ჴ, მონყალეო, შემინყალე მე
ჴელითა შენითა დაბადებული ესე
და აჴოცენ ბრალნი ჩემნი და
ცოდვანი,
რომელმან უფროჲს, ყოველთა
კაცთაგან განგამწარე შენ
ძვრთა მონებითა და მცნებათა
შენთა წმიდათა გარდასლვითა.

და შენ მოგცეს წყალობაჲ,
და მოტევებაჲ ცოდვათაჲ.

24. ძრწოლამ შეიპყრნა იგინი,
და განკუფდეს ყოველნი მკვდრნი
ქანანისანი.
მოვიწყალ¹ ისრითა მით
ეშმაკისაჲთა
და ვნებათა სამკვდრებელ² ვიქმენ
და განცხადებულად ჩანან
წყლულებანი ჩემნი,
არამედ შენ³, მკურნალო სულთა
და ჯორცთაო,
მოეც ლხინებაჲ სულსა ჩემსა⁴,
ვითარცა მხოლოჲ მონყალე⁵
[ხარ.

25. დაეცინ მათ ზედა შიში და
ძრწოლაჲ, სიდიდითა მკლავისა
შენისაჲთა ქვა იქმნედ იგინი.
განმწიდი შენ, სულო ჩემო,
და ჰბრძოდე მტკიცედ გულის-
თქუმათა მათ
შენთა ჯორციელთა,
ვითარცა ოდესმე ისუ ამაღეკსა
მას,
რათა შენცა შეხვდე⁶ ქუეყანასა
ალთქუმისასა
და განსუენებასა მას
სასუფველისასა.

26. [A 128v] ვიდრემდის განწდეს ერი
შენი, უფალო, ვიდრემდის განწდეს
ერი ესე შენი, რომელ მოიგე.
შემინყალე, მონყალე,
დაბადებული⁷
ჴელთა შენთაჲ და აჴოცენ
ცოდვანი
ჩემნი, მონყალეო, რომელმან
განგამწარე შენ,
უფროჲს ყოველთა კაცთა
მონებითა ვნებათაჲთა,
და რამეთუ⁸ გარდავჴედ
მცნებათა შენთა წმიდათა.

27. შეიყვანენ და დაჴწერგენ იგინი
მთასა მას მკვდრობისა შენისასა:

1 სამღერელი B.
2 — მათ C.
3 ისუ C.

1 მოიწყალ C.
2 სამკუიდრებელ C.
3 — C.
4 მოეც ლხინებაჲ სულსა ჩემსა] მოიხილე
ჩემ ზედა C.
5 მრავალმონყალე C.
6 შეხუიდე C.
7 + და ქნული C.
8 და რამეთუ] რომელთაჲ BC.

ჯელთა¹ ავაზაკთასა
 შთავრდომილ ვარ² მე³,
 რომელ არიან გულისთქუმანი⁴
 ჩემნი
 და⁵ მონყლულ ვარ მათგან,
 და მდებარე ვარ მოსიკუდილდ⁶,
 არამედ შენ, მაცხოვარ,
 მომხედენ
 და განმკურნე მე,
 ვითარცა სახიერ ხარ,
 მკურნალი სულთა და ჯორთაჲ.

28. განმზადებულსა მას
 სამკვდრებელსა შენსა
 მღვდელმან წყლული მიხილა
 და თანა-წარმჴდა,
 და ლევიტელმან შიშუველი⁷
 დამაგდო,
 არამედ შენ, ქრისტე,
 მარიამისაგან მოსრულო⁸,
 შემიწყალე, განმკურნე, და
 მილუანე მე⁹, მაცხოვარ¹⁰,
 ვითარცა სახიერ ხარ,
 მკურნალი სულთა და ჯორცთაჲ.

29. რომელ ჰქმენ სინმიდე, უფალო,
 რომელ განჰმზადეს ჯელთა შენთა,
 უფალო.
 ზ, ტარიგო ღმრთისაო,
 სოფლის ბრალთა
 მონყალეებით ამღებელო, ქრისტე,
 ჩემგანცა აღილე¹¹ ტვრთი
 ცოდვათა ჩემთაჲ,
 და ვითარცა სახიერ ხარ,
 მომმადლე¹² სინანული
 და ცრემლნი მჯურვალენი,
 და განმწმიდე ვნებათაგან.

30. უფალი მეუფე არს უკუნისამდე
 და უკუნითი უკუნისამდე და
 მერმეცა.
 ნუ მომიძაგებ, ქრისტე,
 და ნუ¹³ განმაგდებ
 მე პირისა შენისაგან, არამედ

1 ჯელსა A.

2 ვარი B.

3 — BC.

4 გულისსიტყუანი B.

5 — B.

6 მოსიკუდიდ B.

7 შიშუელი BC.

8 შობილო C.

9 — მე BC.

10 მაცხოვარო BC.

11 ~ აღილე ჩემგანცა BC.

12 + მე B.

13 BC.

ალილე¹ ჩემგან² ტვრთი³ ცოდვათა
ჩემთა⁴
და ვითარცა სახიერ ხარ,
მომმადლენ⁵ სინანული
და ცრემლნი მჭურვალენი და
განმმდიდე ვნებათაგან*.

31. რამეთუ შევიდა ჰუნე ფარაოჲსი
ეტლებითურთ და მწედრებით შუა
ზღუასა.

შენ შეგივრდები⁶, ღმერთო,
ვცოდე, შემინდვე,
რომელსა გნებაჲს ყოველთა
ცხორებაჲ,
და⁷ ალილე ჩემგან ტვრთი მძიმე⁸
ცოდვათაჲ
და⁹ ვითარცა სახიერ ხარ,
მომმადლე სინანული და
ცრემლნი მჭურვალენი
და განმმდიდე ვნებათაგან**.

32. და მოაქცია უფალმან მათ ზედა
წყალი იგი ზღვსა მის,

სინანულისა ჟამი არს,
მწსნელო ჩემო,
და ცრემლით გიღალადებ,
შემინყალე
და ალილე ჩემგან ტვრთი
ცოდვათა ჩემთაჲ
და ვითარცა სახიერ ხარ,
მომმადლე სინანული და
ცრემლნი მჭურვალენი
და განმმდიდე ვნებათაგან.

33. ხოლო ძენი ისრაელისანი
ვიდოდეს ჯმელსა შუჲა ზღუასა მას.

ნეფსითნი ჩემნი, ქრისტე,
და უნებელნი¹⁰,
ცხადნი და დაფარულნი ცოდვანი

1 + შენ C.

2 ჩემგანცა B.

3 ტუირთი C.

4 ჩემთაჲ BC.

5 მომმადლე+მე BC.

6 ~ შეგივრდები შენ B.

7 — B.

8 ~ მძიმე ტვრთი B.

9 — B.

10 უნებლიეთნი B, უნებლიანთი C.

* კავებში ჩასმული ტექსტი მიწერილია კიდეზე. ეს ფრაზა ხშირად მეორდება და თითქმის ყოველთვის შეწყვეტილია. რეფრენის დაკლებულ ადილებს აღვადგენთ კავებში.

** ეს ტროპარი B-ში მოსდევს 33-ე ტროპარს, C-ში კი არ არის.

შემინდვენ, სახიერ¹, და²
მილხინე³ გლახაკსა
ამას⁴ და ყავ ჩემ თანა
აურაცხელი წყალობა⁵
და განმინათლე⁶, მოწყალე,
დაბნელებული ცოდვითა⁷.

39. დიდებაჲ მამასა და ძესა და
წმიდასა სულსა
სამებაო,
ყოვლადწმიდაო,
ერთარსებით თაყუანისმცემელო,
და სამგუამოვნებით დიდებულო,
აღილე ტვრთი იგი მძიმე
შეცოდებათა ჩემთაჲ
[A141r] და მომანიჭენ მე,
სახიერო,
სინანული და ცრემლნი
მჭურვალენი.

40. და ან და მარადის და უკუნიითი
უკუნისამდე
ღმრთისა დედაო,
ქრისტეანეთა
სასოვო და მეოხო ცოდვილთაო,
აღილე ჩემგან ტვრთი ცოდვათა
ჩემთაჲ
და ვითარცა სახიერ ხარ, მომცენ
ცრემლნი და სინანული
ყოვლად ღმობიერი
და განმწმიდე
ვნებათა ჩემთაგან, უბინოვო.

34. დიდებაჲ მამასა და ძესა და
წმიდასა სულსა
სამებაო წმიდაო,
უზეშთაესო,
ერთარსებით თაყუანისმცემულო⁸
აღილე⁹ ჩემგან ტვრთი¹⁰ ცოდვათა
მათ¹¹ ჩემთაჲ
და ვითარცა სახიერ ხარ,
მომმადლე
სინანული და ცრემლნი
მჭურვალენი¹²
და განმწმიდენ ვნებათაგან.

35. და ან და მარადის და უკუნიითი
უკუნისამდე ან.
ღმრთისმშობელო, სასოო¹³
მორწმუნეთაო
და მეოხო ყოველთა ცოდვილთაო¹⁴,
აღილე ან ჩემგან¹⁵ ტვრთი
ცოდვათა ჩემთაჲ¹⁶
და ვითარცა სახიერ ხარ¹⁷,
მომმადლე¹⁸
სინანული და ცრემლნი
მჭურვალენი¹⁹
და განმწმიდე ვნებათაგან.

1 სახიერო C.

2 — B.

3 + მე C.

4 — C.

5 აურაცხელი წყალობაჲ აურაცხელი
შენი წყალობაჲ B, წყალობით აურაცხელი,
უფალო C.

6 განმამათლე+მე C. გამკურნე B.

7 ცოდვათაგან B.

8 თაყუანისმცემელო.

9 + დღეს B.

10 ტუირთი C

11 — BC.

12 ~ მჭურვალენი ცრემლნი C.

13 სასოო] სძალო C.

14 + ილუნე ჩემთვის BC.

15 — ან ჩემგან BC.

16 ცოდვათა ჩემთაჲ ცოდვათაჲ BC.

17 ვითარცა სახიერ ხარ] რამეთუ მეოხ
(მეოხი B) ხარ ყოველთაჲ BC.

18 + მე B.

19 ~ მჭურვალენი ცრემლნი C.

ძლისპირი. მოიხილე,
ცაო, და ვიტყოდი მე
და ვაქებდე ქრისტესა,
ქალწულისაგან ჴორციელად
მოსრულსა ჩუენდა.

1. მოიხილე, ცაო, და ვიტყოდი
და ისმენდინ ქუეყანაჲ სიტყუათა
პირისა ჩემისათა.

[G137v]მოიხილე,
ცაო, და [E98 ვიტყოდი: ან,
[B148v] ქუეყანაო, ისმინე
სინანულით ღმრთისმგა-
ლობელისაჲ.

2. მოელოდენ, ვითარცა წმასა,
თქუმაჲსა ჩემსა და გარდამოვედინ,
ვითარცა ცუარნი, სიტყუანი ჩემნი.

მომხედენ მე
მონყალითა თუალითა,
ვითარცა სახიერმან,
და მიითუალე აღსარებაჲ ჩემი.

3. ვითარცა წმამა მწუანვილსა
ზედა და თოვლი თივასა ზედა,
რამეთუ სახელსა უფლისასა
ვხადე: მიეცით დიდებაჲ ღმერთსა
ჩუენსა.

შეგცოდე შენ
უფროჲს ყოველთა კაცთა,
მხოლომან განგარისხე,
არამედ ღმრთებერ მაცხოვრე
ქმნული შენი.

4. ღმერთი ჩუენი, ჭეშმარიტებით
არიან საქმენი მისნი, და ყოველნი
გზანი მისნი სიმაღლით არიან.

გარდამეცნეს
ლეღანი ვნაბათანი,
მონყალო უფალო,
არამედ ვითარ¹ პეტრეს, ჴელი
აღმიპყარ.

ძლისპირი: შენ ერუენე

1. რამეთუ ნათესავი ესე
განდრეკილ არს და ნაშობნი,
რომელთა თანა არა არს
სარწმუნოებაჲ.

მოიხილე, ცაო,
და ვიტყოდე¹ და უგალობდე
ქრისტესა, მაცხოვარსა ჩემსა
მხოლოსა [A141r მონყალებსა,
რომელი ქალწულისაგან იშვა
ჴორციითა.

2. კერპებითა მათითა განმარისხეს
მე.

ღმერთო² მაცხოვარო,
მრავალმონყალითა თუალითა
მომხედენ მე და შეინირე
ჩემი ესე მწურვალე
სინანული და გოდებით [C219r
აღსარებაჲ.

3. და მეცა ვაშურვო მათ არა
ნათესავსა მას ზედა.

შეგცოდე, სახიერ,
ფრიად საწყალობელმან ამან
და უბადრუკმან, უფროჲს
ყოველთა
კაცთა და განგარისხე,
შემინდვე და შემინყალე ქმნული
შენი.

4. და ნათესავითა მით
უგულისჴმოთა განგარისხნე იგინი
ბოროტთა მათ ჩემთა

უფსკრულსა გარე-მოუცავ მე,
ჴ, მრავალმონყალო ღმერთო,
არამედ პეტრესებრ
ჴელი აღმიპყარ და მივსენ,
გევედრები.

ძლისპირი: ჴმა-ყყავ შენდამი*

1. ****[128v] მოიხილე დღეს,
ცაო, და ვიტყოდი და უგალობდე¹
ქრისტესა,
მაცხოვარსა ჩემსა²,
მხოლოსა მრავალმონყალებსა.**

2. რამეთუ ნათესავი განდრეკილი
არს და ნაშობნი, რომელთა თანა
არა არს სარწმუნოებაჲ.

მოიხილე³ დღეს,
ჴ, ღმერთო⁴ მაცხოვარო,
მონყალითა თუალითა და⁵
შეინირე ჩემი
მწურვალეებით აღსარებაჲ.

3. მათ მაშურეს მე, არა
ღმერთითა და კერპებითა მათითა
განმარისხეს მე.

შეგ[A129rცოდე, ქრისტე,
უფროჲს ყოველთა კაცთა მე,
უბადრუკმან ამან.
შემინდვენ⁶, უფალო,
და შემინყალე ქმნული შენი.

4. და მეცა ვაშურვო არა ნათესავსა
მას ზედა და ნათესავითა მით
უგულისჴმოთა განგარისხნე იგინი.

ბოროტთა ჩემთა
უფსკრულსა გარე-მოუცავ,
მონყალო ღმერთო⁷,
არამედ პეტრესებრ
ჴელი აღმიპყარ, გევედრები.

1 უგალობდეთ B.

2 ჩ-ნსა BC.

3 მოახილე C.

4 — BC.

5 — BC.

6 შემინდვე B

7 მონყალო ღმერთო] მონყალო უფა-
ლო C, მე უფალო B.

* AB-ში მოსდევს: ჴმა-ყავ შენ, ამას ზედა:
რამეთუ ნათესავი. ძლისპირი აღდგე-
ნილია BC-ს მიხედვით.

** ბიბლიური გალობის ტექსტი არ ახ-
ლავს.

1 ვითარცა BDGE.

1 ვიტყოდი C.

2 ჴ, ღმერთო C.

5. ღმერთი სარწმუნო არს, და არა
არს სიცრუე მის თანა, მართალ
და წმიდა არს უფალი.

მეძვისა მის

**ცრემლთა მეცა შევსწირავ,
მაცხოვრე, ვითარ იგი,
მაცხოვარ, წყალობითა შენითა.**

6. შესცოდეს მას ნაშობთა მათ
ბილწებისათა, ნათესავმან
დრკუმან და გულარძნილმან.

ბინიან-ყყავ

**ტაძარი¹ ჯორც[D110vთა ჩემთაჲ
[A240r და² დავაბნელე ხატებაჲ³
და მსგავსებაჲ, რომლითა პატივ
-მეცა.**

7. ესე მოსაგებელი მოაგეს
უფალსა აჰან ერმან ცოფმან და
არაბრძენმან.

დავაშავე

**ბრწყინვალეებაჲ სულისაჲ
გემოჲთა ვნებათაჲთა
და მიწად გამოვაჩინე გონებაჲ.**

8. ანუ არა აჰან თავადმან მამამან
შენმან მოგიპოა შენ, შეგქმნა შენ
და დაგბადა შენ?

განვბძარე მე

**პირველი სამოსელი,
რომელი პირველითგან
მიქსოა⁴ ღმერთმან და ვძე მე
შიშუელი⁵.**

9. მოივსენენით დღენი იგი
საუკუნენი, გულისწმა-ყვენ
წელიწადნი იგი თესლითი
თესლადმდე.

მმოსიეს მე

**ხენეში[C119vკუართი, რომელი
მიქსოა⁶ გუელმან⁷ ედემს
განზრახვითა და კდემულ ვარ
შენგან.**

5. რამეთუ ცეცხლი აღატყდა
გულისწყრომისაგან ჩემისა,
დასწუვიდეს ჯოჯოხეთადმდე
ქუესკნელად.

**ცრემლით შეგივრდები,
მვსნელო, ვითარცა მეძავი იგი
და ღმობიერად გიღალადებ:
მომმადლე მოტევებაჲ
მეცა აურაცხელთა მათ ცოდვათა
ჩემთაჲ.**

6. შეჭამოს ქუეყანაჲ და ნაყოფი
მისი და შეწუნეს საფუძველნი
მთათანი.

**შევაგინე სინმიდე
იგი გონებისა ჩემისაჲ
და განვრყუნე¹ ხატი და
მსგავსებაჲ
ჩემი, რომლითა-იგი
მსგავს ვიყავ შენდა, ვითარცა
დაგებადე, მვსნელო.**

7. დავჰკრიბო მათ ზედა ძვრი და
ისარნი ჩემნი დავასრულნე მათ
ზედა.

სულისა ჩემისა

**დავაშავე შუენიერებაჲ,
ცოდვათა და გულისთქუმათაგან
გონებაჲ დავაბნელე
და ყოვლითურთ მიწად და
ნაცრად გამოვაჩინე.**

8. განკფდენ² იგინი სიყმილითა
და ჭამითა მფრინველთაჲთა
და განმამრუდებელითა მით
უკურნებელითა.

**განვხეთქე მე მწარედ
სამოსელი ჩემი პირველი,
რომელი-იგი მიქსოვა მვსნელმან
და შემოქმედმან ჩემმან,
ამისთვსცა შიშუელი³ და
სირცხვლეულ ვარ.**

9. კბილნი მვეცთანი მივაგლინენ
მათ ზედა, რომელნი
გულისწყრომით ითრევდენ
ქუეყანასა ზედა.

**[B422[მმოსიეს მე კუართი
შებლალული და დაბებკული,
რომელი-იგი გუელმან მიქსოვა
ზაკუვით ზრახებითა მით,
ამისთვსცა კდემულ ვარ და
სირცხვლეულ.**

5. რამეთუ ცეცხლი აღატყდა
გულისწყრომისაგან ჩემისა,
დასწუვიდეს ჯოჯოხეთამდე
ქუესკნელად.

**შეგივრდები შენ
ცრემლით¹, ვითარცა მეძავი იგი,
მაცხოვარო,
მომიტევენ მეცა
აურაცხელნი ცოდვანი ჩემნი.**

6. შეჭამოს ქუეყანაჲ და ნაყოფი
მისი და შეწუნეს საფუძველნი
მთათანი.

**შევაგინე მე
სინმიდე² გონებისა ჩემისაჲ³ და
განვრყუნე⁴ მე⁵
ხატი იგი ჩემი⁶,
რომლითა მსგავს-ვიყავ⁷ შენდა,
ქრისტე.**

7. დავჰკრიბო მათ ზედა ძვრი და
ისარნი ჩემნი დავასრულნე მათ
ზედა.

**დავაშავე მე
შუენიერებაჲ⁸ სულისა ჩემისაჲ
ცოდვითა
და გულისთქუმათაგან
გონებაჲ ჩემი დავაბნელე.**

8. განკფდენ იგინი სიყმილითა
და ჭამითა მფრინველთაჲთა
და განმამრუდებელითა მით
უკურნებელითა.

**განვხეთქე მწარედ
სამოსელი ჩემი⁹ პირველი,
რომელი-იგი¹⁰
მომცა შემოქმედმან,
ამისთვსცა¹¹ შიშუელ ვარ¹² მე.**

9. კბილნი მვეცთანი
მივაგლინენ მათ ზედა, რომელნი
გულისწყრომით ილრეოდნენ

1 ცრემლითა BC.

2 სინმიდე C.

3 + მც-ხრო C.

4 განვხრწნე C.

5 — BC.

6 — C.

7 ვიყავ მეცა C.

8 შუენიერებაჲ სინმიდე B.

9 — C.

10 რომელი-იგი C.

11 ამისთვს B.

12 ვარი B.

1 ტაძარი] სამოსელი DEB.

2 — DGBCFE.

3 ხატებაჲ ცხორებაჲ B.

4 მიქსოვა CGE] მიქსოვა B.

5 შიშველი D, შიშული BGF.

6 მიქსოვა BGEF] მექსოა C.

7 გულმან BG.

1 განირყუნე C.

2 განკფდეს C.

3 შიშულ B.

10. გარეშე უმკვდრო-ყვნეს იგინი
მახვლმან და საუნჯით მათიგან
— შიშმან.

**მივხედენ ხესა მას,
რომლისა-იგი მაქუნდა მცნებაჲ
გემოჲსა არა ხილვად უძლებსა
და შევსცეთ მისსა მწარესა
უბადრუკი.**

10. ჰკითხე მამასა შენსა, გითხრას
შენ და მოხუცებულთა შენთა
გაუნყონ შენ.

**ნარწვნყმიდე მე
პირველქმნული სიკეთე
და შუენიერება¹ ჩემი,
და მდებარე ვარ შიშუელი² და
კდემული.**

11. რაჟამს მი-მო-განყვნა
მაღალმან ნათესავნი, ვითარ-იგი
მი-მო-დასთესნა ძენი ადამისნი.

**ბეჭთა ჩემთა
მცემდეს მწარედ ვნებათა
წინამძღუარნი* და მათნი
ძმაცუვანი განაგრძენეს³ ჩემ
ზედა.**

12. დაამტკიცნა საზღუარნი
თესლებისანი მსგავსად რიცხუთა
მათ ანგელოზთა ღმრთისათა.

**[E98v]შემიკერნა
ტყავისა სამოსელნი
ცოდვამან ჩემმან და
ღმრთივმოქსოვილი⁴ სამოსელი
განმძარცუა.**

13. და იყო ნაწილად უფლისა
ერი მისი იაკობი და საზომად
სამკვდრებელისა მისისა —
ისრაელი.

11. ჭაბუკი ქალწულისა თანა,
ძუძუსმწოვარი მოხუცებულისა
თანა დღითა.

**პირველი სიკეთე
და შუენიერებაჲ ნარწვნყმიდე,
რომელი მომცა შემოქმედმან
მედგრობითა ჩემითა
და ან მწარედ უშუერ და
სირცხვლელ ვარ.**

12. ვთქუ: [C219v] განვაბნინე
იგინი და დავადუმო კაცთაგან
საწსენებელი მათი*.

**ბეჭთა გონებისა
[A141v და სულისა ჩემისათა
მცემდეს ვნებათა წინამძღუარნი
და განაგრძენეს მათ მათნი
უშჯულოებანი ჩემზედა და
წარმწყმიდეს.**

13. არაჲ თუმცა გულისწყრომითა
მტერთაჲთა, რაჲთა არა მყოვარ
ჟამ იყვნენ და რაჲთა არა განმრავლდენ
მწდომნი იგი მათნი და არა თქუან:
იყოვე ჴელი ჩემი¹ მათ ზედა.

**ტყავისა სამოსელი
შემიკერა ცოდვამან ჩემმან
და ღმრთივმოქსოვილი იგი
კუართი
განმძარცუა უბადრუკსა
და საქიქელ² მყო ყოვლად
საწყალობელი.**

14. და არათუმცა უფალმან ყო ესე
ყოველი.

ქუეყანასა ზედა.

**მმოსიეს მე კუართი
შებლალული, რომელი-იგი
გუელმან მიქსოვა
ზაკუვით ზრახებითა¹,
ამისთვისცა სირცხვლელ ვარ.**

10. გარეშე უმკვიდრო ყვნეს იგინი
მახვლმან და საუნჯით მათიგან —
შიშმან.

**მივხედენ ხესა²,
რომლისა გემოსა არა ხილვად
მაქუნდა მცნებაჲ³
და ვსცეთ გონებითა⁴
ხილვად⁵ გემოსა მისსა⁶ მწარესა.**

11. ვთქუ: განვაბნინე იგინი და
დავადუმო კაცთაგან საწსენებელი
მათი.

**ბეჭთა სულისა
ჩემისათა მცემდეს
წინამძღუარნი ვნებათანი⁷
და განაგრძენეს მათნი
უშჯულოებანი ჩემ ზედა.**

12. არაჲ თუმცა გულისწყრომითა
მტერთაჲთა, რაჲთა არა მყოვარ
ჟამ იყვნენ და რაჲთა არა
განმრავლდენ მწდომნი იგი მათნი
და რაჲთა არა თქუან: იყო-ვე ჴელი
ჩუენი უმაღლეს მათ ზედა.

*** შემიკერა მე
ცოდვამან ჩემმან⁸ ტყავისა იგი
სამოსელი
და განმძარცუა ჩემგან
ღმრთივმოქსოვილი⁹ იგი კუართი.**

13. და არა თუმცა უფალმან ყო ესე
ყოველი.

1 რომელი-იგი გუელმან მიქსოვა
ზაკუვით ზრახებითა] რომელი გუელმან
მომიქსოა მე ზრახვითა მისითა B;
რომელი გუელმან მომიქსოა უბადრუკსა
ზრახვითა მისითა C.

2 ხილვაჲ B.

3 მცნებაჲ B.

4 უგუნურებით B.

5 ხილვად B.

6 მას BC.

7 წინამძღუარნი ვნებათანი] წინაღმდ-
გომნი მცნებათანი.

8 შემიკერა მე ცოდვამან ჩემმან] შემმო-
სა ცოდვამან ჩემმან მე B.

9 მოქსოილი.

* ეს ტროპარი აკლია C-ს.

1 შუენიერება BCDG.

2 შიშველი D, შიშული BGF.

3 განაგრძენეს B, განაგრძენეს C,

4 ქსოფილი D, ქსოილი BCF.

1 ჩუენი B.

2 საჩეჩელი B.

* A და B ხელნაწერებში ბიბლიური ტექს-
ტი არ იკითხება. აღვადგინეთ C ხელნაწ-
ერის მიხედვით.

მმოსიეს მე
სამოსელი კდემისაჲ,
მსგავსად ლელვს ფურცელთა,
მხილებად თვთმფლობელთა
ვნებათა¹.

14. უნაკლულო ყვნა იგინი
უდაბნოსა მას შინა, წყურილსა,
სიცხესა და ურწყულსა.

სამოსელი
შებლალული მმოსიეს
და მწვრთა ვნებულად
გემოვნისა ქცევისაჲთა ვიშთვები.

15. გარე-მოადგა მას და განსწავლა
იგი და დაიცვა იგი, ვითარცა გუგაჲ
თუალისაჲ.

შთავრდომილ² ვარ
უფსკრულსა ვნებათასა
და ნივთთა ხრწნილებასა,
ამისთვს მეცინის მტერი ჩემი.

16. ვითარცა ორბმან რაჲ
დაიფარნის ბუდენი თვსნი და
მართუეთა თვსთათვს,

[F57v *ნივთმოყუარე
და მონაგებთმოყუარე
ცხორებაჲ უნივთოჲსა
აღვირჩიენ და განვზრქენ
ცოდვითა.

17. განყვნა ფრთენი თვსნი და
შეიწყნარნა იგინი და აღიხუნა
იგინი ბჭეთა ზედა თვსთა.

გარეშისა
ხოლო განშუენებისა³
მზრუნველმან შინაგანი
ღმრთივ⁴-ქმნულ⁵ შემკობაჲ
უგულეებელს-ყყავ.

ვითარცა ფურცელი
ლელვსაჲ, მმოსიეს ვნებათა
ჩემთა სიმრავლე საძაგელი
ფრიად სანყალობელსა
თვთმფლობელობისა ჩემისა
მამხილებლად.

15. რამეთუ ნათესავი ესე
წარწყმედისა მზრახვალი არს და
არა არს მათ თანა მეცნიერებაჲ.

კუართი დაბეპკული
და ვნებათაგან შებლალული
მმოსიეს უბადრუქსა ამას
და ცოდვათა მათ ჩემთა
სირცხვლი მძვნვარედ მოფენილ
არს ჩემ ზედა.

16. არა ცნეს გულისწმის-ყოფაჲ
თვსნი, დვან ესე ყოველი მომავალთა
ჟამთა.

[B423 ვნებათა მათ ჩემთა
ტვრითთა დამძიმებულ ვარ მე
და საკრველითა შეკრულ უწყალოდ,
და ეშმაკთა სიმრავლე
მწარედ მემღერის, მიწსენ,
კაცთმოყუარეო.

17. ვითარ-მე იოტის ერთმან
ათასები და ორმან წარიქციოს
ბევრები?

*სულისა ჩემი
ხატი განვწყუენ¹ გულისსიტყუათა
ბოროტთა უკეთურებითა,
რომელთა თანა იგი მიერ
განქიქებული მწარედ
დავისაჯები.

18. არა თუმცა ღმერთმა განნიჭნა
იგინი და უფალმანმცა მისცნა
იგინი?

შევიყუარე ჯორცთა
სიკეთე და იგი შევამკვე
მოსწრაფედ და სულისა იგი
ღმრთივქმნული დიდებაჲ
უწმარ-ყყავ და განწყუნილ
მწვრთა ვნებითაჲთა.

19. რამეთუ არა არიან ღმერთნი
მათნი, ვითარ ღმერთი ჩუენი.

მონაჲ მონაგებთაჲ
და ნივთმოყუარე ცხორებაჲ
უნივთოჲსა აღვირჩიე,
მწსნელო, ამისთვსცა მძიმითა
ცოდვითა ტვრითთა მწარედ
განკაფულ ვარ.

* ვნებათა იგი ნივთი მმოსიეს,
ვითარცა ფურცელი ლელვისაჲ
თვთმფლობელობისა
მის ჩემისა მამხილებლად¹.

14. რამეთუ ნათესავი ესე
წარწყმედისა მზრახვალი არს და
არა არს მათ თანა მეცნიერებაჲ.

მმოსიეს კუართი
დაბეპკული და შებლალული
ვნებათა მიერ
და ცოდვათა ჩემთა
სირცხვლი მოფენილ არს ჩემ
ზედა.

15. არა ცნეს გულისწმის-ყოფაჲ
თვსნი, დვან ესე ყოველი მათ
მომავალთა ჟამთა.

ვნებათა ჩემთა
საკრველითა შეკრულ ვარ და
ეშმაკთა სიმრავლე²
მწარედ მემღერის მე,
გევედრები, ქრისტე, მიწსენ
მათგან³.

16. ვითარ-მე იოტოს ერთმან
ათასები და ორმან წარიქციოს
ბევრები?

განვწყუენ მე ხატი
სულისა ჩემისაჲ გულის-
სიტყუათა ბოროტთა⁴
უკეთურებითა,
რომლითა მიერ⁵ დავისაჯები.

17. არაჲ თუმცა ღმერთმა განნიჭნა,
[A129v] უფალმანმცა მისცნა
იგინი?

ჯორცთა სიკეთე შევიყუარე
და იგი⁶ შევამკვე მოსწრაფებით,
და სულისა იგი⁷
ღმრთივქმნული დიდებაჲ უწმარ-
ყყავ.

1 ვნებათად CDEF

* აქ წყდება G-ს ტექსტი..

2 შთავრდომილი A.

3 განშუენებისა DF.

4 ღ~თ D.

5 ქმნული EBC.

* შეესაბამება ამავე გალობის გიორ-
გი ათონელისეული თარგმანის XIX
ტროპარს.

1 სამხილებლად B.

2 სიმრავლე C.

3 მათგან[მე] C.

4 გულისსიტყუათა ბოროტთა[გულის-
სიტყუთა ბოროტითა] BC.

5 — C.

6 — BC.

7 + სიკეთე C.

* ეს ტროპარიც არ არის C-ში.

20. ხოლო მტერნი ჩუენნი უგუნურ
იყვნეს.

**ძეგლი ესე ჯორცთაჲ
საძაგელთა გულისთქუმათა
და უჯეროთა გულისსიტ[C220r-
ყუათა
მიერ ქანდაკებულ ვყავ
და სული ჩემი უშუერებითა¹
აღვაფსე.**

18. უფალი მხოლოდ უძლოდა მათ
და არა იყო მათ თანა საცთური.

**[B149 სახოან¹ ვყავ
უსახობაჲ ვნებათაჲ
და გემოთმოყუარითა²
აღძრვითა სულისა სიკეთე
განვრყუნ³.**

19. აღმოიყვანნა იგინი ძალსა მას
ზედა ქუეყანისასა და აჭამა მათ
ნაყოფი იგი ველთაჲ.

**პირველისა
მის ხატისა სიკეთე
დავჰვალ ვნებათა შინა,
მპოვე, მჴსნელო, დრაქმისა მის
მსგავსად.**

20. წოდეს იგინი თაფლსა
კლდისაგან და ზეთსა — კლდისა
მისგან ძლიერისა.

**ვითარცა-რაჲ
მეძავი, ვჴმობ: შეგცოდე⁴,
მხოლომან შეგცოდე შენ⁵,
და მიიხუენ⁶ ცრემლნი ჩემნი
მიჰრონად.**

21. ერბოსა ზროხათასა და სძესა
ცხოვართასა ცმელითა კრავთა და
ვერძთათა, ნაშობთა კუროთასა და
ვაცთასა.

21. რამეთუ საყურძნის მისგან
სოდომელთაჲსა იყო საყურძნე
მათი,

**მნარე უშუერებაჲ²
ვნებათაჲ შუენიერად³ შევჰრაცხე
და სიკეთე იგი გონებისაჲ
ცოდვითა მათგან⁴ განვრყუნ⁵,
ქრისტე ღმერთო, ისწრაფე
შენვენად ჩემდა.**

22. და ვენაჴები მათი —
გომორელთაგან

**დავფარე, სახიერ,
პირველისა ხატისა ჩემისა
ფეროვნებაჲ და დავჰვალ
ცოდვითა
და სულთქუმით და ტირილით
გილაღადებ: მომიძიე დრაქმისა
მისა⁶ მისებრ.**

23. ყურძენი მათი, ყურძენი
ნავლისაჲ და ტევანი სიმწარისაჲ
მათისაჲ.

**ვითარცა მეძავი იგი,
გილაღადებ,
შეგცოდე,
ქრისტე, არამედ შეინირენ
უნაყოფონი ესე
ცრემლნი ჩემნი ნელსაცხებლისა
მის წილ.**

24. გულისწყრომაჲ ვეშაპთაჲ⁷
იყო ღვინოჲ მათი და რისხვაჲ⁸
ასპიტთაჲ განუკურნებელი.

18. რამეთუ არა არიან ღმერთნი
მათნი, ვითარ ღმერთი ჩუენი,
ხოლო მტერნი ჩუენნი უგუნურ
იყუნეს.

**ვნებაჲ იგი,
უშუერებაჲ ბოროტი,
შუენიერებაჲ შევრაცხე¹
და სიკეთე² იგი გონებისაჲ
ცოდვითა განვრყუნ³.**

19. რამეთუ საყურძნისა მისგან
სოდომელთაჲსა საყურძნე მათი და
ვენახები მათი - გომორელთაგან.

**დავფარე, მჴსნელო⁴,
პირველისა ხატისა ჩემისა
ფეროვნებაჲ
ცოდვითა და ან ვჴმობ:
მომიძიე⁵ დრაქმისა⁶ მიერ.**

20. ყურძენი მათი, ყურძენი
ნავლისაჲ და ტევანი სიმწარისა
მათისაჲ.

**შეგცოდე, ქრისტე⁷,
ვითარცა მეძავი იგი⁸ გილაღადებ,
არამედ⁹
შეინირენ ცრემლნი¹⁰
ჩემნი ნელსაცხებლისა მისებრ^{*}.**

21. გულისწყრომაჲ ვეშაპთაჲ იყო
ღვინოჲ მათი და რისხვაჲ ასპიტთაჲ
განუკურნებელი.

1 სახოგან BDE.

2 გემოთმოყუარისა D.

3 განვრყუნ BDF,

4 + შენ D.

5 — D.

6 მიიხუენ B.

1 უშუერებითა BC.

2 უშუერებაჲ B.

3 შუენიერად B.

4 მათგან[მიერ BC.

5 განვრყუნ BC.

6 მისა — C.

7 ვეშაპთა C.

8 რისხვა C.

1 შევრაცხე[შევიყუარე C.

2 სიკეთე — C.

3 განვრყუნ[დაჰჴსენ C, დაჰჴსენ B.

4 მჴსნელო[ქრისტე BC.

5 + მე C.

6 დრაქმისაებრ C.

7 + და BC.

8 — C.

9 — C.

10 — ესე C.

დავეკუეთე
დავითისებრ ცოდვითა
და სავსე ვარ მნიჭულითა¹,
[D111 განმბანე მეცა ცრემლითა,
მესნელო.

22. და ჭამა იაკობ და განძლა და
განწიხნა საყუარელმან მან.

[E99 მილხინე მე,
ვიტყვ მეზუერისაებრ²,
მაცხოვარ, მილხინე მე,
რამეთუ არავის უცოდავს
ჩემებრ.

23. განსუქნა, განსხუა და
განვრცნა, დაუტევა ღმერთი,
შემოქმედი თვისი, და განუდგა
ღმერთსა და მაცხოვარსა თვსსა.

[A240v] არცა ცრემლ[C120ნი,
არცა სინანული მაქუს,
არცა ღმობიერება,
ვითარცა ღმერთმან, მომცენ
ესენი.

24. განმარისხეს მე უცხოთა
მათ და საძაგელებითა მათითა
განმამწარეს მე.

კარსა შენსა
ნუ დაჰხშავ ჩემთს მაშინ,
ჰ, უფალო, უფალო,
არამედ განმიღე მონანულსა.

25. შესწირვიდეს ეშმაკთა მიმართ
და არა ღმრთისა.

კაცთმოყუარე,
რომელსა გნებავს ყოველთა
ცხორება, მაცხოვრე მე
და შემიტკბე შვერდომილი შენი.

ცოდვისა მწერესა
შინა დავეც¹ და ვლალადებ
მსგავსად [B124 დავითისა:
მაცხოვარ,
მეცა ცრემლთა მიერ ჩემთა
განმბანე და უფროს თოვლისა
სპეტაკ-მყავ.

25. ანუ არა, აჰა ესერა, ესე ყოველი
შეკრებილ არს ჩემ თანა და
დაბეჭდულ საუნჯეთა შინა ჩემთა?

ღმერთო, მილხინე,
მეზუერისა მისებრ ვლალადებ,
ღმერთო, მილ[A142r]ხინე
ცოდვილსა ამას,
რამეთუ კაცთა შორის ჩემებრ
არავის სადა განურისხებიხარ.

26. დღესა მას შურისგებისასა
მივაგო ჟამსა მას, რომელსა
შეუცთეს ფერჯი მათი.

ცრემლნი არაა მქონან,
არცა სინანული, არცა
სულთქუმა, ან
არცა მჭურვალე ღმობიერება,
არამედ, ჰ, სახიერ,
წყალობით მომმადლენ, ვითარცა
ღმერთ ხარ.

27. რამეთუ ახლოს არს დღე
იგი წარწყმედისა მათისა და
მოწვევულ არს განმზადებული
თქუენთვის.

უფალო ღმერთო,
კარსა შენისა წყალობისასა
ნუ დამიჭშავ, არამედ განმიღე
სასუფეველი ცათა და
და შემიყვანე წყალობით
სასძლოსა შენსა.

28. რამეთუ განიკითხოს უფალმან
ერი თვისი და მონათა თვსთათვს
ნუგეშინის-ცემულ იქმნას.

ჰ, კაცთმოყუარეო,
რომელსა-ეგე გნებავს ყოველთა
კაცთა ცხორება სახიერებით,
შენ შეინირე ჩემი
სინანული და მაცხოვრე,
მრავალმოწყალე.

დავეცი მწარედ
მწერესა¹ შინა ცოდვისასა
და გილალადებ:
განმბანე, მაცხოვარ, და² უფროს
თოვლისა სპეტაკ მყავ³.

22. ანუ არა, აჰა ესერა, ესე
ყოველი შეკრებულ არს ჩემ
თანა დაბეჭდულ საუნჯეთა შინა
ჩემთა?

ღმერთო, მილხინე, მეზუერისა
მისებრ ვლალადებ⁴:
ღმერთო, მილხინე,
რამეთუ არავის
ჩემებრ განურისხებიე შენ.

23. დღესა მას შურისგებისასა
მივაგო ჟამსა მას, რომელსა
შეუცთეს ფერჯი მათი.

ცრემლი არა მაქუს,
არცა სინანული, არცა
ღმობიერება,
არამედ შენ, ქრისტე,
მომცენ⁵ ესე, ვითარცა ღმერთ
ხარ.

24. რამეთუ ახლოს არს დღე
იგი წარწყმედისა მათისა და
მოწვევულ არს განმზადებული
თქუენთვის.

კარსა შენისა
წყალობისასა ნუ დამიჭშავ,
ქრისტე მაცხოვარ⁶,
არამედ განმიღე
და შემინყნარე მოწყალებით⁷.

25. რამეთუ განიკითხოს უფალმან
ერი თვისი, მონათა თვსთათვს
ნუგეშინის-ცემულ იქმნას,
კაცთმოყუარეო,

რომელსა გნებავს
ყოველთავე⁸ კაცთა ცხორება,

1 წუირესა C.

* A-ში არ იკითხება, აღდგენილია BC-ს
მიხედვით.

2 — C.

3 სპეტაკ-მყავ] განვსპეტაკენ BC.

4 ვლალადებ: ღმერთო, მილხინე]
გილალადებ შენ დღეს C.

5 მომეც BC.

6 კარსა შენისა წყალობისასა] კარსა
შენსა, ტკბილო, წყალობისასა C.

7 მოწყალებით] მოსწრაფებით B.

8 ყოველთა BC.

1 მნიჭულითა EF.

2 მეზუერისაებრ C.

1 დავეცი C.

26. ღმერთთა მიერ, რომელ-იგი არა იცოდეს, ცუდთა და სანუთოდ მოხუმრულთა, რომელი-იგი არა იცოდეს მამათა მათთა.

**ყურად იხუენ¹
სულთქუმანი სულისანი
და თუალთა ჩემთა ცრემლნი
მიიხუენ², მწსნელო, და
შემიწყალე.**

29. რამეთუ იხილნა იგინი ნაკლულევანნი, ჯუებულნი, ბოროტთა მიცემულნი და განკაფულნი.

*** ყურად-ილე სულთქუმაჲ
სულისა ჩემისაჲ¹, მაცხოვარ,
და თუალთა ჩემთა ნაკადულნი
წყალობით შეინირენ
და აჟ[C220vოცენ ბრალთა ჩემთა
სიმრავლენი.**

30. და თქუა უფალმან: სადა არიან ღმერთნი იგი მათნი, რომელთა-იგი მიმართ ესვიდეს?

**ვითარცა აცხოვნენ
ყოველნი მადიდებელნი შენნი
და შეიწყალენ მოსავნი შენნი,
ჴ, ქრისტე მეუფეო,
მეცა უძლები², მაცხოვრე,
გევედრები.**

31. რომელთა-იგი ცმელსა ნაზორევთა მათთასა შტამდით და სუემდით ღვნოსა ნაგებთა მათთასა.

****დამბადებელო,
ყოვლადწმიდაო სამებაო,
ერთარსებაო, ერთღმრთეებაო,
სამგუამოვნად ცნო[B425ბილო,
ცოდვათა ჩემდა მივსენ და
მაცხოვრე მე.**

32. აღდგედ³ და შეგენინედ⁴ თქუენ და გეყვინედ თქუენ იგინი მფარველ.

**უსძლოო დედაო
ქალწულო,
ყოვლადსაგალობელო,
ლმობიერად ევედრე ჩუენთვსცა⁵
ქრისტესა მეუფესა,
რაჲთა გუაცხოვნეს
მადიდებელნი შენნი.**

**შეინირე ჩემი
სინანული¹ და მაცხოვრე მე².**

26. რამეთუ იხილნა იგინი ნაკლულევანნი, ჯუებულნი, ბოროტთა მიცემულნი და განკაფულნი.

*** ყურად-ილე შენ
სულთქუმაჲ სულისა ჩემისაჲ
და თუალთა ჩემთა შეინირენ
ცრემლნი³
და წყალობა-ყავ, მაცხოვარო.**

27. და თქუა უფალმან: სადა არიან ღმერთნი იგი მათნი, რომელთა-იგი მიმართ ესვიდეს?

****ვითარცა-იგი შეიწყალენ
ყოველნი მადიდებელნი შენნი,
ქრისტე მეუფეო,
მეცა მაცხოვრე,
გევედრები.**

28. რომელთა-იგი ცმელსა ნაზორევთა მათთასა შტამდით და სუემდით ღვნოსა ნაგებთა მათთასა.

**ჴ, სამებაო,
ერთარსებაო, ერთღმრთეებაო⁴
განუყოფელო,
ცოდვათა ჩემთაგან
მივსენ და მაცხოვრე, სახიერ.**

29. [ან აღდგე და შეგენინედ] თქუენ და გეყვინედ თქუენ იგინი მფარველ.

*****უსძლოო სძალო,
მყუდრო ნავთსაყუდელო ღელვა-
გუემულთაო,
ძე⁵ შენი და ღმერთი
ჩუენი მონყალე-ყავ ჩუენ ზედა.**

1 იხუნ BC.
2 მიიხუნ BC.

1 ჩემისა C.
2 + ესე BC.
3 აღდგენ C.
4 შეგენინენ C.
5 ჩ-ნთ-ს.

* კიდებე: ხუთშაბათსა მწუხრი.
** კიდებე: დიდებაჲ GC.

1 ~ სინანული ჩემი და ცრემლნი C.
2 და მაცხოვრე მე და წყალობით მაცხოვრე C.
3 ~ცრემლნი შეინირენ B.
4 ერთღმრთეებაო ერთბუნებაო B.
5 ძ B, ძეცა C.
* ეს ტროპარი არ არის C-ში.
** ეს ტროპარი არ არის BC-ში.
*** ტროპარის გვერდზე მინერილია: ანდ ქრისტე შეიწყალე იოანე B.

სხუაჲ ძლისპირი

***ძლისპირი:** იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ მეუფე

1. რამეთუ აღვილო ცად ჴელი ჩემი და ვფუცო მარჯუენესა ჩემსა და ვთქუა: ცხოველ ვარ მე უკუნისამდე.

იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ მეუფე, ისმინე შენ, სულო ჩემო, ღალადებაჲ უფლისაჲ და ევლტოდე პირველსა ცოდვასა და ძრწოდე, ვითარცა მსაჯულისა და ვითარცა ღმრთისაგან.

2. რამეთუ აღვლესო, ვითარცა ელვაჲ, ჴრმალი ჩემი და განვმზადო შჯად ჴელი ჩემი.

ვის მიემსგავსე შენ, ზ, მრავალმცოდველო სულო, გარნა თუ პირველსა კაინს¹ და უკეთურსა ლამექს, და ქვითა სიბოროტისაჲთა განსტვენ ჴორცნი და ბილწითა¹ კრთომითა სიკუდილ განირე² გონებაჲ.

1 ბინითა D.

2 განსწირე BCDE.

* აქ A ხელნაწერის კიდეზე მიწერილია: სხუა ძლისპირი.

მოსეს გალობის (მეორე შჯ. 32,1-32,43) 39-ე მუხლის ფრაგმენტი (მე მოვაკუდინო და ვაცხოვნო, და ვსცე, და განვკურნო და არა არს, რომელმან განარინოს ჴელთაგან ჩემთა), ვფიქრობთ, შეცდომით ხელნაწერებში წამძღვარებული აქეს სხუაჲ ძლისპირის აქ წარმოდგენილ გალობას.

სხუაჲ ძლისპირი

***ძლისპირი:** რომელმან განვლო ზღუაჲ მენამული. იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ და არა არს სხუაჲ ღმერთი ჩემსა გარეშე.

1. ** იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ ღმერთი, რომელმან მანანაჲ უწვე მე რსა ჩემსა, ზეგარდამოდ წყალთა სიღრმენი აღმოუცენენ პირველ უდაბნოს კლდისა მისგან უღალისა მხოლოდთა მარჯუენითა ჩემითა და ძლიერებითა მმონებდით და მადიდებდით.

2. მე მოვაკუდინო და ვაცხოვნო, და ვსცე, და მე განვკურნო და არა არს, რომელმან განარინოს ჴელთაგან ჩემთა.

იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ ღმერთი. ისმინე, სულო ჩემო, ჴმაჲ ესე საღმრთოჲ და ყურად-ილე გონიერებით, და შეშინდი და შეძრწუნდი მისგან, ვითარცა მსაჯულისა და დამსჯელისა და მაცხოვარისა¹, და განეშორე პირველთა ცოდვათაგან და ჴმონებდ სინმიდით მცნებათა მისთა.

3. რამეთუ აღვილო ცად ჴელი ჩემი და ვფუცო მარჯუენესა ჩემსა და ვთქუა: ცხოველ ვარ მე უკუნისამდე.

რაჲსა მიემსგავსე, ზ, სულო ჩემო, ფრიად შეცოდებულო, კაენს და ლამექს და ბოროტთა მიერ მოჴკლენ ჴორცნი და ქვითა ცოდვისაჲთა განსტვენ, ხოლო გულისთქუმათა მიერ და უნესოდ აღძრვათა შენთა უწყალოდ მოაკუდინე გონებაჲ შენი და დასაშჯელ იქმენ მათებრ ღმრთისაგან?

1 მაცხოვრისა B, მაცხ-ვრისა C.

* სხუანი მოიხილესავე BC.

** კიდეზე: ორშაბათსა მწუხრი C.

სხუაჲ ძლისპირი

*** სხუაჲ ძლისპირი** — უხილავო მხილველო.

1. იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ და არა არს სხუაჲ ღმერთი ჩემსა გარეშე.**

3. რამეთუ აღვილო [A 130r] ცად ჴელი ჩემი და ვფუცო მარჯუენესა ჩემსა, და ვთქუა: ცხოველ ვარ უკუნისამდე.

რაჲსა ემსგავსე, სულო, კაინს და ლამექს, ბოროტთა მიერ მოჴკლენ ჴორცნი და ქვითა ცოდვათაჲთა განსტვენ მწარედ ჴორცნი შენნი, ხოლო უჯეროდთა გულის-თქუმიითა უწყალოდ მოჴკალ გონებაჲ შენი.

* ეს გალობა (სხუაჲ ძლისპირი) საერთოდ არ არის BC ხელნაწერებში.

** I და II ტროპარები არ იკითხება A ხელნაწერში.

3. და მივაგო საშჯელი მტერთა და მოძულეთა ჩემთა მივაგო.

სჯულისა პირველთა
თანა-ნარჰედ შენ, ზ, სულო,
და სეითს არა ემსგავსე,
არცა ენოსს ებაძვე,
არცა ენუქის¹ მიცვალებასა² და
არცა ნოეს, და დაჰგლახაკენ
მართალთა ცხორებისაგან.

4. დავატრენე ისარნი ჩემნი
სის[E99v]ხლითა, და ჯრმალი ჩემი
ჭამდეს ჯორცსა.

[F58 მხოლომან განახუნ³
საქანელნი საღმრთოჲსა მის
რისხვისანი, სულო ჩემო,
და წარჰრლუნ⁴ ყოველივე
ჯორცნი, საქმენი და ცხორებაჲ,
და დაადგერ
[B149v გარეშე კიდობნისა მის
საცხორებელისაგან⁵.

5. სისხლთაგან წყლულებისათა
ნატყუნავებისაგან, თავებისაგან
მთავართა წარმართთაჲსა.

კაცი მოვკალ ჩემდა
წყლულებად, ხოლო ჭაბუკი
საგუმელად⁶ ჩემდა, — ჯმობდა
გოდებით ბილნი ლამექ,
ხოლო შენ არა⁷ სძრნი, სულო,
რომელმან ჯორცნი
განხ[C120vრწნენ⁸ და გონებაჲ
მედგრობით შეგინებულ-ჰყავ.

4. აღვლესო ვითარცა ელვაჲ,
ჯრმალი ჩემი და განემზადო შჯად
ჯელი ჩემი.

პირველ სჯულისა
გამოჩინებულთა
ნმიდათა თანა ნარჰედ, სულო
ჩემო,
და არაჲ მიემსგავსე შენ სეითს,
და არცა თუ ენუსს¹ ებაძვე,
არცა [C221r ნოეს² და არცა-ღა
ენუქის გარდაცვალებასა,
არამედ ებაძვე ბილწებით
მავალთა
და იჯმენ მართალთა
ცხორებისაგან.

5. [A142v] და მივაგო საშჯელი
მტერთა და მოძულეთა ჩემთა
მივაგო.

შენ მხოლომან განახუნ³,
სულო ჩემო,
საქანელნი საღმრთოჲსა
რისხვისანი
და მონიე წყლითრლუნაჲ⁴
საშინელი,
და ვითარცა ყოველი ქუეყანაჲ,
წარჰრლუნენ ჯორცნი და
ცხორებაჲ,
საქმენი, მადლნი და სათნოებანი
და არაჲ შეხუედ ცხორებისა
კიდობანსა,
რომელ არს ტირილი და
სინანული.

6. დავატრენე ისარნი ჩემნი
სისხლითა და ჯრმალი ჩემი ჭამდეს
ჯორცსა.

კაცი მოვკალ წყლულებად
ჩემდა
და ჭაბუკი საგუმელად ჩემდა, —
გოდებით ჯმობდა ოდესმე ლამექ,
ხოლო შენ არა სძრნი⁵, სულო
ჩემო,
რომელმან ეგე შეაგინე
გონებაჲ და ჯორცნი შეჰბლალენ
და თანამდებ იქმენ მოკლვისა
მათისა
და არცა გეშინის საშჯელისაგან.

4. აღვლესო, ვითარცა ელვაჲ,
ჯრმალი ჩემი, და განემზადო შჯად
ჯელი ჩემი.

უწინარეს სჯულისა
გამოჩინებულთა სათნოთა
არაჲ ემსგავსე, სულო,
სეითს, ენოსს, ნოეს და არცაღა
გარდაცვალებასა ენუქისსა,
არამედ ებაძვე ბილწად მავალთა.

5. და მივაგო საშჯელი მტერთა და
მოძულეთა ჩემთა მივაგო.

შენ მხოლომან განახუნ
რისხვისა ღმრთისა საქანელნი,
სულო, და წარჰრლუნენ მწარედ,
ვითარცა ყოველი ქუეყანაჲ,
ჯორცნი, მადლნი და სათნოებანი,
შორსქმნილმან კიდობნით
ცხორებისაჲთ.

6. დავატრენე ისარნი ჩემი
სისხლითა და ჯრმალი ჩემი ჭამდეს
ჯორცსა.

კაცი მოვკალ წყლულებად
და ჭაბუკი საგუმელად ჩემდა, —
ჯმობდა ლამექ ტირილით და
ძრწოლით,
ხოლო შენ, სულო ჩემო,
გონებანი და ჯორცნი შეაგინენ
და არაჲ ძრწი და არცა გეშინის.

1 ენუქის BDF.

2 — D.

3 განახუნ DF,

4 წარჰრლუნ BDF.

5 საცხორებელისა E.

6 საგუმელად BDF.

7 არაჲ E.

8 განხრწნენ BF.

1 ენოსს BC.

2 ნოეს BC.

3 განახუნ B.

4 წყლითრლუნაჲ] წარლუნაჲ B

5 ძრწი B.

7. სისხლთაგან წყლულებისათა და ნატყუნავეებისაგან, თავებისაგან მთავართა წარმართთაჲსა.

ჟ, ვითარ ვემსგავსე მე კაენს და ლამექს, პირველთა მათ ბოროტთა კაცისმკვლელთა, და სული ჩემი, ვითარცა კაცი, და გონებაჲ, ვითარცა ჭაბუკი, ხოლო ჯორცნი, ვითარცა რაჲ ძმაჲ, მოვკლენ საწყალობელმან ამან გემოჲსმოყუარეთა¹ წყლულებათა მიერ და ყოვლად უღმრთელ ვიქმენ მედგარი.

7. სისხლთაგან წყლულებისათა, ნატყუნავეებისაგან, თავებისაგან მთავართა წარმართთაჲსა.

ჟ, ვითარ ვემსგავსე მე კაინს და ლამექს მკლველობითა, სულო, ვითარცა კაცი, და გონებაჲ, ვითარცა ჭაბუკი, და ჯორცნი, ვითარცა ძმაჲ, მოვსწყვდენ ცოდვისმოყუარეთა წყლულებითა.

6. იხარებდით ცანი მის თანა, და თაყუანის-სცემდენ მას ყოველნი ანგელოზნი ღმრთისანი;

ქალაქისა ჯელ-ჰყავ შენებად, ჟ, სულო ჩემო, და აღმართებად გოდოლსა გულისთქუმათა შენთასა; არათუმცა ღმერთსა შეერინეს ზრახვანი და დაეკუთნეს¹ მიწად ბოროტნი ღონენი შენნი.

8. იხარებდით ცანი მის თანა, და თაყუანის-სცემდენ მას ყოველნი ანგელოზნი ღმრთისანი.

გოდოლის შენებად ჯელ-ჰყავ², სულო ჩემო, ქალაქითურთ და ჯელ-ჰყავ ზღუდის-ზღუდით გულისთქუმათა და გემოთა მიერ, არაჲ თუმცა დამბადებელსა შეერინეს განზრახვანი შენნი და ღონენი და მანქანანი დაეფქვნეს წყალობითა თვსთა გარდამოსლვითა.

8. იხარებდით ცანი მის თანა და თაყუანის-სცემდენ მას ყოველნი ანგელოზნი ღმრთისანი.

გოდოლისა აღშენებად ქალაქითურთ ჯელ-ჰყავ, ჟ, სულო, უჯეროდ გულისთქუმათა, არაჲ თუმცა დამბადებელისა შეერინეს განზრახვანი შენნი და დაერღვნეს ღონენი შენნი.

7. იხარებდით² წარმართნი ერისა მისისა თანა და განაძლიერებდენ მას ყოველნი ძენი ღმრთისანი.

[D111v] აწჳმა ოდესმე უფალმან უფლისა მიერ ცეცხლი და ბილწებათათჳს რისხვით დაწუნა სოდომნი, ხოლო შენ, ჟ, სულო, ცეცხლი გეჰენიისაჲ აღაგზენ, რომელსა შინა გეგულვების დაწუვაჲ.

9. იხარებდით წარმართნი ერისა მისისა თანა და განაძლიერებდენ მას ყოველნი ძენი ღმრთისანი.

აწჳმა უფალმან უფლისა მიერ ცეცხლი და წუმწუბაჲ სოდომელთა ზედა უჯულოებისათჳს მზისა და დაწუნა იგინი ზეგარდამო, ხოლო შენ გეჰენიისა ცეცხლი აღაგზენ, სულო ჩემო, რომლითა-იგი დაწუვად[B422 ხარ, უბადრუკო, წარმდებებისათჳს და ბილწებისა.

9. იხარებდით წარმართნი ერისა მისი[სა] თანა და განაძლიერებდენ მას ყოველნი ძენი ღმრთისანი.

უშჯულოებისათჳს სოდომელთასა, სულო ჩემო, აწჳმა ღმერთმან ზეცით მათზედა ცეცხლი და წუმწუბაჲ, ხოლო შენ ცეცხლთა გეჰენიისაჲ აღიტყინე, რომლითა დაწუვად ხარ.

8. რამეთუ სისხლი ძეთა მისთაჲ იძიოს, და შური იძიოს და მიაგოს სასჯელი მტერთა, და მოძულეთა მისთაჲ მიაგოს.

წყლულ ვარ და განგუმერილ³, რამეთუ განენონნეს⁴ ან ისარ[A241r]ნი ბოროტისანი

10. რამეთუ სისხლი ძეთა მისთაჲ იძიოს და შური იძიოს და მიაგოს საშჯელი მტერთა, მოძულეთა თვსთა⁴ კუალად-აგოს.

გუემულ ვარ და[C22v მონყლულ უკურნებელად, და განგურემილ ისართა მიერ მტერისათა სულით და ჯორცით

10. რამეთუ სისხლი ძეთა მისთაჲ იძიოს და შური იძიოს და მიაგოს საშჯელი მტერთა და მოძულეთა მისთა მიაგოს.

გუემულ ვარ და მონყლულ ვარ ისართა მიერ მტერისათა თუალით და ჯორცით მწარედ და სავსე ვარ წუთხთა სიმყრალეთა, ისმინე გოდებაჲ ჩემი, მჴსნელო, და განმკურნე მე სახიერებით.

1 დაეკუთნეს BDF.

2 — F.

3 განგურემულ DE.

4 განენუნნეს A.

1 გემოჲსმოყუარეთა C.

2 ჯელ-ყავ B.

სულსა და ჯორცთა ჩემთა;
აჰა, ნაგუემნი¹ ბრძოლთა²
ჩემთანი, რომელთათვის
გილაღადებ: განკურნენ
ნეფსითნი³ ვნებანი ჩემნი.

9. და განწმიდოს უფალმან
ქუეყანაჲ ერისა თჳსისაჲ.
ცანთ და გულისჴმა-ყავთ,
რამეთუ მე ვარ უფალი⁴,
განმკითხველი გონებათაჲ,
მსაჯული გულისზრახვათაჲ,
რომელი ვამხილებ ქმნათა და
დავსწუავ ბრალთა,
და⁵ უსჯი ობოლსა⁶,
და მდაბალსა, და გლახაკსა.

10. დიდებაჲ⁷ დაუსაბამო⁸
და აუგებელო სამო,
მონანულსა მომხედე⁹,
ცოდვილი მაცხოვრე, რამეთუ
შენი ვარ ქმნული¹⁰
და ცეცხლისა ჩემისა
დამსჯელისაგან მივსენ მე.

11. ან¹¹ [E106 უხრწნელო
ქალწულო
ღმრთისა დედაო, სასოო
შენდამი მოღტოლვილთაო
და შემწეო ჩუენო,
კაცთმოყუარე შემოქმედი ძე შენი
დაატკბე ჩემ ზედა
მეოხებითა შენითა.

საწყალობელი
და აღვსებული წუთხითა და
სიბნელითა.
ამისთვის გილაღადებ შენ,
ისმინე გოდებაჲ ჩემი, მწსნელო,
ნეფსითთა ამათ ვნებათა
ჩემთათვის
და განკურნენ იგი სახიერებით.

11. და განწმიდოს უფალმან
ქუეყანაჲ იგი ერისა თჳსისაჲ
ცანით.
და იხილეთ, რამეთუ მე ვარ
ღმერთი,
რომელი განვიკითხავ გულსა და
თირკუმელთა,
ვამხილებ საქმეთა და გონებათა
და ცხად-ვჰყოფ ყოველთა
დაფარულთა,
და დავსწუავ შეცოდებათა,
და უსჯი¹ ობოლსა და გლახაკსა,
და ძრწოდეთ დიდებისაგან ჩემისა
და შიშით მმონებდით და
მადიდებდით.

12. დიდებაჲ მამასა, და ძესა, და
წმიდასა სულსა.
დაუსაბამო, დაუბადებელო
სამებაო, არსებით განუყოფელო²,
შეცოდებული ესე მაცხოვრე
და მოუქცეველი მომაქციე,
მონანული შემინყნარე,
რამეთუ შენი ვარ შექმნილი
და ნუ უგულუბელს-მყოფ,
არამედ შემინყალე
და მივსენ ცეცხლსა უშრეტისაგან.

13. და ან და მარადის, უკუნიითი
უკუნისამდე.
უხრწნელო დედოფალო,
ღმრთისმშობელო,
სასოვო შენდა მოღტოლვილთაო,
ნავთსადგურო ღელვა-
გუემულთაო
და მაცხოვარო განწირულ[A143r
თაო,
ძე შენი დამბადებელი,
მრავალმონყალე და კაცთ-
მოყუარე,
დაატკბე ჩემთვის ვედრებითა
შენითა
და მითხოვე ბრალთა ჩემთა
შენდობაჲ.

11. [და განწმიდოს უფალმან
ქუეყანაჲ ერისა თჳსისაჲ].
მე ვარ ღმერთი, რომელი
განვიკითხავ გულსა და
თირკუმელთა
და დავსწუავ
შეცოდებათა და განვაცხადებ
დაფარულთა
და უშჯი ბოროტთა და გლახაკთა,
იხილეთ, გულისჴმა-ყავთ და
შეძრწუნდით.

12. და მამასა, და ძესა, და წმიდასა
სულსა.
ჰ, დაუსაბამო
სამებაო ერთარსებაო,
შეგვწყალენ ცოდვილნი,
მოგუაქციენ მოუქცეველნი
და გვწსნენ მერმისა დაშჯისაგან,
და ნუ განგუწირავ შექმნულთა
შენთა, უფალო.

13. და ან და მარადის და უკუნიითი
უკუნისამდე.
უხრწნელო დედაო ღმრთისაო,
სასოო მოსავთა შენთაო,
ნავთსადგურო მყოფდროო
ყოველთა ღელვაგუემულთაო,
ძე შენი მონყალე-ყავ ჩუენ ზედა,
[რომელნი მარადის თაყუანის-
გცემთ შენ.

1 ნაგუემნი BCDF.

2 ბრძოლთა B.

3 ნეფსითნი BE.

4 ღმერთი B.

5 — D.

6 ობოლთა B.

7 — D.

8 დაუსაბამო D.

9 მომხედენ E.

10 ქმნილი B.

11 — BCD.

1 უშჯი B.

2 დაუბადებელო B.

* კიდევ: ხუთშაბათსა მწუხრი.

ძლისპირი: შეურყეველსა ზედა
კლდესა
ბრძანებათა შენთასა
დაამტკიცე, ქრისტე, გული ჩემი.

1. განძლიერდა გული ჩემი უფლისა
მიერ და ამაღლდა რქა ჩემი
ღმრთისა მიერ ჩემისა.

**ცეცხლი უფლისა მიერ, სულო,
უფალმან წჳმ პირველ
და დაწუნა ქალაქნი სოდომურნი.**

2. განვრცნა პირი ჩემი ზედა
მტერთა ჩემთა, განვიხარე მე
მაცხოვარებითა შენითა.

**მთად აღისწრაფე შენ, ზ,
სულო,
ვითარ-იგი პირველ ლოთ,
და სეგორს¹ შეესწარ დაქცევასა.**

3. რამეთუ არავინ არს წმიდაჲ,
ვითარ უფალი, და არავინ
არს წმიდაჲ შენსა გარეშე; და
არავინ არს მართალ ღმრთისა
ჩუენისაებრ.

**ევლტო[C121დე შენ,
ევლტოდე, სულო,
სოდომურსა² დაწუნა[B150სა,
ევლტოდე რისხვასა ღმრთივ-
აღძრულსა.**

4. ნუ იქადით, ნუცა იტყვთ
მაღალსა გარდარეულად, ნუცა
აღმოვალნ მდიდრად სიტყუაჲ
პირისაგან თქუენისა.

**მე მხოლომან ვცოდე შენდამი,
მე ვცოდე უფროს კაცთა,
ქრისტე [F58v მაცხოვარ, ნუ
განმაგდებ³ მე⁴.**

5. რამეთუ ღმერთი არს
მეცნიერებათაჲ უფალი, და
ღმერთმან განჰმზადნის საქმენი
თჳსნი.

**ჴ⁵, მწყემსო⁶ სახიერო ქრისტე,
მომიძიე ცხოვარი**

ძლისპირი: სამებაო წმიდაო,
აღამთ...

1. განძლიერდა გული¹ უფლისა
მიერ და ამაღლდა რქა ჩემი
ღმრთისა მიერ ჩემისა.

**იხილე, სულო ჩემო
უბადრუკო,
ცეცხლითა დაწუნა იგი
სოდომელთაჲ და ივლტოდე შენ,
ვითარცა ლოთ მთად მიმართ
მოსწრაფედ,
ივლტოდე ზეგარდამოხსა
დაწუნისაგან,
სეგორს აღისწრაფე და [B428
განერე
ხრწნილებისაგან და
სიკუდილისა.**

2. განვრცნა პირი ჩემი ზედა
მტერთა ჩემთა.

**მე მხოლომან შეგცოდე, შენ,
სახიერო,
უფროს ყოველთა კაცთა²,
ვინაცა ცრემლით აღვიარებ,
შეგცოდე, შეგცოდე,
ყოვლადძლიერო,
არამედ მოწყალებით შემინდვე,
მაცხოვარ, და ნუ შეურაცხ-მყოფ,
ნუცა განმიშორებ და დამშჯი³.**

3. განვიხარე მე მაცხოვარებითა
შენითა.

**ეჴა, ქრისტე მწყემსო,
ყოვლადსახიერო,
მომიძიე მე, კრავი
შენი, წარწყმედული ცოდვითა,
და ნუ შეურაცხ-მყოფ, არამედ
მპოვე
და მომაქციე შენდა და
შემინყაღე**

ძლისპირი: ეჴა, ბერწო სულო ჩემო

1. განძლიერდა გული ჩემი უფლისა
მიერ და აღმაღლდა რქა ჩემი
უფლისა მიერ ჩემისა.

**ეჴა, ქრისტე მეუფეო,
აღვიარებ შენ ცრემლით,
შეგცოდე, შეგცოდე შენ,
არამედ შემინდვე, რაჲთა
ვლადად-ყო:
არაჲვინ არს წმიდაჲ,
არაჲ ვინ არს მართალი
შენებრ, უფალო*.**

2. [A130v] განვრცნა პირი ჩემი
ზედა მტერთა ჩემთა, განვიხარე
მაცხოვარებითა შენითა.

**ეჴა, შემოქმედო ჩემო,
უნყი, ვითარმედ ვცოდე
უფროს ყოველთა კაცთა,
ამისთჳს¹ ვედრებით
და ცრემლით ვითხოვ:
მეუფეო ტკბილო
და კაცთმოყუარეო,
შემინყაღე მე.**

3. რამეთუ არაჲვინ არს წმიდაჲ,
ვითარ უფალი და არაჲვინ
არს წმიდა შენსა გარეშე, და
არაჲვინ არს მართალ ღმრთისა
ჩუენისაებრ.

ეჴა, მწყემსო² სახიერო,

1 ამისთჳს ვედრებით და ცრემლით
ვითხოვ: მეუფეო ტკბილო და კაცთმოყუ-
არეო] და აწ გევედრები, ვითარცა ღმერთ
ხარ, ქრისტე მაცხოვარო, მეუფეო ტკბი-
ლო, შემინყაღე მე BC.

2 მწყემსო] ქრისტე BC.

* რეფრენი აღდგენილია ძლისპირის
მიხედვით.

1 სერგორს C.

2 სოდომურსა AC.

3 განმაგდება AC.

4 — F.

5 — D.

6 მწყემსოჲ F.

1 გული]+ჩემი B.

2 — კაცთა B.

3 დამსჯი C.

და ცთომილსა ნუ უგულებელს-
მყოფ.

და შემრთე სამწყსოთა მათ შენთა
უბინოთა და სანატრელთა.

მომიძიე მე, კრავი
წარწყმედული ცოდვითა,
და ნუ შეურაცხ-მყოფ,
არამედ მპოვე¹,
მომაქციე შენდა,
და შემრთე სამწყსოთა
შენთა წმიდათა.

6. რამეთუ მშკლდი ძლიერთაჲ
მოუძღურდა და გარე-შეირტყეს
ძალი

შენ ხარ დამბადებელი ჩემი,
შენ ხარ ტკბილი იესუ,
და შენ მიერ განვმართლდები,
მწსნელო.

4. რამეთუ არავინ არს წმიდაჲ,
ვითარ უფალი და არავინ არს
წმიდაჲ შენსა გარეშე.

ეჰა, ქრისტე, ყოველთა
უფალო,
შენ ხარ ტკბილი მეუფე¹
და პირველი დამბადებელი ჩემი
და შენ² გევედრები ცრემლით
მწურვალედ:
მიხსენ ცოდვათა და ბრალთა
ჩემთაგან,
და მომეც სინანული, და
მაცხოვნენ
და შემრთე სათნოთა შენთა თანა.

4. ნუ იქადით, ნუცა იტყვთ
მაღალსა გარდარეულად, ნუცა
აღმოვალნ მდიდრად სიტყუაჲ
პირისაგან თქუენისა.*

ეჰა, ყოველთა უფალო,
შენ ხარ ტკბილი მეუფე²
და³ დამბადებელი ჩემი,
და შენ გევედრები
ცრემლით, მწურვალედ:
მივსენ ცოდვათაგან
და მომეც სიმართლე⁴
და მაცხოვნენ მე**.

7. სავსენი პურიტა ნაკლულევან
იქმნეს და მშიერთა დაიპყრეს
ქუეყანაჲ;

ერთო, ღმერთო
სამგუამოვანო,
მაცხოვნე მე ცოდვილი,
ხრწნილებისაგან განმარინე.

5. და არავინ არს მართალ
ღმრთისა ჩუენისაებრ.

ღმერთო მხოლოო, წმიდაო
სამებაო,
მაცხოვნე მე ცოდვილი,
ძრწოლით თაყუანისმცემელი შენი
და აღმომიყვანე³
ხრწნილებისაგან
ურიცხუთა მათ ცოდვათა
ჩემთაგან,
რამეთუ შენსა გარეშე
სხუაჲ ღმერთი მე არაჲ ვინ ვიცი.

8. რამეთუ ბერწსა მას ესხნეს
შვდ შვილ, და შვილმრავალი იგი
მოუძღურდა.

გიხაროდენ შენ',
ღმრთისმშობელო,
გიხაროდენ, საყდარო
უფლისაო და² დედაო ღმრთისაო.

6. ნუ იქადით, ნუცა იტყვთ
მაღალსა გარდარეულად.

* გიხაროდენ,
ღმრთივშემწყნარებელო სძალო,
გიხაროდენ, საყდარო
მაცხოვარისაო, გიხაროდენ,
დედაო ცხორებისა ჩუენისაო,
გიხაროდენ, განწირულთა სასოო
და ცოდვილთა
ჯელისამპყრობელო,
ყოვლადწმიდაო
ღმრთისმშობელო.

სხუაჲ ძლისპირი*

ძლისპირი: დაამტკიცე, უფალო,
კლდესა ზედა მცნებათა შენთასა
შერყეული გონებაჲ ჩემი,
რამეთუ მხოლოჲ ძლიერ,
და [G 138] მართალ, და წმიდა ხარ.

1 — B.

2 — BDF

* მინერილია A-ს კიდეზე.

1 მეუფე C.

2 — C.

3 — BC.

* კიდეზე: სამშაბათსა მწუხრსა C.

1 მპოვე¹ მოვედ.

2 მეუფე² უფალო C.

3 — C.

4 სიმართლე C.

* აქ იწყება სხუაჲ ძლისპირი.

ხელნაწერებში არ არის მითითება, სხუაჲ
ძლისპირის ტექსტი ერწყმის ძირითად
ტექსტს.

** ეს ტროპარი აკლია B-ს.

1. უფალი დააგლახა კებს და
განამდიდრებს, დაამდაბლებს და
აღამაღლებს.

წყაროდ ცხოველად მოგიგებ
დამცნელსა მავას
სიკუდილისასა
და ვჰმოზ სიღრმით გულისა
ჩემისაჲთ
პირველ განსლვისა: ვცოდე,
მილხინე და მაცხოვნე.

2. აღადგენს ქუეყანისაგან
გლახაკსა და სკორეთაგან
აღადგინებს დავრდომილსა,
[E100v] შეგცოდე შენ, უფალო,
შეგცოდე, მილხინე მე, რამეთუ
არა არს¹ ცოდვილი კაცი,
*რომელსა არა აღვემატე
შეცოდებითა.

3. რაჲთა დასუას იგი ძლიერთა
თანა ერისათა და საყდარნი
დიდებისანი დაუმკვიდრნეს მას.
[A241v] ქამს მიემსგავსე, სულო,
მამისა მბასრობელსა, და არა
დაჰფარე შენ სირცხვლი-იგი
მეგობრისაჲ ორთა მათ
მსგავსად² ზურგ-უკუნქცევით.

4. მოსცის ლოცვაჲ მლოცველსა
და აკურთხნა წელიწადნი
მართლისანი.

სემის იგი კურთხევაჲ
ვერ დაიმკვდრე, უდებო სულო,
და ვერცალა ვრცელნი³
საზღვარნი⁴
იაფეთისებრ⁵ ჰპოვენ
ქუეყანასა⁶ წმიდასა.

* 1. ნუცა აღმოვალნ მდიდრად
სიტყუაჲ პირისაგან თქუენისა.

ქრისტე ღმერთო, წყარო
ცხოვრებისაო,
სიკუდილისა დამცნელო,
ისმინე გოდებაჲ ჩემი
ტირილით გულითა მჭურვალთა
და უწინარეს აღსასრულისა
მილხინე, და შემინყალე მე,
და აწოცენ ცოდვანი ჩემნი.

2. რამეთუ ღმერთი არს
მეცნიერებათაჲ უფალი.
ეჰა ქრისტე, რომელი- [B429
ეგე მხოლოჲ
ხარ ღმერთი უცოდველი,
შემინდვენ ბრალნი ჩემნი,
რამეთუ
უნყი ჭეშმარიტებით, ვითარმედ
უმეტეს ყოველთა კაცთასა
ვცოდე
და არაჲ¹ ვინ არს ადამიანი²
ჩემებრ ცოდვითა შებღალული.

3. და ღმერთმან განჰმზადნა
საქმენი თჳსნი.
ნოეს ზე ბილწებისა მოქმედთა
მათ
მივემსგავსე, მაცხოვარ,
და მათებრ დანთქმული
დავისაჯე
და წარვირლუნე³ წყლითრლუნითა
ცოდვისაჲთა
და ქამს ვებაძვე მამის
მბასრველსა
და არაჲ დავფარე სირცხვლი
მოყუსისაჲ, ამისთჳს დაშჯად ვარ.

** 4. მშვილდი ძლიერთაჲ
მოუძღურდა,
ეჰა, სულო ჩემო
საწყალობელო,
სემის იგი კურთხევაჲ
ვერ დაიმკვდრე სიმედგრითა,
არცალა ვრცელნი იგი საზღვარნი
მოიგენ მსგავსად იაფეთისა
და⁴ ქუეყანასა მას შენდობისასა,
საწადელსა და ყოვლად წმიდასა.

1 არა არს] არაჲ ვინ არს BCDEFG.

2 4,1 — G.

3 + იგი BDE.

4 საზღვარნი] ზრახვანი A.

5 იაფეთისებრ D.

6 ქუეყანასა C.

* აქედან გრძელდება G.

1 არა C.

2 ადამიანი C.

3 წარვირლუნ B.

4 — B,

* გიორგი და ექვთიმე ათონელების
თარგმანებში, განსხვავებით არსენ
იყალთოელის თარგმანისაგან, არ არის
მითითება „სხუა ძლისპირზე“, თუმცა
ტექსტი თარგმნილია და შეზღუდულია
წინა გალობას.

** B ხელნაწერში ეს ტროპარი მეექვსეა.

5. რამეთუ ვერ უძლოს ძლიერმან
კაცმან ძლიერებითა თვსითა.
გამოვედ, სულო ჩემო,
ქუეყანით ცოდვისათ ხარანით
და
მივედ სოფლად გამომდინარედ
უხრწნელებისად, რომელ
დაიმკვდრა აბრაჰამ.

6. უფალმან უძლურ-ყოს მჯდომი
თვსი, უფალი წმიდა არს.
გასმიეს, სულო ჩემო,
ვითარ დაუტევა აბრაჰამმან¹
მამული თვსი და უცხო იქმნა,
ემსგავსე შენცა მისსა
კეთილსა აღრჩევასა.

7. ნუ იქადინ ბრძენი სიბრძნითა
თვსითა, ნუ იქადინ ძლიერი
ძალითა თვსითა და ნუ იქადინ
მდიდარი სიმდიდრითა თვსითა.
[C121v] მამათმთავარმან
რაჟამს
მუხასა თანა მამბრესა²
ისტუმრნა
ანგელოზნი, დაიმკვდრა³ მან
შემდგომად სიბერისა
მადლი იგი აღთქუმისა.

8. და ნუ იქადინ ძლიერი
ძლიერებითა თვსითა.
ახალი მსხუერპლი⁴ ისაკ
გულისწმა-ყავ, უბადრუკო
სულო,
შენირული ყოვლად
დასანუველად,
ქრისტეს მსგავსად და ჰბაძევდ⁵
მისსა⁶ სათნოებასა.

9. და ნუ იქადინ მდიდარი
სიმდიდრითა თვსითა,
[B150v ისმაელისი იგი
განდევნა შენცა გასმიეს, სულო,
ვითარცა მგევ[G138vლისა

5. და უძლურთა გარე-შეირტყეს
ძალი,
გამოვედ, სულო ჩემო,
ცოდვისა ქუეყანით
და შევედ ქუეყანასა
უხრწნელებისა მომაცყუებელსა,
[C222v განაგდე ვნებათა
სიყუარული,
რათა ემსგავსო შენ აბრაჰამს
და მსგავსად მისსა დაიმკვდრო
ქუეყანა სძისა და თაფლისა.

6. [A143] სავსენი პურიტა
ნაკლულევან იქმნეს.
ეჰა შენ, სულო ჩემო
უბადრუკო,
მიჰხედენ აბრაჰამსა,
ვითარ-იგი დაუტევა მან
მამული ქუეყანა და უცხო იქმნა
და შენცა ემსგავსე მისსა მას
საქმესა
ღმრთისა¹ მოყუარესა ნებასა,
რათა იდიდო ღმრთისა მიერ.

* 7. და მშიერთა დაიპყრეს
ქუეყანა.
მუხასა მას თანა მამბრესა²
ოდესმე
სტუმრისმოყუარებითა
და ანგელოზთა სტუმრებითა
შემდგომად მოხუცებულებისა
დაიმკვდრა აღთქუმა
მამათმთავარმან,
მას უკუე ჰბაძევდ, სულო ჩემო,
სტუმრისმოყუარებისა მიერ.

8. რამეთუ ბერწსა³ ესხნეს შვიდ
შვილ.
ეჰა, შენ, სულო ფრიად
სანყალობელო,
ისმინე ვითარ-იგი
ისაკ შენივოდა მსხუერპლად
საიდუმლოდ წმიდად ღმრთისა
ძალთაჲსა
და შენცა ემსგავსე მას, რათა
მსხუერპლად
უბინოდ შენირო მისსა
სათნოებათა მოგებითა.

9. და შვილ-მრავლაჲ იგი
მოუძლურდა.
რახსა ემსგავსე აგარს, სულო
ჩემო,
ჯორცთა დამონებითა

5. მშვილდი ძლიერთაჲ
მოუძლურდა და უძლურთა გარე-
შეირტყეს ძალი.
ეჰა, სულო უბადრუკო,
განიფრთხვე ცოდვითაგან
და გამოვედ ქუეყანით
ვნებათაჲთ მოსწრაფედ
შეუქცევლად¹
და მოვედ² ქუეყანად³
უვნებელობისა⁴
აბრაჰამისებრ.

6. სავსენი პურიტა ნაკლულევან
იქმნეს და მშიერთა დაიპყრეს
ქუეყანა.
ეჰა, შენ, სულო ცოდვილო,
მიჰხედენ⁵ აბრაჰამსა,
ვითარ დაუტევა მან
მამული ქუეყანა და უცხო იქმნა,
და შენცა ემსგავსე
მისსა მას საქმესა,
რომელი⁶ იდიდო.

7. რამეთუ ბერწსა მას ესხნეს
შვდ შვილ. და შვილ-მრავალი იგი
მოუძლურდა.
ეჰა, საყუარელო სულო,
ისმინე, ვითარ-იგი
შენივოდა ისაკ
მსხუერპლად ღმრთისა წმიდად⁷,
და ემსგავსე მას,
რათა შენცა მსხუერპლად
შენირო მისსა⁸
სათნოებითა.

1 აბრაჰამან BC.

2 მამბრესსა CDGEF.

3 დაიმკვდრნა B.

4 მსხუერპლი CF.

5 ჰბაძევდი G.

6 მისა G.

1 + და C.

2 მამბრესსა C.

3 + მას B.

* B ხელნაწერში ეს ტროპარი არ არის.

1 შეუქცევლად BC.

2 მოვედ BC.

3 ქუეყანად] სოფლად B, სოფელსა C.

4 უვნებელობისასა C.

5 მიხედენ B. მიჰხედენ შენ C.

6 რომელი] შენცა BC.

7 ~ წმიდად ღმრთისა BC.

8 მისსა] ღმრთისა BC.

ნაშობისაჲ,
ჰრიდე, ნუუკუ მისებრ
გავნოს უძლებებამან.

10. არამედ ამას ზედა იქადოდენ,
რომელი-იგი იქადოდის
გულისჴმის-ყოფასა და ცნობასა
უფლისასა.

მეგვტელსა მას აგარს
ემსგავსე, სულო, დამონებითა
ნებისაჲთა და ჰშევ ახალი
ისმაელი, რომელ არს
თავხედობაჲ მნარე.

და ჰშევ შენ ახალი¹ ისმაელ,
[B430 რომელ არს თავვედობაჲ
მნარე,
ეკრძალე, ნუუკუე მსგავსად
მისსა
განიდევნო შენცა ღვთისაგან,
ვითარ-იგი მაშინ სარრახსგან.

10. უფალი მოაკუდინებს და
აცხოვნებს,
ეჰა, სულო ჩემო, გულისჴმა-
ყავ
სიმენე აბრაჰამისი,
ვითარ-იგი არაჲ ჰრიდა მან
მხოლოდშობილსა მას დაკლვად
ღმრთისათჳს
და შენ² ვერცაღა ერთსა ნებასა
ქრისტესთვის უგულებელს-ჰყოფ
და ვითარ ღირს იქმენ წყალობაჲ².

11. შთაიყვანებს ჯოჯოხეთად და
აღმოიყვანებს,
მღდელსა ღმრთისასა
და მეფესა მელქისედეკს,
მარტოქმნილსა, მხოლოსა,
აღმატებულსა ცხორებითა,
მობაძავსა ქრისტეს
მცნელისასა,
ემსგავსე შენ, ცოდვილო სულო
ჩემო,
და იქმენ მეუფე³ ვნებათა
და იჴმენ შფოთთაგან
სოფლისათა.

12. უფალი დააგლახაკებს და
განამდიდრებს, დაამდაბლებს და
ალამაღლებს.
ეჰა, ყოვლისა მპყრობელო
უფალო, შემინყალე ცოდვილი,
მო-რაჲ-ხვდე შენ სჯად სოფელსა
ზეცით დიდებით ანგელოზთა
თანა,
რაჟამს მიაგებდე კაცად-კაცადსა
საქმეთებრ მისაგებელსა
და ღირს-მყავ რჩეულთა შენთა
თანა.

8. უფალი მოაკუდინებს და
აცხოვნებს, შთაიყვანებს
ჯოჯოხეთად და აღმოიყვანებს.
ეჰა, სულო, გულისჴმა-ყავ
სიმენე აბრაჰამისი,
ვითარ არაჲ ჰრიდა მან
მხოლოდშობილსა მას
დაკლვად ღმრთისათჳს,
და შენ ვერცა ერთსა
ნებასა ქრისტესთვის
უგულებელს-ჰყოფ.

* 9. უფალი დააგლახაკებს და
განამდიდრებს, დაამდაბლებს და
ალამაღლებს.

ეჰა, ყოვლისა მპყრობელო
ღმერთო, შემინყალე,
მო-რაჲ-ხვდე დიდებით
ანგელოზთა თანა
განშჴად სოფლისა,
რაჟამს მიაგებდე
კაცად-კაცადსა
ღირსად საქმეთა.

1 + უკუ B.

2 — B.

3 მეუფე C.

* ეს ტროპარი C-ში განსხვავდება
AB-სგან: ეჰა, სულო, გულისჴმა-ყავ,
განკითხვისა ჟამსა, გარნა ან არს ჟამი
სინანულისა.

11. [F59] და ყოფად საშჯე[E101]ლსა სამართალსა შორის ქუეყანისა.

იაკობის კიბენი
გასმიან, სულო, აღმართებულნი ქუეყანით ზეცისათა მიმართ, რად არა მიგაქუს შენცა
*კიბედ სათნოჲ ცხორებაჲ?!

12. უფალი ამაღლდა ცათა შინა და იქუხნა.

მეფესა მას და მღდელსა ღმრთისასა მარტოქმნულ[D112v]
სა¹ სახესა

ქრისტესსა², დიდსა
მელქისედეკს,
ემსგავსე სჯულიერად
ცხოვრებითა, ზ, სულო.

13. თავადმან განსაჯნეს კიდენი ქუეყანისანი სიმართლითა თვსითა.

ნუ იქმნები ძეგლ მარილის, სულო, უკუნ ხედვითა მართლ-უკუნ,
ზარი განგადენ შენ სახემან სოდომელთაგან, სეგორს შეესწარ დაქცევასა.

13. აღადგენს ქუეყანისაგან [C223r] გლახაკსა და სკორეთაგან აღადგინებს დავრდომილსა,

ეჰა, უნაყოფო სულო ჩემო, იხილე კიბე იგი, რომელ იხილა იაკობ, რომელი ცადმდე აღწევნულ იყო და ისწრაფე საღმრთოთა ქცევითა და მართალითა სარწმუნოებითა ნადიერად აღსლვად მას ზედა.

14. რაათა დასუას იგი ძლიერთა თანა ერისათა და საყდარნი დიდებისანი დაუმკვიდრეს მას.

ეჰა, სულო ჩემო, ნუ იქმნები შენ ძეგლ მარილის ქცევითა ცოდვათა მიმართ, ვითარცა-იგი ლოთისა, არამედ ძრწოდე ცეცხლისა მისგან სოდომელთაჲსა, ივლტოდე მთად უვნებელობისად, რაათა განერე სეგორს ლოთისებრ.

15. მოსცის ლოცვაჲ მლოცველსა და აკურთხნა წელიწადნი მართლისანი;

ეჰა, დიდებულო ყოველთაო, ცხორებისა წყაროო, ხრწნილებისა[B431]გან მიქარვებულო, გიღალადებ ყოვლითა გულითა, შეგცოდე, შემინდვე და მაცხოვრე, ქრისტე ღმერთო, ყოვლად ძლიერო, და აჯოცენ ცოდვანი ჩემნი.

14. და მოსცეს ძალი მეფეთა ჩუენთა და აღამაღლოს რქაჲ ცხებულთა თვსთაჲ.

16. რამეთუ ვერ უძლოს ძლიერმან კაცმან ძლიერებითა თვსითა.

10. აღადგენს ქუეყანისაგან გლახაკსა და სკორეთაგან აღადგენს დავრდომილსა,

*** ეჰა, ბერწო სულო ჩემო, იხილე¹ კიბე² იგი, რომელიცა ერუენა მამათმთავარსა მას დიდსა იაკობს, ისწრაფე შენცა, საღმრთოთა ქცევითა³ აღსლვად მას ზედა.**

11. რაათა დასუას იგი ძლიერთა თანა ერისათა და საყდარნი დიდებისანი დაუმკვიდრეს მას.

**** ეჰა, სულო, ნუ იქმნები ძეგლ მარილის ქცევითა ცოდვათა შენთა მიმართ, ძრწოდე ცეცხლისაგან სოდომელთაჲსა, ივლტოდე მთად მიმართ უვნებელობისა⁴, რაათა განერე.**

12. მოსცის ლოცვაჲ მლოცველსა და აკურთხნა წელიწადნი მართლისანი.

***** ეჰა, მწსნელო ყოველთაო, ცხორებისა წყაროო, სიკუდილისა დამწსნელო, [131r] გიღალადებ, ქრისტე, დამბადებულო, ყოვლითა გულითა, შეგცოდე, შემინდვე და მაცხოვრე მე.**

13. რამეთუ ვერ უძლოს ძლიერმან კაცმან ძლიერებითა თვსითა.

1 ქმნილსა BG.

2 ქ~ა D.

* G ხელნაწერში ამ სიტყვას აქვს მინიშნება (თავზე უზის 3 ნერტილი). ამავე მინიშნებით კიდევ გატანილია „წარდგომას“ ვრცელი ტექსტი

1 იხილ B.

2 კიბ B.

3 ქცევითა] საქმითა B.

4 უვნებლისა B.

* ეს ტროპარი არ არის C-ში.

** ეს ტროპარი არ არის C-ში.

***ეს ტროპარი არ არის C-ში.

ვითარცა ლოთ ევლტოდე,
სულო ჩემო, ცოდვისა დაწუვასა,
ივლტოდე სოდომით და
გომორით,
ივლტოდე შენ ყოვლისა
აღძრვისა ვნებულისაგან.

15. სამებაო მარტივო¹,
დაუბადებლო ბუნებაო,
სამთა გუამთა შინა ცნობილო,
გუაცხოვნენ ჩუენ მოსავნი,
სიმტკიცისა შენისანი.

16. მამისაგან უჟამოჲ²
ძე ჟამიერად ჰშევ,
ღმრთისმშობელო,
თვნიერ თესლისა, ეჰა, უცხოჲ,
საკვრველი, ქალწულად ჰგიეს
მანოვნებელი.

ევლტოდე ცოდვათა
ცეცხლისაგან,
ვითარცა ლოთ შორს იქმენ,
ჴ, სულო ჩემო უბადრუკო,
სოდომით და გომორით, რომელ
არს
სოფლისა საცთური და ყოველი
ნივთი მწარე სიბოროტისაჲ
სულთ-დამწუველი [A144r
საუკუნოდ.

17. უფალმან უძღურ-ყოს მჴდომი
თესი, უფალი წმიდა არს.

ეჰა, სულო ცოდვილო
შებლალულო,
[C223r] ვითარმან-მე ძრწოლამან
შეგიჰყრას შენ, რაჟამს სოფლისა
ამისაგან სიმწარით განხვდოდი
და ეშმაკთა გუნდნი გარე-
მოგადგენ
და საქმენი შენნი შეგაშთობდენ
უნყალოდ, რაჲმე ჰყო,
უბადურკო?

18. ნუ იქადინ ბრძენი სიბრძნითა
თესითა და ნუ იქადინ ძლიერი
ძალითა თესითა და ნუ იქადინ
მდიდარი სიმდიდრითა თესითა.

ყოველთა კეთილთაგან
ცალიერო
სულო ჩემო გლახაკო,
ვითარ გარდაჰვლენ დღენი შენნი
ბოროტთა შინა და გულის-
თქუმათა
და არაჲ¹ სძრწი
საშჯელისა, არცა გეშინის
თუალუხუავისა მსაჯულისაგან.

19. არამედ ამას ზედა იქადოდენ,
რომელი-იგი იქადოდის
გულისჴმისყოფასა და ცნობასა
უფლისასა.
ეჰა, სულო ჩემო შეცოდებულო,
რაჲ-მე ჰყო შენ დღესა მას,
რაჟამს წარმოდგენ
ყოველნი საქმენი შენნი
ბოროტნი,
არამედ ისწრაფე და შეინანე
ანვე, რაჲთა გიხაროდეს

* ეჰა, სულო, ივლტოდე¹ შენ
ცოდვათა ცეცხლისაგან,
ვითარცა ლოთ შორს იქმენ
სოდომით-გომორით²,
რომელ-იგი³ არს
სოფლისა საცთური
და ყოველი ნივთი
სიბოროტისაჲ.

1 მარტიო F.
2 უჟამოდ G.

1 — არაჲ C.

1 ევლტოდე B.
2 სოდომით და გომორით B.
3 — იგი B.
* ეს ტროპარი არ არის C-ში.

უოხჟ[C223vნოჲთა სიხარულითა.

20. და ყოფად საშჯელსა და
სამართალსა შორის ქუეყანისა

ეჰა, შენ სულო ჩემო

დავრდომილო,

მედგარო და უდებო,
ალიარენ ცოდვანი შენნი
ყოველნი აწვე, რამეთუ არა არს
აღსარებაჲ განკითხვისა ჟამსა,
გარნა აწ არს ჟამი კეთილი
სინანულისა და ცხორებისაჲ.

21. უფალი ამაღლდა ცათა შინა და
და იქუხნა;

ეჰა, ღმერთო, სიმაღლის

მსაჯულო,

მაცხოვარო და მცნელო,
და კეთილისყოფელო ჩემო,
მსწრაფლ მენიე [B432
განრღუეულსა ამას
და ანგელოზი მშვდობისაჲ
მცველად
და მფარველად ჩემდა მომივლინე
სულთა მათ ჰაერისმცველთაგან.

22. თავადმან განსაჯნეს კიდენი
ქუეყანისანი სიმაღლითა თჳსითა.

ჰ, სულო ჩემო, რაჲსა ემსგავსე
ქამს

უნესოდ სიცილითა და
განქიქებითა მოყუასისაჲთა
და არაჲ ებაძვე სემს და იაფეთს,
რომელნი-იგი სამართლად
იკურთხნეს,
რამეთუ უკუნქცევით
მოწინებით დაფარეს ნოვე.

23. და მოსცეს ძალი მეფეთა
ჩუენთა და აღამაღლოს რქაჲ
ცხებულთა თჳსთაჲ.

მიემსგავსე შენ, ო, სულო
ჩემო,

მელქისედეკს მართალსა,
რომელი-იგი მიემსგავსა
საღმრთო მღდელობათა
დამბადებელსა
და შენცა კეთილად ცხორებითა
მოქალაქობდ განშორებულად
და მარტოებით ჰმონებდ
უფალსა.

24. დიდებაჲ მამასა, და ძესა, და
წმიდასა სულსა.

სამებაო სრულო,

დაუსაბამოო,

ბუნებაო მარტივო,
ერთარსებით საგალობელო,
სამთვთებო, სამგუამოვანო,

გუაცხოვნენ ძრწოლით
თაყუანისმცემელნი
ერთმთავრობისა შენისანი
და ღირს-გუყუვენ სინმიდით
მონებად შენდა.
და ან და მარადის და უკუნისი
უკუნისამდე, ამინ.

25. ეჰა ქალწულო, ყოვლად-
უბინოვო,
უცხო არს საიდუმლოჲ
შენი და ყოვლად მიუწდომელი,
ვითარ უჟამოდ ძე ჟამიერად
ჰშვენ
თვნიერ წესთა ბუნებისათა
და ჰგიე ქალწულად
უცვალებელად
და ანოებდ ჩჩვლებრ
დამბადებელსა.

ძლისპირი: ესმა
წინანარმეტყუელსა
სმენაჲ მოსლვისა შენისაჲ და
შემეშინა,
ვითარმედ შობად ხარ [C122]
ქალწულისაგან
და სახილველ
კაცთა მიერ და ჴმობდა:

1. [242r] უფალო, მესმა სმენაჲ შენი,
უფალო, განვიცადენ საქმენი შენნი
და დამიკვრდა.

ქმნულსა შენსა ნუ უდებ-
მყოფ,
დაბადებულსა ნუ შეურაცხ-
მყოფ, მსაჯულო,
დაღათუ მხოლომან ვცოდე,
ვითარცა კაცმან,
უფროჲს ყოველთასა¹, ჴ,
კაცთმოყუარეო,
არამედ ვითარცა გაქუს² უფალსა
ყოველთასა
ჴელმწიფებაჲ მიტევებად³.

2. შორის ორთა მათ ცხოველთასა
იცნობე შენ, მოახლებასა წელთა
შენთასა გამოსცხადენ შენ.

ახლოს არს, სულო,
სიკუდილი,
ახლოს არს, არა ჴრუნავ⁴, [G139
არცა მზა იქმნები,
ჟამი შემოკლებულ არს,
ალიმსთუ⁵ შენ.
ახლოს არს⁶ და კართა ჴედა დგას
მსაჯულო,
სიზმრებრ და ყუავილებრ
წარვლენ ჟამნი ცხორებისანი,
რახსა ამაოდ ვჴფოთებთ?

ძლისპირი: რაჟამს
წინანარმეტყუელმან იხილა რაჲ და

1. [A144r] უფალო, მესმა სმენაჲ
შენი და შემეშინა.

*შექმნულსა ჴელთა შენთასა
ნუ უგულებელს-მყოფ მე, ჴ,
მართლმსაჯულო,
დაბადებულსა შენსა,
ნუ შეურაცხ-მყოფ,
დაღაცათუ უფროჲს ყოველთა
კაცთასა
მე მხოლომან შეგცოდე, არამედ
გაქუს
ჴელმწიფებაჲ მიტევებად
ცოდვათა.

2. უფალო, განვიცადენ საქმენი
შენნი და დამიკვირდა.

სიკუდილი მოახლოებულ არს
და შენ არაჲ [A144v] ჴზრუნავ, ჴ,
სულო ჩემო,
ჟამი ესე შემოკლებულ არს,
აღდეგ, განიფრთხვე,
რამეთუ მსგავსად ყუავილთა
და სიზ[B433მართა წარ[C224
ვლენ¹
და ქრისტე კართა ჴედა
მონვენულ არს,
რახსათჴს უკუე ამაოდ
[ვჴფოთებთ*?

ძლისპირი: უფალო, მესმა
მოსლვისა შენისა

1. უფალო, მესმა შენი და შემეშინა,
უფალო, და განვიცადენ საქმენი
შენნი და დამიკვრდა.

ჴელთა შენთა ქმნულსა
ნუ უგულებელს-მყოფ,
მაცხოვარო,
რამეთუ მხოლოჲ ხარ
შემძლებელი,
ყოვლადძლიერო უფალო,
მოტევებად ცოდვათა, სახიერო.

2. შორის ორთა მათ ცხოველთასა
იცნობე შენ, მოახლებასა წელთა
შენთასა გამოსცხადენ შენ.

ღმერთო მაცხოვარო¹,
დაღაცათუ შეგცოდე შენ² ფრიად,
უფროჲს ყოველთა კაცთა,
არამედ
შენ, უფალო, მონყალე ხარ³,
შენდავე მოქცეული შემინყნარე.

3. მოწვენა ჟამთასა საცნაურ
იყო შენ, შეძრწუნებასა სულისა
ჩემისასა რისხვასა შინა წყალობაჲ
მოიწესნი შენ.

სიკუდილი ახლოს არს
და შენ არაჲ⁴ ჴზრუნავ, სულო
ჩემო⁵,
არცა მზა ხარ⁶ მოსლვად წინაშე
მსაჯულისა⁷ მის მართლისა⁸,
არამედ გულისჴმა-ყავ და
განიფრთხვე.

1 ყოველთასა GDF.

2 ~ გაქუს ვითარცა BCDEFG.

3 მოტევებად DBEFG.

4 ჴზრუნავ EFG.

5 ალიმსთუ BCDFG.

6 — CEFG.

1 წარვალს C.

* ამ ტროპარის დამამთავრებელი
სიტყვები თითქმის არ იკითხება A-ში,
დავიხმარეთ B ხელნაწერი.

1 მაცხოვარო] სახიერო B.

2 — C.

3 + და BC.

4 არა B.

5 + და C.

6 მზა ხარი] მზად ხარ C, მზა ხარ B.

7 მშაჯულისა C.

8 სიმართლისა C.

3. მონვენასა ჟამთასა საცნაურ
იყო, შენ, შეძრწუნებასა სულისა
ჩემისასა, [E101v] რისხვასა შინა
წყალობაჲ მოიწესენი შენ.
[B151] განიფრთხვე შენ, სულო
ჩემო,
მოიწესენ საქმენი, რომელნი
გიქმნან
და მათი შენანებაჲ მოართუ
ღმერთსა,
და ცუარნი ცრემლთანი
დამოადინენ,
კადნიერად მიუთხრენ საქმენი
მოგონებითურთ
ქრისტესა და განმართლდი¹.

4. ღმერთი სამხრით მოვიდეს
და წმიდაჲ იგი მთით ჩრდილოჲთ
მალნართაჲთ.
არა არს სოფელსა შინა
ცოდვაჲ, არცა დაცემაჲ, არცა
სიბოროტე,
მწსნელო, რომელი მე არა
მიცოდავს
გონებით, და² სიტყვთ, და [D113
მოგონებით,
ნებებით, და ჯერ-ჩინებით, და
ქმნით³,
ვითარ სხუასა არცა ერთსა ვის
სადა.

5. დაფარნა ცანი შუენიერებაჲმან
მისმან, და ქებითა მისითა აღავსო
ქუეყანაჲ.
ამისაგან მხილებულ ვიქმენ,
ამისაგან დავისაჲჲ მე
საწყალობელი
თვთ სვნიდისისა თვსისაგან,
რომლისასა⁴ არარაჲ
უმკუთეთლეს⁵ არს,
მაცხოვარო და მსაჯულო ჩემო,
გამო[F59v]მიწესენ
და მაცხოვრე მონაჲ შენი.

3. შორის ორთა მათ ცხოველთასა
იცნობე შენ.
განიფრთხვე შენ, ზ, სულო
ჩემო,
და მოიწესენ შეცოდებანი შენნი
და გულითად გულისწმა-ყვენ
და აღუარენ
ღმერთსა საქმენი და
განზრახვანი შენნი
ცრემლითა¹ მდინარითა, რაჲთა
განჰმართლდე,
ვითარ-იგი გასწავებენ შენ
წერილნი.

4. მოახლებაჲსა წელთა შენთასა
გამოსცხადენ შენ.
არაჲ² იპოების, მწსნელო,
ცოდვაჲ, სიბოროტე და
უშჯულოებაჲ,
რომელი არაჲ მიქმნიეს
სოფელსა შინა
სიტყვთ, საქმით, გონებით და
გულისსიტყვთ
და ყოველთა საცნობელთა მიერ
მიდრეკილსა ვნებათა³
სიყუარულითა.

5. მონვენასა ჟამთა შენთასა
საცნაურ იყო შენ.
დაშჯილ⁴ ვარ მე და ქენჯნილ
ჩემისა მამხილებელისაგან,
მწსნელო,
მწარედ და ულხინებელად
საწყალობელი,
რომელ არს გონებაჲ
მამხილებელი,
შემინყალე, დაფარულთა
მხედველო
და მიწსენ და მაცხოვრე მონაჲ
შენი.

4. ღმერთი სამხრით მოვიდეს,
და წმიდაჲ იგი მთით ჩრდილოჲთ
მალნართაჲთ.

აღმართე, სულო,
დაცემულებისაგან შენისა,
რამეთუ ახლოს არს აღსასრული
და სოფელი ესე მსგავს არს
სიზმარსა, რაჲსათჳს უკუე
ვსცთებით ჩუენ.

5. დაფარნა ცანი შუენიერებაჲმან
მისმან, და ქებითა მისითა აღივსო
ქუეყანაჲ.

განიფრთხვე¹ შენ, სულო,
და მოიწესენ საქმენი შენნი,
და ნაკადული² ცრემლთაჲ³
მოიგე⁴
და აღუვარენ⁵ ქრისტესა
ბრალნი შენნი, რაჲთა ჰპოვო
შენდობაჲ.

6. და ბრწყინვალეებაჲ მისი
ვითარცა ნათელი იყოს და რქანი
ჯელთა შინა მისთა.
არაჲ⁶ იპოების
ცოდვაჲ, რომელი არა მიქმნიეს⁷
საქმით და სიტყვთ⁸ და გონებით⁹
მიდრეკილსა¹⁰ გულისთქუმათა¹¹
და ვნებათა სიყუარულისა
მიმართ.

7. დადვა სიყუარული მტკიცე
ძლიერებისა მისისაჲ
დაშჯილ ვარ მე მწარედ

1 განჰმართლდე G.

2 — D.

3 ქ-ყნით D.

4 რომლისა BCDEFG.

5 უმკუთეთლეს BCDFG.

1 ცრემლთა C.

2 არა C.

3 ვნებათა.

4 დასჯილ C.

1 განიბრთხვე C.

2 ნაკადული B.

3 ცრემლთანი B.

4 მოგე C, მოიგენ B.

5 აღუარენ C.

6 არა BC.

7 + მე.

8 სიტყუით C.

9 გონებითა B.

10 მიდრეკითა BC.

11 გულისთქუმათა B.

6. შეძრწუნდეს საყოფელნი
ეთიოპელთანი და კარვები
ქუეყანისა მადიამისაჲ.

კიბე, რომელი იხილა
მამათმთავართა¹ შორის დიდმან,
სულო ჩემო,
სახე იყო საქმისა აღსავალთა²
და მეცნიერებისა მათ³
ხარისხთაჲ,
გნებაჲს თუ საქმით, და ხედვით,
და მეცნიერებით
ცხორებაჲ, განახლდი შენ.

7. მდინარეთა ზედა ნუ
განრისხნე-ა, უფალო, ანუ გულის-
წყრომაჲ შენი მდინარეთა ზედა,
გინა თუ ზღუასა ზედა სლვაჲ შენი?
სიცხე დღისაჲ დაითმინა
რუდუნებითურთ დიდმან მან
მამათმთავარმან⁴,
და ყინელი ღამისაჲ მოითმინა,
[C122v დღითი-დღე ჭირისა⁵
შემატებითა,
მწყსითა, ცვითა და მრწემობითა,
რათა ორნი
მეუღლენი მიიყვანნეს⁶.

6. შეძრწუნებასა სულისა ჩემისასა
რისხვასა შინა წყალობაჲ მოივსენი
შენ.

კიბე, რომელი იხილა,
სულო ჩემო, დიდმან
მამათმთავარმან,
ხედვისა და მოღუანებისა
სახე არს იგი,
ვინაჲცა უკუეთუ გნებაჲს შენ
ცხორებაჲ
საქმით და ჯედვით¹, აჰჲედ² მას
ზედა,
რათა შენცა იხილო ქრისტე
ღმერთი.

7. ღმერთი სამხრით მოვიდეს,
და წმიდაჲ იგი მთით ჩრდილოთ
მალნართაჲთ.
მღჲძარე იქმენ შენ, სულო,
ვითარცა-იგი დიდი იაკობ,
რათა ეგრეთვე მოიგო
საქმე ხედვითურთ,
და გენოდოს გონება-მხილველ
ღმრთისა
და იქმენ შენ განათლებულ მის
მიერ,
და მოგეცეს ზეცით დიდი
წყალობაჲ.

8. დაფარნა ცანი შუენიერებაჲმან
მისმან, და ქებითა მისითა აღივსო
ქუეყანაჲ.
ორთა მათ მეუღლეთათჲს
ჭირი მწყემსობისანი მოითმინნა,
ოდესმე მამათმთავარმან
ნეფხვაჲ³ ღამისაჲ⁴
და სიცხე დღისაჲ, და შრომაჲ, და
რუდუნებაჲ
და დღითი-დღე ღუანლითა და
ჭირითა
მიემთხვა საწადელსა თჳსსა.

ჩემისა მამხილებლისაგან¹,
რომელ არს გონებაჲ, რომლისა
მხილებაჲ² ფრიად ფიცხელ არს,
ამისთჳს³ ვლალადებ: ღმერთო⁴,
მილხინე.

8. წინაშე პირსა მისსა ვიდოდის
სიტყუაჲ და განვლოს ველი
შემდგომად კუალთა მისთა.
კიბე იგი⁵, რომელ⁶
იხილა იაკობ, სულო ჩემო,
მოღუანებისა და ხედვისა, არს
სახე⁷, ამისთჳს ისწრაფე
საქმით⁸ და ხედვით აღსლვად⁹ მას
ზედა.

9. დადგა და შეიძრა ქუეყანაჲ;
მიხედა წარმართთა, და დადნეს.
მღჲძარე¹⁰ იქმენ¹¹ შენ,
სულო¹², ვითარცა დიდი იაკობ,
რათა მოიგო¹³ საქმე¹⁴
ხედვითურთ
და გინოდოს მხილველ ღმრთისა,
და იქმენ¹⁵ შენ¹⁶ განათლებულ მის
მიერ.

1 მამადმთავართა DF.

2 აღსავალთაჲ G.

3 მის B.

4 მამათმთავარმან F, მამათმთავარმან D.

5 ჭირთა BDEFG.

6 მოიყვანნეს DEG.

1 ხედვით C.

2 აღჲედ B.

3 ნეფხვა C.

4 ღამისა C.

1 მამხილებელისაგან] მახლობელისაგან C.

2 რომლისა მხილებაჲ] მამხილებელი მხილება BC.

3 ამისთჳს C.

4 უფალო C.

5 — BC.

6 რომელიცა BC.

7 სახ C.

8 საქმით] მოღუანებით B.

9 აღსლვაჲ C.

10 მღუიძარე C.

11 იყავ BC.

12 + ჩემო B.

13 მოგო C.

14 საქმე C.

15 იქმენ BC.

16 — C.

8. რამეთუ აჰყდე შენ ეტლთა შენთა ზედა, და მჴედრობაჲ შენი ცხორება არს.

ორ მეუღლედ გულისჴმა-ყვენ საქმე და მხედველი ცნობაჲ: ღია, ვითარცა შვილმრავალი — საქმედ, და რაქილ¹, ვითარცა ჭირმრავალი — ცნობად, რამეთუ თვნიერ [G139v შრომისა არცა საქმე, არცა ხედვაჲ და ცნობაჲ წარემართების, სულთ.

9. გარდაცუმით გარდააცუა მჴკლდსა შენსა თესლთა ზედა, იტყვს უფალი.

იღვიძებდი, სულო ჩემო, ილუნიდ დიდისა მამათმთავრისაებრ², რაჲთა მოიგო საქმე ცნობითურთ და ესრეთ გამოსჩნდე³ გონებად მხილველად ღმრთისა⁴ [E102 და ნისლსა საღმრთოთა ხედვათასა შეხვდე და იქმნე დიდვაჴარ ვინმე.

10. მდინარეთა განიჴოს ქუეყანაჲ, გიხილონ შენ და ელმოღის ერთა.

საღმრთოჲმან მამათმთავარმან⁵ შვილ-ისხნა რაჲ ათორმეტნი⁶ მამათმთავარნი⁷, საიდუმლოჲ⁸ კიბე აღგიმართა შენ [საქმის აღსლვისაჲ⁹, სულო ჩემო, და შვილნი — საფუძვლად [A242v და კიბე — აღსავალად ყოვლად სიბრძნით წინა-გიყვნა¹⁰

11. განზნევად სლვასა წყალთასა, უფსკრულმან მოსცა ჴმაჲ თჴსი სიმაღლითა საოცრებათა მისთაჲთა.

9. და ბრწყინვალეებაჲ მისი ვითარცა ნათელი იყოს და რქანი ჴელთა შინა მისთა.

ორად მეუღლედ გულისჴმა-ყვენ საქმე და ხედვაჲ, ჴ, სულო ჩემო, ღია, ვითარცა შვილმრავალი, — სახედ საქმისა, ხოლო რაქილ, ვითარცა ჭირმრავალი, — სახედ ხედვისა და ჭირისა, რამეთუ უწირველად ცხორებაჲ შეუძლებელ არს.

10. შეიმჴსრნეს მათნი სასტიკებითა, დადნეს ბორცუნი საუკუნენი, და გზანი საუკუნენი მათნი შრომით იხილნეს.

ილუანე¹, ჴ, სულო, რაჲთა იქმნე შენ² გონება-მხილველ ღმრთისა მალლისა, ვითარცა მოსე, და მიიწიო³ ნისლსა მას⁴ უხილავთა ხილვისასა და სცხოვნდე⁵.

10. დადვა სიყუარული მტკიცე ძლიერებისა მისისაჲ.

[C224r ათორმეტთა შვილთა მიერ დიდმან მამათმთავარმან, ჴ, სულო ჩემო, აღგიმართა საიდუმლოდ კიბე საქმისა და მოლუანებისაჲ სიბრძნით, რაჲთა შენცა სათნოებათა კიბისა მიერ აჰყდე ზეცასა და ჴჴოვო დიდი წყალობაჲ.

11. წინაშე პირსა მისსა ვიდოდის სიტყუაჲ და განვლის ველი შემდგომად კეთილთა მისთა.

1 რაქელ GE.

2 მამადმთავრისებრ F.

3 გამოჴჩნდე E.

4 ღმრთისად BDE.

5 მამადმთავარმან F.

6 ათურმეტნი B.

7 მამადმთავარნი D.

8 საიდუმლოჲ D.

9 აღსავალისაჲ DE.

10 გიყვნაჲ C.

1 ილუანე შენ C, ილუანე შენ B.

2 — შენ BC.

3 მიიწიო C.

4 — B.

5 — სცხოვნდე BC.

[B151v] მოძაგებულსა მას
ესავს
ემსგავსე, სულო, და განსცენ
მბრკუნელსა¹ მას² შენსა
სიკეთენი პირმშოებისანი, და
მამულისა დიდებისაგან იჯმენ,
და ორგზის დააკლდი საქმესა და
ხედვასა³,
ამისთვს შეინანე.

12. ამაღლდა მზე, და მთოვარე
დადგა წესსა ზედა თვსსა.
ედომ სახელ-ედვა [D113v ესავს
გარდარეულისა ბილნებისათვს,
სულო,
რამეთუ გულისთქუმითა
შემწუარსა და
მარადის გემოთა დამონებულსა
ედომ ეწოდა, რომელ არს
მჭურვალეზა სულისა⁴
ცოდვათა ტრფიალისა⁵.

13. ისარნი შენნი ნათლად
ვიდოდიან და ბრწყინვალეზად
ელვისა საჭურველი შენი.
გასმიეს შენ⁶, სულო ჩემო,
იოზის განმართლებაჲ სკორეთა
მათ ზედა,
რად არა ჰბაძავ შენ მისსა
სიმწნესა
და მოიგებ⁷ სიმტკიცესა⁸ მათ
შინა,
რომელნი სცნენ⁹, და ისწავნენ¹⁰, და
განიცადონ¹¹ შენ,
არამედ უთმინო ქმნილ ხარ.

14. თქუმით შეამცირო ქუეყანაჲ
და გულისწყრომით შეჰმუსრნე
წარმართნი.

ესავს ემსგავსე, სულო ჩემო,
და განეც პირმშოჲ შენიერებაჲ
შენი
შენსა მას ჯელოვნად
მბრკუნელსა და მამულისა
კურთხევისაგან დაეც,
უბადრუკო,
ორკერძო ძლეული ვნებათა მიერ
და საქმით და გონებით მწარედ
მოწყლული.

12. [A145r] დადგა, და შეიძრა
ქუეყანაჲ, მიხედა წარმართთა, და
დადნეს.
მჭურვალეზად სახელ-ედვა
ესავს ცოდვისმოყუარებისათვს¹
და გემოთა მონებისა,
რომელ არს ედომ.
იხილე, სულო ჩემო, და
განეკრძალე,
რად არა მსგავსად საქმეთა
შენთა
სახელიცა ბილნი დაიმკდრო შენ.

13. შეიმუსრნეს მთანი
სასტიკებითა, და დადნეს ბორცუნი
საუკუნენი, და გზანი საუკუნენი
მათნი შრომით იხილნეს.
გესმის ახოვანებაჲ იგი
იოზ მართლისაჲ², ზ, სულო ჩემო,
რად არა ჰბაძავ მისსა მას
მოთმინებასა,
ვითარ-იგი განმართლდა
სკორეთა ზედა,
არამედ მარადის იძლევი მწარედ
მტერთა მიერ სიმედგრითა
შენითა.

14. შეძრწუნდეს საყოფელნი
ეთიოპელთანი და კარვები
ქუეყანისა მადიამისაჲ.

11. შეძრწუნდეს საყოფელნი
ეთიოპელთანი და კარვები
ქუეყანისა მადიამისაჲ.
გესმის¹ ახოვანებაჲ
იოზ² მართლისაჲ, ზ³, სულო ჩემო,
რად არა ჰბაძავ მოთმინებასა
მისსა განსაცდელთა შინა,
არამედ სამარადისოდ იძლევი⁴.

1 მბრკუნელსა]მწიხნველსა G, მწიხნელ-
სა DE.

2 — DBEG.

3 ~ ხედვასა და საქმესა G.

4 სულისაჲ DG.

5 ტერფიალისა A.

6 შენ] GBCDEF] — G.

7 მოეგებ B.

8 სიმტკიცეთა D.

9 სცნენ B.

10 ისწავნენ B.

11 განიცადნენ F.

1 მოყვარებისათვს A.

2 მართლისა C.

1 გესმას C.

2 იოზის B.

3 — BC.

4 სამარადისოდ იძლევი] მარადის
ძლეულ ხარ შენ BC.

პირველ საყდართა მჯდომარე,
შიშუე[C123ლი¹ სკორეთა ზედა
მჯდომარე იყო,
შვილმრავალი და სახელმალა²,
მეის უშვილო [G140 და უცნაურ
იქმნა,
რამეთუ პალატად შეერაცხნეს
მას სკორენი,
[F60 ხოლო წუთხნი —
მარგალიტად.

პირველ საყდართა მჯდომარე,
შიშუელი სკორეთა ზედა მკვდრ
იქმნა
და შვილმრავალი საჩინო —
უშვილოდ დაწყლული,
არამედ პალატთა წილ შეჰრაცხნა
იგი¹
და წუთხნი და მატლნი [B435
მარგალიტთა წილ
და ყოველი მადლობით
მიითუალა.

15. გამოხუედ მაცხოვრად ერისა
შენისა და ჴსნად ცხებულთა შენთა.
მეფობისა პატივითა,
და გვრგვნითა, და პორფირითა
შემკული,
პუენიერი³ და მართალი კაცი,
სამწყსომრავალი და
განმდიდრებული,
სიმდიდრისა დიდებისა და
მეფობისაგან
გლახაკ და უღონო [E102v იქმნა.

15. მდინარეთა ზედა ნუ
გაჰრისხნე-ა, უფალო, ანუ გულის-
წყრომაჲ შენი მდინარეთა ზედა,
გინა თუ ზღუასა ზედა მოსლვაჲ
შენი?
მეფობითა შემკობილი
და გვრგვნითა და ძონეულითა
ბრწყინვალედ განშუენებული²,
კაცი მართალი
და სიმდიდრეთა მიერ
გარდაცემული
მეყსა შინა ყოველთაგან
განშიშულდა
განკითხვათა საღმრთოთა
განგებითა.

16. მიავლინე თავსა ზედა
უსჯულოთასა სიკუდილი, აღდგენ
საკრველნი ვიდრე ქედადმდე
სრულიად.
უბრალო თუ⁴ იყო იგი
და მართალ უფროს ყოველთა და
ვერ განერა
მაცთურისა საბრჭეთა⁵ და
ლონეთა,
შენ, ცოდვისმოყუარეო,
უბადრუკო
სულო, რაჲ ჰყო მოულოდებელი,
თუ რაჲმე
განსაცდელი შეგემთხვოს?

16. რამეთუ აჰჴდე შენ ეტლთა
შენთა ზედა.
უკუეთუ უფროს ყოველთა
მართალ და უბრალო იყო იობი
და ვერ განერა მტერისა
გამოუცდელად,
შენ, ჴ, ცოდვისმოყუარეო სულო
ჩემო,
ვითარ-მე განერე მაცთურისაგან?
ანუ თუ გეკუეთოს, ვითარ თავს-
იდვა?

12. მდინარეთა ზედა ნუ
განჰრისხნე-ა, უფალო, ანუ
გულისწყრომაჲ შენი მდინარეთა
ზედა, გინა თუ ზღუასა ზედა
სლვაჲ შენი?
უკუეთუ იობი
მართალი იყო უფროს ყოველთა¹
და ვერ განერა გამოუცდელად,
შენ, ჴ, ცოდვისმოყუარეო²
სულო, ვითარ განერე ბრალთაგან³?

17. და მჴედრობაჲ შენი ცხორებაჲ
არს,
ეჴა, გლახაკო სულო ჩემო,
შეუვრდი უფალსა ღმობიერებით,
რაჲთა მან მოგცეს ზეგარდამო
ძალი ბრძოლისა
მტერთა მათ უხილავთასა,
რამეთუ
უძლურ ხარ შენ ბრძოლად მათდა,
ვინაჲთგან
ძლეულ იქმენ მათგან და
დაემონე.

13. რამეთუ აჰჴდე შენ ეტლთა
შენთა ზედა და მჴედრობაჲ შენი
ცხორება არს.
ეჴა, სულო ჩემო,
შეუვრდი⁴ ღმერთსა
ღმობიერებით⁵,
რაჲთა მან⁶ მოგცეს ძალი
ბრძოლასა
მტერთა მათ უხილავთასა,
რამეთუ უძლურ ხარ შენ
ბრძოლად მათდა.

1 შიშველი D, შიშული BFG.

2 სახლმალა DG.

3 პოენიერი A.

4 უბრალოთუ უბრალ[ო]და თუ G.

5 საფრჴეთა DE.

1 იგინი C.

2 განშუენებული C.

* ამ ტროპარიდან მოკიდებული
ფოტოპირის რამდენიმე სტრიქონი
ცუდად იკითხება.

1 ყოველთასა B.

2 ცოდვისმოყუარეო
ცოდვისამოყუარეო C.

3 ბრძოლათაგან ბოროტთაგან C.

4 შეუვრდი C.

5 ღმობიერებით და მას ევედრე BC.

6 — BC.

18. გარდაცუმით გარდააცუა
მშვლდსა შენსა თესლთა ზედა, -
იცყვს უფალი.

სული შევბლალე ცოდვითა
და ჯორცნი შევაგინენ
ბილნებითა,
და ყოვლითურთ ვარ მონყლული
უკურნებლად,
არამედ შენ, ქრისტე,
განწირულთა მკურნალო,
ორკერძოვე განმკურნე
სინანულითა,
ვითარცა ხარ მკურნალი სახიერი.

17. შეჰმუსრენ განკვრევით თავნი
ძლიერთანი, შეიძრნენ მას შინა,
განახუნენ აღკრნი მათნი, ვითარცა
ჭამნ რაჲ გლახაკი იდუმალ.

ჯორცნი შებლალულ არიან,
სული ბინიან და ყოვლად წუთხ-
მცენარე არს,
არამედ ვითარცა¹ მკურნალმან
ტკბილმან,
ორნივე განკურნენ სინანულითა,
განბანენ, განწმიდენ, ქრისტე და
უსპეტაკეს
თოვლისა გამოაჩინენ.

18. და ივლინენ ზღუასა ზედა
ჰუნენი შენნი აღძრვად წყალთა
მრავალთა.

ჯორცსა თანა სისხლი შენი
განუყავ ყოველთა, მო-რაჲ-
ხვდოდე ჯუარცუმად:
ჯორცი, — რაჲთა კუალად
დამბადო, სიტყუაო²,
ხოლო სისხლი, — რაჲთა უფროჲს
განმბანო,
და სული მიეც, რაჲთა მიმგუარო
მე, ქრისტე,
მშობელსა შენსა მამასა.

19. მდინარეთაჲ განიპოს ქუეყანაჲ,
გიხილონ შენ და ელმოდის ერთა.

მასხურე მე, ქრისტე ღმერთო,
საპკურებელი სინანულისაჲ
და წყლობითა შენითა
განმბანე, ტკბილო,
და უფროჲს თოვლისა
განმასპეტაკე,
რამეთუ ყოველივე ძალ-გიც,
მცსნელო,
და სიკუდილი ცოდვილთაჲ არაჲ
გნებავს.

20. განბნევად სლვასა წყალთასა,
უფსკრულმან მოსცა ჳმაჲ თვსი,
სიმაღლითა საოცრებათა
მისთაჲთა.

ჯორცი შენი ყოვლადწმიდაჲ
და სისხლი პატიოსანი, სახიერ,
[B436 ჯუარსა ზედა მოგუანიჭე,
რაჲმს აღმაღლდი,
ჯორცი — რაჲთა განგუაახლნე
განხრწნილნი,
ხოლო სისხლი — კუალად რაჲთა
განმბანე
მამულთაგან ურჩებისა პატივთა.

21. აღმაღლდა მზე, და მთოვარე
დადგა წესსა ზედა თვსსა.

სული შენი ყოვლადწმიდაჲ
მიეც ჩემთვს, ქრისტე მეუფეო,
რაჲმს იგი ჯუარსა ზედა [A145v
დამსჭუალულ იყავ
ცხორებისათვს ჩემისა, რაჲთამცა
მე საკუთარ-მყავ მამისა შენისა;¹
დიდებაჲ, მცსნელო, მონყალებათა
შენთა.

1 — G.

2 სიტყუაო G.

1 საკუთარ მყავ მამისა შენისა]
რაჲთამცა მე წარმადგინე (წარმიდგინე B)
მამასა C.

14. გარდაცუმით გარდააცუა
მშვილდსა შენსა თესლთა ზედა, —
იტყვს უფალი.

*ჯორცნი შევაგინენ
და სული შევბლალე ცოდვითაგან
და ყოვლითურთ ვარ¹ მწარედ
მონყლული²,
არამედ შენ, ქრისტე ღმერთო,
განწირულთა მკურნალო,
განმკურნე მე³.

15. მდინარეთაჲ განიპოს ქუეყანაჲ,
გიხილონ შენ და ელმოდის ერთა.

მასხურე მე, ქრისტე,
საპკურებელი სინანულისაჲ,
და წყლობითა შენითა, ტკბილო,
განმბანე მე და უფროჲს
თოვლისა განმასპეტაკე,
მაცხოვარ⁴.

16. განბნევად სლვასა წყალთასა
უფსკრულმან მოსცა ჳმაჲ თვსი
სიმაღლითა საოცრებათა
მისთაჲთა.

ჯორცი შენი წმიდაჲ
და სისხლი პატიოსანი, ქრისტე,
ჯუარსა ზედა მოგუანიჭე ჩუენ⁵,
ჯორცი, — რაჲთა განმაახლნე⁶,
და სისხლი, — რაჲთა განმბანე⁷,
სახიერ.

17. ამაღლდა მზე და მთოვარე
დადგა წესსა ზედა თვსსა;

სული შენი წმიდაჲ
მიეც ჩემთვს, ქრისტე მეუფეო,

1 +მე BC.

2 მონყლულ BC.

* ეს და მომდევნო ტროპარი
გადანაცვლებულია B-ში.

3 — BC.

4 მაცხოვარო C.

5 ოგუანიჭე ჩუენ] რაჲ დასდევ შენ
ჩუენთა] BC.

6 განმაახლო BC.

7 განბანო C.

19. დავიცევ და შემიდრუნდა
გული ჩემი წმისაგან ლოცვისა
ბაგეთა ჩემთაჲსა.

მაცხოვარებაჲ ქმნა შორის
ქუეყანისა შემოქმედმან, რაათა
მაცხოვნნეს¹,
და ნეფ[B152სით² ჯუარსა
დამოკიდებითა
პირველ დაწული ედემ განალო
და³ მრჩობლთა სოფელთა თანა
ყოველთა⁴ წარმართთა
ცხოვნებულთა თაყუანის-სცეს.

20. შეედვა ძრწოლად ძულთა ჩემთა,
და ძალი ჩემი შეძრწუნდა ჩემ თანა.
სისხლი გუერ[D114დისა⁵

შენისაჲ
ერთბამად სასუმელ და საბანელ
მექმენინ⁶ მე
და წყალი უფსკ[A243რულ
შენდობისა, რაათა
ორკერძო განვსნ[G140მდე
ცხებითა და სუმითა,
ვითარცა საცხებელთა და
სასუმელთა ცხოველთა
წყაროთა შენთაჲთა, მცსნელო.

21. განვისუენო მე დღესა ჭირსა
ჩემისასა აღსლვასა მას ჩემსა მის
მწირობისა ჩემისასა.

ტაკუკად მოიგო გუერდი⁷
[C123v შენი ცხოველისმყოფელი
ეკლესიამან,
რომლისაგან აღმოგვცენდეს
მრჩობლნი
წყარონი შენდობისა და
ცნობისანი⁸
სახედ ორთა აღთქუმათა, —
შჯულისა და მადლისა,
ქრისტე, მაცხოვარო ჩუენო⁹.

22. ისარნი შენნი ნათლად
ვიდოდინ და ბრწყინვალეზად
ელვისა საჭურველნი შენი.

ჰქმენ ცხორებაჲ, ქრისტე,
შორის ქუეყანისა,
რაჟამს აჰმალდი ჯუარსა ზედა,
დაწული იგი სამოთხე
განაღე და ზეცისა და ქუეყანისანი
ერთბამად მოიყვანენ და ასწავე
მრავალთესლთა წარმართთა
დიდებაჲ შენი.

23. თქუმათ შეამცირო ქუეყანაჲ
და გულისწყრომით შეჰმუსრნე
წარმართნი.

მექმენინ მე სისხლი იგი
და წყალი, გუერდით¹ შენით
გარდამოსრული,
ემბაზ და სასუმელ, უფალო,
რაათა ორკერძო
წმიდა² ვიქმნე, ვიცხებდე რაჲ და
ვსუმიდე
ცხოველსმყოფელთა მდინარეთა
შენთა,
მაცხოვართა ყოვლისა სოფლისათა.

24. გამოხუედ³ მაცხოვრად ერისა
შენისა და წსნად ცხებულთა შენთა;
ბარძიმად ბრწყინვალე[C225v

ედ მოეც
ეკლესიასა⁴ ცხოველსმყოფელი
გერდი შენი, მეუფეო, ღმრთისა
მიერ⁵
ორთა მდინარეთა აღმოგვცენე
შორის ჩუენ
გულისწმისყოფისა და
შენდობისათა,
განმწმედელთა ყოვლისა
სოფლისათა.

ჯუარსა ზედა რაჲ დამშჴულულ¹
იყავ
ცხორებისათჳს ჩუენისა²,
რაითამცა მე საკუთარ-მყავ მამისა.

18. ისარნი შენნი ნათლად
ვიდოდინ და ბრწყინვალეზად
ელვისა საჭურველი შენი.

ჰქმენ ცხორებაჲ, ქრისტე³,
შორის ქუეყანისა, ჯუარსა ზედა
რაჲ
აჰმალდი⁴ შენ და⁵ დაწული იგი
სამოთხე განმიღე⁶ მე,
გევედრები, შემეყვანე მას შინა.

19. თქუმით შეამცირო ქუეყანაჲ
და გულისწყრომით შეჰმუსრნე
წარმართნი.

მექმენინ მე ემბაზ⁷
და სასუმელ⁸ სისხლი იგი⁹ და
წყალი,
რომელი გუერდით შენით¹⁰,
უფალო,
გარდამოცდა, რაათა ორკერძო
წმიდა ვიქმნე, ვიცხებდე რაჲ და
ვსუმიდე¹¹.

20. გამოხუედ მაცხოვრად ერისა
შენისა და წსნად ცხებულთა შენთა.

ბარძიმად¹² ბრწყინვალედ
მოგუეცა გუერდი შენი, უფალო,
ცხოველის¹³მყოფელი, რომლისაგან¹⁴
აღმოგვცენდა¹⁵ ორი წყაროჲ,
სისხლი და წყალი, რომლითა
მაცხოვნენ¹⁶.

1 განმსჴულულ B.

2 ცხორებისათჳს ჩუენისა] ესე ამისთჳს,
უფალო BC.

3 ~ ქრისტე ცხორებაჲ B.

4 + და BC.

5 — BC.

6 + ჩუენ C.

7 ენბაზ C.

8 სასუმელცა BC.

9 + წმიდაჲ BC.

10 შენ B.

11 სუმიდე B.

12 ბარზიმად C.

13 ცხოელს B.

14 რომლისაგანცა BC.

15 აღმოსცენდა B.

16 ვიწსნენით ჩ-ჩ. BC.

1 გუაცხოვნნეს F.

2 ნებსით BDGF.

3 — D.

4 — D.

5 გურდისა BCDGF.

6 მექმენინ D.

7 გურდი BCDGF.

8 ცნობისანი] ცხორებისანი G.

9 ჩემო G.

1 გუერდით B, C.

2 წმიდაჲ BC.

3 გამოხუედ B.

4 ეკლესიათა B.

5 ღმრთისა მიერ] რომლისა მიერ B.

25. მოავლინე თავსა ზედა
უშჯულოთასა სიკუდილი, აღდგენ
საკრველნი ვიდრე ქედამდე
სრულად.

წყარონი იგი გუერდისა
შენისანი მექმნეს მე
მომაცყუებელ
ცოდვით მოტევებისა,
ქრისტე მაცხოვარ,
და ცხოვრებისა და
ღმრთისმეცნიერებისა¹,
რომელნი ჭეშმარიტად სახე
იყვნეს
ორთა მათ შჯულთა და ორთა
აღთქმათა.

22. რამეთუ ლელუმან არა
გამოიღოს ნაყოფი თვისი, და
ვენაჴისა გამონაღები არა იპოოს.

[E103 ჴუბულ¹ ვარ მე²
სასძლოხსაგან
და დაკლებულ ქორწილისაგან³,
და სერობისა,
ლამპარი დაშრტა, ვითარცა
უზეთოჲ,
და სასძლოჲ დამეჴშა
მირულებულსა,
და სერობაჲ აღრკბა, ზოლო მე
ჴელით და ფერჴით⁴
შეკრული გარე განმაგდეს.

26. შეჴმუსრენ განკვრევითა
თავნი ძლიერთანი, შეიძრნენ მას
შინა, განახუენ აღვრნი მათნი,
ვითარცა ჴამნ რაჲ გლახაკი
იდუმალ.

შიშუელ ვარ საქორწინოსა
სამოსლისაგან [B437 სასძლოხსა
მის
და სერობისა საღმრთოხსა
განვრდომად ვარ მე,
გარნა შენ, ქრისტე, ყავ ჩემთანა
წყალობაჲ
და ღირს-მყავ განფრთხობად,
რაჲთა მოვიგო
სამკაული ღირსისა სასძლოხსა
მისთჴს.

27 და ივლნენ ზღუასა ზედა
ჴუნენი შენნი აღძრვად წყალთა
მრავალთა.

სანთელი სულისა ჩემისაჲ²
დაშრეტილ არს ცოდვითა,
მეუფეო,
და ზეთი განმჴოხებელი
ყოვლად არაჲ მაქუს
და კარი სასძლოხსა მის დაჴშულ
არს ჩემდა,
და მე, ჴელით და ფერჴით
შეკრული,
განვრდომილ ვარ მე, ქრისტე,
განმიღე.

1 ჴუბულ BGF, შუბულ D.

2 — G.

3 ქორწილისაგან A.

4 ჴელითა და ფერჴითა G.

1 + და B.

2 ჩემისა C.

21. მოავლინე თავსა ზედა
უშჯულოთასა სიკუდილი, აღდგენ
საკრველნი ვიდრე ქედამდე
სრულიად.

წყარონი იგი, ქრისტე,
გუერდისა შენისანი¹ მექმნეს მე
მომაცყუებელ მოტევებისა²
და ღმრთისმეცნიერებისა,
რამეთუ სახე იყვნეს³ ორთა მათ
შჯულთა.

22. შეჴმუსრენ განკვრევითა
თავნი ძლიერთანი, შეიძრნენ მას
შინა, განახუენ აღვრნი მათნი,
ვითარცა ჴამნ რაჲ გლახაკი
იდუმალ.

შიშუელ ვარ ღირსისა
საქორწინოსა სამოსლისაგან⁴
და სასძლოხსა ამის⁵ და სერობისა
საღმრთოხსაგან განვრდომად⁶
ვარ⁷,
გარნა შენ, ქრისტე, ყავ ჩემ თანა
წყალობაჲ.

23. და ივლნენ ზღუასა ზედა
ჴუნენი შენნი აღძრვად წყალთა
მრავალთა.

სანთელი სულისა
ჩემისაჲ⁸ დაშრეტილ არს
ცოდვითა
და ნაკლულევან არს ზეთისაგან
და კარი⁹ სასძლოხსაჲ მის¹⁰
დაჴშულ არს ჩემდა¹¹, ჴ, ქრისტე,
განმიღე¹².

1 წყარონი გუერდისა შენისანი, ქრის-
ტე, მექმნეს მე C.

2 მოტევებასა B.

3 იყვნეს C.

4 ~ სამოსლისა საქორწინისაგან B.

5 მის BC.

6 განვრდომით BC.

7 ვარი B.

8 ჩემისა B.

9 + იგი B.

10 — B.

11 — C.

12 + მე C.

23. ეცრუოს საქმე ზეთისხილისაჲ,
და ველმან არა აღმოაცენოს
საჭმელი.

მცირე არს ჟამი ჩემისა¹
ცხოვრებისაჲ და აღსავსე
სიბოროტითა,
არამედ სინანულად შემინყნარე
და მეცნიერებად² აღმომიწოდე,
ნუცა ვიქმნები საცხოვარ³
შესაჭმელ მგეცისა,
მოსავი შენი, მაცხოვარ.

24. მოაკლდენ საჭმელთაგან
ცხოვარნი, და ჯარნი არა იპოვნენ
ბაგასა.

თავვედ ვარ უგუნ[F60v
ურებით
და ამოდ⁴ და ცუდამზუაობარ⁵
გულითა⁶,
არამედ ნუ ფარისეველებრ
დამსჯი,
უფროხლა მეზუერისა⁷ მის
სიმდაბლე
მომეც, მოწყალო და
მართლმსაჯულო უფალო,
და მისთანა შემრაცხე.

25. ხოლო მე უფლისა მიმართ
ვიხარებდე და მხიარულ ვიყო მე
ღმრთისა მიმართ, მაცხოვრისა
ჩემისა.

28. დავიცევ და შემიდრწუნდა
გული ჩემი ჳმისაგან ლოცვისა
ბაგეთა ჩემთაჲსა.

სანუთრონი ჟამნი ჩემნი
მცირე არიან და სავსე ცოდვითა,
გვედრები, ქრისტე ღმერთო,
სინანულითა
ყავ აღსასრული ჩემი, რაჲთა არა
ვიქმნე
მყის წარტაცებულ
სიკუდილისაგან
და შესაჭმელ არანმიდათა,
ეშმაკთა.

29. შეედვა ძრწოლაჲ ძუალთა
ჩემთა, და ძალი ჩემი შეძრწუნდა
ჩემ თანა.

მდიდრად მეტყუელ ვარ,
მაცხოვარ,
და თავვედ და კადნიერ გონებითა,
ნუ დამსჯი ზუავსა მას თანა
ფარისეველთა,
არამედ მომეც ტირილით
აღსარებაჲ,
და თანააღრაცხილ მყავ, სახიერო,
მეზუერისა მის, მდაბლად
მლოცველისა.

30. განვისუენო მე დღესა ჭირისა
ჩემისასა აღსლვასა მას ჩემსა
ერისა მის მწირობისა ჩემისასა.

განმამართლე, ქრისტე
ღმერთო,
მეზუერისა¹ მისებრ გვედრები,
და მომმადლე უღირსსა
ყოვლადწმიდათა
მცნებათა შენთა კეთილად
აღსრულებად,
რაჲთა დავიმკვდრო სასუფეველი
და განვერე ბნელსა მას
გარესკნელსა.

31. რამეთუ ლელუმან არა
გამოილ[C226r]ოს ნაყოფი თვისი და
ვენაჴისა გამონაღები არა იპოოს,

24. დავიცევ და შემიდრწუნდა
გული ჩემი ჳმისაგან ლოცვისა
ბაგეთა ჩემთაჲსა.

ჟამნი ჩემნი, ქრისტე,
მცირე¹ არიან და სავსე ცოდვითა,
გვედრები, შენ, სინანულით ყავ
აღსასრული ჩემი, რაჲთა
არაჲ [B197r ვიქმნე მე² შესაჭმელ
ეშმაკთა.

25. შეედვა ძრწოლაჲ ძუალთა
ჩემთა, და ძალი ჩემი შეძრწუნდა
ჩემ თანა.

ნუ დამსჯი³ მე, ქრისტე,
ზუავსა მას⁴ ფარისეველსა თანა⁵,
გვედრები შენ, არამედ მომეც
სიმდაბლით აღსარებაჲ⁶,
რაჲთა არა ვიქმნე მონა ეშმაკთა.

26. განვისუენო მე დღესა ჭირისა
ჩემისა აღსლვასა მას ჩემსა ერისა
მას მწირობისა ჩემისასა.

მეზუერისა მისებრ
განმამართლე⁷ მე, ქრისტე
სახიერ⁸,
გვედრები შენ და მომმადლე მე
აღსრულებაჲ სათნოჲ შენი⁹,
რაჲთა დავიმკვდრო
სასუფეველი¹⁰.

27. რამეთუ ლელუმან არა
გამოილოს ნაყოფი თვისი, და
ვენაჴისა გამონაღები არა იპოოს.

1 ჩ~ნისა B.

2 შემინყნარე და მეცნიერებაჲ — G.

3 მაცხოვარ — G.

4 ამოდ GEF.

5 მზუაბარ C.

6 გულითაჲ F.

7 მეზუერისაჲ F, მეზუერისა BG.

1 მეზუერისა BC.

1 მცირედ არნ B, არიან C.

2 — B.

3 დამსჯი BC.

4 + თანა BC.

5 — BC.

6 აღსარებაჲ B.

7 განმამართლ B.

8 სახიერ] მაცხოვარო BC.

9 აღსრულებაჲ სათნოჲ შენი] ნებასა
შენსა სიკუდილი BC.

10 დავიმკვდრო სასუფეველი] ვპოვო შენ
მიერი (შენი C) დიდი წყალობაჲ BC.

უნცი, მონყალე, რამეთუ
ვცოდე და შევაგინე კეცის ჭური
ჯორცთაჲ,
არამედ სინანულად¹ შემინყნარე
და მეცნიერებად აღმომინოდე²,
ნუმცა ვიქმნები საცხოვარ
შესაჭმელ³ მჭეცისა
მოსავი შენი, მაცხოვარ.

26. მაღალთა ზედა დამადგინა მე
ძლევად გალობითა თჳსითა.
სულისა ჩემისა შორის
კერპნი ვნებათანი აღვ[B152v
ჰმართენ⁴ უბადრუკმან,
არამედ სინანულად შემინყნარე
და მეცნიერებად აღმომინოდე,
ნუმცა ვიქმნები საცხოვარ
შესაჭმელ მჭეცისა
მოსავი შენი, მაცხოვარ.

27. უფალი ღმერთი ჩემი ძალ
ჩემდა, დაამტკიცნა ფერჳნი ჩემნი
სრულიად.
არა ვისმინე წერილთაჲ,
ურჩ ვექმენ ჳმასა შენ
სჯულისმდებელისასა,
არამედ სინანულად შემინყნარე
და მეცნიერებად აღმომინოდე,
ნუმცა ვიქმნები საცხოვარ
შესაჭმელ მჭეცისა
მოსავი შენი, მაცხოვარ.

სინმიდე სულისა ჩემისაჲ
ჯორცთა თანა შევაგინე ცოდვითა,
ჴ, მაცხოვარ, შემინყალე
და სინანულით
და გონიერად [A142r ყავ
აღსასრული ჩემი
და შიში შენი მომმადლე, რაჲთა
არაჲ ვიქმნე მოსაცხრომელ
ეშმაკთა [B438.

32. ეცრუოს საქმე ზეთისხილისაჲ და
ველმან არა აღმოაცენოს საჭმელი.
საკერპო ვიქმენ¹ ვნებათა
და სული ჩემი მოვკალ ცოდვითა,
ჴ, ქრისტე მრავალმონყალე,
შემინყალე მე
და მიჴსენ მათისა მის
მძლავრებისაგან
და აჯოცენ გულსა ჩემისაგან
და მომმადლე შენდობაჲ ცოდვთაჲ.

33. მოაკლდენ საჭმელთაგან
ცხოვარნი და ჴარნი არა იპოვნენ
ბაგასა.
ურჩ ვექმენ მცნებათა შენთა
და ნიგნთა ღმრთივსულიერთა
სწავლასა,
დავემორჩილე მტერსა
ჩემსა ბოროტსა,
არამედ შენ, მეუფეო, მიჴსენ მისგან
და სინანულით და
გულისჴმისყოფით
ყავ აღსასრული ჩემი, გევედრები.

34. ხოლო მე უფლისა მიმართ
ვიხარებდე და მხიარულ ვიყო მე
ღმრთისა მიმართ, მაცხოვარისა
ჩემისა.
მომხედენ, ქრისტე,
მოწყლულსა
ავაზაკთა მიერ გონებათა ჩემთა
და შენმიერი ძლიერი
წამალი დაასხ
ჩემ ზედა, რაჲთა კუალად
განვიკურნო მე
ცოდვისა მწარეთა
წყლულებათაგან
და მადლობით ვაქებდე ძალსა
შენსა.

ვცოდე და სინმიდე¹
სულისა ჩემისაჲ შევაგინე.
ჴ, მაცხოვარო², შემინყალე მე
და შიში³ შენი მომმადლე მე,
რაჲთა არაჲ⁴ ეშმაკთა
წარმიტაცონ.

28. ეცრუოს საქმე ზეთისხილისაჲ,
და ველმან არა აღმოაცენოს
საჭმელი.
სამკვდრებელ იქმნა
სული ჩემი ვნებათა ბოროტთა,
ხოლო შენ, ქრისტე⁵, მრავალ-
მონყალე⁶,
მიჴსენ⁷ მათისა მისგან
მძლავრებისა, რაჲთა არა
წარმწყმიდონ.

29. მოაკლდენ საჭმელთაგან
ცხოვარნი, და ჴარნი არა იპოვნენ
ბაგასა.
ურჩ ვექმენ მცნებათა
შენთა, ქრისტე, და დავემორჩილე
ეშმაკსა, მტერსა ჩემსა ბოროტსა,
არამედ შენ, მეუფეო⁸,
მიჴსენ⁹ მისგან¹⁰, რაჲთა
გადიღებდე.

30. ხოლო მე უფლისა მიმართ
ვიხარებდე და მხიარულ ვიყო მე
ღმრთისა მიმართ, მაცხოვარისა
ჩემისა.
მომხედენ მე, ქრისტე,
მოწყლულსა ავაზაკსა¹¹ მათ მიერ
ვნებათა ჩემთა და [C302 შენმიერი
ძლიერი წამალი დაასხ¹²
ჩემ ზედა, რაჲთა კეთილად¹³
განვიკურნო.

1 სინანული A.

2 + და B.

3 შესაჭმელ ... მაცხოვარ] — D.

4 აღვმართენ DB.

1 ვექმენ B.

* ეს ორი ტაეპი არ არის AC-ში

1 სინმიდე C.

2 მაცხოვარ C.

3 შიში B.

4 არა BC.

5 — C.

6 მრავალმონყალე B.

7 მიჴსენ+მე B, მიჴსენი C.

8 მონყალე BC.

9 + მე BC.

10 მათგან BC.

11 ავაზთა C.

12 დამასხ BC.

13 — B.

35. უფალი ღმერთი ჩემი ძალ
ჩემდა, — დაამტკიცა ფერწნი
ჩემნი სრულიად.

ვითარცა უძლები იგი
შვილი, მოვივლტი შენდა, მამაო,
მომხედენ და შემინყნარე
და შემინდვე,
და პირველივე სამკაული
შემმოსე,
და ნუ მოივსენებ ძვრთა მათ
ჩემთა,
წარმდებებით ქმნილთა,
ყოვლადძლიერო,
არამედ სინანულად შემინყნარე
და მეცნიერებად აღმომიწოდე.

36. მაღალთა ზედა დამადგინა მე
ძლევად გალობითა თვსითა.

ვითარცა მეძავი იგი
შეინყალე და შეუნდვენ მისნი
ცოდვანი, მრავალმონყალე,
ეგრეთვე ჩემნი
უნდონი ესე ცრემლნი შეინირენ
შენ
და მომეც მოტევებაჲ ცოდვათაჲ,
რამეთუ ტკბილ ხარ და ძვრ-
უვსენებელ.

31. უფალი ღმერთი ჩემი ძალ
ჩემდა, დაამტკიცა ფერწნი ჩემნი
სრულიად.

ვითარცა უძლები
შვილი, მოვივლტი¹ შენდა, მამაო,
მომხედენ, ღმერთო² და
შემინყნარე
და პირველნივე შემმოსე³.

32. მაღალთა ზედა დამადგინა მე
ძლევად გალობითა თვსითა.

* ვითარცა მეძავი
შეინყალე და შეუნდვენ მისნი
ცოდვანი, ქრისტე, მრავალ-
მონყალე⁴,
ეგრეთვე ჩემნიცა ცრემლნი⁵
შეინირენ და მომეც მოტევებაჲ^{6**}

33. დიდებაჲ მამასა და ძესა და
წმიდასა სულსა.

არსებით ყოლადვე
განუყოფელად და გუამოვნებით
შეურევნელად ღმრთის-
ვმეტყუელებ⁷ მე,
სამებასა ერთარსებასა
და ვჳმობ⁸ წმიდა არსობისა
გალობასა⁹.

34. და აწ და მარადის და უკუნიითი
უუკუნისამდე, ამინ.

ჰმევ და ქალწულვე ხარ¹⁰,
რამეთუ შენგან შობილმან¹¹

1 მოვილტი BC.

2 უფალო B.

3 ~ შემმოსე პირველივე BC.

4 მრავალმონყალეო მეფეო აწ B.

5 ~ ცრემლნიცა ჩემნი B.

6 ~ მიტევებაჲ მომეც B, მოტევებაჲ
ბრალთაჲ მომმადლე C.

7 ვმეტყუელებთ ჩუენ B.

8 ვჳმობთ.

9 გალობითა C.

10 ჰგიე C.

11 ~ შობილმან შენგან C, შობილმან მან
შენგან B.

28. [G147 განუყოფლად
არსებითა,
შეურევნელად პირებითა [A124
ღმრთის-გმეტყუელებ¹,
სამხატვანსა ერთსა²
ღმრთეებასა,
თანამო[114vსაყდრესა და ერთ
პატივსა,
და დიდსა ქებასა გიგალობ
სამწმიდაობით
ქებულსა მაღალთა შინა³.

29. ჰშობ და ჰქალწულე⁴,
უხრწნელო,
და ჰგიე ორკერძოვე ბუნებით
ქალწულად,
შობილი განაახლებს ბუნებისა
სჯულითა, ხოლო საშოჲ შობს
განუხრწნელად,
რამეთუ წესთა ბუნებისათა
სძლევს ღმერთი
და ჰყოფს მას, რაჲცა ენებოს.*

37. დიდებაჲ მამასა და ძესა და
წმიდასა სულსა.

არსებით განუყოფლად
და ხატოვანებით შეურევნელად
და სამებით ერთღმრთეებად
ღმრთის-გმეტყუელებ შენ,
სწორსა მეუფებითა და უფლებითა
და დიდსა მას გალობასა
გიგალობ ქერობინთასა,
სამებაო წმიდაო.

38. და აწ და მარადის უკუნიითი
უუკუნისამდე.

ჰმევ და ქალწულადვე ხარ,
სძალო,
რამეთუ შენგან შობილმან
უფალმან
განაახლა ბუნებისა შჯულთა
საზღვარნი,
რამეთუ სადაცა ინებოს
ღმერთმან,
[C226v იძლევიწ წესნი
ბუნებათანი,
რამეთუ იქმს ყოველსა, რაჲცა
ენებოს.

1 ღმრთისგმეტყუელებ FG.

2 ერთ DE.

3 მაღალთა შინა] მათა ღ~ა G.

4 ქალწულ BDG.

* ამ ტროპარს G ხელნაწერში მოსდევს:
ხუდრნი დ გ~ი (141r). კიდევ
მიწერილია: იოსებ (ავტორი).

განაახლნა
ბუნებისა შჯულნი¹ ქრისტემან,
რამეთუ ღმერთსა, ვინაჲცა
ენებოს, ყოველსავე
აღასრულებს.²

1 შჯული BC.

2 ჰყოფს BC.

* ეს ტროპარი C-ში შეტანილია მომდევნო
(„ლამითგანსა“) გალობაში.

** C-ში ამ ტროპარს მოსდევს ტროპარი,
რომელიც არ არის AB-ში: მომკუდარი
სულითა/და მდებარ სამარესა შინა /
დაჴსნილობისასა, აღმადგინე, / ქრისტე,
და ვითარცა ღაზარეს, / მაჩუენე
აღდგომაჲ შენი დიდებული.

ძლისპირი: [E103] ღამითგან ალვი-
მსთობ¹ შენდა,

კაცთმოყუარე,
განმანათლე მოქენე
და მიძლოდე მე, ტკბილო,
მცნებათა შინა შენთა
და მასწავე, მაცხოვარ,
ქმნაჲ ნებისა შენისაჲ.

1. ღამითგან აღიმსთობს სული
ჩემი შენდამი, ღმერთო, რამეთუ
ნათელ ბრძანებანი შენნი
ქუეყანასა ზედა.

ცხორებაჲ ჩემი ბნელსა
შინა წარვვლე²,
რამეთუ აღმ[243vურ³ წყუდიად
და უკუნმომცველ მექმნა ღამე
ცოდვათა ჩემთაჲ,
არამედ ძედ[G147vნათლისად
გამომაჩინე, მჴსნელო.

2. ყოველმან, რომელმან არა
ისნაოს სიმართლე ქუეყანასა
ზედა, მან ჭეშმარიტებაჲ არა ყოს.

აღგიარებ შენ ქრისტე,
ღმრთისა კრაო⁴,
შეგცოდე, შეგცოდე, შენ,
და ვითარცა იოსებ ძმათა, მეცა
განვყიდე
ნაყოფი სინმიდისა⁵
და უბიწოებისაჲ.

3. ისწავეთ სიმართლე მკჳდრთა
ქუეყანისათა, რამეთუ დადუმნა
ულმერთოჲ.

მსგავს ვიქმენ რობენისა⁶
მე, დაჯსნილი
და ყოვლად უსამართლოჲ,
და უსჯულოჲ განზრახვაჲ ვყავ
ღმრთისათჳს მალლისა,
და ვჰმძლავრე საწოლსა ჩემსა,
ვითარცა⁷ მან — მამისასა.

*** ძლისპირი:** ბნელისაგან
ცოდვათაჲსა

1. ღამითგან აღიმსთობს სული
ჩემი შენდამი, ღმერთო.

**** ყოველი ცხორებაჲ ჩემი**
ბნელსა უკუნსა შინა წარვჴვადე,
რამეთუ ღამე ცოდვისა¹
წყუდიად მექმნა და არმურ
უჩინო,

გვედრები, შენ,
ქრისტე მეუფეო,
ძედ ნათლისა და დღისა
გამომაჩინე.

2. რამეთუ ნათელი არიან
ბრძანებანი შენნი ქუეყანასა ზედა.

აღგიარებ, ქრისტე ღმერთო,
შეგცოდე, შეგცოდე და ვითარცა
იოსებ ძმათა განყიდეს,
ეგრეთვე საღმრთოჲ სინმიდე
ჩემი
და ქალწულებაჲ განვეც მტერთა
ჩემთა,

მომეც სინანული
და მაცხოვრე მე.

3. *** ისწავეთ სიმართლე მკჳდრთა
ქუეყანისათა.

რუბენს ვემსგავსე მედგარი
და ვქმენ საქმენი ბილნი და
უშჯულოჲ,
და ვითარცა მან შეაგინა
სარეცელი მამისა თჳსისაჲ²,
ეგრეთვე მეცა ჴორცთა
ბილნებითა
შევაგინე სინმიდე სულისა
ჩემისაჲ.

ძლისპირი: ქუეყანასა ზედა,
უხილავ

1. ღამითგან აღიმსთობს სული
ჩემი შენდამი, ღმერთო, რამეთუ
ნათელ არიან ბრძანებანი შენნი
ქუეყანასა ზედა.

[C302v] [B197v] სიბნელესა
შინა წარვჴვადე ცხორებაჲ ჩემი,
რამეთუ დამაბნელა მე ცოდვისა
არმურმან¹,
არამედ შენ, მაცხოვარ,
ძედ ნათლისად გამომაჩინე².

2. ისწავეთ სიმართლე მკჳდრთა
ქუეყანისათა, რამეთუ დადუმნა
ულმერთოჲ.

აღგიარებ,
ქრისტე მეუფეო, შეგცოდე შენ,
და ვითარცა ჰირველ იოსებ
ძმათა მისთა მისცეს
ეგჳტეს³, ეგრეთვე მე⁴
განვეც⁵ ეშმაკთა⁶ სინმიდე⁷ ჩემი.

1 ვიმსთობთ BCF.

2 წარვლე BD.

3 არმურ BCDEF.

4 კრაჲო CED.

5 სინმიდისაჲ E

6 რუბენისა CEF. რუბენისა G.

7 ვითარ B.

1 ცოდვისა C.

2 თჳსისა C.

* A ხელნაწერის კიდეზე მიწერილია:

ხუედრნი ღ~ა...დღისნი თჳნიერ

მუჴლთმოდრეკისა A 146r.

** ეს და მომდევნო სამი ტროპარი ძალზე
ცუდად იკითხება A-ში, დავიხმარეთ B და
C ხელნაწერები.

*** გიორგი ათონელის თარგმანში II და
III ტროპარები ადგილმონაცვლეობენ.

1 აღმურმა B.

2 + მე B.

3 ეგუიბტედ C.

4 + შინაგანი BC.

5 გავეც C.

6 ეშმაკსა C.

7 სინმიდ C.

4. მოისპენ უღმრთოჲ, რაჲთა არა
იხილოს მან დიდებაჲ იგი უფლისაჲ.
შეკრული განისყიდა
ღირსი სული
ძმათა თჳსთა მიერ და
მონა იქმნა მართალი სახედ
ქრისტეს მჯსნელისა,
ხოლო შენ, სული ჩემო,
მიესყიდე ვნებათა¹.

5. უფალო, მკლავი შენი მაღალ არს
და არა უწყოდეს, ხოლო იცნან და
პრცხუენოდის,
მიემსგავსე, ზ, სული
უბადრ[F61 უკო,
იოსებ ბრძნისასა მას
საღმრთოსა გონებასა და ნუ
უძლებ იქმნები
პირუტყულთა კრთომათა
მიყოლითა მარადის.

6. შურმან შეიპყრას ერი
უსწავლელი, და ან ცეცხლმან
შეჭამნეს წინააღმდეგომნი იგი.
დაიმკვდრა იოსებ
მღვმე სახედ
საცხორებელთა შენთა
ვნებათა, მეუფეო, ხოლო მე,
უბადრუკმან,
რაჲ შევწირო ოდესცა
შენდა ესევითარი?

7. უფალო ღმერთო ჩუენო, მომაგე
ჩუენ ყოველი მშჳდობაჲ, რამეთუ
ყოველივე მომაგე ჩუენ.
[C124v] კიდობანი მოსესი,
გესმა, სული ჩემო²,
ვითარ მიმოაქუნდა³
მდინარისა ღელვათა და ვითარ
სასძლოთა შინა
იშუებდა⁴ და⁵ განერა
მწარესა ბრძანებასა.

4. რამეთუ დადუმნა უღმრთოჲ,
იოსებ, ზ, სული ჩემო,
თჳსთაგან განისყიდა სახედ
უფლისა,
პატიოსანი და ნმიდაჲ,
ხოლო შენ არა ეგრეთ, არამედ
გულისთქუმათაგან
შენთა საძაგელთა
მიეყიდე ცოდვისა საქმეთა.

5. ყოველმან, რომელმან არა
ისწაოს სიმართლ ქუეყანასა
ზედა, ჭეშმარიტებაჲ არა ყოს.
იოსებ მღვმესა შინა
სახედ დაფლვისა და აღდგომისა
შენისა შთაიგდო, მჯსნელო,
ხოლო მე, საწყალობელი ესე,
მწვრესა შინა
ბილწთა საქმეთა[A146vსა
შთავვარდი მედგრობით, ჳელი
აღმიპყარ.

6. მოისპენ უღმრთოჲ, რაჲთა არა
იხილოს დიდებაჲ იგი ღმრთისაჲ.
სანატრელსა სინმიდესა
იოსებისსა ჰბაძევდ, ზ, სული,
და განეშორე ყოველისა
ბილწებისაგან და გულისთქუმათა
მისგან მწარეთა უკეთურისათა,
ნმიდა [B440 იქმენ, რაჲთა ჰპოვო
წყალობაჲ.

7. უფალო, მკლავი შენი მაღალ
არს, და არა უწყოდეს, ხოლო იცნან
და პრცხუენოდის.
გასმიეს შენ, სული ჩემო,
მოსესი კიდობნისა მის მიერ,
ვითარ ღელვათა წყლისათა
განერა საკვრველად და ცხოვნდა
მძვნვარესაგან
ფარაოესა რისხვისა,
და შენცა სათნოებათა კიდობნად
შევედ.

3. ყოველმან, რომელმან არა
ისწაოს სიმართლ ქუეყანასა
ზედა, ჭეშმარიტებაჲ არა ყოს.
იოსებ¹ განიყიდა² თჳსთა
მიერ³, ზ, სული,
სახედ უფლისა⁵, ხოლო შენ არა
ეგრე⁶, არამედ⁷
გულისთქუმათა შენთაგან
მიეყიდე⁸ ცოდვისა საქმესა⁹.

4. მოისპენ უღმრთოჲ, რაჲთა არა
იხილოს დიდებაჲ იგი უფლისაჲ.
სინმიდესა¹⁰
მას იოსებისსა ჰბაძევდ¹¹, სული¹²,
და განეშორე შენ¹³ ყოვლისაგან
ბილწებისა
და გულისთქუმათა მათგან
უკეთურისათა¹⁴ ნმიდა იქმენ.

5. უფალო, მკლავი შენი მაღალ არს
და არა უწყოდეს, ხოლო იცნან და
პრცხუენოდის.
ვითარცა¹⁵ დიდი მოსე
კიდობანსა მას შინა
განერა მძვნვარესა¹⁶ ფარაოეს
[C303 ბრძანებასა,
ეგრეთვე შენ, ზ, სული,

1 ვნებათა] ცოდვას.
2 ჩემო] და E, — BCF.
3 მიმოაქუნდა BDGE.
4 იშუებდა BCDGF.
5 — GF.

1 ოსები C, იოსები B.
2 განისყიდა BC.
3 + ამათა BC.
4 — ზ BC.
5 ღმრთისა B.
6 ესრეთ BC.
7 გარნა BC.
8 მიეყიდე C, მიესყიდე B.
9 საქმეთა C.
10 სული სინმიდესა B.
11 ჰბაძევდი BC.
12 — B.
13 — B.
14 უკეთურებისათა BC.
15 + რაჲ C.
16 მძუინვარისა მის C.

8. უფალო ღმერთო ჩუენო,
მომიგენ ჩუენ, რამეთუ შენსა
გარეშე, უფალო, სხუაჲ არავინ
ვიციტ და სახელსა შენსა სახელსა-
ვსდებთ.

ამქუმელნი თუ გასმიან
მსრველნი პირველ
წულებრივთა ჩჩვლთანი,
ჴ, სულო უბადრუკო, [B153
სინმიდისა საქმითა,
ვითარცა დიდი მოსე
სიბრძნითა განიპოხე¹.

9. [E104] ხოლო მკუდართა
ცხორებაჲ არა იხილონ, არცა
მკურნალთა აღადგინონ.

[G142 ვითარცა დიდმან მოსე,
სულო ჩემო,
არა მოაკუდინე შენ
მეგვპტელი გონებაჲ და ვითარ
დაემკვდრო
ვნებათა უდაბნოსა
სინანულისა მიერ?

10. ამისთვის მოჰყადე, აღილე და
წარსწყმიდე ყოველი წული მათი.

უდაბნოჲ დაიმკვდრა
დიდმან მოსე,
ემსგავსე², სულო ჩემო,
ქცევასა მისსა, რაჲთა
მაყულოვანსაცა³ შინა
ღმრთის⁴ გამოცხადებისა
ხილვასა მიემთხვო.

11. შესძინე მათ ზედა ძკრი,
უფალო, შესძინე ძკრი დიდებულთა
მათ ქუეყანისათა.

კუერთხი⁵ მოსესი
ჯუარის სახედ
უნყოდე, სულო ჩემო,
რომელმან განაპო⁶ ზღუაჲ და
აღზღუდა მწყურნები,
რომლითა უძლო შენცა
ქმნად საკვრველთა ნიშთა.

8. და ან ცეცხლმან შეჴამნეს წინა-
აღმდგომნი იგი.

მოსწყდენ მსგავსად
აღმქუმელთა
ცოდვისმოყუარენი
გულისთქუმანი,
სულო ჩემო, და [C227r აცხოვნე
სახედ წულთა უბინოჲ¹ სინმიდე,
მსგავსად მოსესსა,
და ვიდრე ჩჩვლ იყო,
იზარდებოდე სწავლითა
სიბრძნისაჲთა*.

9. შურმან შეიპყრას ერი
უსწავლელი.

მსგავსად დიდისა მოსესსა
არაჲ² მოჰკალ,
ყოვლადუბადრუკო
სულო ჩემო, მეგვპტელი
იგი გონებისაჲ და ვითარ მკვდრ
იქმნა სინანულითა
უდაბნოსა შინა
წმიდასა ვნებათაგან და
სცხოვნდე?

10. უფალო, ღმერთო ჩუენო,
მომეც ჩუენ მშჴდობაჲ.

მოვედ, სულო, და ებაძვე
მოსეს უდაბნოთა შინა ქცევასა,
რაჲთა ხილვაჲცა მაყულისაჲ
და გამოჩინებაჲ ღმრთისაჲ³
იხილო
და გეზრახოს შენ
უხილავი იგი
და აგავსოს ნიშთა და ძალთა მიერ.

11. რამეთუ ყოველივე მომაგე
ჩუენ.

მიემსგავსე, სულო ჩემო,
კუერთხსა⁴ მას მოსესსა,
რომელი-იგი
სახედ საღმრთოჲსა ჯუარისა
განჰკუეთდა ზღუასა და
შეარწყუმიდეს,
და ესრეთ შენცა
აღასრულნე დიდნი
და განსაკრთომელნი ნიშნი და
ძალნი.

1 განიპოხე] განიოტე B.

2 ემსგავს G.

3 მაყლოვანსაცა B, მაყლოვანსა DF.

4 ღმრთისა D.

5 კუერთხი BCDGF, + იგი BCDEFG.

6 განაპო] განკუთა BDF, განკუთა E.

1 უბინო C.

2 არა C.

3 ღმრთისა C.

4 კუერთხსა B.

* VIII და IX ტროპარების
შინაარსობრივად შესაბამისი ტროპარები
არსენ იყალთოელის თარგმანში
ადგილმონაცვლეობენ.

1 სათნოებთა კიდობნად] სათნოებისა
კიდობანსა (+მას B) BC.

12. უფალო, ჭირთა მოგიწენეთ
შენ, რამეთუ მცირედ ჭირ არს
სწავლაჲ შენი ჩუენ ზედა.

აჰრონს მოაქუნდა პირველ
ცეცხლი წმიდაჲ
და უზაკუველი ღმრთისა,
ხოლო ოფნი და ფინეზ შენებრ
შენირეს¹, სულს,
ყოვლადუცხო ღმრთისაგან
მწიკულებანი² ცხორებაჲ.

13. ვითარცა მიდგომილი რაჲ
მიეახლის შობად და საღმობასა
მას მისსა ზედა ღალადებნ.

ფარაოესებრ დავმძიმდი
გონებითა,
მეუფეო, და სული
და ჯორცნი იანედ და იამბრედ
გამოვაჩინენ,
და დანთქმულ-ვყავ გონებაჲ,
არამედ მსწრაფლ შენიე.

14. ეგრე ვექმენით ჩუენ
საყუარელსა მას შენსა, უფალო,
ნივთთა და შე[A247ყოფილ

ვარ გონებითა,
განმწმიდე³, მეუფეო,
საბანელითა ცრემლთა ჩემთაჲთა,
გვედრები,
ნივთი ჯორცთა ჩემთაჲ და
თოვლებრ განასპეტაკე.

15. შიშითა შენითა გუელმოდა და
ვშევით.

ვიხილნე⁴ რაჲ საქმენი
ჩემნი, მესწნელო,
უფროჲს სხუათა კაცთასა
განფრთილად ვჰპოვებ⁵ თავსა
ვნებათა შინა, რამეთუ
მეცნიერებით ვცოდავ
და არა უმეცრებით.

16. სული მაცხოვარებისაჲ,
რომელი ვყავთ ქუეყანასა ზედა.

ჰრიდე⁶, უფალო, ჰრიდე
ქმნულსა შენსა,
ვცოდე, მილხინე, მესწნელო,

12. უფალო ღმერთო ჩუენო,
მომიგენ ჩუენ.

აჰრონ ჰმსახურებდა ღმერთსა
ცეცხლითა წმიდითა

მღდლობითა,
სულს, ოფნი და ფინეზ
მსგავსად შენსა, — უცხოჲთა
ცეცხლითა
და ცხორებითა
შეგინებულთა,
ვინაჲცა რისხვით აღიფხურნეს
იგინი.

13. რამეთუ შენსა გარეშე, უფალო,
სხუაჲ არაჲვინ ვიცით.

ვითარცა მძიმე ზუავი,
ფარაოეს მოხარკე ვიქმენ, უფალო,
და იანედ და იამბრედ
სული და ჯორცნი [B344
გამოვაჩინენ,
და დავანთქ მწარედ
გონებაჲ უფსკრულთა,
გვედრები, მესწნელო, ჯელი
აღმიჰყარ.

14. და სახელსა შენსა სახელ-
ვსდებთ.

ვნებათა მწვრესა შინა
დანთქმული ვარ, უბადრუკი
გონებითა,
გვედრები, ქრისტე ღმერთო,
განმბანე ცრემლითა ნაკადულითა
და ჯორცთა თანა, სულით და
გონებით
უფროჲს თოვლისა განმასპეტაკე.

15. ხოლო მკუდართა ცხორებაჲ
არა იხილონ.

რაჟამს გონებად მოვიდე
და გულისჴმა-ვყვნე საქმენი ჩემნი,
ვპოვებ მე უფროჲს ქჷშისა
ზღვსა ცოდვათა ჩემთა, უფალო,
და რამეთუ არაჲ უმეცრებით,
არამედ მეცნიერებით ვცოდე.

16. არცა მკურნალთა აღადგინონ
მილხინე, ღმერთო, მილხინე.

და შემინდვენ შეცოდებანი
ჩემნი,
მხოლოო უფალო,
ყოვლადწმიდაო,
რომელმან-ესე ფრიად შეგცოდე
და შემინყალე
ქმნული ესე, უფსკრულო
სახიერებისაო.

6. შურმან შეიპყრას ერი
უსწავლელი და აწ ცეცხლმან
შეჭამნეს წინააღმდგომნი იგი.

*ვნებათა მწვრესა
შინა დანთქმულ არს გონებაჲ
ჩემი, ქრისტე მაცხოვარ,
გვედრები, განმბანე¹
ცრემლთა მიერ და უფროჲს
თოვლისა განასპეტაკე იგი².

7. უფალო ღმერთო ჩუენო, მომეც
ჩუენ მშველობაჲ, რამეთუ ყოველივე
მომაგე ჩუენ.

რაჟამს გულისჴმა-ვყვნე³
საქმენი ჩემნი, უფალო,
ვჰპოვებ ცოდვათა ჩემთა
უფროჲს⁴ ქჷშისა ზღვსაჲ⁵,
რამეთუ მეცნიერებით⁶
ვცოდე და არაჲ უმეცრებით.

8. უფალო ღმერთო ჩუენო,
მომიგენ ჩუენ, რამეთუ შენსა
გარეშე, უფალო, სხუაჲ არაჲვინ
ვიცით და სახელსა შენსა სახელ-
ვსდებთ.

1 განმბანე B.

2 განასპეტაკე იგი] განმასპეტაკე მე B.

3 ვყუნე C.

4 — BC.

5 ქჷშისა ზღვსაჲ] ქუიშისა (ქვიშისა B)
უმრავლესთა BC.

6 მეცნიერად BC.

1 შენირეს BED.

2 მწიკულებანი EF.

3 განმწმიდე A.

4 ვიხილენ BD.

5 ვპოვებ B.

6 ჰრიდე] მრიდე B.

რამეთუ თვთ ბუნებით წმიდაჲ
მხოლოჲ ოდენ ხარ
და არავინ არს ყოვლად
[C125 სხუაჲ უცხო¹ ცოდვისაგან.

17. არა დავეცნეთ, არამედ
დაეცნენ მკვდრნი ქუეყანისანი.

[E104 ჩემებრ კაცქმნილი,
ჩემთჳს

ღმერთი ჰყოფდი
ნიშთა, რაჟამს განს[G142წმედლი
კეთროვანთა² და დაჴსნილთა
შეამტკიცებდი, ხოლო
წიდოანსა³ ფესვსა
შეხებითა ჰკურნებდი.

18. აღდგენ მკუდარნი და
აღმართნენ საფლავთაგან და
იხარებდენ ქუეყანასა ზედა.

მოვედ, შეუვრდი⁴ შენ
მაცხოვრისა
ფერჳთა, სულო, ვითარცა
დაღონებული იგი, რაჟთა კუალად
აღმართოს
და ხვდოდი კეთილად
ალაგთა უფლისათა.

19. რამეთუ ცუარი შენმიერი
საკურნებელ არს მათდა, ხოლო
ქუეყანაჲ იგი უღმრთოთაჲ დაეცეს.

უფსკრული ხარ უსაზღვროჲ
წყალობისაჲ,
ამისთჳს გევედრები,
მომრწყე შენთა უხრწნელთა
წყაროთაგან, უფალო,
რაჟთა სამარიტელებრ
ვსუა⁵, რაჲ არა⁶ მწყუროდის.
B153v D115v

20. ვიდოდე, ერო ჩემო, შევედ
საუნჯეთა შენთა, დაჴჳამ კარი
შენი, დაიფარე მცირედ, რაბამ
ვიდრემდის წარჴდეს რისხვაჲ
უფლისაჲ.*

1 უცხოჲ EFG.

2 კეთროანთა BCEF.

3 წიდოვანსა CGE.

4 შეუვრდი C.

5 სუ D.

6 არაჲ D.

* ეს მუხლი არ არის ბიბლიურ გალობათა
მზ. შანიძისეულ გამოცემაში, მცხეთურ
ხელნაწერში კი (თბ. მეცნიერება,
1985, გამოცემა ე. დოჩანაშვილისა)
მცირეოდენი სხვაობით დასტურდება.

17. ამისთჳს მოჴჳადე და აღილე.

ჩემთჳს კაც იქმენ, უფალო,
და შეიმოსე ბუნებაჲ ჩემი
და განჴკურნენ ყოველნივე
სენნი და უძლურებანი კაცთანი,
ამისთჳს მეცა
ცრემლით გევედრები:
სული ჩემი მოწყლული
განაცხოველე.

18. და წარსწყმიდე ყოველი წული
მათი.

ემსგავსე, ჳ, სულო ჩემო
დაღონებულსა მას და შეუვრდი
ფერჳთა მჴსნელისა ქრისტესთა,
რაჟთა მან აღმართოს და
ხვდო[A147Iდი,
ვითარცა იგი
გზათა მისთა წრფელთა,
რომელ არიან საქმენი კეთილნი.

19. შესძინე მათ ზედა ძკრი,
უფალი. [227v]

ჯჳრღმული ხარ წყალობათაჲ,
ღრმაჲ და უსაზღვროჲ,
კაცთმოყუარეო,
ამისთჳს გევედრები შენ,
უხრწნელთა მათ წყაროთა
შენთაგან
ცხოველისმყოფელნი
წყალნი მომანიჴენ,
მსგავსად სამარიტელისა, სახიერ.

20. შესძინე ძკრი დიდებულთა მათ
ქუეყანისათა.

წყარონი თუალთა ჩემთანი
სილოამ მექმნედ მე, მეუფეო,
რაჟთა მეცა განვიბანნე
თუალნი გონებისა ჩემისანი
და საცნაურად
გიხილო შენ, მჴსნელო,
ნათელი ეგე წინა საუკუნეთაჲ.

მილხინე მე,
ღმერთო¹, დაბადებულსა ამას
შენსა,
რამეთუ² ფრიად შეგცოდე,
არამედ³ შემინდვე,
მხოლოო ყოვლად წმიდაო⁴
და წყაროო მოწყალეზისაო.

9. ხოლო მკუდართა ცხორებაჲ
არა იხილონ, არცა მკურნალთა
აღადგინონ.

ჩემთჳს, ქრისტე
ღმერთო, კაც იქმენ და შეიმოსე⁵
ბუნებაჲ ჩემი და განჴკურნენ
სენნი კაცთანი,
ამისთჳს⁶ გევედრები:
სული ჩემი მოწყლული
განკურნე⁷.

10. ამისთჳს მოჴჳადე და აღილე, და
წარსწყმიდე ყოველი წული მათი.

დაღონებულსა
მას მიემსგავსე⁸, სულო ჩემო,
და მოუჴედ და შეუვრდი⁹ ფერჳთა
იესუმსთა,
რამეთუ მან¹⁰ აღმართოს¹¹ შენ¹²
და ხვდოდი¹³ გზათა¹⁴ მისთა
წრფელთა¹⁵.

1 უფალო B.

2 — B.

3 — B.

4 + შეუცოდებელო B.

* ეს ტროპარი არ არის C-ში, B-ში
გადანაცვლებულია [198r] და მოსდევს
მე-17 ტროპარს.

5 შეიმოსე C.

6 ამისთჳს C.

7 განჴკურნე C.

8 ~ მიემსგავსე დაღონებულსა მას C.

9 შეუვრდი C.

10 ამან B.

11 აგამაღლოს B. აღადგინოს C.

12 — C.

13 ხუიდოდი C.

14 + მათ BC.

15 — BC.

სილოამ მექმენინ¹ მე
ნაკადულნი
ცრემლთანი, ღმერთო, რაჟთა
დავიბანე გულისა თუალნი და
გიხილო შენ,
საცნაური ნათელი
წინა საუკუნეთაჲ.

21. შენ, სამებასა, ერთსა
ღმერთსა გაქებ,
სამწმიდითა ქებითა:
მამასა უშობელსა, ძესა შობილსა
მისგან,
და სულსა გამოსრულსა,
მარტივსა არსებითა².

22. შენგან მიიღო ჩემი
შემოქმედმან
თბე, უხრწნელო ქალწულო
და დედაო, რომელმან შექმნნა
საუკუნენი
და შეაყო ღმრთეებაჲ
ბუნებასა³ კაცთასა.

21. უფალო, ჭირსა მოგივსენეთ
შენ.
რომელმან ეგე მეძავი
წმიდა-ჰყავ და კეთროვანი
განჰკურნე¹,
სულიცა ჩემი ბრალთაგან
განწმიდე, ქრისტე ღმერთო
სახიერ,
და განაბრწყინვე
სათნოებითა და
სინანულითა და მოღუანებითა.

22. რამეთუ მცირედ ჭირ არს
სწავლაჲ შენი ჩუენ ზედა,
საკრველთაგან ცოდვისათა
განმწესენ, მაცხოვარ, რაჟთა
ვიდოდი
გზათა მათ შენთა წმიდათა,
და მოვიწიო საუკუნესა
განსუენებასა,
და ნეტარებასა
სათნოთა, და მართალთა შენთასა.

11. შესძინე მათ ზედა ძკრი,
უფალო, შესძინე ძკრი დიდებულთა
მათ ქუეყანისათა.
[B198 რომელმან¹ მე-
ძავი² წმიდა-ჰყავ და კეთროვანი³
სიტყვთ⁴ განჰკურნე, სულიცა
ჩემი ცოდვათაგან
განწმიდე, ქრისტე ღმერთო⁵,
და სათნოებითა განაბრწყინვე.

12. უფალო, ჭირსა მოგივსენეთ
შენ, რამეთუ მცირედ ჭირ არს
სწავლაჲ შენი ჩუენ ზედა.
საკრველთაგან [C303v]
ცოდვისათა განმწესენ⁶,
მაცხოვარო⁷,
რაჟთა დაუყენებელად⁸ ვიდოდი
გზათა მათ
წრფელთა⁹ და მივიწიო

1 მექმენინ CD.

2 არსებითა] არსებასა G.

3 ბუნებასა] ღმრთეებასა.

1 განკურნე B.

1 რომელმან] ქრისტე ღმერთო,
რომელმან C.

2 + იგი C.

3 კეთროანი BC.

4 სიტყუით C.

5 — ქრისტე ღმერთო C.

6 ~ განმწესენ საკრველთაგან ცოდვისათა
B.

7 — C.

8 უენებელად C.

9 + მათ B.

23. ვითარცა მიდგომილი რაჲ
მიეახლის შობად და სალმობასა
მას მისსა ზედა ღალადებნ.

ავაზაკთა მათ ბოროტთა
და უწყალოთა ჯელსა შთავევარდი,
მწსნელო, რომელთა მოწყლული
და განწირული მოსიკუდიდ
დამაგდეს,
ხოლო შენ, ტკბილო,
ნუ უგულუბელსმყოფ,
არამედ განმკურნე სულითა და
ჯორცით.

24. ეგრე ვექმენით ჩუენ
საყუარელსა მას შენსა, უფალო,
შიშითა შენითა გუელმოდა და
ვშევიტ.

განვაბნიე მე სიმდიდრე
მამული სულისა ჩემისაჲ სრულად
ბრალთა შინა და განვევარდი
პირისა შენისაგან წმიდისა.
ამისთვს ცრემლით
გვედრები, ქრისტე,
შემიწყალე და მომაქციე შენდა.

25. სული მაცხოვარებისაჲ,
რომელი ვყავთ ქუეყანასა ზედა.

ჩემთა მათ შეცოდებათა
სიმრავლესა ვხედავ და მეშინის
და საშჯელისა¹ შენსა
საშინელისაგან ვძრნი, მეუფეო,
რაჟამს მოხვდე
განკითხვად სოფლისა,
გვედრები, ყავ ჩემთანა მაშინ
წყალობაჲ.

26. არაჲ დავეცნეთ, არამედ
დაეცნენ მკვდრნი ქუეყანისანი.

13. ვითარცა მიდგომილი რაჲ
მიეახლის შობად და სალმობასა
მას, მისსა ზედა ღალადებნ.

ავაზაკთა
ბოროტთა ჯელსა შთავევარდი³,
მწსნელო,
რომელთა მოწყლული
მოსიკუდიდ დამიტევეს,
არამედ შენ, უფალო,
ნუ უგულუბელს-მყოფ
ცოდვილსა ამას.

14. ეგრე ვექმენით ჩუენ
საყუარელსა მას შენსა, უფალო,
შიშითა შენითა გუელმოდა და
ვშევიტ.

განვაბნიე⁴ სიმდიდრე მამული
სულისა
ჩემისაჲ ცუდად⁵ ცოდვასა შინა⁶
და განვევარდი
პირისა შენისაგან,
გვედრები, ქრისტე, შემიწყალე მე.

15. სული მაცხოვარებისაჲ,
რომელი ვყავთ ქუეყანასა ზედა.

სიმრავლესა ჩემთა მათ
ცოდვათასა⁷ ვხედავ მე
და ვძრნი საშჯელისა მის
შენისაგან⁸, უფალო,
რაჟამს იგი მოხვდე⁹
დიდებით¹⁰ განსჯად¹¹ ყოველთა
კაცთა¹².

16. არა დავეცნეთ, არამედ
დაეცნენ მკვდრნი ქუეყანისანი.

1 — BC.

2 განსასუენებელსა B.

3 ავაზაკთა ბოროტთა ჯელსა შთავევარდი] ჯელთა ავაზაკთა ბოროტთასა შევევარდი მე B, შევევარდი მე ჯელთა ავაზაკთა ბოროტთასა C.

4 განვაბნიე — B. განვაბნიე + ცუდად C.

5 — C.

6 შინა+განვაბნიე B.

7 ~ სიმრავლესა ცოდვათა ჩემთასა B, ჩემთა ამათ ცოდვათასა C.

8 საშჯელისაგან შენსა BC.

9 მოისყიდე C.

10 + შენითა B.

11 განსჯად BC.

12 — BC.

1 სასჯელისა C.

მომმადლენ მე, ქრისტე
 ღმერთო,
 ნაკადულნი ცრემლთანი, რაჟთა
 ვიგლოვდე
 პირველ ამიერ წარსლვადმდე
 ჩემთა მათ ცოდვათათჳს და
 ვპოვო
 შენ მიერ, მჴსნელო,
 მოტევებაჲ მათი
 და ვიჴსნა პატივისაგან მათისა.

27. აღდგენ მკუდარნი და
 აღემართნენ საფლავთაგან და
 იხარებდენ ქუეყანასა ზედა.
 გულისჴმა-ყავ, სულო ჩემო,
 აღსასრული ყოვლისა სოფლისაჲ
 და მეორედმოსლვა ღმრთისაჲ [B447
 და ისწრაფე შენანებად ცოდვათა,
 რაჟთა განერე
 ცეცხლსა მას უშრეტსა
 და ტარტარ [C2208r] ოზისა
 ღრჴენასა კბილთასა.

28. რამეთუ ცუარი შენ მიერი
 საკურნებელ არს მათდა, ხოლო
 ქუეყანაჲ იგი უღმრთოთაჲ დაეცეს.
 საშინელსა განკითხვასა
 შენსა, ქრისტე ღმერთო, ნუ
 გამოიძიებ
 ჩემთა მათ შეცოდებათა,
 არამედ დაივიწყენ, ვითარცა
 უფსკრულმან
 წყალობისამან
 და ნუცა დამჴვი¹ მე
 ცეცხლსა მას გეჴენიისასა.

29. დიდებაჲ მამასა, და ძესა, და
 წმიდასა სულსა.
 გიგალობთ შენ, სამებაო
 ერთღმრთეებაო, სამგუამოვანო,
 წმიდა ხარ, წმიდა ხარ, წმიდა ხარ,
 მამაო, ძეო და სულო წმიდაო,
 ერთბუნებით
 მარტივო და წრფელო,
 დიდებულო კაცთა და
 ანგელოზთაგან.

ცრემლთანი მომმადლენ¹,
 ქრისტე ღმერთო²,
 რაჟთა პირველ ამიერ
 წარსლვადმდე³ ვიგლოვდე მე
 ჩემთა მათ⁴ ცოდვათათჳს
 და ვპოო შენ მიერ მოტევებაჲ⁵.

17. აღდგენ მკუდარნი და
 აღემართნენ საფლავთაგან და
 იხარებდენ ქუეყანასა ზედა.
 [C304 გულის-ჴმა ყავ,
 სულო ჩემო, მეუფისა მოსლვაჲ
 და აღსასრული ყოვლისა
 სოფლისაჲ და ისწრაფე
 შენანებად⁶ ცოდვათა,
 რაჟთა განერე ცეცხლსა
 უშრეტსა.

18. რამეთუ ცუარი შენმიერი
 საკურნებელ არს მათდა, ხოლო
 ქუეყანაჲ იგი უღმრთოთაჲ დაეცეს
 * საშინელსა
 განკითხვასა შენსა, ქრისტე
 ღმერთო,
 ნუ გამოიძიებ ჩემთა მათ
 შეცოდებათა,
 არამედ დაივიწყენ,
 ვითარცა უფსკრულმან
 წყალობისამან.

19. დიდებაჲ მამასა, და ძესა, და
 წმიდასა სულსა
 გიგალობთ შენ
 ყოველნი⁷, წმიდაო სამებაო,
 ერთღმრთეებაო⁸: წმიდა ხარ,
 წმიდა ხარ, წმიდა ხარ
 შენ⁹, ზ, მამაო და ძეო,
 და სულო წმიდაო, ერთო ბუნებით¹⁰.

1 მომცენ C.

2 მაცხოვარო ჩუენო BC.

3 წარსლვადმდე B.

4 ამათ C.

5 ~ შენ მიერ მიტევებაჲ C.

6 შენანებაჲ ცოდვათაჲ B

7 გიგალობთ შენ გევედრებით ყოველნი C.

8 ერთღმრთეებით B.

9 — შენ C.

10 ერთო ბუნებით ერთბუნებაო C. ერთ ბუნებით B.

* ეს ტროპარი არ არის BC-ში.

1 დამსჴვი C.

30. და ან და და მარადის და
უკუ[A 147v]ნისამდე, ამინ.

რომელმან საუკუნენი
შექმნა, ქრისტემან, შენგან,
ქალწულო,
მიიღო ბუნება ჩუენი¹,
ღმერთ-ყო იგი სახიერებით,
ამისთვის გნატრით
და ძრწოლით გადიდებთ,
და ღმრთისმშობელად
აღგიარებთ შენ.

20. * და ან და მარადის, და
უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

რომელმანცა შექმნა
საუკუნენი, ქრისტემან
შენგან შეიმოსა¹ ბუნება ჩუენი²,
ქალწულო,
უსძლოო³ ღმრთისმშობელო,
და ღმერთ-ყო იგი სახიერებით.⁴

1 + და C.

1 შემოსა C

2 + ქრისტემან C.

3 ქალწულო უსძლოო] უხრწნელო
ქალწულო C.

4 და ღმერთ-ყო იგი სახიერებით]
რომელმანცა შექმნა საუკუნენი, მისა
მიმართ მეოხ-გუეყავ ჩუენ C.

* B-ში ამის ნაცვლად სხვა ტროპარია:
ნმიდაო ქალწულო, ღმრთისმშობელო
მარიამ, შენ მოწყალე-ყავ ჩემ ზედა ძ
შენი და ღმერთი, რაათა აჯოცნეს ჩემნი
ცოდვანი წყალობითა თჳსითა

ძლისპირი: ღაღად-ყავ მე
სიღრმითა გულისაჲთა
მონყალისა მიმართ ღმრთისა.

1. ღაღად-ყავ ჭირსა ჩემსა
უფლისა მიმართ, ღმრთისა ჩემისა,
და ისმინა ჩემი.

ცრემლთა თულთა
ჩემთასა, მწსნელო ჩემო,
და სიღრმით გამო სულთქუმათა
მოსწრაფედ შევსწირავ,
და ვემოხ ესრეთ გულითა:
შეგცოდე, ღმერთო,
მილხინე მე წყალობით.

2. მუცლით გამო ჯოჯოხეთისა
ღაღადებისა ჩემისა გესმა ჴმაჲ
ჩემი.

განუდეგ შენ,
სულო, უფალსა შენსა,
დათან და აბირონისებრ¹,
გარნა ჴმობდი²: მიწსენ
ჯოჯოხეთით, ქუესკნელით³,
ნუუკუ⁴ ღრმამან
დანახეთქმან დაგფაროს.

3. შთამაგდე მე სიღრმესა გულსა
ზღვსასა და მდინარენი გარე-
მომადგეს მე.

[E105 ველურქმნილსა
დიაკეულსა, სულო,
მიემსგავსა პირველ ეფ[G142v
რემ,
ხოლო შენ [C125v ქურციკებრ
იწსენ საბრჭით⁵ ცხორებაჲ,
ფრთოვანქმნილმან საქმით,
და ხედვით, და გონებით.

4. ყოველნი განსაცხრომელნი
შენნი და ლელვანი შენნი მე ზედა-
გარდამჴდეს.

ძლისპირი: მუცლად ილო იონა

1. [A142] ღმერთსა ღაღად-ყავ
ჭირსა ჩემსა უფლისა მიმართ

თულთა ჩემთა

ნაკადულნი, მწსნელო, და
სიღრმით

გულისაჲთ¹ სულთქუმანი
უნდონი შეიწირენ შენ,
ვითარცა საკუმეველნი,
და ისმინე ჴმაჲ ჩემი,
რომლითა ვღაღადებ: ღმერთო²,
მილხინე

და ცოდვათა ჩემთა
შენდობაჲ მომმადლე,
ვითარცა ხარ მხოლოჲ მრავალ-
მონყალე.

2. ღმრთისა ჩემისა და ისმინა ჩემი.

გარდასდერკ შენ
გზათაგან საღმრთოთა,
ვითარცა დათან და აბირონ³,
სულო ჩემო უბადრუკო,
არამედ ჴმობდ მჴურვალედ
ქუესკნელით ჯოჯოხეთით,
რათა არა დაგფაროს
მთხრებლმან

ცოდვათა შენთამან⁴,
ვითარცა იგინი
და შეიყოს შენზედა პირი თვსი.

3. მუცლითა გამო ჯოჯოხეთისა

ვითარცა რაჲ
კუროჲ⁵ განკრთომილი,
მსგავს ექმენ ეფრემს, ჴ⁶, სულო,
უნესოდ სლვითა, არამედ
ვითარცა რაჲ ქურციკი,
განერი საბრჭისაგან
ამის სოფლისა და ფრთოვან
იქმენ

საქმით, და გონებით,
და ხედვათა მიერ,
და მოლუანებათა ზეცად
აღფრინდი.

4. გარდამეცნეს წყალნი ვიდრე
სულად ჩემდამდე

1 აბირონესებრ G.

2 ჴმობდ B.

3 ქუესკნელით F.

4 ნუუკუ ჩ.

5 საფრვით D.

1 გულსა B.

2 — B.

3 აბირონისებრ B.

4 შენთა მიერ გულისათ C.

5 კურო C.

6 — C.

მოსეს ჯელმან
გარნმუნენ, სულო, ვითარ
ძალ-უც ღმერთსა კეთროვნისა
ცხორებისა კუალად
გან[A244vნმედად და შემკობად
და ნუ უდებ ხარ,
დალათუ განჰკეთროვნდი¹.

5. და ვთქუ: გან-მე-გდებულ ვარ
პირისაგან თუალთა შენთაჲსა.

ლეღვაჲ ჩემთა
ცოდვათაჲ, მეუფეო,
მენამულისა ზღვსაებრ
აღძრული, დამფარავს
მეყსეულად და დამნთქამს,
ვითარცა-იგი
ეგვპტისა სამმდგომთაჲ².

6. გარდამეცნეს წყალნი ვიდრე
სულად ჩემდამდე და უფსკრულმან
მომიცვა მე უკუანაჲსკნელმან,

ოდეს მოსე,
მსახურმან შენმან, კუერთხი³
სცა კლდესა, ცხოველსმყოფელი,
წმიდაჲ გუერდი⁴ შენი
გამოსახა წინასწარ,
რომლისაგან ვსუამთ,
ქრისტე, უხრწნელებასა.

7. შთაჲდა თავი ჩემი ნაპრალსა
მთათასა.

უგულისჯმოჲ
წინაღრჩევაჲ, სულო.
მოიგე ისარაელთა[D116ებრ,
[F62 და მანანასა მას
საღმრთოსა აღირჩიე
გემოთმოყუარე
მაძღრივ ჯუმევაჲ ვნებათაჲ.

* ჯელი იგი მოსესი, ზ, სულო,
სარნმუნო —

გყოფდინ, რამეთუ
ძალ-უც თანა კეთროვნისა
ცხორებისა შენისა
კუალად განსპეტაკებად
და ნუ სასონარკუეთილ³ იქმნები,
რამეთუ დალაცათუ
ნეფსით განკეთროვნდი,
განგნმედს მწსნელი, უკუეთუ
შეინანო.

5. ყოველნი განსაცხრომელნი
შენნი და ლეღვანი შენნი მე ზედა-
გარდამჲდეს.

** სცა რაჲ კლდესა
მონამან შენმან მოსე
კუერთხითა, ცხოველსმყოფელი
გუერდი შენი გამოსახა,
ვინაჲ-იგი, მაცხოვარ,
ცხორებისა სასუმელსა
აღმოვივსებთ და უკუდავ
ვიქმნებით.

მეცა გევედრები,
განმბანე მის მიერ
ნაბრძვლთაგან სულისა
ჩემისაჲთა.

6. ღალადებისა ჩემისა გესმა ჯმაჲ
ჩემი.

უგულისჯმოჲ
გონებაჲ და ნებაჲ
მოიგე ისრაელთაებრ,
ბრალთა თანამდებო სულო,
რამეთუ მანანასა¹
საღმრთოჲსა აღირჩიე
გემოთმოყუარებაჲ და
ნაყროვანებაჲ
მსგავსად პირუტყუთაჲსა
და ჰმონებ ვნებათა,
წარმწყმედელთა სულისა შენისა.

1 + მას B.

* ეს ტროპარი A-ში XI ტროპარია, მაგრამ
გამონაკლისის სახით გადმოვიტანეთ
აქ, რადგან შესაბამისობაშია ბერძნულ
ტექსტთანაჲ და არსენ იყალთოელისეულ
თარგმანთანაჲ;

** ეს ტროპარიც თავისი ადგილიდან
[A-ში XII ტროპარია) აქ გადმოვიტანეთ
დედანიან შესაბამისობის დასაცავად.
ნიშანდობლივია, რომ ეს ტროპარიც არ
არის C-ში.

1 განჰკეთროვნდე DG.

2 სამდგომთა DG. სამმდგომთა EFBC.

3 კუერთხი BCDEFG.

4 გუერდი BCDF, გუერდ G.

8. შთავედი მე ქუეყანად,
რომლისა მოქლონნი მისნი,
ვითარცა კლიტენი საუკუნენი.

ეშუთა ჯორცნი¹,
სიაენი და ჭამადნი
მეგვპტელებრნი, ზ, სულო,
ზეცისათა მათგან²
ალირჩიენ, ვითარცა
უგულისწმომან
ერმან პირველ უდაბნოს.

9. და აღმოვედინ განხრწნისაგან
ცხორებაჲ ჩემი შენდამი, უფალო
ღმერთო ჩემო.

ქანანელთა
ჯურღმულნი, სულო ჩემო,
უმეტეს შეიყუარენ შენ,
ვიდრე წყაროჲ კლდისაჲ,
რომლისაგან სიბრძნისა
ტაკუკი მდიდრად
ღის ღმრთისმეტყუელებისა³.

10. მოკლებასა ჩემგან სულისა
ჩემისასა უფალი მოვიწყენე.

განიმსტურე შენ,
სულო, და განიხილე,
ვითარცა იესო ნავესმან
ქუეყანაჲ აღთქუმისაჲ
და მას შინა მოიგე⁴
სჯულიერებით⁵
საწადელი მკვდრობაჲ.

11. და შევედინ შენ წინაშე ლოცვაჲ
ჩემი ტაძრად წმიდად შენდა.

განეწყვე შენ
და დააკუეთენ⁶ სამწნით
ჯორცთა ვნებანი, ვითარცა
ისო ამაღეკი,
და გაბაონელთა მათ
საცთურია[F228vნთა⁷
გულისსიტყუათა სძლევდი.

7. შთამაგდე მე სიღრმესა გულსა
ზღვსასა.

სიაენი და ჩუეულებანი
და ეშუთა ჯორცნი, ქუაბნი და
ქოთანნი
და ჯორცი, მეგვპტელთა¹
ჭამადნი არანმიდანი
ალირჩიენ, ზ, სულო,
ზეცათა საზრდელსა,
ვითარცა უდაბნოს ზედა
ერმან უგუნურმან,
რომელთა ძუალები
რისხვით დაცვავა, არამედ
განიფრთხვე.

* 8. და მდინარენი გარე-მომადგეს
მე. [C228] ქანანელთა

მათ გულისსიტყუათა
ჯურღმულნი იგი განწურეტილნი
ალირჩიენ, სულო ჩემო,
წყაროსა მას კლდისასა,
რომლისაგან სიბრძნისა
მდინარენი გარდამოეცემიან
და ღმრთისმეტყუელებისა
წყალთა ცხოველთაგან
მოჰრწყვენ პირსა ყოვლისა
ქუეყანისა².

9. მე ზედა-გარდამვდეს.

ეზგურ ექმენ
და განიმსტურე, ზ, სულო,
და სიბრძნით განიხილე შენ
ქუეყანაჲ იგი აღთქუმისაჲ,
რომლისაჲ გეგულების
დაჰყრობაჲ, უბადრუკო,
და სარწმუნო ექმენ მას და მოსურნე
სათნოდ ცხორებითა,
ვითარცა-იგი ყვეს
ისო ნავესმან, რაჲ დაიმკვდრო.

10. და ვთქუ: გან-მე-გდებულ ვარ
თუალთაგან შენთა?

ეკუეთე შენ და წინა-აღუდეგ
და ჰბრძოდე,
ვითარ ისო
ამაღეკსა, სულო ჩემო,
რომელ არიან ჯორცთა
ვნებანი და გემონი
და გულისთქუმანი საწუთროსა³,
ხოლო საცთურთა მათ
გაბაონელთა სძლევდ,
რომელ არიან გულისსიტყუანი
ბილწნი.

1 ჯორცი G.

2 მათ B.

3 ღმრთისმეტყულება G.

4 მოგე B.

5 სჯლ-რბრთა G.

6 დააკუეთენ BCDF, დააკუეთე G.

7 + მათ B.

1 მეგვპტელებრნი B.

2 ქუეყანისასა B.

3 საწუთროსანი B.

* ეს ტროპარი არ არის B-ში

12. მცველთა მათ ამოთა და
ცრუთა წყალობაჲ მათი დაუტევეს.

თანა-წარჰყედ
ბუნებით მდინარესა
ჟამსა, ვითარ კიდობანი
და ქუეყანისა მის
აღთქუმულისა¹ მკვდრ იქმენ,
ღმერთი გიბრძანებს:
ერჩდი, დაჴსნილო სულო.

13. [G143v] ხოლო მე ჴმითა
ქებისაჲთა და აღსაარებისაჲთა
მსხუერპლი შევნირო შენდა.

ვითარ პეტრე
აცხოვნე[C125v, ლაღად-ყო რაჲ,
შემინყალე მე, მაცხოვარ,
მეცა მიჴსენ, ქრისტე,
მოყავ მარჯუენე² შენი
და სიღრმით ძვრთაჲთ
აღმომიყვანე, ტკბილო.

14. რადენი ვილოცე, მიგცე შენ
საცხორებელად ჩემდა უფალსა.

ღელვათაგან
მჴსნელი ნავთსადგური ხარ,
მეუფეო ჩემო, ქრისტე,
უფსკრულით ჩემთა მათ
არანმიდებთაჲ და
უსასოებისა
სიღრმით მიჴსენ, მოწყალე.

15. სამებაჲ ვარ
სრული, განუყოფელი,
განყოფილი პირებითა,
და ერთობაჲ ვარ მე,
ბუნებით შეყოფილი, —
ჴმობს მამაჲ და ძე
და სული ღმერთმთავარი.

16. ღმერთი გჴშვა
საშომან³ შენმან, სძალო,
ხატითა კაცობრივითა,
რომელსა, ვითარცა
მიზეზსა ყოველთასა,
ცხორებად ჩუენდა
ევედრე, ღმრთისმშობელო.

მეექუსესა გალობასა ზედა
კონდაკი*.

1. სულო ჩემო, სულო ჩემო,
აღდეგ, რაჲსა გძინავს,
აღსასრული მოახლებულ არს
და გეგულების აღშ[ფოთებაჲ,

11. [B445] ანუ შე-ლა-მე-ვსძინო-ა
ტაძარსა მიხედვად წმიდასა შენსა?

წიალ-ვლენ შენ
სანუთროჲ ესე,
ბუნებაჲ
დაუდგრომელი
და ლუარებრ მდინარე ცუდი,
ვითარცა-იგი პირველ
მდინარე - იორდანე
კიდობან[A148rმან ერთურთ და
იქმენ

დამკვიდრებულ აღთქუმისა
კეთილთა ბრწყინვალედ,
ღმერთი გიბრძანებს:
ერჩდი, მედგარო სულო!

12. და უფსკრულმან მომიცვა მე
უკუანაჲსკნელმან

ჴ, სახიერ,
ვითარცა აცხოვნე,
ჴმა-ყო რაჲ
შენდამო¹ პეტრე,
მეცა მაცხოვნე და მიჴსენ
ცოდვილი მჴეცისაგან,
სულთა მომსრველისა
მძვნვარისა

და აღმომიყვანე
უფსკრულით ცოდვათაჲთ
განრთხმითა მარჯუენისა
შენისაჲთა.

1 აღთქუმისა G.

2 მარჯუენე C. მარჯუენე B

3 საშუმან B.

* კონდაკი არ არის სხვა ხელნაწერებში.

1 შენდამი B

განიღვძე, რაჲთა შეგინყალოს
შენ ქრისტემან ღმერთმან,
რომელი [A245r] ყოველგან არს
და ყოველსავე აღავსებს.

2. ქრისტეს სამკურნალოსა
ხედავ განღებულად,
არამედ მისგან აღმოცენებულსა
სიმრთელესა
ივნო, იწყლა ეშმაკი
და ჭირვეული იტყებდა,
და მწვრეთა მოყუარეთა მიმართ
თვსთა ღალად-ყო,
და თქუა: რაჲ უყო ძესა
მარიამისსა,
მკლავს მე ბეთლემელი,
რომელი ყოველგან არს
და ყოველსავე აღავსებს.

და ნეშტი საკითხავისაჲ, ხოლო
შემდგომად წიგნისკითხვისა
ითქუმის: მომიწსენე თვსითა
დასდებლითა*.

იბაკოჲ მომიწსენესა ზედა:

მოქალაქედ სამოთხისად ავაზაკი,
რომელმანცა ჯმა-ყო ჯუარსა ზედა,
მომიწსენე და ან ესე, ქრისტე,
მისსა მას სინანულსა
ღირს-მყავ მეცა, მაცხოვარ, არა-
ღირსი.

მომიწსენესა

1. ნეტარ იყვენ გლახაკნი
სულითა, რამეთუ მათი არს
სასუფეველი ცათაჲ.
მომიწსენენ ჩუენ, უფალო,
მანოესი გასმიეს შენ¹, სულო ჩემო,
საღმრთოესა ოცნებისა²
მიმთხუევაჲ³,
დავსნაჲ ბერწობისაჲ და მოღებაჲ
ნაყოფსა აღთქუმისასა⁴,
მივემსგავსნეთ ჩუენ⁵ მისსა
სიმაღლესა.

1 — G.

2 უცნებისა ADBCF.

3 მიმთხუევაჲ BCFDG.

4 აღთქუმისა] მადლისასა, აღთქუმისა B.

5 ჩუენცა G.

* ითქუმის მომიწსენე თვსითა
დასდებლითა] მომიწსენენი ჩუენ უფალო,
ოდეს მოხვდე . . . F.

სხვა ხელნაწერებში მომიწსენე BG.
მომიწსენესა ზედა D, მომიწსენისანი C,
მომიწსენენი F.

მომიწსენესაჲ

[C230r] ძლისპირი: ჰ, სასწაული
1. კურთხეულ ხარ, შენ, უფალო
ღმერთო მამათა ჩუენთაო.

მანოე პირველ
ხილვად ღმრთისა ღირს-იქმნა,
სულო,
და ბერწისაგან ნაყოფად
აღთქუმისაჲ
მოეცა სამსონ [B448, მისსა მას
ღმრთისმსახურისა
ცხოვრებასა ჩუენ
ვებაძვნეთ¹ და ვიტყოდით:
ღმერთო, მკსნელო* ჩუენო,
კურთხეულ ხარ შენ!

1 ვემსგავსნეთ C.

* მომდევნო სიტყვები არ არის C-ში.
A-ში 148r-ზე გამოყოფილია კ-ხა
(კურთხეულ არსა).

2. ნეტარ იყვნენ მგლოვარენი
გულითა, რამეთუ იგინი
ნუგეშინისცემულ იქმნენ.
[D116v] სამფსონის¹
დაწსნილობისა მიბაძვითა
აღგეპარსა შენ დიდებაჲ შენი,
სულო, განეც რაჲ უცხოთესლთა
მათ
გემოთმოყუარებათა
წმიდაჲ იგი და ნეტარი ცხორებაჲ.

3. ნეტარ იყვნენ მშჳდნი, რამეთუ
მათ დაიმკდრონ ქუეყანაჲ.
რომელმან ყბითა ვირისაჲათა
სძლო პირველ
უცხოთესლთა ესე [B154v,
ვნებულსა მას²
მონად მიეცა გულისსიტყუასა.
ივლტოდე, სულო, [F62
ლირწებასა³ მისსა
და საქმით მსგავსებასა.

4. ნეტარ იყვნენ, რომელთა შიოდის
და სწყუროდის სიმართლისათჳს,
რამეთუ იგინი განძლენ.
ბარაკ და იეფთაე
მწედართმთავარნი
ბრძე[ნ მსაჯულ იქმნეს
ისრაელსა
[E106 და მათ თანა დებორა
გულქველი,
მათსა ახოვნებასა
ჰბაძევდი და განმწნდი, ზ, სულო
ჩემო.

5. ნეტარ იყვნენ მოწყალენი,
რამეთუ იგინი შეიწყალნენ.
იაილის სიმწნე გესმას, სულო
ჩემო,
რომელმანცა განგუმირა⁴ სისარა
და მაცხოვარ ექმნა ტომთა
თჳსთა,
*მანაჲ იგი გასმიეს,
[C126v] რომლითაცა⁵ ჯუარი
გამოგესახვის.

6. ნეტარ იყვნენ წმიდანი გულითა,
რამეთუ მათ ღმერთი იხილონ.

2. და ქებულ და დიდებულ არს
სახელი შენი უკუნი სამდე
დაწსნილობასა
სამსონისსა ებაძვე, სულო,
და განიძარცუე¹ დიდებაჲ
მოლუაწებისაჲ
და განეც უცხოთესლთა
სინმიდე შენი
და ნეტარი ცხორებაჲ,
და მათ დაგაბრმეს შენ,
და საკიცხელ გყვეს.

3. რამეთუ მართალ ხარ, შენ,
ყოველისავეთჳს, რომელ-ესე მიყავ
ჩუენ ყბითა.
რომელმან ყბითა
ვირისაჲათა სძლო უცხო თესლთა,
არანმიდებისა მიერ
ტყუე² იქმნა მათგან.
იხილე, სულო ჩემო,
და ევლტოდე შენ
დაწსნილობასა მისსა,
რათა არა იქმნა
მონა ვნებათა.

4. და ყოველნი საქმენი შენნი
ჭეშმარიტებით არიან.
მთავარ და მსაჯულ
იერუსალემელთა ერისა იქმნეს
დიდ ბარაკ და იეფთაე,
რომელთა თანა
განთქმულ იქმნა დებორა,
მათსა სიმწნესა
ებაძვე, სულო ჩემო,
და დასცენ ვნებათა
მბრძოლნი, ვითარ მათ.

5. და გზანი შენნი წრფელ არიან
და ყოველი მსჯავრი შენი [A142]
მართალ არს.
იაელისთჳს
გასმიეს, ზ, სულო, ვითარ მწნდა
და მოკლა სისარა მანითა,
რომლისა მიერ
გესწავების შენ³ ჯუარი
და შენცა იქმენ
ძალითა ჯუარისაჲათა
ახოვან და დაეც
მძლავრი ბელიარ.

6. და მსჯავრითა
ჭეშმარიტებისაჲათა
საქმე შენი რე
მსხუერპლად სათნოდ უფლისა,
სულო,

1 სამფსონის G.

2 ვნებულთა მათ B.

3 ბილწებასა B.

4 განგუმირა EG.

5 რომლითა EFBD.

* აქედან G წუსხას აკლია გალობამდე.

1 განიძარცუ C.

2 ტყუ BC.

3 — C.

შენიერე, სულო, მსხუერპლად¹
შენყნარებულად
საქმე, ვითარცა ასული თვისი
იეფთაესსა ურჩეულესად
და მსხუერპლთა² ნილ დაუკლენ
ვნებანი ჯორცთანი უფალსა
შენსა.

7. ნეტარ იყვენ მშვდობის-
მყოფელნი, რამეთუ იგინი ძედ
ღმრთისად იწოდნენ.

ელი მღდელისა იგი დასჯაჲ, ზ,
სულო,
მიიზიდე შენ უძლურებითა
გრძნობათაჲთა და ვნებათა შენთა
ადგილ-ეც შენ შორის ქმნად
უნესოთა, ვითარ-იგი მან — ძეთა.

8. ნეტარ იყვენ დევნულნი
სიმათლისათჳს რამეთუ იგინი ...

მსაჯულთა შინა, სულო,
ლევიტელმან მან
მეუღლე თვისი ათორმეტთა მათ
ტომთა განუჭრა, რაჲთამცა
ესრეთ განაქიქა ბილწებაჲ
ბენიამენის³ შვილთა
სიმედგრისაჲ⁴.

9. ნეტარ იყვენით, რაჲთამს
გყუდრიდენ და გდევნიდენ და
თქუან ყოველი სიტყუაჲ ბოროტი
თქუენდა მიმართ სიცრუვით
ჩემთჳს.

გედეონის საწმისებრ⁵, ზ,
სულო ჩემო,
სუ ცუარი ცისაჲ, ხოლო წბე-
ძალღებრ
სჯულისა ნაკადული წერილთა
ძალსა გამოწურვითა,
და ეწყვე ეშმაკთა და ჯორცთა
შენთა.

10. გიხაროდენ და მხიარულ
იყვენით.

[A245v] მსაჯულთა შინა
ანნაჲს ძედ ეწოდა დიდსა
სამოელს, რომელი აღიზარდა
არმათებს, სახლსა შინა
ღმრთისასა,
მას ჰბაძევდ, სულო და პირველ

ასულისა ნილ და დაკლენ¹
ჯორცთა ვნებანი
საკურთხითა² ნილ პოხილთა,
რაჲთა უწმიდეს
იეფთაესსა იქმნეს³
სათნო მსხუერპლთა შენთა
შესანიშნავი.

7. და ზედა ქალაქსა ამას წმიდასა
ელი მღდელისა
დაშჯაჲ მოიგე შენ, ზ, სულო,
სიცოფით⁴, რამეთუ [B449 გზა-ეც⁵
კრთომად შენ შორის
ვნებათა, ვითარ-იგი,
მან ძეთა თვსთა,
ქმნად საქმეთა ბოროტთა
მიუშუა და გულის-
წარსაწყმედელ.

8. მამათა ჩუენთასა იერუსალემსა.

ვითარცა იტყვს
ნიგნი მსაჯულთა, ლევიტელმან
დაჭრა ათორმეტ ნაწილად
მეუღლე⁶ თვისი [C231v]
და წარსცა ათორმეტთა
ტომთა, ზ, სულო,
რაჲთა ბენიამინის
ტომთა ბილწებათასა
სიმწნით ევლტოდი.

9. ჰყავ ყოვლისა მისებრ, რაჲ-იგი
მოაწიე ჩუენ ზედა.

ვითარცა-იგი
გედეონის საწმისებრ, სულო,
სუმდიდ რაჲ ცუარი ზეცისაჲ⁷,
და წბე შენ ძალღებრ
შჯულისა ნაკადული
გამოწურვითა
ძალისაჲთა წერილით
და ჰბრძოლე ეშმაკთა
და ჯორცთა შენთა.

10. რამეთუ ჭეშმარიტად და
სიმათლით მოავლინე.

იხილე, სულო,
ანნა, რომელისა-იგი ლოცვაჲ
მდუმრად შეინიერვოდა
ბაგითა ძრვითა,

1 მსხუერპლად BC.

2 მსხუერპლთა FBC.

3 ბენიამინი C.

4 სიმედგრისაჲ + უძღებებისაჲ C;]
უძღებებისაჲ BDEF.

5 საწმისისებრ E.

1 დაჰკლენ C.

2 საკურთხთა C.

3 იქმნენ C.

4 სიცოფით B.

5 გზა-ეც C.

6 მეუღლე C.

7 ზეცისა C.

სხუათასა განსჯიდი საქმეთა
შენთა.

არაჲ¹ ჳმისა ოწრითა,
ხოლო სამოელ
მოეცა მას ნაყოფად,
ესრეთ ილოცევდი
შენცა და სცხოვნდე.

11. ესე ყოველი ჩუენ ზედა
ცოდვათა ჩუენთათჳს.

მსაჯულ და მხილველ
განთქმულ იქმნა დიდი სამოელ,
აღზრდილი სახლსა ღმრთისასა,
შემამკობელი იგი არმათემისაჲ,
მას ჰბაძევდ, სულო,
და სხუათა განშჯისა წილ
შჯად საქმეთა შენთა,
რათა განჰმართლდე.

12. რამეთუ შეგცოდეთ ჩუენ და
უშჯულო ვიქმენით განდგომად
შენგან.

რჩეული ღმრთისაჲ
დავით იცხო, ვითარცა მეფე²,
საცხებელითა რქისაჲთა,
ხოლო შენ, სულო,
უკუეთუ მეუფებაჲ
ზეცათა გნებაჳს,
იცხე ცრემლთა მიჰრონი
და თვთმჰყრობელი იქმენ³
ვნებათა ზედა.

13. და ვცოდეთ ყოველითურთ და
მცნებათა შენთა არაჲ ვისმინეთ,

დაბადებული
შენი შემინწყალე, მონწყალე⁴,
და შეინწყალენ ყოველნი,
სახიერ, და მათ თანა
მე, რომელმანცა
უმეტეს ყოველთასა
განგარისხე, ტკბილო,
ცოდვათა მიერ.

14. არა დავიმარხეთ, არცა ვყავთ,
ვითარ-იგი შენ მომცენ ჩუენ.

დაუსაბამოდ
შობილად და გამომავალად
მამისა ღმრთისა მშობელსა
და ძესა ვადიდებ
შობილსა და უგალობ
სულსა წმიდასა
მამისა და სიტყჳსა
თანა, ერთმთავრობით
ამაღლებულსა.

1 არა.

2 მეფე C.

3 იქმნე C.

4 მონწყალე — B.

15. რაფთამცა კეთილ-მეყო ჩუენ.

ზეშთა ცნობისა

თაყუანის-ვსცემთ შობასა შენსა
[B450 და ბუნებითსა დიდებასა
შენგან ჩჩვლისა შობილისასა არაჲ
განვჰყოფ, ქალწულო,
რამეთუ ერთი პირი
მრჩობლთა ბუნებათა
მიერ იქების.*

16. და ყოველი, რაოდენი მოავლინე
ჩუენ ზედა და ყოველი, რაოდენი
მყავ ჩუენ.

საულ მამის

ვირნი წარწყმიდნა რაჲ, ზ, სულო,
ოდესმე მეფობაჲ პოვა,
ხოლო შენ ფრიად
ეკრძალე, რაფთა არაჲ
პირუტყულთა მათ
ვნებათა დაემონო,
უფროჲს სუფევისა,
ქრისტეს მჴსნელისა.

17. სიმართლისა საშჯელთა-ჰყავ.

[A149v] დაღათუ დავით

მრჩობლ მონყლულ იქმნა, სულო
ჩემო,

სიძვითა და კაცისკლვითა,
ხოლო შენ ფრიად
უმძიმესთა ცოდვათა
მიერ ძლეულ ხარ,
რომლითა ნეფსით სცოდავ
შემდგომად სწავლათა
ამათ მაღალთა.

18. და მიმცენ ჩუენ ჴელთა
მტერთა.

რაჟამს შეხარეს

კიდობანი ღმერთსა ზუარაკთა,
მყის შეხებისათჳს ოზან
რისხვეულ იქმნა
და წარწყმდა ზეგარდამო
თავჯედობისა,
მისსა ევლტოდე, სულო,
და ჰმონებდ უფალსა
შიშით და ძრწოლით.

19. უშჯულოთა ფიცხელთა
განდგომილთა.

გასმიეს, სულო,

ვითარ მბრძოლ იქმნა ბუნებისა
აბესალომ და მამისა
საწოლი ბილწითა
საქმითა შეაგინა¹,

1 შეაგინე B.

* ტექსტის ხელითვე მიწერილია: ესე
ვიდრე აქამდე მომიჴსენესა ზედა
ითქუმიან ABC. ეს ტექსტი ABC-ში
გრძელდება, დამატებულია 6 ტროპარი.

რომლისა-იგი
ბილწებისა¹ მსგავსებაჲ
არაჲ² შეიკდიმე
მედგრად ქცევითა.

20. და მეფისა ცრუსათა³.
ემსგავსე, სულო,
რობოამს და იერობამს⁴
მამულისაგან ზრახვისა
შეურაცხმქმნელსა,
არამედ განეშორე
ამიერიტგან
ბაძვისა მათისაგან
და ჯმობდ: ვცოდე, ღმერთო,
შემნდობელ მექმენ.

21. და უძვრესისა უფროჲს
ყოვლისა ქუეყანისა.
აქაბს ემსგავსე
საძაგლებითა, ზ, სულო,
და ჯორცთა შეგინებისა
სავანე იქმენ
და ჭურჭელ ბილწებისა,
არამედ სიღრმით
სულთ-ითქუნ⁵ და გოდებით
ალუვარენ⁶ ღმერთსა
ცოდვანი შენნი.

22. [C229r] შთაჲდა თავი ჩემი
ნაპრალსა მთათასა.
ნავთსადგურად
ცხორებისად გიცი,
მაცხოვარ, მრავალმონყალე,
ამისთვისცა გევედრები,
ღელვათაგან სასტიკთა,
და უფსკრულით და სიღრმით
ცოდვათა, და სასონარკუეთასა
მსთუად მიწყივ დამიჴსენ
განწირული ესე
მონაჲ და თაყუანისმცემელი
შენი.

23. შთავედ მე ქუეყანად.
ცრემლნი მომცენ,
მაცხოვარ, და სულთქუმაჲ
მჯურვალე,
რომელი-ესე გიღალადებ,
სახიერო,
შეგცოდე, განგარისხე
წარმდებად უგუნურმან
ფრიად გარდარეულად, არამედ

* ღალადყავსა

[B138v] ძლისპირი: დამკვდრებაჲ
იონა

1. ღალად-ვეყავ ჭირსა ჩემსა
უფლისა მიმართ, ღმრთისა ჩემისა,
და ისმინა ჩემი.

ცრემლნი მომცენ მე¹,
მაცხოვარ,
და სულთქუმაჲ მჯურვალე²,
რომელი-ესე გიღალადებ,
ღმერთო³ სახიერო,

1 ბილწებასა B.

2 არა C.

3 ცრუსათა C.

4 იერობუამს C.

5 ითქუნ.

6 ალუარენ

1 — C.

2 მჯურვალე B.

3 — C.

* ექვთიმე ათონელთან აქ იწყება
ღალადყავსა. გიორგი უერთდება მას და
შესაბამისი ტროპარებით აგრძელებს
თავის ტექსტს

კუალად მოვაქციე
შენდა და ვწმობ სულთქუმით:
შემინდვე, დამბადებელო,
წყალობითა

შეგცოდე ფრიად¹,
შემინდვე², დამბადებელო,
წყალობითა³.

2. მუცლით გამო ჯოჯოხეთისა
ლაღადებისა ჩემისა გესმა წმა
ჩემი.

ცოდვათა ჩემთა ღელვამან
მომიცვა, მაცხოვარ
და ვითარცა რაჲ მეგვპტელნი⁴
დამფარა⁵ უფსკრულმან
განსაცდელთამან⁶,
რომლისაგან⁷ მივსენ⁸, მრავალ-
მონყალე.

24. რომელსა მოქლონნი მისნი.

შეპყრობილ ხარ
შენ, ზ, სულო ჩემო,
ცოდვისა
მახეთა¹ მიერ
და ისწრაფიან ეშმაკნი
ბოროტნი წარტაცებად
შენდა და დაშჯად მათ თანა,
არამედ მიიხუენ გონიერად
ფრთედ საქმე და ხედვაჲ,
რაჲთა თანანარჯდე
საბრწყეთა მათთა და სცხოვნდე
საუკუნოდ.

3. შთამაგდე მე სიღრმესა გულსა
ზღვსასა, და მდინარენი გარე-
მომადგეს მე.

შეპყრობილ ხარ შენ, ზ, სულო,
ცოდვისა მახითა
და ისწრაფიან წარტაცებად
შენდა ან ეშმაკნი⁹,
ხოლო¹⁰ მოიხუენ¹¹
ფრთედ საქმენი და ხედვაჲ, რაჲთა
განერე¹².

25. ვითარცა კლიტენი საუკუნენი

განჰვარდი შენ
წყალობისაგან, ზ, სულო
ცოდვილო,
ცოდვათა შენთა
სიმრავლისათჳს, არამედ
ან წმა-ყავ მისსა მიმართ
ტირილითა მწარიითა
და სულთქუმით მწურვალედ
ლმობიერად:
შეგცოდე, სახიერ,
შემინდვე წყალობით
და ავოცენ შეცოდებანი ჩემნი.

4. ყოველნი განსაცხრომელნი
შენნი და [ღელვანი შენნი] მე ზედა
გარდამგდეს.

განჰვარდი შენ ღმრთისაგან,
ზ, ცოდვილო სულო,
ცოდვათა შენთა სიმრავლითა,
არამედ ან წმა-ყავ
მისსა¹³, ვითარმედ¹⁴
შეგცოდე, ქრისტე,
შემინდვე, გევედრები.

1 ფრიად] და BC.

2 + მე BC.

3 + შენითა BC.

4 მეგუიპტელნი C.

5 დაფარნა B.

6 — C.

7 + ან BC.

8 + ქრისტე BC.

9 ~ ეშმაკნი ან C.

10 ხოლო — C,] არამედ B.

11 მიიხუენ C, მიიხუენ B.

12 + შენ B.

13 მისა C.

14 ვითარმედ] მიმართვე BC.

1 მახითა B.

5. და ვთქუ: გან-მე-გდებულ ვარ
თუალთაგან შენთა, ანუ შე-ლა-
მე-ვსძინო-ა მიხედვად ტაძარსა
წმიდასა შენსა?

**უგულისწმო იქმენ, სულო,
რამეთუ ვითარცა ისრაელმან¹
მანანაჲსა წილ**

**სათნოებათაჲსა
ცოდვისა იგი
გულისთქუმათა სიმწარე²
შეიყვარე.**

26. და აღმოვედინ განხრწნისაგან
ცხორებაჲ ჩემი.

**გულისწმა-ყავ
გონიერად, სულო
ცოდვილო,
მოსლვაჲ ქრისტესი
და საშინელი სამშჯავროჲ
მისი და თუალუხუავი,
რაჟამს შჯიდეს სოფლისა,
ვითარი შიში გენიოს მაშინ,
უკუეთუ აწვე
არაჲ შეინანო
და განსწმდე ნაბრძვლთაგან
ცოდვისათა.**

27. შენდამი, უფალო, ღმერთო
ჩემო

**საშინელი
სამშჯავროჲ დაჯდების, ჰ, სულო
ჩემო ცოდვილო,
და წიგნნი მათიანეთანი
განეხუმიან, ვითარცა
აღწერს დიდი დანიელ
და ვაჲ არს შენდა მაშინ, რამეთუ
ცოდვანი და ბრალნი
ურიცხუნი წარმდებად
დაიუნჯენ შენ ნივთნი
ცეცხლისანი.**

28. მოკლებასა ჩემგან სულისა
ჩემისასა,

**ვითარ დიდ არს
და შესაძრწუნებელ
მოსლვისა პირველისა
საიდუმლოჲ,
რაჟამს გარდამოცდეს ზეცით
და განსჯიდეს¹ სოფელსა
სიმართლისა მსჯავრითა²
და ვინმე თავს-იდვას საშჯელი
მისი,
ჰ, სულო, რად არა
გეშინის შენ მისგან
და ევედრები და ით[C299vხოვ
წყალობასა?**

1 განსჯიდეს B.

2 მსჯავრითა B.

6. გარდამეცნეს წყალ[ნი] ვიდრე
სულად ჩემდამდე და უფსკრულმან
მომიცვა მე უკუნაჲს კნელმან.

**გულისწმა-ყავ, სულო ჩემო,
მსაჯულისა³ მოსლვაჲ და
საშინელი იგი⁴ სამსჯავროჲ⁵,
ვითარიმე შიში გენიოს მაშინ,
უკუეთუ აწვე არაჲ⁶ შეინანი.**

7. შთაჲდა თავი ჩემი ნაპრალსა
მთათასა, შთაჲვედი მე ქუეყანად,
რომლისა [მოქლონნი, ვითარცა
კლიტენი] საუკუნენი.

**სამშჯავროჲ დაჯდების,
სულო,
და [C305 წიგნნი განეხუმიან,
ვითარცა ღალადებს დანიელ.
და ვაჲ შენდა მაშინ,
რამეთუ ცოდვათაჲ წარმდებად⁷
ჰქმენ
ნივთი იგი ცეცხლისაჲ.**

8. და აღმოვედინ განხრწნისაგან
ცხორებაჲ ჩემი შენდამი, უფალო,
ღმერთო ჩემო.

**ვითარ დიდ არს საიდუმლოჲ⁸
და შესაძრწუნებელი,
რაჟამს მოვიდეს შჯად უფალი
და ვინმე თავს-იდვას საშჯელი⁹**

1 + რაჲ C.

2 სიმწარე C.

3 მსაჯულისა C.

4 საშინელი იგი — BC.

5 + იგი დიდი B, იგი მისი დიდი C.

6 არა B.

7 წარმდებად BC.

8 საიდუმლოჲ B.

9 სასჯელი მისი B.

მისი,
ჰ, სულო, რად არ გეშინის მისგან?

29. *უფალი მოვიწესენე
საზარელად
და გრგვნთ ოხრიდეს
მდინარე
იგი ცეცხლისა¹
და გამოსცდიდეს საქმეთა
კაცად-კაცადისათა,
და გულისსიტყუათა, და
უჩინოთა ზრახვათა სულისათა,
და ნეტარ არს მაშინ,
რომელ იპოვოს
[A148r]ნმიდა და უბინო
შეცოდებათაგან.

30. და შევედინ შენ წინაშე ლოცვაჲ
ჩემი ტაძრად წმიდად შენდა.
განვცვბრდები
და ძრწოლად შემიპყრობს
და განვალ გონებისაგან,
რაჟამს-იგი მოვიწესენო
საშველი საუკუნოჲ
და ზარი სატანჯველთაჲ,
ლრჭენაჲ კბილთაჲ და მატლი
უძილი,
და [B447 ტარტაროზი და
ბნელი გარესკნელი,
მაშინ ვაჲ უნანულთა, ჰ, სულო
ჩემო.

31. მცველთა მათ ამაოთა და
ცრუთა წყალობაჲ მათი დაუტევეს.
ვაჲმე ყოვლადუბადრუკსა ამაჲს
და ბრალთა
მიერ განფრდილსა,
რაჟამს ვმა-უყოს უფალმან
მართალთა სიტკბოებით,
მოვედით, კურთხეულნო,
და ცოდვილთა ჰრქუას რისხვით:
წარვედით
ცეცხლად საუკუნოდ საქმეთა
თქუნთაებრ,
რომელთა თანა ჩუენცა დაშჯად
ვართ, სულო.

9. მოკლებასა ჩემგან სულისა
ჩემისასა უფალი მოვიწესენე
ოხრიდეს ალი ცეცხლისაჲ
და თვთოეულისა¹
გამოსცდიდეს იგი საქმეთა
და გულისსიტყუათა,
ნეტარ არს [B199r] მაშინ,
რომელი იპოვოს² წმიდად და
უბინოდ.

10. და შევედინ შენ წინაშე და
ლოცვაჲ ჩემი ტაძრად წმიდად
შენდა.
ძრწოლასა შეუპყრიე მე,
რაჟამს მოვიწესენო
საშველი³ იგი საუკუნოჲ,
ლრჭენა კბილთაჲ მწარე⁴,
მატლი უძილი⁵
და მაშინ ვაჲ უნანელთა, სულო
ჩემო.

11. მცველთა მათ ამაოთა
და ცრუთა [წყალობაჲ მათი
დაუტევეს.]
ვაჲმე უბადრუკსა, რაჟამს
ვმა-უყოს უფალმან
მართალთა, მოვედით⁶,
კურთხეულნო,
და ცოდვილთა⁷ ჰრქუას მან:
წარვედით ცეცხლად⁸,
რომელთა თანა ჩუენცა⁹ დასჯად
ვართ¹⁰, სულო¹¹.

¹ ცეცხლისა B.

* ეს ტროპარი ცუდად იკითხება A-ში,
დავიხმარეთ BC ხელნაწერები.

¹ თითოეულისა B, თითოეულსა C.

² იპოვოს C.

³ სასველი.

⁴ მწარე C.

⁵ უძილო C.

⁶ + ჩემდა C.

⁷ ~ უცოდვილთა და B.

⁸ ცეცხლსა C.

⁹ ~ B.

¹⁰ ხართ B.

¹¹ სულო [საუკუნოდ B.

32. ხოლო მე ჳმითა ქებისაჲთა
და აღსარებისაჲთა მსხუერპლი
შევწირო შენდა.

მე ვარ დრაქმაჲ
იგი წარწყმედული,
რომელი
ცოდვათა ჩემთა
სიმრავლემან განმაშორა
შენგან, დამბადებელო,
არამედ გვედრები,
მოჰმართე სახლი სულისაჲ
და მპოვე უბესა,
დაფლული უყესა შინა
ვნებათასა,
და განმაახლე და წმიდა-მყავ,
მგსნელო.

33. რავდენი ვილოცე, მიგცე შენ,
საცხორებელად ჩემდა, უფალსა.

სიმრავლემან
ბრალთა სიყრმისაგან,
მაცხოვარ, ვითარცა-იგი
მენამულისა ღელვამან
მოაქცია ჩემ ზედა
მყისსა შინა და დამნთქა,
ვითარცა მეგვპტელნი ოდესმე
სამდგომთა მათ თანა
და მძლავრსა ფარაოს,
გვედრები, მსთუად მეწიე და
მიწსენ.

34. დიდებაჲ მამასა და ძესა და
წმიდასა სულსა.

სამებაჲ ვარ
მე სამგუამოვანი,
მარტივი,
განუყოფელი
განყოფილი გუამოვანებით.
[A134r და ერთარსებაჲ ვარ მე
და ერთი ბუნებითა,
ერთმთავრობით მპყრობელი
არსთაჲ,

ჩემგან
გეშინოდენ
არსთა დამონებით —
იტყვს მამაჲ, და ძე, და სული
წმიდაჲ.

12. ხოლო მე ჳმითა ქებისაჲთა
და აღსარებისაჲთა მსხუერპლი
შევწირო შენდა.

მე ვარ დრაქმაჲ იგი, ქრისტე,
რომელი ცოდვათა
სიმრავლემან განმაგდო¹ შენგან,
არამედ აღმართე² სახლი
სულისაჲ
და მპოვე³ დაფლული ცოდვათა
შინა⁴.

13. რავდენი[ვილოცე მიგცე შენ]
საცხორებელად ჩემდა უფლისა.

სიღრმეთაგან ცოდვათაჲსა
აღმომიყვანე მე⁵,
გიღალადებ, ვითარცა პეტრე
და⁶ მიწსენ მვეცთაგან⁷
სულისა მკლველთა⁸,
ვითარცა იონა, ქრისტე მეუფეო⁹.

14. დიდებაჲ მამასა, და ძესა, და
წმიდასა სულსა

სამებაჲ ვარ მე მარტივი
და განუყოფელი,
განყოფილი გუამოვნებითა¹⁰,
და ერთარსებაჲ ვარ
ერთბუნებით¹¹, —
იტყვს მამაჲ, ძე და სული წმიდაჲ.

1 გამომაგდო C.

2 აღჰმართე BC.

3 მივი დაფლული] აღმომიყვანე
დანთქმული BC.

4 ცოდვათა შინა] ცოდვათაგან B.
ცოდვითა C.

5 მე] ქრისტე B.

6 — BC.

7 მვეცისაგან BC.

8 სულისა მკლველთა] სულთა
მკლველისა BC.

9 ო, მეუფეო ქრისტე C.

10 განყოფილი გუამოვნებითა]
გუამოვნებითა C.

11 ერთარსებაჲ ვარ ერთბუნებით]
ერთარსებაჲ ვარ ერთბუნებაჲ B. ვარ,
ერთი ბუნებაჲ შეურევენელად C.

35. და ან და მარადის და უკუნიითი
უკუნიამდე.

ბუნებათა აღმატებულსა მას
შობასა, ქალწულო,
თაყუანის-ვსცემთ მორწმუნენი,
ხოლო შენგან შობილსა ღმერთსა
გუამითა ერთად
და ბუნებით ორად ვაღიარებთ
და გვედრებით შენ,
უსძლო დედაო,
გვთხოვე მისგან დიდი
წყალობა.*

15. და ან და მარადის, და უკუნიითი-
უკუნიამდე, ამინ.

ცნებათა უაღრესსა მას
შობასა, ქალწულო,
შენსა თაყუანის-გცემთ¹ ყოველნი
და შენგან შობილსა
გუამითა ერთად
და ბუნებითა ორად აღვიარებთ².*

11. სასყიდელი თქუენი მრავალ
არს ცათა შინა.

შეიწყალე, მონყალე, ქმნული
შენი,
პრიდე შექმნულსა¹ ჯელთა
შენთასა
და ულხინე ყოველთა ცოდვილთა,
და მე, რომელსა უფროჲს
[D117 სხუათასა მეშინის
მსჯავრთა შენთაგან.

12. დაუსაბამოდ მრწამს შობაჲ და
გამოსლვაჲ,
მამასა ვადიდებ მშობელსა და
ღმრთად თაყუანის-ვსცემ
შობილსა ძესა,
უგალობ მამისა და
ძისა თანა ქებულსა სულსა
წმიდასა.

13. უხრწნელსა შობასა შენსა
თაყუანის-ვსცემთ
და არა განვჰყოფთ ან²
ბუნებითსა მას
დიდებასა ჩჩვლისა შენისასა,
[B155 ქალწულო, რამეთუ ერთი
პირი მრჩობლთა შინა გუარნამს
ბუნებითა.*

1 შექმნულსა C, ქმნ~ლსა E.

2 — BCD FE.

* ტექსტის ხელით მიწერილია: იბაკოჲ
ამის წიგნისა დასასრულსა ჰპოო E106.
სინგურით კიდევ მიწერილია იბაკოჲ
F62v. ცოტა ქვემოთ კი: მკოხდ. აქვე
მოტანილია ორი ტროპარი: სულო ჩემო,
სულო ჩემო, აღდეგ, რაჲსა გძინავს,
აღსასრული მოახლოვებულ არს და
გვეულების აღშფოთებაჲ, განიღძვე,
რაჲთა შეგიწყალოს შენ ქრისტემან
ღმერთმან, რომელი ყოველგან არს და
ყოველსავე აღავსებს.

* A ხელნაწერის კიდევ ასეთი შენიშვნაა:
მეექუსესა კონდაკი; სულო ჩემო, სულო
— ნეშტი საკითხავისაჲ.
ექვთიმე და გიორგი ათონელების
თარგმანებში არ არის კონდაკი და
იბაკოჲ. ექვთიმესთან არც მომხსენისანი
არის.

1 თაყუანის-გცემთ] თაყუანის-ვსცემთ
B.

2 — ჩუენ B.

* ტროპარის ბოლოს ტექსტის ხელით
მიწერილია: მეექუსესა კონდაკი ბ გ ~
ი: სულო ჩემო, სულო ჩემო და ნეშტი
საკითხავისაჲ.

ძლისპირი: ვცოდეთ და უსჯულო-
ვიქმნენით,
და სიცრუვე ვყავთ წინაშე შენსა.

1. კურთხეულ ხარ შენ, უფალო
ლმერთო მამათა ჩუენთაო, ქებულ
და დიდებულ არს სახელი შენი
უკუენისამდე.
ვცოდე, და უსჯულო ვიქმენ მე,
და შეურაცხ-ვყვენ მცნებანი
შენნი,
რამეთუ ცოდვათა შინა
ვიშევ და წყლულთა ზედა
შევისძინენ წყლულნი¹, არამედ
შენ შემინყალე, ვითარ
მონყალემან,
მამათა ჩუენთა ღმერთმან.

2. რამეთუ მართალ ხარ შენ
ყოვლისავეთჳს, რომელ-ესე მიყავ
ჩუენ.
დაფარულთა გონებისათა
აღგიარებ - შენ, მსაჯულსა ჩემსა,
იხილე სიმდაბლე ჩემი,
იხილე ჭირი ჩემი,
და მოხედე² სჯასა ჩემსა,
და მილხინე, ვითარ
კაცთმოყუარემან
მამათა ჩუენთა ღმერთმან.

ძლისპირი: ჰ, სასწაული,
რომელმან

1. და ან არა არს ჟამი აღებად
პირისა ჩუენისა¹.
ვცოდე, მაცხოვარ,
და [B225v შეურაცხ-ვყავ მცნება
შენი
წმიდაჲ, ყოვლადსახიერო,
გარნა ტკბილო,
შემინყალე, ვითარცა
კაცთმოყუარე ხარ
და წყლულებანი ჩემთა
ვნებათანი დაჴსნენ
აურაცხელნი.

2. სირცხვილი და ყუედრებაჲ
შეიქმნა.
დაფარულთა მათ
საქმეთა ჩემთა აღგიარებ — შენ,
დამბადებელი ჩემო, ქრისტე,
იხილე, მჴსნელო,
ჭირთა ჩემთა სიმრავლე
და შემინყალე,
ჰ, კურთხეულო ღმერთო,
მამათა ჩუენთაო,
და მაცხოვრე მე.

3. მონათა შენთა ზედა და
მსახურთა შენთა ზედა
მთავარი იგი
გონებაჲ დაამონე, სულო,
და დიდებაჲ შენი ჴორცთა
ამათ განხრწნილთა
ცოდვითა გაზრახვასა
მათსა ბოროტსა
მორჩილ ექმენ, ამისთჳს
გეუფლნეს ვნებათა
იგი ბანაკნი.

ძლისპირი: ვითარცა სამთა
ყრმათა:

1. კურთხეულ ხარ, უფალო,
ლმერთო მამათა ჩუენთაო, და
ქებულ და დიდებულ არს სახელი
შენი უკუენისამდე.
[B134r] შეგცოდე შენ,
მაცხოვარ,
და შეურაცხ-ვყავ მცნება
შენი წმიდაჲ, ჰ, სახიერო,
არამედ შენ, ქრისტე,
შემინყალე, ვითარცა
ხარ მეუფე მონყალე
და განკურნე [სნეულებანი ესე
ჩემნი აურაცხელნი¹.

2. რამეთუ მართალ ხარ შენ
ყოვლისავეთჳს, რომელი-ესე მიყავ
ჩუენ [B199v] [C305].
დაფარულთა საქმეთა
ჩემთა აღგიარებ — შენ,
დამბადებელი ჩემო, ქრისტე,
იხილე სიმდაბლე²,
და ჭირი ესე ჩემი
და შენ³ შემინყალე მე,
ჰ, კურთხეულო უფალო, ღმერთო
მამათა ჩუენთაო.

3. და ყოველნი საქმენი შენნი
ჭეშმარიტებით არიან და გზანი
შენნი წრფელ არიან და ყოველი
მსჯავრი შენი მართალ არს.
დაამონე მთავარი
გონებაჲ შენი, სულო,
[B192] და დიდებაჲ შენი ჴორცთა
ამათ
განხრწნილთა⁴ ცოდვითა
და განზრახვასა მათსა
ბოროტსა მორჩილ ექმენ,
ამისთჳსცა გეუფლნეს შენ
სიმრავლენი ვნებათანი⁵.

1 წყლულებანი D.
2 მოხედენ BCDEF.

1 პირის ჩუენისა] პირსა ჩუენსა B.

1 და განკურნე [სნეუ]ლებანი ესე ჩემნი
აურაცხელნი] ჰ, კურთხეულო ღმერთო
მამათა B, ჰ, კურთხეულო უფალო
ღმერთო მამათა ჩ-ნ. C.
2 სიმდაბლ C.
3 შენ] ან C.
4 განხრწნადთა და B.
5 განსაცდელთანი BC.

3. და ყოველნი საქმენი შენნი
ჭეშმარიტებით არიან, და გზანი
შენნი წრფელ არიან, და ყოველი
მსჯავრი შენი მართალ არს.

**წარწყმიდნა რაჲ ოდესმე საულ
კარაულნი მამისანი, სულო,
გარეწარ საქმედ მეფობაჲ
პოვა ძებნასა შინა,
ხოლო შენ ჰრიდე, ნუსადა
ალირჩინე სუფევასა ქრისტესსა¹
პირუტყუელნი კრომანი.**

4. რამეთუ ჭეშმარიტად და
სიმართლით მოავლინე ესე ყოველი
ჩუენ ზედა ცოდვათა ჩუენთათჳს.

**დაღათუ ცოდა, სულო ჩემო,
დავით, ღმრთისა მამამან,
ოდესმე
და განიგუმირა² ისრითა
მრუშებისა და კუალად
ბოროტისა მკლველობისაჲთა,
გარნა შენ უძვრესთა³ ჰყოფ
საქმეთა
წურთითა გონებისაჲთა.**

5. რამეთუ შეგცოდეთ ჩუენ და
უსჯულო ვიქმნენით განდგომად
შენგან და ვცოდეთ ყოვლითურთ
და მცნებათა შენთაჲ არა ვისმინეთ,

**შეაერთა ოდესმე დავით
უსჯულობაჲ უსჯულობასა
და კაცისკლვაჲ მრუშებასა,
ხოლო სინანულიცა
მრჩობლ⁴ აჩუენა⁵ მეყსეულად,
არამედ, შენ, უძვრეს მცოდველო
სულო,
მას ჰბაძევდ მოქცევითა.**

6. არცა დავიმარხეთ, არცა ვყავთ,
ვითარ-იგი შენ მამცენ ჩუენ,
რაჲთამცა კეთილი-მეყო ჩუენ.

**განაქიქა ოდესმე დავით,
ვითარცა ძეგლსა შინა⁶ წარწერით
გალობასა შინა თჳსსა
და მხილებულ ყო ცოდვაჲ,
თქუა რაჲ ესრეთ: მიწყალე მე,
[D117v მხოლოსა შეგცოდე
ყოველთა ღმერთსა,
შენ განმწმიდე, უფალო.**

1 ქ~ა D.

2 განიგუმირა D.

3 უძვრესად D.

4 მრჩობლი B.

5 აჩუენა DFBC.

6 შინა]ზედა BCDF.

7. და ყოველი, რაოდენი მოავლინე
ჩუენ ზედა, და ყოველი, რაოდენი
მიყავ, სიმართლისა სასჯელითა
ჰყავ.

მოღებასა კიდობანისასა
შეხარეს რაჲ იგი ზუარაკთა მათ,
[E107 მხოლოდ შეხებისათჳს
ოდენ რისხვეულ იქმნა ოზან,
არამედ სილალისაგან
მისისა ლტოლვლი, სულო,
საღმრთოთა¹
შეეხებოდე შიშით.

8. [A246r] და მიმცენ ჴელთა
მტერთა უსჯულოთა, ფიცხელთა,
განდგომილთა და მეფისა ცრუესათა.

აბესალომ გასმიეს, სულო,
თუ ვითარ მბრძოლ იქმნა ბუნებისა
და უწყნი საქმენი მისნი
ბილწნი, ვითარ სანოლი
[B154v] მამისაჲ შეა[C127v გინა მან,
ხოლო შენ მოიძულენ უშუერნი²
მისნი
და უსჯულონი სლვანი.

9. ხოლო ანგელოზი უფლისაჲ
გარდამოჴდა შორის აზარიეთსა
საჴუმილად და მი-მო-დაყარა ალი
იგი ცეცხლისაჲ საჴუმილისა მისგან
და ყო შორის საჴუმილისა მის,
ვითარცა ქარი ცუარისაჲ რაჲ ნიავენი
მთავრებრივი პატივი შენი
დაამონე, სულო, ჴორცთა შენთა,
რამეთუ სხუად აქიტოფელად
ჰპოვე მტერი და ერჩდი
ზრახვათა მისთა, არამედ
დაჰჴსნა იგი თავადმან ქრისტემან,
რათა [E63v] წყალობით
გაცხოვნოს შენ

4. ნუ მიმცემ ჩუენ სრულიად
სახელისა შენისათჳს.

ერთგზის ცოდა¹ და
მარადლე დაალტობნ ცხედარსა
თჳსსა დავით ტირილითა,
ხოლო შენ, სულო,
მარადის² ბრალთა მიერ
აღივსები და
ცრემლნი არაჲ გქონან³, და
რაჲ ჰყო, რაჴამს წარსდგე
წინაჲ ღმრთისა.

4. და მსჯავრითა
ჴეშმარიტებისაჲთა ჰყავ ყოვლისა
მისებრ, რაჲ-იგი მოაწიე ჩუენ ზედა.

დავით ერთგზის შესცოდა
და მარად ღლე დაალტობნ¹
ცხედარსა, სულო, ტირილითა²,
ხოლო მე მარა[დ ღლე
ცოდვითა³ აღივსები⁴
და ცრემლნი არაჲ⁵ მქონან,
და რაჲ ვყო, რაჴამს⁶ მივიდე
განკითხვად წინაჲ ღმრთისა⁷.

1 დაალტობდა BC.

2 სულო, ტირილითა] მას თუისსა
ცრემლითა C. თჳსსა ცრემლითა B.

3 ცოდვითა C.

4 აღივსები] აღვასრულებ BC.

5 არა BC.

6 რაჴამს] ოდეს BC.

7 უფლისა C.

1 საღმრთოო B.

2 უშუერნი BCDEF.

1 ცუდადა B.

2 მარადის] მარადლე C.

3 მქონან C, გქუნან B.

10. და არა შეეხო მათ რაფთურით ცეცხლი იგი, არცა შეანუხნა, არცა შეაურვა მათ.

საკვრელმან ბრძენმან
სოლომონ,
ვრცელმან ფრიად სიბრძნისა
მადლითა,
წინაშე ღმრთისა ოდესმე
ქმნა ბოროტი და განდგა,
რომლისასა შემდგომსა მას
უშუერსა¹ ცხორებასა ემსგავსა,
სულო,
დაწსნილი ქცევად შენი.

11. მაშინ სამნივე იგი ყრმანი,
ვითარცა ერთისა პირითა
უგალობდეს და აკურთხევდეს
და ადიდებდეს ღმერთსა შორის
საწუმილსა მას და იტყვებდეს:

გემოთაგან დამონებული
და ვნებათაგან მწარედ
ტყუექმნილი²,
ჰო-მე, ტრფიალი სიბრძნისაჲ,
ტრფიალ ექმნა მეძავთა
და უცხო ღმრთისაგან, სულო,
რომლისასა შენ მიემსგავსე
გონებით³
მედგარსა ბილწებასა.

12. კურთხეულ ხარ შენ, უფალო
ღმერთო მამათა ჩუენთაო, და
უფროსად ქებულ და უფროსად
ამაღლებულ უკუნისამდე.

რობოამის მსგავსად მამულნი
განზრახვანი შეურაცხ-ჰყვენ, ხოლო
ბოროტისა მის მონისა
იერობოამისებრ
განდგომილ იქმენ, ჰ, სულო.
ევლტოდე მსგავსებასა მათსა და
ჯობდი:
ვცოდე, შემინდვე, ღმერთო.

13. და კურთხეულ არს სახელი
წმიდაჲ დიდებისა შენისაჲ და
უფროსად ქებულ და უფროსად
ამაღლებულ უკუნისამდე.

მანასესნი მოიგენ⁴, სულო,
აღძრვანი წინააღრჩევისანი,
და ვითარცა საძაგელნი,
აღჰმართენ⁵ ვნებანი და
განამრავლენ მოსაწყინელნი,

5. და ნუ განაქარვებ აღთქუმასა
შენსა.

არაჲ ემსგავსე
სოლომონის პირველსა
სიბრძნესა,
არცა სათნოებათა, სულო,
ხოლო შემდგომთა
ბოროტისა საქმეთა
[C231 მისთა ებაძვე
და გულისთქუმათა მიერ
განეშორე ღმერთსა
მისებრ და წარსწყმდი.

6. და ნუ განმაშორებ¹ წყალობასა
შენსა ჩუენგან.

გულისთქუმათა მათ
ბოროტთა მიერ განდრეკილი,
ტრფიალი იგი სიბრძნისაჲ,
ტრფიალ მეძავთა
იქმნა და მეუფისა
განმარისხებელ,
რომელსაცა ემსგავსე,
სულო, გულისთქუმათა
სიყუარულითა.

7. აბრაჰამისთვის, საყუარელისა
შენისა.

მანასესთა მათ
ცოდვათა ებაძვე, შენ, სულო,
და მისებრ აჰმართენ² შენ შორის
კერპნი ვნებათა
ბოროტთანი, არამედ
ან მოიქეც და
სინანულიცა მისი
მოიგე³ და იჯმენ
ბოროტისაგან.

5. და ზედა ქალაქსა ამას წმიდასა
მამათა ჩუენთასა იერუსალემსა,

სოლომონის პირველსა
სიბრძნესა¹ ვერ ემსგავსე²
არცა სათნოებათა, [C306v
სულო³,
არამედ შემდგომსა
ბოროტისა⁴ საქმესა
და განეშორე მისებრ
გულისთქუმათა მიერ უშიშობითა
ღმრთისაჲთა ღმერთსა.

6. რამეთუ ჭეშმარიტად და
სიმართლით მოავლინე ესე ყოველი
ჩუენ ზედა ცოდვათა ჩუენთათჳს.

გულისთქუმათა მათ მიერ⁵
ბოროტთაგან დრეკილი,
ვაჲ-მე, ტრფიალი იგი სიბრძნისაჲ
ტრფიალად მეძავთა
და⁶ განმარისხებელად
მეუფისა⁷ გამოჩნდა,
რომელსაცა ემსგავსე⁸, სულო,
ცოდვის სიყუარულითა.

7. რამეთუ შეგცოდეთ ჩუენ და
უსჯულო ვიქმენით განდგომად
შენგან.

ცოდვათა მანასესთა
მიემსგავსე შენ, სულო,

1 სოლომონის პირველსა] სოლომონ
ბრძნისა სულო BC.

2 + და B.

3 სულო] მისთა BC.

4 ბოროტსა C.

5 მ-რ-თ B.

6 — BC.

7 ღმრთისა BC.

8 ემსგავსე] ან მიემსგავსე C. მიემს-
გავსე B.

9 + ჩემო BC.

1 უშუერსა BCDEF.

2 ტყუექმნილი DF. ტყუექმნილი BC.

3 გონებითა B.

4 მოგენ B.

5 აღმართენ B.

1 განაშორებ B.

2 აღჰმართე C.

3 მოიგე.

არამედ ჰბაძევი¹ სინანულსაცა
მისსა
და აღსარებასა².

14. კურთხეულ ხარ შენ ტაძარსა
წმიდასა დიდებისა შენისასა,
უფროსად ქებული და უფროსად
აღმაღლებულ უკუნისამდე.

[E107v აქაბისთა მობაძავ³
ქმნილი
შეგინებათა⁴, ვაჟმე⁵, ზ, სულო,
იქმენ ჯორციელთა ზრახვათა
და ვნებათა სავანე,
არამედ სიღრმით სულისა
შენისათ [D118 სულთ-ითქუნ⁶
და მიუთხრენ ღმერთსა
შეცოდებანი შენნი.

15. კურთხეულ ხარ შენ, რომელი
ჰზი ქერობინთა ზედა და ხედავ
უფსკრულთა.

ცანი დაგვეშნეს⁷, ზ, სულო,
და სიყმილი მძაფრი გენია შენ,
ვითარცა თეზბიტელისა
ელიაჲს ურჩსა აქაბს,
არამედ სარეფთელსა მას
ემსგავსე და გამოზარდე
შენცა სული
წინაწარმეტყუელისაჲ.

16. და უფროსად ქებულ
და უფროსად აღმაღლებულ
უკუნისამდე

[C128 შეგივრდები და
დაგასხამ შენ,
ვითარცა ცრემლთა სულთქუმათა
ჩემთა,
ვცოდე უფროსს მეძვისა მის
და უსჯულოდ გამოვჩნდი,
ვითარ არავინ სხუაჲ კაცი,
არამედ მოწყალე მექმენ,
მეუფეო,
დაბადებულსა შენსა.

8. და ისაკ მონისა შენისა
ცანი დაგვეშნეს
და სიყმილი გენია, სულო,
რამეთუ ურჩ ექმენ ღმერთსა,
ხოლო ან მასვე
შეუვრდი, რაჲთა [B226 მოგცეს
პური ზეცათაჲ
და ნათლად ბნელისაგან
შეცოდებათაჲსა
გამოგიყვანოს.

9. და ისრაელ წმიდისა შენისა
შეგივრდები შენ,
უფალო, და შევსწირავ ცრემლით
სიტყუათა ვედრებისათა
და გიღალადებ:
შეგცოდე, შეგცოდე, შენ,
შემინდვე, მცნელო,
ქმნულსა ჯელთა შენთასა
და ავოცენ ბრალნი
ჩემნი ურიცხვნი.

და მისებრ აღჰმართენ¹ შენ
შორის
გულისთქუმათა კერპნი,
არამედ ან მოიქეც²
და სინანული მისი
მოიგე³, რაჲთა მოგეცეს შენცა
შენდობაჲ ცოდვათაჲ.

8. და ვცოდეთ ყოვლითურთ და
მცნებათა შენთაჲ არა ვისმინეთ,
არცა დავიმარხეთ, არცა ვყავთ,
ვითარ-იგი შენ მამცენ ჩუენ,
რაჲთამცა კეთილ-მეყო ჩუენ.

ცანი დაგვეშნეს, სულო⁴,
და სიკუდილი⁵ გენია,
რამეთუ ურჩ ექმენ უფალსა,
ხოლო⁶ ან⁷ შეუვრდი,
რაჲთა კუალად მოგცეს შენ⁸
პური იგი ზეცისაჲ
და გამოგიყვანოს ნათლად
ბნელისაგან ცოდვათაჲსა.

9. და ყოველი, რაოდენი მოავლინე
ჩუენ ზედა, და ყოველი, რაოდენი
მიყავ ჩუენ, სიმართლისა
საშჯელითა ჰყავ.

შეგივრდები, უფალო,
და [C307 შევსწირავ სიტყუათა
შენდა ცრემლით [B200
ვედრებისათა⁹,
და¹⁰ გიღალადებ, ქრისტე:
შეგცოდე¹¹, შეგცოდე შენ,
არამედ შემინდვე მე¹²,

1 ჰბაძევი BCDEF.

2 აღსარებასა CDEF.

3 მობაძავი მოშურნე DBCEF.

4 შეგინებათე, შეგინებათა BCDEF.

5 ვაჟ D.

6 სულთ-ითქუნ D.

7 + შენ DBCEF

* გასწვრივ კიდევ D ხელნაწერში წერია:
მომიკსენესა ზედა..

1 აჰმართენ BC.

2 ან მოიქეც მოიქეც შენ C, B,.

3 მოგვე შენ C.

4 ცანი დაგვეშნეს, სულო] დაგვეშნეს
სულო ცანი (კარნი C) BC.

5 სიყმილი BC.

6 —ხოლო] არამედ BC.

7 — ან BC.

8 — BC.

9 ~ ვედრებისათა შენდა ცრემლით BC.

10 — BC.

11 — C.

12 შემინდვე მე] + უფალო B, შემინდვენი
მე უფალო C.

17. კურთხეულ ხარ შენ საყდართა
ზედა დიდებისა სუფევისა შენისათა,
უფროსად ქებულ და უფროსად
ამაღლებულ უკუნისამდე.

[B156 ხატი შენი დავანთქ
ვნებათა
შინა და სიკეთე მსგავსებისა
შენისაა უშუერ¹ და უჴმარ ვყავ²,
და დაშრტა, მჴსნელო, ჩემი³
ლამპარი მადლთაჲ, არამედ
სიტკბოებით კუალად მაგე
სიხარული,
ვითარცა [A246v გალობს დავით.

18. კურთხეულ ხარ შენ სამყაროსა
ზედა ცასა ცათასა და უფროსად
ქებულ და უფროსად ამაღლებულ
უკუნისამდე.

* მოიქეც და შეინანე ან
და განაცხადენ დაფარულნი
შენნი,
არქუ ყოვლისა მეცნიერსა,
შენ უწყნი, ზ, მაცხოვარ,
უცნაურნი ჩემნი, არამედ
შენ შემინყალე ნყალობითა
შენითა,
ვითარცა გალობს დავით.

19. მარტივი და განუყოფელი,
თანაარსად თაყუანისცემული,
ქებული წმიდათა მიერ
ნათელი და ნათელნი,
სამ-წმიდა სამებაჲ ღმერთი,
ცხო[F64ველი [G144და
ცხოველნი⁴, ადიდენ, სულო,
და ერთ ღმრთეებად ჰმონე.

20. გიგალობთ შენ, თაყვანის-
გცემთ შენ,
და გაკურთხევთ შენ, ღმრთისა
დედაო,
რამეთუ ერთი წმიდისა
სამებისაჲ ჰშევ ქრისტე
ღმერთი, სრული ჭეშმარიტი,
და შენ განმიხუენ⁵ ჩუენ⁶
ქუეყანისათა
შესავალნი ცათანი⁷.

10. რომელთა ეტყოდე
განმრავლებად ნათესავისა
მათისა.

ხატი, რომელი
გამოჰსახე¹ ჩემ ზედა, განვრყუენ²
ვნებათა მიერ, სახიერ,
და დავფარე მე
იგი ცოდვათა მიერ,
და დავაბნელე
ბრწყინვალეზაჲ სულისაჲ,
და საღმრთოჲ სიკეთე
ჩემი უჴმარ-ვყავ.

11. ვითარცა ვარსკულავნი ცისანი
და ვითარცა ქჴმაჲ ზღვსკიდისაჲ.

მოიქეც, სულო,
შეინანე და ცოდვაჲ შენი
დაფარული აღუვარე³
განმკითხველსა მას
დაფარულთასა და თქუ:
შენ უწყნი, ქრისტე,
ყოველნი ბრალნი ჩემნი,
შენ მოწყალე მექმენ,
მრავალმონყალე!

12. რამეთუ შევემცირდით ჩუენ,
მეუფეო, ყოველთა უფროს
წარმართთა.

ჩემთა ბოროტთა
მათ ცოდვათა სივრცესა ვხედავ,
და ჟამსა მას სიკუდილისასა
მოახლებულად,
ან გულისჴმა-ყავ, სულო
ჩემო, ცოდვილო,
და მოსწრაფე იქმენ შენ
შენანებად მათდა
ლმობიერებით.

10. და მიმცენ ჩუენ ჴელთა მტერთა
უშჴულოთა, განდგომილთა
მეფისა ცრუესათა.

ხატი იგი, რომელ
გამოჰსახე ჩემ ზედა,
განვრყუენ იგი ვნებათა მიერ,
და დავფარე² ცოდვითა³,
საღმრთოჲ⁴ სიკეთე⁵ ჩემი⁶
და დავშრიტე⁷ ლამპარი
სულისა⁸ ჩემისაჲ, არამედ შენ,
ქრისტე, შემინყალე⁹.

11. და უძკრესისა უფროს
ყოვლისა ქუეყანისა და ან არა არს
ჟამი აღებად პირისა ჩუენისა.

მოიქეც, სულო ჩემო¹⁰,
შეინანე¹¹ ცოდვაჲ¹²
შენი დაფარული, მოუთხარ
ყოვლისა მცნობელსა
და თქუ შენ: უწყნი, ქრისტე,
ყოველნი ბრალნი ჩემნი,
და¹³ შენ¹⁴ შემინყალე დიდითა
ნყალობითა შენითა¹⁵.

12. სირცხვლი და ყუედრებაჲ
შეიქმნა მონათა შენთა ზედა
მსახურთა შენთა ზედა.

ბოროტთა¹⁶ მათ ცოდვათა
ჩემთა სივრცესა ვხედავ¹⁷
და ჟამსა მას¹⁸ სიკუდილისასა
მოახლებულად, ან

1 ~ მონყალეო (მრავალმონყალეო C)
ქმნულსა (ჴამას C) ჴელთა შენთასა BC.

2 დამფარეს B, დამფარეს იგი C.

3 ცოდვათა BC.

4 — BC.

5 და სიკეთე C.

6 განვრყუენ BC.

7 დაშრიტეს BC.

8 სულსა ჩემისაჲ ჩემი BC.

9 + შემინდვენ C, შემინდვე B.

10 + და BC.

11 + და B.

12 + და C.

13 და[არამედ B — C.

14 — B.

15 ~ ნყალობითა შენითა BC.

16 ბოროტთა[მრავალთა BC.

17 სივრცესა[ბოროტთა BC.

18 — B.

1 უშუერ BCDF.

2 ჰ[ყავ] E.

3 ჩემო D.

4 ცხოველი DG.

* ეს დასდებული აკლია DEB-ს.

5 განმიხუენ BCDGF.

6 — G.

7 ცათა B.

1 გამოსახე.

2 განვრყუენ B.

3 აღუარე B.

გულისწმა-ყავ, ზ, სულო,
და მოსწრაფე იქმენ, შენ¹,
რაჲთა შეინანნე და განერე
გეჰენიისაგან².

13. და დაგლახაკებულ ვართ
ყოველსა ქუეყანასა ზედა დღეს
ცოდვითა ჩუენთათჳს.

ზ, მე, რაჲ-მე ვყო
უბადრუკმან ცეცხლისა მისთჳს
გეჰენიისა ბნელისა
და უშრეტისა,
ანუ ვითარ თავს- [C232 ვიდვა
ქრისტე, მაცხოვარ,
აქავე მომმადლე მე
ცრემლით სინანული,
რაჲთა დავშრიტო.

13. ნუ მიმცემ ჩუენ სრულიად
სახელისა შენისათჳს და ნუ
განაქარვებ ალთქუმასა შენსა და
ნუ განმაშორებ წყალობასა შენსა
ჩუენგან

[C307v] რაჲ-მე ვყო
უბადრუკმან
გეჰენიისა³ მისთჳს?
ვითარ თავს-ვიდვა ცეცხლი იგი
უშრეტი და ბნელი,
არამედ გევედრები:
აქავე მომმადლე მე
ცრემლით სინანული, ქრისტე,
რომლითა დავშრიტო იგი.

14. და არა არს ჟამსა ამას
მთავარ და წინანარმეტყუელ და
წინამძღუარ

ზ, რაჲ-მე უყო
მატლსა მას წამლენასა¹,
მცსნელო,
ცოდვითა ჩემთაგან შობილსა,
შენ შემინყალე,
მსაჯულო თუალუხუავო,
და მივსენ მათგან²,
და მომეც სინანული,
და მომაქციე მე
უძღებისაებრ.

14. აბრაჰამისთჳს, სიყუარულისა
შენისა და ისაკ, მონისა შენისა, და
ისრაელ წმიდისა შენისა.

რაჲ-მე ვყო⁵ მატლსა მას
წამლენასა მწარესა,
ცოდვითა ჩემთაგან შობილსა,
მსაჯულო⁶ და ღმერთო,
მონყალეო უფალო,
შემინყალე, ვითარცა
უძღები იგი შვილი⁷ და მომეც
სინანული მტკიცე⁸.

15. არცა საკუერთხნი³, არცა
მსხუერპლი⁴, არცა შესანირავი,
არცა საკუმეველი, არცა ადგილი

ტარტაროზისა
მისთჳს და ღრჭ[B226v]ენისა
კბილთაჲსა
და ბნელისა გარესკნელისა,
ვაჲმე ცოდვილსა,
ზ, უფალო, უფალო,
სინანულითა
მივსენ მწარეთა მათგან
ტანჯვათა, რომელნი-
იგი მელიან.

15. რომელთა ეტყოდე
განმრავლებად ნათესავისა
მათისა, ვითარცა ვარსკულავნი
ცისანი და ვითარცა ქჳშაჲ ზღჳს
კიდისაჲ.

ზ, ტარტაროზისა მისთჳს
და ღრჭენისა კბილთაჲსა,
და ბნელისა გარესკნელისა,
უფალო, უფალო⁹,
სახიერ¹⁰, მომაქციე¹¹

1 წამლიანსა C.

2 მისგან B.

3 საკუერთხნი BC.

4 მსხუერპლი BC.

1 და მოსწრაფე იქმენ შენ] ისწრაფე და
ვეედრე ქრისტესა B + ღმერთსა C.

2 რაჲთა შეინანნე და განერე
გეჰენიისაგან] რაჲთა უკუე შეინანნე
ბრალნი შენნი BC.

3 გეჰენიისა C.

4 მისთჳს] მისგან BC.

5 უყო BC.

6 მსაჯულო C.

7 — BC.

8 მტკიცე C.

9 — C.

10 სახიერო B.

11 + მე შენდა C.

16. შეწირვად შენ წინაშე და
პოვნად წყალობისა
გულისწყრომასა
ანგელოზთა¹ უწყალოთასა
გულისწმა-ვჰყოფ, და რისხვასა,
მწსნელო, და შენდა
მოვივლტი, და ვღალადებ:
ნუ მიმცემ დაშჯად
მათდა, ნუცა განმაგდებ
წყალობათა შენთა
უფსკრულისაგან.

17. არამედ თავითა
დამდაბლებულითა,
მხილებასა მას
მწარესა მოვიწსენებ, მწსნელო,
ეშმაკთასა, რაჟამს-იგი
წარმომიდგენდენ
მე ცოდვათა მათ ჩემთა,
და მომაწსენებდენ
სირცხვლისა ადგილთა,
და ძრწოლით ვღალადებ:
მიწსენ მე მათგან.

18. და სულითა გლახაკებისაჲთა
შე-მცა-წირულ ვართ ჩუენ
შევბლალენ, მწსნელო,
მწარედ საცნობელნი ჯორცთანი,
თუალნი, პირი და სასმენელნი,
და საყნოსელნი,
ველნი და ყოველივე
გუამი ცოდვათა
შევაგინე² წარმდებად,
და არაჲ³ მაქუს, გარნა
წყალობაჲ შენი.

16. რამეთუ შევმცირდით ჩუენ,
მეუფეო, ყოველთა უფროეს
წარმართთა, და დაგლახაკებულ
ვართ ყოველსა ქუეყანასა ზედა
დღეს ცოდვათა ჩუენთათჳს.

გულისწმა-ვჰყოფ რისხვასა,
და გულისწყრომასა მას
ანგელოზთა უწყალოთასა,
და შენდა მოვივლტი⁴,
უფალო, და ვღალადებ:
ნუ განმაგდებ მე შენგან,
არამედ მომხედენ⁵, ქრისტე, და
[B200v ყავ ჩემ თანა წყალობაჲ.

17. და არა არს ჟამსა ამას
მთავარ და წინაწარმეტყუელ და
წინამძღუარ,
მოვიწსენებ მწარესა
ეშმაკთა მხილებასა,
რაჟამს წარმომიდგინებდენ მე
ცოდვათა მათ ჩემთა,
და მომაწსენებდენ მე
სირცხვლისა⁶ ალაგთა⁷,
ამისთჳს⁸ ვძრწნი, კაცთმოყუარე,
და გევედრები, მიწსენ მათგან⁹.

18. არცა საკუერთხნი, არცა
მსხუერპლი, არცა შესანირავი,
არცა საკუმეველი, არცა ადგილი
შეწირვად შენ წინაშე და პოვნად
წყალობისა.

საცნობელნი ჯორცთანი
შევაგინენ, მაცხოვარ:
თუალნი, პირი და სასმენელნი.
საყნოსელნი¹⁰ ველნი
და ყოველივე¹¹ გუამი¹²
ცოდვითა შევბლალე მე,
და არაჲ¹³ მაქუს სხუაჲ¹⁴, არამედ

1 ანგელოზთასა B.

2 შევბლალენ B.

3 არა C.

1 მწარეთა მათ] მწარეთაგან BC.

2 სატანჯველთა BC.

3 რომელნი-იგი მელიან] რომელნი
მელიან მე BC.

4 მივილტი C.

5 + მე B.

6 სირცხვლისა C.

7 ალაგთა] საქმეთა BC.

8 ამას C.

9 მათგან] მე BC.

10 + და BC.

11 ყოველი BC.

12 + ჩემი C.

13 არა BC.

14 სხუაჲ] სასოებაჲ BC.

19. ვითარცა საკუერთხნი¹
ვერძთანი ზუარაკთანი.
სატანჯველთა მათ
დიდთა საშინელებაჲ უწყი,
ჴ, გალახაკო სულო ჩემო,
რომელნი-იგი
მიელიან ცოდვილთა,
ამისთვის გოდებდ
და სულთქუმით წმობდ უფლისა,
რათა განგარინოს
მათგან წყალობით.

20. და ვითარცა ბე[150v]ვრეულნი
კრავთა პოხიერთანი.
ვინ მოივლტოდა
შენდა პირველ აღსასრულისა
და წმობდა ცრემლით: შემინყალე,
და არაჲ² მიეც
წყალობაჲ შენი, მჴსნელო,
აურაცხელი,
ამისთვის გევედრები,
მეცა შემინყალე
და მაცხოვნე მე.

21. ეგრეთ შეწირულ იყავნ
მსხუერპლი ესე ჩუენი დღეს შენ
წინაშე, რათა სრულ-ვეყნეთ ჩუენ
შემდგომად შენსა, რამეთუ არა³
არს სირცხვლი მოსავთა⁴ შენთაჲ.
ჯელნი ბოროტთა
საქმითა [C232 შევაგინენ, ხოლო
ან ვითარ აღვიპყრნე ზეცად,
ქრისტე მაცხოვარ,
წმიდა-მყავ მე ყოვლითურთ
და მოწყალე[B227ბაჲ
შენი მომმადლე, რათა
ვპოვო⁵ ურიცხუთა მათ
ბრალთა შენდობაჲ.

19. არამედ თავითა
დამდაბლებულითა და სულითა
გლახაკებისაჲთა შე-მცა-წირულ
ვართ ჩუენ.
სატანჯველთა მათ დიდთა
საშინელებაჲ უწყი,
ჴ, სულო ჩემო უბადრუკო,
რომელნი ცოდვილთა
მიელიან³, ამისთვის
გოდებდი და სულთ-ითქუმედ,
და შეუვრდი მაცხოვარსა, რათა
განგარინოს მათგან.

20. ვითარცა საკუერთხნი
ვერძთანი, ზუარაკთანი და
ვითარცა ბევრეულნი კრავთა
პოხიერთანი.
ვინ მოივლტოდა⁴ შენდა
პირველ აღსასრულისა
და წმობდა ცრემლით⁵:
შემინყალე,
და არაჲ⁶ მიეც მას
აურაცხელი შენი
[C308v წყალობაჲ, ამისთვისცა⁷
შეგივრდები⁸, ქრისტე ღმერთო⁹,
შემინყალე და მაცხოვნე¹⁰.

21. ეგრეთ შეწირულ-იყავნ მს[135v]
ხუერპლი ესე ჩუენი დღეს შენ
წინაშე, რათა სრულ-ვიყვნეთ
ჩუენ შემდგომად შენსა და არა არს
სირცხვლი მოსავთა შენთაჲ.
ჯელნი შევაგინენ მე [C312
ბოროტითა საქმითა,
ხოლო ან ვითარ-მე აღვპყრნე
იგინი ცად მიმართ,
არამედ შენ, მაცხოვარ,
წმიდა-მყავ მე ყოვლითურთ
და მომეც წყალობაჲ შენი, რათა
ვპოვო¹¹ ბრალთა¹² შენდობაჲ.

1 საკუერთხნი BC.
2 არა C.
3 + რაჲ C.
4 მოსავთა] მონათა B.
5 ვპოო C.

1 ქრისტე — BC.
2 + ღმერთო] ღმრთისაჲ C.
3 მელიან B.
4 მოვლტოდა C.
5 წმობდა] ცრემლითა] ღალადებდა BC.
6 არა BC.
7 + მე B.
8 შეგივრდები] მე გევედრები შენ C.
9 — BC.
10 + მე BC.
11 ვპოო C.
12 ბრალთა ცოდვათა B.

22. და ან შეგითქო¹ შენ² ყოვლითა
გულითა და მეშინის ჩუენ შენგან
და ვეძიებთ პირსა შენსა, ნუ
მარცხუენ³ ჩუენ.

არა⁴ დავადგერ,
ქრისტე, მცნებათა შინა შენთა
და არცა ვქმენ ერთსაცა დღესა
ნება შენი,
და ვითარ-მე⁵ მივხედნე,
რაჟამს საშჯელსა⁶
ჰყოფდე და წარავლენდე
ცოდვილთა უშრეტად
ცეცხლად და ბნელად?

23. არამედ ყავ ჩუენ თანა
სიტკბოებითა შენითა და
მრავლითა წყალობითა შენითა.

გულისწმა-ჰყოფდი,
სულო, მსაჯულისა მოსლვასა
და ისწრაფე ქმნად კეთილისა,
და განეკრძაღ
საბრწეთა მტერისათა,
ნუუკუე შესცთე
და შთაჰვარდე მათ⁷ შინა,
და დაშჯად⁸ მიეცე
ცეცხლსა მის თანა.

24. განმარინენ ჩუენ
საკვრველებითა შენითა და
დიდებულ ყავ⁹ სახელი შენი,
უფალო¹⁰

ღმერთო, რომელმან
ყოველივე სიტყვთ დაჰბადე,
და კუალად წამსა თუალისასა
გეგულების შენ
დაწსნა¹¹, რაჟამს განშჯიდე,
ისმინე ჩემი
ვედრება და მივსენ მე
უშრეტისა მისგან
გეჰენისა.

22. და ან: შეგითქო შენ ყოვლითა
გულითა და მეშინის ჩუენ შენგან
და ვეძიებთ პირსა შენსა, ნუ
მარცხუენ,

არა დავადგერ, ქრისტე,
მცნებათა შინა შენთა
და არცა ვქმენ ერთსაცა დღესა¹
ნება შენი წმიდა
და ვითარ-მე მივხედნე,
რაჟამს ჰყოფდე სასჯელსა
და წარავლინებდე²
ცოდვილთა ცეცხლად უშრეტად
და ბნელად³?

23. არამედ ყავ ჩუენ თანა
სიტკბოებითა შენითა და
მრავლითა წყალობითა შენითა.

მსაჯულისა მოსლვასა
გულისწმა-ჰყოფდი, სულო,
და ისწრაფე⁴ ქმნად კეთილისა,
ეკრძაღ საბრზეთა [B200v
მტერისა შენისათა,
რათა არა შთაჰვარდე⁵
და დაისაჯო⁶ ცეცხლითა⁷,
რომლითა-იგი⁸
დაშჯად არს⁹.

24. განმარინენ ჩუენ
საკვრველებითა შენითა და
დიდებულ-ყავ სახელი შენი,
უფალო.

რომელმან ყოველივე
სიტყვთ დაჰბადე, ღმერთო,
[და კუალად წამსა თუალისასა
გეგულების დაწსნად,*
რაჟამს მოხვიდე¹⁰ განშჯად,
ისმინე ლოცვა ჩემი
და მივსენ ცეცხლისა მისგან
საუკუნოდ¹¹.

1 შეგიდგეთ B (შეგიდგეთ)

2 ჩ~ნ C.

3 მარცხუენ BC.

4 არა C.

5 ვითარ C.

6 სასჯელსა C.

7 მას B.

8 დასჯად B.

9 ჰყოფ BC.

10 — B.

11 + რათა B.

1 ერთსაცა დღესა — BC.

2 + შენ B.

3 + გარესკნელად BC.

4 ისწრაფი BC.

5 შეჰვარდე C.

6 დაისაჯო]წარგიტაცოს BC.

7 ცეცხლად B.

8 რომლითა-იგი] სადა-იგი BC.

9 დაშჯად არს] თვთ მომავალ არს B.
თუთ C.

10 მოხვიდე C.

11 საუკუნოდ] უშრეტისა მწარისა BC.

* ეს სტრიქონები A ხელნაწერში
გამორჩენილია, შემოგვაქვს BC
ხელნაწერებიდან.

25. და პრცხუენოდენ¹ ყოველთა,
რომელნი შეაჩუენებენ² მონათა
შენთა ძვრსა.

შენ უწყნი კაცთა
დაფარულნი, ქრისტე, მაცხოვარ,
და შენ განანესებ საზღვართა მათ
ჩუენთა სახიერ,
და შენ შეგივრდები მე,
რომელმან შენნი
მცნებანი დაუტევენ,
შემინდვე, სახიერ,
და შემინყალე³.

26. და სირცხულელ იქმნედ
ყოველნი მძლავრებანი მათნი
და ყოველი ძლიერება მათი
შეიმუსრენ.

აჭირვებს სულსა
ჩემსა ჩუეულება⁴ ვნებათა
და მიმიზიდავს ცოდვისა მიმართ,
მსთუად მეწიე მე
და დაშრიტე საწუმილი
მწურვალეებისა
ჯორცთა ჩემთაჲსაჲ, მჴსნელო,
და წარმიძელუ გზათა
სინმიდისათა.

27. და გულისჴმა-ყვედ, რამეთუ
შენ უფალი ღმერთი მხოლოჲ
მაღალ და დიდებულ ხარ ყოველსა
ზედა სოფელსა⁵.

ცეცხლებრ შემწუელნი
მბრძოლისა⁶ ჩემისა ისარნი⁷
შემუსრენ, ქრისტე, სახიერ,
ძლიერიტა მით
მარჯუენითა⁸ შენითა
და წარავლინე
იგი ცეცხლად უშრეტად
და მე მომანიჭე
ნათელი შენი.

25. და პრცხუენოდენ ყოველთა,
რომელნი შეაჩუენებენ მონათა
შენთა ძვრსა.

შენ უწყნი დაფარულნი
კაცთანი, მაცხოვარო¹,
და შენ განანესებ² საზღვართა
მათ
ჩუენთა, სახიერო³,
და შენ გევედრები მე,
რომელმან დაუტევენ
ნმიდანი მცნებანი შენნი,
შემინდვე და შემინყალე მე.

26. ყოველნი მძლავრებანი მათნი,
და ყოველი ძლიერება მათი
შეიმუსრენ.

ჩუეულებაჲ ვნებათა
აჭირვებს სულსა⁴ ჩემსა
და მიმიზიდავს⁵ ცოდვისა
მიმართ,
მსთუად მეწიე, ქრისტე⁶,
და დაშრიტე საწუმილი⁷
ჯორცთა მწურვალეებისა
და გზათა მათ⁸ მიმართ
წრფელთა სინმიდისათა
წამიძელუ⁹.

27. უფალი ღმერთი მჯოლოჲ მაღალ
და დიდებულ ხარ ყოველსა ზედა
სოფელსა.

მბრძოლისა მის ჩემისა
ცეცხლისფერნი ისარნი
შემუსრენ, ქრისტე მეუფეო,
ყოვლადძლიერიტა¹⁰
მარჯუენითა შენითა¹¹
და წარავლინენ მტერნი
ჩემნი ბნელისა¹² გარესკნელსა და
მე¹³ მომადლე ნათელი.

1 პრცხუენოდ B.

2 შეაჩუენ BC.

3 + მე B.

4 ჩუეულება BC.

5 ქუენსა ზედა B.

6 ბრძოლიტა B.

7 ჩემისა ისარნი — B.

8 მარჯუენითა B.

1 შენ უწყნი დაფარულნი კაცთანი]
რომელმან დაფარულნი კაცთანი უწყნი C.

2 განუენებ BC.

3 + ცხორებასა ამის B

4 აჭირვებს სულსა] მძლავრობს ან
სულსა BC.

5 მიჴზიდავს C.

6 + და.

7 ალი იგი BC.

8 — BC.

9 + მე BC.

10 — ყოვლადძლიერიტა] ძლიერიტა C.

11 — და C.

12 + მას B.

13 — მე B.

28. [B227v] და არა დასცხრებოდეს მსახურნი იგი მეფისანი, რომელთა შესთხინეს იგინი.

ვძრნი [C233] და მეშინის,
მო-რაჲ-ვიწსენო, მეუფეო,
საშინელის სამსჯავროჲ¹ შენი,
რამეთუ ვარ
ყოვლად განუმზადებელ,
არამედ შენ ყავ
ჩემ ზედა, განწირულსა,
მონყალეზაჲ შენი
და მაცხოვნე მე.

29. აგ ზებდეს იგინი საწუმისა მას შინა ნავთსა, ფისსა, ნაძეძსა და ნასხლევსა.

ნუ მასმენ, მესნელო,
ვმასა მას შესაძრწუნებელსა,
ნარმგზავნელსა² ცეხლად
უშრეტად
ბრალთა ჩემთაებრ;
რაჟამს დაშჯდე³ განკითხვად,
არამედ ჩემთა
ცოდვათა სიმრავლენი
დაივინყენ, ტკბილო,
და მაცხოვნე მე.

30. და აღატყდებოდა ალი იგი ზედა საწუმისა მას ორმოცდა ცხრა წყრთა.

ცხოვართა შენთა
მარჯუენით⁴ მდგომარეთა თანა
შემრაცხე სახიერ, რამეთუ
ცოდვილთა სწყალობ
და მართალთა ადიდებ,
მეცა მართალთა
თანა შემრაცხე, ღმერთო,
და შემიწყალე მე⁵,
ყოვლად ძლიერო.

31. და მიმოვლო და შეწუნა, რავოდენნი პოვნა ქალდეველთაგანნი გარემოჲს საწუმისა მას.

მატუნა მტერმან
გემოჲსხილვითა ცოდვისაჲთა⁶
და განმაშორა მე შენგან,
და საჭმელად თვსად
ნარმილო უზადრუკი,
შემიწყალე და
მივსენ კბილთა მისთაგან,

1 სამსჯავრო C.

2 — B.

3 დასჯდე C.

4 მარჯუენით B.

5 — მე.

6 ცოდვისათა.

28. და არა დასცხრებოდეს მსახურნი მეფისანი, რომელთა შესთხინეს იგინი.

მარადის მეშინის მე,
მო-რაჲ-ვიწსენო, ქრისტე,
საშინელი სამსჯავროჲ [C313
შენი
და რაჲ¹ ვყო, რამეთუ
განუმზადებელ ვარ,
არამედ შენ, მაცხოვარ,
ყავ დიდი წყალობაჲ ყოველი² ჩემ
ზედა, განწირულსა ამას.

29. აგ ზებდეს იგინი საწუმისა მას შინა ნავთსა, ფისსა, ნაძეძსა და ნასხლევსა.

ნუ მასმინებ, უფალო,
ვმასა მას³ საშინელსა,
ნარმგზავნელსა ცეცხლად
უშრეტად
საქმეთა ჩემთაებრ;
რაჟამს დასჯდე⁴ განკითხვად,
არამედ დაივინყენ
სიმრავლენი იგი⁵ ბოროტთა მათ
ცოდვათა ჩემთა.

30. და აღატყდებოდა ალი იგი ზედა საწუმისა მის ორმოც და ცხრა წყრთა.

ცხოვართა შენთა თანა
მარჯუენით მდგომართა⁶
შემრაცხე, სახიერ⁷,
მართალთა ადიდებ
და ცოდვილთა არცხვნებ⁸
და მეცა⁹ შემიწყალე
და მართალთა თანა შემრაცხე,
ღმერთო მამათა ჩუენთაო.

31. და მიმოვლო და შეწუნა, რავოდენნი პოვნა ქალდეველთაგანნი გარემოჲს საწუმისა მას.

[B201r მატუნა მე
მატურმან
მტერმან გემოჲსხილვითა
ცოდვისაჲთა და განმაშორა

1 + მე.

2 — ყოველი BC.

3 — C.

4 და შჯდე BC.

5 იგი — BC.

6 მდგომარეთა C.

7 + რამეთუ შენ, ქრისტე BC.

8 არცხუნ + შენ C.

9 მეცა] არამედ BC.

მწსნელო, რაჲთა არაჲ¹
განმხრწნას სრულიად.

შენგან, ქრისტე ღმერთო,
და საქმელად თვსად¹ მყო მე,
არამედ შემინყალე და მიწსენ
კბილთაგან მისთა²,
რაჲთა არა შემმუსროს³, მწსნელო
ყოველთაო⁴.

32. ხოლო ანგელოზი უფლისაჲ
გარდამოწდა შორის აზარიეთსა
საწყუმილად და მი-მო-დაყარა
ალი იგი ცეცხლისაჲ საწყუმილისა
მისგან².

საიდუმლონი
ჩემნი დაფარულნი შენ უწყნი,
რამეთუ ფრიად შეგცოდე,
ქრისტე, არამედ
მრავლითა წყალობითა
შენმიერიითა
შემინყალე და მომეც
ჟამი სინანულად
საღმრთოდ მოქცევად.

32. [C136r] ხოლო ანგელოზი
უფლისაჲ გარდამოწდა შორის
აზარიეთსა საწყუმილად და მი-მო-
დაყარა ალი იგი ცეცხლისაჲ.

საიდუმლონი ჩემნი
დაფარულნი შენ უწყნი,
რამეთუ ფრიად⁵ შეგცოდე შენ⁶,
არამედ მრავლითა
წყალობითა შენითა
შემინყალე, უფალო,
და მომეც ჟამი კეთილი
მოქცევად⁷ სინანულად.

33. და ყო შორის საწყუმილისა მის,
ვითარცა ქარი ცუარისაჲ რაჲ
ნიაჲინ.

განსლვაჲ სულისაჲ³
ჯორცთაგან საშინელ არს, სულო,
და ტკივილი აურაცხელი
ყოვლით კერძო⁴, რაჲ⁵
ნაწევართაგან სული⁶
განყოფვოდის
ბრძანებით და საკრველი
ერთობი[B228საჲ მწარედ
დაიწსნებოდის.

33. და ყო შორის საწყუმილსა მის,
ვითარცა ქარი ცუარისაჲ რაჲ
ნიაჲინ.

საშინელ არს ხილვაჲ⁸
განშორებაჲ სულისაჲ
ჯორცთაგან და ტკივილი დიდნი
და ტკივილი აურაცხელი⁹,
რაჲჟამს ყოვლით კერძო¹⁰
ნაწევართაგან სული
განვიდოდის ბრძანებით
და საკრველი ერთობისაჲ
დაიწსნებოდის განგებით¹¹.

34. და არაჲ შეეცოდათ მათ,
რაჲთურთით ცეცხლი იგი, არცა
შეანუხნა, არცა შეაურვა მათ.

ნუ სცთები, სულო
ჩემო, ცოდვილო, საშუებელთა⁷
სოფლისათა მონებითა,
რამეთუ აჩრდილ და ამაო არიან,
არამედ საღმრთოჲ
სათნოებაჲ შეიტკბე,
რაჲთა შეგიყვანოს
სასუფეველსა.

34. და არაჲ შეეხო მათ რაჲთურთ
ცეცხლი იგი და არცა შეანუხნა,
არცა შეაურვა მათ.

ნუ სცთები, უბადრუკო
ცოდვილო, სულო ჩემო,
საშუებელთაგან სოფლისათა,
რამეთუ ყოველი¹²
ამაო არის და აჩრდილი,
არამედ სათნოებაჲ

1 არა C.

2 საწყუმილისა მისგან] საწყუმილისაგან C.

3 განსლვა სულისა C.

4 კერძოჲ, კერძო — B.

5 — C.

6 სულო C.

7 საშუებელთა BC.

1 თვსად] მისდა B მისა C.

2 მისთაგან C.

3 + მე BC.

4 — მწსნელო ყოველთაო BC.

5 — C.

6 — შენ] + ქრისტე C.

7 + შენდა C.

8 ხილვაჲ C.

9 ტკივილი აურაცხელი — BC.

10 კერძოვე C.

11 განგებულებით C.

12 + ყოველთაგან C.

35. მაშინ სამნივე იგი, ვითარცა
ერთისა პირითა, უგალობდეს და¹
აკურთხევდეს და² ადიდებდეს
ლმერთსა შორის საჯუმილსა მას³
იტყოდეს:

რაჟსა გარდაჰჭდი
დღითიდლე ჟამთა შენთა, სულო
ჩემო, ამაოებითა, და
არაჲ³ იგონებ
ჟამსა სიკუდილისასა?
[C239 ან მოიქეც და
ულაღაღებდ ქრისტესა:
მილხინე ცოდვილსა,
მრავალმონყალე.

36. კურთხეულ ხარ, შენ, უფალო
ლმერთო მამათა ჩუენთაო, და
უფროესად ქებულ, და უფროესად
ამაღლებულ უკუნისამდე.

ისწრაფე, სულო
ჩემო, წარვლე გზაჲ იგი იწროჲ
სინმიდით და დააფუძნე
კლდესა მას ზედა
საღმრთოსა სახლი⁴ შენი,
რაჟთა აჰმალღე
ხილვათა მიმართ დიდთა
და ჰპოვო⁵ შენ ლოცვაჲ,
მკლველი ვნებათაჲ.

37. და კურთხეულ არს სახელი
წმიდაჲ დიდებისა შენისაჲ და
უფროესად ქებულ, და უფროესად
ამაღლებულ უკუნისამდე.

ჰ, საკვრველი
დიდი და მიუნდომელი, სულო,
ვითარ განარისხებ ლმერთსა
სამარადისოდ
და იგი სულგრძელებით
არაჲ⁶ მოავლენს
რისხვასა და დაგწუავს შენ,
არამედ დრო გცემს შენ,
რაჟთა მოიქცე.

35. მაშინ სამნივე იგი, ვითარცა
ერთისა პირითა, უგალობდეს და
აკურთხევდეს და ადიდებდეს
ლმერთსა შორის საჯუმილსა მას და
იტყოდეს:

რაჟსთვს გარდაჰჭდი შენ
დღითიდლე ჟამთა შენთა,
სულო ჩემო, ამაოებით
და არაჲ ჰგონებ³
ჟამსა სიკუდილისასა⁴?
არამედ ან მოიქეც
და ულაღაღებდ ღუთისა⁵
და⁶ მილხინე ცოდვილსა ამას,
ლმერთო, და შემინყალე მე⁷.

36. კურთხეულ ხარ შენ, უფალო
ლმერთო მამათა ჩუენთაო, და
უფროესად ქებულ და უფროესად
ამაღლებულ უკუნისამდე.

ისწრაფე, სულო ჩემო,
წარვლე გზაჲ იგი იწროჲ
სინმიდისაჲ და დააფუძნე
კლდისა [C314 ზედა სახლი
შენი, რაჟთა აჰმალღე
ხილვათა მიმართ დიდთა
და ჰპოო⁸ ლოცვაჲ⁹
განშორებული ვნებათაგან.

37. და კურთხეულ არს სახელი
წმიდაჲ დიდებისა შენისაჲ,
უფროესად ქებულ და უფროესად
ამაღლებულ უკუნისამდე.

ეჰა, მიუნდომელი და დიდი¹⁰
საკვრველი,
ვითარ, სულო ჩემო, მარადის¹¹
განარისხებ
ლმერთსა და იგი სულგრძელებით
არაჲ მოავლენს შენდა¹²
რისხვასა მისსა¹³,
არამედ ელის მოქცევასა შენსა

1 — C.

2 — B.

3 არა BC.

4 სახელი B

5 ჰპოო C.

6 არა C.

1 შეინყნარე BC.

2 ზეცისაჲ BC.

3 გონებ BC.

4 ~ სიკუდილისა ჟამსა C.

5 ქრისტესა.

6 — და BC.

7 [ლმერთო და შემინყალე მე] — B.

8 + შენ C.

9 + წმიდაჲ C.

10 — BC.

11 — BC.

12 — BC.

13 + შენ ზედა.

38. კურთხეულ ხარ შენ ტაძარსა
წმიდასა დიდებისა შენისასა და
უფროსად B].

კაცთმოყუარეო
ლმერთო, შემინყალე, ვითარცა
მეზუერე¹ იგი და მეძავი,
რომელი-ესე
გოდებით გილაღადებ
და ნუ განმაგდებ²
პირისა შენისაგან,
არამედ მაცხოვრე
შექმნული შენი.

39. კურთხეულ ხარ შენ, რომელი
ჰზი ქერობინთა ზედა და ხედავ³
უფსკურლთა და⁴ უფროსად B]

უწყი, სახიერ,
ვითარმედ უფსკრულ ხარ
ვრცელი
წყალობათაჲ, ამისთვისა
შენ გევედრები,
პირისა შენისაგან
ნუ განმაგდებ მე,
არამედ მოწყალებაჲ
შენი მომანიჭე
და მაცხოვრე მე.

40. კურთხეულ ხარ საყდართა
ზედა დიდებისა სუფევისა
შენისათა და უფროსად B].

ვითარცა დავით
ვჴმობ, შემინყალე მე დიდითა
წყალობითა შენითა, ღმერთო,
და ნუმცა სძლევს ჩემთა
ცოდვათა ურიცხუებაჲ⁵
აურაცხელსა
მას წყალობასა⁶ შენსა
და სიტკბოებასა,
მრავალმოწყალე⁷.

41. კურთხეულ ხარ შენ სამყაროსა
ზედა⁰¹ ცათასა და უფროსად.

შემინყალე მე,
ღმერთო, და ნუ [151 v]
გულისწყრომითა
შენითა ამხილებ სულსა
ჩემსა გლახაკსა,
აღსავსესა ცოდვითა

1 მეზუერე BC.

2 + მე C.

3 ჰხედავ A.

4 — B.

5 ურიცხუება B.

6 წყალობისასა B.

7 მრავალმოწყალე B.

38. კურთხეულ ხარ შენ ტაძარსა
წმიდასა დიდებისა შენისასა და
უფროსად ქებულ.

კაცთმოყუარეო ღმერთო¹,
შემინყალე, ვითარცა მეზუერე²
იგი და მეძავი,
რომელი ვლაღადებ:
ნუ განმაგდებ, მაცხოვარ,
პირისა შენისაგან
ქმნულსა ამას ჴელთა შენთასა,
არამედ შემინყალე.

39. კურთხეულ ხარ შენ, რომელი
ჰზი ქერობინთა ზედა და ხედავ
უფსკრულთა და უფროსად].

უწყი მე, მეუფეო,*
ვითარმედ წყაროჲ ხარ შენ
მოწყალებისაჲ უშურველი
და შენ გევედრები: ნუ განმაგდებ
მე
პირისა შენისაგან,
არამედ წყალობაჲ შენი მომეც და
მაცხოვრე მე.

40. კურთხეულ ხარ შენ საყდართა
ზედა დიდებისა სუფევისა
შენისათა და უფროსად.

შემინყალე, ვითარცა დავით
გილაღადებ შენ,
დიდითა შენითა წყალობითა
და ნუმცა სძლევს ჩემთა
ცოდვათა ურიცხუებაჲ³
სახიერებასა მას
შენსა დიდსა, ქრისტე ღმერთო,
არამედ შემინყალე.

41. კურთხეულ ხარ შენ სამყაროსა
ზედა და უფროსად ქებულ
და უფროსად ამაღლებულ
უკუნისამდე.

შემინყალე, უფალო, და ნუ
გულისწყრომითა
შენითა ამხილებ სულსა ამას
ჩემსა უბადრუკსა,
არამედ შემინყალე,
რამეთუ უძლურ ვარ მე
და დაცემულ ცოდვათაგან,

1 უფალო BC.

2 მეზურ BC.

3 ურიცხველობა B.

* ეს ტროპარი არ არის B და C
ხელნაწერებში.

და აღმადგინე,
რამეთუ უძლურ ვარ მე
და დანთქულ¹ ვნებათა
უყესა შინა.

არამედ¹ აღმადგინე.

42. დიდებაჲ მამასა, და ძესა, და
წმიდა სულსა

სამგუამოვანო
სამებაო, განუყოფელო,
ბუნებით სწორო, მარტივო²,
ერთლმრთებაო,
ნათელო და ნათელნო,
და ერთარსებით
თაყუანისსაცემელო,
შეგვწყალენ, გვხსნენ
და გუაცხოვნენ ჩუენ!

42. დიდებაჲ მამასა, და ძესა და
წმიდასა სულსა.

სამებაო, მარტივო,
ლმრთებით განუყოფელო²,
სამთვებით სამგუამოვანო³,
ნათელნო და ნათელო⁴,
სამებაო და ერთარსებაო,
თაყვანისსაცემელო,
გუამითა განუყოფელო და
ბუნებით ერთო,
შეგვწყალენ ჩუენ*.

43. და აწ და მარადის უკუნიითი
უკუნისამდე, ამინ.

ქებით გადიდებთ,
გაკურთხევთ და თაყუანის-
გცემთ,
და აღგამაღლებთ³,
ღმრთისმშობელო,
რამეთუ ერთი
იგი განუყოფელი
ყოვლადწმიდისა
სამებისაჲ გვშევ ჩუენ
ქრისტე და [C234 განგვლე
კუალად სამოთხე.

43. და აწ და მარადის.

გიგალობთ და გადიდებთ,
გაკურთხევთ და თაყვანის-გცემთ
და აგამაღლებთ,
ღმრთისმშობელო,
რამეთუ ერთი იგი
განუშორებელი¹ წმიდისა
სამებისა
გვშევ ქრისტე მაცხოვარი და
განგვლე ჩუენ სამოთხ.

1 + დანთქულ B.

2 მარტო BC.

3 აგამაღლებთ B.

1 + შენ C.

2 ღმრთებით განუყოფელო ~ C.

3 სამთვებით სამგუამოვანო]
ერთარსებით სამითა თვებითა C.

4 ნათელნო და ნათელო] ნათელო
განმანათლებელო C.

* ეს ტაეპი არ არის C-ში.

ძლისპირი: რომელსა ძალნი
ცათანი¹ აქებენ
და ძრწიან მისგან ქერობიმ²-
სერაფიმნი³,
ყოველი აგებული,
ყოვლით სულითურთ სძნობდით⁴
და უფროსად აღამაღლებდით
მას⁵ უკუნისამდე.

1. აკურთხევდით ყოველნი საქმენი
უფლისანი, უფალსა უგალობდით
და უფროსად აღამაღლებდით მას
უკუნისამდე.

შეცოდებული შემინყნარე,
მესნელო,
და წადიერ-ჰყავ გული ჩემი
მოქცევად,
მონანული მაცხოვრე
და მომხედენ, რომელი
ვჰმობ: შეგცოდე, შემინყალე და
ნარწყმედული მპოვე.

2. აკურთხევდით ცანი და
ანგელოზნი უფლისა უგალობდით
და უფროსად აღამაღლებდით მას
უკუნისამდე].

ეტლთა⁶ მფლობელი ელია
ეტლითა
სათნოებათაჲთა აღჴდა⁷ რეცა
ზეცად
და მიწიერი კაცი
ზეშთა⁸ ექმნა⁹ ჰაერსა [F108
აღსლვასა მას;
მისსა ივსენებდი შენ¹⁰, სულო
ჩემო¹¹.

3. აკურთხევდით წყალნი ყოველნი
ზესკნელს ცათანი, უფალსა
უგალობდით და უფროსად
აღამაღლებდით.

ელისე, ოდესმე
შემწყნარებელმან
ელიაჲს ხალენისამან, [C128

ძლისპირი:
ცაჲ ვრცელი განცვრებე.

1. აკურთხევდით ყოველნი საქმენი
უფლისანი უფალსა.

შემინყალე მე, ცოდვილი
ესე, ქრისტე ღმერთო,
და ღმობიერ-ყავ ჩემი გონებაჲ
სინანულად მოქცევად,
და მაცხოვრე, რომელი
გიღალადებ: ღმერთო, შემინყალე,
დაღაცათუ შეგცოდე
და უშჯულო¹ ვიქმენ მე,
რამეთუ შენ ხარ
მეუფე² მრავალმონყალე.

2. უგალობდით და უფროსად
ამაღლებდით მას უკუნისამდე.

ივსენებდ შენ, სულო ჩემო,
ამაღლებასა მას
დიდისა ელიაჲსსა ეტლითა
მით სათნოებათა მათ
თვსთა მაღალთაჲთა, და
ისწრაფე შენცა, რაჲთა განეშორო
სოფლისა საქმეთაგან
და სათნოდ ცხორებითა
ზეცად აჰმალდე³
მძლექმნილი ჯორცთა ნებასა.

3. აკურთხევდით ცანი და
ანგელოზნი უფლისანი უფალსა.

შე-რაჲ-წყნარა ელისე
ელიაჲს ხალენი,
მის თანა მრჩობლი მაღლი მოილო
უფლისაგან⁴, ხოლო შენ,
ცოდვილო სულო ჩემო,
საღმრთოთა მაღლთაგან [B229
განეშორე
წარმდებად ცხორებითა
და არაჲ⁵ მიემსგავსე
ღმრთისმოყუარესა
მას მართალისა გონებასა.

1 ცათა G.

2 ქერობინ BCDEF.

3 სერაბინნი BCDEF.

4 ძნობდით BD.

5 მას] ღმერთსა BCDEF.

6 ეტლით G.

7 აჴდა D.

8 ზესთა G.

9 იქმნა D.

10 — G.

11 — G.

ძლისპირი: ცეცხლი იგი შემნ[C313]
უელი

1. აკურთხევდით ყოველნი საქმენი
უფლისანი უფალსა, უგალობდით
და უფროსად აღამაღლებდით მას
უკუნისამდე.

[B201v] შეგცოდე შენ,
მაცხოვარ,
შემინდვე და მომაქციე მე
სინანულად და მაცხოვრე, რაჲთა
ვმა-ვყო: აკურთხევდით ყოველნი
საქმენი უფლისანი და ყოველნი
ადიდებდით უკუნისამდე.

2. აკურთხევდით ცანი და
ანგელოზნი უფლისანი უფალსა,
უგალობდით და უფროსად...

ივსენებდი შენ, სულო,
ამაღლებასა ელიაჲსსა¹
ეტლითა მის სათნოებათა
მისთაჲთა
და ისწრაფე
შენცა ქუეყანის საქმეთაგან
განშორებად
და უფროსად ამაღლებად
ღმრთისა უკუნისამდე.

1 + ეტლთა B.

* C (სინ. 75)-ის ფოტოპირი ნაკლულია:
პაგინაცია დაცულია (314, 315, 316 და ა.
შ.), მაგრამ ტექსტს აკლია პირველი 10
ტროპარი (მე-11 ტროპარის დასაწყისიც).

მიიღო¹ მრჩობლი
მადლი უფლისა მიერ,
ხოლო შენ, სულო ჩემო,
[D118v] არა ზიარ
იქმენ მადლისა მის² უნესოდ
სლვითა.

4. აკურთხევდით მზე და მთოვარე,
ვარსკულავნი ცისანი უფალსა.

სომანიტელმან ოდესმე, ზ
სულო,
მონლედ შეიწყნარა
წინანარმეტყუელი³,
ხოლო შენ არცა უცხოა,
არცა მგზავრი ისტუმრე,
რომლისათვის
სასძლოთ გარე-განჰვარდები⁴
მტირალი.

5. აკურთხევდით წმინდა და ცუარი
და ყოველნი ქარნი უფალსა
იორდანისა იგი დინება
პირველ
ელიაჲს ხალენითა ელისეს მიერ
განიკუეთა⁵ და დადგა,
ხოლო შენ, სულო ჩემო,
მადლისა მის⁶
ვერ ზიარ იქმენ უნესოდ სლვითა.

6. აკურთხევდით ცეცხლი და
სიციხე, ღამენი და დღენი, უფალსა.
გეეზისა⁷ ემსგავსე,
უბადრუკო,
საძაგელსა და ბილწსა ნებასა,
სულო,
რომლისა ანგაჰრება
ანლათუ სი[B156v]ბერესა
განაგდე შენ
შიშითა ცეცხლისაჲთა და იჟმენ
მისგან.

7. აკურთხევდით ნათელი და
ბნელი, ყინელი და ტფილი
უფალსა,
ოზიას მიმსგავსებითა, ზ,
სულო,
მრჩობლ გაქუს შენ შორის

4.* უგალობდით და უფროსად
ალამაღლებდით მას უკუნისამდე,
მდინარე იორდანისაჲ
განკუეთა¹ ოდესმე
ელიაჲს ხალენითა ელისე
და განვლო იგი ჯმელად,
ხოლო შენ, სულო ჩემო,
საღმრთოთა მადლთაგან
განეშორე
წარმდებად ცხორებითა
და არაჲ მიემსგავსე
ღმრთისმოყუარესა
მას მართალსა² გონებასა.

5. აკურთხევდით წყალნი ყოველნი
ზესკნელს ცათანი.

სომანიტელმან ოდესმე
ისტუმრა მართალი
კეთილისმოყუარითა სულითა,
ზ, უბადრუკო სულო,
ხოლო შენ არაოდეს³
ჰმსახურე მოგზაურთა, არცა
უცხოსა,
არცა მოღუანე ექმენ,
ამისთვის სასძლოსაგან
მის ზეცათაჲსა
განვრდომად ხარ ღმრთისა
მიერ.**

***6. ყოველნი ძალნი უფლისანი
ღმერთსა უგალობდით,
გეეზის მწინკულევანსა მას
და ბილწსა ნებასა
ემსგავსე, სულო ჩემო ვნებულო,
ვიდრე აქამომდე და
ვეცხლისმოყუარებისა
კეთრი შეიყუარე, ხოლო ან-ლა-
თუ
სიბერესა ევლტოდე,
ცეცხლსა მას განმლეველსა
ძვრთა შენთასა,
და კეთილად მოქალაქობდ.

7. და უფროსად ამაღლებდით მას
უკუნისამდე.

მრჩობლითა კეთროვნებითა
შეგინებულ იქმენ,
ზ, უბადრუკო სულო, რომელ არს

1 მოიღო GB.

2 მადლისა მის] მადლისა მას G.

3 წ~წყუი B.

4 განვარდები D.

5 განაკუთა BCDGF.

6 + წილ G.

7 გეეზისა G.

* აქედან ჩაერთვის G ხელნაწერი (144r).

1 განკუთა B.

2 მართალისა B.

3 არაოდეს A.

* ეს ტროპარი C-ში გამოტოვებულია.

** მეოთხე და მეხუთე ტროპარები

გიორგი ათონელის თარგმანში

ადგილმონაცვლეობენ.

*** მე-6 ტროპარი ხელნაწერში ძალიან

ცუდად იკითხება. დავიხმარეთ B და C

ხელნაწერები.

კეთროვანებაცა¹ მისი
ბილნთა საქმეთა წურთითა
და უსჯულოთა ქმნითა;
დაუტევენ
ესენი და შეიტკბე სინანული.

8. აკურთხევდით თრთვლი და
თოვლი, ელვანი და ღრუბელნი
უფალსა...

გასმიეს ნინეველთა
შევრდომა ღმრთისაჲ
ძაძითა და ნაცრითა, [G144
სულო, რომელთა
არა ჰბაძავ², არამედ
გამოსჩნდები³ უძვრეს
ყოველთაჲ
პირველთა და შემდგომთა
სჯულისათა.

9. აკურთხევდით ქუეყანაჲ, მთანი
და ბორცუნი უფალსა...

მწვრისა ჯურღუმულსა შინა
გასმიეს
სიონისათჳს იერემია, სულო,
გოდებისა [A247r] მთხველად და
ცრემლთა მეძიებელად
მიემსგავსე
ტირილით ცხორებასა მისსა და
სცხონდე⁴.

მნიკული¹ გულისსიტყუთაჲ²
და ბილნებაჲ საქმეთაჲ,
რომელნი-იგი მოიძაგენ და
სინანული უბინოჲ
ნადიერად შეიტკბე,
რათა გაცხოვნოს
და გიჴსნას³ სატანჯველთაგან*.

8. აკურთხევდით მზე და მთოვარე,
ვარსკულავნი ცისანი⁴ უფალსა,
უგალობდით და უფროსად
აღამაღლებ...

ნინეველთაჲ, სულო ჩემო,
გესმა⁵ სინანული
მჭურვალე ღმრთისა მიმართ,
რომელთა
ძაძითა და ნაცრითა,
და ცრემლთა მდინარითა,
და მარხ[C234v] ვითა მონყალე-
ყვეს უფალი,
და ყოვლად არაჲ⁶ ჰბაძავ
და ესრეთ ყოველთაჲ
შეცოდებულთა
უმედგრეს იქმენ, უბადრუკო.

9. აკურთხევდით ყოველი⁷
წჳმაჲ და ცუარი, და⁸ ყოველნი
ქარნი უფალსა, უგალობდით
და უფროსად [B229v]
აღამაღლებ[დით].

მიჰხედენ⁹, ჰ, სულო ჩემო,
ცრემლით გოდებასა
მას ერემიასსა გომთათჳს,
და [A152r] შენ, თჳსთა ბრალთათჳს
არაჲ სტირ და არცა ითხოვ
მჭურვალეთა ცრემლთა წყაროსა,
რათა
ჰპოვო¹⁰ ცოდვათა შენთა
ურიცხუთა მოტევებაჲ
და ესრეთ განერე
ცეცხლისაგან უშრეტისა.

3. აკურთხევდით წყალნი ყოველნი
ზესკნელს ცათანი, ყოველნი ძალნი
უფლისანი უგალობდით და უფ...

ნინეველთა მჭურვალე
სინანული მოიგე, სულო,
და შთაიცუ¹ მოღუანების ძაძაჲ
და [ნაცარი.
აკურთხევდითა.

4. აკურთხევდით მზე და მთოვარე,
ვარსკულავნი ცისანი. უფალსა
უგალობდით და უფროსად
აღამაღლებდით მას.

ეჰა, შენ, სულო ჩემო,
ვითარა არა მოიგე მტკიცე
სინანული ცრემლითურთ, რათა
ჴმა-ჴყო:
აკურთხევდითა.

5. აკურთხევდით წჳმაჲ და ცუარი,
და ყოველნი ქარნი უფალსა
უწყალობდით.

მიჰხედენ² შენ, ჰ, სულო,
ცრემლთა მათ ღვრემასთა
ერისათჳს და შენ თჳსთა
ცოდვათათჳს
არა იგლოვ, არცა ითხოვ
მჭურვალეთა ცრემლთა წყაროსა,
რათა ჰპოვო
მიტევებაჲ ცოდვათა შენთაჲ.

1 მნიკული C.

2 გულისსიტყუათა B.

3 გიხსნეს B.

4 — B.

5 გასმიეს B.

6 არა C.

7 — C.

8 — BC.

9 მიხედენ BC.

10 — ჰპოო C.

* ეს დასდებული აღდგენილია BC
ხელნაწერების დახმარებით.

1 შეიმოსე B.

2 მიხედენ B.

1 კეთროვანებაცა A, კეთროვანებაცა G.

2 ჰბაძედ D.

3 გამოშჩნდები E.

4 სცხონდე DE.

10. აკურთხევდით ყოველი
მცენარე ქუეყანისაჲ, ზღუაჲ და
მდინარენი უფალსა.

იონა თარშედ ივლტოდა,
რამეთუ
ვითარცა წინანარმეტყუელმან
უნყოდა
წინეველთა მოქცევაჲ
და ღმრთისა მოწყალებაჲ,
და თქუმულთა მათ¹
თვსთა [F64 არა განცრუებად²
ილუნოდა.

11. აკურთხევდით წყაროები,
ვეშაპნი და ყოველნი იძრვისნი
წყალთა შინა უფალსა.

დანიელ მღვმესა³ შინა,
გასმიეს,
ვითარ დაუყვნა⁴, სულო, პირნი
[E108v მვეცთანი
და უწყი, ვითარ ყრმათა
აზარიეთ⁵ ალი
მძაფრისა მის
ცეცხლისაჲ დაშრიტეს
სარწმუნოებით.

12. აკურთხევდით ყოველნი
მფრინველნი ცისანი, მვეცნი და
ყოველნი პირუტყუნ. უფალსა.

[C129 ძუელისა⁶ აღთქუმისანი⁷
ყოველნივე
სახედ მოგართუნ⁸, სულო,
რათა ემსგავსო
მართალთა საქებელსა
საქმესა და ევლტოდი
ხენეშსა მას

10. აკურთხევდით ცეცხლი და
სიცხე.

იხილენ, ზ, სულო ჩემო,
სახიერებანი
ღმრთისანი და ვითარ მსწრაფლ
შეუნდობს
მონანულთა. ამისთვის
შეაწუხა იონა
წინეველთა ზედა, რაჟამს-იგი
სინანულით მოიქცეს
და წინანარმეტყუელებაჲ
მისი განცრუვნა,
და დაქცევაჲ თანა-წარჰყდა მათ.

11. ღამენი და დღენი უფალსა
უგალობდით.

დანიელ მღვმესა შინა
დაუყვნა¹, ზ, სულო,
მვეცთა პირნი და ყრმათა
საწუმილი
საზარელი დაშრიტეს,
რამეთუ სინმიდითა და მარხვითა
ბრწყინვალედ შემკულ² იყვნეს.
ამათ მიემსგავსე შენ
და ვნებათა საწუმილი,
მგზებარე შენ შორის,
დაშრიტე მოღუანებითა³.

6. აკურთხევდი ცეცხლი და
სიცხე, ღამენი და დღენი, უფალსა
უგალობდით და უფროსად...

[B202r იხილე შენ, სულო,
სახიერებაჲ ღმრთისა, ვითარ
მსწრაფლ შემნდობელ არს იგი
მონანულთა,
ამისთვისცა შეაწუხა იონა
წინეველთა ზედა,
სინანულით და ცრემლით
მოიქცეს.

7. აკურთხევდით ნათელი და
ბნელი, ყინული და ტფილი უფალსა
უგალობდით და უფროსად.

ზ, მართალთა მსაჯულ,
ქრისტე,
შემიწყალე და მიჰსენ მეცა
გეჰენიისაგან, რათა ჯმა-ყყო:
აკურთხევდით.

12. და უფროსად აღამაღლებდით
მას უკუნისამდე.

სახედ მოგართუნ, ზ სულო,
ძუელსა⁴ შვეულსა შინა
გამოსრულნი ყოველნი,
ემსგავსე
მართალთა და წმიდათა
ღმრთისმოყუარებასა⁵ და
სათნოებათა აღსრულებასა,
და ეგრეთვე, ევლტოდე
ბოროტთა მათ და ბილწთა
უჯეროდ სლვასა,
რათა სცხოვნდე საუკუნოდ.

1 — G.

2 განცრუებად D, განცრუება B,
განცრუება F (გაცხოველებული).

3 მღვმესთან F (გაცხოველებული).

4 დაუყვნა F.

5 აზარიეთ BGGE.

6 ძუელისა BCDGF.

7 აღთქუმისანი D.

8 მოგართუნ BCDGF.

1 დაუყვნა C.

2 შემკობილ-ყვნეს C.

3 მოწყალებითა C.

4 ძულსა C.

5 მოყუარებისა C.

და ბილწსა ცოდვასა
უკეთურთასა.

13. აკურთხევდით ძენი კაცთანი,
ისრაელი უფალსა.

მართლმსაჯულო იესუ,
შემიწყალე
[D119 და მიწსენ ცეცხლისაგან
და სასჯელისა,
რომლითაცა სამართლად
მეგულები მე¹ დასჯა
და განმნმიდე
პირველ სიკუდილისა
სინანულითა.

14. აკურთხევდით მღუდელნი
უფლისანი, მონანი უფლისანი
უფალსა.

ავაზაკისაებრ ვწმობ:
მომიწსენე,
და პეტრესებრ ვტირ: მილხინე,
მაცხოვარ,
მეზურისაებრ² ვგოდებ,
მეძვისაებრ ვცრემლო³,
მიითუალე
ჩემი გლოვაჲ, ვითარ ქანანელისაჲ.

15. აკურთხევდით სულელები და
სულნი მართალთანი, ღირსნი და
მდაბალნი გულისა უფალსა.

განკურნე, სულთა მკურნალო,
სულმყრალი
წყლულებაჲ მდაბლისა სულისა
ჩემისაჲ,
და ცრემლთა ლმობიერთა
და საქმეთა კეთილთა
წამალი⁴ და
წყალობისა ზეთი და ღვწოჲ
დამასხ.

13. აკურთხევდით ნათელი და
ბნელი, ყინული და ტფილი,
უფალსა უგალობდით.

ჰ, მართლმსაჯულო უფალო,
მონყალე მექმენ და
მიწსენ მე ცეცხლისაგან მერმისა
უშრეტისა მწარისა
და რისხვისაგან, რომელი
მიმელის ჟამსა განკითხვისასა,
და პირველ სიკუდილისა
მომანიჭე შენდობაჲ
სინანულითა¹
და კეთილად ცხოვრებითა.

14. და უფროსად აღამაღლებდით
მას უკუნისამდე.

ვითარცა ავაზაკი ვწმობ,
მომიწსენე², მწსნელო,
და პეტრესებრ ვტირ მწარედ,
მილხინე, ვითარცა მეზურესა³,
და მეძვისაებრ ვგოდებ,
მიითუალენ ცრემლნი ჩემნი,
სახიერ,
და მომეც მოტევებაჲ
ბრალთა ჩემთა [C235
ურიცხუთა⁴,
რათა მადლობით
აღამაღლებდე⁵ [მარადის.

15. აკურთხევდით თრთვლი⁶
და თოვლი, [B230] ელვანი და
ღრუბელნი უფალსა უგალობდით
და უფროსად⁷ [აღამაღლებდით
მას უკუნისამდე].

ლმობიერ მყავ, სახიერო,
რათა შევინანე
შეცოდებანი ჩემნი,
ვიდრელა ვარ ცხოვრებათა ამას
და არა⁸ დაშრეტილ არს
შენ მიერ აღნთებული⁹ სანთელი
ჩემი,
არცა სინანულისა
ბჭენი დაწმულ არიან,
რამეთუ ძალ-გიც
ყოველივე, ვითარცა ღმერთსა.

8. აკურთხევდით ქუეყანაჲ,
მთანი და ბორცუნი უფალსა,
უგალობდით და უფროსად.

ვითარცა ავაზაკი
იგი, ვღალადებ: შემიწყალე მე
და პეტრესებრ ვიტყვ: შემინდვე,
რათა ჯმა-ვყო, აკურთხევდით.

9. აკურთხევდით ყოველი მცენარე
ქუეყანისა, ზღუაჲ და მდინარენი
უფალსა.

ვითარცა მეზურ-ვწმობ,
ღმერთო, მილხინე ცოდვილსა ამას
და მეძვისაებრ ცრემლით
შეგივრდები და ვიტყვ:
აკურთხევდით.

10. აკურთხევდით თრთვლი და
თოვლი, ელვანი და ღრუბელნი
უფალსა, უგალობდი და
უფროსად.

ლმობიერ მყავ¹ მაცხოვარ,
რათა შევინანო, ვიდრელა
ვარ ცხოვრებათა ამას შინა და ჯმა-
ვყო: აკურთხევდით.

1 სინანულით C.

2 + მე C.

3 მეზურესა BC.

4 ურიცხუთა C.

5 აგამაღლებდე B.

6 თვრთვლი B.

7 — B.

8 არაჲ A.

9 ანთებულ B.

1 ლმობიერ მყავ [მილხინე მე B.

1 — G.

2 მეზურისაებრ BCDGF.

3 ვცრემლოი CE.

4 წამლითა DEFC.

16. აკურთხევდით ქუეყანაჲ,
მთანი და ბორცუნი უფალსა,
უგალობდით და უფრ...
წყლულებაჲ ჩემი, მაცხოვარ,
განკურნე წყალობით
სალბუნითა ცრემლითაჲთა¹, და
მცხე მე
სინანულისა ზეთი
და ღვწოჲ სულთქუმიტა, და
კეთილთა საქმეთაჲ დაასხ ჩემ
ზედა,
რათა გაკურთხევდე შენ,
რათა გიგალობდე შენ,
ყოვლადძლიერო,
და აგამაღლებდე მარადის!

16. აკურთხევდით ანანია, აზარია
და მისაილ უფალსა.
[B157 ქანანელისა მისებრ
ვლალადებ მეცა,
შემიწყალე, ქრისტე¹, ძეო
დავითისო,
ვითარცა ნიდოვანი²
მივეახლები ფესუსა,
და ვითარცა
მართა და მარიამ, ვტირ ლაზარეს
ზედა.

17. აკურთხევდით ყოველი
მცენარე ქუეყანისაჲ, ზღუაჲ და
მდინარენი უფალსა უგალობდით
და უფროჲ:
მსგავსად ქანანელისა მის
ვჴმოზ, შემიწყალე მე,
ჴ, ძეო დავითისო, და ფესუსა
შენსა ნიდოვანისაებრ
ძრწოლით შევეხები, და
ვითარცა მართა და მარიამ
ლაზარეს ზედა,
ესტირ ცოდვითა მომკუდარსა
გლახაკსა სულსა ჩემსა,
აღადგინე, მჴსნელო,
სამართით დაჴსნილობისაო².

11. აკურთხევდით წყაროები
და ვეშაპნი და ყოველნი
იძრვისნი წყალთა შინა, უფალსა
უგალობდით.
ქანანელისაებრ ვჴმოზ,
შემიწყალე მე, ძეო დავითისა,
ნიდოვანისაებრ [C315 შევეხები
ფესუსა სამოსლისა შენისასა
და ვითარცა
მართა და მარიამ ლაზარეს ზედა,
მეცა
ეგრეთვე ესტირ
ცოდვითა მომკუდარსა სულსა
ჩემსა.

17. აკურთხევდით მოციქულნი
წინასწარმეტყუელნი და მოწამენი
უფალსა.
ალაბასტრსა ცრემლთასა,
ვითარცა რაჲ
მიჴრონისასა, წარმოვს[G145
ცლი თავსა ზედა,
ვჴმოზ, ვითარცა მეძავი,
ვეძიებ ღმრთეობასა
და ღოცვასა
შევსწირავ შესანდობელად
ბრალთა ჩემთა.

18. აკურთხევდით წყაროები,
ვეშაპნი და ყოველნი იძრვისნი
წყალთა შინა უფალსა,
უგალობდით და უფრ[როჲსად].
ნელსაცხებელსა ცრემლთასა,
მაცხოვარ, ვითარცა
მეძავი, წადიერად
დავასხამ შენ წინაშე და ვითხოვ
წყალობათა შენთაგან:
შემინდვენ ურიცხუნი ცოდვანი³
ჩემნი,
რათა გაკურთხევდე შენ,
რათა გიგალობდე შენ,
ყოვლადძლიერო, და
აღამაღლებდე⁴ მარადის.

12. აკურთხევდით ძენი კაცთანი,
ისრაელი უფალსა, ეგრევე¹
უგალობდით.
ცრემლთა ნელსაცხებელსა,
მაცხოვარ, ვითარცა² მეძავი
დავასხამ წინაშე შენსა და
ვითხოვ შენდობასა
და³ წყალობასა შენსა,
მაცხოვარ⁴, და ვიტყვ⁵:
მომიტყვენ აურაცხელნი
ცოდვანი ჩემნი.

1 ქრისტე] მეცა D.
2 ნიდოვანი BC.

1 ცრემლთათა C.
2 ჴსნილობისათ C.
3 შეცოდებანი B.
4 აგამაღლებდე B.

1 ეგრეთვე C.
2 + რაჲ C.
3 + იგი C.
4 სახიერო C.
5 ვიტყვი C.

[152v] 19. აკურთხევდით ყოველნი
მფრინველნი ცისანი, მწეცნი და
ყოველნი პირუტყუნი უფალსა
უგალობდით და უფროჲ[სად].

შეგცოდე, ქრისტე მაცხოვარ,
უნყი ჭეშმარიტად
და ცრემლით აღგიარებ,
და სულთქუმით
გილაღადებ, შემინდვე,
რამეთუ შენ ხარ ღმერთი
მხოლოჲ¹, მოწყალე და
შემწყნარებელი
ყოველთა მონანულთაჲ²,
და არა არს საზღვარი
მოწყალებათა შენთა³ და
სახიერებათაჲ⁴.

18. ვაკურთხევდით მამასა და
ძესა და წმიდასა სულსა, უფალსა
უგალობდით.

დაღათუ არავის უცოდავს
ჩემებრ,
არამედ შემინყალე, ტკბილო
მაცხოვარ,
შიშით მონანული და
ძრწოლით მღალადებელი;
შეგცოდე შენ,
წყალობა-ყავ, ზ,
მრავალმოწყალეო.

20. აკურთხევდით ძენი კაცთანი,
ისრაელი უფალსა, უგალობდით
და უფროჲს.

დაღაცათუ კაცთაგანსა
ქუეყანასა ზედა
ჩემებრ, მწსნელო, არავის
უცოდავს შენ წინაშე, არამედ
შემინდვე, [B230v] გევედრები
შიშით და გოდებით მვედრებელსა
წყალობათა შენთასა
და ჩემ ზედა აჩუენე⁵
სახიერებათა მათ შენთა სივრცე
განუცდელი.

19. ვაქებთ, ვაკურთხევთ
თაყუანის-ვსცემთ უფალსა,
მოწყალე მექმენ, მაცხოვარ,
ქმნულსა¹ შენსა
და ვითარცა მწყემსმან, მპოვე
წარწყმედული,
მენიე შეცთომილსა,
გამომიგსენ მვეცთაგან
და შემრაცხე
ცხოვართა თანა სამწყ[სოჲსა]
შენისათა.

21. აკურთხევდით მღმელნი
უფლისანი, მონანი უფლისანი
უფალსა, უგალობდით და
უფ[როჲსად].
შემინყალე ჯელთა შენთა
ქმნული, მეუფეო⁶,
და ვითარცა ხარ მწყემსი
მოწყალე,
[C235v] მომიძიე ცხოვარი
ესე შენი წყმედული
და მივსენ ყოვლად ბოროტისა
მის
მგელისა ძუვათაგან,
და⁷ სამწყსოთა მათ თანა
შენთა წმიდათა შემრთე
და შემინყალე მე.

13. აკურთხევდით [მღმელნი]
უფლისანი, მონანი უფლისანი,
უფალსა უგალობდით.

შეგცოდე შენ¹, მაცხოვარო:
უნყი მეცა და აღგიარებ,
არამედ² სულთქუმით³
გილაღადებ⁴,
რამეთუ შენ
ღმერთი ხარ შემწყნარებელი⁵
მონანულთაჲ
და არა არს
სახიერებისა შენისა რიცხვ.

14. აკურთხევდით სულები და
სულნი მართალნი, უღირსნი და
მდაბალნი გულითა უფალსა.
[A136v] შემინყალე, მაცხოვარ,
ქმნული ჯელთა შენთა⁶ და
ვითარცა
მწყემსმან, ცხოვარი წყმედული⁷
მომიძიე
და მივსენ მე
პირისაგან მგელისა მის
ყოვლად ბოროტისა და
სამწყსოთა
თანა შენთა, ქრისტე, შემაერთე⁸.

1 ქმნილსა B.

1 მხოლო C.

2 მონანულთა C.

3 შენთაჲ B.

4 სახიერება C, სხრბთა (ასეა
დაქარაგმებული)

5 აჩუენე BC.

6 მ-ფო C.

7 ~ B.

1 — BC.

2 გარნა BC.

3 — BC.

4 შემინყარე B. გევედრები C.

5 უფალი შემწყნარებელი ხარ C.

6 შენთაჲ C.

7 ცხოვარი წყმედული ~ წარწყმედული
ცხოვარი B. წარწყმედული ცხოვარი C.

8 სამწყსოთა თანა შენთა, ქრისტე,
შემაერთე შემრთე მე სამწყსოთა შენთა,
ქრისტე უფალო B. სამწყსოთა მათ შენთა
C.

20. დიდებაჲ შენდა ღმერთო ჩუენო,
დიდებაჲ შენდა.

რაჟამს დასჯდე სჯად,
ვითარცა მონყალე,
და გამოჩნდეს მაღალი დიდებაჲ
შენი,
[E109 ვითარი შიში იყოს,
საწმილი რაჲ ოხრიდეს¹
[C122 და ყოველნი
ძრწოდინან² ზარისაგან საყდრისა
შენისა.

22. აკურთხევდით სულეზი და
სულნი მართალნი, ღირსნი და
მდაბალნი გულითა, უფალსა.
უგალობდით და უფ[როესად
ალამაღლებდით მას უკუნისამდე].
რაჟამს დასჯდე,
კაცთმოყუარე,
განკითხვად სოფლისა
და გამოაჩინო შენ
უსაზღვროჲ
და ყოვლად საშინელი
იგი დიდებაჲ შენი,
ეჰა, რაბამი ძრწოლაჲ იყოს
მაშინ,
რაჟამს ცეცხლი ოხრიდეს
გრგვნით და განაკრობდეს
დაბადებულთა,
მაშინ წყალობით მომხედე,
მესწელო.

23. აკურთხევდით ანანია, აზარა,
მისაილ უფალსა, უგალობდით და
უფროესად ალამაღლებდით მას
უკუნისამდე].
ნეტარ არიან მართალნი
და სამეზის სანატრელ,
რომელთა-იგი მაშინ
კურთხეულ
უნოდო, სახიერო,
და სასძლოსა მას შენსა
საუკუნესა ღირს -ყვნე¹ შენ თანა
შესლვად, ყოვლადძლიერო.
მეცა, მონასა შენსა,
ნუ განმიშორებ
პირისა შენისაგან ტკბილისა.

21. ღმერთო მამაო და თანა
ღმერთო ძეო,
და ნუგეშინისმცემელო სულო
წრფელო,
უშობელო მამაო,
და შობილო სიტყუაო,
ხოლო სულო
გამოსრულო, სამოხით³ ერთო,
მაცხოვნე⁴.

24. დიდებაჲ მამასა, და ძესა და
წმიდასა სულსა.
ჰ, სამებაო წმიდაო,
დაუსაბამოო,
მამაო ძით და სულიწმი-
დითურთ,
ერთარსებით ქებულო,
ყოველთა შემოქმედო,
სამგუამოვანო და
ერთღმერთეზაო,
გუაცხოვნენ ქმნულნი შენნი
და გვკსნენ ცეცხლისაგან
საუკუნოესა,
ვითარცა კაცთმოყუარე ხარ.

15. აკურთხევდით ანანია, აზარა,
მისაილ უფალსა, აკურთხევდით.

შეინყალე, მაცხოვარ,
რაჟამს დასჯდე განკითხვად
და გამოაჩინო საშინელებაჲ
და დიდებულებაჲ შენი¹, ჰ,
ვითარი
ძრწოლაჲ² იყოს, რაჟამს ცეცხლი
ოხრიდეს³ საშინელად და
ზარტეხილ-ჰყოფდეს
დაბადებულთა.

16. დიდებაჲ მამასა.
წყლულებაჲ ჩემი, ქრისტე,
განკურნე ზეთითა და ღვინითა,
რომელ არს სინანული
ცრემლითურთ
და ვთქუა: აკურთხევდით!

17. დიდებაჲ მამასა.
ჰ, დაუსაბამოო,
მამაო და⁴ ძეო⁵, მის თანა
დაუსაბამოო, და შენ, სახიერო,
ღმერთო წარუვალო⁶,
ცხოველო⁷ დამბადებელო
სამებაო,
ერთღმერთეზაო⁸,
ერთარსებაო, შეგვიწყალენ ჩუენ.

1 საშინელებაჲ და დიდებულებაჲ შენი]
საშინელი დიდებაჲ შენი C.

2 ძრწოლაჲ AC.

3 თ დიოდეს B.

4 და C.

5 + და C.

6 — BC.

7 ცხოვრებისაო C.

8 ერთღმერთეზით C.

1 უხრიდეს C.

2 ძრწოდინ CDF.

3 სამებაჲ.

4 + მე G.

1 ყვნე C.

22. ან:

სისხლთა¹ შენთაგან ღებული
პორფირი
ღმრთივგუამო[D119v]ვანთა²
ჯორცთა მეუფისთა³
მოიქსოვა⁴, უხრწნელო,
საშოსა შინა შენსა,
[A247v] ამისთვის
საკუთრად ღმრთისმშობელად
გქადაგებთ შენ.*

25. და ან და მარადის და უკუნიითი
უკუნისამდე, ამინ.

საშოსა შენსა, ქალწულო
ღმრთისმშობელო, საღმრთო
იგი პორფირი ჯორცთა
ქრისტესთა
ღმრთივბრწყინვალედ იქსოვა,
რომელი შეიმოსა
ღმრთებამან მისმან და იშვა
ჩუენთვის,
ამისთვისცა ჯეროვნად
ღმრთისმშობლად გქადაგებთ,
წინაშე მისსა
მეოხ-გუეყავ¹, კურთხეულო.

18. ან და და მარადის.

საშოსა შენსა, ღირსო
ღმრთისმშობელო, პორფირი იგი
ჯორცთა ევმანუელისთა¹
მოიქსოვა²
სულიერი, რომელი³ შეიმოსა
ღვთაებამან მისმან,
ამისთვისცა ჩუენ⁴
ღმრთისმშობლად
აღგიარებთ შენ⁵.

1 სისხლთა შენთაგან] სისხლთაგან
შენთა BCDEF.

2 გუამონთა C.

3 მეუფისათა A.

4 მოიქსოვა B.

* VIII გალობას G-ში ერთვის
რვატროპარიანი სტიქარონი, კიდევზე
მითითებულია ავტორი: ი-სბ (იოსებ)
დასაწყისი: მთასა ზ-ა
ვითარცა რაჲ ნაკურცხალთ
საღმრთოთა უნივთოჲსა ცეცხლისათა...

1 გუეყავ C.

1 ევმანუელისთა C.

2 — მოიქსოვა B.

3 რომელ BC.

4 — C.

5 ჩუენ C.

ძლისპირი: [F65] უთესლოდ
მიდგომილი
შობს ზესთა თარგმანებისა,
უმამოჲ დედაჲ მუცლად-იღებს
უხრწნელად,
რამეთუ ღმრთისა შობაჲ
სცვალებს ბუნებისა წესთა¹.
ამისთჳს, შენ, ყოველნი ტომნი,
ღმრთისა სძალო და დედაო,
დაუდუმებელად გადიდებთ.

1. რამეთუ მოხედნა სიმდაბლესა
ზედა მწევლისა თჳსისასა.

გონებაჲ მწარედ წყლულ არს,
ჯორცნი დაჴსნილ და განკაფულ,
სნეულ არს სული²,
მოუძღურებულ — სიტყუაჲ,
წარწირულ არს ცხოვრებაჲ და
სიკუდილი კართა ზედა,
ვინაჲცა, უბადრუკო სულო,
რაჲ-მე ჰყო, ოდეს მოვიდეს
მსაჯული დიდი განსჯად შენდა?

2. რამეთუ, აჰა, ესერა, ამიერიტგან
მნატრიდენ მე ყოველნი ნათესავნი.

[B157v] მიგიტხარ შენ მოსესი
სოფლის შესაქმე, ზ, სულო,
რომლისა მიერ ყოველივე
სჯულისა
წერილი გაუწყე შენ და
მართალთა თანა ცრუნი,
ხოლო შენ³ შემდგომთა ჰბაძავ,
უდებო, არა პირველთა მათ,
ღმრთისა მიმართ⁴ უგუნურ-
ქმნითა⁵.

3. რამეთუ ყო ჩემ თანა დიდებული
ძლიერმან და წმიდა არს სახელი
მისი.

სჯული⁶ [მოუძღურდა და
ურგებ⁷ იქმნა სახარება, ხოლო
წერილნი

ძლისპირი: ვერ შემძლებელ ვართ
დიდებად.

1. ადიდებს სული ჩემი უფალსა,
გონებაჲ ჩემი მოწყულ არს,
ხოლო
ჯორცნი დაჴსნილ და სული
სნეულ,
სიტყუაჲ უძღურ, ცხოვრებაჲ
[B231 მომკუდარ და
სიკუდილი მოწვეწულ
და რაჲ-მე ჰყო შენ, უბადრუკო
სულო, რაჲმს განსჯად მოვიდეს
ღმერთი
და განიკითხვიდეს შენთა
საქმეთა გულისსიტყუათა და
განზრახვათა თუალუხუაჲად?

2. და განიხარა სულმან ჩემმან
ღმრთისა მიმართ, მაცხოვრისა
ჩემისა.
მოსეს წერილნი მიგიტხრენ,
სულო,
და მათ შინა თქუმულნი უწყებანი
ცრუთა და მართალთათჳს,
ყოველნი აღმოგიკითხენ
ცუდად, ვინაჲთგან ულმობელ ხარ
და არაჲ ემსგავსები ღირსთა,
არამედ
ცრუთა და განქიქებულთა,
და¹ ურიდად და წარმდებებით
სცოდაჲ [C236 წინაშე ღმრთისა.

3. [A153r] რამეთუ მოხედნა²
სიმდაბლესა ზედა მწევლისა
თჳსისასა,
შჯული მოუძღურდა შენთჳს,
სულო,
უქმ არს სახარებაჲ და ყოველნი
ნიგნნი შენ ზედა დადუმებულ
არიან და მართალთა
და წინაწარმეტყუელთა ჴმანი
დაცხრომილ,
რამეთუ წყლულებანი შენნი
სძლევენ ყოველთა
და დღითი-დღე აღორძინდებიან,

ძლისპირი: სიტყუაჲ ღმრთისაჲ
უხილავი

1. ადიდებს სული ჩემი უფალსა და
განიხარა სულმან ჩემმან ღმრთისა
მიმართ, მაცხოვრისა ჩემისა.

გონებაჲ ჩემი მოწყულ არს
და ჯორცნი შებღალულ ცოდვათა
სიმრავლითა,
სული განფრდილ¹ და სიკუდილი
კართა ზედა მოახლებულ არს²,
რაჲ-მე ვყო მედგარმან³,
რაჲმს განკითხვად⁴
მოვიდეს⁵ ქრისტე ღმერთი?

1 ზეშთ BCDEFG.

2 + და B.

3 — B.

4 მ^რ G.

5 ქმნილთა G.

6 შჯული B.

7 ურჩებ DE.

1 — C.

2 მოჰხედნა B.

1 უძღურ BC.

2 + და C.

3 მედგარმან + და B.

4 — BC.

5 + მსაჯული B. მშაჯული ქუეყანად C.

ყოველივე¹ — ცუდმაშურალ²,
წინაწარმეტყუელნი-უქმ
და ურგებ სწავლისა სიტყუაჲ,
რამეთუ წყლულნი შენნი, სულო,
განმრავლდეს არაყოფითა
კურნებად შემძლებელისაჲთა.

4. და აწ წყალობაჲ მისი ნათესავით
ნათესავადმდე მოშიშთა მისთა
ზედა.

ახლისა წიგნისათა მოგართუამ,
კუალად სახეთა

მიმყვანებელთა
შენთა [C120 ლმობიერებად.
მართალთა ჰბაძევდ, [G146
სულო,
და ცოდვილთა თანა-წარჰყედ
და მონყალე-ყავ ქრისტე ღმერთი
მარხვითა და ვედრებითა,
განკრძალვითა და სინმიდითა.

5. ყო სიმტკიცე მკლავითა თვსითა,
განაზნინა ამჟარტავანნი გონებითა
გულთა მათთაჲთა.

* ქრისტე განკაცნა, სულო,
[E109v და სინანულად უწოდა
ავაზაკთა და
მეძავთა. ინანდი, აწ,
განხუმულ არიან კარნი
სასუფეველისანი და შევლენ მას
შინა ყოველნივე
მეზუერენი³ და ცოდვილნი
და მემრუშენი მონანულნი.

6. დაამჟუნა ძლიერნი
საყდართაგან, აღამაღლნა
მდაბალნი.

ქრისტე განკაცნა, სულო,
და ჯორციითა გუეზრახა⁴ ჩუენ
და ყოველნივე ბუნებისა საქმენი
სრულებით აღასრულნა,
თვნიერ ხოლო ცოდვისა,
და ხატი და სახე გიჩუენა⁵
დამდაბლებისა თვსისაჲ,
რათა განგაახლოს წყალობით.

და არა არს მკურნალი მათი და
არცა საკურნებელი.

4. რამეთუ აჰა ესერა, ამიერიტგან
მნატრიდენ მე ყოველნი ნათესავნი.

აჰა, ესერა, ახალთა წიგნთა
სახესა მიგითხრობ შენ, სულო,
რათა მოხვდე¹ სინანულად და
ლმობიერებად
და მართალთა უკუე² ებაძვე,
ხოლო
ცოდვილთა ევლტოდე და ევედრე
ღმერთსა
და დაატკბე იგი ლოცვითა,
და მარხვითა, და სინმიდითა, და
უბინოდ ცხორებითა.

5. რამეთუ ყო ჩემთანა დიდებული
ძლიერმან და წმიდა არს სახელი
მისი.

ქრისტე განკაცნა, ზ, სულო
ჩემო,
და ყოველი საქმე ბუნებისა
ჩუენისაჲ ნეფსით მიიღო თვნიერ
ხოლო ცოდვისა,
რათა შენ³ მოგცეს სიმდაბლითა
თვსითა სახე სინანულისაჲ
ცხორებად,
მას უკუე ევედრებოდე,
რათა ღირს-გყოს მიბაძვებად
სიმდაბლეთა თვსთა მალალთა.

6. და წყალობაჲ მის ნათესავითი-
ნათესავადმდე მოშიშთა მისთა
ზედა.

ქრისტე განკაცნა, ზ, სულო
ჩემო,
და მოუწოდა ტკბილად
სინანულად
ავაზაკთა და მეძავთა, აწ უკუე⁴
შეინანე შენცა,
ვიდრელა სასუფეველისა
კარი განღებულ არს და
მიიტაცებენ
მეზუერენი⁵ და [B231v მეძავნი
სინანულითა და კეთილად
მოქცევითა ლმობიერითა.

2. რამეთუ მოხედნა სიმდა[C316]
ბლესა ზედა მწევლისა თვსისასა.

ქრისტე ჯორციელ იქმნა და
მოუწოდა ტკბილად ცოდვილთა
სინანულად.

სულო ჩემო, შეინანე,
ვიდრელა¹ სასუფეველი ღიად არს,
ისწრაფე, რათა არა
დაჰჰვას² იგი³ და გარე დაშთე შენ.

3. რამეთუ, აჰა, ესერა, ამიერიტგან
მნატრიდენ მე ყოველნი ნათესავნი.

ქრისტე განკაცნა, ო, სულო,
ყოველი⁴ ნეფსით⁵ ბუნებისა
ჩუენისა
საქმე⁶ მოიღო⁷, თვნიერ⁸
ცოდვისა, რათა შენ მოგცეს
სიმდაბლითა თვსითა⁹ სახე
სინანულისაჲ¹⁰ და ცხორებად¹¹.

1 — B.

2 დაეჰმნა C.

3 კარი BC.

4 ყოველივე BC.

5 ნეფსით BC.

6 საქმე C.

7 მიიღო C.

8 თუნიერ ხოლო ცოდვისა.

9 მისითა BC.

10 სიმდაბლისაჲ.

11 ცხორებისაჲ BC.

1 ყოველნი G.

2 დამაშურალ BG.

3 მეზუერენი CF. მეზურნი G.

4 გუზრახა BCDFG.

5 გჳჩუნა DF. გჳჩუნა E.

* ეს ტროპარი აკლია D და C-ს

1 მოხვდოდე C.

2 უკუე BC.

3 შენი B.

4 უკუე BC.

5 მეზურენი BC.

7. მშიერნი აღავსნა კეთილითა და
მდიდარნი განავლინნა ცუდნი.

ქრისტე აცხოვნა მოგუნი,
მწყემსთა უნოდა, და ჩჩვლთა
ბანაკი წმიდაჲ
მონამედ შეიწყნარა,
მართალსა ქურივსა [D120 თანა
მოხუცებული აღიდა,
რომელთა არა ჰბაძავ, სულო,
არცა საქმით, არცა ქცევით
და ვაჲ შენდა, რაჟამს
დაგსჯიდენ.

7. ყო სიმტკიცე მკლავითა თჳსითა.
ქრისტემან მოგუნი აცხოვნა,
სულო,
მწყემსთა¹ მოუნოდა² და ჩჩვლთა
მწყობრი მონამედ გამოაჩინა და
მოხუცებული
ქურივისა თანა აღიდა, რომელთა
საქმესა და ქცევასა არაჲ ებაძვე,
და ვაჲ შენდა, სანყალობელო,
დღესა მას განკითხვისასა,
რაჟამს დაისჯებოდი
ღმრთისაგან.

8. განაბნინა ამპარტავანნი
გონებითა გულთა მათთაჲთა.
ქრისტე რაჲ განიცდებოდა³,
სულო,
ეტყოდა ეშმაკი, რაჲთა ქვანი
პურად გარდააქცინეს და
ალიყვანა რაჲ მთასა,
უჩუენა⁴ სოფლისა სუფევანი
მყის და ეტყოდა გარდაგდებად
ფრთით ტაძრისაჲთ⁵.
შეძრწუნდი, უბადრუკო, ვითარ
კადნიერ არს დამარხვაჲ, ხოლო
დალოცვაჲ დასცემს
ღონეთა მისთა.

8. შეენია ისრაელს, მონასა მისსა,
მოჴსენებად წყალობისა,
იმარხა მაცხოვარმან
ორმოცი დღე და მერმე
შეემშია მას, რაჲთა აჩუენოს¹
კაცთა
ბუნებისა ქონებაჲ
და შენცა ნუვე² დაჰჴსნდები,
[F65v] სულო, მოგიდეს თუ
მატურრი,
რამეთუ მარხვაჲ და ლოცვაჲ
გქონან³ საჭურველად მის ზედა.

9. დაამჴუ[C236v]ნა ძლიერნი
საყდართაგან და⁶ აღამალღნა
მდაბალნი,
იმარხა ქრისტემან ორმოცი
დღე
[უდაბნოს და მერმე შეემშია,
რაჲთა ცხად-ყოს
კაცებაჲ და შენ⁷ გასწაოს, სულო
ჩემო,
განფრთხოებად და არა
მომედგრებად,
რაჲთა რაჟამს შენცა
გეწყევბოდის მტერი,
მარხვითა და სიმდაბლითა
და ლოცვითა დასცე და იოტო იგი
შენვენითა საღმრთოჲთა.

4. რამეთუ ყო ჩემთანა დიდებული
ძლიერმან და წმიდა არს სახელი
მისი, და წყალობაჲ მისი ნათესავით
ნათესავამდე მოშიშთა მისთაზედა.
იმარხა ქრისტემან ღმერთმან
ორმოცი დღე და მერმე შეემშია,
რაჲთამცა
საცნაურ-ყო¹ განკაცებაჲ²
და შენ გასწავა³, სულო ჩემო,
რაჲთა⁴ მტერთა⁵ ბრძოლასა
მარხვითა და ლოცვითა
ენყვებოდე.

9. ვითარცა ეტყოდა მამათა
ჩუენთა აბრაჴამსა და ნათესავსა
მისსა საუკუნედ.
ქრისტე განიცდებოდა⁴,
ხოლო ეშმაკი განსცილდა:
და ქვათაჲ, ჰრქუა მას,
რაჲთა პურად შეცვალნეს⁵;
მთად ალიყვანა [A248r] იგი

10. მშიერნი აღავსნა კეთილითა და
მდიდარნი განავლინნა ცუდნი;
ქრისტეს ეშმაკმან შეჴკადრა,
სულო,
გამოცდად, იხილე და

5. ყო სიმტკიცე მკლავითა თჳსითა,
განაბნინა ამპარტავანნი გონებითა
გულითა მათთაჲთა.
ქრისტეს ეშმაკმან შეჴკადრა
გამოცდად, ჳ, სულო, შეძრწუნდი
და იხილე

1 აჩუენოს CDG.

2 ნუ D.

3 გქუნან GF.

4 განიცდებოდა DEBG.

5 + და G.

1 + მათ C.

2 უნოდა C.

3 განიცადებოდა BC.

4 უჩუენა B.

5 ტაძრისაჲთა B. ტაძრისათ C.

6 — C.

7 კავებში ჩანერილი ტექსტი A-ში
დაზიანებულია.

1 გამოაჩინა BC.

2 კაცებაჲ BC.

3 შენ გასწავა] ან იხილე შენ BC.

4 რაჲთა] და BC.

5 მტრისა BC.

ხილვად წამსა შინა ერთსა
მეფობათა ქუეყანისათა,
ძრწოდე, სულო, და მარადის
მღვიძარე, შემწე-იყოფდ ღმერთსა.

შეძრწუნდი,
შენმცა ოდეს გრიდა, გარნა
მხოლოსა ღმერთსა შეუვრდი¹,
რათა მან თავადმან მოგცეს
ძლევად,
რომელი-იგი შენთვის გამოიცადა
და მარადის აღპყრობილ იყავნ
გონებაჲ და წამისყოფაჲ შენი
წყალობათა მისთა მიმართ.

შენამცა ოდეს გრიდა, გარნა¹
თავადსა ქრისტესა შეუვრდი,
რათა მან მოგცეს ძლევად,
რომელი შენთვის გამოიცადა.

10. კურთხეულ არს ღმერთი
ისრაელისაჲ, რამეთუ მოხედნა და
ყო წსნაჲ ერისა თვისისაჲ.

გურიტმან უდაბნოჲსამან,
ჴმამან ღალადებისამან,
ქრისტეს სანთელმან
ქადაგა სინანული,
ხოლო¹ ჴეროდე უღმრთო²
იქმნა³ იროდიადაჲს⁴ თანა;
იხილე, უბადრუკო სულო⁵,
და ნუ დაეცემი შენცა,
არამედ შეიტკბე მოქცევაჲ.

11. შეენია ისრაელსა, მონასა თვსსა.
გურიტმან უდაბნოჲს²

მოყუარემან და
ჴმამან ღიდმან ღალადებისამან,
და სანთელმან ქრისტესამან ჴმა-ყო
ჴმატკბილად სინანული,
ხოლო ჴეროდე უღმრთო იქმნა
იროდიას თანა. იხილე, სულო
ჩემო,
ნუ ემსგავსები უშჯულოთა,
არამედ მოიქეც სინანულად და
ჴპოვო³ წყალობაჲ.

11. აღმიდგინა ჩუენ რქაჲ
ცხოვრებისაჲ შორის სახლსა მას
დავითის, მონისა თვისისაჲ.

[C130v] უდაბნოჲ დაიმკვდრა
მადლისა წინამორბედმან
და სამარიაჲ⁶
ჴურიასტანსა თანა
შემოკრებოდეს⁷ მისსა
და ესრეთ აღუვარებდეს⁸
ცოდვათა და ნათელს-ილებდეს,
არამედ შენ, სულო ჩემო,
არაოდეს მიემსგავსე მათ.

12. მოვსენებად წყალობისა.

*მადლისა [A153v საღმრთოჲსა
წინამორბედი,
[B232 უდაბნოს რაჲ მკვდრ იყო⁴,
ყოველი
ჴურიასტანი და [იერუსალემი⁵
განვიდოდეს
მისსა და აღუვარებდეს ცოდვათა
და ნათელს-ილებდეს მისგან,
სულო ჩემო, ხოლო
შენ მცონარებითა
არაჲ-ოდეს ემსგავსე მათ, არამედ
მარადის დაჴსნილ ხარ.

6. დაამჴუნა ძლიერნი საყდართაგან
და აღამალღნა დაბაღნი, მშვიერნი
აღავსნა კეთილითა და მდიდარნი
განავლინნა ცუდნი.

ისმინე, ჴ, სულო ჩემო,
ჴმაჲ იგი² ღალადებისაჲ
უდაბნოსა ჴედა³,
რომელიცა⁴ სინანულსა
უქადაგებს ყოველთავე
და მოიქეც მოსწრფედ
სინანულად, რათა ჴპოო
შენდობაჲ⁵.

12. [E110] ვითარცა იტყოდა
პირითა წმიდითაჲთა საუკუნიტგან
წინანარმეტყუელთა მისთაჲთა.

ქორწილი წმიდა არს და⁹
სანოლი შეუგინებელ,
რამეთუ ქრისტე
ორგზის აკურთხა იგი:
ჯორცითა რაჲ ისერა
და მისრულმან ქორწილსა მას
ღვწოდ შეცვალა¹⁰ წყალი და ესე

13. ვითარცა ეტყოდა მამათა
ჩუენთა.

ქორწილი პატიოსან არს,
სულო,
ნესიერად⁶ ქორწინებულთაჲ,
ამისთვისცა მჴსნელმან მრჩობლ
აკურთხა იგი წყალობით
თვსითა საღმრთოჲთა შესლვითა
და სასწაულისა აღსრულებითა,
ხოლო შენ, ვინაჲთგან ჴმნულ
ხარ
მისგან, ისწრაფე შესლვად

1 — C.

2 უღმრთო] უსჯულოი C. უღმრთოჲ B.

3 ქმნა C.

4 იროდიაჲს BF, იეროდიადიაჲს D.

5 — BDE.

6 სამარაჲ E.

7 შემოკრებოდა G.

8 აღუვარებდეს DF.

9 — BG.

10 ცვალა (კლდეზე: შექმნა) C.

1 შეუვრდი] ევედრე C.

2 უდაბნოს C.

3 ჴპოო C.

4 + და C.

5 ილმი B.

6 ნესიერად] ნადიურად C.

* A ფოტოპირში ეს გვერდი ძალზე
დაზიანებულია. ტექსტის აღსადგენად
ვიყენებთ BC-ს.

1 განერი B.

2 — BC.

3 უდაბნოსა ჴედა] მას ჴედა.

4 რომელი BC.

5 შენდობაჲ] განსუენებაჲ BC.

პირველად ნიშად აჩვენა¹,
რამათა შენცა შეცვალოს, სულო!

სინმიდით ქორწილსა
მას ზეცისასა.

14. აბრაჰამსა და ნათესავსა მისსა
საუკუნოდ.

შეუვრდი, გლახაკო სულო
ჩემო,
ქრისტესა მეუფესა, რამათა
ვითარცა იგი კანას წყალი
ლვნოდ¹ შეცვალა,
ეგრეთვე შენიცა სიგრილე
საღმრთოდ მჭურვალეზად
შეცვალოს, რამათა
არა² წყლებრ დაითხიო შენ,
არამედ მსგავსად ღვინისა იყო
მახარებელ შეურვებულთა.

13. ცხორებასა ჩუენსა მტერთაგან
და ჴელისაგან ყოველთა
მოძულეთა ჩუენთაჲსა.

აღმღებელი² ცხედრისაჲ
განრლუეული შეამტკიცა,
ხოლო ჭაბუკი
მომკუდარი აღადგინა,
ძე ქურივისა დედისაჲ
და კუალად ასისტავისაჲ;
სამარიტელსა რაჲ ეზრახა,
სულიერი მსახურებაჲ
წინანარ³-დაგისახა, სულო.

15. კურთხეულ არს ღმერთი
უფალი ისრაელისაჲ.

განრლუეული განჰკურნა
ქრისტემან
და უბრძანა ღებაჲ [C237
ცხედრისაჲ,
და ძე იგი ქურივისაჲ
მკუდრეთით აღადგინა ბრძანებით,
და ეგრეთვე ასისტავისაჲ³,
და სამარიტელი დედაკაცი
შეინყალა,
და ესრეთ მდიდრად, სულო ჩემო,
გაუწყა შენ წყალობათა თვსთა⁴
სივრცე, რამათა გაცხოვნოს.

16. რამეთუ მოხედნა და ყო ჴსნაჲ⁵
ერისა თვსისაჲ⁶.

ცრემლით გევედრები⁷ ქრისტე
ღმერთო,
ვითარცა ოდესმე განრლუეული
წყალობით განაახლე⁸
იგი დაჴსნილი, განჰკურნე,
ეგრეთვე ჩემიცა⁹ სული,
ცოდვათა მიერ განრლუეული¹⁰,
წყალობით განაახლე და
ცხედრისა მის წილ
მე სათნოებათა აღებაჲ
მომმადლე და ღირს-მყავ
აღსრულებად წმიდათა
მცნებათა შენთა.

7. შეეწია ისრაელსა, მონასა თვსსა,
მოჴსენებად წყალობისა.

შეუვრდი შენ, სულო ჩემო,
მეუფესა ქრისტესა, რამათა
ვითარცა-იგი [C203r
კანას წყალი ღვინოდ შეცვალა,
ეგრეთვე შენი სიგრილე¹
მჭურვალეზად შეცვალოს
საღმრთოდ, რამათა არა წყალებრ
დაითხიო.

8. ვითარცა ეტყოდა მამასა ჩუენთა
აბრაჰამსა და ნათესავსა მისსა
საუკუნოდ.

გევედრები, ქრისტე ღმერთო,
ვითარცა-იგი² განრლუეული
განჰკურნე³,
ჩემიცა სული⁴ ოდესმე
განჰკურნე,
განრლუეული განაახლე⁵
და ცხედრისა მის წილ⁶ მე⁷
სათნოებისა აღებაჲ მიბრძანე.
[A137r]

1 + გარდა B.

2 არაჲ B.

3 ასისტავისა C.

4 მისთა C.

5 ჴსნა C.

6 თვსისა C.

7 გევედრები შეგივრდები C.

8 წყალობით განაახლე — C.

9 + ესე C.

10 განილუულ BC.

1 აჩუნა BCDEFG.

2 ამღერებული DG.

3 წინაჲსწარ CD.

1 სიგრილ BC.

2 იგი] ოდესმე BC.

3 განრლუეული განჰკურნე ~ BC.

4 + ცოდვილი C.

5 — BC.

6 მის წილ] მისებრ B.

7 მეცა BC.

17. და აღმიდგინა¹ ჩუენ რქაჲ
ცხორებისაჲ.

ეჰა, მაცხოვარ მრავალ-
მონყალე,
რომელმან მკუდარნი
განაცხოველენ,
ჩემიცა სული, ცოდვითა
მომკუდარი, განაცხოველე²,
და წარმიძელუ გზათა მათ
წრფელთა
სათნოე[B232v]ბისათა სლვად,
ლმერთო ჩემო,
და მიჰსენ მტერთა ბოროტთაგან,
რომელნი შურისგებით
ისწრაფიან წარწყმედასა ჩემსა.

14. ყოფად წყალობისა მამათა
ჩუენთა თანა და მოჰსენებად
შჯული წმიდაჲ მისი.

წიდოვანი განკურნა,
შე-რად-ეხო ფესუსა მისსა,
და კეთროვანნი¹
განწმიდნა, დაღრეკილნი
და ბრმანი განჰმართნა და
განანათლნა, ხოლო ყრუნი
და უტყუნი და დაღონებულნი
სიტყვთ განკურნნა უფალმან,
რადთა შენცა გაცხოვნეს, სულო.

18. შორის სახლსა მას დავითის,
მონისა თჳსისაჲ.

წიდოვანი რად შეეხო ფესუსა³
სამოსლისასა, განწმიდა
მესნელმან,
და კეთროვანნი, და ბრმანი, და
მკელობელნი განკურნა,
და ყრუნი, და უტყუნი მეტყუელ⁴
ყვნა,
და შენცა მჴურვალედ შეუვრდი,
სულო
ჩემო, რადთა ვნებათა მათ შენთა
მრავალსახენი იგი
სალმობანი⁵ განკურნნეს
წყალობით.

19. ვითარცა იტყოდა პირითა
წმიდათაჲთა.

სენთა ჰკურნებდა ქრისტე
მეუფე⁶,
და გლახაკთა ახარებდა, ხოლო
მეზუერეთა თანა ჭამდა⁷ და
ცოდვილთა ზრახვიდა⁸,
და განბოკლებულთა
აღჰმართებდა⁹.
შენცა ევედრე, ზ, გლახაკო,
სულო ჩემო,
რადთა ცოდვათა მათ შენთა
მრავალსახენი იგი სალმობანი
განკურნნეს წყალობით.

9. კურთხეულ არს უფალი ღმერთი
ისრაელისაჲ, რამეთუ მოგუხედა
და ყო წსნაჲ ერისა თჳსისაჲ.

ეჰა, ქრისტე მეუფეო,
რომელმან ქურივისა ძე¹
მომკუდარი ცხოველ-ჰყავ,
განაცხოველე ჩემიცა² ესე
ცოდვითა მომკუდარი სული
და მიმიძელუ მე წარსლვად
წრფელსა მას სათნოებისა გზასა.

10. და აღმიდგინა ჩუენ რქაჲ
ცხორებისაჲ შორის სახლსა მას
დავითის, მონის თჳსისასა.

[C217 წიდოვანი შეეხო
ქრისტეს²
სამოსლისა ფესუსა, მეყსეულად
განწმიდნა³
და შენცა, ზ, სულო ჩემო,
გონებითა⁴ მიეახლე მას,
რადთა ვნებათა შენთა
მდინარენი განაწმენეს⁵ ღმერთმან.

11. ვითარცა იტყოდა პირითა
წმიდათაჲთა საუკუნიტგან
წინაწარმეტყუელთა მისთაჲთა.

ქრისტე, რომელმან განსწმიდე
კეთროვანი⁶ იგი, ჩემთაცა
ცოდვათა
მწიკული⁷ განწმიდე და ფერი
პირველი შეუენებანი
მომეც⁸ სულსა ჩემსა,
რადთა სინმიდით გადიდებდე შენ,
მაცხოვარსა.

1 აღმიდგინა] აღმოგვცენა C.

2 ჩემიცა სული, ცოდვითა მომკუდარი,
განაცხოველე] — C.

3 ფესუსა B.

4 მეტყუ B.

5 სალმობანი] ვნებანი C.

6 — მეფ C.

7 — C.

8 ჰზრახვიდა B.

9 ჰმართებდა B.

1 ძ BC.

2 — B.

3 განიკურნა B.

4 ბუნებითა BC.

5 განაწმენ C.

6 წიდუანი BC.

7 სიხენეშე BC.

8 მოეც BC.

1 კეთოვანი D.

15. ფიციტურთ ეფუცა აბრაჰამსა,
მამასა ჩუენსა.

მეძავი წმიდა იქმნა,
[D120v] მეზუერე¹ განმართლდა,
ხოლო

ფარისეველი
ზუაობით დაისაჯა.
იგი წმობდა: მაცხოვრე,
და ესე: ღმერთო, მილხინე,
ხოლო მესამე სიქადულით
იტყოდა: ღმერთო, გმადლობ,
შენ, და სხუათა წმათა მზუაობართა.

16. მოცემად ჩუენდა უშიშად წსნად
ველთაგან მტერთა ჩუენთაჲსა.

გლახაკთა ახარებდა,
სნეულებათა ჰკურნებდა,
და ვნებულთაგან
ვნებათა აოტებდა
ქრისტე, და მეზუერეთა²
და ცოდვილთა თანა ჭამდა,
და იაროჲს³ ასულისა
[B158v სული განსრული წელისა
შეხებითა მოაგო ჯორცთა.

17. მსახურებად მისა ღირსებით და
სიმართლით წინაშე მისსა.

მეზუერე⁴ იყო ზაქე⁵,
გარნა ცხოვრდა⁶ იგი, ხოლო
ფარისე[C131ველი
სიმონ პურისმტე იქმნა,
და მეძავმან მიიღო
მად[F66ლი ბრალთა შენდობისაჲ
მისგან, რომელსა აქუნდა ძალი
ცოდვათა მიტევებისაჲ,
რომლისა პოვნად ილუწიდ,
სულო.

20. საუკუნითგან
წინანარმეტყუელთა მისთაჲთა.

მეზუერე¹ განამართლა
ქრისტემან
და მეძავი განწმიდა, ხოლო
ფარისეველი დასაჯა ზუაობით
მოქადული;
მეზუერე² ამისთვის, რამეთუ
წმობდა: ღმერთო, მილხინე
ცოდვილსა ამას,
და მეძავი — ცრემლთა დასთხევდა,
გულისწმა-ყავ, სულო, და
ამპარტავნებაჲ შორს-ყავ შენგან.

21. ცხორებასა მტერთა
ჩუენთაგან.

ზაქე მეზუერე³ აცხოვრა
მცსნელმან
და სახლსა სიმონისსა ისერა,
და მეძავი განამართლა,
რომელმან ალაბასტრი იგი
ნელსაცხებელსაჲ აღიღო და
დაალტვინა ფერწნი საღმრთონი
და წარჰწოცნა თმითა თვსითა⁴,
მას უკუე⁵ მიემსგავსე, სულო
ჩემო ცოდვილო, რაჲთა⁶ შენცა
ჰპოვო⁷ შენდობაჲ ცოდვათაჲ⁸.

12. ცხორებასა მტერთა ჩუენთაგან
და წელისაგან ყოველთა
მოძულეთა ჩუენთაჲსა.

მკურნალო განწირულთაო,
რომელმან განჰკურნენ კაცთა
უძლურებანი,
სულისა ჩემისა სენნი,
ცოდვათაგან მოწვეწულნი,
განკურნენ, სახიერო¹,
რაჲთა² მარადის³ გადიდებდე შენ.

13. ყოფად წყალობისა მამათა
ჩუენთა თანა და მოწესებად
შეწული წმიდაჲ მისი.

მეზუერე⁴ იგი განმართლდა
და მეძავმან პოვა სინმიდე⁵,
ხოლო ზუავი
ფარისეველი განვარდა
სიმართლისა კეთილთაგან⁶.
გულისწმა-ყავ, ზ, სულო, და
ამპარტავნებაჲ
შორს-ყავ შენგან.

14. ფიცით, რომელ ეფუცა
აბრაჰამსა, მამასა ჩუენსა,
მოცემად ჩუენდა უშიშად წსნად
ველთაგან მტერთა ჩუენთაჲსა.

ნუ იქმნები, ზ⁷, სულო⁸,
ქანანელისა მის უდარეს⁹
უდეებითა,
არამედ ღალად-ყავ შენცა,
ძეო¹⁰ ღმერთისა მალლისაო,
ქრისტე,

1 მეზურე BGF.

2 მეზურეთა BCDFG.

3 იაროჲს BC, იაიროჲს F.

4 მეზურე CBG.

5 ზაქე BCEF.

6 ცხოვრდა EF.

1 მეზურე BC.

2 — C.

3 მეზურე BC.

4 — C.

5 უკუ BC.

6 რაჲთა] და C.

7 ჰპოო BC.

8 ცოდვათა C.

1 მაცხოვარო BC.

2 + შენ C.

3 — მარადის B.

4 მეზურ C.

5 სინმიდე C.

6 სიმართლის კეთილთაგან] მართალთა
კრებულისაგან C.

7 — BC.

8 + ჩემო C.

9 უდარე C.

10 + ღმერთისა C.

ყავ ჩემთანა წყალობაჲ,
ვითარცა მხოლოჲ
მრავალმონყალე ხარ.

18. ყოველთა დღეთა ცხორებისა
ჩუენისათა.

ჴ, უბადრუკო სულო,
არა ებაძვე მეძავსა,
რომელმან-იგი
მოიღო¹ ალაბასტრი
მიჰრონისაჲ ცრემლითურთ
და სცხო ფერჴთა [G147
მჴსნელისათა,
და წარჴვოცნა თმითა; ხოლო მან
პირველთა ცოდვათა [E110v
მისთა
ჴელითწერილი უჩინო-ყო.

19. და შენ, ყრმაო,
წინაწარმეტყუელ მალლის იწოდო,
რამეთუ წარსძლეუ წინაშე პირსა
უფლისასა.

ქალაქთა², რომელთაცა
მისცა მჴსნელმან სახარებაჲ,
გასმიეს, [A248v] სულო,
ვითარ იყუდრნეს³ მისგან,
შეშინდი სახისაგან
და ნუ ჰბაძავ მათ, რომელნი-
იგი ბოროტთა სოდომელთა
მსგავსებითა, მეუფემან
ვიდრე ქუესკნელადმდე⁴
შთაჴაღნა⁵.

20. განმზადებად გზათა მისთა.

ნუსადა დაიჴსნები
უსასოებითა, სულო,
ქანანელისა
სარწმუნოებასა⁶ ბაძევდი,
რომლისათჴს ასული
მისი განკურნა სიტყუამან,
და ღალად-ყავ სიღრმით
გულისაჲთ
მისებრ, ვითარმედ, ჴ, ძეო,
დავითისო, შემინყალე მე.

21. მოცემად მეცნიერებაჲ
ცხორებისა ერსა თჴსსა
მოტევებითა ცოდვათა მათთაჲთა,
მონყალებით მომხედენ,

22. [A154r] და ჴელისაგან ყოველთა
[C237v] მოძულეთა ჩუენთაჲსა.

ქალაქთა მათთჴს გასმიეს¹,
სულო,
რომელთა-იგი მისცა ვაებაჲ
მჴსნელმან, რამეთუ არაჲ
შეინყნარეს ხარებაჲ² მისი,
შეძრწუნდი შენ სახისა მისგან,
რათა არაჲ შთაჴჴდე
ჯოჯოხეთადმდე,
არამედ ერწდი საღმრთოთა
მცნებათა და იქმოდე მჴურვალედ
ბრძანებათა მისთა.

23. ყოფად წყალობისა მამათა
ჩუენთა თანა.

[B233] ნუ იქმნები შენ, ჴ,
სულო ჩემო,
სასონარკუეთილეებისა³ მიერ
და სარწმუნოებისა ქანანელისა
მის უდარეს,
რომლისა ასული განკურნა
ქრისტემან ღმერთმან, არამედ
ჴმობდ მჴურვალედ:
ძეო ღმრთისაო, შემინყალე
და განკურნე სული ჩემი,
ვითარცა ხარ მრავალმონყალე.

24. და მოჴსენებად შჴული წმიდაჲ
მისი;

კაცებითა, ძეო დავითისო,
და ღმრთეებითა, ძეო ღმრთისაო,
რომელმან ეგე ეშმაკეულნი
სიტყუთ განჴკურნენ,
მასმინე ჴმაჲ იგი სანატრელი,

15. მსახურებად მისა ღირსებით
და სიმართლით წინაშე მისსა
ყოველთა დღეთა ცხორებისა
ჩუენისათა.

მეძავსა მას, სულო ჩემო,
არაჲ მიემსგავსე, რომელმან
ალაბასტროჲ
ნელსაცხებელისაჲ აღიღო
და დალტვნა ფერწნი
ქრისტესანი,
და წარჴვოცნა მან თმითა,
ამისთჴსცა ჴოვა მოტევებაჲ¹.

1 მოიღო.

2 ქალაქნი G.

3 იყუდრნეს BGF.

4 ქუესკნელადმდე BF.

5 შთაჴაღნა D.

6 რწმუნებასა BCDEFG.

1 გასმიეს B.

2 სახარებაჲ B.

3 სასონარკუეთილეებისა BC.

1 ჴოვა მოტევებაჲ] ჴუა მან წყალობაჲ C.

2 + მე BC.

3 კილოჲ იგი B.

ძეო ღმრთისაო, და მიწსენ,
რომელი-ეგე
სიტყვით განჰყდიდ¹ ეშმაკთა,
და სიტყუაჲ სანადელი
მარქუ², ვითარცა ავაზაკსა:
ამინ გეტყვ, ჩემ თანა იყო
სამოთხესა შინა ჩემსა
კუალად რაჲ მოვიდე დიდებით.

22. მოწყალებითა და წყალობითა
ღმრთისა ჩუენისაჲთა.

ავაზაკი გგმობდა³,
ავაზაკი ღმრთად გხადოდა;
ხოლო ორნივე
შენ თანა ჯუარცუმულ იყვნეს,
არამედ, მწსნელო ჩემო,
მეცა მსგავსად მორწმუნისა
მის, რომელმან-იგი ღმრთად
გიცნა,
[D121 განმიხუენ⁴ კარნი შენისა
სასუფეველისანი, ტკბილო.

23. რომლითა მიერ მომხედნა ჩუენ
აღმომავალმან მალლით.

დაბადებულნი განჰკრთეს,
ჯუარცუმულსა რაჲ გხედვიდეს
შენ;

მთანი და კლდენი
შიშისაგან განიჰნეს,
ქუეყანაჲ შეირყია⁵,
[C131v ჯოჯოხეთი ოკერ⁶ იქმნა⁷,
დაბნელდა ნათელი მზისაჲ,
რაჟამს ჯუარითა ვნებულად
გიხილეს შემოქმედი თჳსი⁸.

24. გამოჩინებად მათ ზედა,
რომელნი სხენან ბნელსა შინა და
აჩრდილთა სიკუდილისათა,

რომელ¹ არქუ ავაზაკსა: ამინ
გეტყვ შენ,
დღეს ჩემ თანა იყო სამოთხეს
და განმილე მე, ვითარცა მას კარი
წყალობისა შენისაჲ.

25. ფიცით, რომელ ეფუცა
აბრაჰამსა² მამასა ჩუენსა,
მოცემად ჩუენდა უშიშად წსნად
წელთაგან მტერთა ჩუენთაჲსა.

ავაზაკი გგმობდა, მეუფეო³,
და ავაზაკი ღმრთის-მეტყუელებდა⁴,
და ესე ორნივე ჯუარსა
დამოკიდებულ იყვნეს,
არამედ, მრავალმოწყალო,
რომელმან ყოველივე⁵ ჩუენთჳს
თავს-იდეჲ,
მსგავსად მორწმუნისა ავაზაკისა,
განმილე მეცა კარი
სასუფეველისა შენისა⁶.

26. მსახურებად მისსა⁷ ღირსებით და
სამართლით წინაშე მისსა⁸ ყოველთა
დღეთა ცხორებისა ჩუენისათა.

დაბადებულნი შიშით
შეძრწუნდეს,
რაჟამს გიხილეს შენ ჯუარცუმული,
მთანი და კლდენი განიჰნეს და
ქუეყანაჲ შეიძრა,
და ნათელი მზისაჲ⁹ დაბნელდა,
ხოლო ჯოჯოხეთი
წარმოიტყუენა¹⁰;
ამისთჳს ძლიერებათა
შენთა უსაზღვროთა უგალობთ
და მადლობით
ვადიდებთ, მწსნელო*.

27. და შენ, ყრმაო, წინაწარმეტყუელ
მალლის იწოდო, რამეთუ წარსძღუე¹¹
შენ¹² წინაშე პირსა უფლისასა
განმზადებად გზათა მისთა,

არქუ ავაზაკსა¹,
ვითარმედ² ჩემ თანა იყო
სამოთხესა შინა ჩემსა
და განმილე მე, ქრისტე,
ვითარცა მას, კარი წყალობისაჲ.

17. მოცემად მეცნიერებაჲ
ცხორებისაჲ ერსა თჳსსა
მოტევებითა ცოდვათა მათთაჲთა.

დაბადებულნი შეძრწუნდეს,
რაჟამს- [C318 იგი ჯუარსა ზედა
გიხილეს, ქრისტე,
მთანი და კლდენი განიჰნეს
და ქუეყანაჲ შიშით შეიძრა,
და ჯოჯოხეთი მოკუდა,
და ჩუენ ვპოვეთ წყალობაჲ³.

18. გამოჩინებად მათ ზედა,
რომელნი სხენან ბნელსა შინა და
აჩრდილთა სიკუდილისათა.

1 განჰყდი G.

2 არქუ D.

3 + და CDBEFG.

4 განმოხუენ DF.

5 შეიძრა და BEF, შეიძრა D.

6 უწერ AC.

7 და BCDEFG.

8 თჳსი] მათი F.

1 რომელმან B.

2 აბრაჰამისა B.

3 მეუფო C.

4 ღმრთის-მეტყუელებდა BC.

5 ყოველი B.

6 შენისა.

7 მისა C.

8 მისა B.

9 მზისა C.

10 წარმოიტყუენა BC.

11 წარსძღუე BC.

12 — C.

* აქ წყდება B ნუსხა.

1 + და სთქუ BC.

2 დღეს BC.

3 ვპოვეთ წყალობაჲ ~ BC.

სინანულისა ღირსთა
ნაყოფთა ნუ მიმჴდი, მჴსნელო,
[B159 რამეთუ ძალი ჩემი
მოაკლდა ჩემგან,
არამედ მომეც გული
შემუსრვილი და მარადის
სიგლახაკე სულითა, რაჲთა
ესენი შევწირნე, ვითარცა
სათნოჲ და მითუალული
მსხუერპლი¹.

25. წარმართებად ფერჴთა ჩუენთა
გზასა მშვიდობისასა.

მსაჯულო ჩემო, მსაჯულო,
რომელი კუალად მოსლვად ხარ
განსჯად სოფლისა,
მონყალითა თუალითა
მომხედენ მაშინ, ტკბილო,
და შემინყალე², მჴსნელო,
უფროჲს ყოვლისა ბუნებისა
[G147v კაცთაჲსა უგუნურებით
შეცოდებული შენ წინაშე.

სინანულის ღირსთა ნაყოფთა
ნუ ითხოვ ჩემგან, მრავალმონყალე,
რამეთუ ძალი ჩემი ჩემ თანა
მოაკლდა, არამედ
მომეც მე¹ გული შემუსრვილი
და გლახაკობაჲ სულითა, რაჲთა
ესენი
მსხუერპლად² სათნოდ
მიგიპყრნე³ შენ,
რაჲმს-იგი⁴ მოხვდე განკითხვად
საქმეთა ჩემთა.

28. მოცემად მეცნიერებაჲ
ცხორებისაჲ⁵ ერსა თჳსსა
მოტევეებითა ცოდვათა მათთაჲთა.

მსაჯულო ჩემო და შემოქმედო,
რომელსა კუალად [B233v]
გეგულებს
[C238 მოსლვაჲ ანგელოზთა თანა
განშჯად⁶ ყოვლისა სოფლისა,
მაშინ მონყალითა თუალითა
მომხედენ და მონყალე მექმენ,
სახიერ,
რომელმან-ესე უმეტეს
ყოვლისა კაცთა ბუნებისა
შეგცოდე და განგარისხე.

29. მონყალებითა⁷ წყალობისა⁸
ღმრთისა ჩუენისაჲთა, რომელთა
მიერ მომხედა ჩუენ აღმომავალმან
მაღლით.

ძუელთა⁹ და ახალთა
აღთქუმათაგან
სწავლანი¹⁰ მოგითხრენით, შენ,
სულო,
რაჲთამცა¹¹ ღმობიერ-ვყავთ
ულმობელი გონებაჲ შენი,
არამედ ქვისა გულსა ვზრახავთ,
ვინაჲთგან ულმობელობაჲ ეგე
შენი
უძვრეს აღემატების
და ვაჲ არს შენდა დღესა მას
დიდსა საშჯელისასა.

ღირსებით¹ სინანულისა²
ნაყოფსა³ ნუ ითხოვ ჩემგან,
ქრისტე,
რამეთუ ან სული⁴ ჩემი⁵
მოაკლდა⁶,
არამედ მომეც გული
შემუსრვილი და წმიდაჲ,
რაჲთა მარადის გადიდებდე შენ.

19. [და წარმართებაჲ ფერჴთა
ჩუენთა გზასა მშვიდობისასა]
მსაჯულო და ღმერთო ჩემო⁶
წმიდაო⁷,
რომელ მომავალ ხარ
განკითხვად სოფლისა,
მონყალითა⁸ თუალითა მომხედენ
მე⁹, უფალო,
შემინყალე¹⁰ მეცა, დაღაცათუ¹¹
ღმერთი ხარ და კაცთმოყუარე¹².

1 მსხუერპლი CF.
2 + მე BCDEFG.

1 — C.
2 მსხუერპლად B.
3 მიგიპყრენ C.
4 — C.
5 ცხორებისა C.
6 განსჯად C.
7 + და C.
8 წყალობდა C.
9 ძუელითა C.
10 სწავლა B.
11 რაჲთა C.

1 ღირსთა B.
2 სინანულისათა C.
3 ნაყოფთ B.
4 ძალი B.
5 ჩემთანა BC.
6 — B.
7 — C.
8 + მით B.
9 — BC.
10 და შემინყალე ქრისტე B.
11 ვითარცა AC.
12 ღმერთიხარდაკაცთმოყუარე]ფრიად
განგარისხე B.

30. გამოჩინებად მათ ზედა,
რომელნი სხენან ბნელსა¹ შინა² და
აჩრდილთა სიკუდილისათა.

უკუეთუ კეთილთა ქადებანი
და სატანჯველთა შინებანი,
და მართალთა პატივნი, და
ცოდვილთა

მწარედ დასჯანი³,
და სურვილი სასუფეველისა⁴,
და ჭირთა [A154v

ჯოჯოხეთისათა სიმწარე
ვერ მოგდრეკს შენ, სულო ჩემო,
რაჲ-მე იყოს სასოებაჲ შენი, გარნა
წყალობაჲ ხოლო ქრისტესი?

31. და წარმართებად ფერჯთა
ჩუენთა გზასა⁵ მშვდობისასა.

ზეცისა ძალთა და მოციქულთა,
წინაწარმეტყუელთა და მართალთა
მამათმთავართა,

მღდელთმოძღუართა
და⁶ მწნეთა მონამეთა,
და ყოველთა წმიდათა კრებულსა
თანა ოხაჲ ჩუენთვის შენირე
წინაშე ღმრთისა,
ღმერთშემოსილო ანდრეა⁷,
კრიტიკისა მწყემსო და მნათობო
ყოვლისა სოფლისაო.

26. დიდებაჲ.

* მამასა თაყუანის-ვსცემთ,
ძესა უფროსად¹ ავამალღებთ²
და სულსა წრფელსა
სარწმუნოებით ვაქებთ,
სამებასა პირებით,
[F66 ვითარცა ნათელსა და
ნათელთა
და ცხოველსა და ცხოველთა
ცხოველსმოყველსა³ ყოველთასა.

27. უხრწნელო ღმრთისმშობელო,
დაიცევ ქალაქი შენი,
რომელი-ესე
შენ მიერ მეფობს საღმრთოდ⁴,
შენ მიერ მოაქუს ძალი,
და შენ მიერვე სძლევს მტერთა;
ზესთა⁵ ექმნების განსაცდელთა,
მბრძოლთა გარე-მოაქცევს და

32. დიდებაჲ მამასა, და ძესა, და
წმიდა სულსა.

ჰ, სამებაო ერთარსებაო,
სამოთვებაო სამგუამოვანო,
გიგალობთ მამასა⁸, გადიდებთ
ძესა და თაყუანს-გცემთ
სულსა წმიდასა სახიერსა,
ერთბუნებად და ერთღმრთეებად
ჭეშმარიტებით
ცხოველსა, და ცხოვრებასა,
ნათელსა ბრწყინვალეებასა და
მეუფებასა სრულსა.

20. დიდებაჲ მამასა [A137v]

სამებაო, ერთარსებაო,
სამგუამოვნებაო,
ერთღმრთეებაო, გიგალობთ
მამასა და გადიდებთ შენ,
ძესა და სულსა წმიდასა,
ერთარსებით თაყუანის-გცემთ
ბუნებით
ღმერთსა და მეუფესა სრულსა,
ან და მარადის.

33. და ან და მარადის, და უკუნიითი
უკუნისამდე, ამინ.

ღმერთი გვშევ⁹ და ქალწულად
ჰგიე,
ვითარცა-იგი პირველ შობისა,
ეჰა, უცხოჲ შობაჲ, ჰ, უცხოჲ

21. ღმერთი გუიშევ¹ და
ქალწულად ჰგიე,
ეჰა, უცხოჲ შობაჲ და² უცხო³
მუცლადღებაჲ უთესლო არს
და შობაჲ ცნობათა უაღრეს.
ქალწულო ღმრთისმშობელო,
დაიცევ სამწყსოჲ შენისაჲ.

1 უფროს BCDFG.

2 აღვამალღებთ BG.

3 ცხვლს-მოყველსა ABCD.

4 + და B.

5 BCD.

* ეს და მომდევნო ტროპარი არ არის E
ხელნაწერში

1 + ბნელთა B.

2 — BC.

3 დაშვანი C.

4 სასუფეველისა C.

5 + მას C.

6 — C.

7 ანდრია C.

8 +და B.

9 ჰშევ B.

1 ჰშევ B.

2 — B.

3 უცხოჲ BC.

ჰმართებს განსაგებელთა¹
თვსთა².

მუცლადღებაჲ, რამეთუ
მუცლადღებაჲ უთესლო არს,
ხოლო შობაჲ ცნობათა¹ უაღრეს²,
არამედ
ჟ, ქალწულო უბინოო,
გუაცხოვნენ სამწყსონი ძისა
შენისანი და შემსხმელნი შენნი.*

1 განსაგებელსა B.

2 თვსსა B.

1 ცნობათა] ნაშობთა C.

2 უაღრეს C.

* ამას B ხელნაწერში მოსდევს
გადამწერის ცნობა: „ესე დიდნი
გალობანი, ზღუასა მენამულთა ზედა
თარგმნილნი მამისა გიორგის მიერ,
უმჯობეს და უმშუნიერეს მამისა
ეფთჳმეს თარგმნილთასა შევჰრაცხენ
და იგი აღვწერენ, რამეთუ ფრიად
უსაყუარელეს მათსა არიან ესე.

ვინაჲთგან წმიდათა მამათა და დიდთა მნათობთა ჩუენთა ეფთიმეს¹ და გიორგის მთაწ-
მიდელთა ორგზის ეთარგმნნეს წმიდისა ანდრეა² მწყემსმთავრისა მიერ აღწერილნი ესე
დიდნი გალობანი და პირველსა მას მეტად შეემოკლნეს, რამეთუ საღმრთოჲსა წერილისა სახ-
ისმეტყუე[C132]ლებანი³ ყოველნი დაეტევნეს და ნაცვლად⁴ მათდა⁵ სინანულისა დასდებლენი
შეემატა, ვითარცა მხოლოდ სულთა სარგებელისა, ხოლო და არა წიგნთა ძალისაჲცა უცთომ-
ელობისა⁶ მეძიებელსა ამას თანა ჴმისაგანცა თჳსისა და ძლისპირთაგან⁷ შეეცვალნეს, ხოლო
მეორესა — [უზომოდ] განევრცენეს⁸, რამეთუ წმიდისა თქუმული⁹ ყოველი სრულებით ეთარგმ-
ნა და მამისა ეფთჳმეს¹⁰ შემატებულნი იგი დასდებულნი არავე დაეტევნეს, ვითარცა თჳთ აღი-
არებს¹¹. დაღათუ ჴმაჲ [B189v] არა შეცვალა, გარნა თჳსთა ძლისპირთა ზედა თარგმნაჲ არცა მას
გულს-ედგინა [და] ესრეთ მიძიმედ რადმე ტჳრთად ზედა-ესხნეს ორნივე იგი ყოვლისა საქართ-
ველოჲსა ეკლესიათა; ამისთჳს მე, უღირსმან მონამან, საღმრთოჲსა მონებისა ღირსქმნულთა-
მან მდაბალმან მონაზონმან არსენი ვიკადრე მესამედ თარგმნაჲ ამათი უცვალეზელად თჳსისა
ჴმისაგან¹² თჳთ მათვე ძლისპირთა ზედა მათთა, რომელთა ზედა წმიდასა ანდრეას ბერძულად
აღწერნეს, ბრძანებითა და ჯერჩინებითა კეთილადმსახურისა და ღმრთივდაცულისა და-
ვით აფხაზთა და ქართველთა და რანთა და კახთა მეფისაჲთა რომელმან-მე თარგმანებისა,
ხოლო წმიდასა მწყემსთა-მწყემსსა იოვანეს, ქართლისა კათალიკოზსა, ვითარცა კეთილად
მორთულსა ორღანოსა ჴელოანთა¹³ მთავრისა სულისაჲსა ჴმისა დადებისა¹⁴ ჴელ-ყოფაჲ გჳბრძანა,
ვინაჲთგან უცხონი იყუვნეს ენისა ჩუენისაგან¹⁵ ძლისპირნი ამათნი, რომელი-ესე ორივე სრულ-
ყო მოხედვამან საღმრთომან და მეოხებამან ყოვლადუხრწნელისა [C132v] ღმრთისმშობელის-
ამან. და უზაკუელი¹⁶ და შეურევნელი ჴეშმარიტებაჲ წინა-დაუგო ყოველთა ტრფიალთა სიტყჳ-
სათა და მოსურნეთა ჴეშმარიტებისათა. ხოლო კნინსიტყუათა და ქუემეთრევთა სასწაული სი-
ტყჳსსა ცილობელი, რომელსა შინა¹⁷ რაჲთურთით არარაჲ ჴრთავს ჩემი, თჳნიერ ცთომილებისა,
ხოლო კეთილი რაჲცა არს, ყოველი შემდგომად ღმრთისა და საღმრთოთა დიდისა მეფისა და
წმიდისა თჳთმჳყოობელისა ჩუენისა და მამისა გულსმოდგინებისაჲ არს, რომლისანი მრავალმ-
ცა არიან წელნი ცხოვრებისა მისისანი და საუკუნო კურთხევაჲ.

ქრისტე ღმერთო, შეიწყალე სული ოქროპირისაჲ. ამინ.

1 ეფთჳმის BC.

2 ანდრია კრიტელი B, ანდრეა კრიტელთა C. 2 — C.

3 მეტყულებანი C.

4 ნაცვლად C.

5 მათსა B.

6 უცთომელობისა] უნაკლულობისა C.

7 ძლისპირთაგანცა C.

8 განევრცენეს B.

9 თქუმელი C. თქმ-ლი AB.

10 ეფთჳმის BC.

11 + და B; + წმიდითა პირითა თჳსითა და C.

12 ~ თჳსისაგან ჴმისა B.

13 ჴელოანთ BC.

14 დადებასა BC.

15 ჩუენისა ენისაგან B.

16 უსაკუელი C.

17 რომელსა შინა] — B.

წმ. გიორგი ათონელის ანდერძი

[A 154v] ესე დიდნი გალობანი წმიდასა მამასა ეფთჳმეს სავედრებელისა პირსა ზედა ეთარგმნეს და მეტნი სახისმეტყუელებანი და სახელნი დაეტევენეს, ვითა გონებისა შემაქცეველნი და ძნად გულისწმისაყოფელნი, ვითა ჩუენცა დაგვწერიან თჳსსა ადგილსა მადლითავე მისითა კეთილად და შუენიერად და ბრწყინვალედ.

ვინაჲთგან კულა სახიერებამან ღმრთისამან ღირს-მყო მე, გლახაკი გიორგი სუცესმონა-ზონი, მარხვათა და ზატიკთა სრულებით თარგმნად და წიგნი შეჰმზადა განმანათლებელი კათოლიკე ეკლესიისაჲ, რომელ ჭეშმარიტად სწორი ამისი არცა ბერძენთა თანა იპოვების, არცა ქართველთა, მაშა შეუძლებელ იყო ჩუენგან ნაკლულევანებისა რაჲსმე დატეობაჲ, რომელი არა შუენოდა ამის წმიდისა გვრგვნისა შემკობასა. ამისთჳს იგივე დიდნი გალობანი კულად ფრიადითა შრომითა მეორის გუერდსა ეთარგმნენ, ვითა ბერძულად არიან და ვითა წმიდა ანდრეას სახისმეტყუელებანი და სახელნი ძუელთა და ახალთა წერილთაგან ეწსნნეს, ვაჴსენენ და სრულად და შუენიერად სრულ-ყო ყოვლადძლიერმან ღმერთმან.

ხოლო ვინაჲთგან წმიდასა მამასა ეფთჳმეს სხუასა პირსა ზედა აღწერნეს და წმიდა ანდრეას — სხუასა რავოდენნიმე დასდებელნი, და მე ვერცა წმიდისა მამისა ეფთჳმესსავით დავაგდებდი, ვერცა-წმიდისა ანდრეასსა, ამის პირისათჳს უმრავლესი ძალი შემოვიდა და უმრავლესი დასდებელი ფსალმუნთა შინა და საჭირო იქმნა მუჴლთა წურილადრე დაჭრაჲ, გარნა ვესავ ღმერთსა, რომელ-დაღაცათუ დასდებელი გამრავლებულა, გარნა არაჲ საწყინო არს, არამედ ყოვლადშუენიერ და სამგზის საწადელ.

ხოლო შენ, ღმრთისმოყუარეო, იგიცა გქონან და ესეცა, რომლითაცა აშენდებოდი, მასცა გალობდი და ჩუენთჳს ლოცვა-ყავ, რაჲთა უფალმან შემინდვნეს აურაცხელნი ცოდვანი ჩემნი.

სხუაჲ კულა ყოველი განგებაჲ ამათ გალობათაჲ: უფალო, ღაღატყავი, და აქებდითი, და წარდგომაჲ, და ხუედრნი, და სტიქარონნი, უკუანა თავის-თავისა ადგილსა ჰპოვნე და მუნით ბრძანენ.

ჩუენ, თჳთ იცის უფალმან, რომელ არა ვგონებდით, თუ სიკუდილმან გუაცალოს ამის წიგნისა სრულყოფად და ძალი ფრიადი და სივრცე წმიდისა ამის წიგნისაჲ ერეოდა უძლურებასა ჩუენსა. ვინაჲთგან კულა სრულ-ყო ღმერთმან ყოველივე განგებაჲ მარხვათა და ზატიკთაჲ, მაშინლა ჴელ-ვყავით ამათ წმიდათა და ყოვლადშუენიერთა გალობათაცა აღწერაჲ. ხოლო შენ, ქრისტეს მოყუარეო, ამას ჩუენსა დანე[A 155r]რილსაცა დასწერდი და ჰმადლობდი ღმერთსა და ადიდებდი, რომელმან ჩუენ უნაყოფოთაგან და უღირსთა ესევეითარი ტკბილი და სურნელი ნაყოფი გამოგცა და უსაზღვროჲ იგი ძლიერებაჲ მისი უძლურებისა ჩუენისა მიერ სრულ-ყო, ვითარცა თჳთ ბრძანა პირითა მით უტყუველითა, რამეთუ მისი არს დიდებაჲ თანა მამით და სულით წმიდითურთ, აწ და მარადის, უკუნიითი უკუნისამდე, ამინ!

ადამიანი-ი ადამის შთამომავალი, კაცი: „და არაჲ ვინ არს ადამიანი (ადამიანი C) ჩემებრ ცოდვითა შებღალული“, 2, III, 2.

ალაბასტრ-ი ჭურჭელი: „ალაბასტრსა ცრემლთასა, ვითარცა რაჲ მიჰრონისასა, წარმოვსცლი თავსა ზედა“. 1, VIII, 17.

ამქუმელ-ი ბებია ქალი: „ამქუმელნი თუ გასმიან მსრველნი პირველ წულებრივთა ჩჩვლთაგანი“. 1, V, 8.

ანგაჰრება სიხარბე, გაუმადლობა: „რომლისა ანგაჰრებაჲ ანლათუ სიბერესა განაგდე შენ“. 1, VIII, 6.

არმურ-ი ნისლი, უკუნი, წყვდიადი: „არმურ წყუდიად და უკუნმომცველ მექმნა ღამე ცოდვითა ჩემთაჲ“. 1, V, 1.

აღზღუდა დაშრობა: „რომელმან განაპო ზღუაჲ და აღზღუდა მწყურნები“. 1, V, 11.

აღმოფხურა „ძირიან (ძირითურთ C) ამოღება“ (საბა): „რისხვით აღიფხურნეს იგინი“. 2, V, 12.

აღმსთობა ადგომა, შემართვა, გამოფხიზლება: „ჟამი შემოკლებულ არს, აღმსთუე შენ“. 1, IV, 2.

აღკრბობა დასრულება, დამთავრება: „სერობაჲ აღკრბა“. 1, IV, 22.

აღრჩევა არჩევა: „მანასესნი მოიგენ, სულო, აღძრვანი წინააღრჩევისანი“. 1, VII, 13.

აღსავალ-ი ამამალლებელი: „კიბე, რომელი იხილა მამათმთავართა შორის დიდმან,... სახე იყო საქმისა აღსავალთა“. 1, IV, 6.

აღსარება მონანიება: მიითუალე აღსრებაჲ ჩემი“. 1, II, 2.

აღსწრაფება აჩქარება, ასწრაფება: „მთად აღისწრაფე შენ, ზ, სულო, ვითარ-იგი პირველ ლოთ“. 1, III, 2.

აღტყინება დანთება, წაკიდება: „ხოლო შენ ცეცხლთა გ[ეჰ]ენისაჲ. აღიტყინე, რომლითა დაწუვად ხარ“. 3, II, 9₂.

აღუარება განდობა, აღიარება: „დამბადებელსა აღუვარენ ბრალნი“. 2, I, 2.

აღძრვა დაპირისპირება, შფოთი: „მანასესნი მოიგენ, სულო, აღძრვანი წინააღრჩევისანი“, 1, VII, 13.

აღძრვა ნდომა, „ზრახვა“, სურვილი: „წორცთა ჩემთა ვნებული აღძრვაჲ მიჩუენებდა მე ტკბილთა“. 1, I, 5.

ანლათუ ახლა მაინც: „გეეზისსა ემსგავსე, უბადრუკო,... რომლისა ანგაჰრებაჲ ანლათუ სიბერესა განაგდე შენ“. 1, VIII, 6.

ახოვანება სიმამაცე, გმირობა: „გესმის ახოვანებაჲ იობ მართლისაჲ“. 3, IV, 11.

აღჯდომა ამალლება, აღსლვა: „ელა ეტლთა სათნოებათაჲთა აღჯდა რეცა ზეცად“. 1, VIII, 2.

* სალექსიკონო ერთეულების განმარტებისას ამოსავალია სიტყვის სემანტიკის ჩვენს ტექსტში აქცენტირებული მნიშვნელობანი. განმარტებებს ახლავს სიტყვის შემცველი კონტექსტი „დიდი კანონის“ ქართული თარგმანებიდან. მითითებისას ჯერ დასმულია სვეტის აღმნიშვნელი რიცხვი (1, 2, 3), შემდეგ გალობის წუმერაცია რომელი ციფრით, ბოლოს კი გალობის მუხლის (ტროპარის) აღმნიშვნელი რიცხვი. ე. ი. აღნიშვნა — 1, IV, 10 — ნიშნავს, რომ სიტყვა დასტურდება პირველ სვეტში, IV გალობის მე-10 ტროპარში. ვინაიდან „დიდი კანონის“ II და III გალობები აგებულია ორ-ორ ძლისპირზე, შემოგვაქვს დამატებითი აღნიშვნა: II, III, რაც იმას ნიშნავს, რომ განმარტებული სიტყვა გვხვდება II გალობის მეორე ძლისპირთან შეწყობილ ტექსტში. ე. ი. 3, II, 10 მიგვანიშნებს, რომ სიტყვას ვეძებთ მესამე სვეტში, II გალობის II ძლისპირთან შეწყობილი გალობის მეათე ტროპარში აღნიშვნა: 1, III, 3 ნიშნავს, რომ სიტყვა გვხვდება პირველ სვეტში, III გალობის II ძლისპირთან შეწყობილი გალობის მესამე ტროპარში და ა. შ.

ბ

ბანაკ-ი აქ: სიმრავლე: „ამისთვის გეუფლნეს ვნებათა იგი ბანაკნი“. 2, VIII, 3.

ბარძიმ-ი სასმისი, ზიარების ჭურჭელი: „ბარძიმად ბრწყინვალედ მოეცა ეკლესიასა ცხოველმყოფელი გვერდი შენი“. 2, IV, 24.

ბეჭი ზურგი: „ბეჭთა ჩემთა მცემდეს მწარედ ვნებათა წინამძღუარნი“. 1, II, 11.

ბრძკლი იარის ნაკვალევი (ილ. აბულაძე): „აჰა, ნაგუემნი ბრძკლთა ჩემთანი“. 1, II, 8.

ბჭე კარი: „დავრდომილსა, მაცხოვარ, წინაშე ბჭეთა სიბერესა ღათუ ნუ შთამაგდებ მე ჯოჯოხეთად“. 1, I, 14.

გ

განბოკლებულ-ი კეთროვანი: „ქრისტე მეუფე... განბოკლებულთა აღჰმართებდა“. 2, IX, 19.

განბძარვა დახევა, დაგლეჯა: „განვბძარე მე პირველი სამოსელი“. 1, II, 8.

განდრეკილი განდგომილი, განშორებული: გულისთქუმათა მათ ბოროტთა მიერ განდრეკილი, ტრფიალი იგი სიბრძნისა ტრფილ მეძავთა იქმნა“. 2, VII, 6.

განრომა გადარჩენა: „განერა მწარესა ბრძანებასა“. 1, V, 7.

განზრახვა რჩევა, დარიგება: „რობოამის მსგავსად მამულნი განზრახვანი შეურაცხ-ჰყვენ“. 1, VII, 12.

განზრქომა დამძიმება, გამსხვილება: „განვზრქენ ცოდვითა“. 1, II, 16.

განკაფულ-ი გაღებული, დაუძლურებული: „მძიმითა ცოდვითა ტვრითთა მწარედ განკაფულ ვარ“, 2, II, 19.

განკეთროვნება კეთრით დაავადება: „ნუ უდებ ხარ, დაღათუ განჰკეთროვნდი. I, VI, 4.

განკროთმა შეშინება: „დაბადებულნი განკროთეს, ჯუარცუმულსა რაჲ გხედვიდეს შენ“. 1, IX, 23.

განმართება გასწორება, გაშლა, განახლება: „ღრეკილნი და ბრმანი განჰმართნა“. 1, IX, 14.

განმპოხებელ-ი მასაზრდოებელი: „ზეთი განმპოხებელი ყოვლად არაჲ მაქუს“. 2, IV, 27.

განპოხება გამოკვება, დაპურება: „ვითარცა დიდი მოსე სიბრძნითა განიპოხე“. 1, V, 8.

განრომა გადარჩენა, განრიდება: „განერი საბრჯისაგან ამის სოფლისა“. 2, VI, 3.

განრლუეულ-ი დავარდნილი, დაუძლურებული: „აღმღებელი ცხედრისაჲ განრლუეული შეამტკიცა“. 1, IX, 13.

განრყუნა შებილწვა: „განვრყუნ ხატი და მსგავსებაჲ ჩემი“. 2, II, 6.

განსტუმრება გამოძიება, შესწავლა, მოხილვა: „განიმსტურე შენ, სულო, და განიხილე, ვითარცა იესო ნავესმან ქუეყანა აღთქუმისაჲ“. 1, VI, 10.

განუცდელ-ი უსაზღვრო, თვალთ მოუხელთებელი: „ჩემ ზედა არუენე სახიერებათა მათ შენთა სივრცე განუცდელი“. 2, IX, 20.

განფრდილ-ი სნეული; გახვეული, გაბლარდნილი: უფროჲს სხუათა კაცთასა განფრთილად ვჰპოებ თავსა ვნებათა შინა. 3, IX, 1.

განფრთხოზა გაღვიძება, გამოფხიზლება: „განიფრთხევ შენ, სულო ჩემო“. 1, IV, 3.

განქიქება მხილება: „განაქიქა ოდესმე დავით, ვითარცა ძეგლსა ზედა წარწერით გალობასა შინა თჳსსა, და მხილებულ-ყო ცოდვაჲ“. 1, VII, 6.

განქიქებულ-ი მხილებული: „რომელთა თანა იგი, მიერ განქიქებული, მწარედ დავისაჯები“. 2, II, 17.

განცხოველება გაცოცხლება, აღორძინება: „განვაცხოველენ ჯორცნი“. 1, I, 7.

განხეთქვა დახევა, დაგლეჯა: „განვხეთქე მე მწარედ სამოსელი პირველი“. 2, II, 8.

განხილვა მოხილვა, შესწავლა, გამოძიება: „განიხილე, ვითარცა იესო ნავესმან, ქუეყანაჲ აღთქუმისაჲ“. 1, VI, 10.

განწმობა გახმობა, ამოშრობა: „რაჲთა ვნებათა შენთა მდინარენი განწმნეს ღმერთმან“. 3, IX, 10.

განწდომა განდევნა, „განვარდნა“: „სამართლად განიწადა ედემით ადამ. 1, I, 6, „ღირსად განვარდა ადამ ედემით“. 3, I, 9.

გარდადრეკა განდრეკა, გადახვევა: „გარდასდერკ შენ გზათაგან საღმრთოთა“. 2, VI, 2.

გარდაცემა აღბეჭდვა: „გარდამეცნეს ღელვანი ვნებათანი“. 1, II, 4.

გარემოცვა გარეშემორტყმა, შემორკალვა: „ბოროტთა ჩემთა უფსკრულსა გარე-მოუცავ“. 3, II, 4.

გარენარ - „უხალისოდ, გინა უნდომლად“ (საბა): „გარენარ საქმედ მეფობაჲ პოვა ძებნასა შინა“. 1, VII, 3.

გება დაბრუნება, მოგება: სული განსრული ჯელისა შეხებითა მოაგო ჯორცთა“. 1, IX, 16.

გება მიცემა, მინიჭება: სიტკბოებით კუალად მაგე სიხარულ 1, VII, 17.

გემოთმოყუარე გაუმაძღარი, ავხორცი: „გემოთმოყუარითა აღძრვითა სულისა სიკეთე განვრყუნ“. 1, II, 18.

გოდოლი კოშკი, სვეტი: „ვნებათა იგი მწარე გოდოლი აღმართე“. 2, I, 35.

გრძნობადი (ევა) ხილული, ხორციელი: „გრძნობადისა ევაჲს წილ საცნაური ევა, ჯორცთა ჩემთა ვნებული აღძრვაჲ, მიჩუენებდა“. 1, I, 5.

გულისწმის-ყოფა გონს მოსვლა (ილ. აბულაძე): „გულისწმა-ყავ და განიფრთხვე“. 3, IV, 2.

გყოფდინ — გნამდეს, გჯეროდეს: „გყოფდინ, რამეთუ ძალ-უც თანა კეთროვნისა ცხორებისა შენისა კუალად განსპეტაკებად“. 2, VI, 4.

დ

დაბეზკულ-ი შებღალული, დაფლეთილი: „კუართი დაბეზკული მმოსიეს“. 2, II, 15.

დაგლახაკება აქ: გარიყვა, დაშორება: „დაჰგლახაკენ მართალთა ცხორებისაგან“. 1, II, 3.

დადგრომა დარჩენა, დასადგურება: „დაადგერ გარეშე კიდობნისა მის საცხორებელისაგან“. 1, II, 4.

დაკუეთება დანარცხება, დაცემა: „განენყვე შენ და დააკუეთენ სიმწნით ჯორცთა ვნებანი“. 1, VI, 11.

დაკუკი//ტაკუკი ბარძიმი: „დაკუკად მოიგო გუერდი შენი ცხოველსმყოფელი ეკლესიამან“. 1, IV, 21.

დაღტობა დანამვა, დასველება: „ალაბასტრი იგი ნელსაცხებლისაჲ აღიღო და დააღტვნა ფერწნი საღმრთონი“. 2, IX, 21.

დამშჭუალულ-ი დაღურსმული: „დამშჭუალულ იყავ ცხორებისათჳს ჩუენისა“. 3, IV, 17.

დანახეთქ-ი უფსკრული, ნაპრაღი, „მთხრებელი“: „ნუუკუე ღრმამან დანახეთქმან დაგფაროს“.

1, VI, 2.

დანთქმა ჩაფლვა, დამარხვა: „ხატი შენი დავანთქ ვნებათა შინა“. 1, VII, 17.

დასაბამ-ი დასაწყისი: „რომელი დასაბამი ვყო, ქრისტე, გოდებისა ამის“. 1, I, 1.

დასხმა დასმა, გაჩენა: „აღგიარებ შენ, ...წყლულებათა მათ, რომელი დაასხნეს ჩემ ზედა მწარეთა ავაზაკთა — გულისსიტყუათა შინაგან გონებისა ჩემისა აღძრულთა“. 2, I, 11.

დასხმა დაღვრა, დათხევა: „შეგივრდები და დაგასხამ შენ, ვითარცა ცრემლთა, სულთქუმათა ჩემთა“ 1, VIII, 16.

დაფქვა დამსხვრევა: „მანქანანი დაეფქვნეს წყალობითა თვსითა გარდამოსლვითა“, 2, II, 8.

დაყოფა დახშვა, დადუმება: „დანიელ მღვმესა შინა, გასმიეს, ვითარ დაუყვნა, სულო, პირნი მჭეცთანი“. 1, VIII, 11.

დაშავება დაბნელება, ნაბილწვა: „სულისა ჩემისა დავაშავე შუენიერებაჲ“, 2, II, 7.

დაცხრომილ-ი ჩაჩუმებული, ჩაწყნარებული: „შჯული მოუძღურდა შენთვის, სულო... ნიგნნი შენ ზედა დადუმებულ არიან და მართალთა და წინანარმეტყუელთა ჴმანი დაცხრომილ“. 2, IX, 3.

დაჴსნა მოშვება, მოდუნება, დაუძღურება: „შენცა ნუვე დაჴჴსნდები, სულო“. 1, IX, 18.

დაჴსნა განკურნება: „და წყლულებანი ჩემთა ვნებათანი დაჴჴსნენ აურაცხელნი“. 2, VII, 1.

დაჴსნა დამხოვა: „დაჴჴსნა იგი თავადმან ქრისტემან, რაჲთა წყალობით გაცხოვნოს შენ“. 1, VII, 9.

დაჴსნილ-ი დაუძღურებული: „გონებაჲ მწარედ წყლულ არს, ჴორცნი დაჴსნილ და განკაფულ“. 1, IX, 1.

დაჴსნილ-ი უღირსი, ნამხდარი, უგვანო: „უშუერსა ცხორებასა ემსგავსა, სულო, დაჴსნილი ქცევაჲ შენი“. 1, VII, 10.

დაჴშვა დახურვა, დახშვა: „ცანი დაგეჴშნეს და სიყმილი გენია“. 2, VII, 18.

დიაკეულ-ი დეკეული, კურო: „ველურქმნილსა დიაკეულსა, სულო, მიემსგავსა პირველ ეფრემ“. 1, VI, 3.

დრაქმა ფულის ერთეული: „მჰოვე, მჴსნელო, დრაქმისა მის მსგავსად“. I, II, 19.

დრეკილ-ი: განდრეკილი, გადახრილი: „გულისთქუმათა მათ მიერ ბოროტთაგან დრეკილი“. 3, VII, 6.

ე

ეზგურ-ი, მზვერავი: „ეზგურ ექმენ და განიმსტურე, ჴ, სულო, და სიბრძნით განიხილე შენ ქუეყანაჲ იგი აღთქუმისაჲ“. 2, VI, 9.

ედომ-ი ბილწი სახელი, „რომელ არს მჴურვალეებაჲ სულისა ცოდვათა ტრფიალისა“: „ედომ სახელ-ედვა ესავს გარდარეულისა ბილწებისათჴს“. 1, IV, 12.

ემბაზ-ი საბანელი, სანათლავი, განსაწმედელი (საბა): „მექმენინ მე სისხლი იგი და წყალი, გუერდით შენით გარდამოსული, ემბაზ და სასუმელ“. 2, IV, 23.

ეშუ გარეული ღორი: „ეშუთა ჴორცნი, სიიავნნი და ჴამადნი მეგჴპტელებრნი, ჴ, სულო, ზეცისათა მათგან აღირჩიენ“. 1, VI, 8.

ვ

ვლტობა გაქცევა, დაშორება: „ველტოდე ცეცხლსა მას განმღეველსა ძჴრთა შენთასა“. 2, VIII, 6.

ვნებულ-ი უკეთური, მდაბალი: „წორცთა ჩემთა ვნებული აღძრვაჲ მიჩუენებდა მე ტკბილთა, რომელთა გემოჲ რაჲ ვიხილე, დავაკლდი შენსა გაცამტუერებასა“. 1, I, 5.

ვრცელ-ი აღსავსე: „საკრველმან ბრძენმან სოლომონ, ვრცელმან ფრიად სიბრძნისა მადლითა“... 1, VII, 10.

ზ

ზაკუვა ვერაგობა, გაიძვერობა: „გუელმან მიქსოვა ზაკუვით ზრახებითა“. 3, II, 9.

ზრახვა განზრახვა: „გუელმან მიქსოვა ზაკუვით ზრახებითა“. 3, II, 9.

ზარტეხილ-ყოფა ზარისდაცემა, შეშინება: „რაჟამს ცეცხლი ოხრიდეს საშინელად და ზარტეხილ-ყოფდეს დაბადებულთა“. 3, VIII, 15.

ზეგარდამო ზემოდან: „ივლტოდე ზეგარდამოჲსა დანუვისაგან“. 2, III, 1.

ზურგ-უკუნქცევა ზურგის შებრუნება, ზურგის შექცევა: „დაჰფარე შენ სირცხვილი-იგი მეგობრისაჲ ორთა მათ მსგავსად ზურგ-უკუნქცევით“. 1, III₂, 3.

ზუარაკი „ნასუქარი ხბო“ (საბა); აქ: ხარი: „მოღებასა კიდობნისასა, შეხარეს რაჲ იგი ზუარაკთა მათ, მხოლოდ შეხებისათჳს ოდენ რისხვეულ იქმნა ოზან“. 1, VII, 7.

ზუაობა ამპარტავნობა, სიამაყე: „ფარისეველი ზუაობით დაისაჯა“. 1, IX, 15.

ზრახვა შეხება, ზიარება: „ქრისტე... წორცითა გუეზრახა (გვეზიარა) ჩუენ“. 1, IX, 6.

თ

თანაწარვდომა გვერდის ავლა: „მღდელმან უგულეხელს-მყო და თანა-წარმჴდა“. 1, I, 17.

თანაწარვდომა გადალახვა, გადასვლა: „თანა-წარჴედ ბუნებით მდინარესა ჟამსა, ვითარ კიდობანი“. 1, VI, 12.

თუალუხუავ-ი მიუკერძოებელი: „თუალუხუავსა მას განსჯასა შენსა ნუ შეხუალ სასჯელსა ჩემსა“. 2, I, 22.

თვთმფლობელ-ი თვითნება: „მმოსიეს მე სამოსელი კდემისაჲ, მსგავსად ლელჳს ფურცელთა, მხილებად თვთმფლობელთა ვნებათად“. 1, II, 13.

თბე ცომი „ესე არს, ახალი ფქვლი რა შეზილო, ხოლო ცომი რა დამჟავდეს და საფუარ იქმნას“ (საბა): „შენგან მოიღო ჩემი შემოქმედმან თბე, უხრწნელო ქალწულო“. 1, V, 22.

კ

კადნიერ-ი თამამი, გაბედული: „კადნიერად მიუთხრენ საქმენი მოგონებითურთ ქრისტესა“. 1, IV, 3.

კაცად-კაცად-ი თითოეული კაცი (საბა): „რაჟამს მიაგებდე კაცად-კაცადსა ღირსად საქმეთა“. 3, III, 9.

კდელა სირცხვილი: „მმოსიეს მე სამოსელი კდემისაჲ“. 1, II, 13.

კეცის-ჭურ-ი კეცი, „მინა საჭურჭლე“ (საბა), კეცის ჭურჭელი: „შევაგინე კეცის-ჭური წორცთაჲ“. 1, IV, 25.

კიდობან-ი სახურავიანი დიდი ყუთი: „მოღებასა კიდობნისასა შეხარეს რაჲ იგი ზუარაკთა მათ, მხოლოდ შეხებისათჳს რისხვეულ იქნა ოზან“. 1, VII, 7.

კუართ-ი სამოსელი, ტანსაცმელი: „კუართი დაბეპკული... მმოსიეს“. 2, II, 15.

კურო დაუკოდავი ხარი, ბულა: „ვითარცა რაჲ კუროჲ განკროთომილი, მსგავს იქმენ ეფრემს, ჰ, სულო, უნესოდ სლვითა“. 2, VI, 3.

ლ

ლირწება უნესობა, ავხორცობა: „ივლტოდე, სულო, ლირწებისა მისსა“. 1, II, 3.

ლმობიერ-ი აქ: სინანულის გამომხატველი: „მომცენ ცრემლნი ლმობიერნი“, 1, I, 1.

ლხინება მიტევება, შენდობა: „მილხინე მე, — ვიტყვ მეზუერისაებრ“. 1, II, 22.

მ

მამულ-ი მამისეული, მამეული: „რობოამის მსგავსად მამულნი განზრახვანი შეურცხ-ჰყვენ“. 1, VII, 12.

მამხილებელ-ი აქ: სინდისი: „დაშჯილ ვარ მე მწარედ ჩემისა მამხილებლისაგან“. 3, IV, 7.

მანანა მანა, ღვთაებრივი საკვები: „მანანასა მას საღმრთოსა აღირჩიე გემოთმოყუარე მაძლრივ ჯუმევაჲ ვნებათაჲ“. I, VI, 7.

მანქანა იარაღი (ხელოსნური) (ილ. აბულაძე): „მანქანანი დაეფქვნეს წყალობითა თვსითა გარდამოსლვითა“. 2, II, 8.

მატიანე წიგნი, მოვლენათა აღმნუსხველი: „წიგნნი მათიანეთანი განეხუმიან, ვითარცა აღწერს დიდი დანიელ“. 2, VI, 27.

მაცხოვარება ხსნა, შემწეობა: „მფარველ მეყო მე მაცხოვარებად ჩემდა“. 1, I, ძლისპირი.

მბასრობელ-ი მკიცხველი, შეურაცხმყოფელი, გამქილიკებელი: „ქამს მიემსგავსე, სულო, მამისა მბასრობელსა“. 1, III, 3.

მბრკუნელ-ი მწიხვნელი, შემვიწროებელი: „განსცენ მბრკუნელსა მას შენსა სიკეთენი პირმშოებისანი“. 1, IV, 11.

მედგარ-ი ბოროტი, მშიშარა, ზარმაცი: „რუბენს ემსგავსე მედგარი“. 2, V, 3.

მეზუერე ხარკის ამკრები, მებაჟე: „მილხინე მე, — ვიტყვ მეზუერისაებრ“. 1, II, 22.

მეყსეულად დაუყოვნებლივ: „ხოლო სინანულიცა მრჩობლი აჩუნა მეყსეულად“. 1, VII, 5.

მზუაობარ-ი ამაყი, ამპარტავანი: „თავჯედ ვარ უგუნურებით და ამაოდ და ცუდად მზუაობარ გულითა“. 1, IV, 24.

მთავრებრივ-ი სამეფო, უზენაესი: „მთავრებრივი პატივი შენი დაამონე, სულო, ჯორცთა შენთა“. 1, VII, 9.

მითვლა მიღება, შეწირვა: „მიითუალე აღსარებაჲ ჩემი“. 1, II, 2.

მირულებულ-ი მთვლემარე, მიძინებული: „სასძლოჲ დამეჭშა მირულებულსა“. 1, IV, 22.

მიტაცება წართმევა, წაგლეჯა: „ვიდრე-ლა სასუფევლისა კარი განღებულ არს და მიიტაცებენ მეზუერენი და მეძავნი“... 2, IX, 6.

მიხუმა მიღება, შეწირვა: „მიიხუნ ცრემლნი ჩემნი მიჰრონად“. 1, II, 20.

მიჭდა წართმევა: „სინანულისა ღირსთა ნაყოფთა ნუ მიმჭდი“. 1, IX, 24.

მოგება გადმოღება, შეთვისება: „მანასესნი მოიგენ, სულო, აღძრვანი წინააღრჩევისანი“. 1, VII, 13.

მოგება მოპოვება: „წყაროდ ცხოველად მოგიგებ დამწსნელსა მაგას სიკუდილისასა“. 1, III₂, 1.

მოლტოლვილ-ი [შენკენ]მსწრაფი, მოშურებული: „ღმრთისა დედაო, სასოო, შენდამი მოლტოლვილთაო“. 1, II, 11.

მომატყუებელ-ი შემძენი, მიმნიჭებელი: „შევედ ქუეყანასა, უხრწნელებისა მომატყუებელსა“. 2, III₂, 5.

მომყმარ-ი დამშეული: „ან მომყმარ[ხარ] კეთილთაგან“. 3, I, 11.

მონაგებთმოყუარე ქონებისმოყვარე, „მონა მონაგებთა“ : „მონაგებთმოყუარე ცხორებაჲ უნივთოსა აღვირჩიენ“. 1, II, 16.

მოსაცხრომელ-ი დასაცინი: „შიში შენი მომმადლე, რაჲთა არაჲ ვიქმნე მოსაცხრომელ ეშმაკთა“. 2, IV, 31.

მოსწრაფედ სწრაფად: „გამოვედ ქუეყანით ვნებათაჲთ მოსწრაფედ“. 3, III₂, 5.

მოქალაქობა-ჲ ცხორებაჲ: „შევწირენით... მოქალაქობაჲ ბილწი და მოძაგებული“. 1, I, 9.

მოღება ტარება, ტვირთვა: „მოღებასა კიდობნისასა შეხარეს რაჲ იგი ზუარაკთა მათ, მხოლოდ შეხებისათჳს ოდენ რისხვეულ იქმნა ოზან“. 1, VII, 7.

მოყოფა გამოწოდება, შეწევნა: „ქრისტე, მოყავ მარჯუენე შენი“. 1, VI, 13.

მოშთობა დახრჩობა: „მწვრთთა ვნებულად გემოვნისა ქცევისაჲთა ვიშთვები“. 1, II, 14.

მონლედ მონყალებით, სიყუარულით: „სომანიტელმან... მონყლედ შეიწყნარა წინაჲსწარმეტყუელი“. 4, VIII, 4.

მონყლვა დაჭრა, ვნების მიყენება: „რაჲსა ემსგავსე პირველსა მას ევას უნესოდ მიხედვითა და მწარედ მონყლვითა“. 1, I, 4.

მონყლულ-ი დაჭრილი, ვნებული, დანყლულებული: „დაეც... ორკერძო ძლეული ვნებათა მიერ, და საქმით და გონებით მწარედ მონყლული“. 2, IV, 11.

მოიხილვა დათვალიერება, დაზვერვა: „მოიხილე, ცაო, და ვიტყოდე“. 1, II, 1.

მოიხუმა მოტანა, მოხვეჭა: „მოიხუენ ფრთედ საქმენი და ხედვაჲ, რაჲთა განერე“. 3, VI, 3.

მოწსენება გახსენება, მოგონება: „მოიწსენენ საქმენი შენნი“. 3, IV, 5.

მრჩობლ-ი ორმაგი, წყვილი: „ოზიას მიმსგავსებით, ჰოჲ, სულო, მრჩობლ გაქუს შენ შორის კეთროვანებაჲცა მისი“. 1, VIII, 7.

მსთუად: სწრაფად, ჩქარა: „მსთუად მეწიე, ქრისტე“. 3, VII, 26.

მღერა დაცინვა: „ეშმაკთა სიმრავლე მწარედ მემღერის“. 2, II, 16.

მღვიმე თხრილი, „ორმო“ (ილ. აბულაძე): „დაიმკდრა იოსებ მღვმე სახედ საცხორებელთა შენთა ვნებათა“. 1, V, 16.

მცნებელი (ხე) ხე ცნობადისა: „რაჲსა ემსგავსე... ევას გემოჲსა ხილვითა წარმწყმედელისა მისგან ხის მცნებელისა“. 2, I, 4.

მძვნვარედ სასტიკად, დაუნდობლად: „სირცხული მძვნვარედ მოფენილი არს ჩემ ზედა“. 2, II, 15.

მნიკულევან-ი შეგინებული, უწმინდური, ჭუჭყიანი: „ხოლო ოფნი და ფინეზ შენებრ შეწირეს, სულო, ყოვლად უცხო ღმრთისაგან მნიკულევანი ცხორებაჲ“. 1, V, 12.

მნიკულ-ი ჭუჭყი, სიბინძურე: „ჩემთაცა ცოდვათა მნიკული განწმიდე“. 3, IX, 11.

მწყურნებ-ი მორევი, წყლიანი ადგილი; აქ: ზღვა. „რომელმან განაპო ზღუაჲ და აღზლუდა მწყურნები. 1, V, 11.

მხოლო, მხოლო-მან მარტო, მარტომ, მხოლოდ მე: „მხოლომან განგარისხე“. 1, II, 3.

ნ

ნეფხვა ყინვა: „მოითმინა ოდესმე მამათმთავარმან ნეფხვა ღამისაჲ“. 2, IV, 8.

ნივთ-ი მატერია, ნივთიერება: „ნივთადა შეყოფილ ვარ გონებითა“. 1, V, 14.

ნივთმოყუარე მატერიალურს, წარმავალს მიჯაჭვული: „ნივთმოყუარე ცხორებაჲ უნივთოჲსა აღვირჩიე“. 2, II, 19.

ო

ოტება განდევნა: „ვნებათა აოტებდა ქრისტე“. 1, IX, 16.

ოდესმე ოდესღაც: „სომანიტელმან ოდესმე, ზ, სულო, მოწლედ შეინყნარა წინაწარმეტყუელი“. 1, VIII, 4.

ოდესცა ოდესმე: „რაჲ შევწირო ოდესცა შენდა ესევეითარი?“ 1, V, 6.

ოჯერ-ქმნა დაცარიელება, იავარქმნა: „ოჯერ-ვიქმენ კეთილთა ნაყოფთაგან“. 1, I, 15.

პ

პირუტყუება უგუნურება, პირუტყველობა: „განეშორე ამიერიტგან პირველთა მათ შენთა პირუტყუებათა“. 2, I, 2.

პოვნიერ-ი (პოვნიერი) მფლობელი, მქონებელი: „პუვნიერი და მართალი კაცი, სამწყსო-მრავალი და განმდიდრებული, სიმდიდრისა დიდებისა და მეფობისაგან გლახაკ და უღონო იქმნა“. 1, IV, 15.

პურისმტე „ერთად პურის მჭამელი“ (საბა), პურის მოზიარე: „ხოლო ფარისეველი სიმონ პურისმტე იქმნა“. 1, IX, 20.

რ

რაბამი რაგვარი: „რაბამი ძრწოლაჲ იყოს მაშინ“. 2, VIII, 22.

რეცა ოდესღაც: „ელია ეტლითა სათნოებათაჲთა აღჴდა რეცა ზეცად“. 1, VIII, 2.

რიდება გადარჩენა, შეწყალება: „გამოცდად იხილე და შეძრწუნდი, შენმცა ოდეს გრიდა“. 2, IX, 10.

რისხვეულ-ი შერისხული: „რისხვეულ იქნა ოზან“. 1, VII, 4.

რჩოლა დამორჩილება: „ღმერთი გიბრძანებს: ერჩიდი, დაჴსნილო სულო“. 2, VI, 12.

ს

სათნო კეთილი, მოსასწონი, მისაბაძი: „ქრისტე, ...შემრთე სათნოთა შენთა თანა“. 2, III, 4.

სალმოზა ტკივილი, სნეულება: „შენცა მჭურვალედ შეუვრდი, სულო ჩემო, რაჲთა ვნებათა მათ შენთა მრავალსახენი იგი სალმოზისანი განკურნეს წყალობით“. 2, IX, 18.

სამარადისოდ მუდმივად, „მარად“: „სამარადისოდ უდებ-ვყოფ სიტყუათა შენთა“. 1, I, 6. „რომელი მარადის შეურაცხ-ვჰყოფ საღმრთოთა ბრძანებათა“. 2, I, 6.

სამმდგომ-ი მხედარი, მებრძოლი: „ღელვაჲ ჩემთა ცოდვათაჲ დამნთქამს, ვითარცა-იგი

ეგვპტისა სამმდგომთა“. 1, VI, 5.

სასძლო საქორწინო ოთახი: კარი სასძლოსა მის დაჭშულ არს ჩემდა“. 2, IV, 27.

საქანელ-ი არხი, სადინარი: „მხოლომან განახუენ საქანელნი საღმრთოჲსა მის რისხვისანი“. 1, II, 4.

საქიქელ-ი გასაკიცხი, დასაცინი: „ღმრთივმოქსოვილი იგი კუართი განმძარცუა უბადრუკსა და საქიქელ-მყო ყოვლად სანყალობელი“. 2, II, 13.

საცნაურ-ი (ევა) — უხილავი, „გონებითი“: „გრძნობადისა ევაჲს წილ საცნაური ევა, ჴორცთა ჩემთა ვნებული აღძრვაჲ მიჩუენებდა მე ტკბილთა, რომელთა გემოჲ რაჲ ვიხილე, დავაკლდი შენსა მას მეცნიერებასა“. 1, I, 5.

საცნაურ-ი ცხადი: „საცნაურთა და უცნაურთა თანა [შეცოდებათა] ღმრთივშუენიერად დამჴსნელო, მილხინე და მაცხოვნე“. 1, I, 20.

საცნობელნი გრძნობის ორგანოები, იგივე „საგრძნობელნი“: „არაჲ იპოების, მჴსნელო, ცოდვაჲ... ყოველთა საცნობელთა მიერ მიდრეკილსა ვნებათა სიყუარულითა“. 2, IV, 4.

საჭურველ-ი იარაღი, შეჭურვილობა, „აბჯარი აღსაკაზმავი“ (საბა): „რამეთუ მარხვა და ლოცვაჲ გქონან საჭურველად მას ზედა“. 1, IX, 8.

სახელმალალ-ი განთქმული, საჩინო: „შვილმრავალი და სახელმალალი მყის უშვილო და უცნაურ იქმნა“. 1, IV, 14.

სახიერ-ი კეთილი, კეთილისმყოფელი: „შეგცოდე, სახიერ, ფრიად სანყალობელმან“. 1, II, 3.

საშუებელ-ი შვება, განცხრომა: „ნუ სცთები საშუებელთაგან სოფლისათა“. 1, VII, 34.

საშუებელ-ი სამოთხე, ედემი (საბა): „[ადამ] სამართლად განვარდა საშუებელისა მისგან“. 3, I, 9.

საჯივ-ი უღელი: „აღილე ან ჩემგანცა საჯივი მძიმე ცოდვისაჲ“. 1, I, 19.

სახოან-ყოფა სახის მიცემა, მშვენიერად დასახვა: „სახოან-ყვავ უსახოაჲ ვნებათაჲ“. 1, II, 18.

საჯუმილ-ი ღუმელი: „დაშრიტე საჯუმილი ჴორცთა მჴურვალეებისა“. 3, VII, 26.

სიავ-ი სპილენძის ქვაბი, კარდალა: „ემუთა ჴორცნი, სიავნი და ქმნილნი მეგვპტელებრნი... აღირჩიენ“. 1, VI, 8.

სილალე კადნიერება, თავხედობა: „სილალისაგან მისისა ლტოლვილი, სულო, საღმრთოთა შეეხებოდე შიშითა“. 1, VIII, 7.

სიმედგრე უვარგისობა, სიგლახე: „სემის იგი კურთხევაჲ ვერ დაიმკვდრე სიმედგრითა“. 2, III, 4.

სიღრმით გამო [გულის] სიღრმიდან: „სიღრმით გამო სულთქმათა მოსწრაფედ შეესწირავ“. 1, VI, 1.

სკორე ნაკელი: „შიშუელი სკორეთა ზედა მჯდომარე იყო“. 1, IV, 14.

სულთქუმაჲ ოხვრა, წუხილი, გოდება, „ლოცვა“: „ყურად-ილე შენ სულთქუმაჲ სულისა ჩემისაჲ“. 3, II, 26. „შეგივრდები და დაგასხამ შენ, ვითარცა ცრემლთა, სულთქუმათა ჩემთა“. 1, VII, 16.

სუნდის-ი „მამხილებელი გონება“ (საბა), „გონებაჲ და სული“ (გიორგი ათონელი), „სული გონებითურთ მთავრით“ (ექვთიმე ათონელი), „მოვკალ სულისა სუნდისი“. 1, I, 7. „მოვკლენ უწყალოდ გონებაჲ და სული“. 2, I, 4. „ვიქმენ [მკლველ] სულის გონებითურთ მთავრით“. 3, I, 10.

სჯა გასამართლება: „და მოხედე სჯასა ჩემსა და მილხინე“. 1, VII, 2.

ტ

ტყება „თავსცემა“ (საბა): „ივნო, იწყლა ეშმაკი და ჭირვეული იტყებდა“. 1, VI, კონდაკი, 2.

უ

უბადრუკ-ი საწყალობელი, საცოდავი: „ჭ, უბადრუკო სულო, რაჲსა ემსგავსე პირველსა ევას“. 1, I, 4.

უბე წიაღი, ყური: „შთამაგდო უბესა ბრალთა და ცოდვათასა“. 2, I, 5.

უგულისჯმო უგუნური, უჭკუო: „აღირჩიენ, ვითარცა უგულოსჯმომან ერმან პირველ უდაბნოს“. 1, VI, 8.

უზაკუველ-ი წმიდა, უზაკველი: „აჰრონს მოაქუნდა პირველ ცეცხლი წმიდაჲ და უზაკუველი ღმრთისა“. 1, V, 12.

უდეება სიზარმაცე, სიზანტე: „უდეებით წარვლე ყოველი ცხორებაჲ ჩემი“. 3, I, 13.

უდებ-ი ზარმაცი, დაუდევარი: „სემის იგი კურთხევაჲ ვერ დაიმკვიდრე, უდებო სულო“. 1, III, 4.

უდებყოფა დარღვევა, უგულებელყოფა, შეურაცხყოფა: „სამარადისოდ უდებ-ვყოფ სიტყუათა შენთა“. 1, I, 6.

უკუნმომცველ-ი უკუნეთისმომცველი, დამაბნელებელი: „აღმურ წყუდიად და უკუნმომცველ მექმნა ღამე ცოდვათა ჩემთაჲ“. 1, V, 2.

ულმობელ-ი უნაღვლეელი, უდარდელი: „ყოველნი აღმოგიკითხენ ცუდად, ვინაჲთგან ულმობელ ხარ“. 2, IX, 2.

უმედგრეს-ი უბოროტესი: „შეცოდებულთა უმედგრეს იქმენ“. 2, VIII, 8.

უნდო გამოუსადეგარი: „სიღრმით გულისაჲთ სულთქუმანი უნდონი შეინირენ შენ“. 2, VI, 1.

უნივთო არამატერიალური, ზეგრძნობადი, საცნაური: „ნივთმოყუარე... ცხორებაჲ უნივთოჲსა აღვირჩიენ“. 1, II, 16.

უსახობა უშვერება, უმსგავსობა: „სახოან-ვყავ უსახობაჲ ვნებათაჲ“. 1, II, 18.

უძვრეს-ი უარესი: „შენ, უძვრეს მცოდველო, სულო, მას ჰბაძევდ მოქცევითა“. 1, VII, 5.

უცნაურ-ი უჩინო, მიჩქმალული: „საცნაურთა და უცნაურთა [შეცოდებათა] დამჴსნელო“. 1, I, 20.

უყე ლაფი, ტლაპო: „დაფლული უყესა შინა ვნებათასა“. 2, VI, 32.

უძილ-ი მღვიძარე, ფხიზელი: „ძრწოლასა შეუპყრიე მე, რაჟამს მოვიჴსენო საშჯელი იგი საუკუნოჲ, ...მატლი უძიილი“. 3, VI, 10.

უშუერ-ი უშვერი, უგვანი, საძაგელი: „მწარედ უშუერ და სირცხვლეულ ვარ“. 2, II, 11.

ფ

ფეროვნება მშვენიერება: „დავფარე... პირველისა ხატისა ჩემისა ფეროვნებაჲ ცოდვითა“. 3, II, 19.

ფუფუნება ნეტარება, განცხრომა: „ვაგრძენ სიშიშულე ჩემი ღმრთისაგან და მაღლისა მის მეფობისა და წმიდისა ფუფუნებისა დაცემათა ჩემთათჴს“. 1, I, 3.

ქ

ქმნულ-ი შექმნილი: „მაცხოვრე ქმნული შენი“. 1, II, 3.

ლ

ლათუ თუნდაც: „დავრდომილსა, მაცხოვარ, წინაშე ბჭეთა სიბერესა ლათუ ნუ შთამაგდებ მე

ჯოჯოხეთად“. 1, I, 14.

ღირსად სამართლიანად: „ღირსად განვარდა ადამ ედემით“. 2, I, 6.

ღირს-ი ღირსეული: „შეკრული განისყიდა ღირსი სული ძმათა თესთა მიერ“. 1, V, 4.

ღრეკილ-ი კეთროვანი: „ღრეკილნი და ბრმანი განჰმართნა“. 1, IX, 14.

ყ

ყურადღება „ყურად-ღება“, მოსმენა, გაგონება: „ყურად-იხუენ სულთქუმანი სულისანი“. 1, II, 26.

ყუედრება მხილება, შერისხვა, დასჯა: „ქალაქთაცა, რომელთაცა მისცა მჴსნელმან სახარებაჲ, გასმიეს, სულო, ვითარ იყუედრნეს მისგან“. 1, IX, 19.

შ

შეგინება შეურაცხყოფა: „შევაგინე სინმიდე იგი გონებისა ჩემისაჲ“. 2, II, 6.

შევრდომა „ორისავ მუჴლით დაჩოქება“ (საბა): „ცრემლით შეგივრდები, მჴსნელო“. 2, II, 5.

შემტკიცება განმტკიცება: „ამღებელი ცხედრისაჲ განრლუეული შეამტკიცა“. 1, IX, 13.

შერაცხვა მიჩნევა, ჩათვლა: „რამეთუ პალატად შეერაცხნეს მას სკორენი“. 1, IV, 14.

შერწყმა შეერთება, აღდგენა: „რომელი-იგი სახედ საღმრთოჲსა ჯუარისა განჰკუეთდა ზღუასა და შეარწყმიდის“. 2, V, 11.

შეყოფა შეერთება, შერწყმა: „ნივთთადად შეყოფილ ვარ გონებითა“. 1, V, 14.

შეხარება შენძრევა, გზიდან გადაცდენა: „მოღებასა კიდობნისასა შეხარეს მათ იგი ზუარაკთა“. 1, VII, 7.

შთაცუმა შემოსვა: „შთაიცუ მოლუანების ძაძაჲ და ნაცარი“. 3, VIII, 3.

შთაჴდომა ჩაყრა: „მეფემან ვიდრე ქუესკნელადმდე შთაჴაღნა“. 1, IX, 19.

ც

ცთომა დაბრკოლება, მოტყუება: „ვსცეთ გონებითა ხილვად გემოსა მისსა მწარესა“. 3, II, 10.

ცუდმაშურალ-ი ამაო, უსარგებლო: „ყოველნივე ცუდმაშურალ იქმნენ“. 1, IX, 3.

ცხედარ-ი საწოლი, ტახტი: „ერთგზის ცოდა და მარადლე დააღბოზნ ცხედარსა თესსა დავით ტირილითა“. 2, VII, 4.

ძ

ძლება შეძლება: „რომლითა უძლო შენცა ქმნად საკრველთა ნიშთა“. 1, V, 11.

ძვრ-ი გასაჭირი, განსაცდელი: „ლევიტელმან... ძვრთა შინა დამიტევა“. 1, I, 17.

ძლევა-ჲ გამარჯვება: „რაჲთა მან თავადმან მოგცეს ძლევაჲ, რომელ-იგი შენთჴს გამოიცადა“. 2, IX, 10.

ძმაცუვა უმჯულოება, მზაკვრობა: „მათნი ძმაცუვანი განაგრძვნეს ჩემ ზედა“. 1, II, 11.

ძუჴ-ი ძუ, ხვადი, დედალი: „მიჴსენ ყოვლად ბოროტისა მის მგელისა ძუვათაგან“. 2, VIII, 21.

ნ

ნამალ-ი სალბუნი: „ნამალი და წყალობისა ზეთი და ღვინოჲ დამასხ“. 1, VIII, 15.

ნამისყოფა „თვალის ქნა“ (საბა); მინიშნება, დახამხამება აქ: გულისყური: „მარადის აღპყრობილ იყავნ გონებაჲ და ნამისყოფაჲ შენი წყალობათა მისთა მიმართ“. 2, IX, 10.

ნამლენ-ი მონამლული, შხამიანი: „ნამლენითა ისრითა მწარედ განგურიმა“. 2, I, 33.

ნარმდებ-ი თავხედი, კადნიერი: „სჭამე ყოვლად ნარმდებად ჭამადი მაკუდინებელი“. 1, I, 4.

ნარმწყმედელი (ხე) დამღუპველი: „რახსა ემსგავსე პირველსა მას ევას... გემოჲსა ხილვითა ნარმწყმედელისა მისგან ხისა მცნებელისა“. 2, I, 4.

ნარწირულ-ი ჩამკვდარი: „ნარწირულ არს ცხორებაჲ“. 1, IX, 1.

ნარწყმედულ-ი დაკარგული, დაღუპული: „შეგცოდე, შემინყალე და ნარწყმედული მპოვე“. 1, VIII, 1.

ნარრლუნა ნარლუნა ნალექვა, ნარღვნა: „ნარვირლუნენ წყლითრლუნითა ცოდვისათა“. 2, III₂, 3.

ნარჯდომა განვლა, გასრულება: „ყოველი ცხორებაჲ ჩემი ბნელსა უკუნსა შინა ნარჯჳდაჲ“. 2, V, 1.

ნბე ნათქვლეფი „მომიგსენესა“ I, 9.

ნიდოვან-ი სისხლმდინარი: „ვითარცა ნიდოვანი, მივეახლები ფესუსა“. 1, VIII, 16.

ნინაალრჩევაჲ არჩევანი: „უგულისჴმოჲ ნინაალრჩევაჲ, სულო, მოიგე I, VI, 7.

ნინამძლუარ-ი ნინამძღვარი, მეთაური, ბელადი: „მცემდეს მწარედ ვნებათა ნინამძლუარნი“. 1, II, 11.

ნუთხ-ი ჩირქი: „პალატად შეერაცხნეს მას სკორენი, ხოლო ნუთხნი — მარგალიტად“. 1, IX, 14.

ნუმნუბაჲ „ზეცით ცეცხლი არს, რომელი აწჳმა სოდომს გოგირდითა“ (საბა): „აწჳმა უფალმან უფლისა მიერ ცეცხლი და ნუმნუბაჲ“. 2, II, 9.

ნურთა წვრთნა, განზრახვა, აზრის გონებაში გავლება: „მრჩობლ გაქუს შენ შორის კეთროვანებაჲცა მისი ბილწთა საქმეთა წურთითა“. 1, VIII, 7.

წყლვა გვემა: „სწყლი წყალობით“. 2, I, 12. „ივნო, იწყლა ეშმაკი და ჭირვეული იტყებდა“. 1, VI კონდაკი, 2.

წყობა შებრძოლება: „განწყვე და დააკუეთენ სიმჴნით ჴორცთა ვნებანი“. 1, VI, 11.

წყლულ-ი დაჭრილი: „წყლულ ვარ და განგუმერილ“. 1, II, 8.

ხ

ხადა, ხდა ხმობა, წოდება: „ავაზაკი ღმრთად გხადოდა“. 1, IX, 22.

ხალენ-ი წამოსასხამი: „ელისე, ოდესმე შემწყნარებელმან ელიაჲს ხალენისამან, მიიღო მრჩობლი მადლი“. 1, VIII, 3.

ხარისხ-ი საფეხური, აღსავალი, კიბე: „სახე იყო საქმისა აღსავალთა და მეცნიერებისა მით ხარისხთაჲ“. 1, IV, 6.

ხენეშ-ი ბოროტი, ცუდი: „ჩუენცა შევწირენით ღმრთისა საქმენი ხენეშნი მსხუერპლთა თანა შეგინებულთა“. 1, I, 9.

ჯ

ჯელითწერილი ხელნაწერი, დოკუმენტი: „პირველთა ცოდვათა მისთა ჯელითწერილი უჩინო-ყო“. 1, IX, 18.

ჯელისაღპყრობა ხელის გამონოდება, ნაშველება: „მწერესა შინა ბილნთა საქმეთა შთავეარდი მედგრობით, ჯელი-აღმიპყარ“. 2, V, 5.

ჯელმნიფება უფლება: „გაქუს უფალსა ყოველთასა ჯელმნიფებაჲ მიტევებად“. 1, IV, 1.

ჯელოვანმთავარ-ი ხელოვანთუხუცესი, უმთავრესი, სიმბოლურად: ღმერთი: „ცხოვლად შემზილე თიჯა ჯელოვანმთავარმან მეკეცემან“. 1, I, 10.

ჯმა აქ: სიტყვა: „იტყოდა, ღმერთო, გმადლობ შენ, და სხუათა ჯმათა მზუაობართა“. 1, IX, 15.

ჯმელ-ი ხმელეთი, ქვეყანა; მშრალი: „მდინარე იორდანისაჲ განკუეთა ოდესმე ელიაჲ ხალენითა ელისე და განვლო იგი ჯმელად“. II, VIII, 4.

ჯუებულ-ი მოკლებული: „ჯუებულ ვარ მე სასძლოჲსაგან“. 1, IV, 22.

ჯუმევა გამოყენება, მოხმარება: „მანანასა მას საღმრთოსა აღირჩიე გემოთმოყუარე მაძღრივ ჯუმევაჲ ვნებათაჲ“. 1, VI, 7.

ჯ

ჯეროვნად შესაფერისად, საკადრისად: „ამისთჳსცა ჯეროვნად ღმრთისმშობლად გქადაგებთ“. 2, VIII, 25.

ჯერჩინება მიჩნევა (საჭიროდ) ილ. აბულაძე; ნება, სურვილი: „არა არს სოფელსა შინა ცოდვაჲ, რომელი მე არა მიცოდავს გონებით და სიტყვით... ნებებით და ჯერჩინებით“. 1, IV, 4.

ჯმნა განშორება, გამიჯვნა: „იჯმენ ბოროტისაგან“. 1, VII, 7.

ჰ

ჰაერისმცველი „[ჰაერისმცველნი] არიან ეშმაკნი. ოდეს გარდამოითხივნეს უბოროტესნი, ჯოჯოხეთად შთაჭდენ და უდარესნი ჰაერთა შინა დაშთენ, რომელნი მუნცა იტანჯებიან. მათგან არს საოცრებათა ჩუენება. მსოფლიონი ქაჯად და ჭიმკად სახელ-სდებენ (საბა)“: „მომივლინე ანგელოზი წყალობით ჰაერისმცველთაგან მჴსნელად ჩემდა“. 2, I, 31.

The Georgian Translations of Andrew of Crete's "Great Canon"

Resume

Andrew of Crete's "Great Canon" is one of the oldest and most important monuments of Christian spiritual heritage. There are several factors that make this masterpiece of hymnology particularly important for Georgian liturgical and hagiographical tradition. "The Hymns of Repentance" by the great David Aghmashenebeli (David IV the Builder, 1073 - 1125), King of Georgia, are inspired by this Canon. In addition, the names of three of the most notable representatives of Georgian literature, Ekvtime Mtatsmideli (St. Euthymius the Athonite, 955-1028), Giorgi Mtatsmideli (St. George the Athonite, 1009-1065), and Arsen Iqaltoeli (Arsen of Iqalto, 1050-1127), are associated with this work; they have all translated St. Andreas "Great Canon" and have established it as one of the most important and monumental works of the Christian liturgical poetry in Georgia. Beyond these historical indications, as the current reevaluation of asceticism as both a religious-mystical experience and a unique phenomenon in itself is taking place, the Canon is particularly relevant in today's world. Even the representatives of Poststructuralism and Postmodernism have taken interest in the essence of Askesis, recognizing it as a positive occurrence. Furthermore, asceticism is regarded as the universal prerequisite of a culture as it is, as a basis that largely determines relationships between cultures and creates possibilities of initiating communications between them. It is widely recognized that the foundations of universal ethics are highlighted precisely in ascetic literature and that today's intellectual elite cannot add anything new to these principles. Some scholars even think that the alternations of strong, complex, dramatic feelings that are associated with repentance, which is the leading motif of Askesis, are expressed in liturgical poetry better than in treatises. As such, they strongly advise deep contemplation of Andrew of Crete's hymns of atonement, his famous "Great Canon".

In the first half of the 11th century, the "Great Canon" of St. Andreas of Crete was introduced and established in Georgian liturgical practice alongside the Constantinople Typikon. Interestingly, the old Georgian translations preserved the Canon's archaic form, while the Greek Triodion containing the text of the Canon that have been passed down to us are based on a later manuscript tradition. This fact also adds to the importance of the Georgian translations of the "Great Canon" for Medieval Studies.

The first attempt to translate the "Great Canon" into the Georgian Language is associated with the name of Ekvtime Mtatsmideli. Georgian literary scholarship has widely discussed Ekvtime's principles of translation and degree to which his work is essential to Georgian cultural and intellectual heritage. The evaluations of Ekvtime's work made by the Canon's other Georgian translators, Giorgi Mtatsmideli and Arsen Iqaltoeli, are particularly important as they are articulated by scholars who are among the highest authorities in both Christian liturgical tradition and Georgian hymnography in particular. Giorgi Mtatsmideli's and Arsen

Iqaltoeli's assessments of Ekvtime's translation significantly overlap. In essence, they agree that Ekvtime Mtatsmideli overlooked the Biblical symbols and images that saturate the Canon because he found them "hardly decipherable and distractive for the mind" (Georg. 5, 154v). In place of these, Ekvtime added Troparia for the sustenance of the soul. Ultimately, Giorgi Mtatsmideli and Arsen Iqaltoeli conclude that Ekvtime endeavored to enrich the spiritual nourishment of the text more than he wished to retain its precise content (Georg.5, 159r). A further indication of this is that he also modified the mode and hirmi of the original (ibid.).

In volume, Ekvtime Mtatsmideli's translation of the "Great Canon" is almost identical to the original text. However, his translation still leaves a sense of dissatisfaction due to both his treatment of paradigmatic biblical images and the liberty he has taken in his handling of the mode and hirmi of the "Great Canon". However, in order to understand Ekvtime's aims, it is necessary to recall Giorgi Mtatsmideli's assessment of both his creative aims and his working principles: "Saint Father Ekvtime had translated the 'Great Hymns' as a book of repentance". As this suggests, Ekvtime was interested in the troparia as expressions of atonements; therefore, he omitted what he saw as excessive image-symbols and Biblical names from his translation. Another of the text's translators, Arsen Iqaltoeli, arrives at a similar position in his assessment of Ekvtime's translation: "He had omitted the imagery of the Holy Scripture and, instead, he had added the hymns of repentance for the sustenance of the soul" (Georg.5 147v). By modern classification, Ekvtime's method of translation is an example of "dynamic equivalent".

Giorgi Mtatsmideli aimed to create a complete anthology of the Triodion (Lenten Triodion, Markhvani) and the Easter Hymns Triodion (the Pentecostarion, Zatiki). Ideally, he wished his edition would expunge all errors from previous translations and become the crowning text of the Christian Church. To this end, Giorgi Mtatsmideli's translation reinstates the biblical names and images that Ekvtime had excised. This fact confirms the view expressed in scholarly literature that Giorgi Mtatsmideli envisioned a form of translation that remained as close as possible to the original text.

Giorgi Mtatsmideli had one more task to fulfill: because of his special reverence towards Ekvtime, he considered it necessary to include Ekvtime's troparia of repentance. This resulted in the multitude of images and troparia that swell his edition. Addressing this abundance, Giorgi Atoneli hoped that, "even though the amount of the troparia had multiplied, they were not tiresome." Giorgi Atoneli further wished that these elements would be seen as "beautiful and [their presence] much desirable" (Georg. 5, 154r). The fact that Giorgi Atoneli's own translation of the Canon of Repentance exceeds both Ekvtime's and Arsen's in volume exemplifies his own reverence for this material.

Arsen Iqaltoeli's task was even more difficult. He held the previous translators, (the Athonites) Ekvtime and Giorgi Mtatsmideli, in the highest regard. Yet, he was aware that their translations diverged from Andrew of Crete's text, as a result of which both translations had become burdensome to the Georgian church. It should also be taken into consideration that the Monk Arsen is one of the initiators of the ongoing Typikon changes taking place in the Georgian church. Under his very initiative, the new addition of Typikon was introduced. The Georgian "King of Kings"-David IV, the Builder (Aghmashenebeli) - was involved in this process as well: he ordered Monk Arsen to translate the "Great Canon" again. Furthermore the King ordered Ioane Catholicos of Kartli to set a new voice to the text of the Canon, so that "the church would be offered the perfect and the purist truth with every word of adoration".

Arsen Iqaltoeli solved the task brilliantly. Once more drawing on contemporary classification, we can describe his method of translation as “formal equivalent.” In the end, Arsen Iqaltoeli produced a nearly exact translation of the “Great Canon”. He retained both the mode, the *hirmi* and the biblical symbols; at the same time, the semantic and artistic content of the original work remains unchanged. The fact that Arsen Iqaltoeli is loyal to the original text and follows it precisely is confirmed by both the old Slavonic and the New Georgian translation of Andrew of Crete’s “Great Canon”. All the scribes of the following epochs relied on Arsen Iqaltoeli’s translation of the “Great Canon”.

While studying the Georgian translations of the aforementioned monument, we are guided by the unique compilation of all the three Georgian translations preserved at the National Library in Paris. This manuscript is Par. Georg.5 that has been made accessible to us by famous Kartvelologist Bernard Outtier. When we worked on the identification of the texts of the Georgian translations of the “Great Canon”, Acad. Elene Metreveli and I relied on photocopies and microfilms of this manuscript. Definitely, almost all the manuscripts of the “Great Canon” preserved in our repositories have been taken into consideration.

The current work presents all three Georgian translations of the “Great Canon”, together with the respective versions, to allow the interested reader to observe creative individualities of the translators.

The work highlights the ethical and esthetical meaning of the “Great Canon”. We believe that understanding of these aspects contributes to giving a new life to the text. At the same time, we take into account that Andrew of Crete is considered to be one of the founders of a Canon as a genre. He based the imagery system of the “Great Canon” on the semantic-hermeneutic method. Like apologists, he showed that a word of the prophets, and in general, biblical narrative and the Christian literature based on this narrative, contain simultaneously verbal, enigmatic and allegoric layers. I share the view that poets of the following centuries – John of Damascus and Cosmas of Maiuma, Joseph the Hymnographer and Theophanes Confessor, and many more, - are continuers of Andrew of Crete’s traditions rather than successors of Romanos the Melodist. The victory of the “Canon” over the *kontakion* is the victory of ratio-allegorized trend over the narrative-dramatic trend” (S. Averintsev).

The Georgian translations of the “Great Canon” definitely, determine the ways of development of the Georgian Hymnography.

დამოწმებული ლიტერატურა

- ანდრია კრიტელი, დიდი კანონი, თბ., 2007, ძველი ბერძნულიდან თარგმნა და გამოკვლევა დაურთო გვანცა კოპლატაძემ.
- არქიმანდრიტი კიპრიანე (კერნი), ლიტურგიკა. თარგმანი ელისო კალანდარიშვილისა, თბ. 2009.
- ბერდიაევი ნ., ადამიანის ბედი თანამედროვე სამყაროში. თარგმანი ბაჩანა ბრეგვაძისა, თბ. 2001.
- გრიგოლაშვილი ლ., ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ ექვთიმე ათონელისეული თარგმანი, ათონის საღვთისმეტყველო-ლიტერატურული სკოლა, ლიტერატურის ინსტიტუტის გზამკვლევი, თბ. 2013.
- გრიგოლაშვილი ლ., ანდრია კრიტელის „დიდი კანონის“ ქართული თარგმანები და კანონის, როგორც ჟანრის, ჩამოყალიბების რამდენიმე ასპექტი, ქართველოლოგი, 19(4), თბ. 2013.
- თაყაიშვილი ექვ., პარიზის ნაციონალური ბიბლიოთეკის ქართული ხელნაწერები და ოცი ქართული საიდუმლო დამწერლობის ნიშანი, პარიზი, 1933.
- იოანე პეტრიწი, სათნოებათა კიბე, ივ. ლოლაშვილის გამოცემა, თბ. 1968.
- იოანე პეტრიწი, შრომები, II, თბ. 1937.
- კეკელიძე კ., ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. XIV, თბ. 1986.
- კეკელიძე კ., კულტურული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ანარეკლი ძველ ქართულ ლიტერატურაში, თბ. 1949.
- კეკელიძე კ., ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბ. 1960.
- კიკნაძე ზ., საუბრები ბიბლიაზე, თბ. 1989.
- კოპლატაძე გვ. ბიზანტიური ჰიმნოგრაფიული პოეზია და ანდრია კრიტელის დიდი კანონი, იხ. ანდრია კრიტელი, დიდი კანონი, თბ. 2007.
- მამათა სწავლანი, X და XI საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა ილ. აბულაძემ, თბ. 1955.
- მანაგაძე ხ., წმ. ანდრია კრიტელის „სინანულის კანონი“ და მისი ქართული ძლისპირები (Q.680 ხელნაწერის მიხედვით). ავტორეფერატი, თბ. 2006.
- უძველესი იადგარი, გამოსაცემად მოამზადეს, გამოკვლევა და საძიებლები დაურთეს ელ. მეტრეველმა, ც. ჭანკიევმა და ლ. ხევსურიანმა, თბ. 1980.
- უძველესი რედაქციები ბასილი კესარიელის „ექუსთადლეთაჲსა“ და გრიგოლ ნოსელის თარგმანებისა „კაცისა აგებულებისათჳს“, თბ. 1964.
- ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები X-XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა მზექალა შანიძემ. თბ. 1960.
- შემენი ა., დიდი მარხვა, თარგმანი ექვთიმე კოჭლამაზაშვილისა, თბ. 2004.
- ძლისპირნი და ღმრთისმშობლისანი, ორი ძველი რედაქცია X-XI სს-ის ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა და გამოკვლევა დაურთო ელენე მეტრეველმა, თბ. 1971.

- წმ. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმინვნითი გადმოცემა, ორი ძველი თარგმანი, გამოსაცემად მოამზადეს რომან მიმინოშვილმა და მაია რაფაევამ. თბ. 2000.
- ჭელიძე ე., ქრისტიანობა და საზოგადოება, რელიგიურ-საგანმანათლებლო ჟურნალი „გული გონიერი“, 2, 2011.
- ხაჩიძე ლ., გიორგი მთაწმიდელის რედაქციის მარხვანის პარიზული ნუსხა, კრებული ივირონი-1000, თბ. 1983.
- ხაჩიძე ლ., ეფრემ მცირის ჰიმნოგრაფიული მემკვიდრეობის შესახებ, თბ. 2009.
- ხევსურიანი ლ., გიორგი მთაწმიდელის რედაქციის მარხვანის ავტოგრაფული ნუსხის საკითხისათვის. ლიტერატურული ძიებანი, თბ. 2005.
- ჯღამაია ლ., გიორგი მთაწმიდელის თვენი (სექტემბერი). გამოსცა, გამოკვლევა, საძიებლები და ლექსიკონი დაურთო ლალი ჯღამაიამ, თბ. 2007.
- ჰანს კიუნგი, მსოფლიო ზნეობა (პროექტი). თარგმანი ზურაბ აბაშიძისა. თბ. 1998.
- Аверинцев С. С. У истоков поэтической образности искусства, Другой Рим, Санкт-Петербург, 2005.
- Аверинцев С. С. Поэтика ранневизантийской литературы, М. 1977.
- Бердяев Н., О назначении человека, М., 1993.
- Богослужебные каноны на греческом, славянском и русском языках – изд. Е. Ловягина, СПб, 1875.
- Бычков В., 2000 лет христианской культуры. т. 1. Раннее христианство. Византия, Москва-Санкт-Петербург, 1999.
- Веремеенко К., Свящ. уроки покаяния в Великом каноне Андрея Критского, М. 2013.
- Гамкрелидзе Т. В., Иванов Вяч. Вс., Индоевропейский язык и индоевропейцы, II, 1984.
- Лосский В. Н. Очерк мистического богословия Восточной Церкви. Богословские труды, т. 8. М. 1972.
- Словарь библейского богословия, Под редакцией Ксавье Леон-Дюфура, Брюсель, 1974.
- Талин В., Святой Андрей, пастырь критский и его Великий покаянный канон, ЖМП, 1968, №2.
- Толковая Библия или комментарий на все книги св. Писания Ветхого и Нового Заветов, Второе издание, Институт перевода Библии, Стокгольм, 1987.
- Флоренский Н. Н. История Богослужбных песнопений православной католической церкви, Киев, 1881.
- Хоружий С. К феноменологии аскезы. М., 1998.
- Шмаков В., Священная книга Тота. Великие арканы Таро. Абсолютные начала синтетической философии эзотеризма, М., 1916.
- Patrologiae Cursus Completus, Accurante J.-P. Migne, Bibliothecae Cleri universae, Tomus Unicus, Paris, 1865, t. VII.
- Wellesz E., A History of Byzantine Music and Hymnography, Oxford, 1980.

თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის
გამომცემლობა
2020

რედაქციის მისამართი:
თბილისი, სიონის ქ. №13/40.

E-mail: gamomcemloba@mail.ru

Address of editorial Board:
13/40, SIONI STR. TBILISI.

წიგნის გარეკანზე გამოყენებული წმ. ანდრია კრიტელის ფოტო აღებულია საიტიდან

zneoba.ge

დაიბეჭდა გამომცემლობა „მერიდიანში“

თბილისი, ალ. ყაზბეგის გამზ. №47

E-mail: meridiani777@gmail.com